TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
SPOR HUKUKU KURULU

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY ARMAĞANI

Editör
Av. Tacar ÇAĞLAR

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 389

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY ARMAĞANI

ISBN: 978-605-7848-31-4

© Türkiye Barolar Birliği

Birinci Baskı: Ekim 2020, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokağı No: 8
06520 Balgat – ANKARA
Tel: (312) 292 59 00 (pbx)
Faks: 312 286 55 65
www.barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Baskı
Şen Matbaa
Özveren Sokağı 25/B
Demirtepe-Ankara
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)
Sertifika No: 47964

Tüm Hakları Saklıdır
BU ARMAĞAN ÜCRETSİZDİR

Armağandaki görüş ve değerlendirmeler,

katılımcıların kendi fikirleri olup,

Türkiye Barolar Birliği'nin görüşleri olarak nitelendirelemez

ve Türkiye Barolar Birliği'nin resmi yorumu kabul edilemez.

TÜRKİYE
BAROLAR
BİRLİĞİ
1969

Bu Armağan
Türkiye Barolar Birliği'nin
2019-1178 sayılı kararına göre
hazırlanmıştır.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
SPOR HUKUKU KURULU

Av. Türker ARSLAN - İstanbul Barosu

Av. Anıl Gürsoy ARTAN - Ankara Barosu

Av. K. Tacar ÇAĞLAR - Ankara Barosu

Av. Celal ÇOBANOĞLU - Trabzon Barosu

Av. M. Hakan HAYIRLIGİL - Gaziantep Barosu

Av. Cihangir MARMARA - İzmir Barosu

Av. Şakir UZUN - İzmir Barosu, TBB Yönetim Kurulu Üyesi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ X
Av. Prof. Dr. Metin FEYZİOĞLU

SUNUŞ XII
Av. Tacar ÇAĞLAR

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY..... XV
Av. Cihangir MARMARA

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY'IN 1983-1987 YILLARI ARASINDA
İZMİR BAROSU DERGİSİ'NDE YAYIMLANMIŞ YAZILARI.....LXV

MAKALELER

(Sıralama Soyadına göredir)

DOPİNG ve WADA YASAKLI MADDELER.....1
Öğr. Gör. Fatih AKGÜL / Öğr. Gör. Hüseyin Fatih ŞEN / Arş.Gör. Abdil ARI

UEFA DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ VE DİSİPLİN KURULLARININ
KARARLARI IŞIĞINDA FUTBOLDA PROVOKATİF VE POLİTİK EYLEMLER:
UEFA'NIN ASKER SELAMI SORUŞTURMASI.....13
Yahya Kemal AKSU

SPOR TAHKİM KURULLARININ
TARAFSIZLIĞI VE BAĞIMSIZLIĞI SORUNU:
AİHM'NİN "ALİ RIZA ve DİĞERLERİ v. TÜRKİYE" KARARI 31
Prof. Dr. Ali AKYILDIZ

BAĞIMSIZ SPOR FEDERASYONLARININ
2020 YILI SEÇİM SÜRECİ.....93
Av. Zübeyt AYDIN

ANTRENÖR SPORCU İLETİŞİMİNDE İKNA PSİKOLOJİSİ 179
Doç. Dr. Recep CENGİZ

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ: FUTBOL VE HAFİYELER (1890-1904).....203
Dr. Öğr. Gör. Demet ÇAKIR KALEM

FUTBOLDA SPONSORLUK SÖZLEŞMELERİ 227
Av. Oktay ÇAKMAK

SPOR HUKUKUNDA NADİR KAVRAMLARDAN BİRİ:
"YASAKLANMIŞ SPORLARA" DAİR KISA BİR TAHLİL.....243
Doç. Dr. Anıl ÇAMYAMAÇ & Prof. Dr. Serkan ÇINARLI

RUSYA FEDERASYONU'NA İLİŞKİN KARAR ÇERÇEVESİNDE
WADA'NIN DOPİNG SEBEBİYLE ÜLKELERİ YASAKLAMA
YETKİSİNE DAİR KISA BİR DEĞERLENDİRME.....255
Prof. Dr. Serkan ÇINARLI & Doç. Dr. Anıl ÇAMYAMAÇ

VOLEYBOLCU TEK TİP SÖZLEŞMELERİNDE,
SPORCUNUN HAMİLELİĞİNİ YASAKLAYAN SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEBE KALMANIN SPORCU SÖZLEŞMESİNE ETKİSİ.....271
Ar. Gör. Duygu DİNCİOĞLU

YAYIN YETKİ BELGESİ VE BUNDAN DOĞAN SORUMLULUK.....291
Dr. Öğr. Üyesi Hakkı Mert DOĞU

TÜRK FUTBOL TARİHİNDE KULÜPLERİMİZİN
AMATÖR LİGLERDEN PROFESYONELE, PROFESYONEL LİGLERDEN
AMATÖRE YOLCULUKLARI.....305
Adnan ERSAN

MAAŞ SINIRI UYGULAMASI VE TÜRK FUTBOLU İÇİN OLUMLU YÖNLERİ 351
Av. Behiç Cüneyt FİDANOĞLU

MÜTAREKE, İSTANBUL VE SPOR 365
Cihan KALEM

BELEDİYELERİN YEREL SPOR KULÜPLERİ İLE
OLAN İLİŞKİSİNİN SINIRLARI 381
Av. Cihangir MARMARA

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI
IŞIĞINDA SPOR HUKUKUNDA ADİL YARGILANMA HAKKI.....401
Av. Bengisu ÖKTEM

SPOR FEDERASYONLARINDA GENEL KURULUN
İBRA KARARININ HUKUKİ SORUMLULUĞA ETKİSİ.....433
Dr. Dr. Öğr. Üyesi Ümit ORHAN

TÜRKİYE OLİMPİK HAZIRLIK MERKEZLERİ (TOHM),
GELİŞİMİ VE YASAL DAYANAKLARI.....447
Enes Buğra ÖZ / Mustafa ARICI / Alper ÖZKAN

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA SPORCU SÖZLEŞMELERİNDE
ÜCRETİN NET VEYA BRÜT OLDUĞUNA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER 461
Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR

E-SPOR VE HUKUKİ DURUMU.....473
Av. Orhan Efe ÖZENÇ / Nazlı Deniz ÖZ

DOPİNG VE DOPİNGLE MÜCADELE.....483
Nadide Aslıhan PEKTAŞ / Prof. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI
Melehat Deniz KÜÇÜKÖZMEN / Emin Selçuk SOLAK

SPORDA DEVŞİRME SİSTEMİ VE BAŞARI 507
Öğr. Gör. Burcu YENTÜRK / Prof. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI / Dilan ERDEMİR

ÖNSÖZ

Değerli meslektaşlarım,

Kendine özgü yapısıyla çoğu kez hukuk disiplinlerinin bir bileşkesi olarak varlık bulan spor hukuku, dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla gelişmekte olan bir hukuk dalıdır.

Bu gelişmenin önünün açılması, spor hukukunun disiplin alanına giren özel hukuku, ceza hukukunu, anayasa hukukunu, uluslararası hukuku, idare hukukunu, borçlar hukukunu, ticaret hukukunu, iş hukukunu; hukuk usulünü ve tahkim kurallarını iyi bilen, aynı zamanda sporun dinamiklerini kavramış hukukçularla mümkündür.

Hukuk bilgileri ve sportif yaşam biçimleriyle bize yol gösteren meslektaşlarımıza armağan olarak çıkardığımız bu kitap dizisinin, spor hukukunun gelişmesine de katkı sağlamasını umuyoruz.

Bu kitabı armağan ettiğimiz Av. Hasan Güneş Atabay; sporun temel özneleri olan kulüp, yönetim, sporcu, hakem, antrenör ve federasyon

bağlamında, hemen her alanda eylemli ve düşünsel olarak var olmuş bir üstadımızdır.

Türkiye Barolar Birliği'nde Yönetim Kurulu üyeliği, Başkan Yardımcılığı gibi önemli görevlerde bulunan Atabay, aynı zamanda İzmir Barosu'nun da önceki başkanlarındandır.

Elinizdeki yapıt bilge bir hukukçu olmasının yanı sıra atletizme gönül veren, atletizm dünyasını düzenleyen kuruluşlarda önemli görevler üstlenen Av. Hasan Güneş Atabay'ı, onun spora ve spor hukukuna bakışını okuyucuya geniş bir yelpazede sunmaktadır.

Armağana katkı veren değerli yazarların makalelerinin spor hukukuna ilişkin ufkumuzu genişleteceğine duyduğum inançla, başta TBB Spor Komisyonu Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Av. Ahmet Şakir Uzun'a, kitabın editörlüğünü üstlenen değerli meslektaşım Av. Tacar Çağlar'a ve emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ediyorum.

Özgün sporcu ve yetkin hukuk insanı Av. Hasan Güneş Atabay'ı, rahmetle anıyorum.

Saygılarımla

Av. Prof. Dr. Metin Feyzioğlu
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

SUNUŞ

"Spor Hukukunu" bilimsel disiplin haline getirebilme yolundaki *"kurulumuzun"* çabaları, kütüphanenizde yer alan "Hasan Güneş ATABAY" armağanı ile sürmektedir.

Meslek ustamız, rahmetli "HASAN GÜNEŞ ATABAY" adına hazırladığımız, elinizdeki "ARMAĞAN" Spor Hukukuna ve kültürüne katkı sağlayacak makaleler ile bezenmiştir.

Meslek ustamız, atletizm dalında; sporcu olarak cirit atan, idareci olarak federasyon yönetimlerinde bulunan, uluslararası atletizm hakemi olarak da, sportif adaleti sağlayan, mesleğinde de "ciritini" insan hakları bağlamında en uzağa atmak için çaba gösteren üstad, İzmir Barosu önceki dönem başkanlarındandır.

Armağana yazıları ile katkıda bulunan takım arkadaşlarımıza teşekkür ediyor, adını armağana verdiğimiz meslek ustamıza rahmet diliyoruz. Ayrıca katkıları ile Armağana can veren Mehmet YURDADÖN, Doğan DEMİRHAN ve emeklerini esirgemeyen Gaye SUBAŞI, Necati KAYA, Figen PEHLİVAN ve TBB Yayın İşleri Sorumlusu Mustafa HORUŞ'a yürek dolusu teşekkürlerimizi sunarız.

Av. Tacar Çağlar

Ankara Barosu

Av. Hasan Güneş Atabay

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY

Av. Cihangir MARMARA

02.09.2019 günü aramızdan ayrılan çok değerli İzmir Baro Başkanlarımızdan Av. H. Güneş ATABAY, 1935 yılında Ödemişte doğdu. İlk ve orta okulu Ödemişte, Liseyi İzmir Atatürk Lisesinde okudu. 1956 yılında girdiği Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1960 yılında başarı ile mezun oldu. Mezun olduğu yıl genç bir hukukçu olarak 1960 ihtilalinin atmosferinde yaşadı ve gözlemledi. Uzun yıllar İzmir'de serbest avukat olarak çalıştı. Önemli hukuk ve ceza davalarında avukatlık yaptı. 1979- 1983 yılları arasında Türkiye Barolar Birliğinde yönetim kurulu üyeliği ve başkan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1983- 1988 yılları arasındaki ilk İzmir Baro Başkanlığında yönetim kurulunda Av. Metin CENGİZ, Av. Bülent BARATALI, Av. Erol ÖZCAN, Av. Muhsin ERGAZİ, Av. Ayten BASKIN, Av. Ozan TALU, Av. Adnan TAŞAR, Av Esen YÜCEL, Av. Cemal ERDEM, Av. Volkan ALPOSKAY' dan oluşuyordu. 1985-1988 tarihleri arasındaki ikinci döneminde ise yönetimde Av. Cemal ERDEM, Av. Erol ÖZCAN, Av. Volkan ALPOSKAY, Av. Sabri KURT, Av. Nedim AKSOY, Av. Esen YÜCEL, Av. Taner ÜNLÜ, Av. Hüseyin ERDEN, Av. İbrahim BAHÇIVANCILAR, Av. Zehra ÇELİMLİ ile birlikte çalıştı.Bu süreçlerde Avukatlık Hakları, Çevre Hukuku konusunda geniş ve çok yararlı çalışmalar yapıldı. Hukukun üstünlüğü ve bağımsızlığının savunucusu oldu.

Merhum başkanımızın hukuk camiasında çok bilinmeyen yönü ise sporculuğu ve spor adamlığı idi. Av. H. Güneş ATABAY İzmir'de amatör sporcuları ile tanınan Karantina semtinde daha ilkokul 5.nci sınıfta iken Tuğrul ERBEY adlı bir arkadaşı ile birlikte kendinden daha küçük çocukları çeşitli Atletizm branşlarında yarıştırır, onları kağıtları keserek yaptığı madalyalarla ödüllendirirdi. Sporcu kimliği İzmir Atatürk Lisesinde öğrenim görürken, gelişmeye başlamış, okulu takımında futbol oynarken dikkati çekerek İzmir Genç Karmasına seçilmişti. İlk önemli

takım arkadaşları büyük futbolcu Metin Oktay ve Ordu milli takım kalecisi Seyfi TALAY idi. Futbol oynamanın derslerine engel olacağını anlayınca lisenin basketbol ve Atletizm takımlarında aktif spora devam etti. Üniversite yıllarında tamamen Atletizme ve Cirit atma yarışmalarında ciddi başarılar kazandı. Daha sonraları 50' li, 60' lı yıllarında Türkiye'nin en büyük amatör kulübü olan Karantina Gençlik Kulübü'nde yıllarca yöneticilik ve başkanlık görevinde bulundu. İzmir'de Avukatlık mesleğini yapmaya başlayınca TAF Disiplin Kurullarında üyelik ve başkanlık yaptı. Bu görevlerin devamında Sn.Jerfi Fıratlı ve Sn. Nejat Kök'ün başkanı olduğu Türkiye Atletizm federasyonlarında yönetim kurulu üyeliği, Uluslararası Atletizm Hakemliği görevlerini yaparak ülke sporuna hizmet etti.

Çok yönlü kişiliği ile merhum başkanımızın aramızdan ayrılışı başta ailesi olmak üzere hukuk ve spor camiası büyük kayıp olarak nitelendirilmiştir.

Özlemle... Saygıyla...Rahmetle anıyoruz...

Avukatlar Günü

Basketbol Maçı Öncesi

İzmir Atatürk Lisesi Okul Voleybol Takımı

Atletizm Yarışlarında Hakemlik Yaparken

Basketbol Maçları Öncesi Takım Arkadaşlarıyla Toplu Halde

İzmir Atatürk Lisesi Basketbol Okul Takımı

Askerlik Döneminde

İzmir Ege Koleji, Liseler Türkiye ikincisi olduktan sonra toplu halde

Eski milli rekortmen atlet Recep Kalender'in albümünden

Ödül Töreninde

Karantina Sahilinde Yüzücü Hasan Güneş Atabay

Bir Arkadaşıyla Yelkenlide

Ödül Töreninde

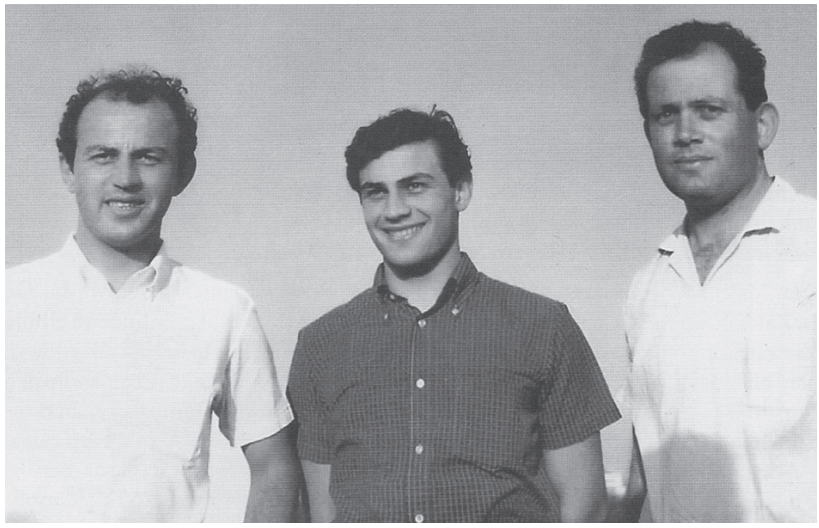

Günnur ATABAY - Gürhun ATABAY - Güneş ATABAY
KARDEŞLER

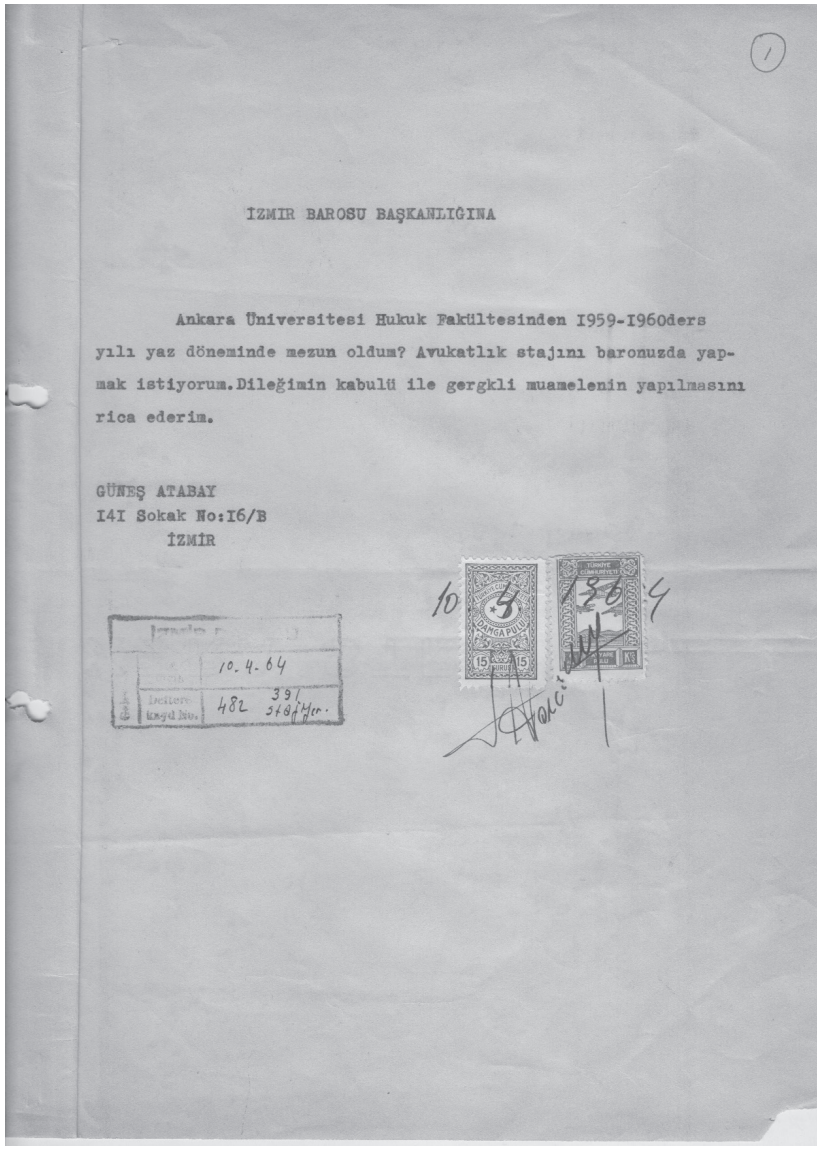

(1)

İZMIR BAROSU BAŞKANLIĞINA

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden I959-I960ders yılı yaz döneminde mezun oldum? Avukatlık stajını baromuzda yapmak istiyorum. Dileğimin kabulü ile gergkli muamelenin yapılmasını rica ederim.

GÜNEŞ ATABAY
I4I Sokak No:I6/B
İZMİR

10.4.64
Defter: 482 391
Kayıd No. 548 Yer.

10 3 15 15 80 4

Avukatlık stajına başlama talebi

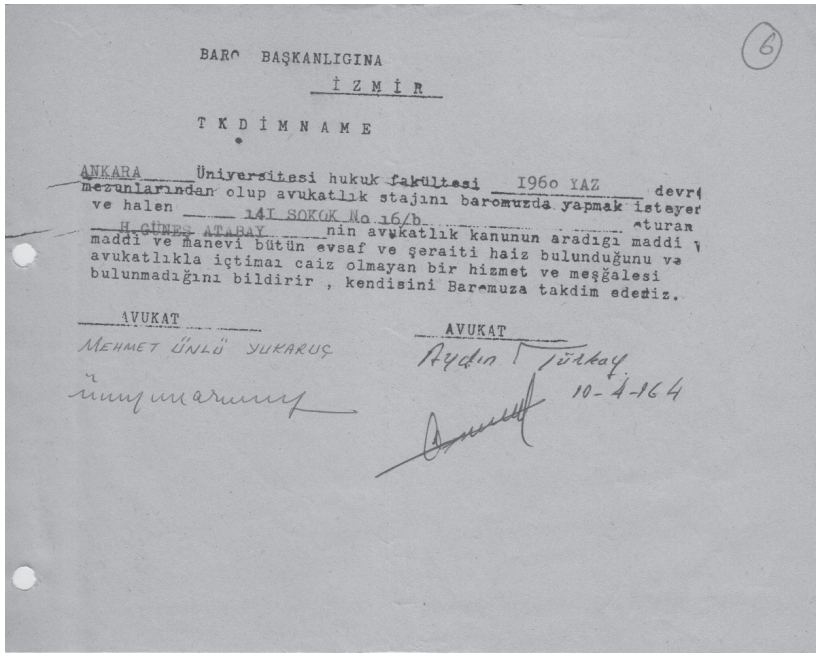

BARO BAŞKANLIGINA

İ Z M İ R

T K D İ M N A M E

ANKARA Üniversitesi hukuk fakültesi 1960 YAZ devr
mezunlarından olup avukatlık stajını baromuzda yapmak isteyer
ve halen 141 SOKOK No 16/b aturan
H.GÜNEŞ ATABAY nin avukatlık kanunun aradığı maddi v
maddi ve manevi bütün evsaf ve şeraiti haiz bulunduğunu va
avukatlıkla içtimaı caiz olmayan bir hizmet ve meşğalesi
bulunmadığını bildirir , kendisini Baromuza takdim edeniz.

AVUKAT
MEHMET ÜNLÜ YUKARUÇ

AVUKAT
Aydın Türkay
10-4-1964

Takdimname

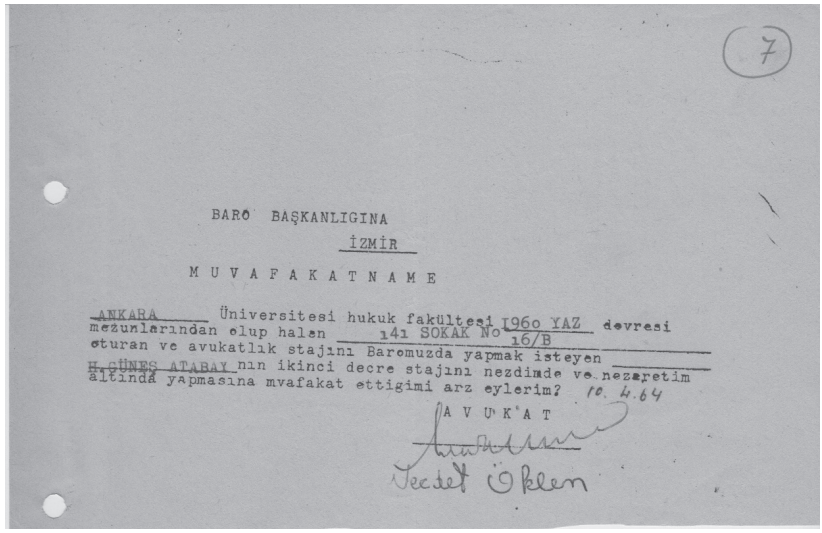

(7)

BARO BAŞKANLIGINA

İZMİR

M U V A F A K A T N A M E

ANKARA Üniversitesi hukuk fakültesi 1960 YAZ devresi mezunlarından olup halen 141 SOKAK No 16/B oturan ve avukatlık stajını Baromuzda yapmak isteyen H.GÜNEŞ ATABAY nın ikinci decre stajını nezdimde ve nezaretim altında yapmasına mvafakat ettigimi arz eylerim? 10. 4.64

A V U K A T

Necdet Öklen

Muvafakatname

XXX

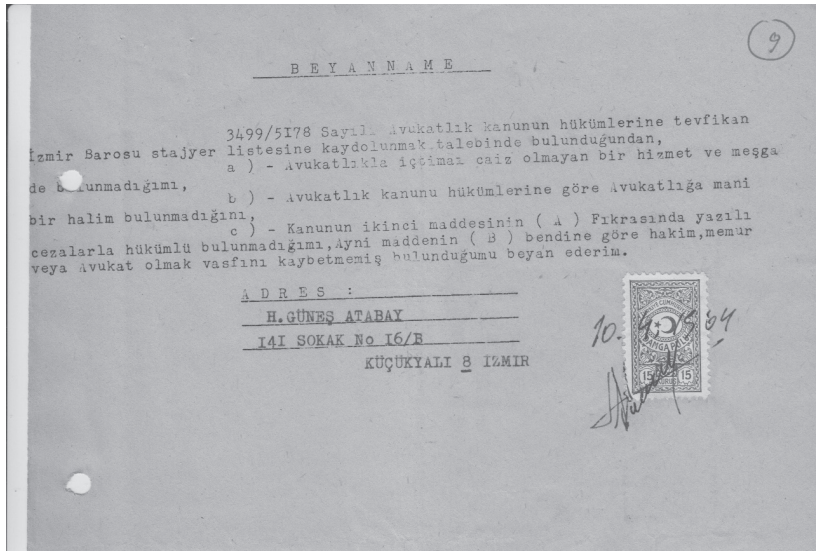

(9)

B E Y A N N A M E

İzmir Barosu stajyer 3499/5178 Sayılı Avukatlık kanunun hükümlerine tevfikan listesine kaydolunmak talebinde bulunduğundan,

a) - Avukatlıkla iştigali caiz olmayan bir hizmet ve meşgale bulunmadığımı,

b) - Avukatlık kanunu hükümlerine göre Avukatlığa mani bir halim bulunmadığını,

c) - Kanunun ikinci maddesinin (A) Fıkrasında yazılı cezalarla hükümlü bulunmadığımı, Ayni maddenin (B) bendine göre hakim, memur veya Avukat olmak vasfını kaybetmemiş bulunduğumu beyan ederim.

A D R E S :
H. GÜNEŞ ATABAY
141 SOKAK No 16/B
KÜÇÜKYALI 8 İZMİR

10.05.64

Beyanname

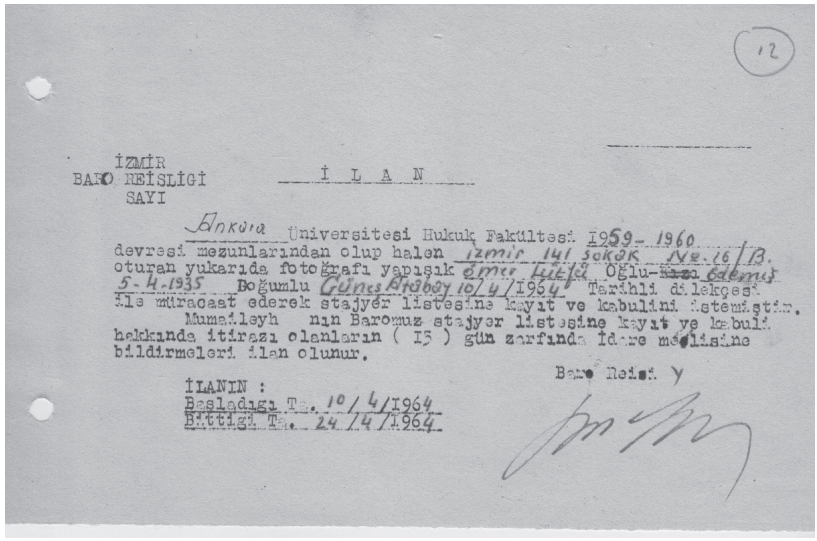

(12)

İZMİR
BARO REİSLİĞİ
SAYI

İ L A N

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1959-1960 devresi mezunlarından olup halen İzmir 141 Sokak No.16/B. oturan yukarıda fotoğrafı yapışık Ömer Lütfü Oğlu-~~Nazlı Edemiş~~ 5-4-1935 Boğumlu Güneş Atabay 10/4/1964 Tarihli dilekçesi ile müracaat ederek stajyer listesine kayıt ve kabulini istemiştir.

Mumaileyh nın Baromuz stajyer listesine kayıt ve kabulü hakkında itirazı olanların (15) gün zarfında İdare meclisine bildirmeleri ilan olunur.

Baro Reisi

İLANIN :
Başladığı Tr. 10/4/1964
Bittiği Tr. 24/4/1964

İlan

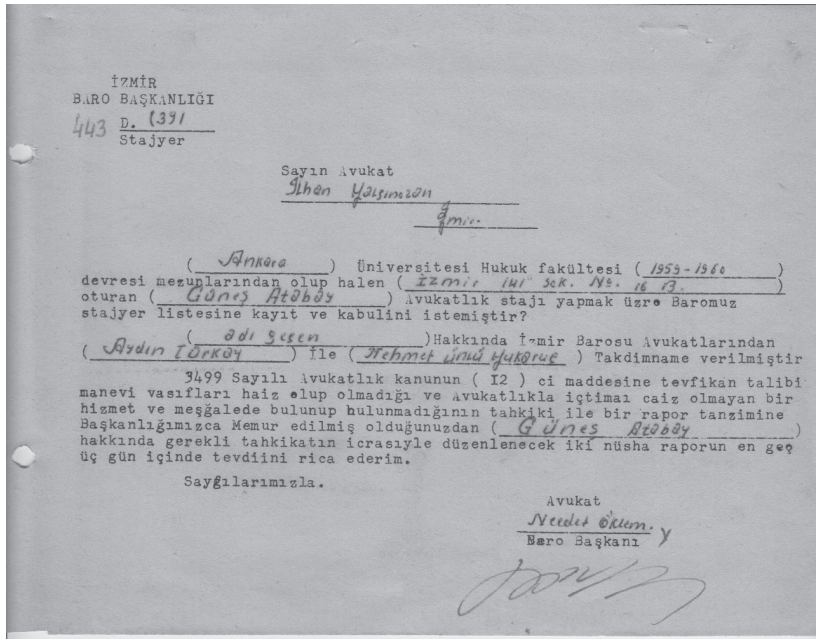

İZMİR
BARO BAŞKANLIĞI
443 D. (391
Stajyer

Sayın Avukat
İlhan Yalsımzan
İzmir.

(Ankara) Üniversitesi Hukuk fakültesi (1959-1960)
devresi mezunlarından olup halen (İzmir 1441 Sok. No. 16 13.)
oturan (Güneş Atabay) Avukatlık stajı yapmak üzre Baromuz
stajyer listesine kayıt ve kabulini istemiştir?

(Adı geçen)Hakkında İzmir Barosu Avukatlarından
(Aydın Türkay) İle (Mehmet Ünlü Hukuruş) Takdimname verilmiştir

3499 Sayılı Avukatlık kanunun (12) ci maddesine tevfikan talibi manevi vasıfları haiz olup olmadığı ve Avukatlıkla içtimaı caiz olmayan bir hizmet ve meşğalede bulunup bulunmadığının tahkiki ile bir rapor tanzimine Başkanlığımızca Memur edilmiş olduğunuzdan (Güneş Atabay) hakkında gerekli tahkikatın icrasıyle düzenlenecek iki nüsha raporun en geç üç gün içinde tevdiini rica ederim.

Saygılarımızla.

Avukat
Necdet Öktem.
Baro Başkanı

Yazışma

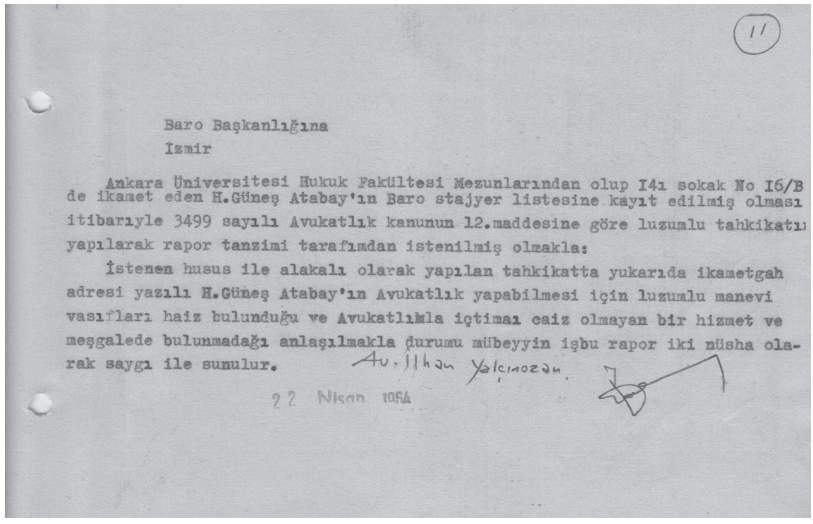

11

Baro Başkanlığına
İzmir

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mezunlarından olup 141 sokak No 16/B de ikamet eden H.Güneş Atabay'ın Baro stajyer listesine kayıt edilmiş olması itibarıyle 3499 sayılı Avukatlık kanunun 12.maddesine göre luzumlu tahkikatı yapılarak rapor tanzimi tarafımdan istenilmiş olmakla:

İstenen husus ile alakalı olarak yapılan tahkikatta yukarıda ikametgah adresi yazılı H.Güneş Atabay'ın Avukatlık yapabilmesi için luzumlu manevi vasıfları haiz bulunduğu ve Avukatlıkla içtimaı caiz olmayan bir hizmet ve meşgalede bulunmadağı anlaşılmakla durumu mübeyyin işbu rapor iki nüsha olarak saygı ile sunulur.

Av. Ilhan Yalçınozan

22 Nisan 1964

Yazışma

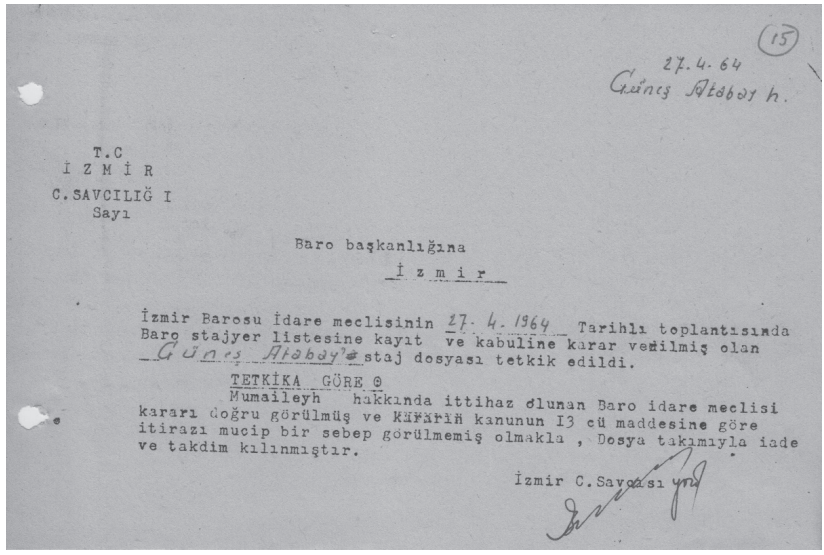

(15)

27.4.64
Güneş Atabay h.

T.C
İ Z M İ R
C.SAVCILIĞ I
Sayı

Baro başkanlığına
İ z m i r

İzmir Barosu İdare meclisinin 27. 4. 1964 Tarihli toplantısında Baro stajyer listesine kayıt ve kabulüne karar verilmiş olan Güneş Atabay'ın staj dosyası tetkik edildi.

TETKİKA GÖRE @
Mumaileyh hakkında ittihaz olunan Baro idare meclisi kararı doğru görülmüş ve Kararın kanunun 13 cü maddesine göre itirazı mucip bir sebep görülmemiş olmakla , Dosya takımıyla iade ve takdim kılınmıştır.

İzmir C. Savcısı

Yazışma

İZMİR
BARO BAŞKANLIĞI
Sayı

STAJ KARARI
Staj BELGESİ

27 Nisan 1964

Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesi 1959 - 1960 devresi mezunlarından olup halen İzmir 141 SOKAK No. 16 B. oturan Ömer Lutfü oğlu ~~kazı~~ Ödemiş 5 T. 1935 Doğumlu Güneş Atabay 10 / 4 / 64 Tarihli dilekçesi ile İzmir Barosuna müracaat ederek stajyer listesine kayıt ve kabulini istemiştir.

Mumaileyh işbu dilekçesine ilişik olarak aşagıda yazılı belgeleri vermiştir.

I - Ödemiş Nufus idaresinden verilmiş olan 6 / 4 /1964 tarihli nufus hüviyet cüzdanının tasdikli sureti,
2 - 1959/1960 Senesi ders devresi imtihanları sonunda ikmali tahsil eylediğine dair 23/ 3 / 64 ~~XXXXX~~ Tarihli 2162 sayılı Ankara Üniversitesi hukuk fakültesinin yazısı,
3 - 5178 sayılı kanunun (G) ve H fıkralarında yasılı hallerin kendisinde mevcut olmadığını bildiren 10/ 4 /64 Tarihli beyanname,
4 - İzmir Barosunda kayıtlı avukat Aydın Türkay ve Mehmet Ünal Yükseş tarafından düzenlenmiş takdimname,
5 - Nezdinde staj görecegi avukat Nevdet Erkem tarafından verilen muvafakatname,
6 - Milâtpaşa Mahallesi muhtarlığından verilen 6 / 4 / 64 tarihli ikametgah senedi,
7 Milâtpaşa Mahallesi muhtarlığından verilen 6/4/64 tarihli iyi hal kâğıdı,
8 - İzmir Hukumet hekimliginden verilen 26/3/64 tarih ve 808 sayılı avukatlığa mani, aklî ve bedeni hastalıklardan salim olduğuna dair sağlık raporu,
9 - Baro Başkınlıgı, isteklinin manevi vasıfları haiz olup olmadığını ve avukatlığa mani bir hali bulunup bulunmadığını tahkika avukat Ilhan Mahmutoğlu Memur etmiştir.

İsteklinin müracaat ettigi 10 / 4/64 tarihinden itibaren (I5) Gün süre ile Baro salonunda ilan yapılmış bu süre içinde hiç bir itiraz vaki olmamıştır.

G E R E G İ D Ü Ş Ü N Ü L D Ü :

Baro idare meclisi dosya münderecatını ve avukat Ilhan Mahmutoğlu tarafından verilen 22/ 4 / 64 tarihli tahkik raporu ile birlikte tetkik ettikten sonra avukatlık kanunun aradığı kanuni vasıf ve şeraiti haiz bulunduğuna kanaat getirerek kendisinin 27/ 4 /64 tarihinde stajyer listesine kayıt ve kabuline karar vermiştir.

Başkan Başkan ve U.Kâtip Muhasip üye
üye üye üye üye üye

İşbu kararın aynı zamanda
staj belgesi yerine kaim
olduğu şerh ve tasdik kılındı.

Staj Kararı

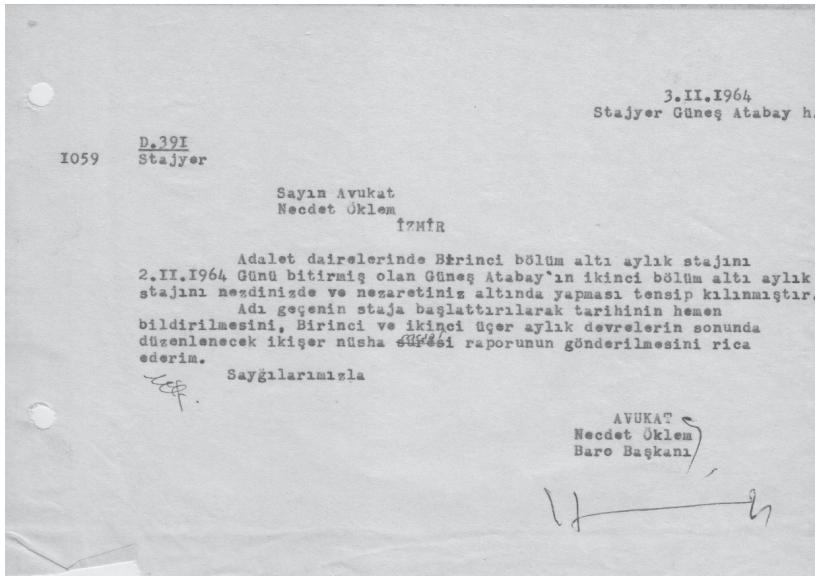

3.II.1964
Stajyer Güneş Atabay h.

D.391
1059 Stajyer

Sayın Avukat
Necdet Öklem
İZMİR

Adalet dairelerinde Birinci bölüm altı aylık stajını 2.II.1964 Günü bitirmiş olan Güneş Atabay'ın ikinci bölüm altı aylık stajını nezdinizde ve nezaretiniz altında yapması tensip kılınmıştır.

Adı geçenin staja başlattırılarak tarihinin hemen bildirilmesini, Birinci ve ikinci üçer aylık devrelerin sonunda düzenlenecek ikişer nüsha raporunun gönderilmesini rica ederim.

Saygılarımızla

AVUKAT
Necdet Öklem
Baro Başkanı

Yazışma

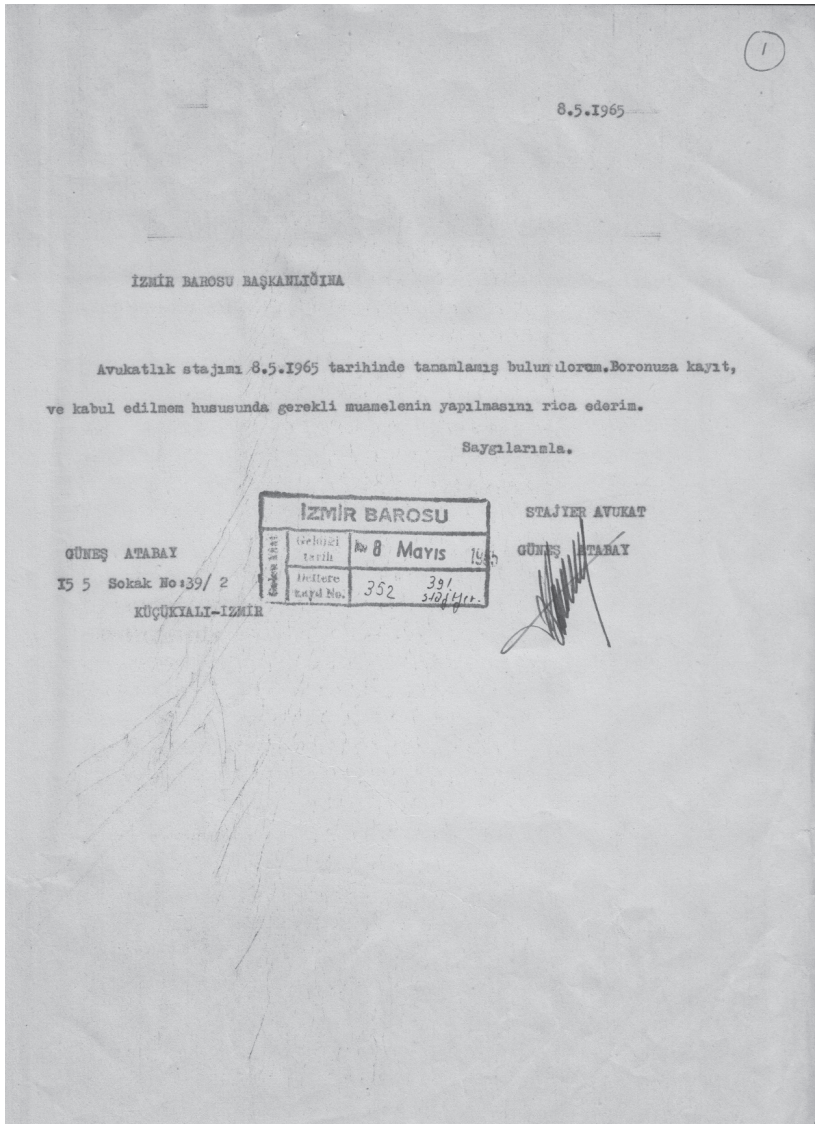

(1)

8.5.1965

İZMİR BAROSU BAŞKANLIĞINA

Avukatlık stajımı 8.5.1965 tarihinde tamamlamış bulunuyorum. Boronuza kayıt, ve kabul edilmem hususunda gerekli muamelenin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

STAJYER AVUKAT
GÜNEŞ ATABAY

GÜNEŞ ATABAY
15 5 Sokak No:39/ 2
KÜÇÜKYALI-IZMİR

İZMİR BAROSU
Gelişi tarih: 8 Mayıs 1965
Deftere kayıd No. 352 391 Stj. Hkr.

Yazışma

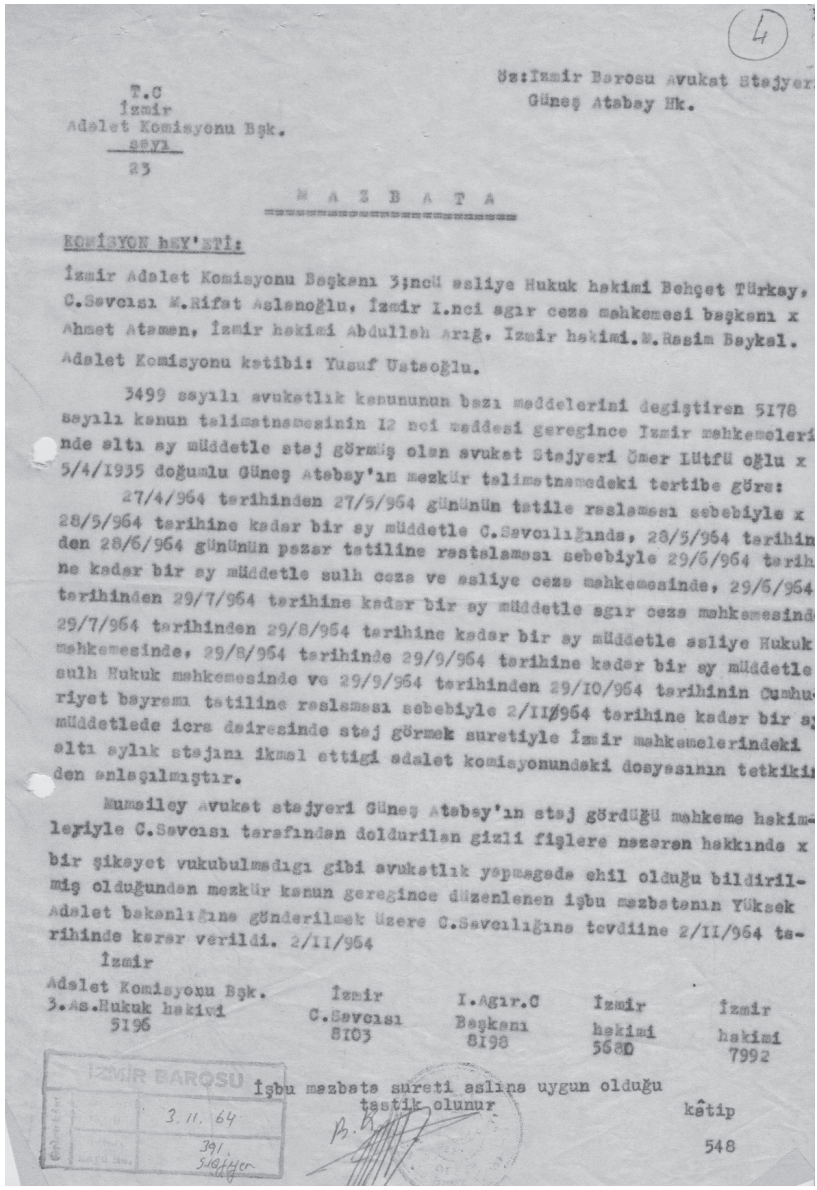

(4)

Öz:İzmir Barosu Avukat Stajyeri
Güneş Atabay Hk.

T.C
İzmir
Adalet Komisyonu Bşk.
sayı
23

M A Z B A T A

KOMİSYON HEY'ETİ:

İzmir Adalet Komisyonu Başkanı 3ncü asliye Hukuk hakimi Behçet Türkay, C.Savcısı M.Rifat Aslanoğlu, İzmir I.nci ağır ceza mahkemesi başkanı x Ahmet Ateşen, İzmir hakimi Abdullah Arığ, İzmir hakimi.M.Rasim Baykal. Adalet Komisyonu katibi: Yusuf Ustaoğlu.

3499 sayılı avukatlık kanununun bazı maddelerini değiştiren 5178 sayılı kanun talimatnamesinin 12 nci maddesi gereğince İzmir mahkemeleri nde altı ay müddetle staj görmüş olan avukat Stajyeri Ömer Lütfü oğlu x 5/4/1935 doğumlu Güneş Atabay'ın mezkür talimatnamedeki tertibe göre:

27/4/964 tarihinden 27/5/964 gününün tatile rastlaması sebebiyle x 28/5/964 tarihine kadar bir ay müddetle C.Savcılığında, 28/5/964 tarihin den 28/6/964 gününün pazar tatiline rastlaması sebebiyle 29/6/964 tarih ne kadar bir ay müddetle sulh ceza ve asliye ceza mahkemesinde, 29/6/964 tarihinden 29/7/964 tarihine kadar bir ay müddetle ağır ceza mahkemesind 29/7/964 tarihinden 29/8/964 tarihine kadar bir ay müddetle asliye Hukuk mahkemesinde, 29/8/964 tarihinde 29/9/964 tarihine kadar bir ay müddetle sulh Hukuk mahkemesinde ve 29/9/964 tarihinden 29/10/964 tarihinin Cumhu riyet bayramı tatiline rastlaması sebebiyle 2/11/964 tarihine kadar bir a müddetlede icra dairesinde staj görmek suretiyle İzmir mahkemelerindeki altı aylık stajını ikmal ettiği adalet komisyonundaki dosyasının tetkiki den anlaşılmıştır.

Mumaileyh Avukat stajyeri Güneş Atabay'ın staj gördüğü mahkeme hakim leriyle C.Savcısı tarafından doldurilan gizli fişlere nazaran hakkında x bir şikayet vukubulmadığı gibi avukatlık yapmagada ehil olduğu bildiril miş olduğundan mezkür kanun gereğince düzenlenen işbu mazbatanın Yüksek Adalet bakanlığına gönderilmek üzere C.Savcılığına tevdiine 2/11/964 ta rihinde karar verildi. 2/11/964

İzmir

Adalet Komisyonu Bşk.	İzmir	I.Ağır.C	İzmir	İzmir
3.As.Hukuk hakimi	C.Savcısı	Başkanı	hakimi	hakimi
5196	8103	8198	5680	7992

İZMİR BAROSU 3.11.64 391 Stajyer

İşbu mazbata sureti aslına uygun olduğu tastik olunur

katip
548

Mazbata

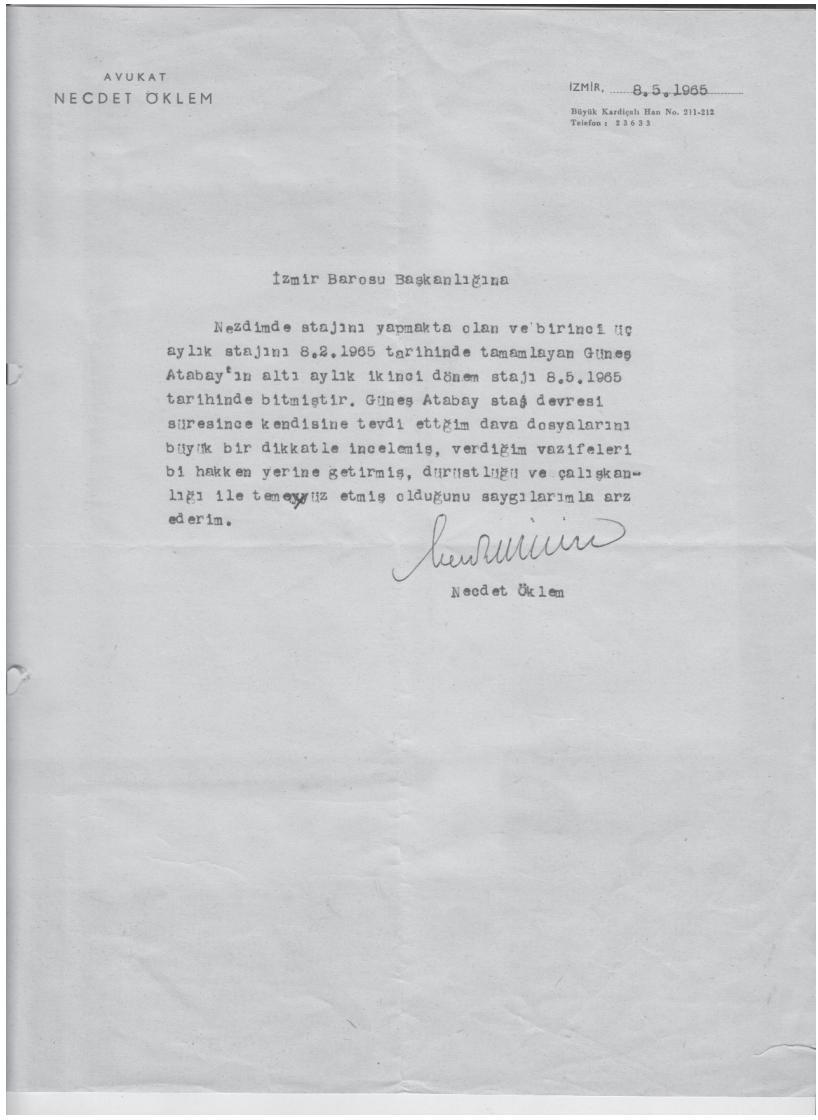

AVUKAT
NECDET ÖKLEM

İZMİR, 8.5.1965

Büyük Kardiçalı Han No. 211-212
Telefon : 23633

İzmir Barosu Başkanlığına

Nezdimde stajını yapmakta olan ve birinci üç aylık stajını 8.2.1965 tarihinde tamamlayan Güneş Atabay'ın altı aylık ikinci dönem stajı 8.5.1965 tarihinde bitmiştir. Güneş Atabay staj devresi süresince kendisine tevdi ettiğim dava dosyalarını büyük bir dikkatle incelemiş, verdiğim vazifeleri bi hakken yerine getirmiş, dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile temayüz etmiş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Necdet Öklem

Yazışma

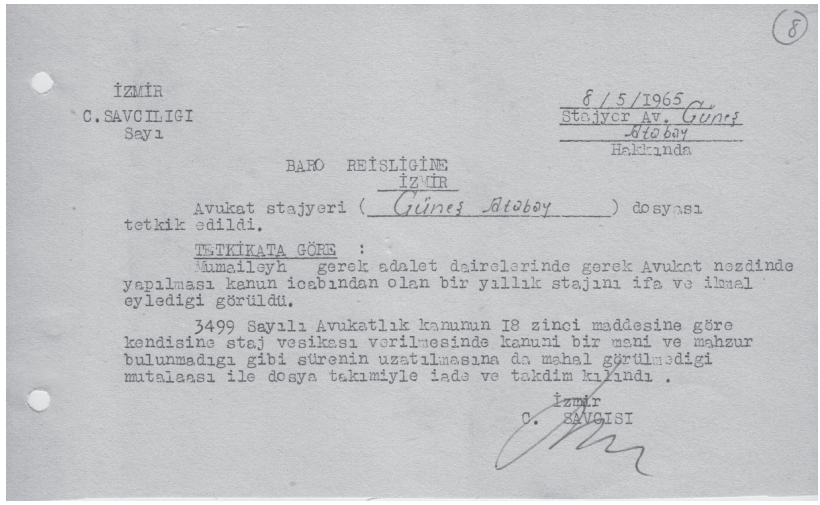

(8)

İZMİR
C.SAVCILIGI
Sayı

8/5/1965
Stajyer Av. Güneş Atabay
Hakkında

BARO REİSLİĞİNE
İZMİR

Avukat stajyeri (Güneş Atabay) dosyası tetkik edildi.

TETKİKATA GÖRE :

Mumaileyh gerek adalet dairelerinde gerek Avukat nezdinde yapılması kanun icabından olan bir yıllık stajını ifa ve ikmal eylediği görüldü.

3499 Sayılı Avukatlık kanunun 18 cinci maddesine göre kendisine staj vesikası verilmesinde kanuni bir mani ve mahzur bulunmadığı gibi sürenin uzatılmasına da mahal görülmediği mutalaası ile dosya takımiyle iade ve takdim kılındı .

İzmir
C. SAVCISI

Yazışma

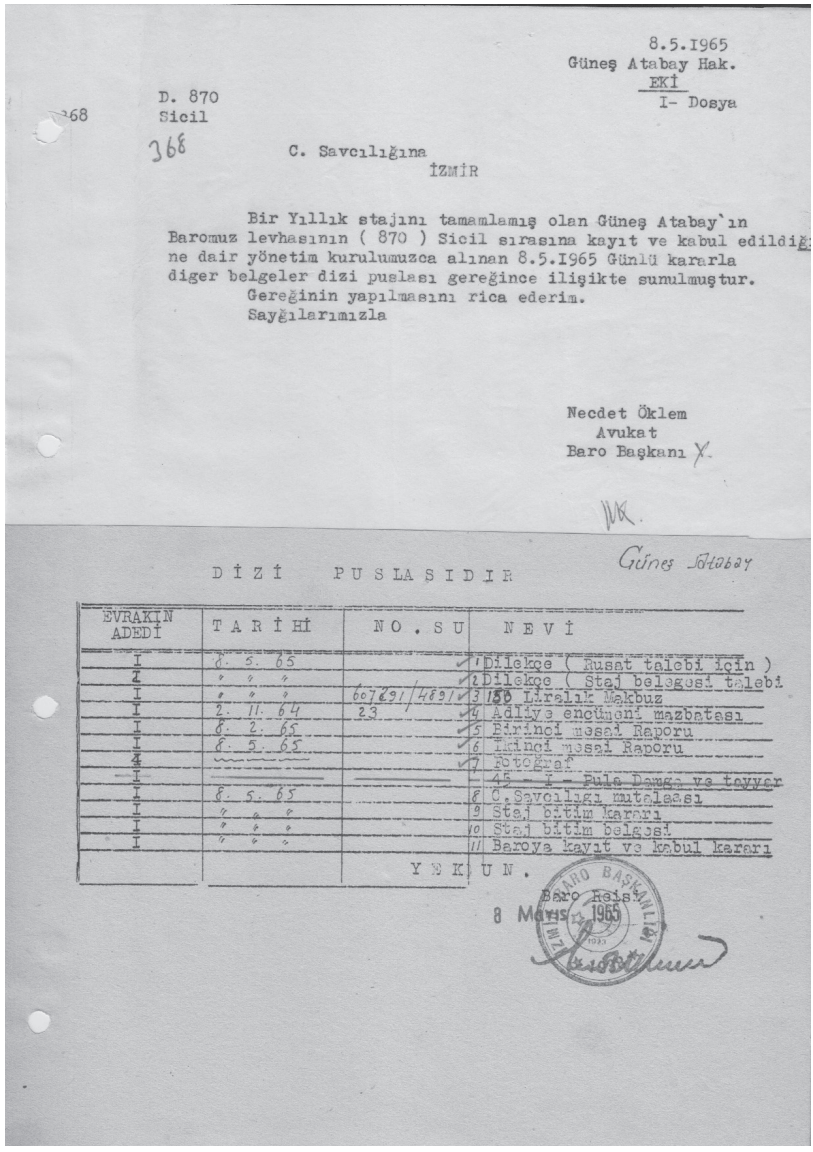

8.5.1965
Güneş Atabay Hak.
EKİ
I- Dosya

D. 870
Sicil
368

C. Savcılığına
İZMİR

Bir Yıllık stajını tamamlamış olan Güneş Atabay`ın Baromuz levhasının (870) Sicil sırasına kayıt ve kabul edildiğine dair yönetim kurulumuzca alınan 8.5.1965 Günlü kararla diger belgeler dizi puslası gereğince ilişikte sunulmuştur.
Gereğinin yapılmasını rica ederim.
Sayğılarımızla

Necdet Öklem
Avukat
Baro Başkanı

Güneş Atabay

DİZİ PUSLASIDIR

EVRAKIN ADEDİ	TARİHİ	NO.SU		NEVİ
1	8. 5. 65		✓	1 Dilekçe (Kusat talebi için)
2	" " "		✓	2 Dilekçe (Staj belgesi talebi
1	" " "	607691/4691	✓	3 150 Liralık Makbuz
1	2. 11. 64	23	✓	4 Adliye encümeni mazbatası
1	8. 2. 65		✓	5 Birinci mesai Raporu
1	8. 5. 65		✓	6 İkinci mesai Raporu
4			✓	7 Fotoğraf
1				45 - I - Pula Damga ve teyyar
1	8. 5. 65		✓	8 C. Savcılığı mutalaası
1	" " "		✓	9 Staj bitim kararı
1	" " "		✓	10 Staj bitim belgesi
1	" " "		✓	11 Baroya kayıt ve kabul kararı
		YEKUN.		

Baro Reisi
8 Mars 1965

İZMİR BAROSU IDARE MECLISININ
§ 8 / 5 / 1965) TARİHLİ OTURUMUNDA
İTTİHAZ ETTİĞİ KARARDIR.

HAZIR BULUNANLAR

1 - Başkan..... Nezdet Öklem.
2 - Başkan ve.. Muhtar Türkekul
3 - U.Kâtip.... Jülide Yumu
4 - Muhasip.... Yaşar Tekşen
5 - Üye ..... Mahmut Işıtsel
6 - Üye ..... Ercan Konad
7 - Üye ..... A.Agâip Tosun
8 - Üye ..... Rıfkı Kayıhan
9 - Üye ..... Cengiz Ilhan
10 - Üye ..... Necdun Manastır
11 - Üye ..... Nurettin Durmaz

8 Mayıs 1965

İzmir Barosu İdare heyeti isimleri yukarıda yazılı zevatdan müteşekkil olduğu halde toplanarak aşağıdaki kararı ittihaz etmiştir.

AVUKAT OLARAK BARO LEVHASINA KAYDINI İSTEYEN :

Stajyer (Ömer Lütfi)oğlu - kızı (Ödemiş 5.4.1935) doğumlu (Güneş Atabay) halen (İzmir Küçükyalı 155 Sokak No. 39/2) oturan ( ) (10/ 4 /1964) tarihli dilekçesi ile Baromuza müracaat ederek staja başlamış, 3499/ 1178 sayılı Avukatlık kanununa göre gerek adalet dairelerinde gerek Avukat nezdinde yapılması icap eden kanuni stajını ikmal ederek Avukatlık hakkını ihraz etmiş bulunduğundan bu defa (8 / 5 /1965) tarihli dilekçesi ile Baroca bu hususta gerekli işlemin yapılmasını ve Baro levhasına kayıt ve kabulinin karar altına alınmasını istemiştir.

İNCELEMEYE GÖRE :

(Güneş Atabay) (10/ 4 /1964) tarihli dilekçesi ile müracaat ederek stajyer listesine kaydını istemiş ve kanunen ibrazı icap eden evrakı müsbiteyi tevdi eylemiştir.

Usulen icra kılınan tahkikat ve ilândan sonra kanuni evsaf ve şeraiti haiz olduğu anlaşılan mumaileyh İzmir Barosu stajyer listesine kaydına Baro idare meclisinin (22/ 4 /1964) tarihli toplantıda karar verilmiştir.

Adı geçen, (Güneş Atabay) Birinci devre altı aylık stajını (İzmir) Adalet Dairelerinde yapıp tamamladığı (İzmir) Adliye encümeni Reisliğinin (23) Sayı (2 /11/ 1964) tarihli mazbatası örneğinden anlaşılmıştır.

Mumaileyh ikinci devre altı aylık stajına da evvelce muvafakat vermiş bulunan İzmir Baro levhasında kayıtlı Avukat (Nezdet Öklem) nezdinde ve nezareti altında ifa etmiş ve bu hususta mezkur Avukatın dosyada mevcut mesai raporları muhtevasından anlaşılmıştır.

3499 Sayılı Avukatlık kanununun 18 zinci maddesine tevfikan İzmir C.Savcılığından alınan (8 / 5 /1965) tarihli mutalaanameye binaen düzenlenen (8 / 5 / 1965) Tarihli staj vesikası da durumu tayit eylemiştir.

G E R E Ğ İ D Ü Ş Ü N Ü L D Ü :

Yukarıda yazılı izahat ve vesikalara göre kanuni stajını ikmal etmiş olduğu anlaşılan (Güneş Atabay) 3499 sayılı Avukatlık kanunun bazı maddelerini değiştiren 1178 Sayılı kanunun 20 ci maddesine tevfikan (8 / 5/1965) tarihinden itibaren Avukat İzm İzmir Baro levhasının (870) sicil sırasına kayıt ve kabulüne karar ve müstenidatının AD. Bak.Y.Mak. arz edilmek üzere İzmir C.Savcılığına takdimine ittifakla karar verildi.

Başkan Bşk.Vkl U.Kâtip Muhasip Üye Üye
N. Öklem M. Türkekul C. Yumu Y. Tekşen M. Işıtsel E. Konad
Üye Üye Üye Üye
A.A. Tosun R. Kayıhan C. [illegible] N. Durmaz

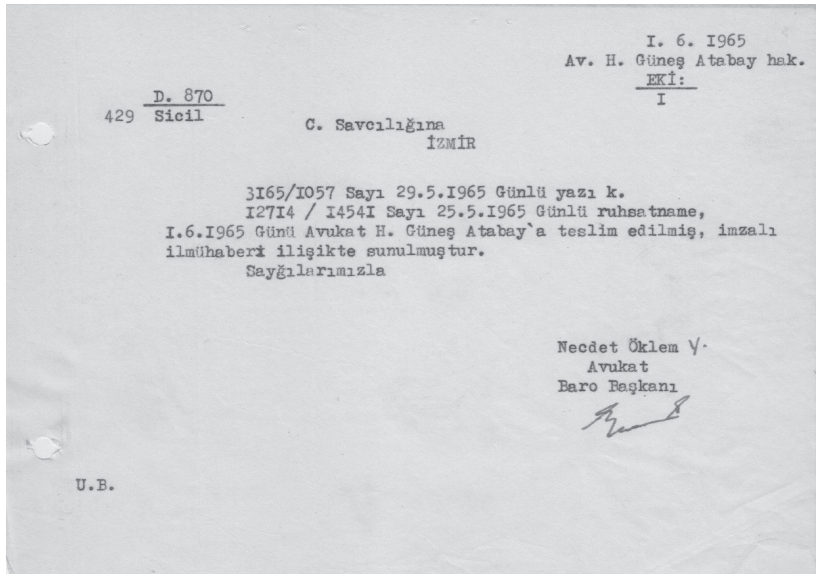

I. 6. 1965
Av. H. Güneş Atabay hak.
EKİ:
I

D. 870
429 Sicil

C. Savcılığına
İZMİR

3I65/I057 Sayı 29.5.I965 Günlü yazı k.
I27I4 / I454I Sayı 25.5.I965 Günlü ruhsatname,
I.6.I965 Günü Avukat H. Güneş Atabay'a teslim edilmiş, imzalı ilmühaberi ilişikte sunulmuştur.
Sayğılarımızla

Necdet Öklem V.
Avukat
Baro Başkanı

U.B.

4.II.1965

BARO BAŞKANLIGINA

İ Z M İ R

İzmir VEDİDE BAHA PARS ORTAOKULUNDA öğretmenlik yapabilmem için, Baroca sakınca olmadığına dair belge verilmesi hususunda gereğinin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

İZMİR BAROSU
Gelişi bildi
Geldiği tarih 4 Kasım 1965
Defterre kayıd No. 862 870 sicil

AVUKAT
GÜNEŞ ATABAY

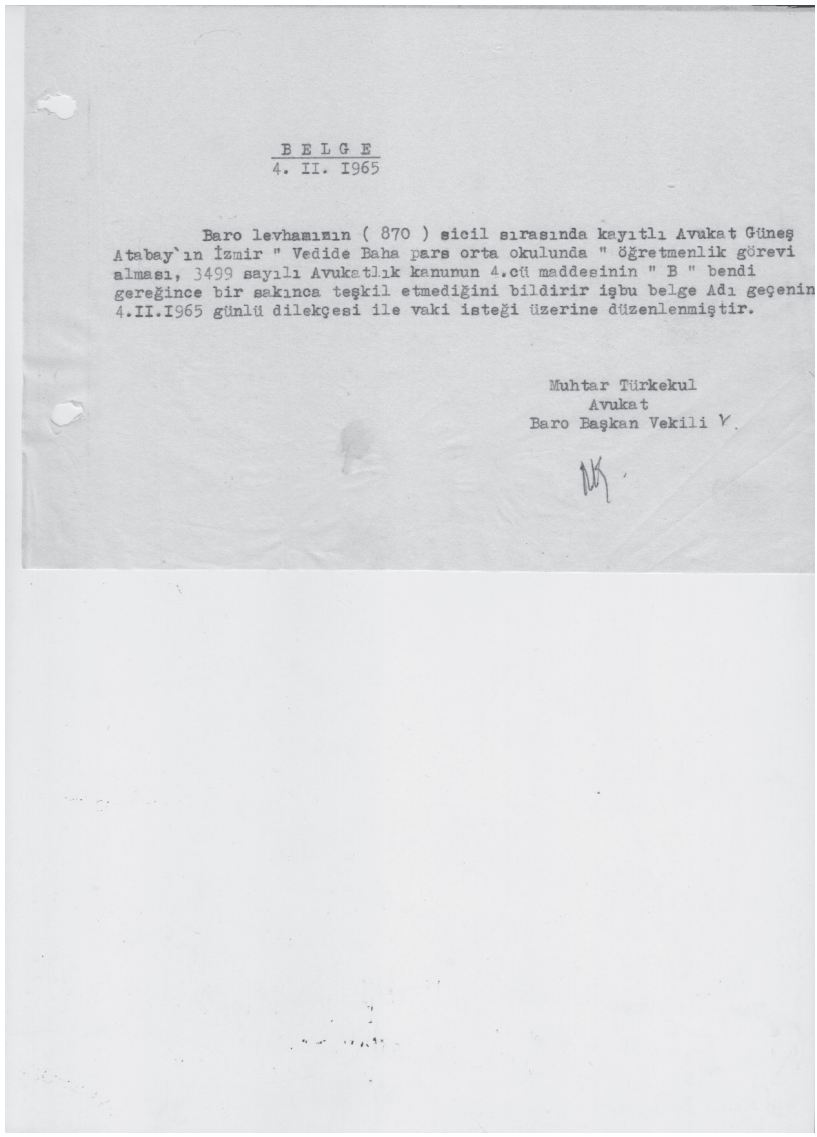

B E L G E
4. II. 1965

Baro levhamızın (870) sicil sırasında kayıtlı Avukat Güneş Atabay`ın İzmir " Vedide Baha pars orta okulunda " öğretmenlik görevi alması, 3499 sayılı Avukatlık kanunun 4.cü maddesinin " B " bendi gereğince bir sakınca teşkil etmediğini bildirir işbu belge Adı geçenin 4.II.1965 günlü dilekçesi ile vaki isteği üzerine düzenlenmiştir.

Muhtar Türkekul
Avukat
Baro Başkan Vekili V.

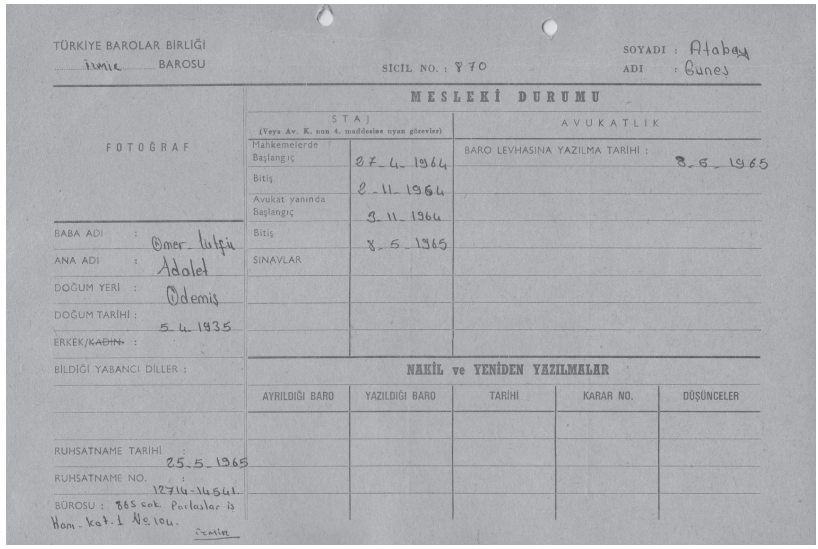

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ
İzmir BAROSU

SİCİL NO. : 870

SOYADI : Atabay
ADI : Güneş

MESLEKİ DURUMU

FOTOĞRAF

STAJ (Veya Av. K. nun 4. maddesine uyan görevler)		AVUKATLIK
Mahkemelerde Başlangıç	27-4-1964	BARO LEVHASINA YAZILMA TARİHİ : 3-5-1965
Bitiş	2-11-1964	
Avukat yanında Başlangıç	3-11-1964	
Bitiş	3-5-1965	
SINAVLAR		

BABA ADI : Ömer Lütfü
ANA ADI : Adalet
DOĞUM YERİ : Ödemiş
DOĞUM TARİHİ : 5-4-1935
ERKEK/~~KADIN~~ :
BİLDİĞİ YABANCI DİLLER :

NAKİL ve YENİDEN YAZILMALAR

AYRILDIĞI BARO	YAZILDIĞI BARO	TARİHİ	KARAR NO.	DÜŞÜNCELER

RUHSATNAME TARİHİ : 25-5-1965
RUHSATNAME NO. : 1271-1454
BÜROSU : 865 sok. Portakallar iş Han. kat. 1 No 104.
İzmir

870

18/3/1981

976

Sayın Avukat
Güneş Atabay
İZMİR.

Mesleğimizin ve Baro'muzun ortak sorunlarını görüşmek üzere 23/3/1981 günü saat 17.00'de Baro merkezimizde yapılacak Başkanlar toplantımıza sizinde katılmanızı dilerim.
Saygılarımla.

İZMİR BAROSU

Avukat Güney Dinç
İzmir Barosu Başkanı

G Ü N D E M :

1- Avukatlar Günü
2-Yardımlaşma Sandığı
3-Peşin Vergilendirme Konuları
4-Genel Öneriler

İ Z M İ R B A R O S U

Resim
İmza
Mühür

№. 9198

YEDEK SUBAY VE YEDEK ASKERİ MEMURLARA MAHSUS
TERHİS TESKERESİDİR?

16.

Kayıt No	:	1 8 2 5 3 8
Sınıf ve Rütbesi	:	Ulş. Tğm
Adı ve Soyadı	:	GÜNEŞ ATABAY
Baba Adı	:	ÖMER
Ehliyet derecesi Tam-Yüksek	:	
Doğ. Ta. ve Nüfusa kayıtlı olduğu yer	:	1935 ÖDEMİŞ
Kayıt Kabul Mrk. duhul	:	16. Ocak.1961
Ulş. Yd. Sb. okuluna duhul	:	26. Ocak. 1961
Atğm. olarak kıt'aya İl.	:	31. Temmuz. 1961
Hizmet Gördüğü Kıt'a	:	Ulş. Ok. KURSLAR K. Yd. Sb. Ad. BL.
Terhis tarihi	:	15. Ocak. 1963
Talim veya manevra maksadıyle 2. defa celbi	:	
Hizmet gördüğü kıt'a	:	
İltihak tarihi	:	
Terhis tarihi	:	
Talim ve manevra maksadıyle 3. defa celbi		
Hizmet gördüğü kıt'a	:	
İltihak Tarihi	:	
Terhis Tarihi	:	
Talim ve manevra maksadıyle defa celbi		
Hizmet gördüğü kıt'a	:	
İltihak tarihi	:	
Terhis Tarihi	:	
Terhisten sonraki ikâmetgah ADRESİ	:	Cumhuriyet mahallesi Çetinkaya sok. No: 3/AN ÖDEMİŞ
Terhisinde döneceği memuriyet adresi	:	
Hangi emirle terhis olunduğu	:	K. E. K. 11 Aralık 1962 gün ve 4282,-62 Yd. Sb. 2 . Ks. sayılı 116 numaralı emri ile

Yukarıda kimyesi yazılı ÖMER oğlu H. GÜNEŞ ATABAY terhis edilmiştir. 15 Ocak 1963

Tasdik olunur.
Ulaştırma okulu K.
NEVZAT ARKAN
Ulş. Alb.

İmza
Rüştü Güngör
Ulş. Alb.
Kurslar komutanı.

İmza
Ömer Kısakürek
Ulş. Yzb.
Yedek Sb. Aday Bl.

(951-2)

A.9198

Üzerinde Götürdüğü Askeri Eşyalar

Sıra No :	Cinsi	Miktarı	Miat Bakiyesi
1	Haki Elbise	1	Mayıs 1961
2	Bej elbise	1	Temmuz 1963
3	Öğrenci Kaput	1	Ocak 1961

En son maaşı Ocak 1963 ayınnm 15 ine kadar verildiği.Zati harcının Gaziemirden Ödemiş'e kadar 64 Lira 35 Kuruş verildiği,aile harcırahı ..... nufus için ..... den ..... kadar ..... Lira .....Kuruş verildiği 25 Lira asli maaştan 30 Liraya terfi ettiğinden Yüzde yüz artış farkı daha evvelki memuriyetinde kesilmiş olduğu için kesilmedi.

PER? MAL.KS.A. İmza Nurettin
Güngör
Lvz. Eub.
Ahmet Cengarco
K. 1233

Terhisini müteakip bir ay içinde yerli olarak kayıtlı bulunduğu askerlik şubesine veya hangi askerlik şubesi mıntıkasında ise o askerlik şubesine müracaat ederek terhis kaydını mutlak surette yaptırması,aksi halde (1500 lira para cezası ile tecziye edileceği hususu kendisine tebliğ edildi.Hüviyet cüzdanı alındı.

Okul Prs. Ş. Md.

A.9198

GENEL NO:

İş bu suretin daireye , dışarıdan yazılıp getirilen aslına ve dairemiz dosyasında alıkonulan Mübrizi tarafından imzalı mühasına uygun olduğunu tasdik ederim. 2I/4/I964

İzmir birinci Noteri
Bahri Pehlivanoğlu

17 Nisan 1964

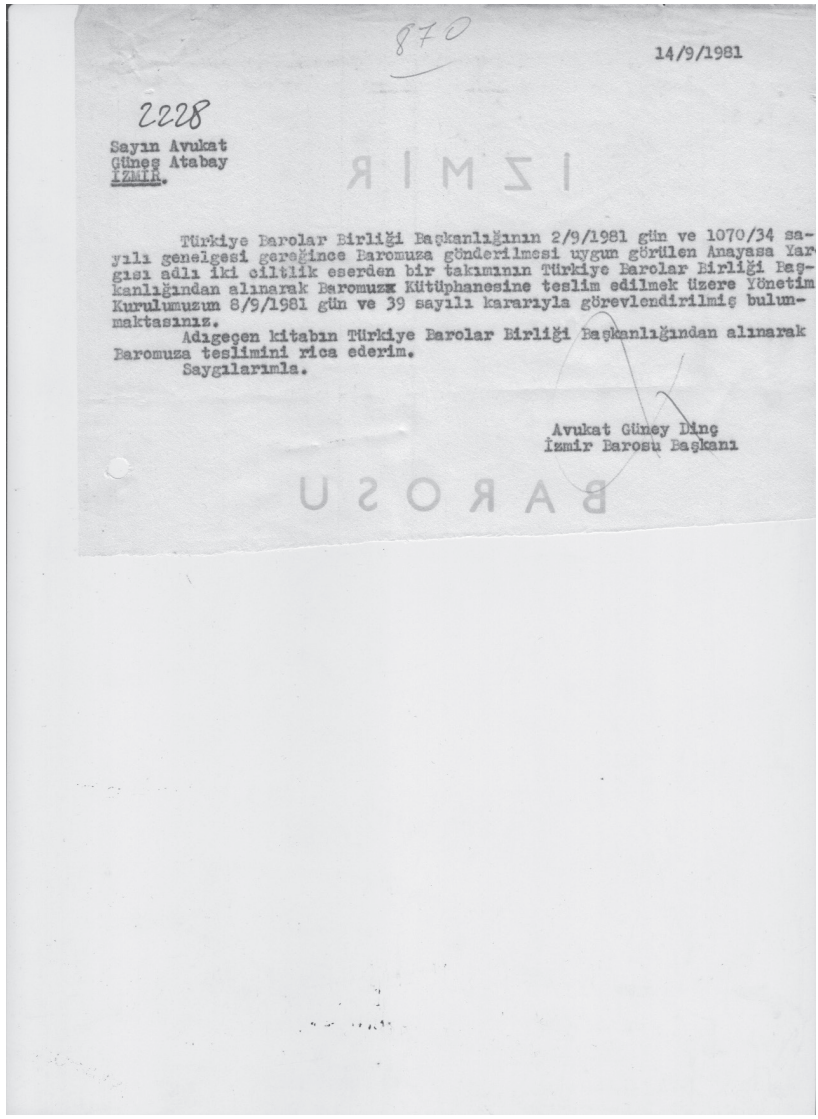

870

14/9/1981

2228

Sayın Avukat
Güneş Atabay
İZMİR.

İZMİR

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığının 2/9/1981 gün ve 1070/34 sayılı genelgesi gereğince Baromuza gönderilmesi uygun görülen Anayasa Yargısı adlı iki ciltlik eserden bir takımının Türkiye Barolar Birliği Başkanlığından alınarak Baromuzun Kütüphanesine teslim edilmek üzere Yönetim Kurulumuzun 8/9/1981 gün ve 39 sayılı kararıyla görevlendirilmiş bulunmaktasınız.

Adıgeçen kitabın Türkiye Barolar Birliği Başkanlığından alınarak Baromuza teslimini rica ederim.

Saygılarımla.

Avukat Güney Dinç
İzmir Barosu Başkanı

BAROSU

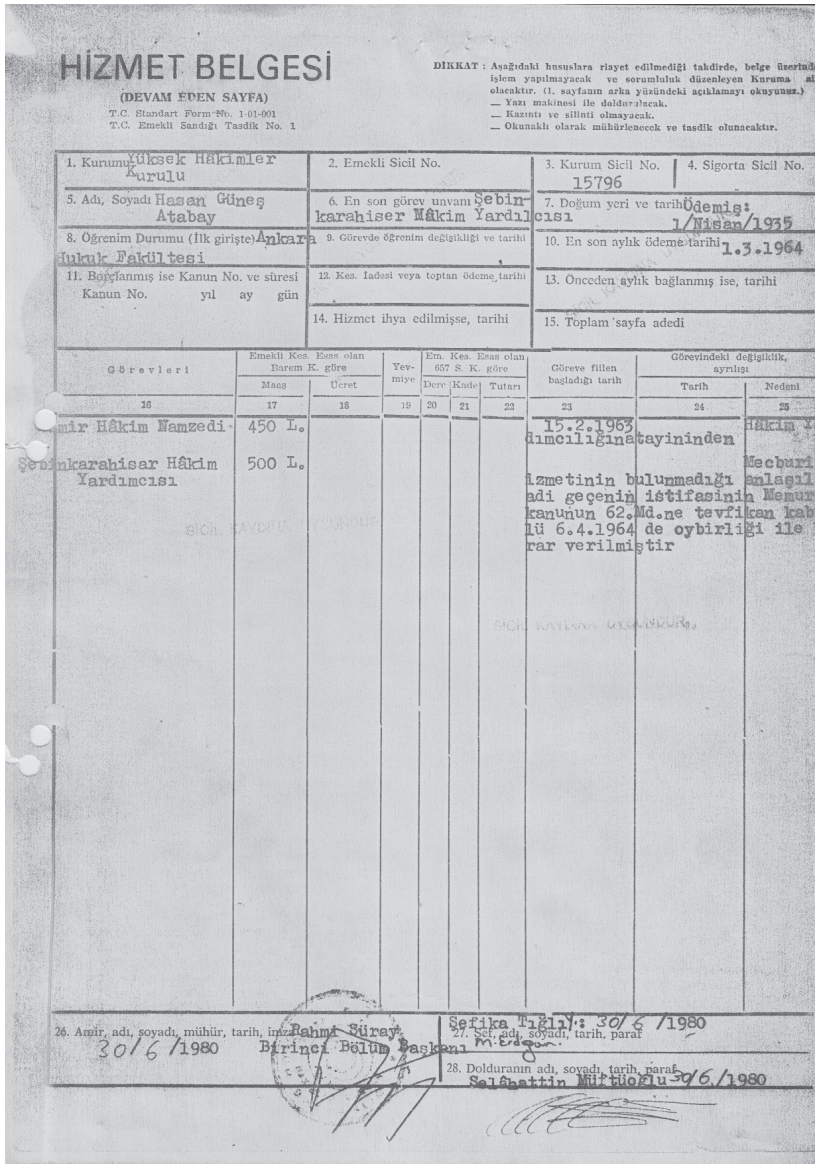

HİZMET BELGESİ

(DEVAM EDEN SAYFA)

T.C. Standart Form No. 1-01-001
T.C. Emekli Sandığı Tasdik No. 1

DİKKAT : Aşağıdaki hususlara riayet edilmediği takdirde, belge üzerind işlem yapılmayacak ve sorumluluk düzenleyen Kuruma ai olacaktır. (1. sayfanın arka yüzündeki açıklamayı okuyunuz.)
— Yazı makinesi ile doldurulacak.
— Kazıntı ve silinti olmayacak.
— Okunaklı olarak mühürlenecek ve tasdik olunacaktır.

1. Kurumu: Yüksek Hâkimler Kurulu	2. Emekli Sicil No.	3. Kurum Sicil No. 15796	4. Sigorta Sicil No.
5. Adı, Soyadı Hasan Güneş Atabay	6. En son görev unvanı Şebinkarahiser Hâkim Yardımcısı	7. Doğum yeri ve tarihi Ödemiş: 1/Nisan/1935	
8. Öğrenim Durumu (İlk girişte) Ankara Hukuk Fakültesi	9. Görevde öğrenim değişikliği ve tarihi	10. En son aylık ödeme tarihi 1.3.1964	
11. Bağlanmış ise Kanun No. ve süresi Kanun No. yıl ay gün	12. Kes. İadesi veya toptan ödeme tarihi	13. Önceden aylık bağlanmış ise, tarihi	
	14. Hizmet ihya edilmişse, tarihi	15. Toplam sayfa adedi	

Görevleri	Emekli Kes. Esas olan Barem K. göre		Yevmiye	Em. Kes. Esas olan 657 S. K. göre			Göreve fiilen başladığı tarih	Görevindeki değişiklik, ayrılış	
	Maaş	Ücret		Derece	Kademe	Tutarı		Tarih	Nedeni
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Amir Hâkim Namzedi	450 L.						15.2.1963		Hâkim Y
Şebinkarahisar Hâkim Yardımcısı	500 L.						dımcılığına tayininden		Mecburi
							hizmetinin bulunmadığı anlaşıl		
							adi geçenin istifasının Memur		
							kanunun 62. Md.ne tevfikan kab		
							lü 6.4.1964 de oybirliği ile		
							rar verilmiştir		

26. Amir, adı, soyadı, mühür, tarih, imza: Rahmi Süray, Birinci Bölüm Başkanı, 30/6/1980

Şefika Tığlı: 30/6/1980
27. Sef. adı, soyadı, tarih, paraf

28. Dolduranın adı, soyadı, tarih, paraf: Selâhattin Müftüoğlu 30/6/1980

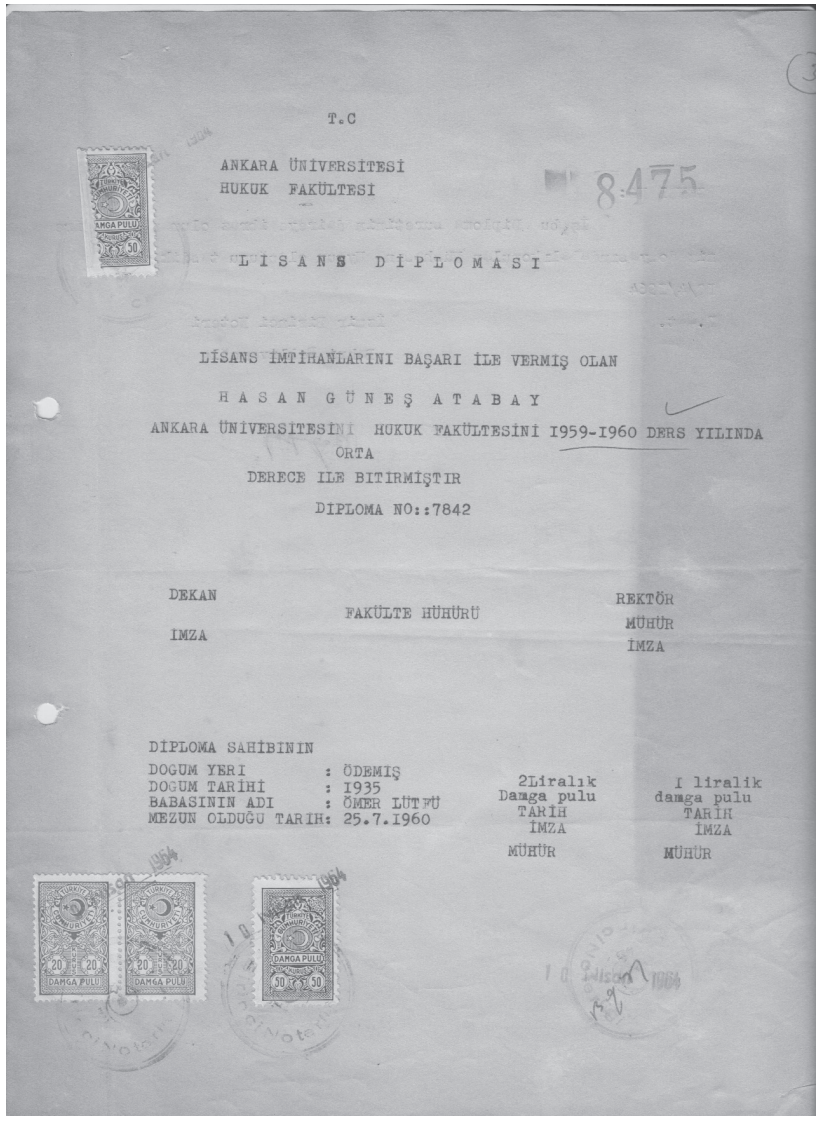

T.C

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ

8475

L I S A N S D İ P L O M A S I

LİSANS İMTİHANLARINI BAŞARI İLE VERMİŞ OLAN

H A S A N G Ü N E Ş A T A B A Y

ANKARA ÜNİVERSİTESİNİ HUKUK FAKÜLTESİNİ 1959-1960 DERS YILINDA
ORTA
DERECE ILE BITIRMİŞTIR

DIPLOMA NO::7842

DEKAN
İMZA

FAKÜLTE MÜHÜRÜ

REKTÖR
MÜHÜR
İMZA

DİPLOMA SAHİBİNİN
DOĞUM YERİ : ÖDEMİŞ
DOĞUM TARİHİ : 1935
BABASININ ADI : ÖMER LÜTFÜ
MEZUN OLDUĞU TARİH: 25.7.1960

2Liralık
Damga pulu
TARİH
İMZA
MÜHÜR

1 liralik
damga pulu
TARİH
İMZA
MÜHÜR

Diploma - Ön

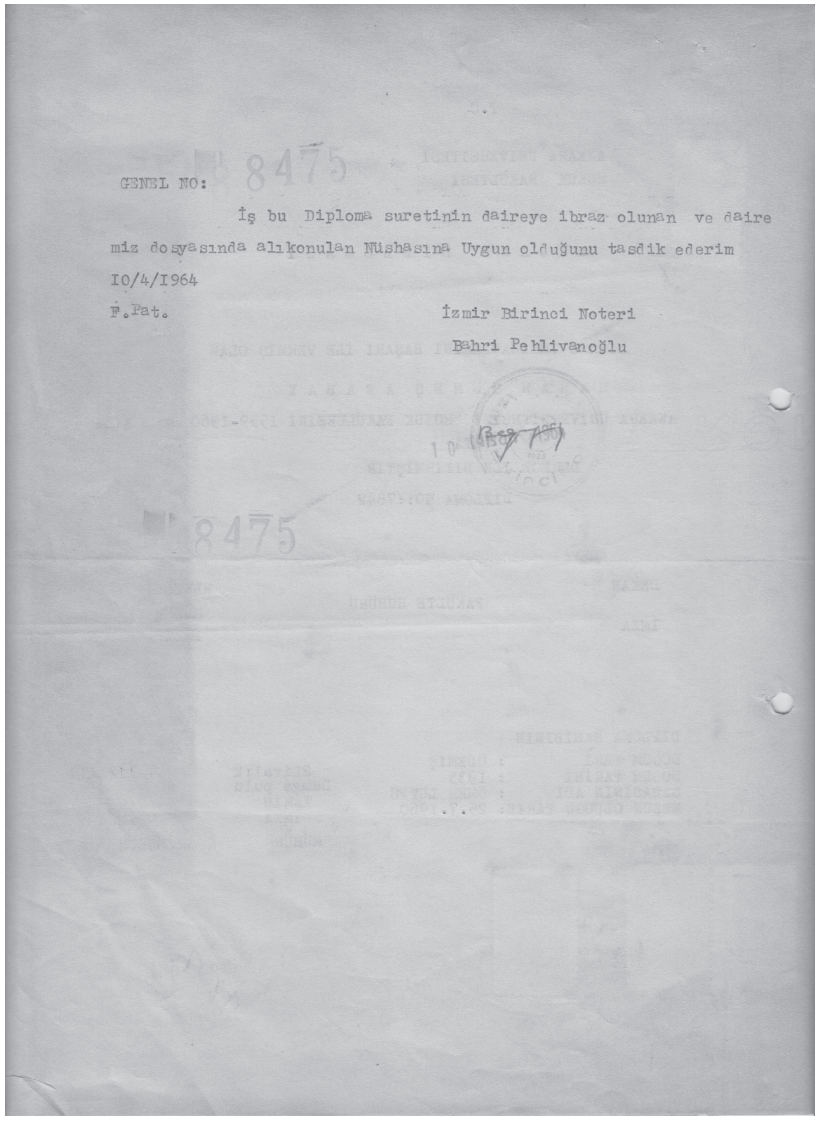

GENEL NO: 8475

İş bu Diploma suretinin daireye ibraz olunan ve daire miz dosyasında alınkonulan Nüshasına Uygun olduğunu tasdik ederim
10/4/1964
F.Pat.

İzmir Birinci Noteri
Bahri Pehlivanoğlu

8475

Diploma - Arka

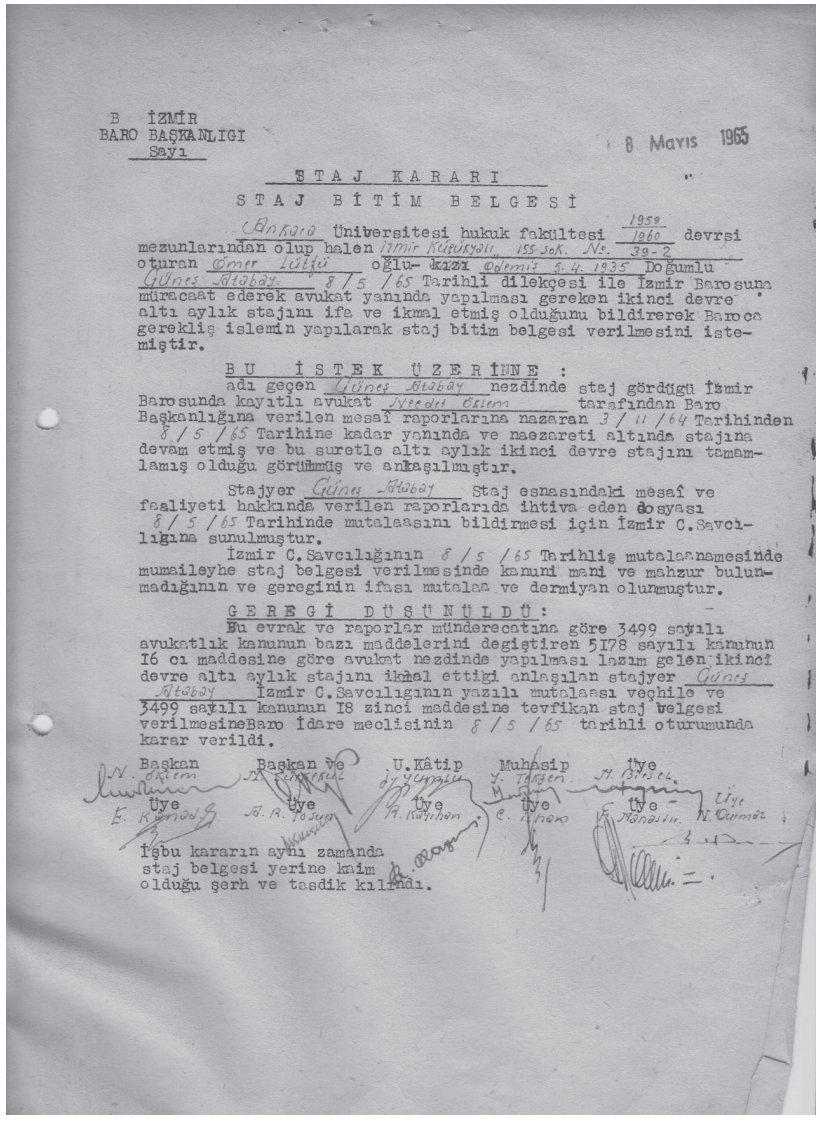

İ Z M İ R
BARO BAŞKANLIĞI
Sayı

8 Mayıs 1965

S T A J K A R A R I

S T A J B İ T İ M B E L G E S İ

Ankara Üniversitesi hukuk fakültesi 1959 / 1960 devrsi mezunlarından olup halen İzmir Kültürkayalı 155 Sok. No. 39-2 oturan Ömer Lütfü oğlu- kazı Ödemiş 5.4.1935 Doğumlu Güneş Atabay 8/5/65 Tarihli dilekçesi ile İzmir Barosuna müracaat ederek avukat yanında yapılması gereken ikinci devre altı aylık stajını ifa ve ikmal etmiş olduğunu bildirerek Baroca gerekliş islemin yapılarak staj bitim belgesi verilmesini istemiştir.

B U İ S T E K Ü Z E R İ N N E :

adı geçen Güneş Atabay nezdinde staj gördüğü İzmir Barosunda kayıtlı avukat Nevzat Özkan tarafından Baro Başkanlığına verilen mesaî raporlarına nazaran 3/11/64 Tarihinden 8/5/65 Tarihine kadar yanında ve naezareti altında stajına devam etmiş ve bu suretle altı aylık ikinci devre stajını tamamlamış olduğu görülmüş ve anlaşılmıştır.

Stajyer Güneş Atabay Staj esnasındaki mesaî ve faaliyeti hakkında verilen raporlarıda ihtiva eden dosyası 8/5/65 Tarihinde mutalaasını bildirmesi için İzmir C.Savcılığına sunulmuştur.

İzmir C.Savcılığının 8/5/65 Tarihliş mutalaanamesinde mumaileyhe staj belgesi verilmesinde kanuni mani ve mahzur bulunmadığının ve gereginin ifası mutalaa ve dermiyan olunmuştur.

G E R E Ğ İ D Ü Ş Ü N Ü L D Ü :

Bu evrak ve raporlar münderecatına göre 3499 sayılı avukatlık kanunun bazı maddelerini degiştiren 5178 sayılı kanunun 16 cı maddesine göre avukat nezdinde yapılması lazım gelen ikinci devre altı aylık stajını ikmal ettiği anlaşılan stajyer Güneş Atabay İzmir C.Savcılığının yazılı mutalaası veçhile ve 3499 sayılı kanunun 18 zinci maddesine tevfikan staj belgesi verilmesine Baro İdare meclisinin 8/5/65 tarihli oturumunda karar verildi.

Başkan N. Özkan | Başkan Ve | U.Kâtip | Muhasip | Üye
Üye | Üye | Üye | Üye | Üye

İşbu kararın aynı zamanda staj belgesi yerine kaim olduğu şerh ve tasdik kılındı.

Staj Bitim Belgesi

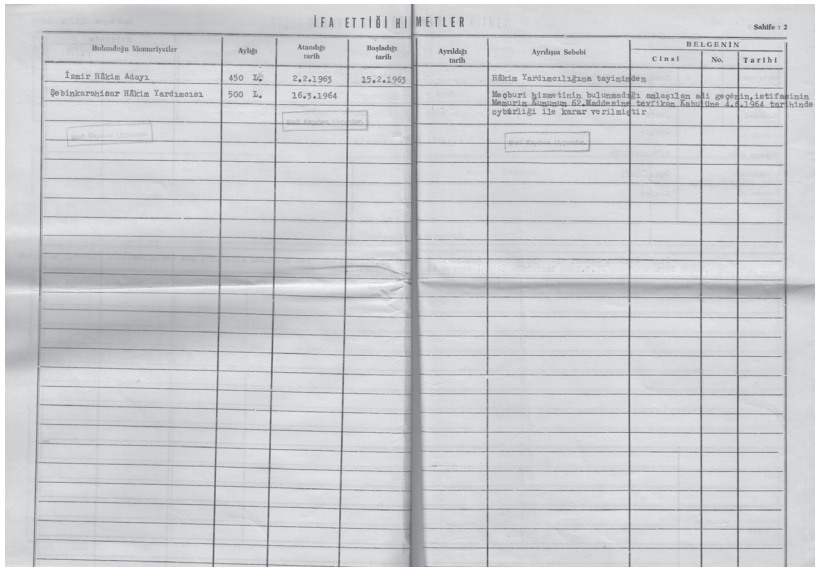

İFA ETTİĞİ HİZMETLER

Sahife : 2

Bulunduğu Memuriyetler	Aylığı	Atandığı tarih	Başladığı tarih	Ayrıldığı tarih	Ayrılışın Sebebi	BELGENİN Cinsi	No.	Tarihi
İzmir Hâkim Adayı	450 L.	2.2.1963	15.2.1963		Hâkim Yardımcılığına tayininden			
Şebinkarahisar Hâkim Yardımcısı	500 L.	16.3.1964			Mağburi hizmetinin bulunmadığı anlaşılan adi geçenin,istifasının Memurin Kanununun 62.Maddesine tevfikan Kabulüne 4.2.1964 tarihinde cybirliği ile karar verilmiştir			

Sicil Kaydına Uygundur.

LVII

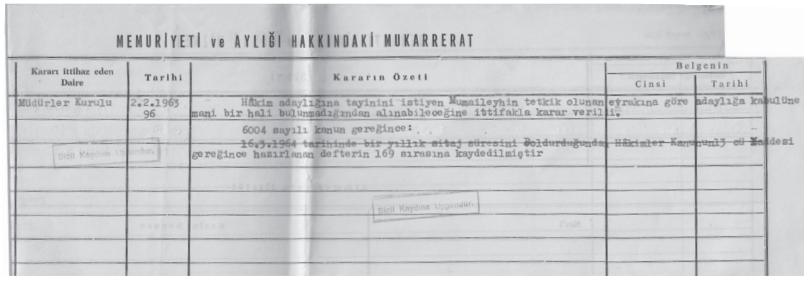

MEMURİYETİ ve AYLIĞI HAKKINDAKİ MUKARRERAT

Kararı ittihaz eden Daire	Tarihi	Kararın Özeti	Belgenin Cinsi	Tarihi
Müdürler Kurulu	2.2.1963 96	Hâkim adaylığına tayinini istiyen Mumaileyhin tetkik olunan evrakına göre adaylığa kabulüne mani bir hali bulunmadığından alınabileceğine ittifakla karar verildi. 6004 sayılı kanun gereğince: 16.3.1964 tarihinde bir yıllık stajı bitirdiğinden Hâkimler Kanununun 69 uncu maddesi gereğince hazırlanan defterin 169 sırasına kaydedilmiştir		

Sicil Kaydına Uygundur.

22 Ekim 1988 - İzmir Barosu Olağan Genel Kurulu

Güneş Atabay ve İzmir Barosu Yönetim Kurulu Üyeleri- 1987

22 Ekim 1988 - İzmir Barosu Olağan Genel Kurulu

22 Ekim 1988 - İzmir Barosu Olağan Genel Kurulu

Kent Konseyinde

H.Güneş Atabay İzmir Barosu genel kurulunda kendisinden önceki başkanlarla İskender Özturanlıi Enver Arslaalp, Güney Dinç

Atletizm Milli Takımı Kafilesiyle

Atletizm Milli Takımı ile 1979 - Bakü

İzmir Baro Başkanı Av. Sema Pektaş ile Merhum Av. H. Güneş Atabay

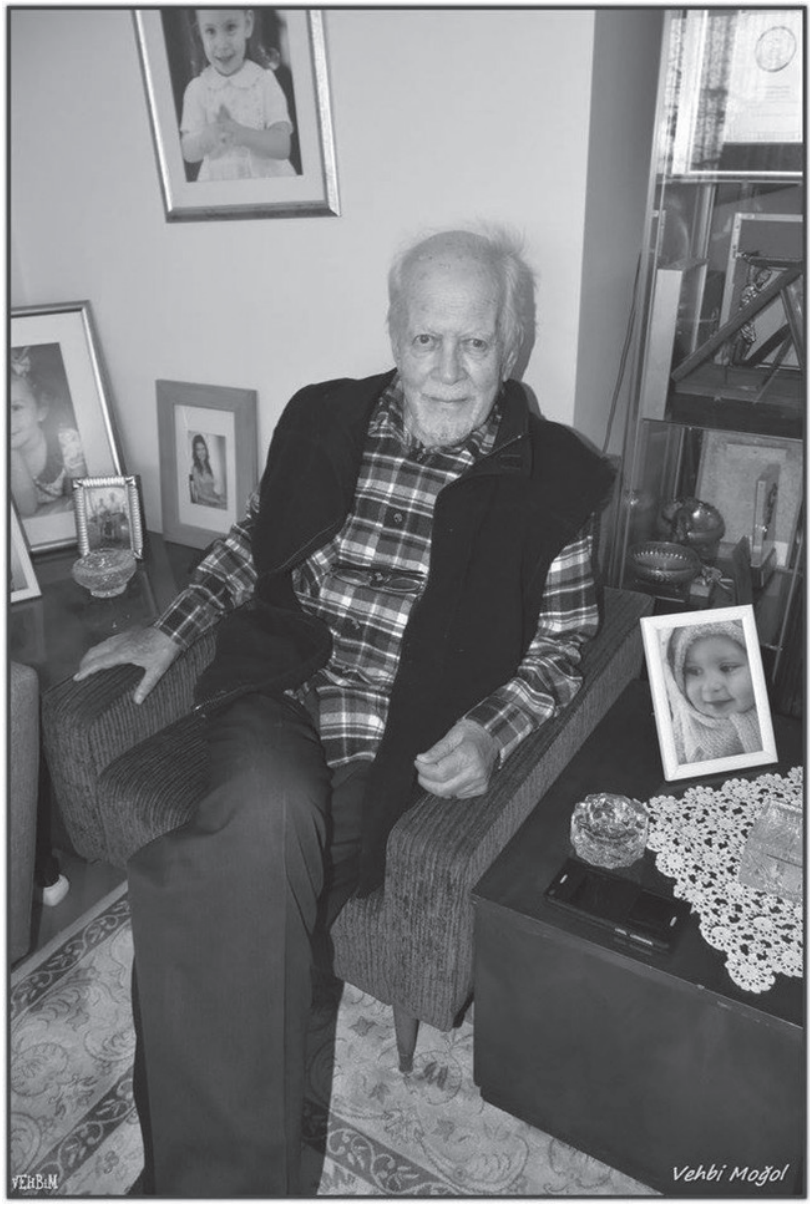
VEHBİ
Vehbi Moğol

AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY'IN 1983-1987 YILLARI ARASINDA İZMİR BAROSU DERGİSİ'NDE YAYIMLANMIŞ YAZILARI

YENİ YARGI YILINA GİRERKEN...

Av. Güneş ATABAY (*)

Sayın Meslekdaşlarım;

Yeni yargı yılına, yargının çözüm bekleyen sorunları ile giriyoruz.

Hukuk Devleti ilkeleri gereği olarak, kalkınmanın toplum refahına yönelmesine temel olan yargı erkinin sorunlarına yeterince eğilinmemektedir.

Gelişme süreci içinde olan toplumumuzun yargı kuruluşlarından olan talebi gittikçe artmakta, ekonomik çalkantı, sanayileşme, kötü kentleşme, hızlı nüfus artışı, iç göçler, sosyal hareketlilik ve teknolojik gelişmeler suç türlerinde ve dava sayılarında artmalar meydana getirmektedir.

Bugünkü durumu ile, mevcut Adli Yargı organlarının örgütlenmesinin gelişen toplum ile uyum sağladığını ve bunu geliştirici nitelikte olduğunu öne sürmek güçtür. Yargının başarıya ulaşması adaletin hızlı, adil, etkin ve masrafsız olarak gerçekleşmesi ile mümkündür.

Geç sonuçlanan yargılamanın adaletsizlik yarattığı gibi pahalı adaletin de hak arama özgürlüğünü kısıtladığı bilinen bir gerçektir.

Görülen odur ki, mevcut mahkeme teşkilatı ile hızlı, adil, doğru bir adaletin sağlanması olanaksızdır. Adli yargı alanında Yargıtay'ı da içine alan, yeni bir Mahkemeler Kuruluş Yasası'nın gerçekleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Yargılamanın uzamasında hakim açığı en büyük etkenlerdendir. Hakim olmayınca; gerek duyulan mahkemeler de açılamamaktadır. Adliyenin içinde bulunduğu bütün olumsuz koşullarla birlikte her geçen gün yargıç açığı büyümektedir. Yargıçların mesleğe alınmasında titiz bir seçim yapılması zorlaşmaktadır. Yargılamaya vaki bu olumsuz etki öncelikle giderilmelidir.

Ayrıca, hukuk mahkemelerindeki, Sulh - Asliye Hukuk Mahkemesi ayırımı ile, toplu mahkemeler terk edilmeli, tek hakimli Hukuk Mahkemeleri kurulmalıdır. Böylece mahkemeler ihtiyaca yeterli hale gele-

---

(*) İzmir Barosu Başkanı

bilecektir. Hakimlerin üzerindeki görev eşit olarak dağılacağından çalışmalarında rahatlık sağlanacaktır. İşlerin eşit dağılması ile adil olarak daha çok davanın görülebilmesi, kısa zamanda sonuçlanması gerçekleşecektir.

Aynı düzenlemenin, ceza mahkemelerinin, üst mahkemeye itiraz yapabilme özellikleri de dikkate alınarak, ceza mahkemelerinde de yapılması mümkündür.

Davaların gecikme nedenini sadece adalet hizmetinde çalışanlarda aramak doğru değildir. Adalet binaları yetersiz ve hizmetin yüceliğine uygun bulunmamaktadır. Görevliler için şevk ve onur kırıcı, hizmet için yetersiz binalarda, yüce mahkemeler Türk Milleti adına yargı erkini kullanmaktadır. Bu kadar önemli bir görevi yerine getiren kişilerin böyle terk edilmiş olmalarının onlarda yarattığı hayal kırıklığını, ruhsal çöküntüyü, bunun göreve etkisini, mutlaka nazara almak gerekmektedir.

Ceza ve Hukuk Usulü Mahkemeleri Yasaları ile Ceza ve Medeni Yasa gibi, ana yasaların günümüz koşullarına uymayacak kadar eski hükümler taşıması, zaman zaman yapılan değişikliklerin de bir bütünlük içinde olmaması, adli yargının etken, adil, hızlı işlemesini olumsuz yönde etkilemektedir. Tabii sorunlar yalnız bu kadar değildir.

Savunma mesleğinin sorunları da, yargı sorunlarının bir parçasıdır. Adaletin temeli olan savunma hakkı ve hak arama özgürlüğü kişinin vazgeçilmez temel haklarının başında gelir. Bu hakkın kullanılması avukatın görevini oluşturmaktadır. Savunma görevi, her türlü engelden arındırılmış ortamda, özgür olarak yerine getirilmelidir. Savunma özgürlüğünün sağlanması için yasalardaki kısıtlayıcı hükümlerin kaldırılması gereklidir.

Bütün kamu hizmetleri gibi, adalet hizmetlerinin de hızlı, verimli, adil, etkin ve inandırıcı bir şekilde görülmesi; temel ilkesinden hareketle yargı sisteminin gerek kurum ve kuralları, gerekse yapı ve gereç olarak bir reform tutumu ile ele alınmasını yeni yargı yılında bekliyoruz.

Geniş kapsamlı ve dengeli bir Af Yasası da yeni yargı yılındaki beklentilerimiz arasındadır.

Yeni yargı yılında tüm adalet görevlilerine başarılı çalışmalar diler, önümüzdeki dönemin ulusumuza esenlikler getirmesi dileğiyle saygılar sunarım.

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ SPOR HUKUKU KURULU
AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY ARMAĞANI

BAŞKAN'IN KÖŞESİ

BAROSUZ, AVUKATSIZ AVUKATLIK YASASI DEĞİŞİKLİKLERİ

GÜNEŞ ATABAY (*)

1136 sayılı Avukatlık Yasası'nda değişiklik yapılmasına ilişkin 3256 sayılı yasanın 30.1.1986 tarihinde yürürlüğe girmesi ile yasamız, yasa hükmünde kararnamelerle birlikte, 1980 tarihinden beri yedinci kez değiştirilmiştir.

Değişiklikler yapıldıkça, yasanın temeli ve sistematiği bozulmuştur. 1136 sayılı yasanın yeniden düzenlenmesi, sorunlara çözüm getiren kalıcı, çağdaş bir Avukatlık Yasası'nın Türkiye Barolar Birliği bünyesinde hazırlanarak yasalaştırılması kaçınılmaz olmuştur.

Adli Yardımlaşma hükümlerine işlerlik kazandıracak, Baro'ların ve avukatların bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirirken kısıtlı bütçelerini zorlamayacak yeni hükümler yasada yer almalıdır. Yapılan değişikliklerde konu, nedense hiç ele alınmamıştır.

Ayrıca, yapılan değişikliklerde, staj işlerinin yürütülmesi, staja Baro bünyesinde daha etkinlik kazandırılması ile stajyerlerin eğitim ve çalışma biçimlerinin yeniden düzenlenmesi düşünülmemiştir.

Düşünülen, Baro Genel Kurullarının iki yılda bir; Ekim ayında yapılması !

Neden iki yılda bir?

Gelenekselleşmiş bir ileri düzeni bozup geriye götürmenin anlamı ne?

Baroların her yıl yapılan Genel Kurul toplantıları ile yönetim kurulu üyelerinin yarısının iki yıllık görev için yenilenmelerinden, seçimlerinden çekinilecek ne var?

Bütün bu sorulara karşılık diyoruz ki, Baro'lar, seslerini her zaman ve her koşulda duyuracaklardır.

Saygılarımla.

(*) İzmir Barosu Başkanı

BAŞKANIN KÖŞESİ

SORUNLARIMIZ(*)

Güneş ATABAY (**)

1136 Sayılı Avukatlık Yasası'nda 3256 sayılı yasa ile yapılan değişiklik, anlaşılması güç karışıklıklara neden olmuştur. Geçen yılki Olağan Genel Kurulumuzu yaptıktan sonra, 30 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe giren yasa, genel kurulların iki yılda bir Ekim ayında yapılmasını öngörmektedir. Oysa, onayınızdan geçen bütçeyi 30.11.1986 tarihine kadar yapmış idik. Gelecek Genel Kurula kadar geçecek zaman içinde yeni bütçemizi yapıp onayınıza sunmak, yeni yasa ile getirilen katsayı belirleme hükmünü yerine getirmek için olağanüstü kongremizi toplamak zorunlu olmuştur.

Biliyorsunuz, Avukatlık Yasası 1980 - 1986 yılları arasında 2328, 2442, 2652, 3003, 3079, 3256 sayılı yasalarla altı kez, 54 ve 79 sayılı kararnamelerle de iki kez olmak üzere, altı yıl içinde sekiz değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı meslek kuruluşları için Anayasa'nın getirdiği yeni düzenlemeler nedeni ile gerçekleşmiş, ancak yeniden konulan kurallar Anayasanın amacını da aşmıştır. Değişiklikler sorunlara hiçbir çözüm getirmemiştir.

Adli yardımlaşma ile, staj konularına hiç dokunulmamıştır. Bu iki önemli müessesenin öncelikle ele alınması zorunludur. Avukatlık stajı mesleğe yeni atılan genç avukat adayları için angarya olma niteliğini sürdürmekte, faydalı olamamakta, boşuna emek ve zaman kaybına neden olmaktadır.

Yasalarımızdaki dağınık ve çeşitli kurallara rağmen yoksullara gerçek bir hukuki yardımın yapıldığı söylenemez, meslekdaşlarımızın severek üstlenmeye hazır oldukları adli yardımların işleyişini gerçekleştirmek için öngörülen düzenlemeler yetersiz ve amaca hizmetten uzaktır. Kaldı ki, yoksullara yardım devletin sosyal sorunudur. Hak arama ve yasalar karşısında eşitlik ancak, Adli Yardım Kurumunun işlerliğinin sağlanması ile mümkündür.

1136 Sayılı Yasanın yeniden düzenlenmesi, sorunlara çözüm getiren kalıcı çağdaş bir Avukatlık Yasasını Türkiye Ba-

(*) *Olağanüstü Genel Kurulda yapılan konuşma.*
(**) *İzmir Barosu Başkanı.*

rolar Birliği bünyesinde, Barolarca hazırlanarak yasalaştırılması önde gelen uğraşımızdır.

Avukatlık Yasasında yapılan değişikliklerden bahsederken, Anayasanın 135. maddesinden kaynaklanan ve Baro'ya kayıtlı avukat, kayıtlı olmayan avukat ayırımını getiren, savunma özgürlüğünü kısıtlayan hükmü gözardı edemeyiz. Ayırım, Anayasanın 135. maddesinin «Kamu Kurum ve Kuruluşları ile, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların, meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz» hükmünden kaynaklanmaktadır. Bu hüküm başta Anayasanın eşitlik ilkesine aykırıdır. Anayasa, demokratik ortamda yeniden hazırlanmalıdır. Görüş ve isteğimizi bir kez daha yinelerken Anayasa değişikliklerinin gündemde olduğu bu günlerde gerçek demokrasinin yerleşmesi için 135 nci maddesinin de öncelikle değiştirilmesi hatta kaldırılması gereken maddelerin başında geldiğini belirtmek istiyorum.

Son zamanlarda vergi kaçırma olayları konusunda yetkili kişiler dahi meslekdaşlarımızı dile dolamaktadırlar. Meslek grubunun vergi kaçakçılığı ithamı altında tutulmasını yadırgamakta ve kabullenememekteyiz.

Yargıyı içine düştüğü çöküntüden kurtarmak için öncelikle Adalet Reformu yapılmalıdır. Görüşümüzü vurgulayarak tekrarlıyoruz. Yargının sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan girişimleri olumlu karşılamakla birlikte, alınan sonuçların yeterli olmadığını belirtmek zorundayız. Sorun, yalnız maaş arttırma sorunu değildir. Yargı hizmeti hakim ve savcılarla birlikte, yardımcı personelin de özenli bir çalışma içinde olmasını gerektirmektedir.

Yargıç, savcı açığı kapanmamakta, gün geçtikçe artmaktadır. Mahkemelere tayinler yapılsa bile ihtiyacı karşılayacak yeni mahkemeler kurulmamakta, sonucunda iş hacmi tahammül edilmez boyutlara ulaşmaktadır. Oysa ülkemizde hukukçu sayısı tüm boşlukları kapatmaya yeterlidir. Yeterli olmayan yargı bağımsızlığı ile hakim güvencesidir, Hukuk devleti bilincinin yokluğudur. Yargı bağımsızlığı ile hakim güvencesi sağlandığında soruna çözüm gelecektir. Yargı bağımsızlığının keyfi yargı demek olmadığını da belirtmek istiyorum.

Yargının yükünün azaltılması da, ele alınması gereken bir sorundur. İdari ve sosyal önlemlerle çözümlenmesi mümkün pek çok hukuk ve ceza davasının Adliyeyi de bunalmış hale getirmesine hiçbir gerek yoktur.

Ülkemizde düşündürücü boyutlara ulaşmış gerici akımlar üzerinde de durmak istiyorum. Gericilik bir kâbus gibi ülkenin üzerine çökeceği günün hazırlıklarını yapmaktadır. Dinsel sömürü, tarihatçılık, mezhepçilik, kısacası Lâik Cumhuriyeti yıkmaya çalışan her türlü akımın karşısında olduğumuzu, Lâik Cumhuriyeti ve Atatürk Devrim ve İlkelerini korumakta kararlı olduğumuzu bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Saygılarımla. ■

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ SPOR HUKUKU KURULU
AV. HASAN GÜNEŞ ATABAY ARMAĞANI

BAŞKANIN KÖŞESİ

TASARI

Güneş ATABAY *

Avukatlar Günü'nde sorunlarımızın düne göre biraz daha azaldığını görmek kuşkusuz hepimizi sevindirdi. Ama bunun tersi oluyor; her geçen gün sorunlarımızın üzerine yeni sorunlar biniyor, giderek çözümü daha güçleşiyor. Ancak bu durum, karamsarlığa kapılmak için bir gerekçe olmamalı. Aksine, sorunlarımızı aşmak için daha ısrarlı, daha inatçı olmalıyız. Anlaşılan odur ki, sonunda bu sorunların tek tek çözülmesi olanağının kalmadığı, kökten bir düzenleme ile tüm sorunların üstesinden gelinebileceği ortaya çıkacaktır.

Bununla birlikte, tek tek sorunlarımızla uğraşmayı bir yana bırakma olanağımız da elbette yoktur. Özellikle son yıllarda temel yasalarımızda yapılan günübirlik değişiklikler ve hatta getirilen yeni düzenlemeler, hukukumuzda ve hukuk anlayışımızda önemli tahribatlara yolaçmıştır. Bu tahribatın, hukuka inancı zedeleyecek boyutlara ulaşmasını önlemek zorunlu görevlerimizdendir.

Sözü Ceza Yasası Degişiklik Tasarısı'na getirmek istiyorum.

Kabul ediyoruz; yürürlükteki Ceza Yasası, artık toplumumuzun gereksinmelerini karşılayamaz hale gelmiştir. Yeni bir düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır. Ancak bunun kısa sürede gerçekleştirilmesinin olanaksızlığı da ortadadır. Hele bu işin uzmanlarından, teknisyenlerinden uzakta, hiç bir tartışmaya ve uzlaşmaya gerek duyulmadan yapılması, sağlıklı sonuçlara yol açmayacaktır. Daha açık bir deyişle, temel bir yasanın yeni düzenlemesinin sadece belli bir kesimin görüş birliğine dayandırılması düşünülemez. Geçtiğimiz günlerde bir vesileyle söylediğim gibi, bugün tartışmaya sunulan değişiklik tasarısına esas alınan İtalyan Ceza Yasası, o toplumda bilim adamları, uygulamacılar ve toplumun ilgili tüm kesimlerince yirmibeş yıla yakın bir süre, enine boyuna tartışılıp süzgeçten geçirilmesinden sonra yasalaştırılmıştır.

(*) İzmir Barosu Başkanı

Konunun bir de şu boyutu var :

Bugün toplumumuzun tüm kesimlerinde Anayasa tartışılmaktadır. Bilindiği gibi Anayasalar, toplum kesitlerinin en geniş uzlaşma ve asgari müştereklerini belirleyen temel kuralları içerirler. Yasalar ise, bu asgari müşterekler doğrultusundaki ilişkileri düzenler; ayrıntılar düzeyinde ele alır. Durum böyleyken, alelacele Ceza Yasası'nda (yahut da başka yasalarda) baştan sona değişikliklere ya da revizyona gitmek, sorunların çözümünü iyice güçleştirecektir. Kanımızca yapılması gereken, toplumumuz için gösterilen "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak" hedefi doğrultusunda ana çizgiyi belirlemek ve bu çizgiye koşut yapılanmaları oluşturmaktır. Bu arada da, toplum olarak geldiğimiz şu noktada hukukumuz, hukuk sistemimiz üzerine geniş çaplı bir sosyolojik araştırmaya hemen başlanmalı; elde edilen veriler, saptanan sonuçlar, bilim adamlarının, uygulayıcıların, tüm ilgililerin hizmetine sunulmalıdır. Ortaya çıkacak görüşlerin bir potada eritilmesiyle ulaşılacak sonuç, en sağlıklı sonuç olacaktır.

Saygılarımla.

BAŞKANIN KÖŞESİ

ÖNCE ANAYASA

Güneş ATABAY(*)

Adalet Bakanlığınca kurulan ve çok gizli çalışan komisiyonca hazırlanan "TÜRK CEZA KANUNU DEĞİŞİKLİK TASARISI " açıklandı. Bakanlıkça oldukça sınırlı sayıda bastırılan tasarı taslağı altı ay süre ile de tartışmaya açıldı. Bu tasarının incelenebilmek için bulunabilmesi başlı başına bir sorun. Her şeye karşın tasarının elde edilebileceğini kabul etsek bile, altı aylık bir sürede nasıl bir tartışma yapılabiliceği, belirlenen görüşlerin ne şekilde toplanıp değerlendirilebileceği belli değil.

Baromuz, zaten gündeminde olan Ceza Yasası Değişikliği üzerinde çalışmalarını sürdürmekte idi. Hatta buna ilişkin bir rapor hazırlayarak Bakanlığa da sunmuş, Komisyon raporumuz Dergimizin 1986/3. sayısında yayınlanmıştı. Tartışmaya açılan tasarıyı elde etikten sonra, iki kitaptan oluşan bu taslağı fotokopi yolu ile çoğaltan Baromuz, Ceza Yasası değişikliği üzerine çalışmalar yapan komisyonumuzu yeniden toplamış ve görüş oluşturmuştur. Ayrıca bu yıl Avukatlar Günü'ndeki panel konusu da Ceza Yasası Değişiklik Tasarısına ayrılmıştır. (Gerek Baromuzun Ceza Kanunu Değişiklik Raporu, gerek panel konuşmacılarının yaptıkları konuşmalar ve gerekse Baromuzca oluşturulan komisyonun taslak üzerine görüşleri, ayrıca kitap halinde yayınlanacaktır.)

Tartışmaya açılan bu tasarıyı incelediğimizde; yürürlükteki yasanın sistematiğinin tersyüz edilmiş, bazı hükümlerinin değiştirilmiş , bazı boşluklarının giderilmiş ancak temel mantığının aynen korunmuş olduğunu görüyoruz. Bu nedenle tasarı, yeni ve çağdaş bir ceza yasası' na temel olacak nitelikte değildir. Özellikle kişi özgürlüğü, devletin korunması , siyasal suç, düşünce suçu gibi kavram ve sorunlara yaklaşım biçimi ile demokratik ve çağdaş ilkelerle bağdaşmayan otoriter, cezalandırıcı özellikleri ağır basan bir tasarıdır.

(*) İzmir Barosu Başkanı

Adam öldürme , yağma uyuşturucu kaçakçılığı, zorla ırza geçme ve diğer suçlar ile mala karşı işlenen suçlarda ceza miktarları indirilmiş , düşünce suçlarında , mevcut durum ya muhafaza edilmiş ya da ceza miktarları arttırılmış ,alanları genişletilmiş. Oysa gerçek demokrasilerde ve çağdaş ceza yasalarında düşünce suç değildir; ölüm cezalarının da olmadığı gibi ... Düşünce suçları basın yoluyla da işlenebilen suçlar olduğu için, bu suç türünün çoğalması ve uygulama alanının genişletilmesi, sonuç olarak basın yoluyla düşünce açıklama özgürlüğünün de sınırlandırılması sonucunu doğurmaktadır..

Tasarı, gerek ceza hukukunun teknik sorunları ve gerekse kişi özgürlüğüne siyasal yaklaşım açısından, düşüncelerin sergilenmesine olanak bırakmadan hazırlanmıştır. Bu nedenle kişi özgürlüğünü tehlikeye düşüren bir yapı taşıyor. Demokrasinin gerekleri ile işlemediği ülkemizde suçta kanunilik ilkesinin esnekliğini savunmak dahi kişi güvenliğini yok edici sonuçlar meydana getirir. Devlete karşı işlenen suçlarda, ağırlaştırılmış cezalar yanında kişi güvenliğini yok edebilmeğe yönelik hükümler bulunmaktadır.

Devletin varlığının korunmasında , ceza yasalarının önemli bir yeri vardır. Devleti koruyucu hükümle, devletin dayandığı siyasal ilkelere, bir başka deyişle anayasalara göre belirlenir. Ülkemizde Ceza Yasası Değişiklik Tasarısı, anayasa değişikliklerinin gündemde olduğu"Yeni bir Anayasa yapılmalıdır." görüşünün ağır bastığı bir ortamda hazırlanmıştır. Tasarı daha çok, yürürlükteki kanunun Anayasaya uyarlanması şeklinde olmuştur. Bu nedenle Anayasa değişmedikçe Ceza Yasası'nın çağın koşullarına uygun olarak değişmesi mümkün değildir.Önce tüm kurum ve kuralları ile çağdaş bir anayasa yapılmalı sonra da Ceza Yasası bu Anayasa'ya uygun olarak yeniden hazırlanmalıdar.

Saygılarımla.

BAŞKANIN KÖSESİ

YENİ YARGI YILINA GİRERKEN

Güneş ATABAY (*)

Yeni yargı yılı'na başlarken, çözüme kavuşmamış, yargıyı felçe uğratacak boyutlara varmış sorunları tekrar gündeme getirmenin üzüntüsünü yaşıyoruz.

Hakim, Savcı açığı gün geçtikçe büyümektedir, yardımcı personel eksiktir. Çözüm getirilmediğinden Mahkemelerdeki iş yoğunluğu günden güne artmaktadır. Yeniden hazırlandığı söylenen temel yasalar bir kenara itilmiştir. Hakkını aramadan yoksun kişilerin sorunlarına eğilecek çağdaş bir Adli Yardım Yasasının çıkarılması ve yaşama geçirilmesi bütün uyarılara rağmen ele alınmamıştır...

Sorun o kadar çok ki, saymakla bitmiyor. Bugüne kadar sorunlar çözülmedi, hukuk reformu yapılmadı diye umudumuzu yitirmiş değiliz. Hukukun üstünlüğünün ve Hukuk Devletinin tam bilincine varıldığı zaman bu sorunların giderilmesi daha kolay olacaktır.

Yeni Yargı Yılı'na başlarken, Yargı bağımsızlığını zedeleyen "**Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı**" nı güçlendirme olayına değinmek istiyorum.

Sorun kesinlikle para sorunu, dosyayı sen, ben satacağım sorunu değildir.

-Yargı eliyle bağış toplanamaz. Sorun budur.

Anayasa'nın 138/2. maddesi "**hiçbir organ, makam, mercii veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.**" demektedir.

Yayınlanan genelge tüm adli idari yargı yerlerine gönderilerek onlara vakfın bağış makbuzlarını dağıtma, uygulamayı düzenleme ve denetleme görevi vermekle Anayasa'nın belirttiğimiz hükmüne aykırı davranılmıştır. Yargı bağımsızlığı zedelenmiştir.

Kendini güvencede hissetmeyen, bağımsız olması gereken yargıçlardan bir kısmı genelgeye uyarak, kendilerini vakfın dosyalarının tüketilmesi için görevli kabul ederek asli görevlerini yerine getirmeyi, önlerine gelen işin vakıf dosyası içinde olması koşuluna bağlamışlardır. Özellikle acil işlerde, eğer başvuru sahiplerinin dosyası vakıf dosyası ise öncelik sırası almış diğe dosyalarla başvuranların ya da va-

---

(*) *İzmir Barosu Başkanı*

kıf dosyası almayanların işleri geciktirilmiş hatta uygulamada pek görülmeyen nedenlerle reddedilmiştir. Bunları hep gördük, biliyoruz. Sonuçta Yargı yara almış, Yargı bağımsızlığı zedelenmeştir.

Bu uygulamada Anayasa'nın **"davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."** diyen 141/son maddesinede aykırıdır.

Anayasaya aykırı davranıldığı için, yargı bağımsızlığı zedelendiği için bu uygulamaya meslekdaşlarımız ve Barolarımız ile Barolar Birliği karşı çıkarak durdurulması için kesin tavır almışlardır.

Uygulayıcılar da olaya; Anayasa'nın 138/2 maddesi ışığında, üzerine titrediğimiz yargıç güvencesi ve yargı bağımsızlığı açısından bakarlar ve düşünürlerse, genelgeye gerek kalmadan olay çözüme kavuşur.

Yargı bağımsızlığı ve hakim güvencesini zedeleyecek her karar ve uygulamanın karşısında olunacağının bilinmesini istiyoruz.

Bu inançla tüm meslekdaşlarımıza, yargı görevlilerine ve vatandaşlarımıza yeni yargı yılının mutluluk getirmesini diliyoruz.

Saygılarımla

YARGI YILINA BAŞLARKEN (*)

Av. Güneş ATABAY (**)

Yıllardır Adli Yılın başında "Adalet Yılının açılışında aynı sorunları gündeme getirmenin üzüntüsü" demekten ve süregelen duyarsızlıktan utanır hale geldik.

Geçmiş yıllarda yakındığımız sorunlardan hiçbirinin çözümlenmediğini, ortaya çıkan yeni sorunlarla çoğaldığını çözümünün daha da zorlaştığını görüyoruz. Araç yok gereç yok, kadrolar eksik ve yetersiz, yargı yerlerinin hali perişan, davalar yığılmış, saymakla bitmez sorunlar. Oysa milletimiz ve ülkemizin hukukçuları bütün sorunlardan arındırılmış bir hukuk ve yargı düzeni içinde mutlu ve yargıya inanır yaşamayı çoktan haketmişlerdir.

Ülkemizde hukuk ve yargı sorunları hergün biraz daha karmaşık bir hal almaktadır. Hukuk küçümsenmekte, gözardı edilmekte ve önemsenmemektedir. Bu sorunun tek çözümü idarenin yargıya saygılı olmasıdır.

Rejimlerin devamlılığı Anayasanın toplumun gereksinmelerini karşılamasına, toplumsal barış ve uyumu sağlamasına bağlıdır. 1982 Anayasası' nın demokrasimize çizdiği sınırlar sosyal yaşama dar gelmekte, siyasi, hukuki ve sosyal olaylar bu çerçeveyi zorlamaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin tanınması yeterli değildir.

---

*) 15.9.1988 tarihli toplantısı konuşma metni
(**) İzmir Barosu Başkanı

Bunların yasaksız, engelsiz ve duraksamadan kullanılmasının sağlanması zorunludur. Siyasal güç bu Anayasanın her olayla değişmesi gerektiğini iddia etmekte, ihmal ve ihlal edilebileceğini ileri sürebilmektedir. Böylece Anayasanın siyasi ve sosyal yaşama dar geldiği vurgulanmış olmaktadır. O halde, Anayasa hükümlerinin her olayda değişmesinin yerine, Demokrasinin tüm kurum ve kurallarının yer aldığı, yasaklayıcı değil özgürlükçü olarak tüm temel hak ve özgürlükleri ile işçi haklarını güvence altına alan, özgürlükçü, düşüncenin suç olmadığı, katılımcı bir Anayasa özgür tartışma ortamında yeniden hazırlanarak halk oyuna sunulmalıdır.

Hukuk düzenimiz; bir yandan yaşama şansını yitirmiş kuralların varlığı, diğer yandan özensiz hazırlanan pek çok yasa, yasa gücünde kararname ve bunların düzeltilmesi için hukuk tekniğine aykırı olarak getirilen değişiklerle içinden çıkılması olanaksız hal almıştır. Yeni çıkarılan bir yasa ile hiçbir igisi olmayan bir başka yasa değiştirilmekte, ayrıca bir yasa ile pek çok yasa hükmü kaldırılmaktadır. Özetle hukuk düzenimiz yaz-boz tahtasına dönüştürülmüştür.

Kanun hükmünde yasa yetkisinin, amacı aşılarak, yasama organının fonksiyonu yürütme organına devri şeklinde kullanılması kargaşayı daha da artırmakta, güçler ayrılığı ve dengesini alt üste eden ve demokrasiye açıkca aykırı uygulama olarak sorunlar yaratmaktadır.

Yasa yaparken milli çıkarları, halkın gereksinmesini titizlikle araştırmalı bilhassa Anayasaya uygun olması yönünden gerekli özen gösterilmelidir. Özen gösterilmeden, acele çıkarılan, kısa süre sonra değiştirilen veyahut Anayasa Mahkemesince iptal edilen yasaların çokluğu Demokratik hukuk Devletini yaralamakta hukuk düzeninde karmaşa yaratmaktadır. Yasama organının saygınlığına kimsenin gölge düşünmeye hakkı yoktur.

Anayasamızdaki yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ile ilgili hükümler karşısında ; Ülkemizde yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi vardır denilemez, Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi hızlı bir yozlaşma sürecine siyasi otariteninde baskısı altına girmiştir. O kadar ki yargı organlarına Adalet Bakanlığının İl-İlçe teşkilatı gözü ile bakılmaktadır. Gündemine alınmayan hiç bir konuyu incelemeyen Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu siyasi gücün etkisi altındadır. Kurulun basındaki Adalet Bakanının siyasi bir

şahıs olması bir yana, kurulun üyesi Bakanlık Müsteşar siyasi davranışlar içine girebilmekte bunun sonucunda ise yargı mensupları hergün biraz daha artan ağırlıkta siyasi baskıyı hesap eder duruma gelmiş bulunmaktadır. Son toplu tayinler öncesi bu buhranı yaşadık ve gördük. Yanında çalışan katibin haksızlık karşısında dava açma hakkı olduğu halde, Hakimler ve Savcılar yüksek kurulunun kendileri hakkında verdikleri karara karşı yargıç ve savcılarımızın dava açma hakkı yoktur. Herşeye rağmen Hakimler Savcılar Yüksek Kurulunun Yüksek Hakimler arasından seçilen üyeleri önemli yetki ve görevlere sahiptir. Yetki ve görevlerinin önemi ile doğru orantılı davranışlar yargı alanında büyük şikayetleri önleyecektir. Yargıç ve Savcılar emirleri yerine getirici kişi olarak değil Yargı bağımsızlığı ve güvencilerinin bilincine varmış kimseler olarak görmek istiyoruz.

Adliyenin yargıç ve savcılar dışındaki yardımcı personelin son derece zor ve önemli görevlerini, maddi açıdan çok güç koşullar altında yerine getirmekte olduklarını belirtmek görevimizdir. Çok büyük gayret ve özveri ile yargının işleyişinde önemli katkıları bulunan bu personelin durumlarının bir an önce ele alınması zorunludur. Aldıkları ücret yaptıkları işin önemi, taşıdıkları sorumluluğun ağırlığı Yargının saygınlığı ile ölçülemeyecek derece düşük ve yetersizdir. Yargıçlar gibi kalem personelininde sorunlarına eğilmek ve çözümlemek gerekirken hiçbir önlemin alınmadığını da üzüntü ile izlemekteyiz.

Anayasamızın 141. maddesinde " Davalar en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılır " denilmesine rağmen ; giderek geciken ve pahalılaşan hak arama işleri adalete olan güvene gölge düşürmektedir. Vatandaş haklı olduğu durumlarda elde edeceği haktan fazla masraf yapma durumunda kalmakta veya hakkını mahkemenin dışında yasa dışı yollardan aramaya yönelmektedir. Son günlerde hak arama işi yapan, çeteler türemiştir. Basında ve Devlet televizyonunda boy gösteren, sütun sütun beyanat veren bu çetelerin, yasa dışı olan ve suç teşkil eden bu davranışlarının şiddetle takibi ve cezalandırılması büyük önem taşımaktadır.

Adaletin gecikmesi herşeyden önce vatandaşların hukuka, hukuk devletine olan inançlarını sarsmaktadır. Yargılamadaki gecikmeler kamuoyunda haksızlığa prim verilmiş olduğu düşüncesinine geliştirmektedir.

Yargının biriken sorunlarının çözümü, mahkemelerin yeterli

hale getirilmesi, alt yapının düzenlenmesi, yeni gereksinimlere uygun mahkeme ve kurumların kurulması, temel ve usal yasalarının bir bütün halinde ele alınarak toplumsal yargıya uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmesi, halkımızın yargı ve yargı yerleri ile ilişkilerinde her türlü olumsuz koşulları ortadan kaldıran, yargının iş yükünü azaltacak, davaları adil ve süratle çözümlere bağlıyacak sistemi bütünü ile ele alan, geniş kapsamlı, iyi düşünülmüş ve hazırlanmış tartışmaya açık Adli Reform artık kaçınılmaz olmuştur.

Kaçınılmaz olan reform bir tarafa bırakılmış, yargının bu derece büyük sorunları gözardı edilmiş, Adalet Teşkilatını Güçlendirmek için fon yasası çıkarılmıştır. Bu yasa ile harç alan hizmetler için ayrıca fona para yatırılması zorunlu hale getirilmiş, bir kısım başvuranlara cevap verme fona para yatırmaya bağlanmış, toplanan paraların tesbit ve harcaması Bakanın yetkisine bırakılmıştır. Fonun gelirleri içindeki adalete bağış yapılabileceğinin belirlemesinide ürküntü ve üzüntü içinde izlemekteyiz. Adalet Teşkilatını Güçlendirme Fonu baştan sona yargının onursal nitelikleri ile bağdaşmayacak çirkinliktedir.

Son günlerde cezaevleri ile ilgili sorunlar önem kazanmıştır. Suçlu cezasını çekmelidir. Mahkemelerce verilen kararın adaletli olması kadar verilen cezanın çektirilmesi için gereken koşullarda karar kadar önemli olup, cezanın başka görüntüsünü teşkil eder. Suçlu cezaevinde devletin sorumluğu altında güvence içindedir. Ceza adaletinin amaçları dışında insan sağlığına ve onuruna aykırı şartlarda bulundurulmamalıdır. Cezası ne kadar ağır olursa olsun devlet suçluya karşı insancıl bir davranış içinde olmalıdır. Ceza Evlerimizin önemli bir kısmının bina ve personel açısından bu amacı sağlayacak yeterlik ve yapıda olmadığını bilmekteyiz. Mevcüt infaz sistemi cezanın ilke ve amacını gerçekleştirmekte yeterli olmamaktadır. Çok sayıda hükümlüyü toplama yeniden kazandıracak, yararlı bir unsur haline getirecek, tahliyelerinide moral ve ekonomik yönden güçlü kılacak önlemlerin uygulamaya konulmasında toplum açısından önemli yararlar vardır. Devletin cezaevleri konusunda içinde bulunduğu güçlüklere rağmen hükümlüye cezasını havasız, ışıksız, sağlıksız yerde çektirmek, sağlığını, ahlakını tehlikeye atmak ceza adaleti değildir. Cezaevlerinde yargısal ve yönetsel iyi bir denetim sisteminin ferahlık yaratacağına ve yakınmaları azaltacağına inanmaktayız. Ayrıca, tutukluluk ve mahkumiyet rejimlerinin farklı uygulamalar içinde sürmesi de zorunludur.

Savunmanın sorunlarını da yargı sorunlarından ayrı tutmak mümkün değildir. Yargı savunma üzerine kurulur ve savunma adaletin temelidir. Kişiye savunma hakkı tanınması yeterli değildir. Savunmada bağımsız olmalı, bu hakkın kullanılmasını mümkün kılacak bütün olanakların da sağlanması gereklidir. Avukatların görevlirini yerine getirirken mesleki haklara, yetkilere ve dokunulmazlıklara sahip olmaları gerekli hatta zorunludur. Belirtmek zorundayız ki bugün savunmaya tanınan yasal hakların kullanılmasına uygulamada önemli engeller çıkarılmaktadır. Avukattan dosya ve evrak saklamaya imkan tanıyan mevzuatımıza nisbeten yeni girmiş kurallar yürürlüktedir. Bugün suçlama ile savunmanın yargı içindeki dengesi suçlama lehine bozulmuştur. Uygulamanın adalet açısından zararları hergün sergilenmektedir.

Savunmanın suçlama ile başlaması bütün uygar ülkelerde tartışmasız kabul edilen adaletin temel ilkelerindendir. Adaletin gerçekleşmesi, kuşkulardan kurtulması, işkencenin önlenmesi için çok büyük önem taşıyan bu sorun gecikmeden çözümlenmelidir. İnsanları gafil avlayarak cezalandırmak gibi bir yöntemle adalet sağlanamaz savunmanın suçlama ile başlaması kurallı bir savunma sorunu olmaktan öte, insanın temel hakkı, hukuki güvencesi, demokratik hayatı ve onuru ile ilgili adalet sorunudur. Ülkemizi, milletimizi ve yargımızı her fırsatta ve layık olmadığı biçimde yaralayan savunma engeli artık düzeltilmelidir.

Kısaca adli yardımdan da bahsetmek istiyorum. Adli Yardım müessesesi yasalarımızda ekonomik gücü olmayan kişilerin hak arama özgürlüğünden, savunma mesleğinin hizmetlerinden yeterli bir şekilde yararlanmalarını sağlayacak düzeyde değildir. Adli yardım bir atıfet olmaktan çıkarılarak, sosyal devletin bir gereği, kamu yardımı ve sosyal dayanışma düşüncelerine dayalı bir müessese olarak yeniden düzenlenmelidir.

Hukukumuzun ve yargımızın önemli sorunlarına satırbaşları olarak değindiğimi ; sorunların bazıları hakkındaki düşüncelerimizi siz değerli basın mensuplarına kısaca aktarıyorum. Elbette bütün sorunlar bunlardan da ibaret değildir.

Başlayacak yeni yargı yılının Ulusumuza, yargı Kuruluşlarımıza ve meslekdaşlarımıza mutluluk getirmesini diliyor. Sorunların ele alınmasını bekliyoruz.

Spor Hukuku Kurulumuz Çalışırken

Mustafa Horuş • Tacar Çağlar

Armağana can verenler

1935 2019

DOPİNG ve WADA YASAKLI MADDELER

Öğr. Gör. Fatih AKGÜL[*] / Öğr. Gör. Hüseyin Fatih ŞEN[**]
Arş.Gör. Abdil ARI[***]

* Selçuk Üniversitesi Doğanhisar MYO.

** Selçuk Üniversitesi Doğanhisar MYO.

*** Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.

1. GİRİŞ

Günümüzün yaşam şartları sporun önemini ve spora olan ilgiyi artırmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber hem kaynaklara kolay ulaşım sağlanmış hem de spora olan ilgiye kolay erişim sağlamıştır. Bu yolla insanlar spor alanlarına yönelmeye ve spor alanlarında ilerlemeye başlamışlardır (Bozkurt İ, ve ark).

Spor, dünyada üzerindeki önemli faaliyetlerden birisidir. Basit yarışmalar sonucunda ortaya çıkan sporun önemi anlaşıldıktan sonra daha bilimsel olarak yapılmaya başlanmıştır. Sporun ekonomik yönü ve insan sağlığına olan faydalarının anlaşılmasıyla günümüzde ki önemi de daha da artmıştır. Böylece spor ayrı bir bilim dalı olarak gelişme göstermiştir. Spor sakatlıklarının artmasıyla spor hekimleriyle ortak çalışma alanları da doğmuştur. Spor yapan bireylerin daha sağlıklı olmaları gerektiği için anatomi, fizyoloji ve diğer bilimlerden de sporcuların faydalandığı görülmektedir. Bunların sonucunda sporcuların başarılı olması için bireysel çalışmaların yanında iyi bir vücut biçimi, sağlıklı beslenme ve düzenli bir yaşam tarzını da zorunlu kılmaktadır. Kazanma istek ve arzusu insanın doğasında vardır. Kazanmak insan ruh ve karakterinin ayrılmaz bir parçasıdır. Müsabakalarda bunun açık örneğini sporcularda görebiliriz Sıradan ve hiç bir önemi olmayan dostluk turnuvalarında bile kazanma hırsının açıkça sergilenmesi sporda kazanmanın olağan bir hale gelmiş olması ile açıklanabilir (Akandere ve ark 2018).

Sporda başarılı derecelere hemen kavuşulmaz. Sporda iyi sonuç, çok çeşitli koşullarla birliktedir.Bu koşullardan en önemlilerinden birisi, kuşkusuz bilinçli beslenmedir (Bozkurt İ, Nizamoğlu M, 2005).

Dopingin en güncel tanımını 1 Ocak 2004'te uygulamaya giren Dünya Anti Doping Ajansının (WADA) yapmış olduğu tanımda "Doping bir sporcunun vücuduna ait örnekte; sportif performansı arttırma potansiyeli bulunan ve ya sağlığı gereksiz yere tehdit eden, ya da spor ruhuna aykırı olan bir madde veya yöntemin bulunması veya kullanılması veya kullanıldığına dair bir kanıtın bulunmasıdır" (Yücesir, 2004, s:41-42).

2. DOPİNG NEDİR?

Genel olarak doping; "sporcunun bizzat kendisi yada yönetici, antrenör, teknik direktör, doktor, fizyoterapist, masör gibi kişi yada kişilerin

teşfiki ile zihinsel ve/veya fiziksel performanslarını doğal olmayan yollarla arttırmak yada tıbbi açıdan uygun olmamasına karşın sadece yarışmaya katılabilmek amacı ile hastalıkların ve sakatlıkların tedavisi için bazı maddeleri kullanılması olarak tanımlanabilir" (TFF 1993).

Doping kelimesinin temel anlamı Afrika kökenli dillerinden gelmektedir. Afrika'da yaşayan kabilelerin savaştan önce yapmış oldukları ayinlerde uyarıcı olarak kullandıkları üzüm kabuğundan elde ettikleri alkollü bir içecek adı olan ''dop" Felemenkçeye geçmiştir. İngilizcede geçen ''dope" kelimesi ise uyuşturucu ve ilaç anlamına gelmektedir. ''İng" ekini almasıyla birlikte ''doping'e dönüşen kelime 20. YY. başlarında at yarışı müsabakalarında atların performanslarını artırmak için kullanılmaya başlanmıştır(Amos, A. 2013).

2.1. Türkiye'de Doping

TFF'nin Dopingle Mücadele Kurulu 1993'te ŞenezERZİK'in Federasyon başkanlığı yaptığı dönemde kurulmuş ve aynı yıl içinde dopingle mücadele talimatı hazırlanmıştır. Talimat 2000'de tekrar düzenlenmiştir. 1993- 1994 yıllarından itibaren federasyonun faaliyetleri kapsamında (Türkiye liglerinde 1. 2. 3 amatör liglerde vb.) doping kontrollerini sürdürmektedir. Dopingle Mücadele Kurulu, Türkiye Futbol Federasyonu Dopingle Mücadele kurulu bir başkan ve dört üyeden oluşmaktadır. Türkiye Futbol Liglerinde alınan doping kontrol numuneleri uzun bir süre IOC tarafından tanınan bir merkez olmamasından dolayı Türkiye Doping Kontrol Merkezi tarafından kontrol edilmemiştir. Bu merkezle ilişkiler sürdürülmüş yalnız futbolculardan alınmış olan doping kontrol numuneleri test için bu merkezin 2003 yılında yetkili duruma gelmesine kadar Almanya bulunan Köln laboratuvarına gönderilmiştir. 2003- 2004 Futbol sezonundan itibaren Türkiye Doping Kontrol Merkezi ile çalışılmaya başlamıştır. 26 Ağustos 1993'te resmi gazetede yayınlanmasıyla yürürlüğe giren ve ülkemizde TFF dışında bütün branş federasyonlarında tabi olduğu dopingle mücadele yönetmeliğinin yürütücüsü Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'dür. Bu yönetmeliğin hazırlanma amacı ve yürürlüğe girmiş olduğu tarih itibariyle amacına uygun bir yapıda olsa da, günümüzde gerekli olan şartlarını karşılamaktan maalesef uzak kalmıştır. Bu yönetmelik dâhilinde spor federasyonlarına verilmiş olan kendilerinin dopingle mücadele kurallarını oluşturma ve dopingle mücadele görevinin diğer federasyon tarafından yerine getirilmediğini de üzüntü

ile bilmekteyiz. Gençlik Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, konferansta sunula ve Spor Müdürlüğü'ne bağlı federasyonların amatör sporcularına GSGM Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Türkiye'dedoping hakkında spor kuruluşlarının hassasiyeti biraz geç başlasa da doping hakkında yapılan seminerler sonucunda spor kamuoyunun bilinçlenmesi giderek artmış ve dopinge karşı yapılan faaliyetler hız kazanmıştır. Ülkemizde 1989'da Ankara'da Hacettepe Üniversitesi bünyesinde doping kontrol merkezi kurulmuştur. Kurucu başkan Prof. Dr. Atilla Hıncal'dır Halen Türkiye Doping Merkezi ismiyle faaliyetlerini gerçekleştiren bu laboratuvar 2003'te IOC ve WADA tarafından tanınmıştır.

3. DÜNYA DOPİNGLE MÜCADELE AJANSI (WADA)

WADA adıyla bildiğimiz World Anti Doping Agency dilimizde Dünya Dopingle Mücadele Ajansı olarak yerini almıştır.

Doping olaylarının artması, bu ilaçların sağlığı kötü yönde etkilemesi, müsabakalarda haksız rekabetin olması ve fırsat eşitsizliklerinin ortaya çıkması nedeniyle IOC tarafından 1999 yılında Lozan'da Dünya Dopingle Mücadele Konferansı yapılmıştır. Konferansın amacı dopingle mücadele konusundaki bütün mevzuatın bir araya getirilmesi, düzensizliğinin giderilmesi ve yetkinin tek bir çatı altında birleştirilmesi olmuştur (Atasü, 2011).

WADA' nın Görev ve Sorumlulukları:

- Yasaya uygun politikaları ve kuralları kabul etmek ve bu kuralları uygulamaya koymak
- Tarafların kurallara uyumluluklarını takip etmek
- Bu yasaların uygulanabilmesi için Uluslararası Standartları yaratmak ve onaylamak
- Doping kontrolü için örnek analizi yapacak laboratuvarları akredite etmek, bu süre zarfında örneklerin uyumlu olup olmadıklarını kontrol etmek, akreditasyonlarını kaybeden laboratuvarları uyumlu olmaları durumunda yeniden akredite etmek
- Uygulama kılavuzu ve modellerini geliştirmek ve onaylamak
- Dopingle mücadele etmek için eğitimleri ve araştırmaları geliştirmek, bu mücadeleye katkıda bulunmak ve teşvik etmek

- Bağımsız gözlemci programları oluşturmak ve programları yürütmek
- Dopingle mücadele eden kuruluşları, ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği içerisinde tutmak
- Dopingle Mücadele Kural İhlallerini ve dopingi önleyecek diğer faaliyetler hakkında kendi soruşturmalarını başlatmak (WADA Code, 2015).

3.1. WADA Yasaklılar Listesi 2020

Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan yasaklı maddeler listesinde bulunan ilaçlar grubu aşağıda listelenmiştir:

	Kullanımı Her Zaman Yasaklı Maddeler
S0	Onaylanmamış Maddeler
S1	Anabolik Maddeler
S2	PeptidHormanlar Büyüme Faktörleri, İlgili Maddeler ve Mimetikler
S3	Beta-2 Agonistler
S4	Hormon ve Metabolik Modülatörler
S5	İdrar Söktürücüler ve Maskeleyici Maddeler
	Kullanımı Her Zaman Yasaklı Yöntemler
M1	Kan ve Kan Ürünlerinin Uygulanması
M2	Kimyasal ve Fiziksel Müdahale
M3	Gen Dopingi
	Müsabaka İçinde Kullanımı Yasaklı Maddeler
S6	Uyarıcılar
S7	Narkotikler
S8	Kannabinoidler
S9	Glukokortikoidler
	Bazı Özel Sporlarda Kullanımı Yasaklı Maddeler
P1	P1 Beta Bloke Ediciler

(wada-ama.org, 2020)

3.2. Onaylanmamış Maddeler

Listenin bundan sonraki bölümlerinde ele alınmamış ve herhangi bir resmi sağlık kuruluşundan insan tedavisi ile ilgili onay almamış farmakolojik maddeler (örneğin; klinik öncesi ya da klinik gelişim aşamasındaki ya da üretimi durdurulmuş ilaçlar, tasarım ilaçlar, yalnız veteriner hekimlikte kullanılmasına onay verilen maddeler) her zaman için yasaklanmıştır.

3.3. Anabolik Maddeler

Sporcuların en çok kullandıkları doping türüdür. Sebebi ise aminoasitlerin proteine dönüşmesi ve böbrek üstü bezlerinin salgılamasını arttırmasıdır. Kas dokusunu arttırmasından dolayı ise güç isteyen spor dallarını uygulayan kişiler kullanmaktadır (Dah, 2002).

Oral yolla veya enjekte edilebilir. Oral yolla alındığında etkisi kısa sürelidir. Vücuda enjekte edilerek edildiğinde etkisi çok uzun süreli olmaktadır (Calfee ve Fadale, 2018).

Çok fazla yan etkileri vardır. Steroid kullananların % 30'unda hafif yan etkiler görülmektedir. Yan etkiler steroidin bireysel özelliğine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu yan etkiler arasında; akne gelişimi, sarılık, tümör, kist gibi karaciğer ve dalak hastalıkları, artmış kardiak atak ve inme riski, değişken ruh hali ve agresyon, tam uzamalarını tamamlamış kişilerde büyümenin durması ve kısalık, infertilite, testislerde küçülme, sesin kalınlaşması, vücut kıllarında gelişme ve ruh hali değişiklikleri yer almaktadır (Coşkunol, 2000).

3.4. Peptit Hormonlar Ve Analoglar

Peptit hormonlar; vücutta bulunan ve doğal olarak salgılanan hormonlardır. Diğer büyüme hormonu, insülin ve insülin benzeri büyüme hormonları gibi hormonlarının vücuda gönderilmesini denetlerler. Koriyonikgonodotropini, luteinleştirici hormon, büyüme hormonu, insülin, eritroprotein gibi büyümeyi etkileyen hormonlar bu grubun içerisinde yer almaktadırlar (Cicero, 1990).

Kortikotropinler, hipofiz bezinden salgılanan bir hormondur ve böbreküstü bezleri kortizol üretmesi amacıyla uyarmaktadır. Sporcular kortikosteroidlerinineforik etkisinden yararlanmak için, endrojenkortikosteroid salgılamak amacıyla zarar görmüş doku ve kasların onarımında

kullanmaktadırlar. Ancak Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından kullanımı yasaklanmıştır. Kas erimesi, mide ülseri ve diyabet gibi yan etkileri mevcuttur (Temizer, 2000).

3.5. Beta-2 Agonistler

Anabolik-androjenik olmayan fakat benzer anabolik etkiyi gösteren maddelerdir. Bambuterol, clenbuterol, fenoterol gibi maddeler bu grupta bulunurlar. Beta-2 agonistlerin kas kitlesinde artış, vücut yağ kitlesinde azalma ve hava yolu düz kaslarında dilatasyon yapıcı etkileri vardır (Norris, 1987).

Egzersiz başlangıcından kısa bir süre önce, beta-2 agonistinin solunması, bir egzersize bağlı astım atağının önlenmesinde faydalı olmaktadır. Beta-2 agonistlerinin fazla dozda kullanımı, kalp çarpıntısı, taşikardi, tremor veya ektopik atım gibi yan etkilere neden olmaktadır (Kindermann ve Meyer, 2006).

3.6. İdrar Söktürücüler ve Maskeleyici Maddeler

Diüretikler, sporcular tarafından; vücuttan su atılması ile hızlı bir kilo kaybı sağlamak ve diğer doping ajanlarının idrardaki belirtilerinin azalmasını sağlayarak maskelemek amacıyla kullanılmasından dolayı 1988 yılında sporda kullanımları yasaklanmıştır. Diüretiklerin idrar seyreltme etkisi nedeniyle Dünya Dopingle Mücadele Ajansı Yasaklılar Listesi'nde maskeleme ajanları olarak sınıflandırılmaktadır (WADA, 2003).

3.7. Uyarıcılar

Uyarı droglar amphetamine ve türevleri gibi psikomotor aktif maddeler, ephedrine gibi sempatikomimetrik maddeler ve coramine, cordiozal gibi anaptik maddelerdir. (Bozkurt İ, Öztürk E,)

Uyarıcılar, uyanıklığı ve konsantrasyonu artırdığından dolayı yorgunluk hissini azaltmasından dolayı sporcular tarafından kullanılmaktadır. Yalnız uyarıcı maddeler kategorisine giren bazı maddeler basit hastalıkların tedavisinde kullanılabilen ilaçlarda da bulunabilmektedir(Önen, M.E, 2014).

Uyarıcı ilaçlar merkezi sinir sistemi üzerine doğrudan etkiyerek Serebrum, N. oblangata ve M. spinalisi uyaran maddelerdir. Vücutta metabolizmayı hızlandırırlar. Ayrıca beyin-omurilik, kalp ve solunum

merkezi üzerine uyarıcı etkileri vardır. Uyarıcılar içinde yer alan efedrin, psödoefedrin, fenilpropanolamin gibi sempatomimetik maddeler bazı grip ilaçlarında da bulunabilir (Güner 2007).

Uyarıcıların yan etkileri, doza, süreye ve kullanım sıklığına bağlı olarak değişik derecelerde ortaya çıkabilir. Yüksek dozlarda olumsuz etkiler daha belirgindir. Ancak bu ilaçların düşük dozlarda bile yan etkileri görülebilir. Uzun süre ve sıcak ortamda spor yapıldığında yan etkiler hayatı tehdit edecek derecede şiddetlenebilir. Doping amacıyla yaygın olarak kullanılan uyarıcı maddeler aşağıda incelenmiştir.

3.8. Narkotik Analjezikler

Narkotik analjezikler, MSS üzerine etki ederek ağrıyı bastırırlar ve sporcuda mevcut olan ağrı sporcu için sorun olmaktan çıkar. Morfin ve sentetik benzerleri, ağrı giderici etkisiyle birlikte sporcuda kendine güveni ve agresifliği çoğaltttığı için boks, karate, tekwando gibi mücadele branşlarında performansı artırması için amaç dışı kullanımı yaydın hale gelmiştir. Narkotik analjeziklerin en büyük yan etkisi bağımlılık yapmasıdır. Fiziksel bağımlılık ilk birkaç dozda bile başlayabilir. Zaman içinde vücudun alınan dozajlara alışmasıyla aynı etkiyi elde edebilmek için daha faza doza ihtiyaç duyulur. Fiziksel bağımlılık gerçekleştiği anda ilacı bırakmak oldukça zordur. Narkotik analjezikleri kullanan sporcularda kendine aşırı derecede güven duyma ve ağrı eşiğinin de yükselmiş olması sonucunda ciddi yaralanmalara sebebiyet vermektedir. Ayrıca, baş dönmesi, öfori, yoksunluk belirtileri, depresyon, uykusuzluk, bir süre sonra uyku hali, dinlenememe, zihinsel dalgınlık, denge ve koordinasyon bozukluğu, konsantrasyon bozukluğu, kalp atım hızının düşmesi, kan basıncının düşmesi, mide bulantısı, kusma, barsak doğal ritminin yavaşlaması, kabızlık, kaslarda spazm, eklem ağrısı, üşüme ve ürperme, terleme ve idrar yapmada zorlanma gibi yan etkileri vardır. En ciddi yan etkisi doz aşımın da ölümle sonuçlanabilen solunum merkezi baskılanmasıdır. Eroin, morfin, dekstromoramid, buprenofin, metadon, pentazosin ve petidin gibi ilaçlar bu grupta yer alırlar (Ünal 2003).

3.9. Kannabinoidler

Marihuana, esrar,haşhaş ve benzeri maddelerdir. Müsabaka öncesi stresi azaltmak amacıyla kullanılırlar. Uzun süre kullanıldığında kalp, akciğer ve merkezi sinir sistemine yan etkileri nedeniyle sportif perfor-

mans bozulabilir.Sporcular tarafından kullanıldığı saptandığında hem spor dalı ile ilgili, hem de Türk Ceza Kanunu 404. maddesi uyarınca cezai işlem uygulanır (Ergen ve ark., 2002).

3.10. Glukokortikosteroidler

Kaltikosteroidler ağrı eşiğini düşürdüğünden dolayı sporcuya fayda sağlaması için kullanılır. Sporcular kaltikosteroidleri yarışmayı kazanmak için veya sağlık problemlerini gidermek için kullanmaktadırlar. Sağlık sebebi ile kullanılan kaltikosteroidleri yarışma öncesinde kullanma nedenini, miktarını, kullanım yolunu ve en son kullandığı tarihi ilgili makama bildirmelidirler (Ünal, 2003).

Kortikosteroidlerin yan etkileri: uykusuzluk, yaraların iyileşmesinde gecikme, mide yanmaları, mide ülseri, şeker hastalığı, kemik kitlesi kaybıdır (Güner, 2004).

3.11. Beta Bloke Ediciler

İlk defa 1960 yılında kullanılan beta blokerler, hızlı kalp atışına yol açabilen sempatik sinir sisteminin belli etkilerini bloke ederek kalbin iş yükünü azaltan ilaçlardır. Kalpteki "beta reseptörler" adı verilen bölgeleri bloke ettikleri için "beta-blokerler" olarak adlandırılırlar. Beta bloke ediciler, kalp kasını daha ekonomik çalışmasını sağlamaktadır (Kurdak, 1996, s. 37).

Beta bloke edicilerin yan etkileri daha çok solunum, kardüovasküler, merkezi sinir sistemi üzerindedir. Bu yan etkiler arasında, uykusuzluk, fiziksel verimde düşüklük, yorgunluk, kâbus görme, depresyon, kalp atım hızında azalma, kan basıncında düşme, dolaşım bozukluğu, akciğerde hava yolları spazmı, astım, mide bulantısı, kusma, kan şekeri düşüklüğü, iktidarsızlık sıralanabilmektedir (Güner, 2004).

8. KAYNAKLAR

Akandere, M., Aktaş, S., & Er, Y. (2018). Zihinsel Antrenman ve Spor. Türkiye Barolar Birliği, 60-74.

Amos, Anne.2013. ''İstemsiz Doping Kullanımı Ve Wada Kuralları: Artık Grip Olan Bir Sporcu Rahat Nefes Alabilecek Mi?" Çev: ÖZGÜNDÜZ Doruk. Ankara Barosu Yayınları Av. İsmail İnan Armağanı.

Atasü T, Yücesir İ (2011). Doping ve futbolda performans artırma yöntemleri. İstanbul: TFF yayınları.

Bozkurt, İ.,&Nizamlıoğlu, M. (2005). Beden Eğitimive Spor Yüksekokullarında Okuyan Aktif Spor Yapan Öğrencilerin Beslenme Alışkanlıklarının Belirlenmesi Ve Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14), 209-215.

Bozkurt, İ.,& Öztürk, E. Sporcu Beslenmesi Ve Ergojenik Yardım. Spor Bilimlerinde Akademik Yaklaşımlar.

Calfee, R.,Fadale, P. 2018. Popular ergogenicdrugsandsupplements in youngathletes. Pediatrics, 117 (3), 577-589. doi:10.1542/peds.2005-1429.

Cicero,T.J.,andO'Connor, L.H., 1990. ''AbuseLiability of AnabolicSteroidsandTheirPossible Role in theAbuse of Alcohol, MorphineandOtherSubstances,"NIDA ResearchMonograph. s:107.

Civan A.H, Bozkurt İ, Civan A, Futbol Antrenmanlarında Anaerobik Güç Çalışmaları ve Önemi, Spor Bilimlerinde Akademik Yaklaşımlar.

Coşkunol, H. 2000. Şizofreni ve madde kullanım bozuklukları. Şizofreni Dizisi, 3 (1), 36-44.

Dah, C.,Bogui, P., Yavo, J.C., Gourouza, I., Ouattara, S.andKeita, M. 2002. Doping practicesandbehavioursamongIvoriansoccerplayers. Sante 12, 297- 300.

Ergen, E., Demirel, H., Güner, R., Turnagöl, H., Basoglu, S., Zengeroglu A. M.ve Ülkar, B., 2002, Egzersiz Fizyolojisi, Nobel Yayınları, Ankara.

Güner R, 2007. Uyarıcılar, http://www.tr.net/saglik/sporvesaglikuyaricilar.shtml, 02.04.2014

Güner, R. 2004. Doping Madde ve yöntemlerinin Etki ve Yan Etkileri. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. Atasü, T. (Ed). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.

Kindermann, W.,Meyer, T. 2006. Inhaled beta2 agonistsandperformance in competitiveathletes. British Journal of Sports Medicine, 40 (1), 4347. doi:10.1136/bjsm.2006.027748.

Kurdak, S.Ş. 1996. Sporda Doping ve İlaç Kullanımı. (1.Baskı). Ankara: Sporsal Kurum Dizisi- 7.

Mermertaş, A. (2019). Fitness egzersizi yapan bireylerin doping ve gıda takviyeleri hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi (Master'sthesis, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Norris, J.A.,"FDA Warns: Sterods May Be HazardoustoYourHealth," Schools WithoutDrugs: The Challenge, U.S.Department of Education, November1987. s:18.

Önen, Mert Eray, 2014.Sporda Doping, İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık, 2. Baskı.

Temizer, A. 2000. Doping–2. Atletizm Bilim ve Teknik Dergisi, 1 (37), 1-14.

Türkiye Futbol Federasyonu, 1993. Futbolda Dopingle Mücadele Talimatı. Resmi Gazete 25. 08. 199321679.

Ünal M, Ünal D, 2003. Sporda Doping Kullanımı Derlemeler", İst. Tıp Fak. Mecmuası 66: 3.

WADA ProhibitedList. 2020.Erişim adresi: https://www.wadaama.org/sites/default/files/resources/files/wada_code_2020_en.pdf.

World Antı-DopıngAgency (Wada) World Anti-Doping Code (2015). Erişim Adresi:[https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_antidoping_code_2018_english_final.pdf] Erişim Tarihi: 05 Mart 2020.

World Anti-Doping Agency (WADA). 2003. World Anti-Doping Code. Erişim adresi: https://www.wadaama.org/sites/default/files/resources/files/wada_code_2003_en.pdf.

Yücesir, İ. 2004. Doping Suçu; Doping Madde ve Yöntemleri. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. Atasü, T. (Ed). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.

UEFA DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ VE DİSİPLİN KURULLARININ KARARLARI IŞIĞINDA FUTBOLDA PROVOKATİF VE POLİTİK EYLEMLER: UEFA'NIN ASKER SELAMI SORUŞTURMASI

Yahya Kemal AKSU*

* Adalet Bakanlığı Tetkik Hakimi

Giriş

2020 yılında yapılacak UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasına (Euro 2020) katılmak için H Grubunda mücadele eden Türkiye A Millî Futbol Takımı, 11 Ekim 2019 tarihinde Arnavutluk, 14 Ekim 2019 tarihinde Fransa Millî Futbol takımlarıyla karşılaşmıştır. Millî oyuncular her iki maçta da attıkları gollerden sonra, asker selamı vermişlerdir. UEFA, asker selamının "potansiyel bir provokatif politik hareket" olabileceğinden bahisle Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) ve Türk oyuncular hakkında soruşturma başlatmıştır.

Yürürlükte bulunan UEFA disiplin hükümleri gereğince; asker selamı sevincinin TFF yönünden para cezası yanında tribün kapatma, seyircisiz oynama veya saha kapatma cezaları yanında selam veren her milli oyuncunun da en az bir maç müsabakadan men cezası alması olasılıklar dahilindeydi.[1]

Bu çalışmada, FIFA ve UEFA'nın benzer olaylarda kulüp ve oyuncular hakkında öncesinde vermiş olduğu kararlar futbol endüstrisinin 21. yüzyılda geldiği aşama ve zihinlerde oluşturduğu ulusal birlik algısı kapsamında incelenerek asker selamının da bu kapsamda UEFA Disiplin Yönetmeliğinde herhangi bir karşılığının bulunup bulunmadığı sorusu cevaplanmaya çalışılacak ve verilen karar, önceki içtihatlarla karşılaştırılacaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmakta olup ilk üç bölümde sırasıyla disiplin soruşturmasına konu karşılaşmalar öncesi ve sonrasındaki siyasî durum (Bölüm I), UEFA'nın genel yapısı, disiplin kurulları ve kuralları (Bölüm II) ile emsal kararlar ışığında uygulanabilecek normlar (Bölüm III) ele alındıktan sonra, sonuç kısmında da (Bölüm IV) CEDB kararı ile değerlendirmelerimize yer verilmiştir.

Bölüm I: "Asker Selamı" Olayı ve Öncesindeki Politik Konjonktür

Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı, 9 Ekim 2019 ta-

---

[1] Nitekim UEFA Kontrol, Etik ve Disiplin Kurulu (CEDB), 20 Aralık 2019 tarihinde kararını açıklamıştır. Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: https://disciplinary.uefa.com/insideuefa/disciplinary/updates/0258-0e427caa60c6-783583033e04-1000--cedb-decisions-on-alleged-incidents-of-non-sporting-nature/ (Erişim Tarihi 30 Ocak 2020)

rihinde resmi web sitesinden yaptığı bir açıklamayla *"Hudutlarımızın güvenliğini sağlamak, sınırlarımızın güneyinde bir terör koridoru oluşturulmasını engellemek, DEAŞ ve PKK/KCK/PYD-YPG başta olmak üzere milli güvenliğimize tehdit oluşturan terör örgütleri ve teröristleri etkisiz hale getirmek, yerinden edilmiş Suriye' lilerin evlerine ve topraklarına dönüşleri için uygun şartları sağlamak maksadıyla Barış Pınarı Harekâtı saat 16.00'da uygulanmaya başlamıştır.."* ifadelerini kullanarak Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Suriye'nin kuzeyinde askerî bir harekâta başlandığını duyurmuştur.[2]

Harekât, uluslararası alanda çeşitli tepkilere neden olmuş, bazı Avrupa ülkelerinin karşı çıkışları yanında[3], Avrupa Birliği[4] ve Birleşmiş Milletler[5] gibi uluslararası aktörler tarafından da eleştirilmiştir.

Harekâtın başlamasından kısa bir süre sonra, 11 Ekim 2019 tarihinde Euro 2020 H Grubu eleme maçında Arnavutluk ile, 14 Ekim 2019 tarihinde ise Fransa ile karşılaşan A Millî Futbol Takımı oyuncuları, her iki takıma karşı kaydettikleri gollerden sonra, özellikle de "Barış Pınarı Harekâtı'na katılan askerlere ithafen "asker selamı" vermişlerdir. Nitekim Arnavutluk maçı sonrası Milli Takımlar resmi twitter hesabından

---

2 https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/9102019-53737 (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

3 UEFA tarafından başlatılan söz konusu soruşturma 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası Grup Eleme karşılaşmalarındaki asker selamı nedeniyle başlatıldığından özellikle askeri harekâtın Avrupa'da uyandırdığı etkinin önemli olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda harekât başlatıldıktan sonraki gün olan 10 Ekim 2019 tarihli bazı Avrupa ülkelerinde basılan gazete manşetlerine bakıldığında, Alman Süddeutsche Zeitung Gazetesinin "Türkler Kürtlere Karşı Saldırı Başlattı", Fransız Le Figaro Gazetesinin "Erdoğan Suriyeli Kürtlere Karşı Harekâtını Başlattı", İspanyol El Pais Gazetesinin "Türkiye Suriye'deki Kürt Mevzilerine Havadan Karadan Saldırıyor", İtalyan Corriere Della Sera Gazetesinin "Suriye... Erdoğan'ın Savaşı...Kürtlere Karşı İşgal Başladı" gibi olumsuz başlıkların atıldığı görülmektedir.

4 Kuzeydoğu Suriye'deki son gelişmelere ilişkin olarak AB adına Yüksek Temsilcinin yayınladığı 9 Ekim 2019 tarihli deklarasyonda, Suriye'deki uyuşmazlığın sürdürülebilir bir çözümünün askeri olarak sağlanamayacağı belirtilerek Türkiye tek taraflı olarak askeri harekatı durdurmaya davet edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/10/09/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-recent-developments-in-north-east-syria/ (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

5 BM haberleri web sitesinde 11 Ekim 2019 tarihinde yayınlanan bir haberde, BM temsilciliklerince Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde Kürt güçlerine karşı başlatılan hava ve kara saldırıları ile sivilleri öldürdüğü, on binlerce kişiyi göçe zorladığı ve ülkede başka insani felaketlerin yaşanmasından korkulduğu belirtilerek, BM İnsan Hakları Ofisi tarafından harekatın ilk iki gününde ikisi kadın, biri çocuk olmak üzere 7 sivilin öldürüldüğü iddia edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: https://news.un.org/en/story/2019/10/1049051 (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

yapılan paylaşımda da"asker selamının" vatandaşların yanında askerlere ithaf edildiği belirtilmiştir.[6]

UEFA, web sitesinden yaptığı 15 Ekim 2019 tarihli açıklamayla Türk oyuncular tarafından gol sevinci olarak asker selamı verilmesinin "provokatif bir politik hareket" olabileceğini ve konunun araştırılması için konuyla ilgili müfettiş atanarak soruşturma başlatıldığını bildirmiştir.[7]

Türkiye A Milli Futbol Takımı, H Grubunda topladığı 23 puanla grubu 2. olarak bitirmiş ve 25 puanla grubu lider olarak tamamlayan Fransa ile birlikte Euro 2020'ye katılmaya hak kazandığından başlatılan soruşturmanın, özellikle milli oyunculara müsabakadan men cezası verilebilmesi gibi olası sonuçları, Türk Mili Takımının EURO 2020'de göstereceği performans açısından önem arz etmiştir.

Bölüm II: Genel Olarak UEFA Disiplin Kurulları ve İlgili Mevzuat

UEFA, Avrupa futbolunun yöneticisi pozisyonunda olup 25 ülke futbol federasyonun bir araya gelmesi ile 1954 yılında kurulmuştur. Merkezi İsviçre'nin Nyon kentinde bulunan UEFA'ya günümüzde 55 ülke federasyonu üyedir.[8] Bunlar arasında Avrupa kıtasında olanların yanı sıra, Azerbaycan, Kazakistan, İsrail gibi Avrupa coğrafî sınırlarında bulunmayan fakat konumu, tarihi veya kültürü gibi nedenlerle Avrupa futbol ailesine yakın olduğu düşünülen ülkelerin federasyonları da bulunmaktadır. UEFA Tüzüğüne[9] göre Kuruluş, politik ve dini olarak tarafsızdır. Amaçları arasında politik, cinsiyet, din, ırk veya başka ayrımcılığa dayalı sebepler gözetmeksizin barış ruhuyla, karşılıklı anlayışla ve fair-play kuralları içerisinde futbol sporunu Avrupa'da geliştirmek ve korumak da yer almaktadır.[10] Bu nedenle UEFA, çeşitli kategorilerde futbol turnuvaları düzenlemekte olup, "UEFA Avrupa Futbol Şampi-

6 https://twitter.com/MilliTakimlar/status/1182782856017391617 "Ay-Yıldızlılar, galibiyeti kahraman Mehmetçiklerimizle şehit olan askerlerimiz ve vatandaşlarımıza armağan etti." (Erişim Tarihi 6 Kasım 2019)

7 https://www.uefa.com/insideuefa/disciplinary/index.html#post_5593816 (Erişim tarihi 1 Kasım 2019)

8 https://www.uefa.com/insideuefa/member-associations/ (Erişim Tarihi 8 kasım 2019)

9 https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/General/02/56/20/45/2562045_DOWNLOAD.pdf

10 UEFA Tüzüğü, madde 1 ve 2

yonası" bu kapsamda üye ülkelerin millî takımları arasındaki en önemli uluslararası organizasyondur.[11]

Tüzüğe göre UEFA'nın 3 adet disiplin organı bulunmaktadır: Kontrol, Etik ve Disiplin Kurulu (CEDB), Temyiz Kurulu ve Kulüp Finansal Kontrol Kurulu.[12] CEDB, disiplin ve etik konuları yanında UEFA Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen diğer tüzük veya düzenlemelere uygun olarak, yetki alanına giren tüm konularda ilk derece karar mercii iken[13], Temyiz Kurulu, ilk derece karar mercii olarak görev yaptığı sınırlı durumlar ayrık kalmak üzere, CEDB tarafından verilen kararların temyiz incelemesini yapan bir organ olarak düzenlenmiştir.[14] Tüzüğün 56. maddesi ile UEFA Yönetim Kuruluna, UEFA'nın yargısal faaliyetlerinin ve disiplin kurallarının uygulama ve usullerini belirleyen "UEFA Disiplin Yönetmeliğini"[15] ve diğer özel yönetmelikleri düzenleme yetkisi verilmiştir.

Bölüm III: TFF ve Oyuncular Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Hükümleri ve Emsal Kararlar

Asker selamı verilen karşılaşmalar, 2020 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası Grup Eleme maçları sırasında oynandığından, Tüzüğün 57. ve Yönetmeliğin 29. maddeleri gereği yetkili ilk derece karar mercii CEDB' dir.

UEFA Tüzüğü ve Disiplin Yönetmeliğinin yürürlükte olan 2019 tarihli sürümü uygulanacak norm olup, oyuncuların, resmi görevlilerin[16] ve seyircilerinin eylemleri bu kapsamında değerlendirilecek, neticesinde ceza gerektirip gerektirmeyeceği, gerektiriyor ise de cezanın nevi'nin ve miktarının ne olacağı buna göre belirlenecektir. Bu kapsamda, UEFA Disiplin Yönetmeliği özellikle oyuncuların uyması gereken etik davranış,

---

11 Buğra Cem İmamoğulları, Uefa Avrupa Futbol Şampiyonası Ev Sahibi Ülkenin Belirlenmesinde Stadyumların Etkisi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, 2012, sf 4,8.

12 UEFA Tüzüğü, madde 57.

13 UEFA Tüzüğü, madde 33

14 UEFA Tüzüğü, madde 34

15 https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefaorg/UEFACompDisCases/02/60/83/56/2608356_DOWNLOAD.pdf

16 UEFA Tüzüğünde resmi görevli; Her bir kurulun üyesi, komite üyesi, hakem ve yardımcı hakem, teknik direktör, antrenör ve UEFA'daki teknik, tıbbi veya idari konulardan sorumlu olan herhangi bir kişi, bir üye Birliği, Lig veya Kulüp gibi UEFA Tüzüğüne uymak zorunda olan diğer tüm kişiler olarak tanımlanmıştır.

sadakat, doğruluk ve sportmenlik ilkelerini ihlal eden davranışların neler olduğuna ilişkin hükümler içermektedir.[17]

Kısaca değinmek gerekirse, Yönetmeliğin I. Bölümünün 6. maddesinde ihlâl hâlinde verilebilecek disiplin cezalarının neler olduğu sayılmaktadır.[18] II. Bölümünün 11 ilâ 16. maddelerinde disiplin suçu oluşturabilecek eylemlerin neler olduğu düzenlenmektedir. Bu kısımda I. Bölümün 6. maddesine ek olarak bazı disiplin cezaları da ifade edilmektedir.[19]Aynı bölümde kulüp ve federasyonların, sporcuların, resmi görevlilerin ve taraftarların eylemlerinden doğan sorumluluğu ile bu kişilerin şahsi sorumlulukları da ayrı ayrı düzenlenmektedir.

İnceleme konusu olayda Yönetmeliğin 11, 15 ve 16. maddelerinin uygulanma ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle ilgili maddeler başlıklar hâlinde ele alınacaktır. UEFA'nın maddelerin yorumu sırasında başvurması beklenen kriterler arasında yer alan **"eylemin etki edebileceği seyirci ifadesinin nasıl yorumladığını anlamak** için» ırkçılık ve ayrımcılığı yasaklayan 14. maddesi de kısmen değerlendirilecektir.

Genel İlkelere Aykırılık

Yönetmeliğin 11 (1) fıkrasında, UEFA'ya üye federasyon ve kulüplerin yanı sıra bunların oyuncularının, görevlilerinin, üyelerinin ve UEFA tarafından bir işlevi yerine getirmek üzere atanmış tüm kişilerin oyun kuralları ile birlikte UEFA Tüzüğü, Yönetmeliği, Direktifleri ve Kararlarına uymak zorunda oldukları ve bunlarla birlikte etik davranış sadakat, bütünlük ve sportmenlik ilkelerine de riayet etmeleri gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Maddenin 11 (2) (b) fıkrası hakaret içeren veya başka türlü makul davranış kurallarını ihlal eden hareketleri; 11 (2) (c) fıkrası **sportif karşılaşmaların sporun doğası ile bağdaşmayan** gösteriler için kullanılmasını;11 (2) (d) fıkrası ise futbol sporunu ve özellikle UEFA'yı itibarsızlaştıran hareketleri yasaklamaktadır. 11. maddeye aykırı davra-

---

17 Charles Maurice, Politics and sport: How FIFA, UEFA andthe IOC Regulate Political Statements by Athletes, LawInSport, 20.05.2016

18 Ayrıca UEFA Tüzüğünün 53. ve 54. maddeleri de disiplin cezalarının nevileri ile ilgili hükümler içermektedir.

19 Örneğin 15. maddede gerçekleştirilen eylemin niteliğine göre verilecek men cezalarının süreleri belirtilmekte ve bu cezaların yanında ayrıca para cezası da verilebileceği düzenlenmektedir.

nışların Yönetmeliğin 6. maddesinde ifade edilen disiplin cezaları ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Buna göre; federasyon veya kulüplere uyarma, kınama, para cezası, seyircisiz oynama, tribün kapatma, saha kapatma, deplasman takımı taraftarlarına bilet satışının yasaklanması, tarafsız sahada oynama, gelirlere el koyma, diskalifiye etme gibi toplam 18 farklı ceza, futbolcular, diğer resmi görevliler ve üyelere yönelik olarak da uyarma, **kınama**, para cezası ya da müsabakalardan men gibi 8 farklı bireysel ceza düzenlenmektedir.[20]

2016 yılındaki değişikliğe kadar yürürlükte bulunan UEFA Disiplin Yönetmeliğinin 14 (7) maddesi, her türlü ideolojik, politik ve dini propagandayı yasaklamaktayken, bu hüküm 1 Haziran 2016 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.[21] Böylece Yönetmeliğin 11 (2) (b), (c) ve (d) fıkraları, UEFA'nın bir oyun ya da turnuva boyunca ***politik eylemlerde bulunan oyunculara*** ceza vermesini sağlayan temel hükümler haline gelmiştir.[22]

Değişiklik sonrası CEDB, bu hükümleri, 2018-2019 yılı Şampiyonlar Ligi son 16 turunda karşı karşıya gelen Atletico Madrid-Juventus maçlarında uygulamıştır. Bu olayda iki ayaklı eleme usulü ile yapılan maçların ilki 20 Şubat 2019 tarihinde Madrid'de oynanmış ve ev sahibi takımın teknik direktörü Simeone, takımının kaydettiği golden sonra genital bölgesini avuç içiyle işaret eden bir hareket yapmıştır. Rövanş maçı 12 Mart 2019 tarihinde Torino'da oynanmış, karşılaşmada üç gol atan Juventus oyuncusu Ronaldo, attığı üçüncü gol sonrasında Simeone'nin yaptığına benzer bir hareket yapmıştır.[23] Her iki eylemi inceleyen CEDB, Atletico Madrid Teknik Direktörü Diego Simeone ve Juventuslu oyuncu Cristiano Ronaldo'yu hareketleri nedeniyle ayrı ayrı 20.000 Avro ***para cezası*** ile cezalandırmıştır.[24]

---

20 Ayrıntılı bilgi için lütfen 9 numaralı dipnotta atıf yapılan kaynağa bakınız.

21 Anılan maddeye göre politik provokasyon halinde oyunculara en az 10 maç müsabakadan men cezası, taraftarların bu eylemleri gerçekleştirmesi halinde de Kulüp ve Federasyonlara en az tribün kapatma cezası verileceği düzenlenmekteydi. Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: https://pt.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefaorg/UEFACompDisCases/02/11/23/49/2112349_DOWNLOAD.pdf

22 Charles Maurice, a.g.e. Atıf yapılan yazar eserinde Yönetmeliğin 11 (2) (b) ve c fıkraları için bu değerlendirmede bulunmuş ise de kanımca aynı maddenin d fıkrası da aynı kapsamda değerlendirilebilmelidir.

23 https://www.calciomercato.com/en/news/official-cristiano-ronaldo-escapes-champions-league-ban-34677

24 İncelenen karar, her ne kadar politik eylem olarak değerlendirilemeyecek olsa da,

Kanaatimizce bu kararda üzerinde durulması gereken husus, CEDB tarafından her iki hareketin de seyircinin provokasyonu olarak yorumlanmayarak, Yönetmeliğin 15. maddesinin uygulanmaması ve ilgililer hakkında müsabakadan men cezası verilmesi yerine yalnızca para cezası verilmesi ile yetinilmesidir.

Seyircinin Provokasyonu

UEFA'nın Türkiye A Millî takımı ve oyuncuları hakkında yaptığı 15 Ekim 2019 tarihli açıklamasına konu olan "*seyircinin provokasyonu*" Yönetmeliğin 15 (1) (a) (vi) fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, provokasyona karışan oyuncu ve maç görevlilerinin bir maç ya da belirli bir süre müsabakan men cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Bize göre, maddenin düzenleme alanını anlayabilmek için öncelikle maddede geçen seyirci ifadesinden kimin kastedildiği ele alınmalıdır.[25] Çünkü maddede stadyumda bulunan seyirciler, genel futbol seyircisi, kendi takımının seyircisi ya da karşı takımın seyircisi gibi bir ayrıma gidilmemiştir. Ancak, gerek düzenlemenin amacı, gerekse düzenlendiği madde ve eylemi neticesinde ceza alacak sorumlu kişilere (oyuncular ve resmi görevliler) bakıldığında **"seyircinin provokasyonunda"** seyirci terimi ile ***"stadyumda bulunan seyircilerin"*** kastedildiği anlaşılmaktadır.

Nitekim CEDB, Linsfield ve Celtic takımları arasında 14 Temmuz 2017 tarihinde oynanan Şampiyonlar ligi ön eleme karşılaşmasında, maç sonrası kale direğine takımının atkısı asan Celticli oyuncu Leigh Griffiths'in eylemini seyirciyi provoke edici hareket olarak değerlendirmiş ve oyuncuya bir maç men cezası vermiştir.[26] Kararda, konunun ele alınış tarzından hareketle Yönetmeliğin 15 (1) (a) (vi) fıkrasında ifade edilen "seyirci" kavramı ile eylemin gerçekleştirildiği maçı seyretmek amacıyla stadyumda bulunan seyircilerin kastedildiği, kavramın bunun dışındaki daha geniş bir kitleyi kapsamadığı teyit edilmiştir.

---

anılan maddelerin CEDB tarafından maddelerin nasıl uygulandığını göstermek için makalede yer verilmesi gereği hissedilmiştir.

25 Nitekim UEFA Statüsünde de seyirci ifadesi ile ilgili herhangi bir tanımlama yoktur.

26 https://www.espn.com/soccer/uefa-champions-league/story/3161391/uefa-gives-celtics-leigh-griffiths-one-game-ban-after-linfield-provocation (Erişim tarihi 4 Kasım 2019)

Buna karşın Temyiz Kurulu, 10 Nisan 2013 tarihinde Torino'da Juventus ve Bayern Munich takımları arasında oynanan Şampiyonlar Ligi çeyrek final karşılaşmasında meydana gelen, ırkçılık ve ayrımcılığın yasaklanmasını düzenleyen 11bis madde[27] kapsamında kalan bir olayda seyirci ifadesinin daha geniş bir kitleyi kapsadığını kabul etmiştir.

Bahse konu karşılaşma sırasında bir Juventus taraftarı, üzerinde **"Viva Filedelfia 88"** yazılı pankart açmıştır. Pankart, CEDB tarafından Nazi sembolü olarak kabul edilmiş[28] ve Yönetmeliğin 11bis maddesine göre "ayrımcı davranış" olarak değerlendirilerek Juventus Kulübüne 50.000 Avro para cezası verilmiştir. Karara itiraz eden Juventus Kulübü, pankartın, Juventus taraftarlarının karşılaşmalardan önce buluştukları "Comunale Stadyumu"ndaki giriş kapılarından birini kastettiğini beyan ederek, 1970'li ve 1980'li yıllarda stada gelen Juventus taraftarlarını anlatan **"ViaFiladelfia 88 Una Storia, Una Curva"** adlı Beppe Franzo tarafından yazılmış bir kitabı dosyaya delil olarak sunmuştur. Başvuruyu inceleyen Temyiz Kurulu, kararında daha önce Zenit Kulübü hakkında **ayrımcılıkla ilgili** olarak verdiği 25943_b sayılı kararındaki gerekçeye atıf yapmıştır. Bahse konu kararda özetle, *"çok sayıda izleyici tarafından radikal ve ayrımcı ideolojilere siyasi bir referans olarak anlaşılması muhtemel hiçbir sembole izin verilmeyeceği, sembolün bir şehrin sembolüyle aynı olmasının veya belirli bir bölgenin geçmişine yönelik saldırgan olmayan bir işareti referans almasının da önemli olmadığı, tribünde olsun ya da olmasın* çok sayıda makul *seyirci tarafından*[29] böyle bir sembolün ırkçı olarak kabul edilmesin*i, ırkçılık ve ayrımcılığı düzenleyen madde kapsamında ihlal oluşturacağı"* ifade edilmektedir. Temyiz Kurulu Juventus' un başvuru

---

27 Karşılaşmanın oynandığı 10 Nisan 2013 tarihinde yürürlükte olan Yönetmeliğin 11bis maddesi bugün yürürlükte olan Yönetmeliğin son sürümünde 14. maddede düzenlenmektedir. Ayrıntı için lütfen bakınız: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/81/94/48/1819448_DOWNLOAD.pdf

28 Şubat 1999'da Viyana'da düzenlenen seminer sonunda "Avrupa'da Irkçılığa Karşı Futbol - FARE" Avrupa'nın ilk ırkçılık karşıtı futbol ağı olarak Avrupa Komisyonu'nun sponsorluğunda kurulmuştur. FARE tarafından Avrupa futbolunda nelerin ırkçılık sayılabileceğine yönelik hazırladığı Rehberde de "88" figürünün "Heil Hitler" anlamına geldiği (H Alfabede 8. harf olarak geçtiğinden) ve genellikle futbol fanatiklerinin tişörtlerine basıldığı veya "Neo-Nazi" taraftar gruplarının adının bir parçası olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız:https://www.farenet.org/wp-content/uploads/2016/10/Signs-and-Symbols-guide-for-European-football_2016-2.pdf

29 Kararda bu "a large number of reasonable spectators or viewers" olarak geçmiştir.

nedenlerini yerinde bularak, pankartın bir konum bildirdiğini, bu olayın ayrımcılık olarak anlaşılamayacağını kabul etmiş, CEDB tarafından verilen para cezasını kaldırmış, bunun yerine Kulübe taraftarlarının bir daha bu pankartı UEFA maçlarında açmalarının önlenmesi için gerekli önlemleri alması yönünde telkinde bulunmuştur.[30]

Yönetmeliğe göre seyircinin provokasyonu ile "ırkçılık ve ayrımcılık" önem derecesi açısından farklılık gösteren iki ayrı ihlaldir. Nitekim, "seyircinin provokasyonu" bir maç hak mahrumiyeti ile cezalandırılırken, "ırkçılık ve ayrımcılık" hâlinde bu süre en az on resmî müsabakadan men olarak düzenlenmiştir. Bu doğrultuda bize göre **"Viva Filedelfia 88"** kararında seyirci kavramının Leigh Griffiths kararından farklı olarak daha geniş yorumlanmasında FIFA[31] ve UEFA'nın[32] ırkçılık ve ayrımcılığa karşı yürüttüğü "sıfır tolerans" prensibi etkili olmuştur.

Seyirci kavramı ile kastedilen husus açıklığa kavuşturulduktan sonra, özellikle politik provokasyon kavramı ile neyin kastedildiği değerlendirilmelidir.

Bugün yürürlükte olan Disiplin Yönetmeliği'nde **politik provokasyon** diye ayrı bir tanımlama ve ihlal bulunmamakta olup, 1 Haziran 2014 tarihinden 1 Haziran 2016 tarihine kadar yürürlükte olan Disiplin Yönetmeliğinin 14 (7) maddesinde bu durum açıkça düzenlenmişti ve *"Her türlü ideolojik, politik ve dini propaganda yasaktır. Bu hüküm ihlal edilirse, yukarıdaki 1 ila 6 arasındaki paragraflar kıyasen uygulanır."* hükmünü içermekteydi. Bugün yürürlükte olan düzenlemeye baktığımızda ise yukarıda değinildiği üzere, politik eylemleri nedeniyle futbolcuların 11 (2) (b), (c) ve (d) fıkraları gereğince, seyircilerin provokasyonu nedeniyle de 15 (1) (a) (vi) maddesi gereğince cezalandırılabilecekleri görülmektedir. Lakin uygulamaya bakıldığında politik nedenlerle futbolcuların pek de cezalandırılmadığı görülmektedir.

Nitekim, 2018 yılında Rusya'da düzenlenen Dünya Kupası sırasında İsviçre ve Sırbistan takımları arasında oynanan maçta yaşanan bir olay, FIFA'nın politik provokasyon kavramına yaklaşımı açısından önem

---

30 https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/UEFACompDisCases/02/04/83/54/2048354_DOWNLOAD.pdf sf. 56-63

31 https://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/02/08/56/92/fifa-paper-against-racism-en-def_neutral.pdf (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

32 https://www.uefa.com/insideuefa/news/newsid=2011208.html (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

taşımaktadır. Bahse konu maçta, İsviçre forması giyen ve gol sevinci yaşayan Kosova asıllı oyuncular Granit Xhaka ve Xherdan Shaqiri elleriyle Arnavutluk bayrağının simgesi olan "çift başlı kartal" işareti[33] yapmışlardır. 1998-1999 yılları arasında Sırbistan ve Arnavutluk arasında Kosova toprakları üzerindeki hak iddiaları nedeniyle savaş çıkması ve Kosova'nın 2008 yılında tek taraflı olarak Sırbistan'dan bağımsızlığını ilân etmesi nedeniyle her iki futbolcunun da geçmişten geleceğe bir mesaj vermek amacıyla uluslararası bir futbol müsabakasını kullandıkları aşikârdır. Nitekim elle yapılan figürün dayandığı tarihi bir referans vardır[34] ve hareket iki farklı ulus arasındaki çekişmeye istinaden politik bir saikle yapılmıştır.

Bu olayda, Granit Xhaka ve Xherdan Shaqiri, FIFA Disiplin Komitesi tarafından FIFA Disiplin Yönetmeliğinin 57. maddesi uyarınca "sportmenliğe aykırı davranışları nedeniyle" 10.000'er İsviçre Frangı karşılığı **para cezası** ile cezalandırılmışlardır.[35] Disiplin Komitesi kararında, eylemin fair-play kurallarına aykırı olduğunu ve sporla bağdaşmadığını kabul etmiş ancak ne kamuyu provoke eden oyuncular hakkında 2 maç men cezası verilmesini öngören FIFA Disiplin Yönetmeliğinin 54. maddesini ne de ayrımcılığı yasaklayan ve en az 5 maç ceza verilmesini öngören 58. maddesini uygulamıştır.

FIFA' nın oyuncular hakkındaki kararının açıklanmasından bir gün sonra Arnavutluk'ta kurulan bir fon aracılığıyla oyunculara verilen para cezasını karşılayacak miktarda para aynı gün toplanmış, Arnavutluk Başbakanı Edi Rama da aynı şekilde konuyla ilgili insanların sembolik olarak bağışta bulunabileceği "Kartaldan Korkmayın" adında bir banka hesabı açmıştır.[36]

---

33 Arnavut Kartalı, etnik Arnavutlar için ulusal bir kimlik sembolüdür.

34 Giacomo Mira, A Study of Discipline and Disobedience in Football, School of Oriental and African Studies (SOAS), University of London, sf.25

35 57. madde "Birine herhangi bir şekilde hakaret eden, özellikle de saldırgan bir hareket veya dil kullanarak veya fair-play ilkelerini ihlal eden veya davranışı herhangi bir şekilde sportmenliğe uymayan herkes, 10. maddeye uygun olarak yaptırımlara tabi tutulabilir" hükmünü içermekte olup 10. maddede de verilebilecek cezalar da uyarma, kınama, para cezası ve ödüllerin geri alınması olarak düzenlenmiştir.

36 https://www.espn.com/soccer/fifa-world-cup/4/blog/post/3546592/xhaka-and-shaqiris-world-cup-eagle-celebration-brings-politics-to-a-boil (Erişim Tarihi 12 Kasım 2019)

Yine, 2018 Dünya Kupasını, finalde Hırvatistan'ı 4-2 yenen Fransa Millî Futbol Takımı kazanmıştır. Fransız oyuncu **Antoine Griezmann,** final maçından sonra yapılan kupa seremonisi sırasında kendisini tebrik eden Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'a "asker selamı" vermiştir. Turnuvadan sonra Fransa Cumhurbaşkanı millî oyunculara, "Légion d'honneur" nişanı takmıştır.[37] Griezmann, bu amaçla Paris'teki Elysee Sarayında düzenlenen törende de Cumhurbaşkanına "asker selamı" vermiştir.

Kanımızca burada öne çıkan hususlardan biri, hareketin bir veya birden fazla oyuncu tarafından yapılmasının ihlalin gerçekleşip gerçekleşmemesine ya da kabulü halinde ihlalin ağırlık derecesi üzerinde bir etkisinin bulunmamasıdır. Yönetmeliğin amacı, en nihayetinde yapılan hareketi cezalandırmak ise, ki öyle olmadığı düşünülmektedir, bu doğrultuda Antoine Griezmann hakkında FIFA tarafından soruşturma dahi açılmaması bu kanımızı destekler niteliktedir.

Politik provokasyon kavramının tartışmalı bir şekilde yorumlandığı bir diğer olay ise, 16 Şubat 2016 tarihinde Fenerbahçe ve Lokomotif Moskova takımları arasında İstanbul'da oynanan UEFA Avrupa Ligi maçıdır. Karşılaşma bitiminde Lokomotif Moskova futbolcusu Dmitri Tarasov formasını çıkarmış ve soyunma odasına üzerinde Rusça olarak "Dünyanın En Kibar Devlet Başkanı" yazılı, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in fotoğrafının basılı olduğu bir tişört ile yürümüştür.

Bu olay, maç öncesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Türkiye hava sahasını ihlal eden bir Rus uçağını düşürmesi nedeniyle iki ülke arasında gerginlik yaşandığı UEFA'ya Türk ve Rusya kulüp takımlarının UEFA karşılaşmalarında eşleştirilmemesi talebinin iletildiği, UEFA'nın Fenerbahçe-Lokomotif Moskova karşılaşmasını "Yüksek Riskli Maç"[38] kategorisine aldığı bir döneme denk gelmiştir.

Burada CEDB Dmitri Tarasov'un hareketini siyasî provokasyon olarak değerlendirmeyerek[39], oyuncu hakkında daha ağır bir ceza olan mü-

---

37 Légion d'honneur, Fransız ulusu için üstün yararlılıkları tespit edilen kişilere verilen ülkenin en yüksek sivil nişanıdır. https://www.legiondhonneur.fr/en/page/legion-honor-10-questions/406.

38 http://www.fbsk.org/eng/detay.asp?ContentID=3760 (Erişim Tarihi 11 Kasım 2019)

39 Hareketin gerçekleştiği tarihte eğer UEFA tarafından her türlü ideolojik, politik ve dini propagandayı yasaklayan Yönetmeliğin 14 (7) maddesi uygulansaydı oyuncunun maddenin atıf yaptığı 14 (1) maddesi gereğince en az 10 maç müsabakadan men ce-

sabakadan men cezası yerine, UEFA Ekipman Yönetmeliği'nde sporcu kıyafetleriyle siyasi mesaj verilmesini yasaklayan kurala dayanarak oyuncuya 5.000 Avro para cezası vermekle yetinmiştir.[40]

Şu hâlde görülmektedir ki, ne FIFA Xhaka ve Shaqiri kararında ne de UEFA Tarasov kararında iki rakip takımın ulusları arasındaki önceye dayalı politik çekişmenin ürünü olarak ortaya çıkan gösterileri dahi seyircinin provokasyonuna yönelik politik bir hareket olarak **değerlendirmemiştir**.

Taraftarların Eylemlerinden Dolayı Federasyon ve Kulüplerin Sorumluluğu

Bu bölümde son olarak Yönetmeliğin 16 (2) (e)fıkrasında düzenlenen taraftarların eylemlerinden dolayı federasyonlar ve kulüplerin sorumluluğu ele alınacaktır.

Kural, tüm federasyon ve kulüplerin, taraftarlarının uygunsuz davranışlardan sorumluluğunu[41] düzenlemekte olup taraftarların neden olduğu, bir sportif etkinlikle bağdaşmayan ve özellikle siyasi, ideolojik, dini veya saldırgan nitelikte provokatif bir mesaj iletmek için her türlü hareketin, kelimenin, nesnenin veya başka herhangi bir yolun kullanılmasını yasaklamaktadır.

UEFA açıklamasında, soruşturmanın Türk Milli Futbol Takımı oyuncularının hareketleri nedeniyle başlatıldığı belirtilmiş ise de, düzenlenecek rapora istinaden, yapılacak incelemede TFF hakkında taraftarların hareketleri nedeniyle Yönetmeliğin 16 (2) (e) maddesine göre ceza verilmesi mümkündür. Bu gibi durumlarda CEDB'nin genel uygulaması, olayın ciddiliği, öncesinde benzer olayların yaşanıp yaşanmadığı gibi bazı kriterleri değerlendirerek, federasyon ve kulüplere değişen miktarlarda para cezası vermek yönündedir.

---

zası alması gerekirdi. Ayrıntılı bilgi için Charles Maurice, a.g.e, 21 numaralı dipnot.

40 https://tass.com/sport/863323 (Erişim Tarihi 8 Kasım 2019)

41 Bu maddede düzenlenen sorumluluk, kusursuz sorumluluk olup kulüpler ya da federasyonlarca maçın organizasyonu ile ilgili herhangi bir ihmallerinin bulunmadığı kanıtlansa bile, disiplin cezalarına maruz kalınabilmektedir. Disiplin Yönetmeliğinin 8. maddesi de sorumluluk başlığı altında, aynı şekilde kulüplerin ve federasyonların, meydana gelen kural ihlalinde görevlilerinin, oyuncularının, üyelerinin ve taraftarlarının ihmal veya kusurunun bulunmadığını ispatlasa bile sorumluluğunun devam edeceğini düzenlemektedir.

6 Haziran 2015 tarihinde UEFA Şampiyonlar Ligi Final maçında Juventus ve Barcelona Kulüpleri Berlin'de karşı karşıya gelmiş, karşılaşmayı 3-1 kazanan Barcelona kupanın sahibi olmuştur. Karşılaşma esnasında Barcelonalı taraftarların Katalan yanlısı bağımsızlık bayrakları açmaları nedeniyle UEFA tarafından başlatılan soruşturma sonucunda Kulübe 30.000 Avro para cezası verilmiştir.[42]

Yine, Borussia Dortmund ve Legia Varşova takımları 22 Kasım 2016 tarihinde oynanan Şampiyonlar Ligi F Grubu maçında karşı karşıya gelmiş ve maç sırasında Legia Varşova taraftarlarınca "F*CK UEFA-MAFIA" yazılı pankartlar açılmıştır. Bu karşılaşma öncesinde, farklı bir karşılaşmada meydana gelen saha olayları nedeniyle Legia Varşova Kulübü aleyhine 35.000 Avro para cezası ve taraftarlarına deplasman bileti satılamaması yönünde disiplin cezası veren CEDB, Legia Varşova taraftarlarının Almanya'da yaşayan Polonyalılar sayesinde temin ettikleri biletler ile Dortmund taraftarlarına ayrılan tribünlere girdiklerini ve tribünün bir kısmında yoğunlaştıklarını belirlemiş, pankartları uygunsuz bularak, eylemi Yönetmeliğin 16 (2) (e) maddesi kapsamında değerlendirmiştir. CEDB kararında *"UEFA tarafından düzenlenen futbol maçlarının, oyunun popülaritesini kötüye kullanmak isteyenler için, politik, ideolojik, dini veya kışkırtıcı görüşlerini duyurmak amacıyla bir forum haline getirilmesine* müsaade edilemeyeceğini» belirterek Legia Varşova Kulübünü 17.000 Avro para cezası ile cezalandırmıştır.[43] Aynı maçta Legia Varşova Kulübü taraftarlarının UEFA'yı domuza benzeten bir poster açmaları ve birçok sayıda meşale yakmaları[44] nedeniyle Kulübe ayrıca bir maç saha kapatma ve 50.000 Avro para cezası ile verilmiştir.[45]

Ele alınan soruşturmada, "asker selamı" provokasyon olarak değerlendirilmediğinden, taraftarların stadyumda asker selamı vermesi nedeniyle TFF'ye ayrıca bu madde kapsamında ceza verilmediği kanaatine varılmıştır.[46]

---

42 https://www.theguardian.com/football/2015/jul/23/barcelona-fined-uefa-pro-catalan-banners-champions-league

43 https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/UEFACompDisCases/02/51/76/81/2517681_DOWNLOAD.pdf
Burada UEFA, Legia Avro Kulübünü yönetmeliğin 11 (2) (e) madde gereği öncesinde verilmiş deplasman bileti satılmaması yönünde verilen disiplin kararlarına uyulmadığından dolayı ayrıca ceza verilmemiştir.

44 UEFA Disiplin Yönetmeliği 16 (2) (c)

45 https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/UEFACompDisCases/02/54/65/16/2546516_DOWNLOAD.pdf

46 CEDB, kararın gerekçesini açıklamadığından bu konuda tam bir değerlendirme ya-

Bölüm IV: Sonuç

CEDB, 20 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı kararında asker selamını, hareketin yapıldığı tarihler itibariyle[47] politik içerikli bir mesaj olarak kabul etmiş ve Yönetmeliğin 11 (2) (c) fıkrası sportif karşılaşmaların sporun doğası ile bağdaşmayan gösteriler için kullanılmasını yasaklayan düzenlemeye dayanarak her iki maçta da selama katılan 16 oyuncu hakkında kınama cezası vermiş,[48] Fransa maçında meydana gelen seyirci olayları nedeniyle[49] TFF aleyhine de ayrıca 50.000 Avro para cezası vermiştir.

Modern olimpiyatların kurucusu olarak kabul edilen Pierre de Coubertin,[50] oyunların, insanlığın yararına hizmet etmesi ve uluslar arasındaki dostluğu artırması idealine inanıyordu.[51] Buna karşın, organize sporun 19. yüzyılda kaydettiği yükselişin, milliyetçiliğin ve siyasî kutuplaşmanın yükselişiyle çakıştığı görülmektedir. Bugünde Coubertin'in hâyâl ettiğinin aksine spor, uluslararası dostluktan çok, ulusal birlik fikrini inşa etmek ve sürdürmek için ana araçlardan biri olarak kabul edilmekte ve kullanılmaktadır.[52] Bu doğrultuda MDR Evans ve Jonathan Kelle tarafından da tespit edildiği üzere spor, ulusal kimlikleri ifade etmenin birçok benzersiz ve farklı yolunu sunan, birlik ve uyum hissi yaratan "geniş bir ritüel yelpazesi" işlevini görmektedir.[53]

Kanımızca buradaki en büyük sorun, sporcunun da her insan gibi, biyo-psiko-sosyal bir varlık olduğunun unutularak, bir karşılaşma esnasındaki sevincini veya üzüntüsünü miras edindiği kültürel ve sosyal geçmişinden soyutlayarak mimiksiz ve ruhsuz robotik bir tavırla göstermesinin ve sahada yalın ve duygularından uzak bir tavır takınmasının beklenmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun aksine, özellikle futbolda bu düşünceyi destekleyecek şekilde, ulusal ve politik sayılabilecek ha-

---

pılmaktan kaçınılmıştır.

47 Barış Pınarı Harekatı'nın kastedildiği değerlendirilmektedir.

48 Kınama cezası verilen oyuncular: Merih Demiral, Umut Meraş, Burak Yilmaz, Mert Günok, Zeki Çelik, Cenk Tosun, Mahmut Tekdemir, Uğurcan Çakır, Yusuf Yazici, Hakan Çalhanoğlu, Okay Yokuşlu, Ozan Tufan, Sinan Bolat, Emre Belözoğlu, Deniz Türüc ve İrfan Can Kahveci'dir.

49 Burada CEDB, seyirciler tarafından asker selamı verilmesine değinmemiştir.

50 Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) 23 Haziran 1894 tarihinde Coubertin'in öncülüğünde kurulmuştur.

51 https://theday.co.uk/stories/the-world-cup-patriotism-and-a-history-of-sport

52 Bairner A (2001) Sports, Nationalism, and Globalization: European and North American Perspectives. Stony Brook: StateUniversity of New York Press.

53 Evans and Kelley, 2002; Lechner, 2007a, 2007b; Smith and Kim, 2006

reketler yanında bazı dini motifli sevinç gösterilerine de yaygın olarak rastlanılmaktadır. Bu kapsamda gol sevinci esnasında bazı oyuncuların istavroz çıkarırken, bazılarınınsa secdeye gittiğini görmek mümkündür.[54] Giamoco Mira'nın bu konudaki tespiti son derece dikkat çekici olup, sporcuların davranışları ile aidiyet hislerini ifade edebileceklerini, hayata dair düşünce ve değer yargılarını hareketleriyle de ortaya koyabileceklerini beyan etmektedir.[55]

Bu durum, futbol müsabakalarının her türlü politik, dinî ve ayrımcı açıklama yapılmaması veya bu tür görüşlerin tanıtımında bir platform olarak kullanılmaması için hassasiyet gösteren FIFA ve UEFA'yı bir ikileme sürüklemektedir. Çünkü günümüz futbolu, öncelikle tutku, eğlence, değerler ve her şeyden önce duyguların ön plana çıktığı bir konsepti ifade eden, spor ve eğlencenin bir potada birleştiği "sportainment" tanımlamasıyla ilerlemekteyken, bir taraf için millî duyguların ifade edilme şekli, diğer taraf için provokatif hâl alabilmekte, bu durum FIFA ve UEFA'nın takdir yetkisini sportif çekişmenin dışına çıkaran gri alanların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu kapsamda söylenebilir ki, asker algısı Türk toplumunda siyaset üstü bir kavram olup[56] oyuncular tarafından askerlere selam verilmesi de provokatif bir gösteriden ziyade, Türk halkına birlik ve aidiyet mesajı ileten **tutkulu bir sevinç gösterisi** olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Nitekim bu doğrultuda, TFF ve milli oyuncular hakkında yürütülen soruşturma neticesinde CEDB tarafından verilen karar da, UEFA'nın önceki içtihatlarıyla uyumlu olup, asker selamı provokasyon olarak değil, politik bir mesaj olarak değerlendirilmiş ve oyuncular hakkında müsabakadan men cezası vermekten kaçınmıştır.

---

54 2018 Dünya Kupası'nda gerek Messi, gerekse de Neymar gol sevinçlerini istavroz çıkararak kutlarken, Salah da Rusya'ya karşı bulduğu gol sonrası sevincini secdeye giderek kutlamıştır.

55 Giacomo Mira, a.g.esf. 25

56 Nitekim Türkiye'de 10 yıldan fazla ve üç farklı takımda teknik direktör olarak çalışmış ve halen Romanya Milli Takımını çalıştıran Alman teknik direktör Christoph Daum, UEFA tarafından soruşturma açılmasından hemen sonra ülkesinde verdiği bir demeçte "Türk ordusu, Türkiye'de büyük bir önceliğe sahiptir. Türkiye'de asker, Almanya'daki polis gibi bir şeydir. Askerler, arkadaşınızdır, yardımcınızdır." ifadesinde bulunmuştur.

SPOR TAHKİM KURULLARININ TARAFSIZLIĞI VE BAĞIMSIZLIĞI SORUNU: AİHM'NİN "ALİ RIZA ve DİĞERLERİ v. TÜRKİYE" KARARI

Prof. Dr. Ali AKYILDIZ*

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

I- Giriş

Spor uyuşmazlıklarının, hem sporun teknik niteliği hem de ülkesel, kıtasal ve hatta küresel spor liglerinin sürekliliğinin sağlanması bakımından genel devlet yargısının dışında ayrı bir sistem içerisinde çözülme ihtiyacı, özellikle 1980 lerden sonra somut biçimde dillendirilmeye başlanmıştır. Spor uyuşmazlıkları, sadece sporcular ile spor örgütlenmeleri arasında ortaya çıkmamakta, spor örgütlenmelerinin (kulüpler, federasyonlar vs.) kendileri arasında ya da bunlarla spor organizasyonlarında görevlendirilen diğer kişiler arasında da meydana gelebilmektedir. Spor uyuşmazlıklarının bağımsız bir mercii tarafından çözülmesi düşüncesi, 1984 yılında Milletlerarası Olimpiyat Komitesinde olgunlaştırılarak hazırlanan bir tüzüğe göre faaliyet gösterecek olan Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesinin (Court of ArbitrationforSport- CAS) kurulmasıyla sonuçlanmıştır. 1991 yılında CAS'ın tüzüğünde yer verilen tahkim şartına, milletlerarası diğer spor federasyonlarının statülerinde de yer verilerek, spor uyuşmazlıklarında tahkim yapılanması hızla yayılmış oldu[1]. Nitekim Türk Hukuku bakımından Futbola ilişkin spor uyuşmazlıklarında da, daha 1988 yılından itibaren tahkim yargılamasının düzenlendiği, sonra bunu diğer bütün spor dalları için 2004 yılında yapılan düzenlemenin takip ettiği görülmektedir.

Ancak, spor uyuşmazlıklarının devletlerin genel yargı sistemleri dışında ayrı bir uzmanlık mahkemesi olan tahkim usulüyle çözülmesi, bu spor yapılanmalarının standardizasyonu sorununu da gündeme getirmiştir. Çünkü, günümüzde insan hakları anlayışının eriştiği düzeye uygun olarak, sporcuların uyuşmazlıklarının çözümünde de uluslararası düzeyde kabul görmüş insan hakları standartlarına uyulması; tahkim yargılamasının hem oluşturulmasında hem de bu yargılamada uygulanacak usul kurallarında bir takım asgari standartların gözetilmesi gerekecektir. Örneğin, futbol sporuna ilişkin olarak FIFA statüsünde bazı temel düzenlemeler yapılmış, tahkim kurullarının oluşturulmasında gözetilecek temel standartlar, 20 Aralık 2005 tarih ve 1010 sayılı FIFA yönergesinde (sirkülerde) yer almıştır. Bu yönerge, FIFA'ya üye bütün federasyonlar

---

[1] Akil, Cenk; "Genel Olarak Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Bu Mahkemede Uygulanan Tahkim Çeşitleri", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.13, S.2, 2011, s.72-73. Tarihsel süreçle ilgili fazla bilgi için bk. Küçükgüngör, Erkan; "Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Tahkim" (The Court of Arbitration for Sport), AÜHFD, 2004/2, s.1-10.

bakımından olduğu gibi UEFA bakımından da bağlayıcıdır. Nitekim UEFA Statüsünde de üye örgütlere sporla ilgili uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülmesi zorunluluğu getirilmektedir (m.139)[2].

Bu konuda, çok önemli bir belge de, Avrupa Konseyi ile UEFA arasında imzalanan 9 Mayıs 2018 tarihli memorandum (mutabakat zaptı) dur. Gerçi, resmi bir bağlayıcılığı olmamakla birlikte, ilgili alanda olması gereken hukukun ilkelerinin belirlendiği bu mutabakatta, spor uyuşmazlıklarının çözümünde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan İnsan Hakları standartlarının gözetilmesi gereği özellikle vurgulanmakta[3], Uluslararası Spor Adaletinden söz edilmektedir[4]. Ayrıca, profesyonel futbolcular ile kulüpler arasında çıkacak sözleşmesel uyuşmazlıklar konusunda da UEFA ile Uluslararası Profesyonel Futbolcular Dernekleri Federasyonu (FIFPro) arasında, 20 Aralık 2005 tarih ve 1010 sayılı FIFA yönergesinin benimsendiği ve o çerçevede hareket edileceğine ilişkin bir mutabakat (memorandum) zaptı daha imzalanmıştır[5].

Uluslararası Spor hukukunda ortaya çıkan bu gelişmeler, Türk iç hukukunda da etkisini göstermiş, biri Türkiye Futbol Federasyonu bünyesinde, biri de Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde olmak üzere, spor uyuşmazlıklarını çözmek üzere iki ayrı tahkim kurulu oluşturulmuştur. Türk hukuku bakımından ortaya çıkan bazı hukuksal sorunları da aşmak için, Anayasaya bir fıkram (m.59) eklenerek, spor uyuşmazlıklarında tahkim kurulları tarafından verilecek kararlara karşı hiçbir yargı yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir.

Ancak, anayasal düzenlemeye rağmen, spor uyuşmazlıkları alanında böylece oluşturulan zorunlu tahkim yargısı hakkında, bu yargı yolunun

---

2 Bk. Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı, 133 ila 137. Paragraflar.

3 Bk. Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı, 138 ila 140. Paragraflar. (Memorandum of understanding betweenthe Council of Europe and UEFA (9 May 2018)- Memorandum of understanding betweenthe Council of Europe and UEFA-Avrupa Konseyi ve UEFA arasındaki mutabakat zaptı (9 Mayıs 2018)).

4 Gemalmaz, H. Burak; "TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Meselesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı", https://blog.lexpera.com.tr/tff-tahkim-kurulunun-bagimsizligi-ve-tarafsizligi-meselesi/

5 Bk. Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı, 141. Paragraf. (Memorandum of understanding between UEFA and the Federation internationale desassociations de footballers professionnels (FIFPro) (10 Dec. 2007)- UEFA ile Uluslararası Profesyonel Futbolcu Dernekleri Federasyonu arasında mutabakat zaptı(10 Aralık 2007). Bu mutabakat zaptının, FIFPro'nun Avrupa Bölümü ile UEFA arasında imzalandığı anlaşılmaktadır.

bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusu başta olmak üzere, tartışmalar hiç bitmemiştir. Anayasada yer alan "Tahkim kurulu, kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz"(m.59/son) düzenlemesi nedeniyle, tahkim kurulu kararlarına karşı yapılan bireysel başvuruların da "kabul edilmez" lik kararı verilerek Anayasa Mahkemesince reddedilmesi üzerine, konu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne taşınmıştır. Uzun süredir bekleyen başvurulardan bir kısmı, benzer olanlar birleştirilmek suretiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince nihayet bu yılın Ocak ayında karara bağlanmıştır[6]. Aşağıda bu karar ve iç hukukumuza yansıyacak muhtemel etkileri etraflıca incelenecektir. Ancak, burada şu kadarını hemen belirtelim: Mahkeme, ele aldığı başvuru konularına ilişkin olarak; Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu yapısal olarak bağımsız ve tarafsız olmadığı için, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Adil Yargılanma Hakkı başlıklı 6. Maddesinin 1. Fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ancak bu kararın asıl önemli yönü, söz konusu ihlale yol açan sorunun başvuru konusu olaylara özgü olmadığı, sorunun sistematik, yani yapısal bir nitelik taşıdığı, bu nedenle Türkiye'nin asıl bu sistematik sorunu gidermesi gerektiğine karar verilmesine ilişkin kısmıdır. Bu durumda, TFF Tahkim Kurulu statüsünün, dayanağı olan yasal düzenlemeden başlamak üzere söz konusu kararın gerekçeleri doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerekecektir.

II- TÜRK HUKUKUNDA SPOR TAHKİM KURULLARINA İLİŞKİN TARTIŞMALAR

1- Spor Tahkim Kurullarının Yargısal Niteliği ve Statüsel Sorunları

Türk hukukunda sporda tahkim yapılanması, önceleri Anayasal bir dayanak olmaksızın 1988 yılından itibaren Türkiye Futbol Federasyonunun kuruluş yasasında (TFF Bünyesinde) düzenlenmişti[7]. Diğer

---

6 28 Ocak 2020 tarihli karar: Ali Rıza and others v. Turkey (*(Applications nos. 30226/10 and 4 others)*(nos. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 and 5506/16)*)*

7 Türkiye'de futbol örgütlenmesi, 1938 yılında 3530 sayılı kanunla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulana kadar, bağımsız bir örgütlenme modeli içerisinde varlığını sürdürmüştür. Daha sonra, ancak 1988 yılında 3461 sayılı kanunla bu yapının (idari örgütlenmenin) dışında bağımsız bir Türkiye Futbol Federasyonu oluşturulmuştur ve kanunun 4. Maddesine göre federasyonun yedi adet organından biri de Tahkim

spor dalları bakımından da,3289 sayılı kanuna 2004 yılında eklenen bir madde ile Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde de bir tahkim kurulu düzenlemesinin yapıldığını görüyoruz. Ancak, özellikle Türkiye Futbol Federasyonu tahkim kurulu kararları hakkında, her ne kadar yasal düzenlemelerde tahkim kurulu kararlarının "kesin" olduğu belirtilse de, hukuksal tartışmalar eksik olmamıştır. Hatta buna ilişkin yasal düzenleme Anayasa mahkemesince iptal de edilmiştir. Sonunda, 2011 yılında Anayasanın 59. Maddesine eklenen fıkra ile spor uyuşmazlıklarında tahkim yolu bir zorunlu başvuru yolu olarak düzenlendi ve tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu, bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı da bu Anayasal düzenlemede yer aldı.

Ancak, hem yasal düzenlemelere uygun şekilde yansıtılamayan Anayasadaki bu zorunlu tahkim yolunun sorunlu tahkime dönüşmemesi gerektiği, hem de bu kurulların oluşumundaki yapısal sorunlar daha bu Anayasal düzenlemenin yürürlüğe girişinin ikinci yılında kaleme aldığımız bir makalemizde tartışılmış ve son cümle olarak tam da bu şekilde

Kuruludur; 13. Maddeye göre de *genel kurul tarafından dört yıl için seçilecek olan ve beş üyeden oluşan bu kurulun kararları kesindir.* Sadece dört yıl sonra 1992 yılında 3813 sayılı kanunla yeniden düzenlenen Türkiye Futbol Federasyonunun organlarından biri olan Tahkim Kurulu (m.4), kanunun 13. Maddesinde düzenlenmiştir ve yine üyelerin dört yıl için genel kurul tarafından seçileceği ve kararlarının kesin olduğu belirtilmektedir. Halen yürürlükteki 2009 tarihli 5894 sayılı kanunda ise, tahkim kurulunun (m.6) kararlarının kesin olduğu belirtilmekle beraber, üyelerinin kim tarafından seçileceği ve görev süresine ilişkin bir düzenleme bulunmamakta, diğer bütün hususlar gibi bu konular da federasyon statüsüne bırakılmaktadır. TFF Statüsünün 61. Maddesine göre ise, tahkim kurulu genel kurul tarafından değil, yönetim kurulu tarafından seçilmekte, üstelik de görev süresinin yönetim kurulunun görev süresi ile aynı olacağı düzenlenmektedir. Bunun anlamı şudur: Olağanüstü genel kurula gidilmesi halinde mevcut tahkim kurulunun görev süresi de sona erecektir. **Böylece, TFF Tahkim kurulu yasal statüsünün eskiye göre bu son kanunla çok daha geriye gittiği görülmektedir**.

Öte yandan, 3289 sayılı spor hizmetleri kanununa (eski adı "Spor Genel Müdürlüğü Kanunu") da, 2004 yılında ek 9. Madde içerisinde bir tahkim kurulu eklemesi yapılmıştı. Hem 5894 sayılı kanunda, hem de 3289 sayılı kanunda yer alan tahkim düzenlemeleri "yargı yoluna başvurulamaması" ya da "kesin olduğu" şeklindeki düzenlemeler nedeniyle 2011 yılında Anayasanın hak arama hürriyeti düzenlemelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa mahkemesince iptal edildikten hemen sonra, Anayasanın 59. Maddesine ekleme yapılarak, spor uyuşmazlıklarında zorunlu tahkim yolu düzenlenmiştir. Böylece, spor alanındaki tahkim kurulları yasal düzenlemelerdeki sorunlara dokunulmaksızın Anayasal dayanağa kavuşmuştur. Süreç hakkında fazla bilgi için bk. Akyıldız, Ali; "Sporun Hukuku ve Yargısı", Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Remzi Arıkan Armağanı, 2013, s.84-93

("zorunlu tahkimin sorunlu tahkime dönüşmemesi" biçiminde) ifade edilmişti[8]. Geçen zaman, daha o yıllarda ortaya koyduğumuz hukuksal kaygılarımızda haklı olduğumuzu gösteren gelişmelere sahne oldu.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (ikinci bölüm), baktığı bir dava dolayısıyla (28 Ocak 2020 tarihli oturumunda) Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri statüsünde olmadığına ve bu nedenle de başvuruculların adil yargılanma hakkının (AİHS'nin) ihlal edildiğine karar verdi. Aslında bu, spor hukukuyla ilgilenen hukukçular tarafından üzerinde yıllardır yazılan, uyarılar yapılan bir konuydu ve çeşitli hukuk insanları yazılarında bu konuya dikkat çekmişlerdi. Nitekim, yıllar önce (2013) yayımlanan "Sporun Hukuku ve Yargısı" başlıklı bahse konu makalemizde de şu tespitlerde bulunduğumuz görülmektedir:

> "Türkiye'de spor uyuşmazlıkları konusunda halen iki farklı tahkim kurulu mevcuttur. Bunlardan birisi sırf futbol sporuna ilişkin uyuşmazlıklara bakmakla görevlidir; diğeri ise, geri kalan bütün spor dalları uyuşmazlıklarını çözmektedir. Tahkim kurullarına ilişkin olarak; başta kurul üyelerinin göreve getiriliş şekli olmak üzere, görev alanına, statülerine ve olağan devlet yargısı ile olan ilişkilerine dair ciddi hukuksal sorunlar mevcuttur".
>
> "….Spor Tahkim Kurullarının, diğer yargı organlarının sahip olduğu anayasal güvencelere sahip olmaları sağlanmalı, özellikle üyelerinin seçim usulüne ilişkin uygun düzenlemeler yoluyla kurul üyelerinin bağımsızlığı hukuksal bakımdan teminat altına alınmalıdır. Üyelerini siyasetin ya da Federasyonda çoğunluğu sağlayanların belirlediği tahkim kurullarının gerçekten bağımsız hareket edebileceğini düşünmek zordur…".
>
> "Spor hukuku bakımından zorunlu tahkim yolunun benimsenmesi, hem spor etkinliklerinin doğasıyla uyumlu sayılabilir, hem de uluslar arası spor hukukunun gittiği istikamet bakımından şarttır. Ama bu uygulamanın, elbette minimum yasal düzenleme yoluyla ama hukuk sistemimizle uyumunu da gözeterek sağlıklı bir hukuksal zeminde yürütülmesi gerekir".
>
> "Sporda zorunlu tahkim, sorunlu tahkime dönüşmemelidir"[9].

---

8 Akyıldız, Ali; "Sporun Hukuku ve Yargısı"(2013), agm, s. 116)

9 Akyıldız, Ali; Sporun Hukuku ve Yargısı"(2013), agm, s. 116

Aynı çalışma içerisinde, "Tahkim kurulu üyelerinin bağımsızlığı sorunu" başlığı altında daha başka bazı eleştirel değerlendirmeler de mevcuttur[10]:

Tahkim kurullarının statülerinin düzenlenişinde "bağımsız bir yargı organı" olabilme bakımından mevcut sakıncalara, yine başka bir çalışmamızda açıkça dikkat çekilmektedir[11]:Söz konusu çalışmada, öncelikle, belli bir usul izleyerek nihai kararlar veren spor tahkim kurullarının-adına ne denirse densin- mahkeme statüsünde oldukları, bu nedenle Anayasamızda yargı görevlileri ve yargı organları için geçerli olan temel ilkelerin bunlar bakımından da sağlanması zorunluluğuna işaret edilmektedir[12].

> "…Fakat burada öncelikle belirtmek gerekir ki; Türkiye'deki tahkim kurulları, kararları aleyhine hiçbir mercie başvurulamayan nihai uyuşmazlık çözüm mercileri olarak tasarlandıkları için yargısal kurullardır; bu nedenle Anayasada yargı organları ve görevlileri için geçerli temel ilkelerin bu kurullar bakımından da geçerli olması gerekir. En azından gerek kurulların görev, yetki ve bağımsızlıklarını sağlayıcı hususlarda, gerekse üyelerinin statülerine ilişkin olarak yargı organı ve yargıçların statülerine benzer şekilde, ilgili anayasal ilkeler gözetilerek yasal düzenleme zorunluluğuna uyulması, çerçeve statülerinin mutlaka yasalarla oluşturulması, bu konularda federasyon statüsü yahut federasyon yönetim kurulunca hazırlanan talimatnamelerle, ya da idari düzenleyici işlemlerle ilk elden düzenlemeler yapılamaması gerekir. Aksi takdirde bu kurulların oldukça güvencesiz ve bağımlı şekilde oluşturulmasına yol açılmış olur".

Bu çalışmanın devamında, hem Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu, hem de Futbol Federasyonu Tahkim Kurulunun bağımsızlık ve tarafsızlıklarının sağlanması bakımından statülerindeki mevcut sorunlara vurgu yapılmaktadır. Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu bakımından yapılan değerlendirmede;"…getirilen yasal düzenleme, yargısal bir organ olan Tahkim Kuruluna ilişkin olarak; üyelerin nitelikleri ve kurulun organik bağımsızlığı bakımından bazı olumlu unsurlar içerse

---

10 Akyıldız, Ali; Sporun Hukuku ve Yargısı"(2013), agm, s.103-105.

11 Akyıldız, Ali; "Spor Disiplin ve Yargısına Temel Hak ve Özgürlükler Penceresinden Bakış", Av. Hasan Aydın Tansu Armağanı (Ed. Av. Tacar Çağlar), Ankara Barosu Yayını, 2016, s. 79-158.

12 agm; (Sporun Disiplin ve Yargısı...) s.89

de, üyelerin tamamının herhangi bir idari görevli gibi atanması usulü getirilmiş olması nedeniyle, yargısal görev yapan bir organ açısından kabul edilebilir bir düzenleme değildir. Maddi bakımdan yargısal görev içeren bu kurulun üyelerinin atanması, idarenin etkisinden ve özellikle de tekelinden çıkartılmalı, tarafsızlık ve bağımsızlık açısından uygun bir usule bağlanmalıdır" denilmekte, ayrıca kurulun bağımsız bir bütçe ve ayrı bir sekreteryaya sahip olmasının önemine dikkat çekilmektedir [13].

TFF Tahkim Kurulu'nun statüsünün çok daha sorunlu olduğu yine bu çalışmada şöylece vurgulanmaktadır:

"Kanunda (m.6/(3)), Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken niteliklerin belirlenmesi konusunda TFF Statüsüne, Kurulun işleyişi ve usul kuralları bakımından da federasyon tarafından çıkartılacak talimata atıf yapılmaktadır. Bu derece temel konuların kanunla düzenlenmeyip de TFF statüsüne bırakılması, başta yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi (m.7) ve mahkemelerin kanuniliği ilkesi (m.142) olmak üzere, anayasal ilke ve kurallarla hiçbir şekilde uyumlu değildir"[14].

Gerçekten de, "Tahkim Kurulu nihai ve kesin kararlar verdiğine göre, sonuçta bir yargı işlevi ifa ettiği açıktır. O halde bu kurul Anayasada yargıya ilişkin var olan ilkelere uygun şekilde oluşturulmalı; Kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenmelidir (Anayasa, m.142). Yasada bütün bu hususların federasyon statüsüne ve federasyon talimatlarına bırakılması, yasayla düzenleme anlamına gelmediği gibi, yasayla düzenlenmesi gereken hususların başka mercilerin iradesine bırakılması yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle" de açıkça çelişmektedir"[15].

"Sonuç olarak, federasyon içerisinde genel kurul çoğunluğuna dayalı bir iradeyi dengeleyecek herhangi bir yapılanma söz konusu değildir. Mevcut yapılanma, adeta "kazanan her şeyi alır" ilkesinden hareket ederek, çoğulcu değil katı bir çoğunlukçu anlayış üzerine oturmakta;

---

13 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 92.

14 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 110. "Bir yargı yolunun görev sınırları ile o yargı kurulunda görev alacakların nitelikleri ve göreve getiriliş usulünün, kendi genel kurulu tarafından yapılabilen ve değiştirilebilen bir federasyonun statüsüne (hatta bazen yönetim kurulunca çıkartılan ilgili talimatlara) bırakılması" kabul edilemez". Aynı makale, s.114

15 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 115.

çoğunluğun iradesine dayalı federasyon yönetimini hukuk kuralları içerisinde kalmaya etkin şekilde zorlayacak denetim ve denge mekanizmalarını içermemektedir. Oysa; Tahkim Kurulu üyelerinin atanma usulünün ve/veya görev sürelerinin farklılaştırılması (örneğin görev süresinin altı veya yedi yıl gibi bir süreye çıkartılması), üyelerin ikinci defa seçilmelerinin önlenmesi gibi usuli yöntemlerle bu kurula federasyon içerisinde etkin bir denetim ve denge mekanizması işlevi kazandırılması mümkün olabilir"[16].

İncelendiğinde görüleceği üzere, TFF statüsünde tahkim kurulunun görevlerini belirleyen 62. Maddede sayılan yedi farklı durumdan dördü, içerik olarak aslında neticede yönetim kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları incelemek şeklinde gerçekleşecektir. Tahkim kurulu üyeleri bu başvurulara ilişkin olarak karar verirken, aslında kendisini atayan ve dönem sonunda tekrar seçilebilmeleri halinde tekrardan da atayabilecek olan yönetim kurulunun işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetlemeye çalışacaktır. Kurulun bu yapısal statüsü içerisinde anılan görevlerini gereği gibi yapmasında ciddi zorluklarla karşılaşılması her zaman mümkün olabilir. Özetle, burada ciddi bir sistemsel sorun mevcuttur ve bu sorun aslında kurulun bağımsızlığı ile de doğrudan ilgilidir"[17].

2- Tahkim Kurullarının Görev Alanında Genişleme Eğilimi Sorunu

Anayasaya (m.59) göre Zorunlu Tahkim Yargısının görev alanı, sadece ivedilik içeren sporun disiplini ve doğrudan yönetimine ilişkin konularla sınırlı iken, uygulamada ve ikincil mevzuatlarda, hatta yasada bu alanın sürekli genişletilme eğilimi göze çarpmaktadır[18]. Zorunlu Tahkim

---

16 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 118.

17 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 120.

18 Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 120. Bu makalede, Kurulun görev alanının sınırları ile ilgili olarak, şu tespitlerde bulunulmaktadır: "İkinci olarak; yönetim kurulunun aldığı her karar, ilgililerin hakkını veya menfaatini ihlal edebilmekle birlikte, bu kararlar doğrudan sporun yönetim veya denetimine ilişkin konular kapsamında olmayabilir. Örneğin, yönetim kurulu salt mali sonuçlar doğuran kararlar da pekala alabilirler. Bu tür yönetim kurulu kararlarından doğan uyuşmazlıkların da Tahkim Kurulunun zorunlu görevleri kapsamına alınması ve bu tür konulara ilişkin olarak Tahkim Kurulunca verilen kararlara karşı da hiçbir yargı merciine başvurulamaması, Anayasanın 59. Maddesinde zorunlu tahkim başvurusuna ilişkin olarak 2011 yılında yapılan düzenlemenin kapsamını bir hayli aşabilecektir. Oysa, belirtilen kapsamdaki konular, olsa olsa ancak taraflar arasında yapılacak bir anlaşmayla

Yargısının görev alanı, adli ve idari yargı tarafından yürütülen genel devlet yargısının bir istisnasıdır ve bütün istisna hükümleri gibi oldukça sınırlı düzenlenmek ve dar yorumlanmak durumundadır[19]. Gerçi, salt bu yönüyle sorun elbette daha çok iç hukukumuza ilişkindir ve bahse konu genişleme eğilimi, Anayasal düzenle bağdaşması mümkün olmayan bir durumdur[20]. Nitekim Anayasa mahkemesi, 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki kanunun 5(2). Maddesini bu gerekçeyle, yani tahkim kurullarının görev sınırlarını çizen anayasal düzenlemeyi (m.59) aşan kapsamı nedeniyle iptal etmiştir[21].

3- Adil Yargılanma Hakkı ve Spor Tahkim Kurulları

Yukarıda da işaret edildiği üzere, Spor Tahkim Kurullarının ve tahkim kurulunu da kapsar şekilde tasarlanan Türkiye Futbol Federasyonunun ve diğer Spor Federasyonlarının niteliği, öteden beri akademik tartışma-

gidilebilecek olan ihtiyari tahkimin konusunu oluşturabilirler. Bu nedenle, Tahkim Kurulunun bakacağı uyuşmazlıkların ihtiyari veya zorunlu tahkim olmak bakımından ikiye ayrılması ve yasayla sınırlarının açıkça belirlenmesi, usulünün de ona göre düzenlenmesi gerekmektedir".

19 Fazla bilgi için bk.Ozan Ergül, "Sporda zorunlu tahkim – Bireysel başvuru ilişkisi: "Yargı denetimi dışında bırakılan işlemleri" dar yorumlamak mümkün mü?" *Anayasa Yargısı,* Sayı 35, Ankara 2015. S.225-239. Bu konudaki bazı çalışmalar için ayrıca bk.GÜNDOĞDU, Fatih; "TFF Tahkim Kurulu Yargılamasının Adil Yargılanma Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.140, Ankara, 2019, s. 142-170; BAYKAN, Metin- YENİAY, Lokman; "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları", İzmir Barosu Dergisi, Av. Güney Dinç Armağanı, Eylül 2019, s.137-166.

20 Akyıldız Ali; "Sporda Zorunlu Tahkim Yargısının Sınırları", Ed:Av. Tacar Çağlar editors. Av. Özdemir Özok Armağanı. Ankara: Şen Matbaa (TBB Yayınları:356); 2018. s.29-60.

21 Zorunlu Tahkim yargısına yasayla (5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri hakkında kanun, m.5/2) verilen görevlere ilişkin; "İlk derece hukuk kurulları kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkilidir" şeklindeki kuralın, Anayasanın 59. Maddesinde kurulun görev alanının "spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceği" biçiminde düzenlenmiş olması karşısında, bu kapsamı aşması nedeniyle Anayasanın 59. Maddesine (ayrıca 2, 13, ve 36.(hak arama hürriyeti)maddelerine) aykırı görülerek 2018 yılında Anayasa mahkemesince iptal edilmiştir (Anayasa mahkemesinin 18.01.2018 tarih, 2017/136 2018/7 sayılı kararı (Karar, yayımından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir). Yayımı: 2.3.2018 tarih ve 30348 sayılı R.G.).

lara konu olmuştur[22]. Yalnız, Spor Federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna gidilebileceği, bu kurulların kararlarının kesin olduğu, kararları aleyhine hiçbir yargı merciine başvurulamayacağına ilişkin Anayasanın 59. Maddesinde yapılan 2011 değişikliğinden sonra, bahse konu Spor Tahkim Kurullarının durumunun federasyonların durumundan ayrı olarak ele alınması gerekmiştir.

Zorunlu tahkim yargısını yürütmekle görevli söz konusu spor tahkim kurullarının mahkeme niteliğinde olduğunun kabulü gerekeceği artık tartışmasızdır. Taraf olduğumuz ve bu nedenle de iç hukukumuza dahil (Anayasa, m.90) bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile oluşturulan ve sözleşme kapsamındaki haklarla ilgili uyuşmazlıkları nihai olarak çözmekle görevli bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, mahkeme kavramı, özerk bir kavram olarak kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu hususta nitelendirme yapılırken iç hukuklarda yapılan isimlendirmeden bağımsız olarak değerlendirme yapılmakta, ilgili karar organının bazı özelliklere sahip bulunması halinde, bu organlar iç hukukta mahkeme olarak isimlendirilmese de, sözleşme

---

[22] Bağımsız Spor federasyonları ve özellikle de TFF'nun hukuksal niteliğine ilişkin olarak; bunların özel hukuk tüzel kişilikleri olduğu, suigeneris (kendine özgü) bir yapıları olduğu ve daha fazla taraftar bulan son görüşe göre de kamu tüzel kişisi oldukları şeklinde görüşler öne sürülmüştür. Bu sonuncu görüşü savunan yazarların, federasyonlara tanınan kamusal yetki ve ayrıcalıklardan hareket ettikleri görülmektedir. Ancak, son yapılan yasal düzenlemelerde, TFF'nin özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu açıkça yer almakta, diğer bağımsız federasyonların ise "özel hukuk hükümlerine tabi" olduğu belirtilmekle beraber tüzel kişilik türü bakımından açık bir düzenlemeye yer verilmemektedir. Konu hakkındaki tartışmalar için bk. PETEK, Hasan - ERİŞİR Evrim, "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukuki Niteliği", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl:3, Sayı 19, Ankara 2008, s.205. AYANOĞLU, Taner "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun İşlevi ve Kararlarının Niteliği", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2008, Burak Öztürk, "İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu", Zabunoğlu Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 2011, s Erkan Küçükgüngör, "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun Hukuki Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği", AÜHF Dergisi, Ankara 2001/2 M. Aytaç Özelçi, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri, Seçkin Yayınevi, İstanbul 2010;Akil, Cenk; "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği", 2013,Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 3, s.379-403;Uz, Abdullah; (2011). Sporla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümünde Zorunlu Tahkim Yolu: Tahkim Kurulları ve Kararlarının Hukuki Niteliği Üzerine. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,s. 13, s.241-296; ÇAKMAK, Naci Münci, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukukî Statüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.

organları tarafından mahkeme olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle mahkeme kavramı sadece olağan mahkemeleri değil, nihai hukuksal sonuç doğuran kararlar veren her türlü uzmanlık kurulu, disiplin kurulu ya da tahkim kurulu adı altında faaliyet gösteren yapıları da içermektedir[23]. Burada AİHM tarafından başvurulan temel ölçüt, adı ne olursa olsun "karar veren organın görevine dahil konularda, hukuk kurallarına dayanarak ve önceden belirlenmiş bir usûlü izleyerek gerektiğinde devletin zor kullanma yetkisi çerçevesinde yerine getirilen bağlayıcı kararlar verme" yetkisine sahip olmasıdır[24]. Bu ölçüte göre, Anayasanın 59. Maddesine dayanarak kesin karar veren ve üstelik de kararları aleyhine hiçbir yargı merciine başvurulamayan Spor Tahkim Kurullarının mahkeme olarak kabulü gerekeceği çok açıktır[25].

> Spor, hukukumuzda herkes için bir hak olarak düzenlenmiştir. Ayrıca spor, profesyonel bir meslektir. Bu yönüyle, kişilerin spor yapması, hem teşebbüs hürriyeti, hem de bu işi profesyonelce yapanlar bakımından malvarlığı hakları başta olmak üzere, birçok temel hakları ile de yakından ilgilidir. Buradaki "sporun profesyonelce yapılması" ile kast edilen, sadece profesyonel spor kulübü olarak örgütlenmiş TFF bünyesindeki kulüplerde yer alan sporcular bakımından değil, diğer amatör spor dalları bakımından da geçerlidir. Özellikle bağımsız spor federasyonları bünyesindeki kulüplerde görev yapan sporcular da, yaşamlarını önemli ölçüde ya da çoğu kez tamamen belli bir spor alanına özgülemişlerdir. Spor, onlar için artık sadece amatör bir uğraş olmanın çok ötesinde, bir istikbal anlamına gelmektedir.

---

23 İnceoğlu, Sibel; Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4), Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi yayını, Nisan 2018, s. 69.

24 İnceoğlu, age, s.70

25 Anayasanın 159. Maddesine göre, Hakimler ve Savcılar Kurulunun "meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar" dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.Aynı maddeye göre, Kurul: "Adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir". Görüldüğü üzere Anayasa ile kurula hakimlerin özlük işlerine ilişkin bir hayli icrai yetkiler verilmiştir. Ancak kurulun bu konularda alacağı kararlara karşı (meslekten çıkartma kararları hariç) hiçbir yargı merciine başvurulamayacaktır. O halde, HSK' da bu görevleri yönüyle bir mahkemedir ve adil yargılanma hakkına ilişkin ölçütler bu kurul bakımından da geçerlidir.

Bütün bu nedenlerle, spor faaliyetleri içerisinde hak aranması da, Anayasal bağlamda hak arama özgürlüğü kapsamındadır. Bu ise, uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkı çerçevesinde çözülmesini gerektirir. Üstelik sorun, sadece kendi iç hukukumuzla da ilgili değildir. Sorun, adil yargılanma hakkı başta olmak üzere, temel haklar bağlamında, ülkemizin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile de doğrudan ilgilidir. Aslında, Anayasamızın 90. Maddesindeki açık düzenleme nedeniyle, İnsan Haklarına ilişkin taraf olduğumuz sözleşmeler bakımından artık monist yaklaşım geçerlidir ve Türk Mahkemeleri bu sözleşme hükümlerini doğrudan ve öncelikle uygulamak durumundadır. AİHS hükümlerini yorumlama yetkisi, bu sözleşmeyle oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine aittir. O halde, bu sözleşme iç hukukta uygulanırken, sözleşme hükümleri ve o hükümlere ilişkin AİHM kararları birlikte dikkate alınmak durumundadır[26].

Avrupa İnsan hakları Sözleşmesinin "Adil Yargılanma Hakkı" başlıklı 6. Maddesinin ilk cümlesi şöyledir[27]:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir…"

Görüldüğü üzere, adil yargılanma hakkı, sadece cezai alanda söz konusu değildir; medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklar da bu hakkın kapsamındadır. Uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülükler kapsamında olması, özellikle mali yönleri de olan spor uyuşmazlıkları bakımından AHİM önünde konu yönünden kabul edilebilirlik şartının

---

26 Sözleşmenin "Mahkemenin Yargı Yetkisi" başlıklı 32. Maddesine göre; 1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar. 2. Mahkeme'nin yetkili olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, kararı Mahkeme verir. (Burada atıf yapılan maddeler; devlet başvurusu, bireysel başvuru, kararların infazı ve danışma görüşlerine, yani sözleşmenin bütün uygulanma hallerine ilişkindir).

27 "Adil yargılanma hakkı" konusunda, öğreti ve AİHM kararları ışığında hazırlanmış etraflı bir çalışma için bk. İnceoğlu, Sibel; Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4), Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi yayını, Nisan 2018.

sağlanması anlamına gelmektedir[28]. Çünkü bu, aynı zamanda sözleşme ile korunan haklardan biri olan mülkiyet hakkının da ihlali anlamına gelebilecektir.

O halde, adil yargılanma hakkından söz edebilmek içinaşağıdaki şartlar bir arada gerçekleşmelidir:

(1) Öncelikle, yasayla kurulmuş bir mahkeme mevcut olmalıdır.

(2) Yasayla kurulmuş bu mahkeme, bağımsız ve tarafsız olmalıdır.

(3) Yargılama kamuya açık yapılmalıdır.

(4) Yargılama, makul sürede yapılmalıdır.

Sonuncu unsur, uzun süren yargılamaların, hak aramayı adeta bir işkenceye dönüştürmemesini ifade etmektedir. Fakat incelediğimiz tahkim kurullarının kuruluş amacının zaten kapsamdaki uyuşmazlıkların çok hızlı çözümlenmesi amacına yönelik olduğu dikkate alındığında, adil yargılamaya ilişkin bu sonuncu unsur yönünden konumuz açısından bir sorun ortaya çıkmayacağı kabul edilebilir. Hatta, sürecin çok fazla hızlandırılmasının, bu kere de savunma hakkı ve yargılamanın aleniliği gibi yönlerden hak ihlaline yol açtığı yakınmaları gündeme gelebilmektedir. Bu nedenle, burada konuya "yargılamanın makul sürede yapılması" dışındaki diğer üç unsur yönünden kısaca değinmek isabetli olacaktır.

Adil yargılanma hakkından söz edilebilmesi için, öncelikle yasayla kurulmuş bir mahkemenin mevcudiyeti gereklidir. Yasayla kurulma, mahkemenin tarafsız ve bağımsızlığının sağlanması için gereklidir. Diğer bir ifadeyle, mahkemeyi kuran yasa onun bağımsız ve tarafsız olarak

---

[28] Kabul edilebilirlik ölçütleri, sözleşmenin 35. Maddesinde düzenlenmektedir. Ancak, 35/III de çok geniş bir kriterler demeti yer almaktadır: "Mahkeme, Madde 34 çerçevesinde sunulan herhangi bir bireysel başvuru hakkında, Sözleşme ve onun Protokollerindeki hükümler ile bağdaşmaz, açıkça temelsiz ya da başvuru hakkının bir kötüye kullanımı olduğu değerlendirmesini yaptığında, kabuledilemez olduğunu açıklayacaktır". Bu fıkrada ve maddenin diğer fıkralarında yer alan kabul edilebilirlik kriterleri, mahkeme kararıyla somutlaşmaktadır. Konu hakkında Türkçede de geniş bir literatür oluşmuş bulunmaktadır. Özet bilgi için bk.https://www.echr.coe.int/Documents/COURTalks_Inad_Talk_TUR.PDF.
Anayasa Mhk. Bireysel başvuruları ile karşılaştırmalı geniş bilgi için bk. Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi); ed: Dr. Musa Sağlam, Ankara 2013; Bireysel Başvuru ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi, Ed: Muharrem İlhan Koç- Dr. Recep Kaplan, Anayasa Mahkemesi Yayını, Ankara 2017.

işleyebilmesini sağlayacak içerikte de olmalıdır. O halde, yasayla kurulmuş olma unsuru, bir şekli şart olmanın ötesinde, asıl içerik olarak da bir değer taşımaktadır. Bu durumda, "yasayla kurulmuş olma" ile "bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olma" nitelikleri, aslında bir madalyonun iki yüzü gibi, birbirinden ayrılamaz niteliklerdir. Yasa, mahkemeyi, üyelerinin niteliklerini ve mahkeme önünde uygulanacak usul kurallarını yeterli ayrıntıyı içerecek ölçüde düzenlemeli ve bu düzenleme mahkemeyi diğer devlet organlarının ya da tarafların etkisinden koruyacak içerikte olmalıdır. Özellikle usul kuralları, savunma hakkını "silahların eşitliği" ilkesini sağlayacak ve yeterli savunma malzemesi hazırlanmasına imkan verecek şekilde usuli ilkeleri gözetir tarzda düzenlenmelidir.

TFF Tahkim kurulu, en başta şekli anlamda bile "yasayla kurulmuş bir mahkeme" şartını sağlamamaktadır. Çünkü yasa, Tahkim Kurulunun bütün kuruluş ve işleyişini TFF Statüsüne bırakmaktadır ki, bunun "yasayla kurulmak" anlamına gelmediği, yukarıda da izah edildiği üzere[29], açıktır[30]. Buna karşılık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'nun, düzenlemenin isabeti konusundaki tartışmalar ayrık tutulursa, şekli olarak "yasayla düzenleme" şartını sağladığı kabul edilebilir. Ancak, tahkim kurulu üyelerinin adeta bir idari kurula atama yapılır gibi idare tarafından görevlendirilmesi, "yasayla düzenleme"den beklenen "tarafsızlık ve bağımsızlık" şartının sağlanması amacına hizmet etmemektedir.

Öte yandan, yargı organlarının yasayla düzenlenme şartı, Anayasamız bakımından da zorunludur: "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir"(Anayasa, m.142(ilk fıkra)).

"Bağımsız ve tarafsız olma" şartı bakımından, TFF Tahkim Kurulu'nun yapısal yönden çok sorunlu olduğu konuyla ilgilenen akademik çevrelerde hep dile getirilmiştir. Yasanın[31] yetki verdiği TFF Statüsüne göre; Tahkim Kurulu, Federasyon Başkanının önerisi üzerine yönetim kurulu tarafından seçilmekte, o yönetim kurulu tarafından çıkartılacak

---

29 Ayrıntılı bilgi için bk. Akyıldız, Ali; agm (Sporun Disiplin ve Yargısı…), s. 109-117.

30 TFF Kuruluş ve Görevleri hakkında 5894 sayılı yasanın "Tahkim Kurulu" başlıklı 6. Maddesinin 3. Fıkrası: "(3) Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler TFF Statüsünde belirlenir. Tahkim Kurulunun işleyişi ve usul kuralları TFF tarafından çıkarılacak talimatta yer alır". Bu şekildeki bir düzenlemenin, "yasayla düzenleme" anlamına gelmeyeceği ortadadır.

31 05.05.2009 tarih ve 5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri H. Kanun, m.6.

talimatlara göre işlemekte, görev süresi de yönetim kurulu ile aynı olmaktadır. Tahkim kurulunun inceleyeceği konularda da, çoğu kez yönetim kurulu doğrudan ya da dolaylı şekilde taraf ya da ilgili bulunabilmektedir. Bütün bu durumlar, tahkim kurulunun "bağımsız ve tarafsız olma" şartını sağlamasını da tartışmalı hale getirmektedir.

Nitekim uygulamada da TFF Tahkim kurulunun işleyişinde kamu oyuna yansıyan zorluklarla karşılaşılmıştır. Bunlardan en dikkat çekeni, çeşitli internet sitelerinde 2005 yılında "Tahkim Kurulunda Deprem" vb. başlıklarla verilen haberlere konu olan olaydır: Haberlerde, bir futbol karşılaşmasına ilişkin olarak federasyon yönetiminin sert eleştirilerine hedef olan Tahkim Kurulu başkanının ve bazı üyelerin istifa ettikleri belirtilmekteydi[32].

Öte yandan, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu da, tarafsızlık ve bağımsızlık bakımından sorunludur. Her ne kadar tahkim kurulu üyelerine kanunla belli süre (dört yıl) görev güvencesi sağlanmakta ise de, üyelerin göreve getiriliş usulleri bakımından tahkim kurulu da herhangi bir idari birim gibi düzenlenmiştir: Üyeler, Genel Müdürün önerisi ve bakanın onayı ile atanmaktadırlar. Oysa, kurulun görev alanına giren bazı konularda Genel Müdürlük ya doğrudan, ya da organları

---

[32] Habere göre; "…Tahkim Kurulu toplantısından sonra iki üyenin istifalarının ardından, yedek 2 üyenin… de istifa dilekçelerini Tahkim Kurulu Başkanına verdikleri öğrenildi. Öte yandan, Tahkim Kurulu Başkanının da istifa edebileceği, kararını ise Futbol Federasyonu Başkanı ile görüştükten sonra vereceği kaydedildi"(http://spor.haber7.com/spor/haber/118087-tahkim-kurulunda-iki-istifa-daha).
Milliyet Gazetesi internet sitesinde yer alan 14.07.2005 tarihli habere göre, tahkim kurulu başkanını sonunda istifaya getiren süreç şöyle gelişmiştir: "Son olarak …maçıyla ilgili kararı nedeniyle federasyon ikinci başkanı …tarafından sert bir dille eleştirilen Tahkim Kurulu Başkanının, yaşanan gelişmelerden son derece rahatsız olduğu ve istifa gerekçesinin ardında bu diyaloğun yattığı ileri sürüldü. Diğer kurul üyelerinin de aynı huzursuzluğu hissettiği, ancak toplu bir istifanın söz konusu olmadığı kaydedildi. Futbol Federasyonu yönetim kurulu kararlarının bazıları ile PFDK tarafından verilen cezaların bozulması yolundaki tavrıyla da tartışma yaratan Tahkim Kurulu'nun, … yeni bir başkan seçeceği öğrenildi. Tahkim Kurulu Başkanı Prof. Dr. …görevinden istifa etti. Geçen yıl yapılan genel kurulda Federasyon Başkanı Dr. Levent Bıçakcı'nın listesinden seçim kazanan ve daha sonra Tahkim Kurulu başkanlığına getirilen ….istifası, Futbol Federasyonu'nda şok etkisi yarattı".(https://www.milliyet.com.tr/skorer/tahkimde-deprem-123871).
İstifa eden başkanın yerine seçilen Tahkim Kurulu yeni Başkanı Selçuk Öztek, "Futbol Federasyonu ile yaşanılan gerilimler ve istifalarla ilgili bir açıklama yaptı: Tahkim Kurulu Federasyonunun bu tutumu nedeniyle rahatsızlık duymaktadır. Tahkim Kurulu, şu veya bu kuruma mesaj vermek gibi kullanılmaktadır. Tahkim Kurulu Genel Kurul üyeleri tarafından seçimle gelmektir. Tahkim Kurulu"na yönelik son dönemlerde tavırlar saygı sınırlarını aşmış tehdit haline gelmiştir. Biz bunları reddediyoruz. Tahkim Kurulu kimsenin manevra alanı değildir"(http://www.habervitrini.com/tahkim-kurulundan-gecici-gorev/725525).

(Merkez Ceza Kurulu, Sportif Değerlendirme Kurulu kararları) aracılığıyla taraftır. Dahası, kurulun bağımsız bir sekreteryası- idari teşkilatı mevcut değildir ve kurul üyelerine ödenecek huzur hakları[33] konusunda Genel Müdürlük (belli ölçüde de olsa) inisiyatif sahibidir. Ayrıca, üyelerin tekrar atanmasının önünde de herhangi bir engel olmadığından, tekrar atanabilme isteği de üyeler üzerinde bir psikolojik etki yapma potansiyelini taşıyacaktır.

Yine, Adil Yargılanma hakkının önemli bir şartı olan "yargılamanın kamuya açık olması" şartı da her iki tahkim kurulu bakımından sorunludur. Örneğin, bu şart, TFF Tahkim Kurulu bakımından yeterince sağlanmamaktadır. Çünkü, Tahkim Kurulunun mevcut statüsüne göre, incelemeler evrak üzerinden yapılmakta, duruşma yapılması sadece başkanın takdirine bırakılmış bulunmaktadır[34]. Tarafların duruşma yapılmasına ilişkin isteklerine ise herhangi bir değer tanınmamaktadır. Aynı sorun, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu bakımından da söz konusudur[35].

IV- TAHKİM KURULLARININ BAĞIMSIZLIK VE TARAFSIZLIĞI TARTIŞMALARINDA DÖNÜM NOKTASI: "ALİ RIZA ve DİĞERLERİ & TÜRKİYE" DAVASI (Case of Ali Rıza and Others v. Turkey)

1- Karara Giden Süreç

A- Karara kısa bir bakış

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunması Sözleşmesi'nin 34. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti aley-

---

33 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu, ek m.9: (Ek fıkra: 27/5/2007-5674/2 md.) "Tahkim Kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma usûl ve esasları ile üyelere verilecek huzur ücretinin miktarı Gençlik ve Spor Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle belirlenir".

34 Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatının "Müzakere" başlıklı 11. Maddesine göre; "Kurul, incelemesini kural olarak dosya üzerinde yapar. Bununla birlikte Kurul, gerekli görürse bilgi ve belge istenmesine, sair incelemeye karar verebilir. **Duruşma yapılıp yapılmayacağına** veya duruşmanın gizli yapılmasına **Başkan karar verir"**.

35 "Kurul, incelemesini evrak üzerinde yapabileceği gibi tarafların sözlü açıklamalarına da başvurabilir"(3289 sayılı kanun, ek 9/A). "Kurul, incelemesini evrak üzerinde yapar. Kurul gerek görürse, bilgi ve belge istenmesine, başkaca inceleme işlemlerinin yapılmasına ve dosya kapsamı ile sınırlı kalmak koşuluyla, **sözlü açıklamaların dinlenmesine de karar verebilir**. Federasyon disiplin veya ceza kurullarının kararlarına karşı yapılan itirazlarda taraf teşekkül ettirilmeyebilir"(Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği, m.12(2)).

hine Mahkemeye yapılan beş bireysel başvurudan (no. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 ve 5506/16) kaynaklanmaktadır[36]. Karar, AİHM'nin ikinci dairesi (bölümü) tarafından alınmıştır (28 Ocak 2020). Benzer nitelikteki beş ayrı başvurunun birlikte ele alındığı, bekleyen benzeri davalara da emsal olacak pilot bir dava sonunda verilmiş karar niteliğindedir. Kısa adı ilk başvurucunun adıyla ve onun başvuru numarasıyla Ali Rıza ve diğerleri v. Türkiye Davası (Başvuru No:30226/10 ve 4 diğerleri) şeklindedir.

Başvurular, 2010 ve 2016 yıllarında yapılmıştır. Başvuruculaların tamamı(beşi de), Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) hukuk Kurulları önündeki yargılamaların, AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca bağımsızlık ve tarafsızlık gerekliliklerini karşılamadığından yakınmışlardır. Bu ortak yakınma konusudur. Ancak, başvuruculardan bazıları farklı yakınmalarda da bulunmuşlardır: Örneğin, ilk başvurucu dışındakiler, aynı madde(6.1) bağlamında usule ilişkin çeşitli eksikliklere atıf yaparak, bu bakımlardan da işlemlerin adil olmadığından şikayetçi olmuşlardır. İkinci, üçüncü ve dördüncü başvurucular, ayrıca, yargılama süreçlerinin AİHS'nin 13. Maddesi (etkili başvuru hakkı) ile Sözleşmeye ek 1 No.'lu Protokolü'nün 1. Maddesi (mülkiyet hakkının korunması) anlamında, "mülklerinden barış içinde yararlanma haklarını" ihlal ettiğinden de yakınmışlardır.

Dava süreci sonunda, 257 paragraftan oluşan, toplamda 56 sayfalık oldukça ayrıntılı bir karar verilmiştir. Karar, yakınma konularının derinliğine incelendiği bir emsal içtihat niteliğindedir[37]. Karar oy birliğiyle

---

[36] Başvuru listesi

NO.	BAŞVURU NO.	BAŞVURU TARIHI	BAŞVURUCU BILGILERI
1	30226/10	20/04/2010	Ömer Kerim Ali RIZA 08/11/1979, Broxbourne İngiliz ve Türk
2	17880/11	29/12/2010	Fatih ARSLAN 04/04/1974, Muğla,Türk
3	17887/11	29/12/2010	Şaban SERİN 26/05/1980 Kocaeli,Türk
4	17891/11	29/12/2010	Mehmet Erhan BERBER 22/10/1981 Muğla,Türk
5	5506/16	11/01/2016	Serkan AKAL 27/01/1977 Zonguldak,Türk

[37] Kararın başında, kararın ilgili olduğu konular şu kısa ifadelerle (anahtar sözcüklerle) belirtilmektedir: "AİHS m.6/1 bağlamında: Bağımsız ve tarafsız mahkeme& TFF Yönetim Kuruluna verilen geniş yetkilerden dolayı TFF Tahkim Kurulunun işleyiş ve

alınmıştır; ancak gerekçede bir üyenin 21 paragraftan oluşan oldukça ayrıntılı (4 sayfa) bir de ayrışık oyu vardır.

Karar, somut olay bakımından içerik olarak adil yargılanma hakkı (mahkemenin tarafsızlığı ve bağımsızlığı) ile ilgilidir ve ihlal kararı verilmiştir. Ancak, karar sadece somut olaya ilişkin bir sonuç önermemekte, TFF Tahkim Kurulu özelinde sistemsel bir düzeltimin gerekliliğini de içermektedir[38].

B- Başvuruların kısa gerekçeleri

(1) İlk başvurunun (30226/10 nolu başvurunun(Ömer Kerim Ali Rıza'nın başvurusunun) gerekçeleri:

İngiliz ve Türk çifte vatandaşlığına sahip başvurucu, başvuruyu doğuran olaylar sırasında Trabzonspor Kulübü bünyesinde (17 Ocak 2006 ile 30 Haziran 2008 tarihleri kapsayan sözleşmeye göre) profesyonel bir futbolcudur. Fakat başvurucu (Ali Rıza) 4 Ocak 2008 tarihinde (sözleşmenin süresinin bitmesine altı ay kala) Kulübü terk ederek ülkesi olan İngiltere'ye dönmüştür. Ertesi gün, menajeri Mr. J. Rıza Kulüp'e bir faks göndererek, "Kulüp'ün sözleşme şartlarını ihlal ettiğini ve bu nedenle müşterisinin artık kulüp için oynamayacağını" bildirmiştir.

Bunun üzerine Kulüp yönetim kurulu da, 8 ve 14 Ocak 2008 tarihli kararlarla; bildirimde bulunmaksızın kulüpten ayrılmak, izinsiz olarak antrenmanlara katılmamak ve kulübe geri dönmemek fiillerinden dolayı başvurucu hakkında toplam 184.000 Türk Lirası (TL) (söz konusu tarihte yaklaşık 109.523 Euro'ya (EUR) eşdeğer) para cezası uygulanmasına karar vermiş ve bu kararları sırasıyla 14 ve 15 Ocak 2008 tarihlerinde noter aracılığıyla başvurucuya bildirmiştir.

Başvurucu, 18 Ocak 2008 tarihinde, bu tür uyuşmazlıklarda görevli TFF ilk derece hukuk kurullarından olan Uyuşmazlık Çözüm Kuruluna sunduğu beyanında: "Kulübün sözleşme kapsamındaki ödeme yüküm-

örgütlenmesinde ve onun üyelerinin dış baskılara karşı korunmasında ortaya çıkan yetersizlikler&TFF'nin yönetim organlarında kulüplerin oyunculardan ve hakemlerden daha iyi temsil edilmesi".
"AİHS m.46 bağlamında: Kararların Uygulanması &TFF bünyesinde futbol uyuşmazlıklarının çözümlenmesi sisteminde genel düzeltme önlemlerine ihtiyaç duyulduğu".

38 Kararın yapısal kurgusu ise çok özetle şöyledir: Prosedür (paragraflar 1-6), Olaylar (p.7-44), İç Hukuk (p.45-131), İlgili Uluslararası Kurallar (p.132-141 (UEFA- FİFA kuralları ve Avrupa Konseyi ile bu kurumlar arasında uluslararası spor örgütlenmelerin kendi arasında varılan mutabakatlar)), Hukuk (Gerekçe) (p.142-257) ve Karar.

lülüklerini defalarca ihlal ettiğini ve belli bazı ödemelerin ise dört aydan fazla gecikmelerle yapıldığını, kulübün genç takımını çalıştırmasının istendiğini, takım asıl kadrosunda kendisine yer verilmeyerek psikolojik baskı yapıldığını, ailesiyle zaman geçirmesini imkansız kılacak şekilde ağır bir eğitim programı verildiğini" iddia etmiştir.

Uyuşmazlık çözüm kurulu, 2 Aralık 2008 tarihinde, başvuranın taleplerini reddetmiş ve başvurucunun sözleşmeyi haksız feshettiği gerekçesiyle Kulüp'ün taleplerini kabul ederek, başvurucu aleyhine; "haksız fesih tazminatı ve para cezası" olarak toplamda karar tarihi itibariyle karşılığı 116.000 Euro olan bir meblağın ödenmesine karar vermiştir. Ayrıca, sözleşmesini haksız feshetmek suretiyle Transfer Direktifini ihlal ettiği için de dört ay boyunca başka herhangi bir kulüple sözleşme imzalama hakkını askıya almıştır.

Başvurucu, bu karar aleyhine 22 Ocak 2009 tarihinde Tahkim Kurulu nezdinde itirazda bulunmuştur. Tahkim Kurulu, başvurucunun taleplerini kısmen kabul ederek şu şekilde karar vermiştir(16 Nisan 2009): "Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun kararının haksız fesih tazminatına ilişkin kısmını uygun bulmuş, ancak haksız fesih nedeniyle verilen para cezasında Kulüp'ün de müterafik kusuru bulunduğu gerekçesiyle çok küçük bir indirime gitmiş, başka kulüplerle dört ay süreyle sözleşme yapamama cezasını ise kaldırmıştır. Karar 21 Ekim 2009'da başvurana tebliğ edilmiştir.

Tahkim Kurulu kararına karşı başvurucu 21 Kasım 2009 tarihinde CAS (the Court of Arbitration for Sport) nezdinde başvuruda bulunmuşsa da, bu başvurusu yargı yetkisi yönünden kabul edilemez bulunmuştur(10 Haziran 2010). CAS'ın bu kararını, "başvurucu ile kulüp arasındaki uyuşmazlığın uluslararası nitelik taşımadığı, çifte vatandaşlığı (İngiliz ve Türk) bulunan davacının Türkiye'deki sözleşmeyi Türk Vatandaşı olarak düzenlediği"gerekçesiyle verdiği anlaşılmaktadır[39].

---

[39] Bk. Ali Rıza ve diğerleri v. Türkiye kararı, Paragraf 21-24. Burada, CAS'ın kararının başvurucu tarafından İsviçre Federal Mahkemesi nezdinde temyiz edildiği (9 Temmuz 2010), fakat bu talebin de Federal Mahkeme tarafından reddedilmesi (19 Nisan 2011) üzerine, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle bu karardan dolayı da AİHM'ne başvurduğu (11 Kasım 2011- başvuru no: 74989/11), ancak bu başvurunun geri planındaki hukuki gerekçelerin çok farklı olması nedeniyle, mahkemece başvuruların birleştirilmediği anlaşılmaktadır (paragraf, 142)

(2) İki, üç ve dört nolu başvuruların (17880/11, 17887/11 ve 17891/11 nolu başvurular) gerekçeleri

Üç amatör sporcu (Fatih Arslan, Şaban Serin ve Mehmet Erhan Berber) tarafından ayrı ayrı yapılan bu başvurular, konuları ve hukuksal gerekçeleri benzer olduğundan hareketle mahkemece birleştirilmiştir. Davaya yol açan olayda, söz konusu futbolcular, 14 Mart 2009 tarihinde oynanan bir maçtaki tutumları sebebiyle etik kurul tarafından hatır şikesi yaptıklarına karar verilmesi (28 Nisan 2010) üzerine TFF İlk Derece Hukuk kurullarından Amatör Futbol Disiplin Kuruluna (AFDK) (TFF Statüsü, m.57) sevk edilmişler ve suçlu bulunarak bir yıl müsabakalara katılmama cezasına çarptırılmışlar (26 Mayıs 2010); bu karara karşı Tahkim Kuruluna yaptıkları itiraz da reddedilmiştir (1 Temmuz 2010). Ancak, Tahkim Kurulunun kısa kararı TFF Web sitesinde yayınlanmasına rağmen[40], gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmemesi üzerine 23 Aralık 2010 tarihinde başvurucuların gerekçeli karar nüshasını talep etmelerine karşılık TFF yönetimince "gerekçeli kararın arşivde bulunamadığı" şeklinde cevap verildiği anlaşılmaktadır (paragraf, 37)

Başvurucular, bu cevap üzerine AİHM'ne başvurmuşlar ve başvuru gerekçelerinde; "AFDK ile Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri niteliğinde olmadığı" şeklindeki temel iddialarının yanı sıra, savunmalarını hazırlamak için yeterli süreye sahip olmadıkları, yargılamaların aleni yapılmadığı, ayrıca dosyadaki belgelere erişim imkanına sahip olmadıklarından hak arama hürriyetlerinin kısıtlandığı şeklinde yakınmalarda da bulunmuşlardır. Böylece, başvurucular AİHS'nin 6/3. Maddesi anlamında ceza yargılamasına ilişkin adil yargılanma kuralların ihlal edildiğini öne sürmüş olmaktadırlar. Çünkü başvurucular, haklarında verilen bir yıl maçlarda oynayamamaya ilişkin disiplin cezasının bir ceza yaptırımı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Başvurucular ayrıca Tahkim Kurulu kararlarına karşı herhangi bir yargısal başvuru yolunun bulunmamasının Sözleşmenin 13. Maddesi anlamında etkili iç hukuk yolları bulunmadığı anlamına geldiğini öne sürmüşler, bir yıllık süreyle futbol maçlarından yasaklanmalarının mülkiyet haklarını ihlal ettiğini (ek 1 nolu protokol) savunmuşlardır. Başvurucuların bu son iddiası, yani yasaklama kararıyla mülkiyet haklarının

---

40 Prg. 36.

ihlal edildiği iddiası, mahkemece özellikle kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi bakımından önem taşımaktadır.Çünkü, haklarında verilmiş olan bir yıllık yasaklamaya ilişkin disiplin cezasının Mahkemece genel ceza hükmü olarak kabul edilmemesi halinde, başvurularının kabulü ve böylece uyuşmazlığın esasına girilebilmesi için mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ispatlamaktan başka bir yol kalmamaktadır[41]. Ancak, bu amatör futbolcular bakımından aşağıda görüleceği üzere, mülkiyet haklarının ihlal edildiğinin ispatı da mümkün olamayacaktır.

(3) Beşinci Başvuru: 5506/16nolu başvurunun (Serkan Akal v. Turkey) gerekçeleri:

Başvurucu, 1 Temmuz 2000- 23 Temmuz 2015 yılları arasında üst klasman bir yardımcı futbol hakemdir. Başvurucu,TFF' ye bağlı Merkez Hakem Kurulu tarafından kendisinin 2015-2016 sezonunda üst klasman yardımcı hakem listesinden çıkartılmasına ilişkin kararına karşı hukuksal süreç başlatmıştır: Söz konusu karara göre, üst klasman yardımcı hakemlerden sadece ilk yetmiş sırada yer alanlar bu statülerini koruyacaklar, bunun dışında kalanlar il düzeyinde hakemlik yapabileceklerdi. Seksenüç adet üst klasman yardımcı hakem arasında yetmiş sekizinci sırada yer alan başvurucunun statüsü düşürülmüş olmaktaydı[42].

Başvurucu, Merkez Hakem Kurulunun bu kararına karşı 27 Temmuz 2015 tarihinde TFF Tahkim Kuruluna bir başvuru yaparak, duruşma yapılmak suretiyle dinlenilmesini talep etmiştir. Tahkim Kurulu, duruşma yapılmasını zorunlu kılan bir sebep olmadığı gerekçesiyle başvurucunun duruşmada dinlenilmesi talebini kabul etmeyip, yardımcı hakem sayısını belirlemenin Merkez Hakem Kurulunun takdirinde olduğuna karar vererek başvuruyu reddetmiştir.

Başvurucu, 19 Ağustos 2015 tarihli yeni bir başvuru yaparak, başvurusunun yeniden görülmesini talep etmiş ise de, TFF Tahkim Kurulu 20 Ağustos 2015 tarihli kararı ile başvurunun yeniden görüşülmesini gerektiren bir durum olmadığına karar vermiştir[43].

Başvurucu, işte bu süreçte AİHS 6/1 bağlamında adil yargılanma hakkının ve 13. Madde bağlamında mahkemeye erişim ve etkili başvuruda bulunabilme haklarının ihlal edildiğinden yakınmaktadır.

---

41 Prg. 25-37
42 Prg. 42.
43 Prg.40-44.

2-Mahkemece Yapılan Kabul Edilebilirlik İncelemesi

A- Genel Olarak

Usul ekonomisi, yargılama hukukunun en temel müesseselerinden biridir. Bu sayede, yargılama sürelerinin lüzumsuz yere uzamasının önlenmesi, başvuruların en etkin ve kısa yoldan karara bağlanması amaçlanır. Nasıl ki iç hukukta idari yargılamada ilk inceleme, hukuk yargılamasında ön inceleme aşaması varsa, bireysel başvurulara ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki yargılamalarda da benzer şekilde kabul edilebilirlik incelemesi yapılır. Buradan hareketle, Türk Anayasa mahkemesi nezdinde yapılan bireysel başvurularda da, aynı şekilde kabul edilebilirlik incelemesi yapılmaktadır (6216 sayılı Kanun, m.48).

Bu aşamada, esasları Sözleşmenin 35. Maddesinde düzenlenen ve mahkemenin içtihatları ile sürekli geliştirilen; başvurucunun ehliyeti, hak ihlalinin olup olmadığı (mağdur ya da potansiyel mağdur statüsü) gibi kriterlerin yanı sıra, doğrudan usule ilişkin konular (iç hukuk yollarının tüketilmiş olması-etkili başvuru yollarının olup olmadığı, altı aylık azami başvuru süresi, devam eden ihlal durumlarında süre aranmaması, başvurunun sözleşmeci devletlerin fiili yetki alanında ilişkin olması gibi) incelendikten sonra, kabul edilebilirliğe ilişkin esas incelemesi bakımından da "sözleşmede korunan bir hakka ilişkin olma", "esaslı bir zararın bulunması" gibi hususlar bakımından başvuru ele alınmaktadır. Bütün bu ölçütlerin uygulanmasından sonra kabul edilebilirlik aşaması tamamlanmış olur[44].

"Ali Rıza ve diğerleri v. Türkiye" kararında belirtildiği üzere (paragraf, 143), başvuruculaların hepsi, Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız bir yargı mercii olmadığı, bu bakımdan başvurularına konu süreçte Sözleşmenin adil yargılanma hakkına ilişkin 6&1. Maddesinin ihlal edildiği iddiasında bulunmuşlardır. Sözleşmenin ilgili fıkrası şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir".

---

44 Fazla bilgi için bk. Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi, https://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_TUR.pdf

Mahkeme, öncelikle başvurucuların bu ortak iddiaları üzerinden kabul edilebilirlik incelemesi yapmıştır. Zaten davanın özü, bu iddiaya ilişkin incelemede yoğunlaşmıştır.

B- Taraf İddiaları:

Hükümet adına yapılan itirazda; Sözleşmenin 6&1. Maddesinin TFF önünde görülen uyuşmazlıklar bakımından uygulanabilir olmadığı öne sürülmüş; çünkü bu uyuşmazlıkların başvuranların ne medeni hak ve yükümlülükleriyle, ne de onlara yöneltilen herhangi bir cezai suçlamaya ilişkin bulunmadığı belirtilmiştir. Diğer bir ifadeyle, hükümet itirazında temel olarak spor uyuşmazlıklarının anılan kapsamda(adil yargılanma hakkı kapsamında) olmadığı savunulmuştur.

Mahkeme kararında, başvurucuların sözleşmenin 6&1. Maddesinin (adil yargılanma hakkı) ihlaline ilişkin iddiaları şöylece özetlenmektedir[45]:

İlk başvurucu (Trabzon kulübü eski oyuncusu Ali Rıza); Öncelikle, kendisi ile eski kulübü arasındaki istihdam ilişkisinin sona ermesinden kaynaklanan bir istihdam anlaşmazlığı olduğunu; ayrıca, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu tarafından kendisine uygulanan spor yaptırımının, belirli bir süre boyunca başka bir futbol kulübü ile anlaşma yapamamasına veya herhangi bir maçta oynayamamasına yol açmasından dolayı mesleki hayatı üzerinde etkisi olduğundan, anılan madde (6&1) kapsamında bulunduğunu öne sürmüştür.

Amatör futbol kulübü oyuncusu olan diğer üç başvurucu ise(17880 /11, 17887/11 ve 17891/11nolu başvurular); Tahkim Kurulu önünde yürütülen disiplin soruşturmalarında Ceza Muhakemesi Usulünün uygulanabilir olmasından hareketle;"kendilerine uygulanan disiplin yaptırımlarının Sözleşmenin 6&1 maddesi anlamında bir ceza yaptırımı" olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu başvurucular, ayrıca, TFF önünde disiplin takibatına uğramalarından dolayı amatör futbolcu olarak oynama haklarının yasaklanması tehlikesi bulunduğunu savunmuşlardır.

Beşinci başvurucu (futbol hakemi- 5506/16nolu başvuru) ise; üst düzey yardımcı hakemler listesinden çıkarılmasının, en üst düzey iki profesyonel futbol ligindeki maçlarda hakemlik yapamadığı için mesleki hayatı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu iddia etmiş; ayrıca bu kararın,

---

45 Prg. 146-148

onu gelecekteki gelirinin önemli bir kısmından da mahrum bıraktığını öne sürmüştür[46].

Mahkemeye göre; Adil yargılanma hakkının ihlaline ilişkin bir başvuruda, öncelikle şikayette sözleşmenin 6&1 maddesinin uygulanabilir olup olmadığı incelenmek durumundadır. Başvurucunun ihlal edildiğini öne sürdüğü hakkın, ya "medeni hak ve yükümlülüklere" ilişkin olması, ya da "cezai alanda kendisine yöneltilen bir suçlama bulunması" gerekir. Aksi takdirde diğer aşamaya (davanın esasına, yani: iç hukuktaki karar merciinin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme statüsünü taşıyıp taşımadığı, mahkeme önünde uygulanan usul kurallarının maddede düzenlenen ölçütleri sağlayıp sağlamadığı vs.) geçilmeyerek AİHM'nce "kabul edilmezlik" kararı verilecektir.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus da, Mahkemenin, sözleşmede belirtilen kavramları yorumlarken iç hukuktaki düzenlemeler ve nitelendirmelerle bağlı olmadığı, sözleşmenin özerk yorum yetkisinin Mahkemede olduğudur. Aksi takdirde, yani sözleşmeye taraf her ülkenin iç hukukundaki nitelemenin esas alınması halinde, standart bir hukuki müktesebatın oluşamayacağı açıktır.

Mahkeme; iç hukukta yer alan bazı disiplin yaptırımlarının Sözleşmenin 6&1 maddesi bağlamında; mesleğin icrasını önlemeleri yönüyle medeni hak ve yükümlülükler kapsamında değerlendirilmesi mümkün olabileceği gibi, kişi üzerindeki etkisinin ağırlığı vs. esas alınarak ceza yaptırımı olarak da nitelendirilebilmesinin mümkün olabileceğini belirtmektedir ve bir yaptırımın suç isnadı kapsamında değerlendirilebilmesi için, 1976 yılından beri uygulanan içtihatlarında mahkemece üç kriterin göz önünde bulundurulmakta olduğu vurgulanmaktadır: (1) iç hukuktaki yasal sınıflandırma (2) suçun niteliği, (3) ilgili kişinin karşılaştığı cezanın ağırlık derecesi ve etkileri. AİHM, önüne gelen uyuşmazlıklarda bu üç kriteri her somut olayda birlikte dikkate alarak, başvuruya konu yaptırımının cezai nitelikte olup olmadığını incelemekte ve karar vermektedir. Ancak, bu ölçütlerden iki ve üçüncü sırada yer alanlar, alternatif kriterlerdir, bu nedenle bir arada bulunmaları ve ele alınmaları zorunlu olmayabilir. Ancak, cezai anlamda bir suç yaptırımının belirlenebilmesinin mümkün olamadığı durumlarda, her üç kriterden bir arada yararlanılması gerekebilir.

---

[46] Hem hükümet adına yapılan itirazda, hem de başvurucular tarafından kabul edilebilirlikle ilgili başka bazı iddialar da öne sürülmüş olmakla birlikte, mahkeme, o iddiaları esasa ilişkin kısımda değerlendirmeyi uygun gördüğünü belirtmiştir (prg.149).

C- Mahkemenin, Başvurular Hakkında Yaptığı Kabul Edilebilirlik Değerlendirmesi:

Mahkeme, yukarıda da işaret edildiği üzere, öncelikle sözleşmenin yorumlanmasında özerk yorum yetkisini hatırlatmaktadır. Buna göre, "medeni hak ve yükümlülükler" kavramı sadece davalı Devletin iç hukukuna atıf yapılarak yorumlanamayacak olan, sözleşmeden kaynaklanan özerk bir kavramdır. Sözleşmenin 6 § 1 maddesi, tarafların statüsü, "anlaşmazlığın" nasıl belirleneceğini düzenleyen mevzuatın niteliği ve konuyla ilgili yargı yetkisine sahip merciin statüsüne bakılmaksızın uygulanmaktadır[47].

a- Amatör Futbolcular (2,3 ve 4. Sıradaki başvurular) açısından yapılan değerlendirme: Kabul Edilmezlik Kararı

Amatör futbolculara ilişkin olan ve birleştirilen her üç başvuruda da, başvurucular(Fatih Arslan, Şaban Serin ve Mehmet Erhan Berber) "müsabaka sonucunu haksız şekilde manipüle etmek fiilinden (hatır şikesinden)" suçlu bulunarak, bir yıl süreyle futbol maçlarında oynamama cezasına çarptırılmışlardır. AİHM, aşağıda izah edileceği üzere, yukarıdaki kriterleri uyguladığı bu somut olayın adil yargılanma hakkını uygulanabilir kılmaya yetmediğine ve bu nedenle de söz konusu başvuruların kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

AİHM, İlk kritere (iç hukuka göre tedbirin sınıflandırması kriterine) ilişkin olarak yaptığı değerlendirmede, öncelikle olay tarihinde (6222 sayılı kanunun (Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi hakkında kanun) henüz yürürlükte değilken), maç sonucunu etkilemek amacıyla yapılan eylemlerin Türk yasalarına göre sadece disiplin suçu oluşturduğunu tespit etmektedir. Geri kalan kriterler bakımından, yani suçun niteliği ve cezanın ciddiyet derecesi ile ilgili olarak da, başvuranların bu fillerinden dolayı alabilecekleri maksimum cezanın (olay tarihinde yürürlükte bulunan eski Disiplin Direktifi uyarınca) üç yıllık yasaktan ibaret olduğunu; bütün bunlar birlikte dikkate alındığında, başvuranlara yönelik disiplin işlemlerinin, AİHS'nin 6. maddesi anlamında bir cezai yaptırıma ilişkin olduğunun belirlenmesi için yeterli olmadığı (başvurucuların aldığı disiplin cezasının cezai itham boyutuna ulaşmadığı) kanısına ulaşmaktadır[48].

---

47 Mahkeme, bu noktada (*Naït-Liman v. Switzerland* ,başvuru no. 51357/07, § 106, 15 March 2018)kararına atıf yapmaktadır(paragraf,150).

48 Prg. 154.

Mahkeme, davacıların durumunu ayrıca "medeni hak ve yükümlülükler" boyutu yönüyle de ele almakta ve Sözleşmenin 6&1. Maddesinin bu yönüyle ihlal edilip edilmediğini tartışmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, süregelen içtihatlarına göre, mesleki organlar nezdinde yapılan bir disiplin soruşturmasında kişinin mesleği icra hakkının doğrudan tehlikeye düştüğü durumlarda, "medeni hak ve yükümlülükler " konusunda bir anlaşmazlık olarak niteleme yapılabileceğini kabul etmektedir.

Somut olayda Mahkeme, TFF mevzuatına göre yaptığı incelemede, amatör futbolcuların kulüplerinden ücret almaksızın futbol oynadıklarını, onlara sadece yaptıkları masraflar için geri ödeme yapılmasına izin verildiğini tespit etmektedir. Bu durum, askıya alma yaptırımının onların mesleği icra haklarını tehlikeye atmadığı anlamına gelmektedir. Her ne kadar başvuranlar kendilerine uygulanan askıya alma yaptırımı nedeniyle bir yıl boyunca maaşlarından mahrum bırakıldıklarından şikayet etmişler ise ve hatta fiili durum böyle olsa bile, başvuranların bu durumu kulüpleriyle yaptıkları anlaşmalar veya ödeme belgeleri veya aldıkları diğer yardımların bir kopyasını sunamadıklarını belirterek, uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olma niteliğini ortaya koyamadıklarını ifade etmektedir.

Böylece Mahkeme, Sözleşmenin adil yargılanma hakkına ilişkin 6&1. Maddesinin ne medeni hak ve yükümlülükler ne de ceza ithamı bakımından uyuşmazlık konusu olayda uygulanamayacağını tespit etmekte ve bu nedenle de başvuruları kabul edilemez bulmaktadır (Sözleşme, m.35&3(a) ve 4).

b- Diğer iki başvuru (1 ve 5. Sıradaki başvurular) açısından değerlendirme: Ali Rıza'nın Profesyonel Futbol Sözleşmesinden (Hizmet Sözleşmesi) Kaynaklanan Başvurusu ve Serkan Akal'ın Sınıf Düşürme Kararına Karşı Başvurusu (30226/10 ve 5506/16 nolu Başvurular)

Mahkeme,konularındaki benzerliği göz önünde bulundurarak, kabul edilebilirlik incelemesi bakımından bu iki başvuruyu birlikte ele almıştır.

Profesyonel Futbolcu Ali Rıza'nın başvurusunda (30226/10), Tahkim Kurulu tarafından, başvurucunun kulüple olan sözleşmesini haksız feshettiği gerekçesiyle verdiği zararı ödemesine ilişkin 16 Nisan 2009 tarihli

kararından yakınılmaktadır. Mahkemeye göre uyuşmazlık konusu hak, açıkça maddi niteliktedir ve kulüp ile başvuran arasındaki, yani iki özel kişi arasındaki bir sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Bu durumda başvuru konusu hakların Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında "medeni" haklar kapsamında olduğunun kabulü gerekir.

Yardımcı Hakem Serkan Akal başvurusunda (5506/16 nolu başvuru), Merkez Hakem Kurulunun kendisini "üst düzey" yardımcı hakemlikten "il" hakemliğine düşürme kararını uygun bulan Tahkim Kurulunun 30 Temmuz 2015 tarihli kararından yakınılmaktadır. Mahkemeye göre; uyuşmazlığa konu kararın başvurucunun kariyeri üzerinde olumsuz etkisi olacağı şüphesizdir. Ayrıca, başvuran tarafından sunulan belgeler dikkate alındığında, başvuru konusu kararın başvuranın kazançlarının bir kısmını kaybetmesine neden olduğunu da gözlemlemektedir. Bu durum, başvuruya konu hakların "medeni haklar" niteliğinde olduğunun belirlenmesi bakımından yeterlidir.

Her iki başvuru bakımından da, Sözleşmenin 6&1. Maddesi *konu bakımından uygulanabilir* durumdadır. Ancak, konu bakımından başvuruların sözleşmenin kapsamında olması önemli olmakla birlikte, kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için, başvurucuların iç hukuk yollarını tüketip tüketmediklerinin de incelenmesi gerekir. Mahkeme, hükümetin itirazından hareketle, *yeniden yargılamaya ilişkin süreçlerin olağan başvuru yolu olarak kabul edilemeyeceğini belirterek*[49], tahkim kurulu kararıyla iç hukuk yollarının da tüketilmiş olduğunu kabul etmektedir.

---

[49] Davada, iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin de bir tartışma yaşandığı görülmektedir: Hükümet temsilcisi, ilk başvurunun (Futbolcu Ali Rıza'nın başvurusu) iç hukuk yolları tüketilmediği için kabul edilemez olduğunu savunmuştur. Gerekçe olarak; başvuranın, Tahkim Kurulu kararının kesin ve nihai karar olduğunu bilmesine rağmen, TFF Hukuk Kurullarının hukuk yargılama usulüne göre yeniden yargılama yapabileceğini önceki kararlardan örnekler vererek öne sürdüklerini belirtmiş, ama bu yola gitmemesi gösterilmiştir. Başvurucu ise, yeniden yargılama yönteminin bu uyuşmazlıkta uygulanamayacağını, kaldı ki yeniden yargılamanın tüketilmesi gereken bir yol olmadığını öne sürmüştür.
Mahkeme, değerlendirmesinde; Mahkemenin önceki içtihatlarına göre, yeniden yargılama için başvuru yapılmasının, kural olarak, maddenin uygulanması amacıyla dikkate alınamayacağına ilişkin içtihatlarının mevcut olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme ayrıca; mevcut davada açısından, Tahkim Komitesinin kararının kesin olduğunu ve yargılamanın yeniden açılmasını gerektiren hiçbir koşul olmadığını belirtmekle beraber, yargılamanın yenilenmesi usulünün başvurucunun tüketmesi gerekmeyen olağanüstü bir çözüm olduğuna işaret etmiş ve iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin ilk başvuru yönünden yapılan itirazı açıkça temelsiz bularak reddetmiştir.

Sonuç Olarak:Mahkeme, başvurucuların (No: 30226/10 ve 5506/16), Tahkim Kurulunun bağımsızlığına ve tarafsızlığına ilişkin yakınmalarının Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit ederek, ***kabul edilebilir olduklarına*** karar vermiştir. Böylece, bu iki başvuru bakımından Esas İncelemesine girişilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ:

Bu davada, başvurucular; Anayasa ve TFF'nin ilgili düzenlemelerine göre, futbolla ilgili tüm anlaşmazlıkların Tahkim Kuruluna sunulmak zorunda olduğunu; meslekleri futbol olduğu için TFF kurallarının kendilerine istisnasız bir şekilde uygulandığını ve hiçbir aşamada Tahkim Kurulunun uyuşmazlıkları üzerindeki yargı yetkisini kabul edip etmediklerinin kendilerine sorulmadığını, Tahkim Kurulu önündeki yargılamaların zorunlu tahkim yargılaması olduğunu ileri sürmüştür.

Hükümet ise, Tahkim Kurulunun, FFFA ve UEFA'nın şartları gereği özel futbol anlaşmazlıklarını süratli ve uygun maliyetli bir şekilde çözüme kavuşturmak için TFF içinde kurulan zorunlu tahkim mekanizmasının bir parçasını oluşturduğunu ileri sürerek, *futbol uyuşmazlıklarının kendine özgü (suigeneris) niteliği gereği, sözleşmenin 6. Maddesinde düzenlenen teminatlarının Tahkim Kurulu önündeki yargılamalara uygulanmayacağını savunmuştur.*

1- Mahkemeye Göre: Sporda Zorunlu Tahkim Yargısı Kurulması Mümkündür; Ama Bunun Sözleşmenin 6&1. Maddesindeki Güvenceleri Sağlaması Gerekir:

Mahkemenin Değerlendirmesinde; Sözleşmenin 6&1. Maddesinde, herkesin, medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili herhangi bir talebini bir mahkeme veya hakim önüne getirme hakkının güvence altına alındığı vurgulanmakta ve mahkemeye erişim hakkının bu hakkın sadece bir yönünü oluşturduğunu belirtmektedir. Ancak mahkeme, 6 § 1. madde ile güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, bir takım sınırlamalara tabi olabileceğini de kabul etmektedir: Mahkemeye erişim hakkı işin doğası gereği devlet tarafından düzenleneceğinden, bu düzenlemeler yapılırken taraf devletler belli bir takdir marjına sahiptir. Fakat bu sınırlamaların Sözleşmenin gereklerine uygun yapılıp

yapılmadığı hususunda nihai karar yetkisi mahkemeye aittir. Mahkeme, başvurulan sınırlamaların hakkın özüne zarar vermediği hususunda ikna olmak zorundadır. Dahası, yapılan sınırlama meşru bir amaç izlemiyorsa ve kullanılan araçlar ile ulaşılması istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi yoksa, bu 6 § 1 maddesiyle uyumlu bir sınırlama olmayacaktır.

Mahkemeye erişim hakkının, ülkenin standart yargı sistemi içinde yer alan klasik genel mahkemelerden birine erişim hakkı olarak anlaşılması gerekmez: Bu, sınırları belli, özel konularda karar vermek üzere kurulmuş bir mahkeme de olabilir; yeter ki daima gerekli güvenceleri sağlayabilsin.Bu nedenle, 6. Madde, bireyler arasındaki bazı maddi anlaşmazlıkların çözümü için tahkim mahkemelerinin kurulmasını engellememektedir.

Ayrıca, **gönüllü tahkim ve zorunlu tahkim arasında da** bir ayrım yapılmak gerekir: Eğer Tahkim yasal olarak zorunlu ise ve tarafların uyuşmazlıklarını bir tahkim mahkemesi önüne getirmekten başka seçenekleri yok ise, bu durumda 6. Maddedeki güvencelerin sağlanması gerekir.

Somut davaya döndüğümüzde;

Taraflar arasında, Tahkim Kurulu yargılamasının zorunlu nitelikte bir tahkim yargılaması olduğu konusunda bir anlaşmazlık yoktur.

Birinci başvuruyla ilgili olarak; o tarihte yürürlükte olan TFF kurallarının, sözleşmeden doğan uyuşmazlıkları da Tahkim Komitesinin zorunlu yargı yetkisi kapsamında düzenlediği görülmektedir. Bu durumda, Davacı ya da Kulübün sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın tahkim komitesi önüne getirilmesinden başka herhangi bir seçeneği bulunmamaktadır.

Beşinci başvurucu ile ilgili olarak bakıldığında; Anayasanın 59 § 3. maddesinde sporun disiplinine ve yönetimine ilişkin uyuşmazlıklar konusunda spor tahkim mahkemelerinin zorunlu yargı yetkisi düzenlenmektedir. Yine, o tarihte yürürlükte bulunan Merkez Hakem Kurulu yönergeside, bu kurulun kararlarına karşı ancak Tahkim Kurulu önünde itiraz edilebileceğini düzenlemektedir.

Mahkemeye göre; Hükümet, profesyonel spor bağlamında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü için, kararları hızlı ve ucuz bir şekilde verebilecek uzman bir organa başvurmanın yararlı olduğunu bildirmektedir.Tek ve uzmanlaşmış bir hakem heyetine başvurmanın belirli usul

kolaylıkları sağladığı ve yasal kesinliği güçlendirdiği, FIFA ve UEFA'nın ilgili kurallarını da dikkate alarak bu alanda devlet dışı bir uyuşmazlık çözümü mekanizması oluşturulmasının uygun bir çözüm olabileceği doğrudur. Ancak bütün bu gerekçeler, başvurucuların AİHS'nin 6 § 1. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılama hakkına ilişkin korumalarından yoksun bırakılması için yeterli bir sebep teşkil edemez.

Sonuç olarak, Mahkeme, Tahkim Komitesi huzurundaki tahkim işlemlerinin zorunlu tahkim yargılaması olduğunu ve bu nedenle Sözleşme'nin 6 § 1. Maddesinde öngörülen adil yargılanmaya ilişkin güvenceleri sağlamak zorunda olduğu görüşündedir. Mahkeme, CAS'ın aksine, TFF Tahkim Kurulunun kararlarının kesin olduğunu ve bu nedenle herhangi bir mahkemenin yargısal denetimine tabi olmadığını da hatırlatmaktadır.

Böylece, Tahkim Kurulu önündeki yargılamaların da AİHS'nin 6&1. Maddesinde yer alan adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri sağlaması gerektiği ortaya çıktığına göre, adil yargılanmanın temelini ve bu başvuruların da esasını teşkil eden "Tahkim Kurulu "bağımsız" ve "tarafsız" mıdır sorularının cevabının araştırılması gerekecektir.

2- Temel Soru: Tahkim Kurulu "bağımsız" ve "tarafsız" mıdır?

Başvurucular, tahkim kurulunun tarafsız ve bağımsız olmadığını öne sürmüşler, hükümet ise bu iddiaya karşı çıkmıştır. Aşağıda, mahkeme kararına yansıdığı şekliyle önce başvurucuların ve hükümetin argümanları incelenecek, devamında ise mahkemenin görüşüne yer verilecektir.

A- Taraf iddiaları

İlk başvurucuya (Ömer Kerim Ali Rıza) göre; Genel Kurulun (Kongrenin) oluşumunu düzenleyen TFF Tüzüğündeki kurallar karşısında, Kongre delegelerinin çoğunluğu futbol kulüplerini temsil ederken, sadece küçük bir kısmı futbolcuları temsil etmektedir. Bu durumda, Kongre'nin kararlarında futbolcuların ya da futbolun diğer paydaşlarının değil,sadece kulüplerin çıkarlarını destekleyecek tarzda hareket edeceği açıktır. Kongre Yönetim Kurulu'nu ve dolaylı olarak (yönetim kurulu aracılığıyla) Tahkim Kurulu üyelerini seçtiği için, oyuncular ve kulüpler Tahkim Kurulu yapısında eşit etkiye sahip olamayacaktır[50].

---

[50] Başvurucuya göre, Kulüp temsilcileri Kongre'nin büyük bir bölümünü oluşturduğundan, Yönetim Kurulu kulüpler tarafından etkin bir şekilde kontrol edilip yönetilmekte

Başvurucu, FIFA'nın 1010 sayılı genelgesinde, bir tahkim mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olarak kabul edilebilmesi için sağlanması gereken kriterlerin açıkça ortaya koyulduğunu ileri sürmüştür[51].

Başvurucu ayrıca, Ombudsman'ın (Kamu Denetçisinin) 27 Temmuz 2018 tarihli kararında, Tahkim Komitesinin bağımsızlık ve tarafsızlık bakımından sorunlu yönlerine işaret edilerek, Hükümete, Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda bağımsızlık ve tarafsızlığın sağlanması için TFF mevzuatında gerekli değişiklikleri yapmasını tavsiye ettiğini de belirtmiştir.

Diğer Başvurucu (5506/16nolubaşvurudaki beşinci başvurucu) ise; Merkez Hakem Kurulu (MHK) üyelerinin Başkanın önerisi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atandığını ve Yönetim Kurulu'nun MHK'nin herhangi bir üyesinin üyeliğini askıya alma veya kaldırma yetkisine sahip olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca, MHK'nun görev süresinin Yönetim Kurulu'na eşit olmasının da,MHK'nun tamamen Yönetim Kurulu'na ve nihayetinde Başkana bağlı olduğunu gösterdiğini iddia etmiştir. Ayrıca, MHK üyelerinin statülerini Yönetim Kuruluna borçlu oldukları için, Yönetim Kurulu ve Başkan'a karşı bir tür minnettarlık hissettiklerini belirterek, MHK Direktifine istinaden, hakem listesinin önceden onay için Yönetim Kuruluna sunulmasının da, MHK'nun yardımcı hakemlerin seviyelerini belirlerken bağımsız bir şekilde karar vermediği konusundaki görüşünü desteklediğini ileri sürmüştür.

Başvurucu, aynı düşüncelerin Tahkim Kurulu için de geçerli olduğunu savunmuş; TFF Tüzüğü'nün ilgili hükümlerine atıf yaparak; Hakem Heyeti üyelerinin de Başkan'ın önerisi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atandığını, görev sürelerinin Yönetim Kurulu ile aynı olduğunu ve Tahkim Komitesinin iç usul kurallarının da aynı şekilde düzenlendiğini belirtmiştir. Başvurucu, mevzuatta Tahkim Kurulu üyelerini dış baskılara karşı koruyacak herhangi bir güvence sağlanmamış olmasına da dikkat çekerek, bunların Yönetim Kurulu ile Başkanın gayri resmi istek ve dileklerine göre hareket etmekten başka seçeneklerinin olmadığını öne sürmüştür.

---

ve bu nedenle Tahkim Kurulu da onların çıkarlarını korumaktadır.

51 Başvurucu, yine bu bağlamda UEFA ile Fédération internationaledes Associations de football eursprofessionnels (FIFPro) Avrupa bölümü arasında düzenlenen "futbol ile ilgili anlaşmazlıkların çözümü için uygun tahkim prosedürlerinin uygulanmasını tavsiye eden" muhtıra zaptına da işaret etmiştir.

Başvuran ayrıca, Tahkim Kurulunun merkezinin TFF'nin ana binası ile aynı binada yer alması, sekretarya ve idari işlerinin TFF Personelince yerine getirilmesi, ayrı bir bütçesinin olmaması gibi nedenlerle de, Tahkim Kurulunun bağımsız bir şekilde karar verebileceğinin beklenmesinin makul olmadığını öne sürmüştür.

Hükümet ise, bütün bu iddiaları reddetmiştir: Tahkim Kurulu üyelerinin atanması ve görev süresinin düzenlenmesini de içeren TFF statüsünü kabul etmek ve değiştirme yetkisinin TFF Genel Kurul'una ait olduğunu belirterek, Genel Kurul'un yapısını düzenleyen TFF Tüzüğüne göre futbolcuların da, futbol camiasından diğer birçok kişi ile birlikte, Genel Kurul'da temsil edildiğini ifade etmiştir.

Hükümet ayrıca, Tahkim Kurulunda üyelik için gerekli nitelikler ve üyelerin görev sürelerinin, TFF Kanunu ve TFF Tüzüğü'nün Tahkim Komitesi üyelerinin atanma şeklinin düzenlenmesiyle ilgili hükümleri içinde yer aldığına işaret etmiş; TFF Yasasının Tahkim Komitesinin görevlerinde bağımsız ve tarafsız olması gerektiğini açıkça düzenlediğini belirterek, TFF merkezinde faaliyet gösteriyor oluşunun onun bağımsızlığına ve tarafsızlığına zarar verdiği şeklinde yorumlanamayacağını öne sürmüştür.

Hükümet, ayrıca FIFA ve UEFA Tüzüklerine de atıfta bulunarak, TFF'nin merkezi örgütlenmesinin büyük ölçüde FIFA ve UEFA'nın organlarının örgütlenme şekline dayandığını belirterek, bu kuruluşların Tüzüklerinin tahkim mahkemelerinin organizasyonu ve oluşumu ile ilgili sert ve sıkı kurallar içermediğini öne sürmüştür. Hükümete göre; Tüzükler "bağımsız ve tarafsız bir tahkim mahkemesine" atıfta bulunmuş olmakla birlikte, bunun için yerine getirilmesi gereken kriterleri ortaya koymamıştır.Bu durumda, TFF, Tahkim Kurulunu tasarlama ve yapılandırma bakımından takdir yetkisine sahiptir.

Hükümet ayrıca Mahkeme'nin bazı eski kararlarına atıfta bulunarak[52]; Tahkim Kurulu üyelerinin atanma şeklinin başlı başına onların bağımsızlıklarından ve tarafsızlıklarından şüphe etmek için yeterli olmadığını, asıl önemli olanın kararlarını verirken Yönetim Kurulu'nun talimatlarına uyup uymadıkları olduğunu öne sürerek; Tahkim Kurulunun tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlamaya yönelik hukuksal düzenlemelere

---

52 (Sramek / Avusturya (no. 8790/79, §§ 37-38, 22 Ekim 1984) ve Campbell ve Fell / Birleşik Krallık'ta (no. 7819/77 ve 7878/77, §§ 77-74, 28 Haziran 1984)

atıf yapmıştır: TFF Kanunu, Tahkim Kurulunun görevlerinde bağımsız ve tarafsız olduğunu düzenlemektedir. Ayrıca, Tahkim Kurulu üyelerinin TFF'nin herhangi bir kuruluş ya da organında üye olamayacağı ya da TFF'ye üye veya onunla ilgili herhangi bir özel hukuk tüzel kişiliğinde çalışamayacakları hususları da bu amaca yöneliktir. Dahası, TFF Tüzüğünde, istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça üyelerin değiştirilemeyeceğin de düzenlendiğini ve böylece Tahkim Kurulu üyelerinin bağımsızlığı ve tarafsızlığının teminat altına alındığını savunmuştur[53].

B- Mahkemenin Temel Kabulleri ve Yönteme İlişkin Değerlendirmesi

Mahkeme, kararında öncelikle bazı Genel Prensipleri hatırlatmaktadır.

Buna göre;

Öncelikle, Sözleşmenin 6 § 1. maddesi uyarınca bir "mahkeme" nin her zaman "kanunla kurulması" gerekmektedir. Bu durum, Sözleşme ve onun ek Protokolleri tarafından oluşturulan koruma sisteminin doğasında bulunan "hukukun üstünlüğü" ilkesinden kaynaklanmaktadır. Yasama organının iradesine uygun olarak tesis edilmemiş bir organ, bireylerin davalarını dinlemek için demokratik bir toplumda gerekli olan meşruiyetten yoksundur.

Ancak, "Kanunla kurulmuş olmak" ifadesi sadece bir "mahkeme" nin varlığının sadece yasal dayanağını değil, aynı zamanda mahkeme heyetinin oluşumunu da kapsamaktadır[54]. Bu nedenle, bu hükümde atıfta bulunulan "kanun" sadece yargı organlarının kurulması ve yetkisi ile ilgili mevzuattan ibaret olmayıp, aynı zamanda iç hukukun ilgili herhangi bir hükmünün herhangi bir ihlali suretiyle, bir veya daha fazla yargıcın davanın incelemesinde bulunmasının hukuka aykırı olmasına yol açacaktır. Örneğin, Türk Hukukunda hakimlerin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddine ilişkin düzenlemelerden bu bağlamda söz edilebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu 34 ve devamı maddelerde düzenlenen Hakimin

---

53 Hükümet, beşinci başvurucunun "hakem listesinin önceden onay için Yönetim Kuruluna sunulduğu" görüşüne katılmamıştır. Hükümete göre; Herhangi bir itiraz olmadığı sürece hakem listesi için önceden onay gerekmemekte, bu halde liste Merkez Hakem Kurulu tarafından yayınlanmadan önce Yönetim Kurulu tarafından sadece gözden geçirilmektedir.

54 Mahkeme bu konuya ilişkin olarak (*Lavents v. Latvia*, no. 58442/00, § 114, 28 Kasım 2002) kararına atıf yapmaktadır (bk. Paragraf 194).

Davaya Bakmaktan Yasaklılığı ve Reddine ilişkin düzenlemelere aykırı şekilde oluşturulacak bir heyet bu bağlamda sözleşmenin (m.6&1) ihlaline yol açacaktır.

Mahkeme kavramının özerk yorumu: Mahkeme ayrıca, Devlet mahkemelerinden biri olarak sınıflandırılmayan bir otoritenin, Sözleşmenin 6 § 1 maddesinin amacına göre, bu ifadenin esas anlamı bakımından yine de bir "mahkeme" olarak nitelenebileceğine işaret etmektedir. Buna göre; bir mahkeme ya da hakimlik; yasal kurallara göre belirlenen yetkisi dahilindeki konularda tam yetkili olarak ve öngörülen şekilde yürütülen usuli işlemlerden sonra karar veriyorsa, onun asli anlamda yargısal işleviyle mahkeme olarak nitelendirilmesi gerekir[55].

Mahkemenin bağımsızlığı kavramı: Bir mahkemenin, Sözleşmenin 6 § 1 maddesi anlamında "bağımsız" kabul edilip edilemeyeceğini belirlemek için, öncelikle üyelerinin atanma şekli ve görev süreleri, dış baskılara karşı teminatların varlığı ve kuruluşunun bağımsızlık görünümü gösterip göstermediği soruları göz önünde bulundurulmalıdır.

Tarafsızlık sorgulamasında sübjektif ve objektif testler: Tarafsızlık konusunda, sübjektif ve objektif testlere gerek duyulur. Hakimlerin sübjektif önyargılarının olup olmadığı çoğu kez kolayca tespit edilemez. Ancak, objektif test çoğu kez daha anlamlı olabilir[56]. Bu bağlamda,

---

55 "Karar verme gücü, "mahkeme" kavramının doğasındandır. Uygulanan Prosedür önce Sözleşmenin 6&1 maddesi gereğince uyuşmazlık konularının belirlenmesini sağlamalıdır.Madde 6 § 1 'in amaçları bakımından, bir mahkemenin standart yargı sistemine entegre edilmiş bir mahkeme olmasına gerek yoktur;olağan mahkeme sistemi dışında uygun şekilde belirli bir konuyu ele almak için de oluşturulabilir (bkz. RolfGustafsson / İsveç, 1 Temmuz 1997, § 45, Raporlar 1997 IV).Ayrıca, tam yetki alanına sahip olan ve yalnızca yürütmeden ve taraflardan bağımsızlık gibi bir takım gereklilikleri yerine getiren bir kurum da, 6 § 1 madde anlamında "mahkeme" olarak nitelendirilmeyi hak etmektedir (bkz. Beaumartin / Fransa, 24 Kasım 1994, § 38, Seri A no. 296 B ve DiGiovanni / İtalya, no. 51160/06, § 52, 9 Temmuz 2013) (bk. Paragraf 195).

56 Mahkeme kararında, tarafsızlık sorgulamasında kullanılacak objektif ve sübjektif testlere ilişkin geniş açıklamalarda bulunulmaktadır: "Tarafsızlık, normalde önyargı olup olmadığına işaret eder; sübjektif ve objektif testlere göre belirlenir. Mahkemenin yerleşik içtihadına göre, 6&1. Madde anlamında tarafsızlığın varlığı, hakimin belirli bir davada herhangi bir kişisel önyargıya sahip olup olmadığına göre belirlenmelidir (sübjektif test). Ayrıca, objektif (nesnel) teste göre de, diğer yönlerinin yanı sıra, mahkemenin kendisinin ve onun oluşumunun tarafsızlığı ile ilgili meşru bir şüpheyi dışlamak için yeterli teminatlar sunup sunmadığına bakılmalıdır".
"Bununla birlikte, bu iki yaklaşım arasında su geçirmez bir ayrım yoktur, çünkü bir hakimin davranışı, dıştan gözlemleyenin bakış açısından tarafsızlık konusunda nes-

görünüşler bile belirli bir öneme sahip olabilir veya başka bir deyişle, *"adalet sadece yapılmakla kalmamalı, aynı zamanda yapılması da görülmelidir"*. Asıl olan, demokratik bir toplumda mahkemelerin halka güven vermesidir[57].

Bu bağlamda somut uyuşmazlık açısından, öncelikle Tahkim Kurulunun "kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme" olarak kabul edilip edilemeyeceği tespit edilmek durumundadır.

Mahkemenin (AİHM) tespitlerine göre(bk. Paragraf 201-206); birinci başvuruyla ilgili iç hukuktaki yargılamalar sırasında (yani 2008-2009 yıllarında), Tahkim Komitesini düzenleyen yasal çerçevenin, Parlamento'dan çıkan birincil mevzuatın bir parçası olan eski TFF Yasası ile belirlendiği görülmektedir. Eski TFF Kanunu, Tahkim Komitesinin yetki ve yapısı ile üyelerinin atanması, görev süresi ve gerekli nitelikleri gibi farklı özelliklerini yeterince ayrıntılı olarak tanımlamış ve yasanın hükümleri, Tahkim Komitesinin önündeki yargılamalar bakımından usule ilişkin ayrıntılı kurallar içeren eski Tahkim Direktifi ile tamamlanmıştır.

Mahkemeye göre; 5506/16 nolu başvuru konusunun tabi olduğu usul hükümlerinin o sırada yürürlükte bulunan şekline göre,Anayasanın 59/3. Maddesi spor uyuşmazlıkları konusunda karar verme yetkisini açıkça tahkim kurullarına vermiştir. Eski TFF Kanunu'nu yürürlükten kaldıran ve değiştiren yürürlükteki TFF Kanunu, önceki şekli kadar ayrıntılı olmasa da, Tahkim Kurulunun, TFF'nin futbol anlaşmazlıkları hakkında nihai ve bağlayıcı kararlar veren en yüksek hukuk kurulu olmasını sağlamıştır. Genel Kurul tarafından kabul edilen TFF Tüzüğü, Tahkim Kurulunun oluşumu, atanması, görev süresi ve yetkinliği gibi temel özelliklerini geniş bir şekilde tanımlamakta ve yargılamanın belirli yönlerini düzenleyen direktifleri çıkarmayı Yönetim Kuruluna bırakmaktadır.

nel olarak yapılan yanlış yönlendirmelere yol açmayabilir, ama bu davranış onun aynı zamanda kişisel inancına ilişkin olabilir (sübjektif test). (bkz.Kyprianou / Kıbrıs [BD], no. 73797/01, § 119, AİHM 2005-XIII).Dolayısıyla, hakimin öznel tarafsızlığının varsayımını çürütmek için kanıt temin etmenin zor olabileceği bazı durumlarda, nesnel tarafsızlık gereksinimi daha önemli bir garanti sağlar".
"Bağımsızlık ve nesnel tarafsızlık kavramları birbiriyle yakından ilişkilidir ve koşullara bağlı olarak ortak inceleme gerektirebilir (bkz. Sacilor-Lormines / Fransa, no. 65411/01, § 62, AİHM 2006-XIII)".(bk. paragraflar, 197-200).

57 (bk. Pullar / Birleşik Krallık, 10 Haziran 1996, § 32, Raporlar 1996-III).(bakınızMorice / Fransa [BD], no. 29369/10, § 78, AİHM 2015 ve Oleksandr Volkov / Ukrayna, no. 21722/11, § 106, AİHM 2013)(bk. Paragraf 199).

Özetle; başvurucuların davalarında hüküm verildiği sırada, birincil ve ikincil mevzuattaki düzenlemeler karşısında Tahkim Kurulu, 6 § 1. madde anlamında "kanunla kurulmuş bir mahkeme" görünümündedir ve bu hususa aslında başvuranlar tarafından da açıkça itiraz edilmemiştir. Kanunla kurulmuş mahkeme niteliğinde bir tartışma olmadığına göre, bu durumda ortaya konulması gereken husus, söz konusu Tahkim Kurulunun Sözleşmenin bu hükmü (6 § 1.) kapsamında "bağımsız" ve "tarafsız" olarak kabul edilip edilemeyeceğidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, başvurucular, Tahkim Komitesinin davalarına karar veren üyelerinden herhangi birinin sübjektif tarafsızlığını değil, objektif bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını sorgulamaktadırlar. Çünkü onlar, Tahkim Kurulu üyelerinin atama biçimleri, görev süreleri ve ücret ödemeleri nedeniyle Yönetim Kurulundan bağımsız olmadığını, bilakis Yönetim Kurulunun talimatlarına uygun olarak karar verdiklerini iddia etmişlerdir.

Ayrıca Mahkeme (prg. 206), başvurucuların Tahkim Komitesinin hem bağımsızlığına hem de objektif tarafsızlığına itiraz etmek için ileri sürdüğü iddialar aynı olgusal görüşlere dayandığından, tarafsızlık sorununu bağımsızlık konusundan ayırmanın zor olduğu, bu nedenle her iki konunun birlikte ele alınması gerektiğine karar vermiştir[58].

C- Bağımsızlık ve Tarafsızlık İncelemesi:

Bu Bağlamda Mahkeme, Tahkim Komitesinin farklı özelliklerini sırasıyla incelemektedir:

---

[58] Mahkeme, Hükümetin, Tahkim Komitesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusuna ilişkin itirazı ve bu itirazda Kolgu davasını emsal göstermesi üzerine şu açıklamalarda bulunmaktadır: "Mevcut başvurular ile Kolgu davası arasında bir ayrım yapılması gerekmektedir. Başvuruya konu yargılamalar sırasında, Tahkim Komitesi'nin futbol anlaşmazlıkları konusunda münhasır yargı yetkisi vardır ve başvuruculların bu yetkiyi kabul etmekten başka seçeneği kalmamışken, *Kolgu'da başvurucu davasını TFF'nin organlarına gönüllü olarak götürmüştür*.Bu bağlamda Mahkeme ayrıca, *Anayasa Mahkemesi'nin sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların olağan Devlet mahkemeleri önünde çözümüne zemin hazırlayan 18 Ocak 2018 tarihli kararının ancak 3 Mart 2019'da yürürlüğe girdiğini ve hiçbir şekilde birinci başvurana fayda sağlamadığını da vurgulamaktadır*. Mahkeme, bu nedenle Hükümetin savunmasını reddederek, "futbolla ilgili farklı türdeki uyuşmazlıklar için zorunlu bir mahkeme olan Tahkim Kurulunun, söz konusu dava sırasında, Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca bağımsızlık ve tarafsızlık gereklerini yerine getirip getirmediğinin ortaya konulması için *yeni bir inceleme yapılmasının gerekliliğine*" karar vermektedir (prg.207).

Tahkim Komitesinin atanma şekli ile ilgili olarak, üyelerin Başkanın tavsiyesi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atanacağına dikkat çekmektedir: Adayların TFF mevzuatında öngörülen niteliklere sahip olması koşuluyla Yönetim Kurulu, Tahkim Komitesinde görev alacak kişiyi seçme konusunda sınırsız bir takdir yetkisine sahiptir.Ancak Mahkeme'nin görüşüne göre, sırf üyelerinin Yönetim Kurulu tarafından atanıyor olması, onların objektif tarafsızlığı konusunda şüphe uyandırmak için yeterli değildir.Bu bağlamda, Mahkeme, bir mahkemenin üyelerinin atanma biçiminin, üyelerin atanmaları bir kez sağlandıktan sonra, herhangi bir baskıya maruz kalmadıkları, herhangi bir talimat almadıkları ve görevlerini tam bağımsızlıkla yerine getirdikleri takdirde, bu yargı organının bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedelemediğini yinelemektedir. Mahkeme, başvuranların Tahkim Komitesi üyelerinin kendi davalarına karar verirken herhangi bir talimat almasından veya Yönetim Kurulundan herhangi bir baskıya maruz kalmasından şikayet etmediklerini kaydetmekte ve dava dosyalarından da böyle bir talimat veya baskının fark edilememekte olduğuna vurgu yapmaktadır. Yani, sübjektif tarafsızlık ve bağımsızlık konusunda olumsuz bir sonuca ulaşılmamaktadır. Bu nedenlerle Mahkeme, Tahkim Komitesi üyelerinin görevlerini gerekli bağımsızlık düzeylerinde yerine getirmelerini sağlayacak yeterli güvencelerin bulunup bulunmadığını (objektif tarafsızlık ve bağımsızlık) inceleyecektir.

Mahkeme ilk olarak hem önceki hem de mevcut yasal çerçeveye göre Genel Kurul (Kongre) ve Yönetim Kurulu'nun oluşumuna bakmaktadır: İlk başvuruyla ile ilgili olarak, eski TFF Yasası'nda, burada belirtilen kriterleri karşılayan, emekli tüm futbolcuların ve hakemlerin sayıca bir sınırlama olmaksızın Kongrenin üyesi olabileceğinin belirtildiği tespit edilmektedir[59].Bununla birlikte, eski TFF Yasası'nın getirdiği kriterlerin

[59] Kararın 56. Paragrafında, eski TFF Kanununun Genel Kurul'un oluşumunu düzenleyen 5. Maddesi yer almaktadır. Buna göre, Genel Kurul üyeleri, (a) dan (o)'ya kadar düzenlenen kaynaklardan (toplam onaltı (16) değişik kaynak) gelen temsilcilerden oluşmaktadır ve bunun içinde belli şartları sağlayan emekli futbolcular, hakemler, futbolcu ve hakem dernekleri temsilcileri gibi çok değişik kanallardan gelen temsilciler bulunmaktadır. Bu düzenlemede Genel Kurulun çoğulcu yapısı öne çıkmaktadır. Buna karşılık 2009 yılında yürürlüğe giren 5894 sayılı yeni TFF Kanununda (4. Md.), Genel Kurul'un sadece adından söz edilmiş, nasıl oluşacağı tamamen TFF Statüsüne bırakılmıştır. TFF statüsü ise, Genel Kurulun oluşumunu düzenlediği 9. Maddesinde, belli şartları sağlayan emekli futbolculara ve hakemlere Genel Kurul üyeleri arasında bireysel olarak doğrudan temsil imkanı vermemiştir. Bu statünün Genel Kurulu düzenleyen 22. Maddesi incelendiğinde, Genel Kurulun asıl çoğunluğu oluşturan üyelerinin Türkiye Profesyonel futbol liglerinde yer alan kulüplerin temsilcilerinden oluştuğu, Profesyonel Futbolcular Derneği ve Türkiye Futbol Antrenörleri Derne-

(A milli takım kadrosunda yetmişbeş kez yer almış ve en az altı ay önce emekli olmuş futbolcu olma şartı gibi) sertliği nedeniyle, emekli futbolcular ve hakemler, futbol kulüplerinin temsilcilerine kıyasla sayıca zaten çok az temsil edilebildiler.Ancak,Beşinci başvurucunun davasına bakıldığı sırada, 29 Haziran 2011 tarihinde değiştirilen TFF Statüsü ile eski TFF Yasası tarafından getirilen kriterler değiştirilmiş, emekli futbolcular ve emekli hakemler Genel Kurulda çok daha az temsil edilebilme imkanını bulabilmiştir[60].

Mahkeme, aynı hususların Yönetim Kurulu için de geçerli olduğunu değerlendirmekte; ne eski ne de mevcut yasal düzenlemelerin, eski bir futbol kulübü üyesinin ya da yöneticisinin Yönetim Kurulunda görev almasını engelleyen (örneğin şu kadar süre önce görevi sona ermiş olmak gibi) herhangi bir kural içermediğini belirtmektedir. Tam tersine, TFF Statüsü, bir futbol kulübünün başkanı veya üyesi olan kişilerin Yönetim Kuruluna atanmadan önce istifa etmelerini yeterli bulmaktadır (statü, m.33/f)[61].Mahkeme'nin görüşüne göre, "bu düzenleme, bir futbol kulübünde daha önce deneyime sahip olmanın hiçbir zaman üye olmanın bir ön koşulu olmamasına rağmen, Yönetim Kurulunun her zaman büyük ölçüde futbol kulüplerinin üyeleri veya yöneticilerinden oluştuğunu kanıtlamaktadır.Kulüplerden gelenler dışında futbolun çıkarlarını temsil edebilecekler, Yönetim Kurulu'nda her zaman azınlık olmuştur"[62].

Tahkim Kurulunun kompozisyonuna bakıldığında; Mahkeme, Kurulun, hukuk eğitimi almış ve en az beş yıllık mesleki deneyime sahip ol-

---

ğinin ise ancak başkan ve en fazla milli olmuş beşer üye ile temsil imkanına sahip oldukları (toplamda oniki (12) üyelik temsil imkanı) görülmektedir. Oysa, sadece kulüpler, süper lig (126 üye), 1. Lig (36 üye), 2. Lig (36 üye), 3. Lig (54 üye) olmak üzere, toplamda 252 üye ile temsil edilebilme imkanına sahip bulunmaktadır. Hatta, amatör kulüplerin temsilcisi olan üyelerin de (9 üye) eklenmesiyle, sayı 261 olmaktadır. Genel Kurulda, kulüpler lehine olan temsil ağırlığı çok açıktır.

60 Mevcut durumda TFF Statüsünün 9. Maddesindeki düzenlemede, emekli futbolcu ve hakemlerin Genel Kurulda doğrudan temsili aslında hiç söz konusu değildir. Sadece; c) Profesyonel Futbolcular Derneği; e) Türkiye Faal Futbol Hakemleri ve Gözlemcileri Derneği düzenlemeleri nedeniyle dolaylı olarak sadece altışar (başkan ve en kıdemli beşer üyeden oluşan) üye ile temsil edilebilmektedirler.

61 TFF Statüsü, m.33/ f) (29.06.2011 tarihli Genel Kurul kararı ile değişik) "TFF üyesi olan ve profesyonel futbol liglerinde yer alan kulüplerde, başkanlık veya yönetim kurulu üyeliğinde bulunanların, seçimden önce Yönetim Kurulu üyesi seçildikten sonra derhal o görevlerinden istifa edeceklerine dair **yazılı bir taahhütname vermeleri** zorunludur".

62 Bk. paragraf 210.

ması gereken futbol mesleği dışı üyelerden oluştuğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak, Tahkim Kurulunda görev yapan kişiler çoğunlukla avukat veya spor hukuku alanında uzmanlaşmış akademisyenlerdir.Mahkeme daha önce başka bir uyuşmazlıkta, uyuşmazlığın konusuyla ilgili özel bilgi ve deneyime sahip meslekten olmayan üyelerin, söz konusu sorunların anlaşılmasına ve özel uyuşmazlıkların yargılanmasına son derece nitelikli katkıda bulunduğuna karar vermiştir[63].Bu nedenle, Tahkim Kurulunun sadece meslekten olmayan üyelerden oluşmasını Mahkeme bir sorun olarak görmemektedir. Bununla birlikte, Tahkim Komitesi üyelerinin görevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili olarak kendilerine karşı açılabilecek herhangi bir davadan muaf olmadıklarını ve herhangi bir mesleki davranış kurallarına bağlı olmadığını belirtmek gerekir. Mevcut düzenlemelere göre, Kurul Üyelerinin göreve başlamadan önce yemin etmeleri veya yasal bir beyanda bulunmaları gerekmemektedir.

Mahkemece, bunlara ilave olarak; Tahkim Komitesi üyelerinin görev süreleri incelediğinde, TFF mevzuatının onlar için sabit bir süre belirlemediğine ve görev sürelerinin Yönetim Kurulu ve Başkan ile aynı olduğuna işaret etmektedir. Buna karşılık, TFF kurallarının, istifa etmedikçe veya üyelikten çekilmedikçe, Tahkim Kurulu üyelerinin görev süreleri dolmadan değiştirilmesini veya görevden alınmasını yasakladığına da vurgu yapmaktadır. Üyeler, bu bakımdan belli bir görev süresi güvenliğine sahip olsalar da, Tahkim Kurulunun görev süresi Yönetim Kurulunun görev süresi ile sınırlanmak suretiyle süre yönünden Yönetim Kuruluna bağlamaktadır ki, Mahkemeye göre bu durum Sözleşmenin 6. maddesinin gerektirdiği şekilde bağımsızlık ve tarafsızlık garantilerinin sorgulanmasına yol açmaktadır[64].

---

63 Mahkeme, bu konuda "AB Kurt Kellermann / İsveç, başvuru no: 41579/98, § 60, 26 Ekim 2004" kararına yollama yapmaktadır. Bk. Paragraf 212.

64 Mahkeme, yürürlükteki kuralları göre Tahkim Komitesi üyelerinin TFF'den seyahat masrafları ve konaklama ödeneğinin yanı sıra ücret de aldıklarını ve bunlara ödenen tutarların Yönetim Kurulu tarafından belirlendiğini, ancak bunun Mutu ve Pechstein kararında vurgulandığı üzere, (ulusal mahkemelerin her zaman devlet bütçesinden finanse edilmesine benzetme yaparak, CAS'ın yalnızca mali düzenlemeleri nedeniyle bağımsızlık ve tarafsızlığa sahip olmadığının söylenemeyeceği) tek başına tarafsızlık ve bağımsızlık yönünden bir sorun oluşturmayacağını vurgulamaktadır. Mevcut davada da Mahkeme, Mutu ve Pechstein'daki bulgularından ayrılmak için hiçbir neden görmemektedir. Mahkemeye göre, bütün bu nedenlerle, Tahkim Kurulu üyelerinin katıldıkları her müzakere için ücret almaları ve TFF yürütme organıolan Yönetim Kurulu tarafından masraflarının geri ödenmesi, tek başına Tahkim Komitesinin bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu sonucuna varmak için yeterli değildir.

Hakimlerin tarafsızlığının sağlanmasına ilişkin olarak Mahkeme ayrıca;TFF'nin yürürlükteki kuralları uyarınca Tahkim Kurulu üyelerinin bağımsız karar verme yükümlülüğü altında olduğunu, Yönetim Kurulunda yer alan kişilerin Tahkim Kurulu üyesi olmalarına da izin verilmediğini vurgulamaktadır. Bunlara ilaveten, yürürlükteki kurallar tarafından ilgili hukuk ve ceza muhakemeleri kurallarına atıfta bulunularak, taraflardan birinin Tahkim Kurulunun bir üyesinin çekilmesini talep etmesine de imkan verilmektedir.Böyle olmakla birlikte,Mahkeme, yürürlükteki kuralların bir üyeden bağımsızlığını ve tarafsızlığını etkileyebilecek koşulları açıklamasını gerektirmediğini (hakimin çekinmesi) gözlemlemektedir. Daha da önemlisi, TFF kuralları, Tahkim Kurulunun bir üyesinin bağımsızlığına veya tarafsızlığına taraflarca itiraz edildiği durumlarda izlenecek özel bir prosedür ortaya koymamıştır. Ayrıca, kurallar hangi organın böyle bir itiraza karar vermeye yetkili olduğunu da belirlememiştir[65].

Yukarıdakilerin ışığında, Mahkeme, Yönetim Kurulu ile Tahkim Kurulu arasında bir dizi güçlü örgütsel ve yapısal bağın varlığını gözlemlemektedir. Bu durum, iki organ arasında hiyerarşik bir ilişki anlamına gelmese de, Yönetim Kurulunun Tahkim Komitesinin işleyişi üzerinde sahip olduğu önemli etki düzeyine ilişkin bir işaret teşkil etmektedir[66].

Tahkim Kurulu Üyelerinin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Sorunu[67]; Mahkeme bundan sonra Spor alanındaki Tahkim Kurulu gibi zorunlu tahkim organlarının bağımsızlığını ve tarafsızlığını değerlendirirken, Tahkim Kurulunu oluşturan üyelerin objektif veya sübjektif bakımdan bağımsız ve tarafsız olarak kabul edilemeyen üyelerden oluşup oluşmadığını, profesyonel örgütlerdeki benzeri zorunlu yargılamalarla karşılaştırarak, incelemektedir.

Hem Tahkim Kurulunun bağımsızlığı, hem de tahkim kurulu üyelerinin tarafsızlığı (objektif kriter) bağlamında, ilk başvurucunun iddiasının temeli; "sözleşmesel uyuşmazlıklarla ilgili olarak, Kongre ve Yönetim Kurulu'nun bileşimindeki kulüpler ve oyuncular arasındaki yapısal eşitsizlik nedeniyle, Tahkim Kurulu üyelerinin futbol kulüplerine karşı örtülü bir eğilimlerinin bulunduğu" tezine dayanmaktadır.

Bk. Paragraf 214.

65 Bk. Paragraf 215.

66 Bk. Paragraf 216.

67 Tahkim Kurulu Üyelerinin Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı sorunu, mahkeme kararının 217 ila 223. Paragraflarında ele alınmaktadır.

Mahkeme, Genel Kurul ve Yönetim Kurulunun oluşumu ile ilgili yukarıdaki bulguları göz önünde bulundurarak, oyuncuların kulüplerle aynı temsil seviyesine sahip olmayışları durumunu; kulüplerin oyuncularıyla olan sözleşmesel uyuşmazlıklarla ilgili Tahkim Kurulu önündeki yargılamalarda, dengenin kulüpler lehine eğilim göstermesine yol açabileceğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, söz konusu tarihte, başvurucunun davasına karar veren Tahkim Kurulu üyelerinin, ağırlıklı olarak futbol kulüplerinin eski yönetim kurulu üyelerinden oluşan Yönetim Kurulu tarafından atandığına da işaret etmektedir.

Gerçi, bu bağlamda; kulüplerin birbirleriyle rekabet ettikleri ve aynı derece ve güce sahip olmadıkları için çıkarlarının da gerçekte her zaman aynı yönde olmayacağı söylenebilirse de, diğer yandan, herhangi bir kulüp ile bir oyuncu arasında sözleşmeden kaynaklanan bir anlaşmazlığın sonucunda oyuncu lehine verilen bir karar, diğer oyuncuların kendi kulüpleriyle olan benzer tür anlaşmazlıklarında güvenebilecekleri bir emsal de teşkil edebilecektir.

Öte yandan, Beşinci Başvurucu, düzenleyici nitelikteki uyuşmazlıklarla ilgili olarak, Merkez Hakem Kurulunun hazırladığı listeye karşı yaptığı itiraz konusunda Tahkim Kurulunun niçin bağımsız ve tarafsız olarak karar vermesinin beklenemeyeceğine ilişkin iki gerekçe sunmuştur: Bunlardan ilki, Yönetim Kurulunun hem Merkez Hakem Kurulu hem de Tahkim Kurulu üzerinde önemli miktarda etkisinin olması, ikincisi de Merkez Hakem Kurulunca hazırlanan listenin ön onay için Yönetim Kuruluna sunulmasıdır.Mahkeme, Merkez Hakem Kurulunun, çoğunlukla emekli hakemlerden oluşan ve Başkanın tavsiyesi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atanan TFF'nin bir daimi komitesi olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu kurulun üyelerinin görev sürelerinin Yönetim Kurulu ile aynı olduğunu ve ücretlerinin de aynı şekilde yönetim kurulunca belirlendiğini unutmamak gerekir. Dahası, Yönetim Kurulu Merkez Hakem Kurulunun oluşumu, ilkeleri ve çalışma usulünü düzenleyen kuralları da belirlemektedir. Ayrıca, TFF'nin yürürlükteki kuralları, Merkez Hakem Kurulunun hazırladığı hakem listelerini Yönetim Kuruluna onay için sunmasını gerektirmektedir. Merkez Hakem Kurulu tarafından hazırlanan hakem listesine ve MHK'nun TFF'nin ilgili kurallarına uygun hareket edip etmediği sorununa ilişkin itiraz ise, Tahkim Kurulu tarafından karara bağlanmaktadır.

Bütün bunlar ışığında; AİHM,Tahkim Kurulun oluşumuna ve faaliyetlerine ilişkin olarak Yönetim Kuruluna verilen aşırı yetkilerden kaynaklanan Tahkim Kurulunun belirtilen yapısal eksikliklerine ilişkin hususlar dikkate alındığında, başvuranların "Tahkim Kurulu üyelerinin, kendilerini dış baskılara, özellikle de Yönetim Kurulu'na karşı koruyacak yeterli güvencenin bulunmaması nedeniyle, davalarına gerekli bağımsızlık ve tarafsızlıkla yaklaşacağından şüphe duymak için meşru bir nedene sahip" olduklarını kabul etmektedir. Bu nedenle Mahkeme, bu uyuşmazlıkta "Adil Yargılanma Hakkı" nı düzenleyen sözleşmenin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir[68].

VI- KARARIN SONUCU: ADİL TAZMİN VE SİSTEMSEL DÜZELTİM GEREKLİLİĞİ

Mahkeme "Adil Yargılanma Hakkı" nın ihlal edildiğine karar verince, doğal olarak bu ihlal nedeniyle doğan sonuçların ortadan kaldırılmasına da karar vermektedir. Söz konusu ihlal nedeniyle doğan sonuçları iki kategoride ele almak gerekmektedir: Birincisi, Adil Yargılanma Hakkının ihlali nedeniyle varsa başvurucunun uğradığı maddi ve manevi zararların giderilmesine yönelik bir tazmin kararının verilmesidir. Sözleşmenin 41. Maddesinde buna "Adli Tazmin" denilmektedir.

---

[68] Mahkeme, adil yargılanma hakkının ihlali kapsamında "Dinlenilme hakkının ihlaline ilişkin" ilişkin olarak, "duruşma yapılması talebinin kabul edilmemesinden kaynaklı ihlal" iddiasının, 6&1'in ihlal edildiğine zaten karar verildiği için ayrıca incelenmesine gerek görmemiştir. Ancak bu durum, anılan ihlal iddiasının başka bir davada incelenmeyeceği anlamına gelmemektedir. Özetle; Türk Hukuku bakımından spor tahkim kurulu önünde yapılacak yargılamalarda duruşma taleplerinin karşılanmasının da adil yargılanma hakkı bağlamında etkin şekilde düzenlenmesi gerektiği hatırda tutulmalıdır. Mevcut halde, taraf talep etse dahi duruşma yapılmasının kabul edilip edilmemesi yolunda kurula yetki verilmesi, sorunlu gözükmektedir.
Öte yandan Mahkeme, amatör futbolcuların gelir kayıplarının olduğu yönündeki iddialarını da dinlenebilir bulmamıştır. Bu başvurucular (2,3 ve 4. Sıradaki başvurucular), ek protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ile sözleşmenin 13. Maddesinin (etkili başvuru hakkı) ihlal edildiğine ilişkin başvuruda bulunmuşlardı. Mahkeme, 13. madde yalnızca bir bireyin bir Sözleşmenin mağduru olarak "tartışılabilir bir iddiası" olduğunda geçerli olacağından bahisle, bahse konu şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve AİHS'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, amatör futbolcu olan bu başvurucuların herhangi bir gelir kaybına uğradıklarının ispatlanamadığı, kulüplerinden ücret almadıkları, sadece yaptıkları giderlerin kendilerine ödenmesi şeklinde ödemeler yapıldığı, bu nedenle mülkiyet haklarının (ek 1. Protokol, m.1) da ihlal edilmediği şeklinde karar vermiştir.

Ancak, asıl önemlisi, bu "adil yargılanma hakkı" nın ihlali durumu münferit bir uygulamadan değil sistemsel bir sorundan kaynaklanmakta ise, mahkemece ilgili devletin bu sistemsel sorunu uygun araçlarla ortadan kaldırması gerektiğine de karar verilmektedir. Yalnız, kararın bu kısmı, tespit edilen sistemsel sorunun ilgili devlet tarafından giderilmesine ilişkindir; yoksa kararda bizatihi sorunun çözümüne ilişkin somut bir öneri kısmı yer almamaktadır. İlgili devlet, uygun araçlarla sorunu ortadan kaldıracaktır. Şu kadar ki, sözleşmeye göre (m.46), kararın gereğinin yerine getirilip getirilmediği, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından izlenecektir.

1- Adil Tazmine ilişkin kısım:

Sözleşmenin "Adil Tazmin" başlıklı 41. Maddesine göre;

"Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder".

Görüldüğü üzere "tazmin" kararı verilebilmesi için;

-İhlal kararı (sözleşme ya da protokollere ilişkin olarak) verilmiş olmalıdır.

-Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırabiliyor olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

Somut olayda, mahkeme ihlal kararı vermiştir. Bu ihlalin, sistemsel bir sonuçtan (yapısal tahkim kurullarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı sorunundan) kaynaklandığı için, mevcut halde bu ihlalin sonucunun yeniden yargılama yapılması gibi bir yöntemle tamamen ortadan kaldırılması mümkün gözükmemektedir. Ancak, mahkemece bir tazmin kararı verilmesi halinde, sözleşmeye taraf olmaktan kaynaklanan nedenle, mahkemenin bu kararının yerine getirilmesi zorunludur. O halde, maddede düzenlenen "iç hukukun bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırabiliyor olması" sonucu da somut olayda gerçekleşmiş olmaktadır.

Bu durumda, sözleşmeye göre (m.41) Mahkeme'nin, "gerektiği takdirde zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmetmesi" ne ilişkin şartlar oluşmuş bulunmaktadır.

Mahkeme bu aşamada, başvurucuların zararlarını tespit etmeye çalışmaktadır:

Davada, birinci başvuran maddi tazminat olarak 3.962.500 Euro (EUR) talep etmektedir. Buna göre; Kulübün kendisine 212.500 Euro borçlu olduğu, beş yıl daha oynamaya devam etse idi Kulüpten 3.750.000 Euro alacağı olduğunu savunmakta, toplamda 3.962.500 TL. zararı olduğunu savunmaktadır.

Beşinci başvurucu ise, il hakem düzeyine düşmesi nedeniyle maruz kaldığı zararları telafi etmek için 123.692 Euro tazminat talep etmektedir.

Hükümet ise, başvuranlar tarafından talep edilen meblağların, davanın koşulları bakımından fahiş ve dayanaksız olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, başvurucuların maddi tazminat taleplerine ilişkin olarak; Tahkim Komitesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı sorunu nedeniyle "Adil Yargılanma Hakkı'na" ilişkin AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğini kabul etmekle beraber, "AİHS'nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmemiş olması halinde şikâyet edilen işlemlerin sonucunun ne olacağına dair spekülasyon yapamayacağını yinelemekte[69] ve bu nedenle, başvuranların maddi zarar ile ilgili taleplerini reddetmektedir[70]. Görüldüğü üzere mahkeme, maddi tazminat kararı verebilmek için, zararın somut olması ve belgelendirilmesi şartını aramakta, olayda öne sürülen beklenen (muhtemel) menfaatleri zarar kapsamı içerisinde değerlendirmemektedir[71].

Manevi zarara ilişkin olarak;

Birinci ve beşinci başvuranlar, maruz kaldıkları duygusal sıkıntılar sebebiyle yüksek meblağlarda manevi tazminatlar talep etmişlerdir. Bu kaleme ilişkin yapılan talepler; birinci başvurucu için 4.000.000 Euro, beşinci başvurucu içinise 300.000 Euro'dur.

---

69 Mahkeme bu noktada "Yeltepe / Türkiye, no. 24087/07, § 37, 14 Mart) 2017" kararına atıf yapmaktadır (prg.245).

70 Prg.245.

71 Mahkeme, zarara ilişkin somut delil arama yaklaşımını, yargılama giderleri bakımından da sürdürmektedir. Örneğin, avukatlık ücreti ödemelerine ilişkin yargılama giderlerinin tazminine ilişkin olarak da, ancak somut olarak belgelendirilen ödemelerin tazmin edilebileceğine karar vermiş, belgeye dayanmayan talepleri reddetmiştir. Bu bağlamsa, beşinci başvurucunun (Serkan Akal), avukat ücretleri de dahil olmak üzere 3,000 Euro'luk masraf ve gider talep etmesine ilişkin olarak, mahkeme: "Başvuranın talebini desteklemek için herhangi bir belge sunamaması nedeniyle, mahkeme masraf ve giderlerine ilişkin talebinin reddine" karar vermiştir. prg. 254-256. Ancak mahkeme, birinci başvurucunun (Futbolcu Ömer Kerim Ali Rıza) yargılama gideri ve avukatlık ücretlerinden somut olarak belgelendirilen meblağların her türlü vergisel yükümlülükleri ile birlikte ödenmesine karar vermiştir.

Hükümet, başvuranlar tarafından talep edilen bu meblağlara itiraz etmiştir.

Mahkeme; "Dayanılan ihlalin niteliği göz önünde bulundurularak ve hakkaniyet temelinde karar verilerek", birinci ve beşinci başvuranlara her biri için 12.500 Euro ödenmesine karar vermiştir[72]. Mahkemenin burada, manevi tazminatın zenginleşme aracı olmadığı, bir manevi tatmin aracından ibaret olduğuna ilişkin geleneksel görüşten hareket ettiği ve manevi tazminat olarak taleplere göre sembolik denecek meblağlara karar verdiği gözlenmektedir.

2- Kararın, spor tahkim yargılaması alanında sistemsel sorun bulunduğunun tespitine ilişkin kısmı:

Mahkeme kararının asıl önemli yönünü teşkil eden bu konuya ilişkin kısımda, sonuç olarak şu tespitlerde bulunduğu görülmektedir:

Mahkeme, öncelikle genel kurala vurgu yaparak, "AİHS'nin 46. maddesi uyarınca, Mahkemenin ihlal tespit ettiği bir kararın, davalı Devlete sadece 41. madde uyarınca adil tazmin amacıyla verilen meblağları ödemeyi yüklemekle kalmayıp, bu kararın aynı zamanda Bakanlar Komitesinin denetimine tabi olarak, Mahkemece tespit edilen ihlale son vermek ve etkilerini gidermek için iç hukuk düzenlerinde uygulanacak tedbirleri almak şeklinde de bir zorunluluk da getirdiğini" hatırlatmaktadır[73]. Bu bağlamda, Mahkeme kararlarının esas itibariyle açıklayıcı olduğunu ve genel olarak, ilgili Devletin, Bakanlar Komitesi'nin denetimine tabi olarak, kendi iç hukuk düzeninde kullanılacak araçlarla bu sorunu gidermesi gerektiğini, başvurulacak araçların Mahkeme kararında belirtilen sonuçlara uygun olması şartıyla taraf devletin Sözleşme'nin 46. maddesi kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmiş olacağını" vurgulamaktadır[74].

Bu genel hukuksal durum hatırlatmasından sonra Mahkeme, mevcut davaların Türkiye'de futbol anlaşmazlıklarının çözümü ile ilgili sistemsel bir sorunu ortaya çıkardığını ve tespit edilen ihlalin Tahkim Komitesinin

---

72 Prg. 249.

73 Prg. 239.

74 Prg. 240. Mahkeme, bu konuya ilişkin olarak da "Assanidze / Gürcistan [BD], no 71503/01, §§ 201 203, AİHM 2004-II ve Öcalan / Türkiye [BD], no. 46221/99, § 210, AİHM 2005 IV" kararına yollama yapmaktadır.

Yönetim Kurulundan bağımsızlığını sağlayacak şekilde düzenlenmediğini gösterdiğini belirtmektedir. Mahkeme, "TFF Yasasının, Tahkim Komitesi üyelerini herhangi bir dış baskıdan korumak ve görevlerini gerekli bağımsızlık düzeyinde yerine getirmelerini sağlamak için uygun güvenceler sağlamadığına" da dikkat çekmektedir[75].

Sistemsel soruna ilişkin olarak, sonuç itibariyle Mahkeme; TFF'nin himayesi altında futbol anlaşmazlıklarının çözümü sisteminde reform yapılmasını amaçlayan bir dizi genel önlem alınması (düzenleme yapılması) gerektiğine karar vermektedir. Alınacak olan bu önlemlerin (yapılacak bu düzenlemelerin) ise, "tahkim kurullarının Yönetim Kurulundan yapısal ve işlevsel olarak ayrılması ve görevleriyle orantılı yeterince bağımsız bir statüye sahip olması için, söz konusu Tahkim Kurulunun kurumsal temelinin yeniden yapılandırılmasını içermesi gerektiğini" belirtmektedir.

Özetle; Türk iç hukukunda futbol tahkim kurulu ile ilgili mevzuatın, onların spor yönetiminden bağımsızlığını ve görevleri ile ilgili risklere karşı da yeterli güvenceleri sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği bu kararda belirtilmiş bulunmaktadır. Ancak, yapılacak olan bu düzenlemelerin ve sağlanacak güvencelerin nelerden ibaret olacağını belirleme yükümlülüğü taraf devlete (Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne) aittir. Fakat bu düzenlemelerin, kararda belirtilen amaca uygun olması, diğer bir ifadeyle belirtilen sorunları giderecek nitelikte bulunması gerekir. Gözetilecek amaç, Tahkim Kurulunun bağımsızlığının sağlanması ve görevleriyle ilgili güvencelerin de temin edilmesidir. Çünkü, bu güvenceler sağlanmadıkça da gerçek bir bağımsızlık söz konusu olamayacaktır. Alınan önlemlerin mahkeme kararında belirtilen bu amaçlara uygun olup olmadığı da yine sözleşme hükmü gereği Bakanlar Komitesi tarafından denetlenecektir[76].

---

75 Prg. 241

76 Sözleşmenin, "Kararların bağlayıcılığı ve infazı" başlıklı 46. Maddesine göre, Bakanlar Kurulunun bu denetim yetkisi şöyle işlemektedir:
1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler.
2. Mahkeme'nin kesinleşen kararı, infazını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir. 3. Bakanlar Komitesi, kesinleşen bir kararın infazının denetlenmesinin, söz konusu kararın yorumundan kaynaklanan bir zorluk nedeniyle engellendiği kanaatinde ise, bu yorum konusunda karar vermesi için Mahkeme'ye başvurabilir. Mahkeme'ye başvurma kararı, Komite toplantılarına katılma hakkına sahip temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınır.

Tahkim Kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı ile ilgili sistemsel sorun, kararın hüküm fıkrasında beşinci sırada; "Davalı Devletin, Sözleşme'nin 6/1 maddesinin ihlal edilmesine yol açan Tahkim Komitesi ile ilgili altta yatan sistematik sorunu gidermek için genel önlemler alması gerektiğine oybirliği ile karar verildiği" şeklinde yer almıştır[77].

VII- GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemizde, spor federasyonlarının hukuksal niteliği ile başlayıp, spor tahkim kurullarının yargısal nitelikleri hakkında süregelen tartışmalar, Anayasanın 59. Maddesine 2011 yılında eklenen "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz" düzenlemesi ile başka bir boyuta taşınmıştır. Artık Anayasal düzenleme gereği bu kurulların yetki alanlarında kalan "sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin uyuşmazlıklar" bakımından son karar mercii oldukları açık olmakla birlikte, bu kez de tartışmalar kurulların statülerinden hareketle bağımsız ve tarafsız olma nitelikleri üzerinde devam etmiştir.

4. Bakanlar Komitesi, bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın, taraf olduğu bir davada verilen kesin karara uygun davranmayı reddettiği görüşünde ise, ilgili Taraf'a ihtarda bulunduktan sonra, Komite toplantılarına katılmaya yetkili temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınacak bir kararla, ilgili Taraf'ın 1. fıkrada öngörülen yükümlülüğünü yerine getirmediği meselesini Mahkeme'ye intikal ettirebilir.
5. Mahkeme 1. fıkranın ihlal edildiğini tespit ederse, alınacak önlemleri değerlendirmesi için davayı Bakanlar Komitesi'ne gönderir. Mahkeme, eğer 1. fıkranın ihlal edilmediğini saptarsa, davayı, incelemesine son verecek kararı alması için Bakanlar Komitesi'ne iletir.

77 Kararın hüküm fıkrası, özetle şöyledir:
(1) 17880/11, 17887/11 ve 17891/11 nolu başvuruların (amatör futbolcuların başvuruları-2,3 ve 4 nolu başvurular) birleştirilmesine ve kabul edilemez olduğuna,
(2)1 ve 5. Sırada yer alan; 30226/10 (profesyonel futbolcu) ve 5506/16 (hakem) sayılı başvuru no'larına ilişkin, başvuruların Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi (adil yargılanma hakkı) uyarınca Tahkim Komitesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin şikayetlerinin **kabul edilebilir olduğuna,**
(3)Tahkim Komitesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı yönüyle birinci ve beşinci başvuranlar açısından AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine,
(4) Beşinci başvuranın, yargılamanın adilliği ve mahkemeye erişim hakkı ile ilgili olarak AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca diğer şikayetlerinin incelenmesinin gerekli olmadığına,
(5)Davalı Devletin, Sözleşme'nin 6/1 maddesinin ihlal edilmesine yol açan Tahkim Komitesi ile ilgili altta yatan sistemsel sorunu gidermek için genel önlemler alacağına, oybirliğiyle karar verilmiştir.

Konu, Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) özelinde ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü, Profesyonel Futbol olarak spor, artık bir hobi değil, bir meslek olarak kişilerin doğrudan mülkiyet hakkı, teşebbüs hürriyeti gibi Anayasal hakları ve hatta onların tüm istikballeri ile ilgilidir.

Söz konusu Anayasa değişikliği öncesinde ve sonrasında, dünyadaki gelişmelere de uygun olarak TFF bünyesinde oluşturulan Tahkim Kurulu ve diğer alt yargısal kurulların statüleri, tarafsızlık ve bağımsızlık açısından zaman zaman ciddi tartışmalara konu olabilmiştir. Son tahlilde kararlar tahkim kurulu tarafından verildiğinden, onun statüsü özel bir öneme sahiptir. Futbol Tahkim Kurulu, yasada tek bir maddede (5894 sayılı yasanın 6. maddesi) düzenlenmiş ve orada da "Tahkim Kurulunun oluşumu, görev, yetki, hak ve sorumlulukları ile üyelerinin sahip olması gereken nitelikler TFF Statüsünde belirlenir. Tahkim Kurulunun işleyişi ve usul kuralları TFF tarafından çıkarılacak talimatta yer alır" şeklinde bir fıkraya (3. fıkra) yer verilerek, kurulun statüsünün düzenlenmesi esas olarak TFF Statüsüne bırakılmıştır.

TFF statüsünde(m.61) Tahkim Kurulunun üyelerinin "federasyon başkanının teklifi ile yönetim kurulu kararı ile en az beş yıllık mesleki tecrübeye sahip hukukçular arasından seçileceği" ve "görev süresinin Federasyon Yönetim Kurulunun görev süresi kadar" olacağı düzenlenmektedir.

Hem kanunda (5894 sayılı kanun, m.6/1), hem de TFF statüsünde kurulun görevlerinde bağımsız olduğuna ilişkin düzenlemeler yer almakta ise de, seçiminden görev süresine kadar bu denli Federasyon yönetimine bağlı tutulmuş bir kurulun, bağımsızlığı üzerinde tartışmalar yapılması gayet olağan gözükmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin mottosu haline gelen "adalet sadece yapılmakla kalmamalı, aynı zamanda yapılması da görülmelidir" ifadesi, işte tam ta bu gibi durumlar için önemli gözükmektedir. Çünkü, bir uyuşmazlığın tarafları için en başta gelen husus, uyuşmazlığı çözecek olan merci ye güven duyulmasıdır.

Öte yandan, Anayasada spor tahkim kurullarının yetkisinin genel ifadelerle belirtilmesi, tahkim kurullarının görev alanının sınırları ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Zorunlu tahkim yargısı, "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararları" ile sınırlandırıldığı halde, spor kulüplerinin işleyişinden (genel kurul toplantıları vs.) kaynaklanan uyuşmazlıklardan, profesyonel futbol

bağlamında tarafların sözleşmesel uyuşmazlıklarına (ücret ve tazminat talepleri vs.) kadar bazı ilgisiz konuların zorunlu tahkim yargısının kapsamına alınması, bağımsızlık ve tarafsızlık yanında sporda zorunlu tahkim yargılamasına ilişkin ayrı bir sorun alanı oluşturmuştur. Nitekim, 5894 sayılı TFF Kanununda (5. madde) ilk derece hukuk kurulları arasında yer verilen "Uyuşmazlık Çözüm Kurulu" nun görevi, TFF Statüsünde (m.56) sözleşmesel ihtilafları içerecek şekilde şöyle düzenlenmişti:

"Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun Görev ve Yetkileri

1. Uyuşmazlık Çözüm Kurulu: a) Kulüpler; b) Kulüpler ile futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, sağlık personelleri ve müsabaka organizatörleri, c) Futbolcu temsilcileri ile futbolcular, teknik direktörler ve antrenörler, arasında her türlü sözleşmeden doğan ve futbolla ilgili olan uyuşmazlıkları, taraflarının başvurusu üzerine münhasıran yetkili olarak inceler ve karara bağlar. Tahkim Kurulu'na müracaat edilmeyen Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararları kesin ve nihaidir"[78].

Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun da aralarında bulunduğu TFF İlk Derece Hukuk Kurullarının kararları da, kanunla Anayasa 59. Maddedeki zorunlu spor tahkim yargısı kapsamında olacak şekilde düzenlenmişti. Bu, 5894 sayılı kanunun 5/2. Maddesinde yer alan " 2) İlk derece hukuk kurulları kulüp lisansı ile ilgili kararlar almaya veya bu Kanun, TFF Statüsü, TFF'nin diğer talimat ve düzenlemeleri ile diğer yetkili TFF kurul ve organları tarafından alınacak kararlara ilişkin olarak çıkacak ihtilaflarda karar vermeye münhasıran yetkilidir" şeklindeki düzenleme idi. Kanundaki bu düzenleme ile, TFF bünyesindeki ilk derece hukuk kurullarına verilen görevler de, Anayasanın 59. Maddesinde yer alan zorunlu spor tahkim yargısı düzenlemesi kapsamına alınmış, bu kurulların ilk derecede vereceği kararların itiraz halinde Tahkim Kurulu tarafından denetlenmesi yoluyla süreç tamamlanmıştı.

Sonunda konu, itiraz yoluyla[79] gidilen bir iptal davası ile Anayasa

---

78 TFF Yönetim Kurulunca yürürlüğe konulan "Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Talimatı"nın "Yargı Yetkisi" başlıklı 2. Maddesi de: a) Kulüpler, b) Kulüpler ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, antrenörler, futbol menajerleri, c) Futbol menajerleri ile futbolcular, profesyonel teknik adamlar, arasında sözleşmeden doğan futbolla ilgili tüm uyuşmazlıkları, taraflarının başvurusu üzerine **münhasıran görevli ve yetkili olarak inceler ve karara bağlar"** şeklinde idi.

79 Bahse konu yasal düzenlemenin (5894 sayılı kanunun 5/2. maddesi) iptali için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi tarafından itiraz yoluyla Anayasa mahkemesine başvurulmuştur.

mahkemesine intikal ettirildiğinde, Anayasa Mahkemesi, Anayasa 59. Maddesindeki düzenlemenin bu derece geniş yorumlanamayacağına karar vererek, Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 59. maddelerine aykırılığı tespit edilen 5894 sayılı kanunun bahse konu 5/2. Maddesini iptal etmiştir[80].

Bu iptal kararından sonra TFF mevzuatında da değişikliğe gidilerek, Uyuşmazlık çözüm kurulun sözleşmesel uyuşmazlıklar konusundaki münhasır yetkisi kaldırılmış, ancak tarafların kabulüne bağlı olarak sözleşmesel konularda da bu kurula başvurulabileceği, fakat kurul kararlarına karşı tahkim kuruluna değil Hukuku Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre adli yargıda yasa yollarına gidilebileceği (mahkemeye başvurulabileceği) şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Böylece, Uyuşmazlık Çözüm Kuruluna, TFF bünyesinde kurulu bir ihtiyari hakem statüsü kazandırılmıştır.

Özetle; TFF Uyuşmazlık Çözüm Kurulu, artık hukuk yargılaması alanında spor sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar konusunda görev yapan bir ihtiyari hakem konumundadır. Ancak bu kurula başvurulabilmesi için, tarafların uyuşmazlık ortaya çıktıktan sonra kurulun hakem yetkisini kabul etmiş olmaları gerekir. Nitekim, TFF Statüsünün değişik 56. Maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Kulüpler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, futbolcu temsilcileri, sağlık personelleri ve müsabaka organizatörleri aralarındaki futbolla ilgili her türlü sözleşmeden doğan ihtilafların çözümü için Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun yetkisini kabul edip etmemekte serbesttirler. Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun yetkili olabilmesi için tarafların ihtilafın ortaya çıkmasından sonra Kurulun yetkisini yazılı olarak kabul etmeleri şarttır.

---

[80] Anayasa Mahkemesinin 18.1.2018 tarih, 2017/136 E., 2018/7 K. sayılı kararı. Karar, 2.3.2018 tarih ve 30348 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, yayımından bir yıl sonra da yürürlüğe girmiştir. Karar, 17 üyeden 16'nın oyu ile alınmıştır.
Kararda, iptal edilen düzenlemenin Anayasanın 59. Maddesine aykırılığı şu şekilde izah edilmektedir:
"Anayasa'nın 59. maddesinde spor federasyonlarının yalnızca spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceği ve tahkim kurulu kararlarına karşı yargı merciine başvurulamayacağı öngörülmesine rağmen, itiraz konusu kuralda böyle bir ayrım yapılmaksızın ilgili mevzuat ile TFF kurul ve organlarının kararlarına ilişkin olarak çıkacak tüm uyuşmazlıklar bakımından ilk derece hukuk kurullarının münhasıran karar vermekle yetkili kılınması ve ilk derece hukuk kurullarının kararlarına karşı yargı yoluna başvurulmasının engellenmesi, Anayasa'nın 59. maddesinde yer alan düzenlemeyle bağdaşmadığı gibi ilgililerin mahkemeye erişim hakkını ortadan kaldırmakta ve hak arama hürriyetinin özüne dokunmaktadır".

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun ihtiyari hakem heyeti olarak verdiği kararlara karşı Türkiye Futbol Federasyonu'nun Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yargı yoluna başvurulabilir".

Bu gelişmelerden sonra, TFF bünyesinde çözülen spor uyuşmazlıklarının hukuksal zemin açısından oldukça sorunlu bu bölümü (spor faaliyetlerine ilişkin sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin) alanı Anayasa Mahkemesi kararıyla hukuksal zeminine girebilmiştir. Anayasa mahkemesinin iptal gerekçesinde, özellikle Anayasa 59. Maddenin sporun sadece "yönetim ve disiplini" ile sınırlı olarak, dar yorumlanması ve tahkim yargısının sınırının bu şekilde çizilmesi gerektiğine ilişkin kısmı çok anlamlıdır. Sporun yönetimi kavramının da, spor kulüplerinin değil, sadece spor müsabakalarının ve liglerinin yönetimi olarak anlaşılması gerekeceğini de vurgulamak gerekiyor. Anayasa Mahkemesi bu kararıyla, zorunlu spor tahkim yargısının sorunlu alanlarından biri olan "görev alanının geniş yorumlanması" konusuna çok anlamlı ve önemli bir katkı yapmış, bu alanın geniş yorumlanmaması gereğini açıkça ortaya koymuştur.

Anayasa Mahkemesinin yukarıda ele aldığımız kararında ortaya koyulan bu hukuksal birikiminden, zorunlu spor tahkim yargısı alanında verilen Tahkim Kurulu kararlarına karşı yapılacak bireysel başvurular yoluyla da yararlanılması gerekir. Ancak Anayasa mahkemesi, Anayasanın 59. Maddesinde yer alan "Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz" düzenlemesinden hareketle, yapılan bireysel başvurularda"konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilmezlik kararı vermektedir. Oysa, bu hükmün amacı, Tahkim Kurulu kararlarının hukuksal prosedürler tamamlanarak kesinleşmiş yargı kararları gibi yargılama usulü bakımından "kesin hüküm" niteliğinde olduğunu vurgulamaktır. Nasıl ki ancak kesinleşen bir yargı kararına karşı bireysel başvuru yoluna gidilebilmekte ise, aynı şekilde tahkim kurulu kararlarına karşı da Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuru yoluna gidilebilmelidir. Ancak Anayasa mahkemesi, 59. Maddedeki ifadenin kesinliği karşısında Tahkim Kurulu kararlarına karşı yapılan bireysel başvurulara karşı kabul edilmezlik kararı vermektedir[81].

---

[81] ÖZTÜRK YAZICI Başvurusuna İlişkin Karar:2014/4549 | Kabul Edilemezlik | Birinci Bölüm | Başvuru Tarihi: 02/04/2014 | Karar Tarihi: 22/02/2017

Bizce mahkemenin bu içtihadı bahse konu Anayasal düzenlemenin amacına uygun düşmemektedir. Fakat madem yüksek mahkeme bu şekilde içtihatta bulunmaktadır, o halde Anayasa değişikliği yapılarak, bireysel başvuru yolunun Tahkim Kurulu kararlarına karşı da açık olduğu düzenlenmelidir. Eğer Tahkim Kurulu kararlarına karşı bireysel başvuru yolu açık olsaydı, belki de AİHM önünde görülen Türkiye'nin taraf olduğu spor uyuşmazlıkları mevcut olmayacak, sorunlar iç hukukumuzda (bireysel başvuru aşamasında) çözümlenmiş olacaktı.

Fakat, spor uyuşmazlıklarının çözüm usulüne ilişkin olarak asıl önem taşıyan bir diğer konu da, zorunlu spor tahkim yargısını yürütecek olan kurulların bağımsızlığı ve tarafsızlığı sorunudur. Umulur ki, söz konusu sorunda,Avrupa İnsan hakları mahkemesince verilen Ali Rıza ve Diğerleri&Türkiye kararı ile çözümlenir. Çünkü bu kararda, mahkemenin üzerinde asıl durduğu husus, davaya konu uyuşmazlıkların altında yatan sistemsel sorundur ve bu sorun da TFF Tahkim Kurulunun tarafsız ve bağımsız olmayışıdır. Buradaki tarafsız olamama sorununun, bağımsızlık sorunu ile de alakalı objektif nitelikte bir sorun olduğu, yani bağımsız olmamaktan kaynaklandığı da kararda özellikle vurgulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tahkim kurulunun tarafsız olmaması, kurul üyelerinin başvuruculara karşı herhangi bir sübjektif davranışından ve ön yargısından değil, tamamen kurulun TFF yönetimine tabi olacak şekilde düzenlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, kurul yapısal olarak bağımsız olamadığı için tarafsız da olamamaktadır.

AİHM, spor uyuşmazlıklarının tahkim yargılaması eliyle çözülmesinin sözleşmeye bir aykırılık teşkil etmeyeceğini özellikle vurgulamaktadır. Ancak önemli olan, bu tahkim yargılamasının AİHS ile sağlanan güvencelere uygun şekilde oluşturulmasıdır. Özellikle, adil yargılanma hakkı gözetilmelidir. Örneğin, mahkemenin (ya da tahkim kurulunun) kanunla kurulması, tarafsız ve bağımsız olması, mahkeme önünde savunma haklarının tanınması gibi güvenceler sağlanmalıdır. AİHM, incelediğimiz davada, TFF Tahkim Kurulunun yasayla kurulmuş mahkeme şartını görünüşte de olsa sağladığını, ancak TFF yönetimi ile olan güçlü bağları nedeniyle tarafsız ve bağımsız bir yargı organı görüntüsü vermek-

ABDURRAHMAN AKYÜZ Başvurusuna İlişkin Karar: 2012/620 | Kabul Edilemezlik | İkinci Bölüm | Başvuru Tarihi: 14/11/2012 | Karar Tarihi: 12/02/2013
NAZ AYDEMİR Başvurusuna İlişkin Karar:2013/850 | Kabul Edilemezlik | İkinci Bölüm | Başvuru Tarihi: 17/01/2013 | Karar Tarihi: 19/12/2013

ten uzak olduğunu tespit etmektedir. Bunun da sistemsel bir sorundan kaynaklandığı kararda ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

Ancak mahkeme, tarafsızlık ve bağımsızlık sorunu nedeniyle sözleşmenin adil yargılanmayı düzenleyen hükmünün (m.6&1) ihlal edildiğine karar verdiği için, mahkeme önünde savunma haklarının kısıtlandığına ilişkin başvurucu iddialarını incelemeye gerek görmemiştir. Bu iddia, Tahkim Kurulu huzurunda iddialarını anlatmak isteyen başvurucuya (beşinci başvurucu) tahkim kurulu tarafından bu imkanın tanınmamasından kaynaklanmaktaydı. Çünkü Tahkim Kurulu, duruşma yapılmasını zorunlu kılan bir sebep olmadığı gerekçesiyle başvurucunun duruşmada dinlenilmesi talebini kabul etmemişti. Bu davada incelenmemiş olsa da, başka bir uyuşmazlıkta benzeri bir iddia incelendiğinde, Tahkim Kurulunun kendi statüsüne göre duruşma yapmak zorunda olmaması da bir adil yargılanma hakkı ihlali olarak kabul edilebilecektir. Bu nedenle, talep halinde duruşma yapılmasının zorunlu hale getirilmesi de önem taşımaktadır.

Mevcut halde TFF Tahkim Kurulu talimatının 11. Maddesine göre duruşma yapılıp yapılmaması tamamen Başkanın takdirine bırakılmıştır. Taraflara bu konuda bir hak tanınmamaktadır:

"Kurul, incelemesini kural olarak dosya üzerinde yapar. Bununla birlikte Kurul, gerekli görürse bilgi ve belge istenmesine, sair incelemeye karar verebilir. Duruşma yapılıp yapılmayacağına veya duruşmanın gizli yapılmasına Başkan karar verir".

Bu düzenlemenin; "talep halinde duruşma yapılır; taraflar talep etmese bile Tahkim Kurulu duruşma yapılmasına karar verebilir" gibi bir şekle dönüştürülmesi uygun olacaktır.

VIII- SONUÇ

Spor uyuşmazlıklarının, teknik yapısı ve süratli çözüm gerektiren niteliklerinden kaynaklanan nedenlerle, devlet yargısı dışında çözülmesi gerektiği artık genel kabul gören bir konudur. Çalışmamızın başında izah edildiği üzere, bu çözüm, asgari standartları uluslararası spor üst kuruluşlarınca belirlenen bir tahkim usulünün spor uyuşmazlıklarında uygulanması olarak gelişmiştir. Hatta Avrupa coğrafyasında uygulanacak tahkim spor tahkim yargılamasına ilişkin olarak, UEFA ile Avrupa Konseyi arasında bir mutabakat zaptı (momerandum) da düzenlenerek, spor uyuşmazlıklarının çözümünde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşme-

sinde yer alan İnsan Hakları standartlarının gözetilmesi gereği üzerinde durulmuştur.

Devlet yargısı dışında ama belli standartlarda oluşacak spor tahkim yargılaması düzeni, Spor Adaleti olarak isimlendirilmiştir.

Türkiye'de zorunlu spor tahkim yargılaması, Anayasal temele sahiptir. Ancak, spor tahkim kurullarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı sorununun yanı sıra, zorunlu spor tahkim yargılamasının görev alanı da önemli tartışmalara yol açmaktadır. Spor mevzuatında ve uygulamada, sporla ilişkilendirilen her şeyin zorunlu tahkim yargılamasının görevine dahil edilmesi eğilimi ağır basmaktadır. Hatta, yasal düzenlemelerde bile bu eğilim görülmektedir. Örneğin, futbol emekçileri (sporcular, hakemler, teknik adamlar vs.) ile spor işverenleri (kulüpler) arasında aktedilen sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların bile, önce TFF Uyuşmazlık Çözüm Kuruluna götürülmesi, verilecek karara karşı da ancak Tahkim Kurulu nezdinde itiraz edilebilmesi yasayla (5894 sayılı TFF kanunu, m.5/2) düzenlenmiş, amatör spor kulüpleri de dahil olmak üzere, çeşitli statülerde kulüplerin genel kurul süreçlerinde çıkacak uyuşmazlıkların çözümü için tahkim kuruluna başvurulması zorunluluğu getirilmesi gibi alt mevzuatlar oluşturulduğu gözlenmiştir.

Oysa, Anayasa Mahkemesinin 5894 sayılı kanunun 5/2. Maddesini iptal ederken de vurguladığı gibi; Anayasanın 59. Maddesinde sporda zorunlu tahkim yargısının sınırlarını belirleyen "sporun yönetimi ve disiplinine ilişkin" olma ifadesi, geniş yorumlanmaması gereken bir düzenlemedir. Örneğin, kulüplerin yönetimi bu kavram içerisinde yer almaz. Kulüplerle spor insanları arasında çıkacak sözleşmesel uyuşmazlıklar da aynı şekilde bu kavram içerisinde yer almaz. Nitekim Anayasa Mahkemesi, sözleşmesel uyuşmazlıkları da bu kapsama alan yasal düzenlemeyi iptal etmek suretiyle, spor yargısı alanındaki önemli bir sorunu ortadan kaldırmıştır. Zorunlu Tahkim Yargısının görev alanının daha net belirlenmesi için Anayasadaki ilgili düzenlemeye "doğrudan" ibaresinin eklenmesi yararlı olabilir. Böylece görev alanı, açıkça"doğrudan sporun yönetimi ve disiplini" ile ilgili konularla sınırlanmış olacaktır. Bu da; spor müsabakalarının düzenlenişi, yönetilmesi, liglerin düzenlenmesi gibi konuları kapsayacak, örneğin spor kulüplerinin yönetimine ilişkin konular açıkça tahkim yargısının dışında bırakılmış olacaktır.

Sporda Zorunlu Tahkim yargısına ilişkin olarak tartışılan asıl önemli diğer sorun, TFF Tahkim Kurulunun bağımsızlığı ve tarafsızlığı, bu çalış-

manın asıl konusunu teşkil eden "Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye" davasında ele alınmış ve karara bağlanmıştır (28.01.2010 tarihli karar). Bunun bir pilot dava olduğu anlaşılmaktadır. Bu kararda, beş ayrı başvurucunun talepleri karar bağlanmaktadır. Ancak bu başvuruculardan amatör futbolcu olan üçünün dosyaları birleştirildiğinde, dava gerçekte üç dosya üzerinden yürümektedir. İlk başvurucu, profesyonel futbolcu Ömer Kerim Ali Rıza'nın başvurusuna ilişkindir. İkinci dosya, amatör futbolcuların (Fatih Arslan, Şaban Serin ve Mehmet Erhan Berber) başvurusunu içermektedir. Üçüncü dosya ise, hakem Serkan Akal'ın başvurusuna ilişkindir.

Mahkeme, amatör futbolcuların sadece maçlar için harcırah aldıkları, ücret almadıklarından hareketle mülkiyet haklarının ihlal edilmediği, verilen bir yıllık disiplin cezasının da ağırlığı ve etkisi itibariyle bir cezai mahkumiyet sayılamayacağı gerekçeleriyle, yani ne medeni bir hakkın ihlali ne de cezai bir mahkumiyet sözkonusu olmadığı için, başvuruya dayanak olan adil yargılanma hakkının ihlali kapsamında (sözleşme, m.6&1) başvurularını kabul edilemez bulmuştur. Bu nedenle inceleme, ilk sırada yer alan profesyonel futbolcu Ömer Kerim Ali Rıza ile 5. Sırada yer alan hakem Serkan Akal'ın başvuruları üzerinden karara bağlanmıştır. Bu başvuruculaların mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiası söz konusu olduğundan, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları incelenmeye değer bulunmuş ve kabul edilebilirlik kararı verilerek, esasa ilişkin incelemeye girişilmiştir.

Sözleşmenin 6&1. Maddesinde düzenlenen Adil yargılanma hakkının unsurları: davanın, "yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkı" olarak düzenlenmektedir. Mahkeme, ayrıntılı hükümler sevk edilmiş olmasa da, yasada tahkim kurulunun kuruluşunun düzenlendiği, tahkim kurulunun oluşumu ve diğer çalışma usulleri ile ilgili hususların da yasanın yollamasıyla TFF statüsünde ve talimatlarında düzenlendiği, bu durumda görünüşte yasa ile kurulma şartının gerçekleştiğine karar vererek, adil yargılanma hakkının "yasayla kurulmuş mahkeme" ye ilişkin unsurunun gerçekleştiğini kabul etmiştir.

Tarafsız ve bağımsız bir mahkeme olma yönünden ise, kurulun statüsünü sorunlu görmüştür: Mahkeme bu aşamada, olaya sübjektif ve objektif test tekniğiyle yaklaşmış; sübjektif testte, tahkim kurulu üyelerinin başvuruya konu uyuşmazlıklarda tarafsız davranmadıklarına ilişkin dosyalarda bir veri olmadığını tespit etmiştir.

Objektif test uygulamasında ise, tamamen kurulun statüsünü incelemiştir: Gerçi hem kanunda, hem de statüde kurulun bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik düzenlemeler de mevcuttur. Örneğin, yasada ve TFF statüsünde kurulun bağımsız ve tarafsız olarak karar vereceği, görev süresi boyunca kurul üyelerinin görevden alınamayacağı, yine statüde yer alan kulüp üyelerinin istifa etmedikçe kurul üyeliğine atanamayacağına ilişkin düzenlemeler hep bu amaca (kurulun tarafsızlık ve bağımsızlığını sağlama amacına) yöneliktir.

Ancak; kurul üyelerinin TFF Başkanının önerisi üzerine yönetim kurulunca atanması, kurul üyelerine görev süresi güvencesi verilmemesi, üyelerin görev süresinin TFF yönetim kurulunun görev süresine bağlı kılınması gibi düzenlemelerin, kurulu yönetim organına bağımlı hale getirdiği de tespit edilmektedir. Dahası, kurul üyelerine görevleriyle ilgili güvencelerin sağlanmamış olması, kurul üyelerinin göreve başlarken yemin etmemeleri, bir uyuşmazlıkta kişisel durumu nedeniyle çekilmesi gereken kurul üyelerinin çekilme sebepleri ve usulünün ve çekilme isteğini karara bağlayacak mekanizmanın düzenlenmemiş olması gibi pekçok neden, kurulun bağımsızlığı ve onun bir sonucu olarak da tarafsızlığı üzerinde objektif olarak tartışmaları davet etmektedir.

Kurul, TFF Yönetim Organına çok fazla bağlı kılınmıştır ve TFF Yönetim Kurulunu seçen TFF Genel Kurulu da ağırlıklı olarak kulüp temsilcilerinden oluşmaktadır. Kurulda, futbol sporunun diğer unsurları olan futbolcular, teknik adamlar ve hakemler gibi spor insanları, çok daha az oranda temsil edilebilmektedir. Bu temsil dengesizliği, kurulun yönetim organına olan aşırı bağımlı statüsel düzenleme ile birleşince, kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığı kuşkuyla karşılanmaktadır. Bu ise, adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmektedir.

Bunlara ilaveten, kurulun ayrı bir bütçesinin olmayışı ve sekreterya işlerinin TFF görevlilerince yerine getirilmesi de, bu bağımlılık ilişkisini artıran diğer bir unsur olarak görülmektedir.

Kurul, aleni yargılama yapılmaması anlamına gelen "duruşma talebinin reddine" ilişkin konuyu ise, yönetimle olan bağımlılık ilişkisi nedeniyle zaten ihlal kararı verdiği için incelemeye gerek görmemiştir. Ama bu durumun bile tek başına bir adil yargılanma hakkı teşkil edebileceği unutulmamalıdır.

AİHM, sonuç olarak:

Mevcut davaların Türkiye'de futbol anlaşmazlıklarının çözümü ile

ilgili sistemsel bir sorunu ortaya çıkardığını ve tespit edilen ihlalin Tahkim Komitesinin Yönetim Kurulundan bağımsızlığını sağlayacak şekilde düzenlenmediğini gösterdiğini belirtmektedir. Mahkeme, bu tespitine ilişkin olarak; TFF'nin himayesi altında futbol anlaşmazlıklarının çözümü sisteminde reform yapılmasını amaçlayan bir dizi genel önlem alınması (düzenleme yapılması) gerektiğine karar vermekte; alınacak olan bu önlemlerin (yapılacak bu düzenlemelerin) ise, "tahkim kurullarının Yönetim Kurulundan yapısal ve işlevsel olarak ayrılması ve görevleriyle orantılı yeterince bağımsız bir statüye sahip olması için, söz konusu Tahkim Kurulunun kurumsal temelinin yeniden yapılandırılmasını içermesi gerektiğini" belirtmektedir. Bu düzenlemelerin, kararda belirtilen amaca uygun olması, diğer bir ifadeyle belirtilen sorunları giderecek nitelikte bulunması gerekir. Gözetilecek amaç, Tahkim Kurulunun bağımsızlığının sağlanması ve görevleriyle ilgili güvencelerin de temin edilmesidir. Alınan önlemlerin mahkeme kararında belirtilen bu amaçlara uygun olup olmadığı da yine sözleşme hükmü (m.46) gereği Bakanlar Komitesi tarafından denetlenecektir.

Tahkim Kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığı ile ilgili sistemsel sorun, kararın hüküm fıkrasında beşinci sırada; "Davalı Devletin, Sözleşme'nin 6/1 maddesinin ihlal edilmesine yol açan Tahkim Komitesi ile ilgili altta yatan sistematik sorunu gidermek için genel önlemler alması gerektiğine oybirliği ile karar verildiği" şeklinde yer almıştır.

Zorunlu Spor Tahkim Yargısı konusunda, Anayasa Mahkemesinin 2018 yılında verdiği yukarıda izah edilen iptal kararı (5894 sayılı k. 5/2. Maddesinin iptali) ile, TFF statüsünde yapılan düzenleme ile bu alandaki önemli bir sorunlu alanın hukuka uygun hale gelmesi sağlanmıştır. "AİHM'nin verdiği Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye"kararının gereği de yerine getirildiğinde, çok daha önemli bir sorun olan TFF Tahkim Kurulunun statüsel olarak bağımsız ve tarafsız bir konuma kavuşturulması sağlanmak suretiyle, zorunlu spor tahkim yargısı alanındaki hukuksal sorunlar daha da azaltılmış olacaktır. Son olarak da, spor tahkim kurullarının alanının doğrudan sporun yönetim ve disiplinine hasredilmesi, ayrıca Spor Tahkim Kurullarının kararlarına Anayasa mahkemesine bireysel başvuru yolunun açık olduğunu vurgulayan bir anayasal düzenlemenin (m.59) de yapılması halinde, zorunlu spor tahkim yargılaması alanında öngörülebilir bir hukuksal sorunun kalmayacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

Akil, Cenk; "Genel Olarak Milletlerarası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ve Bu Mahkemede Uygulanan Tahkim Çeşitleri", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.13, S.2, 2011, s.72-73.

Akil, Cenk; "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun Yapısı ve Kararlarının Hukuki Niteliği", 2013,Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 3, s.379-403;

Akyıldız, Ali; "Sporun Hukuku ve Yargısı", Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Remzi Arıkan Armağanı, 2013, s.84-93

Akyıldız, Ali; "Spor Disiplin ve Yargısına Temel Hak ve Özgürlükler Penceresinden Bakış", Av. Hasan Aydın Tansu Armağanı (Ed. Av. Tacar Çağlar), Ankara Barosu Yayını, 2016, s. 79-158.

Akyıldız Ali; "Sporda Zorunlu Tahkim Yargısının Sınırları", Ed.:Av. Tacar Çağlar Av. Özdemir Özok Armağanı. Ankara: Şen Matbaa (TBB Yayınları:356), 2018. s.29-60.

AYANOĞLU, Taner "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun İşlevi ve Kararlarının Niteliği", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara 2008, S.74, s. 43-76.

Burak Öztürk, "İdarenin Denetlenmesinde Zorunlu Tahkim Yolu", Zabunoğlu Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 2011, s. 603-631.

BAYKAN, Metin- YENİAY, Lokman; "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Bağlamında Spor Tahkim Kurullarının Kararları", İzmir Barosu Dergisi, Av. Güney Dinç Armağanı, Eylül 2019, s.137-166.

Bireysel Başvuru İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi); Ed: Dr. Musa Sağlam, Ankara 2013.

Bireysel Başvuru ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi, Ed: Muharrem İlhan Koç- Dr. Recep Kaplan, Anayasa Mahkemesi Yayını, Ankara 2017.

ÇAKMAK, Naci Münci, Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukukî Statüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.

Ergül,Ozan; "Sporda zorunlu tahkim – Bireysel başvuru ilişkisi: "Yargı denetimi dışında bırakılan işlemleri" dar yorumlamak mümkün mü?" Anayasa Yargısı, Sayı 35, Ankara 2015. S.225-239.

Gemalmaz, H. Burak; "TFF Tahkim Kurulunun Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Meselesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin "Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye kararı", https://blog.lexpera.com.tr/tff-tahkim-kurulunun-bagimsizligi-ve-tarafsizligi-meselesi/

GÜNDOĞDU, Fatih; "TFF Tahkim Kurulu Yargılamasının Adil Yargılanma

Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.140, Ankara, 2019, s. 142-170

İnceoğlu, Sibel; Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4), Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi yayını, Nisan 2018.

https://www.echr.coe.int/Documents/COURTalks_Inad_Talk_TUR.PDF

Küçükgüngör, Erkan; "Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun Hukuki Yapısı ve Tahkim Kurulu Kararlarının Niteliği", AÜHF Dergisi, Ankara 2001/2, s.137-146.

Küçükgüngör, Erkan; "Spor Hukuku Uyuşmazlıklarında Milletlerarası Tahkim" (The Court of Arbitration for Sport), AÜHFD, 2004/2, s.1-10.

Özelçi, M. Aytaç; Türkiye Futbol Federasyonu'nun Türk Hukukundaki Yeri, Seçkin Yayınevi, İstanbul 2010;

PETEK, Hasan - ERİŞİR Evrim, "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Hukuki Niteliği", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl:3, Sayı 19, Ankara 2008, s.197-205.

Uz, Abdullah; (2011). Sporla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümünde Zorunlu Tahkim Yolu: Tahkim Kurulları ve Kararlarının Hukuki Niteliği Üzerine. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 13, s.241-296;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 28 Ocak 2020 tarihli kararı: Ali Rıza andothers v. Turkey ((Applications nos. 30226/10 and 4 others)(nos. 30226/10, 17880/11, 17887/11, 17891/11 and 5506/16))

Anayasa mahkemesinin 18.01.2018 tarih, 2017/136 2018/7 sayılı kararı(Karar, yayımından bir yıl sonra yürürlüğe girecektir). Yayımı: 2.3.2018 tarih ve 30348 sayılı R.G.).

BAĞIMSIZ SPOR FEDERASYONLARININ 2020 YILI SEÇİM SÜRECİ

Av. Zübeyt AYDIN*

* Ankara Barosu

I- GİRİŞ

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de sporla doğrudan ya da dolaylı olarak uğraşan kişilerin spor yapma, sağlıklı yaşama, sporu sevk ve idare etme hakkı, kişinin beden bütünlüğünün korunması, sporun " eşitler arasında" eşit şartlar arasında yapılması,hak ve yükümlülüklerinin korunması, adalet mekanizmasının objektif, seri olarak çalışmasıyla mümkündür. Adaletin, zamanında ve tarafsız bir şekilde tecellisi, sporun her paydaşı tarafından beklendiği gibi, idare edenlerin de aynı beklenti içerisinde bulunması, hukuk devleti olmanın gereğidir.

Adaletin zamanında ve tarafsız olarak tecellisi sporcular, antrenörler, teknik direktörler, hakemler, idareciler, spor adamları, spor kulüpleri ve spor federasyonlar için ayrı bir önem arz etmektedir. Sporun paydaşlarının hakları, Anayasa'da ve farklı mevzuatlarla güvence altına alınmasına rağmen, spor sektörünü sevk ve idare etmekle görevlendirilen kamu görevlileri, kanunlarla teminat altına alınan hak ve yükümlülüklerinin kullanılması hususunda hassasiyet göstermedikleri gibi, bu hakların özgürce kullanılmasında gerekli ortamın yaratıldığı da iddia edilemez.

Sporun; bağımsız ve bağlantısızlık ilkesi, görev alanı ile sınırlı olmak üzere, tam yetkili ve otorite sahibi olması, devletin gücünü arkasında hisseden, kamu gücünü kullanan, şeffaf, erişilebilir, her türlü ayırımcılığı reddeden, rekabete dayalı, fırsat eşitliğini ön planda tutan ve paydaşları tarafından göreve getirilmeyi politika olarak kabul eden anlayışın benimsendiği bir yapıda olması gerekli iken, var olan düzenlemelerin tamamen uygulanmadığı ya da eksik uygulandığı bir süreç yaşanmaktadır.

Sporda yaşanan bu olumsuzluklar başarıyı engellediği gibi, sporu sevk ve idaresinde ise ciddi anlamda sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

Sporun temel amacı; barış, dostluk, kardeşlik, saygı ve centilmenlik olması gerekirken, ülkemizdeki uygulama, siyasi ayrımcılık, gerginlik ve ötekileştirme politikaları üzerine kurulmuştur. Çok ihtiyacımız olan toplumsal barışa en büyük katkıyı sağlayacak spor, ne yazık ki tamamen siyasi ve maddi ranta dönüştürülmüştür.

Ülkemizdeki yüksek genç nüfus oranımıza rağmen, spor yapan çocuk ve gençlerin nüfusa oranı, gelişmiş Batı ülkeleriyle karşılaştırıldığında, durum kabul edilebilir düzeyde değildir. Genç nüfus oranımızın Avrupa ülkelerinin neredeyse iki katı olmasına rağmen, lisanslı ve aktif sporcu

sayısının nüfusa oranı, sporda gelişmiş Avrupa ülkelerinin oranının üçte biri düzeyinde olmadığı açıktır. Avrupa ülkeleri ile ülkemizde sporla uğraşanlar arasındaki oransızlığı, sporun temelini oluşturan spor kulüpleri, sporcu sayısı, sporun ülke genelindeki yaygınlığı, vasıflı teknik elemanı sayısı gibi unsurlar ile insan haklarına verilen değerle birlikte, sanat ve spor, toplumların aynası olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış, Osmanlı 'da insan "Ekmel-i varlık" (mükemmel varlık) ve " Eşref-i Mahluk"tur (yaratılmışların en güzeli) şeklinde insanın ne kadar değerli bir varlık olduğunu, devletin insan için olması gerektiği düşüncesini hakim kılarak yıllar süren bir imparatorluğu yaşatmayı becermiştir. (1)

Sporda, paydaş endeksli politikalarını uygulanması her alanda olduğu gibi, sporun paydaşlarının özgür iradesi, mevzuatla belirlenen seçmenin temsili, delegelerle kurum ya da kuruluşlar arasında illiyet bağının varlığı, adaletli seçim sistemi ile sporu sevk ve idare edecek yöneticilerin seçilmesiyle olasıdır.

Sporla uğraşanların, seçme ve seçilme gibi temel haklarını kullanamamaları, adaletli seçim sisteminin sahaya yansımamasının nedenlerinin başında, sporda gelişmiş ülkelerde uygulanan spor politikaları ile bağdaşmamasından kaynaklanmaktadır.

Uluslararası spor kurumlarının kuralları ile uyumsuzluk;

a- Mevzuatların eksik ya da tamamen uygulanmaması,

b- Var olan mevzuatın kullanılmaması için çaba gösteren kamu görevlilerinin tutumları,

c- Spordaki seçim sistemindeki adaletsizlik,

d- Hükümetlerin ve sporu idare edenlerin, sporu arka bahçeleri gibi görmeleri,

gibi nedenlerden sadece birkaç tanesidir. Bu olumsuzluklar, sporcuların veya spor insanlarının yetiştirilmesi konularında da görülmektedir.

Sporda devlet politikası söylemlerine rağmen bu politikalar bir türlü uygulamaya ve hayata geçirilememiştir. Okul, kulüp ve yerel yönetim işbirliğine dayalı yönetim modeli, bir türlü geliştirilememiştir. Uygulamadaki bu politikasızlık, spora ayrılan kaynakların etkin ve verimli kullanılmamasına neden olmaktadır.Kullanılan kaynakların ise yerinde ve zamanında kullanılırlığı konusunda yeterli denetim yapılmayarak ayrıca kaynak israfına neden olunduğu açıktır.

İnsanı ön planda tutan politikaları benimseyen devletle de, spor vasıtası ile bedenen ve ruhen iyi yetiştirilmiş, kötü alışkanlıklardan arındırılmış bir nüfusa sahip olmayı başarmışlardır. Bu başarılar sonucunda, genel ekonomiyle birlikte spor ekonomisi de önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bunun en belirgin örneğide ünlü markaların bazı spor dalları ile özdeşleşmeleridir.

Sporda başarılı olan Batı ülkelerinde uygulanan sistemin ortak özelliği, tamamen bağımsız ve sivil örgütlenme temelinde kulüp-okul-yerel yönetim işbirliği esasına dayanmaktadır. Spor yönetim sistemimizde bu işbirliğine yeterince önem verilmemesi, sporcu kaynağı okulların yaklaşık yüzde doksanında spor ve oyun alanlarının olmaması da, sporun gelişimini engelleyen faktörlerdendir. Kamu kurumlarına, belediyelere ait spor tesislerinden ve özel spor tesislerinden spor tesisi olmayan okulların yararlandırılmasını sağlayacak bir organizasyon ve düzenleme bulunmadığından eldeki kaynaklardan yeterince yararlanılmamaktadır. Belediyeler, kaynaklarını profesyonel futbol kulüplerine değişik yollarla ileterek kitle ve amatör spora yeterince ayni/nakdi yardım aktaramadıklarından, yerel anlamda sporun arzulanan düzeyde gelişmemesine sebep olmaktadır.

Spordaki bu çarpıklık birçok spor dalında olduğu gibi futbolda da futbolun siyasetin etki ve baskısı altında olması nedeniyle yandaş ve taraflı hakemler yaratılarak, yetenekli genç hakemler camiadan uzaklaştırılmıştır.

Siyasi tercihlerle inşa ettirilen spor alanlarının, tribünlerinin boş kalması,futbolda ve diğer spor dallarında olduğu gibi eğitim ve altyapı eksikliğine yapılmayan yatırımlar, tribünleri doldurulamayan futbol alanlarının yapımına tahsis edilerek, yüksek maliyetli, illerin nüfusu ile orantılı olmayan, hantal stad, stadyum ve benzeri spor tesisleri inşa edilerek kamu kaynakları israf edilmiştir.

5393 sayılı Belediye kanununu 14. Maddesinin b fıkrasındaki; belediyelerin sporu teşvik amacıyla gençlere spor malzemesi vereceği, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapılacağı, gerekli desteği sağlayacağı hükmüne rağmen, politik Saiklerle yasanın gereği yerine getirilememektedir. Belediyeler yasayı ihlal ederek amatör spor yerine kamu kaynaklarını değişik yöntemlerle profesyonel spor branşlarına aktararak yabancı sporcu transferlerine dolaylı olarak destek sağlamaktadırlar.

Spor federasyonlarının, bağlı birimlerinin şeffaf olmadıkları, verilen kararların gerekçeli olmamaları, disiplin kurulları tarafından verilen ceza kararlarının bazılarının federasyon ile hiçbir bağı olmayan kişilere uygulanması, aynı eylemde bulunanlara verilen cezalar arasındaki orantısızlık gibi olumsuzluklar, idare edenlerin, federasyon kurulları tarafından verilen kararların uzun süre tartışılması, idare edenlerin, bağlı oldukları federasyonların, kuruluşların baskıları sonucu, farklı önlemler almaya zorlamış ise de futbol için öngörülen "var"ım sistemi, disiplin yargılamasında üst kurul mahiyetinde Tahkim Kurullarının oluşturmaları gibi tedbirlerle spor kamu oyunu tatmin ettiğini iddia etmek olanaksızdır. İdare edenler tarafından ya da disiplin kurullarınca verilen cezaların, rakip olarak görülen kişileri ekarte etmekten başka bir amacı olmadığı adeta sıradanlaşmıştır. Bu olumsuzluklar, yetenekli sporcuların daha üst seviyedeki müsabakalarda yarışmaya katılmalarını engellemeye, federasyonu idare etmek isteyen aday adaylarının seçime girmelerini önlenmeye yönelik olduğu sıkça karşılaşılan sorunların başında gelmektedir.

Uygulamadaki bu olumsuzluklar, sporun yönetimi, okul spor ilişkisi, sporda başarı, spor politikaları, yabancı sporcu transferi, sporun ülke genelinde yayılması, sporcu sayısı, teknik eleman yetiştirilmesi, sporcu sağlığı gibi konularda değişik şekillerde tezahür etmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığının disiplin/ceza kurulları, Tahkim Kurulu veya federasyonların yönetim kurulu, hakem kurulu ya da disiplin/ceza kurulları tarafından verilen kararlardan tatmin olamayan kişiler, haklarını aramak için Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru yoluna müracaat şeklinde, ya da Cumhurbaşkanı Makamlarına şikayet veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) gibi spor ile doğrudan ilgisi olmayan kurumlara başvurmak zorunda bırakılmışlardır.

Bu şekilde hak aramalar, hukuk devletinin gereği olsa da sporda hak aramanın sporun mecrası dışına çıkılarak başka alanlarda aranması, spora olumlu yönden bir katkı sağlamayacağı gibi, sporun içinde bulunduğu zafiyetin sonucudur.

Türkiye Futbol Federasyonu, Profesyonel Disiplin Kurulu tarafından bir hakeme verilen ceza ile ilgili olarak, hakem tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumu'na (Ombudsmanlık) 2018/11786 sayısında yapmış olduğu başvuru sonucunda Kurul, 18.02.2019 tarihinde vermiş olduğu TAVSİYE kararında; hususunda

Türkiye Futbol Federasyonu'na TAVSİYEDE bulunulmasına karar vermiştir. (2)

Yine TFF, Profesyonel Futbol Disiplin Kurulunun, vermiş olduğu 4 aylık hak mahrumiyeti cezasının yok sayılması hakkında,Kamu Denetçiliği Kurumu'na yapmış olduğu başvuru sonucu Kurul; 18.02.2019 tarih ve 2018/11786 sayılı kararında,"…Açıklanan gerekçelerle, BAŞVURUNUN KABULÜNE,Türkiye Futbol Federasyonu' nun; TFF Etik Kurulu'nun 23/02/2018 tarih ve 77 sayılı TFF Yönetim Kurulu kararınca başlattığı soruşturmayı makul sürede sonuçlandırması, başvurana ve kamuoyuna duyurması; PFDK' nın özellikle müsabaka dışı uyuşmazlıklara ilişkin kararlarında hukuki tartışmalara yer vermesi,bu bağlamda PFDK Kararlarının gerekçeli olması ve TFF resmi internet sitesinde gerekçeli kararların yayımlanması; MHK Talimatı 38'inci madde de yer alan 'Futbol camiasını küçük düşürecek tutum' kavramının sınırlarının hukuki düzenleme ile belirlenmesi;" ilkelerine uygun davranması hususunda TAVSİYEDE BULUNULMASINA,Kararın BAŞVURANA ve TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONUNA tebliğine,6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20'nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca,Türkiye Futbol Federasyonunca bu karar üzerine tesis edilecek işlemin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisince karar verildi." (3)

Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu bünyesinde faaliyette bulunan Yenimahalle Belediyesi Görme Engelliler Spor Kulübü Derneği ile Çankaya Belediyesi Görme Engelliler Spor Kulübü Derneği; kadın sporcularından oluşan Kadın Milli Takımının 2016 Rio Paralimpik Oyunlarında altın madalya kazandıkları, yine aynı kulüp sporcularından oluşan Milli Takım Sporcularının bronz madalya kazanmalarına rağmen,Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik gereği, sporcuların ve antrenörlerin Gençlik ve Spor Bakanlığınca ödüllendirildiğini ancak sporcuların ve antrenörlerin bağlı olduğu spor kulüplerinin bahsedilen Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendindeki "Spor kulübünün ilgili branşta en az yirmi lisanslı sporcusunun son bir yıl içerisinde il veya federasyon faaliyetlerine fiilen katılması," şartı gerekçe gösterilerek ödül taleplerinin reddedilmesi üzerine Kurula, 24.02.2017 tarihinde, yapmış oldukları başvuru üzerine, Kurul;Açıklanan gerekçelerle BAŞVURUNUN KABULÜNE; Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı

Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkındaki Yönetmelikte engelli spor kulüplerinin mağduriyetini giderecek şekilde ayrı bir düzenlemeye gidilmesi hususunda GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI'NA TAVSİYEDE BULUNULMASINA,6328 sayılı Kanunun 20 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, Gençlik ve Spor Bakanlığınca bu karar üzerine tesis edilecek işlemin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,Kararın BAŞVURANLARA ve GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA tebliğine,Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi nce karar verildi." Şeklinde ki kararı ile gerek Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bağlı birimleri gerekse spor federasyonlarınca verilen kararların,İyi yönetişim ilkelerinden "kanunlara uygunluk", "şeffaflık", "hesap verilebilirlik,", "makul sürede karar verme", "kararların gerekçeli olması ilkelerine uygun olmadığa hükmetmiştir." (4)

Bağımsız spor federasyonlarında seçim yolu ile ya da görevlendirme yolu ile federasyonun değişik birimlerinde; başkan, başkan yardımcısı/asbaşkan, yönetim kurulu üyeliği, kurul başkan ve üyesi olarak iş ve işlemlerde mezun kılınan bazı görevlilerin federasyonun" bağımsızlık" kavramını, bir şirket, dernek ya da herhangi özel bir tüzel kişilik olarak değerlendirip uluslararası müsabakalara katılan sporcudan fazla idareci görevlendirilmesi, lüks mekanlarda toplantılar yapılması gibi davranışlar sergilemek suretiyle mevzuatlara uymayan hareketlerde bulunarak, kanunlarda ya da alt düzenleyici mevzuatlardaki hükümler dışı ve etik olmayan davranışlarda bulunduklarına uygulamada rastlamak mümkündür.

Hiçbir mevzuata uymayan bu davranışların, temelinde federasyonun "bağımsızlık" statüsünü kazanmış olmasına indirgenmesi, federasyonların bağımsızlık statüsüne zarar vermesini kaçınılmaz hale getirmişlerdir. Bağımsızlığın istediği gibi hareket edebileceğini, harcamalarını istediği gibi yapabileceğini, gelirlerinin büyük bir kısmının kamu kaynaklarından karşılandığının yok sayılmasını, kamu adına, devletin gücünü kullanarak birtakım iş ve işlemlerde bulunduğunu bir tarafa bırakma düşüncesinde kaynaklanıyor olması, spora büyük bir darbe olacağı gibi, federasyonlarının mevcut statülerinin sonlandırılması için yeterli bir nedendir. İdari bir işlem ile tüzel kişilik kazanan federasyonların, aynı usul ile tüzel kişiliklerinin sonlandırılması hukuken mümkündür.

Bu düşüncede olan federasyon yönetimi ya da bağlı birimlerinin değişik tarihlerde vermiş oldukları kararlarda, federasyon ile hiçbir hukuki

bağı olmayan kişilere ceza verme, Genel Kurul tarafından kabul edilip Spor Genel Müdürlüğü/Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ilgili birimlerince incelenip kamu oyuna duyurulan mevzuat hükümlerinin " yok sayılması" ya da, yetkili mercilerin yetkilerini kullanarak, statülerinin dışında, kendilerini farklı bir konumda görmeleri sonucunda, sporda kaos ortamının yaratılmasına sebebiyet verdikleri açıktır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Türkiye Futbol Federasyonun bünyesinde bulunan Tahkim Kurullarının, aynı eylemler hakkında verdikleri sportif cezalar arasındaki orantısızlık, kararlarının gerekçeye dayandırılmaması sonucu, spor kamuoyunun bu kurullara olan güven duygusunu yok etmiştir.

Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu tarafından, Av. Hasan Aydın Tansu adına çıkarılan Armağanda, "Spor Disiplin Kurullarının oluşumu ve Bağımsızlığı" adlı makalede, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'nun bağımsız olamayacağı şu şekilde ifade edilmiştir. " Tahkim Kurulunun görev süresi, Federasyon Başkanının görev süresi sınırlıdır." Düzenlemesinin Tahkim Kurulunun bağımsızlığına gölge düşüreceği ifade edilmiş, aynı makalenin sonuç bölümünde de alınması gereken önlemler detaylı olarak irdelenmiş olmasına rağmen, (5) görevli ve yetkililer tarafından bu güne kadar herhangi bir önlem alınmaması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Tahkim Kurulunun " bağımsız" ve "tarafsız " olmadığına karar verdiği şeklinde basında haberler yer almaktadır.

1938 tarihinde spor teşkilatının kurulması ile birlikte faaliyette bulunan Merkez Danışma Kurulunun, 1942-2010 yılları arasındaki tüm kararları ile Bakanlık bünyesinde oluşturulan Tahkim Kurulu'nun 2005-2009 tarihleri arasında vermiş olduğu kararlar spor kamu oyu ile paylaşılmış, spor teşkilatının önemli iki kurulunun, 2010 -2019 yılları arasında almış oldukları kararların spor kamuoyu ile paylaşılmamasının, gizlenmesinin sebebini anlamak mümkün değildir. Kararların kamuoyu ile paylaşılmamasının nedeni, aynı eylemlere farklı cezaların verilmesi, TBMM Ombudsmanlık Kurulunun tespit ettiği " İyi iletişim ilkelerinden, " kanunlara uygunluk", "şeffaflık", "hesap verebilirlik", "makul sürede karar verme", "kararların gerekçeli olması" ilkelerine uygun davranılmamasından kaynaklandığını göstermektedir.Örneğin, Türkiye Kayak Federasyonu Başkanlığı tarafından kabul edilip Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın denetiminde geçerek, her iki kurumun internet sitesinde

yayımlanan " Türkiye Kayak Federasyonu Disiplin ve Ceza Talimatının kimler hakkında uygulanacağı talimatta açıkça izah edilmiştir.

Federasyonun internet sitesinde yayımlanan " Disiplin ve Ceza Talimatının " Amaç ve Kapsam başlıklı 1 inci maddesi; " Bu Talimatın amacı, kulüpler, sporcular, hakemler, antrenörler, öğreticiler, yöneticiler, il temsilcileri ve kayak sporunda görevli diğer kişiler tarafından kayak etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen; ulusal ve uluslararası esaslara ve uygulamalara göre disiplin suçu oluşturulan eylemlerinin ve bu eylemlere ilişkin yaptırımların belirlenmesi, disiplin işlemleri ve Ceza Kurulunun çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir."

Madde metninde açıkça görüldüğü gibi, bu Talimat hükümlerinin;

1- Ulusal müsabakalarda,
2- Uluslararası müsabakalarda,
3- Federasyondan izin alınarak kamu kurum ve kuruluşları ile özel/ tüzel kişiler tarafından organize edilen,

faaliyetlerde uygulanmaktadır.

Madde metninde, disiplin cezalarının;

Yukarıda belirtilen faaliyetlere veya bu faaliyetlerin hazırlık çalışmalarına katılan;

1- Kulüpler,
2- Sporcular,
3- Hakemler,
4- Antrenörler,
5- Öğreticiler,
6- Yöneticiler,
7- İl temsilcileri,
8- Kayak sporu ile doğrudan ya da dolaylı olarak görevli kişiler,

olduğu açıktır.

Bu kişilerden kasıt, yukarıda sayılanlardan herhangi bir kategoriye girmeyen, genelde, geçici süreler ile kamp, müsabakada Federasyonca görev verilen kişilerin anlaşılması, Bakanlık ve bağlı birimler ile irtibatlı birimlerin uygulamalarının bir sonucu olduğu bilinmektedir.

Bu Talimat hükümlerine göre; 1. maddede sayılan kişi ya da kurumlara disiplin cezası verilebilmesi için o kurum ve kişilerin Federasyon ile

herhangi bir hukuki bağının varlığı zorunludur. Kulüplerin federasyona, branş anlamında tescilli olması, sporcu, hakem, antrenör ya da diğer kişilerin, disiplin eylemine muhatap oldukları tarihte Federasyon tarafından vizelerinin yapılmış olması,başka bir ifade ile maddede sayılan kurum ve kişilerin, spordaki ifadesi ile faal olmaları zorunludur.

Federasyonun bir kişi ya da kulübe ceza verebilmesi için, cezaya muhatap kişilerin;

a- Talimatın amaç ve kapsam başlıklı 1inci maddesinde belirlenen kapsamına girenlerden olması yani kulüp, sporcu, hakem, antrenör, öğretici, yönetici, il temsilcisi veya kayak sporunda görevli diğer kişilerden olması,

b- Olay tarihinde federasyon ile tescilli kulüp, lisans-vizeli sporcu, hakem, antrenör olarak herhangi bir hukuki bağının varlığı şarttır.

Talimatın birinci maddesinde, belirtilmeyen kişilere disiplin cezası verilmesi hukuken mümkün değildir.

Bu olayı bir örnekleme ile açıklamak gerekir ise herhangi bir müsabakayı izlemeye gelen sporcu velisi ya da herhangi bir şahsın, olay çıkarması halinde bu kişi hakkında sportif yönden işlem yapılması, Federasyon Disiplin Kurulunun yetkisi dahilinde değildir.

Bu kişinin eylemi, Ceza Kanunu anlamında bir suç unsuru taşıması halinde, bu kişinin eyleminden dolayı hakkında ceza-i takibat yapma görevi, adli mercilere ait olduğu hukuki gerçeğine rağmen Türkiye Kayak Federasyonu Disiplin Kurulu, Federasyon ile hiçbir hukuki bağı olmayan 2017 yılında, dağda meydana gelen adli bir vakaya karışan, sporcunun velisine iki ayrı kararla toplamda, 26 yıl Hak Mahrumiyeti cezası vermesi, federasyonların ne kadar tarafgir davrandığının açık göstergesidir. Bu şekildeki kişiye verilen cezanın, kişiden ziyade, ilgilinin çocuğu olan sporcuyu uyarmak, muhalif olarak değerlendirilen kişilere gözdağı vermek olduğu düşünülmektedir.

Hukuksuz olarak verilen 26 yıllık cezanın kaldırılması için yapılan girişimler sonuçsuz kalmış, yaklaşık iki yıl sonra, Federasyon Disiplin Kurulu, Federasyon ile hiçbir hukuki bağı olmayan kişiye verilen yaklaşık 26 yıl hak mahrumiyeti cezasını kaldırmış, cezanın kaldırılmasında şu hususlara dikkat çekilmiştir... " Türkiye Kayak Federasyonu Disiplin ve Ceza Talimatının Amaç ve Kapsamını düzenleyen 1 inci maddesinde sayılan kişilerden olmamasına, olayın sadece bir adli vaka olmasına

rağmen…….hakkında soruşturma açılması ve ceza verilmesi yerinde olmamıştır. Bu cezalar, Türkiye Kayak Federasyonu Disiplin ve Ceza Kurulu tarafından verilen, 14.12.2019 tarih ve 2019/29sayı ve 14.12.2019 tarih ve 2019/30 sayılı kararları ile 08.03.2018 tarih ve Bila tarih ve sayılı kararın tüm sonuçları ile birlikte kaldırılmasına,…" karar vererek, Federasyon Disiplin Kurulu'nun nasıl bir hukuki hata yaptığına dikkat çekmiştir.

Tahkim Kurulu tarafından verilen, hukukiliği tartışılan kararlarına benzer karar ve işlemlerin, Gençlik ve Spor Bakanlığı emrinde kurulmuş bulunan bazı birimlerinde veya farklı federasyonların uygulamalarında rastlamak mümkündür.

Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu Disiplin Yönergesi' nde hangi disiplin cezaları hakkında Tahkim Kuruluna başvurulmayacağı Yönergenin 24 uncu maddesinde düzenlenmiştir.

Bu düzenlemeye benzer hüküm, mülga Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin 78 inci maddesinde de görülmektedir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanıp 13.7. 2019 tarih ve 30830 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Spor Disiplin Yönetmeliğinde, il disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı, Merkez Disiplin Kuruluna, Merkez Disiplin Kurulunun ilk dereceli disiplin kurulu olarak vereceği kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde Tahkim Kurulu'na itiraz edilebileceği öngörülmüştür. Yönetmelikte, hangi cezalara karşı üst kurullara itiraz edilemeyeceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Halen uygulanmakta olan bağımsız spor federasyonları disiplin/ceza talimatlarında ki bazı cezalara itiraz edilemeyeceği düzenlemesi, Bakanlık tarafından 2019 yılında uygulamaya konulan Yönetmelik hükümleri arasında çelişki oluşmuştur.İlgili düzenleme;

"24.Tahkim kuruluna başvuru

Disiplin Kurulunun kesin olmayan kararlarına karşı, Tahkim Kurulu Yönetmeliği gereğince, Tahkim Kurulu nezdinde yazılı itirazda bulunulabilir. İtiraz, kararın yerine getirilmesini durdurmaz. Karara, kararda adı geçen kişi veya kulüpler ile Federasyon Başkanı da itiraz edebilir.

Ligi olmayan spor dallarında 1 ay ve daha az yarışmaktan men ve hak mahrumiyeti cezası ile ferisi para cezalarına, ligi olan spor dallarında 4 maç ve daha az yarışmaktan men veya hak mahrumiyeti cezaları ile ferisi

para cezalarına,1 yarışmayı seyircisiz oynama cezası ve 1 saha kapatma cezası ile ferisi para cezalarına ve daha az cezalar ile cezayı kapsamayan kararlara itiraz edilemez. Bu kararlar kesindir."(6)

Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinin 71 inci maddesinde; saha kapatma, seyircisiz oynatma, kişilere hak mahrumiyeti cezası vermeyi gerektiren olaylarda idari tedbir kararı verilebileceği, aynı Yönetmeliğin 73 uncu maddesinde ise federasyon, kendi branşı ile ilgili tedbirlerin infazını yapmak, izlemek ve denetlemekle görevli olduğu konularında hüküm bulunmaktadır. (7)

Yine Yönetmeliğin78 inci maddesinde de bir ay ve daha az yarışmadan men ve hak mahrumiyeti, altı yarışmadan men, bir yarışmayı seyircisiz oynatma, bir saha kapatma cezalarına İTİRAZ EDİLEMEYECEĞİ düzenlemesi yer almaktadır.(8)

13.Temmuz 2019 tarih ve 30830 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe giren Spor Disiplin Yönetmeliğinin 6/1-(c) fıkrasındaki, düzenlemede, il spor disiplin kurulları tarafından verilen kararlarına karşı, Merkez Spor Disiplin Kurulu 'na itiraz edilebileceği, Merkez Spor Disiplin Kurulunun vereceği kararın kesin olduğu anlaşılmaktadır.

3289 Sayılı Kanun'a ve uluslararası normlara uygun olarak uygulamaya konulan Yönetmelikteki bu hükümlere uygun düzenlemeler, Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu'nun Disiplin Talimatında yer aldığı gibi, Türkiye Boks Federasyonu ve bazı federasyonlar tarafından uygulanmakta olan Disiplin Talimatlarında da yer almaktadır.(9)

Takdir edileceği gibi uygulamaya konulan bir düzenlemenin Anayasa'ya ya da bir üst normlara aykırılığının iptali, Yüce Anayasa Mahkemesi ile mahkemelere verilmiş bir haktır. Gerek 3289 Sayılı Kanunda gerekse Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde, Tahkim Kurullarının böyle bir yetkisi ve görevi bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile yürürlükte bulunan bir düzenlemeyi yok saymak, Tahkim Kurulunun görevleri arasında bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 59 uncu maddesinde yapılan düzenlemenin, TBMM'ne sunulması aşamasında ve Komisyonlarda yapılan görüşmelerde, yapılan düzenlemenin genel ve madde gerekçesi açık ve anlaşılabilir bir şekilde tanzim edilerek, TAHKİM KURULLARI tarafından verilecek, " SPORTİF FAALİYETLERE İLİŞKİN KARARLARIN KESİN OLACAĞI AÇIKÇA BELİRTİLMİŞTİR." (10)

Anayasanın 59 uncu maddesine ilave edilen bir düzenleme ile oluşturulan tahkim kurulunun, yargı organı gibi karar verip veremeyeceği hususu dikkate alındığında, öncelikle tahkim kurulunun, bağımsız yargı gibi mütalaa edilip edilmeyeceğinin tartışılması gerekmektedir.

Anayasa hukukçusu Prof. Dr. Kemal Gözler yargı işlemini; "yargı organlarından çıkan ve hukuki uyuşmazlıkları karara bağlayan bir işlemdir." şeklinde tanımlamaktadır. Prof. Dr. Kemal Gözler bir işlemin yargı kararı olabilmesi için...

"1-Bu işlemin, hem yargı organından (Mahkemeden) çıkması, (Organik şart)

2-Bir hukuki uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olması, (Maddi şart) gerekir" der.

Bu iki şartı birlikte gerçekleştiren işlemler yargı işlemi, bu şartları hiç gerçekleştirmeyen veya sadece birini gerçekleştirip diğerini gerçekleştirmeyen işlemler ise "yargı işlemi" değildir." (11)

Tahkim Kurulu tarafından, "… Disiplin Yönergesinin Tahkim Kuruluna başvuru başlıklı 24. maddesi ile düzenlenen,Disiplin Kurulunun kesin olmayan kararlarına karşı Tahkim Kurulu Yönetmeliği gereğince Tahkim Kurulu nezdinde yazılı itirazda bulunulabileceği, hak mahrumiyeti cezası ile ferisi para cezalarına karşı iş bu disiplin kurulu kararlarının kesin olması sebebiyle itiraz edilemeyeceği şeklinde düzenlenen hükmün, 3289 sayılı Kanunun Ek 9/8. Maddesi ve Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin itiraza ilişkin ilgili hükümleri karşısında yok hükmünde olduğu …" şeklindeki kararı;

a- Kararı veren kurulun mahkeme vasfında olmaması,

b- Hukuki uyuşmazlığın çözümü ile ilişkili olmaması,

nedenleriyle mahkeme kararı olarak nitelendirilmesi, hukuken mümkün değildir.

Av. Kazım Yücel Dönmez tarafından yazılan "Türk Kanunlar İhtilafı Hukukuna Göre Spor Uyuşmazlıklarına Uygulanacak Hukuk" başlıklı makalede; "Sportif Uyuşmazlıkları": " Bunlar, sporun kendine özgü yapısı ve işleyişinden doğan uyuşmazlıklardır. Ulusal ve uluslararası federasyonlar tarafından kulüplere, hakemlere veya sporculara ya da kulüplerin oyuncularına, teknik çalışanlarına verdiği disiplin cezaları; sportif karşılaşmalarda hakemin verdiği kararın doğruluğuna, yanlış hakem kararlarının ne olacağına ilişkin tamamen teknik olan uyuşmazlıklar…" ın

sportif uyuşmazlık konusu olduğunu belirtirken Anayasa' nın 59 uncu maddesine ilave edilen hükmün sadece "sportif" faaliyetlerle sınırlı olduğunu vurgulamıştır. (12)

Türkiye Adalet Akademisi Başkan Yardımcısı, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu eski üyesi Mustafa ARTUÇ; Tahkim Kurulu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

Her ne kadar Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu mali haklarla ilgili tarafların aralarında yaptıkları sözleşme nedeniyle bu hususun Federasyon yetkili kurulları tarafından çözülmesi durumunda bu kurulların kararlarına karşı Tahkim Kuruluna başvurulabileceğini kabul etmiş ise de Yönetmeliğin 5. maddesinin 3. fıkrasında "Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır." denerek, mali haklarla ilgili Tahkim Kurulu'nun herhangi bir yetkisi olmadığı vurgulanmıştır."(13)

Yukarıda izah olunan düzenlemeler karşısında;

1- İdare tarafından yapılan düzenlemelerin "yargısal "denetim yetkisinin normların statüsüne göre, Anayasa Mahkemesi ile bağımsız yargı organlarına ait olduğu,
2- Spor Tahkim kurullarının, görev alanlarının "spor faaliyetleri" ile sınırlı olduğu,
3- Tahkim Kurulu'nun görev ve yetkilerinin, 3289 Sayılı Kanun'un Ek 9, Ek 9A maddeleri ile bu maddelere dayanılarak yürürlüğe konulmuş bulunan, "Tahkim Kurulu Yönetmeliği" nde ki düzenlemeler ile sınırlı olduğu,
4- Tahkim kurullarının vermiş oldukları kararların"hukuki uyuşmazlık" olarak kabul edilemeyeceğinden,

Yargı organı olmayan, Tahkim Kurullarının, kamu kurum, kuruluşları tarafından düzenlenen yönetmelik, yönerge ya da genelgeyi "yok " sayma yetkisi de söz konusu değildir.

Belirlenen yasal düzenlemeler ve Anayasa'da ifade edilen "mahkeme " vasfı taşımayan, Tahkim Kurulu'nun Yönetmeliğinde belirtilen hükümlere, Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliğinde belirtilen hükümler doğrultusunda, yetkili kurum ve/veya kuruluşlar tarafından usulüne uygun

olarak yürürlüğe konulan, disiplin talimatlarında her bir düzenlemenin Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 24 uncu maddesindeki hüküm karşısında "Yok Sayılmasına" karar vermesi, hukuk devleti ilkeleri ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Türkiye Tenis Federasyonu Başkanlığı'nın Genel Kurulunun iptali için Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/464 Esasında görülmekte olan davada, bilirkişi tarafından mahkemeye sunulan raporda, "… Yönetmeliğin konusu, yasaların ve tüzüklerin uygulanmasının sağlanmasıdır. O nedenle yönetmelikler yasa ve tüzüklere aykırı hükümler ihtiva edemezler..",

" …Yukarıdaki anlatım çerçevesinde, yasasına aykırı yönetmelik; yönetmeliğe aykırı hükümler ihtiva eden ana statünün olmaması da hukuk düzeninin beklediği bir olgudur…" (14)

Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen iptal kararını uygulamamak için çaba sarf eden federasyon/Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gazi Üniversitesi Döner Sermaye Başkanlığına başvurarak, Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen, Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11. maddesi hükmü, adaylık başvuru ücretinin ve üyelerinin en az %15'nin yazılı teklifini içeren dilekçe istenilmesinin, Kanunda yer almayan hükmün Yönetmeliğe konulmak suretiyle hukuka aykırı görülerek iptal edilmesine dair kararın uygulanıp uygulanmaması konusunda hukuki mütalaa hazırlanması talebinde bulunmak suretiyle Mahkeme kararının uygulanmamasına yönelik çare aramışlardır.

İdare, Mahkeme kararının uygulanmamasını bünyesinde oluşturduğu, Tahkim Kurulunun 04/10/2016 tarih, 2016/169 E. ve 2016/232 K. sayılı kararı ile amacına ulaşmıştır.

Tahkim Kurulu, yukarıda belirtilen kararında, Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen kararın uygulanmamasını; " Danıştay tarafından verilen kararlar bağlayıcı olup uygulanmasının geciktirilemeyeceği, bu kararlar iptal kararı ise iptal edilen hükmün hukuk aleminde kaldırılması sonucunu doğuracağı ve herkesi bağlayacağı, üst mercii tarafından bozulmadığı sürece karar gereğinin yerine getireceği açıktır." Değerlendirmesini yaptıktan sonra, devamında, " Ancak normlar hiyerarşisinde üst norm iptal edilmiş olması, tek başına normun geçersiz sayılmasına neden teşkil etmeyecektir. Başka bir anlatımla alt norm usulüne uygun olarak yetkili merciler tarafından değiştirilmediği veya iptal edilmedi-

ği sürece hukuki geçerliliğini koruyacaktır." İfadesiyle, kendi içerisinde çelişkiye düştüğü gibi Anayasanın 138 inci maddesindeki, "Yasama ve yürütme organları idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarının hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükmüne de aykırıdır.

Tahkim Kurulunun iş bu kararı, emsal olarak kabul edildiği taktirde, 2020 yılında yapılacak federasyon başkanları seçiminde de aday adaylarının, kanunda düzenlenmeyen, %15 delege desteğini arama zorluğu ve Yönetmelikte/Ana statülerde belirlenen meblağları yatırmak zorunda kalacaklarıdır. Hukuksuz bu durum ne zamana kadar devam edecek ve hukuksuz bir şekilde federasyonları yönetenlerin akıbetinin ne olacağı soruları zihinlerde yerini muhafaza edecektir. Tahkim Kurulunun kararındaki "…Federasyon Genel Kurullarının Federasyon Ana Statülerinde yer alan hükümlerin uygulanması suretiyle yapılmasına…" ifadesi bu endişemizi kuvvetlendirmektedir.

Tahkim Kurulunun iş bu kararı, bağımsız spor federasyonlarını cesaretlendirmiş olacak ki mahkeme kararının verildiği tarihten bu güne kadar dört yılı aşkın süre geçmesine ve tüm federasyonların bu süre içerisinde en az bir kez genel kurul yapmalarına rağmen sadece dokuz federasyon ana statülerinde değişiklik yapmış, elliden fazla federasyon ana statülerinde herhangi bir değişiklik yapmayarak, Anayasanın 138 inci maddesindeki düzenlemeyi yok saymışlardır.

Bakanlık tarafından spor kamuoyuna duyurulan Genelgede, Tahkim Kurulu " Bağımsız" mahkeme gibi değerlendirilmiş, Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların kesin olduğunu, tartışılamayacağını, alt-üst düzenleyici normlar arasında hiyerarşik bir düzenlemenin olamayacağını vurgulamıştır.

Anayasanın 59 uncu maddesinde yapılan düzenlemede, kanun koyucu maddenin genel gerekçesindeki düzenleyicinin iradesini adeta yok saymıştır. Kanun Tasarısının gerekçesinde; "Anayasada yapılan bu değişiklikle, sportif faaliyetlerinin yönetilmesine ve disiplinine ilişkin ihtilafların süratle ve yargı denetimine tabi olmaksızın kesin olarak çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu çerçevede ilgili kurulların müsabakalarla, kulüplerle, sporcularla ve sporla ilgili diğer kişiler hakkında verdikleri müsabakadan men, küme düşürme, ligden ihraç, ihraç, seyircisiz oynama ve puan tenzili gibi kararlarına karşı süratli ve kesin bir denetim yolu öngörülmektedir." (15)

Anayasa Mahkemesi; Türkiye Halk Oyunları Federasyonu Disiplin Kurulunun, bir spor kulübüne bir yıl hak mahrumiyeti cezası verilmesine ilişkin kararına karşı, yapılan başvurunun kısmen reddiyle ilgili Tahkim Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada, itiraz konusu kuralların bir kısmının Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasını ciddi bulan Danıştay 10 uncu Dairesi,3289 sayılı kanunda yer alan düzenlemelerin, Anayasa'nın 2., 36., 59., 123. ve 125. maddelerine aykırılığın,ı bir kısmının ise resen Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

Danıştay 10. Dairesi tarafından yapılan başvuru üzerine vermiş olduğu, 16.1.2014 tarih, Esas:2013/87, Karar: 2014/5 sayılı ilamında; "21.5.1986 tarihli, 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un ek 9. maddesinin, 27.5.2007 tarihli, 5674 sayılı Kanunun 2. maddesiyle değiştirilen yedinci fıkrasının üçüncü ve son cümlelerine yönelik itiraz başvurusunun, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, 16.1.2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi. "şeklinde karar vererek, 3289 sayılı Yasanın Ek-9 Maddesinin 7nci fıkrasının üçüncü ve son cümlelerindeki, Tahkim Kurulu üyelerinin görevlendirme ve Tahkim Kurulu tarafından verilen sportif cezalara ilişkin kararların kesin olduğuna hükmetmiştir. (16)

Genel gerekçede de, Anayasa'nın 59 uncu maddesinde yapılan düzenlemenin, "Tahkim Kurulu" nun yargı mercii olmadığı, Bakanlık veya federasyonların bünyesinde oluşturulan, disiplin/ceza kurullarının kararlarını itiraz üzerine inceleyen bir denetim mekanizması olduğu açıkça vurgulanmıştır.

Anayasa hukukçusu Prof. Dr. Kemal Gözler; yargı işlemini; "yargı organlarından çıkan ve hukuki uyuşmazlıkları karara bağlayan bir işlemdir." şeklinde tanımlamaktadır. Prof. Dr. Kemal Gözler, bir işlemin yargı kararı olabilmesi için;

"1-Bu işlemin, hem yargı organından (Mahkemeden) çıkması, (Organik şart)

2-Bir hukuki uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olması, (Maddi şart)"

Gerekir.

Bu iki şartı birlikte gerçekleştiren işlemler yargı işlemi, bu şartları hiç gerçekleştirmeyen veya sadece birini gerçekleştirip diğerini gerçekleştirmeyen işlemler ise "yargı işlemi" değildir." (17)

Yrd. Doç. Dr. Ozan Ergül yazmış olduğu "Sporda Zorunlu Tahkim-Bireysel Başvuru İlişkisi: " Yargı Denetimi Dışında Bırakılan İşlemler" Dar Yorumlamak Değil mi? Adlı makalede; Anayasa'nın 59. maddesinin sonuçları itibariyle yeterince üzerinde durulmadan kabul edildiğini söylemek abartılı bir tespit sayılmamalıdır. Yeni Anayasa yapım süreci yaşanan ülkemizde, hâlihazırda üzerinde anlaşılmış olan maddelerden bir tanesinin burada bazı sonuçları itibariyle ele aldığımız sporda zorunlu tahkim maddesi olması, spor insanlarının anayasal haklarının gelecekte de tehlike altında kalacağını öngörmemize neden olmaktadır." demek sureti ile Tahkim Kurulu tarafından verilen kararların" kesinliği" ifadesinin Anayasa'nın diğer maddelerdeki düzenlemeler karşısında yaratacağı hukuki sorunlara vurgu yapmıştır. (18)

Yardımcı Doçent Dr. Ozan Ergül'ün de belirttiği gibi Anayasanın 59 uncu maddesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan görüşmelerde, parlamentoda bulunan tüm partilerin ortak imzaları ile, tasarı Meclise sunulmuş ise de maddenin sonuçları üzerinde yeterince tartışıldığı söylenemez. Sporda zorunlu tahkim müessesesi ülkemizde yeni olmasına rağmen tahkim kurullarınca nasıl karar verecekleri, tahkim kurullarında görevlendirilecek kişilerin spor ile bağlantıları, spor mevzuatına olan hakimiyetleri yeterince tartışılmamıştır.

Madde üzerinde yeterince tartışılmamasının en büyük nedenlerden bir tanesi de uluslararası müsabakalarda elde edilen başarının tüm yurttaşlar tarafından ortak sevinçle karşılanmasıdır.

Tahkim kurulu üyelerinin görevlendirme şekli, kurulun bağımsızlığı, verilecek kararların infazı, kurulun bütçesinin genel müdürlük/bakanlık bütçelerinde ayrı olması, sportif cezalar dışında verilecek kararlara karşı adli/idari yargıya başvurulup vurulamayacağı konuları tartışılmadan, kurulun işleyişi ve vereceği kararların sonuçlarının spor kamu üzerindeki etkileri zamana bırakılmıştır.

H.A. isimli sporcu, Mülga 2913 sayılı Kanun ile 5774 sayılı Kanun hükümlerine göre kendisine verilmeyen devlet sporculuğu, şeref aylığının bağlanması ve benzeri hakları için Ankara 5. İdare Mahkemesinin 2011/618 Esas,2012/843 Karar sayılı ilamı ile elde etmesine rağmen, Bakanlığın bağlı birimi Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünün yaklaşık dokuz yıl sonra 26.6.2019 tarih ve E.671741 sayılı yazı ile Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurarak, ilgiliye ödenen maaşın " sehven" bağlandığını bildirmiş, Sosyal Güvenlik Kurumu, sporcunun maaşını tadil ederek, geriye doğru beş yıllık maaş farklarının iade edilmesini istemiştir. (19)

Anayasanın başlangıç bölümünde; " Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;" şeklinde ifade edilen kuvvetler ayrılığı ilkesinin yetki ve görevlerinin kullanımı ile sınırlı olduğu, yetki kullanımının da Anayasa ve kanunlarla belirleneceği, başka bir ifade ile kanunlarda belirlenmeyen bir yetkinin kullanılamayacağı açıkça belirtilmiştir.Anayasa'nın 125 inci maddesinde, idarelerin her türlü iş ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu, 138 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan, "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." Amir hükmüne rağmen, Gerek Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkilileri gerekse federasyon görevlileri, Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen 07.3.2016 tarih ve 2012/9445 Esas, 2016/1132 Karar sayılı ilamını uygulamayarak, Türk Ceza Kanunu anlamında suç işlemişlerdir.

Anayasa Mahkemesi, Danıştay 10. Dairesinin, 2006/118 Esas, 2007/48 Esas sayılı dosyalarla "itiraz yoluna" başvurması üzerine vermiş olduğu kararında, Özerk/ Bağımsız Spor Federasyonlarını; "… genel idare içerinde yer alan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne verilen bazı görevlerin daha verimli şekilde yürütülmesi amacıyla kamu hukuku alanında faaliyet göstermek üzere hizmet yönünden yerinden yönetim ilkesine göre kurulan, hizmetle sınırlı olmak üzere kamusal yetki kullanan ve idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezi idarenin vesayet denetimine tabi birer kamu kurumu oldukları sonucuna ulaşılmaktadır." şeklinde tanımlamıştır. (20)

Danıştay 10 uncu Dairesi tarafından verilen kararda, "… spor federasyonları ve bu federasyonlara bağlı spor dallarıyla ilgili işleri yürütmek, spor faaliyetlerinin ulusal ve uluslararası kurallar çerçevesinde sevk ve idaresini sağlamak Spor Genel Müdürlüğünün (mülga) görevi iken bu federasyonların idari kararla bağımsız hale getirilmesi üzerine, söz konusu görev ve yetkiler federasyon yönetimine devredilmektedir." ifadesi federasyonların birer kamu kurumu olduğunu açıkça belirtmektedir. Esasen Anayasa Mahkemesi de federasyonları, " hizmet yerinde yönetim kuruluşu" olarak tanımlamaktadır.

Mahkeme kararında, "… bağımsız spor federasyonlarınca çıkartılacak ana statüyle belirlenmesi gereken, genel kurulun toplanması, üyelerin belirlenmesi, divanın oluşturulması, delege listesine yapılacak itirazlar ve oyların sayımı ile ilgili diğer esas ve usullerin, Kanunda öngörülmeyen birtakım esaslar gözetilerek dava konusu Yönetmeliğin 8. maddesinde düzenlenmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır." demek suretiyle, Kanunda öngörülmeyen bir düzenlemenin yönetmelikte yer alamayacağına hükmetmiştir.

Mahkeme, kanunda yer almayan birtakım düzenlemelere, yönetmelikte yer verilmek suretiyle federasyon başkanlığına aday olmanın şartlarını ağırlaştırarak, aday olacak kişiler arasında haksız rekabet yaratılmıştır. Örneğin, 300 delegesi olan bir federasyonda, 45 delegenin Bakanlık emrinde çalışan memur olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu kişilerin istenilmeyen bir kişinin aday adaylığı için destek vermeleri uygulamada mümkün görülmemektedir. Geriye kalan 255 delege içerisinde, delegelerinin tamamına yakını üzerinde, Bakanlığın uhdesinde bulunan %15 delege desteğinin Genel Kurul delegeler üzerindeki manevi baskısı yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemizdeki spor kulüplerinin içinde bulunduğu ekonomik güçlükler, oy kullanacak hakem, antrenör veya sporcuların örgütlü olmamaları, federasyonların, seçim sürecinde yapmış olduğu ayni/nakdi yardımlar nazara alındığından %15 delege desteğinin arzulanmayan bir aday adayı için ne kadar zor olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Bakanlık bünyesindeki delegelerin; federasyonlara her türlü ayni ve nakdi yardımda bulunan statüde olmaları, denetim elemanı, genel müdür, genel müdür yardımcısı, daire başkanı gibi üst görevlerde bulunmaları nazara alındığından, istenilmeyen bir kişinin federasyon başkanlığı için aday adayı olmasının ne kadar güç olduğu açıktır.

Tahkim Kurulu'nun, Danıştay 10 uncu Dairesi tarafından verilen, 2013/4591 E., 2016/ 1782 Mahkeme Kararının yok sayılmasına ilişkin, Bakanlık Genelgesinin dayanağını teşkil eden, 04/10/2016 tarihli, 2016/169 E. ve 2016/232 K. sayılı kararının yanı sıra, Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu Disiplin Kurulunun 27.04.2008 tarih ve 2018/143 sayılı kararına karşı yapılan itiraz üzerine, Tahkim Kurulu; "…Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu Disiplin Yönergesinin Tahkim Kuruluna başvuru başlıklı 24. maddesi ile düzenlenen Disiplin Kurulunun kesin olmayan kararlarına karşı Tahkim Kurulu Yönetmeliği gereğince Tahkim Kurulu nezdinde yazılı itirazda bulunulabileceği, hak

mahrumiyeti cezası ile ferisi para cezalarına karşı iş bu kararların kesin olması sebebiyle itiraz edilemeyeceği şeklinde düzenlenen hükmün, 3289 sayılı Kanunun Ek 9/8. Maddesi ve Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin itiraza ilişkin ilgili hükümleri karşısında yok hükmünde olduğu…" gerekçesi ile Federasyon Disiplin Kurulunun vermiş olduğu kararı, 09.5.2018 Tarih ve 2018/79-156 Sayılı Kararı ile bozmuştur. (21)

3289 Sayılı Kanun'un Tahkim Kurulu ile ilgili düzenlemeleri detaylandıran Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde, Kurulun görev ve yetkileri;

a) Federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler arasındaki ihtilafları,

b) Kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular arasındaki uyuşmazlıkları,

c) Kulüplerle kulüpler arasında çıkacak anlaşmazlıkları,

ç) Federasyonlarca verilecek kararlar ile ceza ve disiplin kurulu kararlarını,

d) Genel Müdürlük ile federasyonlar arasında veya federasyonların kendi arasında çıkacak ihtilaflar hakkında Kurulca belirlenecek bir üyenin başkanlığında Genel Müdürlük ve federasyon temsilcilerinin katılımıyla oluşturulacak olan komisyon kararlarını,

e) Federasyon başkanları ile yönetim, disiplin ve denetim kurulu üyelerinin spor ahlakına ve disiplinine aykırı davranışlarının tespiti halinde Bakan tarafından Genel Müdürlük Merkez Ceza Kuruluna sevk edilmeleri sonucunda Merkez Ceza Kurulunca verilecek kararları,

f) Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görevi başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere, Bakanın istemi üzerine toplanacak olağanüstü genel kurulu yapacak olan üç kişilik komisyonu belirleyerek bu komisyonun işlem ve kararlarını,

g) Olağan ve olağanüstü genel kurullarını 3289 sayılı Kanunda öngörülen süre ve esaslar dahilinde yapmayan federasyonların genel kurullarını altmış gün içerisinde yapacak olan üç kişilik komisyonu oluşturmak ve bu komisyonun işlem ve kararlarını,

ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek kesin sonuca bağlar.

(2) Spor federasyonlarının organ ve kurullarının, sporun disiplinine ilişkin olarak ihtar, kınama, para cezası, küme düşürme, hak mahrumiyeti, ligden ihraç, tescil iptali, üyeliğin askıya alınması ve üyelikten ihraç gibi kararları ve sporun yönetilmesine yönelik statü, talimat ve benzeri hukuki düzenlemeleri, müsabakaların icrası, tatili, ertelenmesi gibi verdikleri tüm kararlarına karşı sadece zorunlu tahkim yoluna gidilebilir. Kurulun kararları kesin olup bu kararlara karşı istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi yargı organları nezdinde kanun yollarına başvurulamaz. Bu kararların hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tespit, iptal ve tazminat davası açılamaz.

(3) Kulüp, sporcu, teknik adam, sağlık personeli, menajer ve maç organizatörü gibi sporla ilgili kişilerin kendi aralarında imzaladıkları transfer, geçici transfer, menajerlik, hizmet, vekalet ve maç organizatörlüğü gibi tüm sözleşmelerden kaynaklanan alacak iddia ve talepleri ile mali haklar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır."

şeklinde tadat edilmiştir. Kurulun görevleri arasında talimat hükümlerinin yok sayılması gibi bir yetkileri bulunmamaktadır.Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen 07.3.2016 tarih ve 2012/9445 Esas, 2016/1132 Karar sayılı ilam, bu ilamı, 28.02.2019 tarih ve 2016/3333 Esas, 2019/ 831 Karar sayılımı ile onayan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararının uygulanması hususunda, tüm kurum ve kuruluşlar ile kişiler açısından zorunluluğu bulunan mahkeme kararlarının, Anayasa'nın 138 inci maddesindeki, "Mahkemelerin Bağımsızlığı" başlıklı 138. maddesinin son fıkrasında; "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." Anayasa Kanunu Madde/138.hükmüne rağmen; Gençlik ve Spor Bakanlığı kamu oyuna yapmış olduğu duyuruda, bu Kararı uygulamayacağına dair iradesini ortaya koyarak, mahkeme kararını yok saymıştır.(22)

Bakanlık, Mahkeme kararının uygulanmaması hususunda spor kamuoyuna yapmış olduğu duyuruda aynen;"Kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından, 3289 sayılı kanunun ek 9/3-A maddesi ve bağımsız spor federasyonlarının çalışma usul ve esasları hakkında yönetmeliğin 11. maddesince federasyon genel kurulları ile ilgili aşağıdaki açıklamanın yapılması zorunluluğu doğmuştur.

19/7/2012 tarihli ve 28358 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasın-da; başkan adaylarının, genel kurul tarihinden en az on gün önce, üyelerin en az yüzde15'inin yazılı teklifini içeren adaylık başvurularını federasyona yapacakları; her üyenin ancak bir başkan adayı için teklifte bulunabileceği; yönetim kurulunun, genel kurul tarihinden en az otuz gün önce, başkan adayları tarafından yatırılması gereken adaylık ücretini belirleyeceği ve adaylık ücretinin 40.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunan meblağı geçemeyeceği, hükme bağlanmış ve aynı maddenin üçüncü fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde de "adaylık başvuru ücret makbuzu" ve "üyelerin en az %15'inin yazılı teklifi" başkan adaylarından başvuru sırasında istenecek belgeler arasında sayılmıştır.

Yönetmeliğin yukarıda anılan 11 inci maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının (e) ve (f) bentlerinin iptali talebiyle Danıştay 10. Dairesinin 2012/9445 E. sayılı dosyasına kayden açılan davada, 07/03/2016 tarihli ve 2016/1132 K. sayılı ilamı ile iptal kararı verilmiştir. Karara karşı temyiz başvurusunda bulunulmuş olup sonucu beklenmektedir.

Danıştay'ın iptal kararı sonrasında, 13/11/2016 tarihli Türkiye Güreş Federasyonu 4. Olağan ve Mali Genel Kurulunda başkan adaylığı için başvuran davacı, %15 destek şartı ve adaylık ücreti sebebiyle başkan adayı yapılmadığı gerekçesiyle genel kurulun iptalini talep etmiş, Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 05/12/2017 tarihli, 2016/352 E. ve 2017/380 K. sayılı kararıyla "davanın kabulüne ve 4. Olağan ve Mali Genel Kurulun iptaline" karar verilmiştir. Karara karşı istinaf başvurusunda bulunulmuş olup sonucu beklenmektedir.

Aynı konuda, Türkiye Boks Federasyonu tarafından 22/10/2016 tarihinde yapılan Olağan Genel Kurulun iptali istemiyle; Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/505 E. ve Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/464 E. sayılı dosyalarına kayden açılan davalarda ise yargılama devam etmektedir.

Türkiye Tenis Federasyonu tarafından 23/10/2016 tarihinde yapılan Olağan Genel Kuruluna ilişkin olarak, destek mektubu ve adaylık ücreti şartlarını sağlamadığı gerekçesiyle baş-kan adaylığı reddedilen davacının organ seçimleri ve genel kurulda alınan kararların iptali talebiyle Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/486 E. sayılı dosyasına kayden açtığı davada, Mahkemenin 22/02/2018 tarihli kısa kararıyla, "aktif

husumet ehliyeti bakımından HMK 114/d,115/2 maddeleri gereğince davanın reddine" karar verilmiştir. %15 delege desteğine sahip olmaması ve adaylık ücretini ödemediği gerekçesiyle başkan adaylıklarının kabul edilmediği, faal sporcu, hakem ve antrenörlerin delege yapıldığı, genel kurulda yer alacak eski hakem ve antrenörlerin noter kurası ile belirlenmediği, toplantı ve karar sayısının sağlanmadığı gibi iddialarla Ankara 9. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/529 E. sayılı dosyasına kayden açılan davada, Türkiye Kano Federasyonunun 05/11/2016 tarihli olağan genel kurulunun iptali talep edilmiş olup yargılaması devam etmektedir.

%15 delege desteğine sahip olmadığı gerekçesiyle Türkiye Cimnastik Federasyonu baş-kan adaylığı kabul edilmeyen davacı tarafından Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2017/42 E. sayılı dosyasına kayden açılan davada Federasyonun 30/10/2016 tarihli olağan genel kurulunun iptali talep edilmiş olup yargılaması devam etmektedir.

%15 delege desteğine sahip olmadığı gerekçesiyle Türkiye Taekwondo Federasyonu başkan adaylığı kabul edilmeyen davacı tarafından Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2016/523 E. sayılı dosyasına kayden açılan davada, Federasyonun 28/11/2016 tarihli olağan genel kurulunun iptali talep edilmiş olup yargılaması devam etmektedir.

Tüm bu gelişmeler sonrasında, 3289 sayılı Kanunun Ek 9/3-a maddesi uyarınca kış olimpiyat oyunlarının bitiş tarihi olan 25.02.2018 tarihinden itibaren yapılması gereken Federasyon Genel Kurullarında nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda Genel Müdürlükçe Tahkim Kuruluna başvuruda bulunulmuş olup Tahkim Kurulunun 19/02/2018 tarihli, 2018/44 E. ve 2018/41 K. sayılı kararının gerekçesi;

"Somut olayda Danıştay Onuncu Dairesi ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davada, Bağımsız Spor Federasyonları Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11. maddesi hükmü adaylık başvuru ücretinin ve üyelerinin en az %15'nin yazılı teklifini içeren dilekçe istenilmesinin Kanunda yer almayan hükmün Yönetmeliğe konulmak suretiyle hukuka aykırı görülerek iptal edilmiş ise de Bağımsız Spor Federasyonları Ana Statülerinde yer alan benzer hükümlerin usulüne uygun biçimde yetkili merciler tarafından iptal edilmediği gözetildiğin-de, bu Statü hükümlerinin uygulanmasının kendiliğinden etkilemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 3289 sayılı Kanunun Ek 9/3-a maddesi uyarınca kış olimpiyat oyunlarının bitiş tarihi olan 25.02.2018 tarihinden itibaren yapılması gereken Federasyon Genel Kurullarının, Federasyon Ana Statülerinde yer alan hükümlerin uygulanması suretiyle yapılmasına, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5. maddesi uyarınca oy birliği ile dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda" karar verilmiştir.

Nitekim, Tahkim Kurulunun 04/10/2016 tarihi, 2016/169 E. ve 2016/232 K. sayılı kararında da, "3289 sayılı Kanunun Ek 9/3-a maddesi uyarınca yaz olimpiyat oyunlarının bitiş tarihi olan 21.08.2016 tarihinden itibaren yapılması gereken Federasyon Genel Kurullarının Federasyon Ana Statülerinde yer alan hükümlerin uygulanması suretiyle yapılmasına" ilişkin sonuç, genel müdürlüğün kamuoyunun bilgilerine sunulur. şeklindeki duyurusuyla, mahkeme kararını yok saymış, federasyon seçimlerini istişari mütalaalarla yapılmasının yolunu açmıştır.(23) Bu olay seçimlerin temel hükümlerine aykırı olduğu gibi demokratik hukuk devleti ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır.

Genel Müdürlüğü sevk ve idare etmekle mezun kılınan kişiler, basiretsizliklerini mevzuata dayandırarak,mahkeme kararlarına rağmen meri mevzuatı uygulamama yoluna gitmişlerdir.

Genel Müdür, var olan mevzuatı uygulamayacağına dair iradesini,T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) tarafından yapılan çalıştayda da dile getirmiş, bu düşünce ile Mahkeme tarafından 2016 yılında iptal edilen Yönetmelik hükmünü bugüne kadar değiştirmemiştir.

T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) tarafından 02. Mart 2018 tarihinde yapılan "Sporda Hak İhlalleri ve Denetim" adlı Çalıştay'ın açılış konuşmasında; Baş denetçi Sayın Şeref Malkoç; Çalıştay'ın amacını özetle; Türkiye Futbol Federasyonu da dahil olmak üzere spor federasyonları hakkında sporun çeşitli paydaşları tarafından yapılan başvuruların incelenmesi amacıyla, hukukun üstünlüğünü tesis etmek, idarenin insan hak ve özgürlüklerine saygılı bir şekilde görev yapmasına, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamak üzere bu çalıştayı düzenlediklerini ifade etmişlerdir.(24)

Çalıştay'da Genel Müdürlüğünü çalışma ve işleyişi hakkında yapılan bir eleştiri ile ilgili, Genel Müdür Vekili Sayın Mehmet Baykan, cevaben;"… teşkilat içine girdikten sonra …insanlar bir şeyler yapmak isti-

yor. İnsanlar, sporun başarı kazanması adına, Türk sporunun iyi yerlere gelmesi adına bir şeyler üretmek istiyor. Yönetmelikler, kanunlar, talimatlar elini kolunu bağlıyor." (25) Genel Müdür konuşmasında, sporculara harçlık verilmesi için çaba sarf ettiklerini, kadro olarak büyük risk aldıklarını belirtmekle birlikte, büyük başarılar elde ettiklerini ifade etmiş ise de gelinen noktada, yüzyıla yakın bir süreç içerisinde Kurumun sahip olduğu birçok hak ve yetkilerinin elinden alındığı, Genel Müdürlüğün işlevsiz bir hale getirildiği de açıktır. KHK ile, Genel Müdürlüğün tüzel kişiliğinin korunamadığı, elindeki tüm taşınmazların sevk ve idaresinde gereken basireti göstermediklerinden bu taşınmazların sevk ve idaresinin emrindeki il müdürlüklerine devredildiği, birçok birimin kapandığı, 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sabittir. (26)

Sayın Genel Müdür bu konuşmasıyla, spor paydaşlarının iyi bir yere gelebilmesi için, bir şeyler yapabilmesinin temel koşulu olarak, iyi bir mevzuatın var olmasına bağlıyor. Bu tespite katılmamak mümkün değildir.2016 tarihinden bu güne kadar, Spor teşkilatı tarafından yapılıp uygulamaya konulan mevzuat, sayısal olarak bir elin parmak sayısını geçmemektedir. Buradaki kastımız elbette ki çıkarılacak mevzuatın sayısal çokluğu değildir. Spor paydaşlarının "…teşkilat içine girdikten sonra …insanlar bir şeyler yapmak istiyor. İnsanlar, sporun başarı kazanması adına, sporun iyi yerlere, Türk sporunun iyi yerlere gelmesi adına bir şeyler üretmek istiyor. Yönetmelikler, kanunlar, talimatlar elini kolunu bağlıyor…" kendilerini huzurlu addedecek bir ortama olanak sağlayacak mevzuatın uygulamaya konulmasına bağlıdır.

Sözü edilen Genel Müdür, yaklaşık on yıldır Spor Teşkilatının başında Genel Müdür olarak görev yapmaktadır. Kendi tabiriyle elini kolunu bağlayan mevzuatı değiştirmesi gerekir iken, bu mevzuatlarla ilgili değişiklik yapmadığı gibi, yenide bir mevzuatı da uygulamaya konulması hususunda çaba sarf etmeksizin şikayet etmesini sporkamu oyunun takdirine bırakılacak bir husustur.

Yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnamelerdeki düzenlemelerle, Orman Genel Müdürlüğünden sonra en fazla gayrımenkule sahip olan binlerce sporcu, antrenör, hakem, spor yöneticisi ve spor kulübünü bünyesinde bulunduran, 63 'ü aşkın spor federasyonun hamiliğini yapan, ülkenin en ücra yerlerinde dahi örgütlenmesi bulunan spor camiasının çatı konumundaki Genel Müdürlüğün iş ve işlemlerini, Bakanlığın bünyesindeki genel müdürlük ya da daire başkanlığı kana-

lı ile yürütülmesinin, 1938 yılından bugüne faaliyette bulunan Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliğinin sonlandırılması olayının, Japonya'da cereyan etmesi durumunda Japonya'nın ünlü yazarı Yukio Mişima'nın Seppeku (harakiri) hakkındaki düşüncesi ile değerlendirilirse "… Harakiri yapabilmek bir ayrıcalıktır. Herkesin harakirisi kabul görmez. Başarılı bir sona erdirilmemiş bir amacın "sorumluluğunu almaktır. "Sıradan faniye nasip olan bir şey değildir. (27)

Yukio Mişima'nın "harakiri" konusundaki düşüncesine katılmadığımızı belirtirken, Şeyh Edebali' nin " Oğul Osman, insanı yaşat ki, devlet yaşasın." Veciz sözünü belirtirken, Yukio Mişima'nın, Seppeku hususundaki düşüncesini burada aktarmadan geçemeyeceğimi belirtmek istiyorum Genel Müdür; "Yönetmelikler, kanunlar, talimatlar elini kolunu bağlıyor." İfadesi ile mevzuatı tanımadığını açık bir dille ifade etmiştir. Mevzuatı tanımamak ile ilgili düşüncesini, Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen kararı ve Türkiye Boks Federasyonun 2012 yılında yapılan genel kurulunun mevzuata uygun şekilde yapılmadığı gerekçesi ile Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2012/531 Esasında açılan, 06.11.2014 tarih ve 2012/531E.,2014/481 Karar sayılı ilamıyla, genel kurul kararının iptaline yönelik kararına karşı temyiz yoluna başvurmuş, Spor Genel Müdürlüğünün de müdahil olduğu yerel mahkeme kararı, Yargıtay 18 Hukuk Dairesinin gün ve 2015/ 1013-11013 sayılı kararı ile onanmasına rağmen, kararın uygulanmasını zamana yaymak suretiyle, Yargıtay Onama kararına rağmen yerel mahkeme kararını uygulamayacağına dair iradesini ortaya koyarak,"Yönetmelikler, kanunlar, talimatlar elini kolunu bağlıyor" ifadesinin yanında mahkeme kararlarının da elini kolunu bağladığını açıkça ortaya koymuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürürlüğe konulan kanunları ve bu kanunların uygulanmasını sağlayan alt düzenleyici mevzuatı, mahkeme kararlarını uygulamyan bir yöneticinin, demokrasiye, adalete, hukuka bağlılığını spor kamuoyunun ve okuyucuların takdirine bırakıyorum.

Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu'nun federasyonların; kurumsal etkinlik, paydaşlarla işbirliği, spor tesisleri, dopingle mücadele, spor kulüpleri, spor tesisleri, antrenör istihdamı, bütçe bilgileri, eğitim alt yapı harcamaları gibi konularda tüm federasyonların işleyişi konularında yaptıkları değerlendirme sonucu Bakanlık Makamına ver-

miş oldukları raporlarda, "Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulunun yapmış olduğu ikinci çalışma, federasyonların mevcut durumlarının tespiti, geleceğe yönelik hedeflerinin neler olduğu ile faaliyetlerini nasıl gerçekleştirdiklerini öğrenmeye yönelik geliştirilen "Federasyonlar Bilgi Sistemidir." Gençlik ve Spor Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı desteğinde gerçekleştirilen Federasyonlar Bilgi Sistemine federasyonlardan 01.04.2013 ile 15.05.2013 tarihleri arasında elektronik ortamda istenilen bilgileri girmeleri istenmiştir. Ancak belirlenen bu süre zarfında bazı federasyonların 2010-2012 yıllarına ait sporcu, antrenör ve hakem sayılarını bile bildirmedikleri, birçok federasyonun 2013-2016 ve 2020 yıllarına ait hedeflerini yazmadıkları (girmedikleri), bazılarının geleceğe yönelik hedeflerinde dilek ve temennilerden öteye gitmedikleri,…" belirtilerek, federasyonları denetlemekle görevli ve yetkili kurum pozisyonundan, federasyonlardan şikayet eden kurum durumuna düşülmüştür. Raporda görüldüğü gibi, Bakanlığın en üst düzeydeki görevlilerin, mevzuattan kaynaklanan talimatları yerine getirmeyen ve bu konularda hiçbir yaptırım ile karşılaşmayan federasyon yetkililerinin, paydaşları olan kulüplerin, sporcuların, antrenörlerin talep ve isteklerini yerine getirmeleri beklenemeyecektir.

Tahkim Kurulu tarafından verilen karar; Anayasa'nın 59 uncu maddesinin 2 nci fıkrasına, 3289 sayılı Kanunu'na ve meri mevzuat hükümlerine aykırıdır.

Tahkim Kurulu, bu kararı ile kendisini " Mahkeme " yerine koyarak spor hukukunda yeni bir kaosun yaratılmasına ortam hazırlamıştır.

A.A. isimli kişi; Spor Genel Müdürlüğü Merkez Ceza Kurulunca kendisine verilen disiplin cezasına karşı, Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu'na itiraz başvurusunda bulunduğunu ancak sonuç alamadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesi ile tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvurmuş, Yüksek Mahkeme, 12.02.2013 tarih ve 2012/620 başvuru numarası ile "6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvurunun konusu olamayacağı hükmüne bağlamıştır.

Anayasa'nın 59. maddesinde, Spor Tahkim Kurulu kararlarının kesin olduğu ve hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı hükmüne yer vererek, adeta Tahkim Kurulu'nun yetki alanını belirlemiştir.

Başvuru, Tahkim Kurulu tarafından verilen disiplin cezasına ilişkindir. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, bu konuda bireysel başvuruda bulunulamaz."

Tahkim Kurulunun spora ilişkin kararlarına karşı herhangi bir yargı merciine başvuramayacağını, başka bir ifade ile spor dışında kalan kararlara karşı yargı yolunun açık olduğuna hükmetmiştir.

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvurunun konusu olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 59. maddesinde spor tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu ve hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Başvuru, Tahkim Kurulu tarafından verilen disiplin cezasına ilişkindir. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca bu konuda bireysel başvuruda bulunulamaz.(28)

Hukuk Sistemimizde Spor Federasyonları

Hukuk sistemimizde spor federasyonların kurulmasına dayanak olan mevzuata göre;

1) 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine göre;
   a) Bağlı federasyonlar,
   b) Bağımsız spor federasyonları.
2) Müstakil bir Kanun olan, 5894 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş Türkiye Futbol Federasyonu.

Şeklinde bir ayrıma tabii tutulmuştur.

Bağımsız Spor Federasyonları

Bağımsız spor federasyonları; "Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek ve Tahkim Kurulu kararlarını uygulamakla görevli ve yetkili, özel hukuk hükümlerine tabi kuruluşlar" olarak,

Kanunun ek-9 uncu maddesinin uygulanmasını, Kanunda belirtilen düzenlemelere aykırı olmamak üzere yürürlüğe konulan; Bağımsız Spor federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte;

Bağımsız spor federasyonları; 3289 sayılı Kanunun Ek 9 uncu maddesi hükümlerine göre kurularak tüzel kişilik kazanan, organları genel kurul tarafından seçimle göreve gelen, her türlü kararlarını kendi organları içerisinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan ve ibra edilen, özel hukuk hükümlerine tabi bağımsız spor federasyonunu," olarak tanımlanmıştır. (29)

Gerek Kanun koyucu tarafından yapılan düzenlemede gerekse Genel Müdürlük tarafından çıkarılan alt düzenleyici normlarda; Genel Kurul, federasyonun en üst organı olarak kabul edilmiştir. Genel Kurulun; ana statüyü yapmak, değiştirmek ve branşı ile ilgili talimatlar hazırlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

Federasyonların bünyesinde bulunan kurulların görev, yetki ve sorumlulukları, mülga Spor Genel Müdürlüğü'nün mevzuatında düzenlendiği gibi, Genel Kurul tarafından kabul edilip Genel Müdürlük ve/veya Gençlik ve Spor Bakanlığı 'nın ilgili birimlerince incelenmesini takiben yürürlüğe girmektedir.

Spor federasyonlarının tabi olduğu Kanun dışındaki mevzuat;

a- Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ilgili birimleri tarafından hazırlanıp, uygulamaya konulan alt düzenleyici mevzuat.

b- Spor federasyonlarının,Genel kurulları tarafından hazırlanıp, Bakanlığın incelenmesini müteakip Resmi Gazete'de ve/veya Bakanlık ile ilgili federasyonun resmi sitesinde yayınlanarak yürürlüğe konulan düzenleyici mevzuat.

Gençlik ve Spor Bakanlığı;

1- Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,

2- Tahkim Kurulu Yönetmeliği,

3- Spor Disiplin Yönetmeliği,

4- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Yönetmeliği,

5- Federasyon Başkanlarının Seçim Yönetmeliği,(3289 Sayılı Kanun Madde/19 göre)

6 - Bakanlık Genelgesi. (İhtimal dahilinde)

Federasyon Genel Kurulu tarafından Kabul Edilen Düzenleyici İşlemler;

- Bağımsız Spor Federasyonları Ana Statüsü,
  a- Disiplin/Ceza Talimatı,
  b- Hakem Talimatı,
  c- Alım-Satım Talimatı,
  d- Hukuk Talimatı,
  e- Müsabaka Talimatı,
  f- Kulüplere Yardım Talimatı,
  g- Sponsorluk Talimatı,
  ğ- Dopingle Mücadele Talimatı,
  h- Sicil Lisans Talimatı,
  ı- İl Temsilci Talimatı,
  i-Antrenör Yetiştirme Talimatı,
  j- Mali İşler Talimatı.

Federasyonların yapısına göre farklı talimatlarda bulunmakla birlikte genelde yukarıda belirtilen talimatları tüm federasyonlarda görmek mümkündür.

Federasyon ana statüsü, Genel Kurul tarafından hazırlanıp kabulü halinde, Gençlik ve Spor Bakanlığının incelenmesini müteakip, Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmektedir.

Bağımsız spor federasyonları tarafından düzenlenen talimatlar genel kurul tarafından hazırlandığı gibi, genel kuruldan alınan yetki doğrultusunda, Yönetim Kurulu tarafından da hazırlanıp incelenmek ve yayınlanmak üzere Bakanlığın ilgili birimine gönderilmektedir.

Federasyonun ilgili birimleri tarafından kabul edilen talimatlar ise; Bakanlığın ilgili birimleri tarafından tetkik edildikten sonra Bakanlık ve ilgili federasyonların resmi sitelerinde yayınlanarak yürürlüğe girmektedir.

Ana statülerde yer alacak düzenlemeler, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik' te yer alan hükümlere aykırı olamayacağından, Yönetmeliğin, federasyon başkanlığı için başvuruda bulunan aday adaylarında aranacak şartların bir kısmının iptali üzerine; bazı federasyonlar, Mahkeme kararı doğrultusunda ana

statülerinde gerekli değişiklikleri yaparak, Mahkeme kararının uygulanmasını sağlamışlardır.

Ne hazindir ki Bakanlık,Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesinde herhangi bir değişiklik yapmamıştır. 2020 yılında yapılacak federasyon başkanları seçiminde, aday adaylarında aranılacak şartlarda, aday adayları üç farklı düzenleme ile karşı karşıya kalacaklardır.

Makalenin yazıldığı tarihte, Bakanlık ve spor federasyonlarının resmi sitelerinde yapılan incelemede, ana statülerinde değişiklik yapan federasyonlar;

Bu federasyonlar;

- Türkiye Basketbol Federasyonu; Ana Statünün 9. maddesini 22.5.2019 tarihinde değiştirerek, adaylardan istenilen %15 delege desteği ile başvuru ücretini yürürlükten kaldırmıştır.
- Türkiye Yelken Federasyonu Başkanlığı, Ana Statü,22.4.2014 tarihli RG. Madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle iptal edilmiştir.
- Türkiye Golf Federasyonu,, 01.10.2014 tarihli Resmi Gazete'de madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete 'de yayınlanarak iptal edilmiştir.
- Türkiye Taekwan-do Federasyonu, Ana Statü,04.6.2008 tarihli RG. Madde /10, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle iptal edilmiştir.
- Türkiye Yelken Federasyonu Başkanlığı, Ana Statü,22.4.2014 tarihli RG. Madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanan değişiklikle iptal edilmiştir.
- Türkiye İzcilik Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. Madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan değişiklikle kaldırılmıştır.
- Türkiye Bilardo Federasyonu, Ana Statü,06.11.2008 tarihli RG. madde /10, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 22.5.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle iptal edilmiştir.
- Türkiye Kick Boks Federasyonu, 03.04.2014 tarihli Resmi Gazete 'de madde/9, % 15 Delege desteği ve başvuru ücretini,22.5.2019 tarihinde kaldırmış.

- Türkiye Bocce Bowling Dart Federasyonu, Ana Statü,22.4.2014 Tarihli Resmi Gazete, Madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti, 24.5.2019 tarihli Resmi Gazete yayımlanan değişiklikle iptal edilmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Danıştay 10. Dairesi tarafından iptal edilen, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11inci maddesinin 2nci fıkrasındaki; "Başkan adayları, genel kurul tarihinden en az on gün önce, üyelerin en az yüzde 15'inin yazılı teklifini içeren adaylık başvurularını federasyona yaparlar. Her üye ancak bir başkan adayı için teklifte bulunabilir. Yönetim kurulu, genel kurul tarihinden en az otuz gün önce başkan adayları tarafından yatırılması gereken adaylık ücretini belirler. Adaylık ücreti, 40.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunan meblağı geçemez." hükmü iptal etmesine rağmen, Yönetmelikte herhangi bir düzenleme yoluna gitmemiştir.

Yukarıda belirtilen bazı federasyonlar ana statülerini, mahkeme kararına uygun hale getirmişler, bazı federasyonların ise ana statülerinde gereken düzenlemeyi yapmadıkları belirlenmiştir.

2020 yılında yapılacak, yaz olimpiyatları ile paralimpik oyunlarının bitimini takiben üç ay içerisinde federasyon başkan ve seçimle iş başına gelecek kurulların seçimini yapmaları kanun gereğidir. İrdelenmesi gereken husus, yapılacak seçimlerde hangi mevzuatın uygulanacağıdır.

Anayasanın 138 inci maddesinde yer alan düzenleme, tüm kişi, kurum ve kuruluşları yönünden bağlayıcılığı esas alındığından, gerek Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11inci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan gerekse federasyonların ana statülerinde yer alan, aday adayı olabilmek için mevcut delege sayısının %15 nin yazılı desteği ile belirlenen ücretin yatırılması koşulları Mahkeme kararı ile yok hükmünde sayıldığından, bu düzenlemelerin uygulanması durumunda uygulayıcıların yaptırım ile karşı karşıya kalacakları gibi, mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle (maddi-manevi) tazminata hükmedilmeleri kaçınılmaz olacaktır.

Federasyon başkanlığı için aday adaylarının başvurularının alt düzenleyici işlemlerle zorlaştırılması sadece Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesindeki federasyonlara özgü bir sistem olmayıp benzer düzenlemeyi Türkiye Futbol Federasyonu Ana Statüsünde de bulunmaktadır.

2015 yılında yapılan federasyon başkanı seçiminde, adaylık için başvuruda bulunan, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat, aday olamadığını şu cümlelerle ifade etmiştir; " Bu seçim değil, tayin meselesidir. Tayini vurgulamak istiyorum. Topladığımız imzalar var. İmzalar 60'a yaklaşmamış. Seçim olur biz giremeyiz…" (30) denilmiştir.

Ana Statülerinde değişiklik yapmayan Federasyonlar

- Türkiye Voleybol Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 22.3.2005 tarihli madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Hentbol Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 01.10.2014 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Modern Pentatlon Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 22.04.2014 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Triatlon Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 22.05.2014 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Kano Federasyonu Başkanlığı Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlülüktedir.
- Türkiye Hokey Federasyonu Başkanlığı Ana Statü, 03.4.2014 tarihli RG. Madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlülüktedir.
- Türkiye Sutopu Federasyonu Başkanlığı Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. Madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlülüktedir.
- Türkiye Atletizm Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 15.11.2013 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Güreş Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 01.10.2014 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Halter Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 12.02.2013 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.

- Türkiye Boks Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 08.4.2017 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir
- Türkiye Jimnastik Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 0-31.10.2014 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Avcılık ve Atıcılık Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 15.5.2007 tarihli, madde /9, %15 delege desteği ile başvuru ücreti 25.000Tl olarak yürürlüktedir.
- Türkiye Badminton Federasyonu, Ana Statüsünde değişiklik yapılmamış. Resmi Gazete, 31.10.2006 tarihli, madde /9, %15 delege desteği yok, sadece başvuru ücreti var, madde yürürlüktedir.
- Türkiye Yüzme Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Okçuluk Federasyonu, Ana Statü, 12.02.2013 tarihli RG. madde/9, % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Binicilik Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 Tarihli RG. Madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Tenis Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Masa Tenisi Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Karate Federasyonu, Ana Statü,22.4.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Bisiklet Federasyonu Başkanlığı, Ana Statü, 14.9.2019 tarihli RG. madde/9, % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Judo Federasyonu Başkanlığı, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Kürek Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 RG. madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti var.
- Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu, Ana Statü, 03.4.2014 RG. madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti var.

- Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 RG. madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti var.
- Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonu. Ana Statü, 23.11.2014 RG. Madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti var.
- Türkiye Kayak Federasyonu, Ana Statü, 03.4.2014 tarih ve 28961 Sayılı Resmi Gazete, madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti var.
- Türkiye Kay Kay Federasyonu,Federasyonunun ilk olağan genel kurulu, 12 Eylül 2017'de Gençlik ve Spor Bakanlığında yapılmış, ana statü ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.
- Türkiye Kızak Federasyonu,Merkez Danışma Kurulu,Türkiye Kızak Federasyonu olarak kurulmasına karar vermiş ve 23.05.2008 tarihinde Türkiye Kızak Federasyonu kurulmuştur.
- Türkiye Curling Federasyonu,Ana Statü, 08.10.2017 tarih ve 30204 Sayılı Resmi Gazete, madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti var.
- Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu, 03.4.2014 Tarihli Resmi Gazete, Ana Statü Mad /9. %15 delege desteği ve aday başvuru ücret yürürlüktedir.
- Türkiye Herkes için Spor Federasyonu, 28.01.2007 tarihli Resmi Gazete, madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Geleneksel Spor Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, % 15 desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Halk Oyunları Federasyonu, Ana Statü 28.01.2007 tarihli Resmi Gazete,madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Satranç Federasyonu, Ana Statü, 04.07.2008 Tarihli Resmi Gazete, madde/9, %15 delege desteği yok başvuru ücreti ise başvuru tarihine göre değişken göstermektedir.
- Türkiye Vücut Geliştirme, Fitnnes ve Bilek Güreşi Federasyonu, Ana Statü, 17.03.2007 tarihli Resmi Gazete, madde/10, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Hava Sporları Federasyonu, Ana Statü, 02.11.2017 tarihli Resmi Gazete, madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.

- Türkiye Dans Sporları Federasyonu, Ana Statü, 04.06.2016 tarihli RG. madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Briç Federasyonu, Ana Statü, 03.04.2014 tarihli Resmi Gazete, madde/9, % 15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Dağcılık Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli Resmi Gazete, madde/9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Wushu Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli Resmi Gazete, madde/9, 15 % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye MuayThai Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, 15 % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Oryantring Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli Resmi Gazete, madde/9, 15 % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Rafting Federasyonu, bakanlık makamının 21 aralık 2006 tarih ve 350 sayılı oluru ile kurulan Gelişmekte Olan Spor Federasyonu Başkanlığı bünyesinde faaliyet göstermiş, 6 haziran 2018 Spor Genel Müdürlüğü Merkez Danışma Kurulu ve Başkanlığın onayı ile müstakil federasyon haline getirilmiştir.
- Türkiye Okul Sporları Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli RG. madde/9, 15 % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu, Ana Statü, 06.10.2006 tarihli Resmi Gazete madde/26, % 15 delege desteği yok, başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Motosiklet Sporları Federasyonu, Ana Statü,22.4.2014 tarihli Resmi Gazete.madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu, Ana Statü, 03.4.2014 tarihli Resmi Gazete madde /9, %15 delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Ragbi Federasyonu, Ana Statü, 01.10.2014 tarihli Resmi Gazete, madde/9, 15 % delege desteği ve başvuru ücreti yürürlüktedir.
- Türkiye Buz pateni Federasyonu, 03.04.2014 tarihli resmi Gazete,Ana Statü madde 9. %15 delege desteği ve aday başvuru ücret yürürlülüktedir.

Yukarıda açıklandığı gibi 2020 yılında yapılacak federasyon başkanları seçiminde, aday adayları farklı mevzuatlarla karşı karşıya kalacaklardır. Bakanlık, Yönetmeliğin ilgili maddesinde değişiklik yapmadığı gibi, birçok federasyonlarda ana statülerinde gerekli düzenlemeleri yapmamışlardır. İdarenin bu hususta nasıl bir yol izleyeceği bilinmemektedir. Gerçek olan şu ki; mevzuatlardaki bu karışıklığın, federasyon başkan aday adaylarının kafasında soru işaretleri bırakacağı kesin görülmektedir. Her şeye rağmen, Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen karar, kamu kurum ve kuruluşları ile kişiler yönünden bağlayıcılığı bulunduğu gibi Mahkeme kararının da uygulanmasının zorunlu olması Anayasa hükmü gereğidir.

Spor Federasyonları ve Seçim Süreci

Spor federasyon başkanlarının seçimle göreve gelmeleri veya seçilme şartlarının kaybı ya da görevlerinde istifaları halinde nasıl bir yol izleneceği, kanuni düzenlemelerde yer almıştır.

Yapılan düzenlemelere istinaden, federasyon başkanlarının seçimi, 1993 tarihinden bu güne kadar uygulanmakla birlikte, seçimlerin mevzuata uygunluğu, seçimlerin adil yapılıp yapılmadığı hep tartışılmış, süre gelen uygulamalar, bu tartışmaların devam edeceğini de göstermektedir. Seçimlerin mevcut düzenlemelere uygun yapılmadığı konusundaki şikayetler, adli ve idari yargıya taşınmakla birlikte, davaların arzulanan sürede sonuçlanamaması nedeniyle, " Geciken adalet, adalet değildir." İfadesindeki, " gecikme" neticesinde, mahkemeler kanalı ile elde edilen kazanımların da kazanılan davaların uzun sürmesi, şikayetçi açısından hiçbir anlam ifade etmediği, maalesef günümüzde görülmüş ve görülmeye devam edileceği anlayışı, spor kamuoyu tarafından adeta benimsenmiştir. Federasyon başkan aday adaylığını düzenleyen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali için 2012 yılında Mahkemeye başvurulmuş, karar 2016 yılında sonuçlanmış ise de yedi yılı aşkın bir süreye rağmen kararın uygulanmaması, kararın uygulanıp uygulanmayacağı hususunun yedi yıldır tartışılıyor olması, hukuka olan inancımızın tezahürü olduğu gibi adalet anlayışımızın da sonucudur.Bu tür olumsuzluklar, seçimlere iştirak etmeme, yetenekli aday bulamama, "benden olsun anlayışı" gibi olguları ön plana çıkarmıştır. Sporun paydaşları tarafından seçilmeyen, ilgili spor dalı hakkında hiç bilgisi olmayan kişi ya da kişilerin seçilmelerinin sonucunda, sporda başarısızlıkları da beraberinde getirmiştir.

Uygulamalardaki olumsuzlukların temelinde, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın mahkeme kararlarını ve sonuçlarını pratiğe aktaramaması, bakanlığın mevzuattan kaynaklanan mevcut delege sayısının %15ne tekabül eden, etkili ve üst düzey yetkililerden oluşan delegelerin, Genel Kurul delegeleri üzerindeki hakimiyeti, bu delegelerin, federasyonların vesayet denetiminde söz sahibi olmaları, federasyonlara verilecek yıllık bütçelerin belirlenmesindeki fonksiyonları, federasyon harcamalarının, başarılarının, federasyonların ülke genelinde sportif faaliyetlerin yaygınlığı, sporcu sayısı gibi olaylar federasyon başkanının seçiminde etkili olmaktadır.

Genel kurullarda, federasyon faaliyetlerinin tartışılmaması, Türkiye Futbol Federasyonu Genel Kurulu dahil olmak üzere, genel kurulların 20-45 dakikalık gibi süreçlerde sonlandırılması, federasyon başkan adaylarının, aday /adaylarının, seçimlerle ilgili düzenlemeleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları da genel kurullarda seçimlerin objektif ve eşit şartlar altında yapılmadığının kanıtlarıdır.

Federasyonu idare edenlerle, federasyonu idare etmek için talipli olanların, yapılan düzenlemeler hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları, federasyonların paydaşları olan sporcu, teknik kadro ve kulüplerle ilgili bilgilere ulaşmamaları, Bakanlığın seçimlere aşırı derecedeki müdahalesi, seçimlerin eşit koşullarda yapılamaması da seçim ile ilgili uygulamaların mevzuat hükümlerine aykırı bir şekilde oluşturmasına etken olan önemli nedenlerdendir.

Bağımsız spor federasyonlarını sevk ve idare etmekle görevli ve yetkili, genel kurul tarafından alınan kararların uygulayıcı konumunda bulunan federasyon yönetim kurulu üyeleri, disiplin ve denetleme kurulu üyeleri ile federasyon başkanlarının seçimi,Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde," Olağan genel kurul; olimpik ve paralimpik spor dallarında ilgili olimpiyat oyunlarının, diğer spor dallarında yaz olimpiyat oyunlarının bitiminden, Kanunun ek 9 uncu maddesinin değişik üçüncü fıkrasının yürürlüğe girdiği 12/4/2011 tarihinden sonra kurulacak federasyonlarda ise federasyon kurulmasına ilişkin kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren üç ay içerisinde yapılır." düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenleme doğrultusunda yaz ve kış olimpiyat-paralimpik oyunlarının bitimini takip eden üç ay içerisinde federasyon başkanlarının seçiminin yapılması kanuni zorunluluktur. Se-

çimlerin zamanında yapılmaması halinde Tahkim Kurulu, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5/1-(g) maddesi uyarınca, genel kurullarının altmış gün içerisinde yapacak olan üç kişilik komisyonu oluşturmak ve bu komisyonun tüm iş ve işlemlerine karşı yapılacak itirazları inceleyip karara bağlamakla yetkilidir. Başka bir anlatımla, belirlenen üç kişilik komisyon, genel kurul adına iş ve işlemleri yapmakla mükellef olan yönetim kurulunun yetkilerini kullanarak genel kurulu yapmakla görevlidir. Kurulun bu görev ve yetkisi, genel kurul toplanıp divan oluşturuluncaya kadar devam eder.

Japonya'nın Başkenti Tokyo 'da 2020 yılında yapılacak Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarının bitimini takiben, üç ay içerisinde olimpik ve paralimpik spor dallarında seçim yapılması yasal bir zorunluluktur. (31)

2020 yılında, olimpik ve paralimpik branşlarda federasyon başkanlarının seçimi yapılacağı gibi Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tanınan spor dalları ile ülkemizde spor olarak kabul edilen spor dalları başkanlarının da seçiminin de yapılması mevzuat gereğidir.

Federasyon Başkanları Seçimleri ile İlgili Mevzuat

1) Anayasa'nın 58 ve 59 uncu maddeleri,
2) 3289 Sayılı Spor Hizmetleri Kanunu,
3) Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5984 sayılı kanun,
4) 638 Sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında kanun hükmünde Kararname,
5) Dernekler anunu,
6) Türk Medeni Kanunu.

Alt Düzenleyici Mevzuat:

1) Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
2) Tahkim Kurulu Yönetmeliği,
3) Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulu Yönetmeliği,
4) Spor Disiplin Yönetmeliği,

5) Sporcu Lisans, Vize ve Transfer Yönetmeliği,
6) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği,
7) Dernekler Yönetmeliği,
8) Bağımsız Spor Federasyonları Ana Statüsü,
9) Türkiye Futbol Federasyonu Ana Statüsü,
10) Federasyon Başkanlarının Seçim Yönetmeliği,(3289 Sayılı Kanun Madde/19 göre)
11) Bakanlık Genelgesi. (İhtimal dahilinde)

Kanunlarda Yer Alan Federasyon Seçimlerine İlişkin Düzenlemeler

Ülkemizdeki spor federasyonlarının seçimleri değişik mevzuatlarla düzenlenmiştir.

Bunlar;

a- 05.05.2009 tarih ve 5984 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'unun 3. maddesine göre,
b- 3289 Sayı Spor Hizmetleri Kanunu'nun ek-madde 9 hükümlerine göre,
c- 3289 Sayı Spor Hizmetleri Kanunu'nun 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 13 maddesiyle değişik 19. madde hükümlerine göre,

Yapılan seçim sistemleridir.

Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5984 Sayılı Kanun'a Göre Yapılan Seçimler

Türkiye Futbol Federasyonu:

Her türlü futbol faaliyetlerini milli ve milletlerarası kurallara göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve Türkiye'yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabii olarak kurulan Türkiye Futbol Federasyonu'nun kuruluş ve görevleri hakkında kanunda, Federasyon Genel Kurulunun toplanması, delegelerin belirlenmesi, delege olma koşulları, çalışma usul ve esasları ile ilgili detaylı bir düzenleme bulunmamaktadır.

Yasa koyucu, Federasyonun merkez teşkilatının oluşturan birimler arasında yer alan "Genel Kurulu" 4. maddede, Genel Kurul'da alınan kararlarının iptali konusunda açılacak davalara hangi mahkemede görüleceği,16 ncı maddede, Kanun'un uygulanması için çıkarılacak talimatlarda ki düzenlemelere yapılacak itiraz merciinin Tahkim Kurulu'nun yetkisi dahilinde olduğu 18 inci maddede yer düzenlenmiştir.(32)

Genel Kurulun görevleriyle ilgili düzenleme 5894 Sayılı Kanun 'da yer almamakla birlikte, Federasyon'un üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların benimsediği, sistem baz alınarak genel kurulun inşa edileceği tarif edilmektedir. Kanunun 3. maddesinin 2 nci fıkrasındaki " TFF'nin üyesi bulunduğu FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak, Genel Kurulunu yapacağı ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girecek TFF Statüsü ile Yönetim Kurulunun yapacağı ve aksi kararlaştırılmadığı sürece TFF'nin resmi internet sitesinde yayımlandığı gün yürürlüğe girecek talimatlarla belirlenir…" hükmü varittir. İrdelenmesi gereken husus, uluslararası federasyonların ya da kuruluşların "benimsediği" sistemin ne olduğu konusundaki belirsizliktir. Her ülkenin federasyon yapılanmasındaki farklılıkların, genel kurulun oluşumunu da etkilediği gerçekliğinde hareket edilirse, uluslararası federasyonların kabul ettiği sistemdeki belirsizlik, her ülkedeki siyasi erkin, ulusal federasyona müdahale şekli, devlet- federasyon arasındaki ilişkiler, devletin federasyonlara mali kaynak aktarması, aktarılan meblağın kontrolü noktalarındaki farklılıklar değerlendirildiğinde, Kanun'da belirtilen " benimsenen sistem" in açık ve yol gösterici olduğu söylenemez. Görev tanımı olmayan esaslar dikkate alınmak suretiyle paydaşların katılımı ile oluşan Genel Kurul delegeleri tarafından kabul edilen, Ana Statü'nün esas alınması, Kanun koyucunun Genel kurula verdiği önemden kaynaklanmaktadır.

Türkiye Futbol Federasyonu Genel Kurulu, Federasyonun en yetkili karar olma organıdır.

Genel Kurulun olağan veya olağanüstü hallerde toplanacağı, Genel Kurul delegelerinin kimlerden oluşacağı, paydaşların Genel Kurulda temsil sayıları, Genel Kurulun toplanma usul ve esasları, çalışma şekli, toplanma yeterlilik sayısı, Genel Kurul'da hangi kararların alınacağı, yetkileri, karar yeter sayısı, Federasyon Başkanı ve seçimle göreve gelen kurulların seçimi, Genel Kurul kararlarına karşı adli mercilere başvuru süresi ve yetkili mercii, Federasyonun Ana Statü'sünün 22 nci ve takip eden maddelerinde düzenlenmiştir.

Federasyon; " TFF üyesi tüzel kişileri temsil eden delegelerin, temsil ettikleri üyenin yetkili organı tarafından tayin edilmiş veya seçilmiş olması zorunludur. Delegeler, Genel Kurul'da talep edilmesi halinde bu durumu kanıtlayan delil sunmakla yükümlüdürler." düzenlemesi ile kulüplerle hiçbir hukuki bağı olmayan kişilerin, Genel Kurul'da oy kullanmalarının önüne geçmiştir.

Türkiye Futbol Federasyonu Kanunu'ndan yer almayan birtakım düzenlemelerin Ana Statü'de yer almasının hukuki olup olmadığı günümüzde pek tartışılmamakla birlikte, bu hususun ileride spor kamuoyu ya da hukukçular tarafından tartışılmayacağı anlamı çıkarılmaması gerekir.Zira; 3289 Sayılı Kanun'da yer almayan birtakım düzenlemelerin, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği'nde yer alması üzerine Danıştay10. Daire'nin 2013/4591 Esasında açılan davada, mahkeme, "…federasyon başkan adaylığı için,3289 sayılı kanunda öngörülmeyen şartların, Yönetmelik hükmü ile getirilmesinde ve adaylık başvurusunda bulunacak adaylarda bu şartların belgelendirilmesinin istenilmesine yönelik dava konusu düzenlemede hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır." Karar ile dava konusu Yönetmelikteki bazı düzenlemeleri iptal etmiştir.Kararda, İdari Dava Daireleri nezdinde temyiz yoluna başvurulabileceği de belirtilmiştir. (33)

Bakanlık, Mahkemenin kararına karşı, temyiz yoluna başvurmuş, bu başvuru Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 28.02.2019 tarih ve 2016/3333 Esas, 2019/831 Karar sayılı ilamı ile reddedilerek Mahkeme kararı onamıştır. (34)

3289 Sayı Spor Hizmetleri Kanununun 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 13.maddesiyle değişik 19. madde hükümlerine göre yapılan seçimler;

Bu federasyonlar:

1- e- Devlet Spor Federasyonu Merkez Danışma Kurulu tarafından 22.03.2018 Tarihinde kurulmuştur.
2- Gelişmekte olan Spor Federasyonu.
3- Türkiye Geleneksel Okçuluk Federasyonu.

Bağlı Federasyonlar

3289 sayılı yasanın, 18. Maddesinde düzenlenen federasyonlar; aynı Yasanın, 02.7.2018 tarih ve KHK-703/12 ni maddesiyle mülga, 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (a) alt bendi hükmüne göre;" Spor Federasyonları Daire Başkanlıkları" şeklinde, Genel Müdürlüğün Ana Hizmetler sınıfı içinde yer aldığı görülmektedir. Kanunun 18. maddesine istinaden bir veya daha fazla spor dalı, teknik ve idari bakımdan birer federasyona bağlanacağı, amatör federasyonların adedi ile profesyonel spor dalları, Merkez Danışma Kurulunun da görüşünü almak suretiyle Spor Genel Müdürünün teklifi üzerine Gençlik ve Spor Bakanı tarafından tespit edileceği öngörülmüştür.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesinde yer alan düzenleme ile 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun birinci maddesinde yer alan; "Bakanlığına bağlı, merkezde katma bütçeli ve " ibaresi," Bakanlığında" şeklinde değiştirilmiş, " Spor Genel Müdürlüğünün" ve "ise" ibareleri madde metninde çıkarılmıştır. Maddenin devamında, "Bakanlığı ile Spor Genel Müdürlüğünün ibaresi, "Bakanlığının" şeklinde, Genel Müdürlüğünün görevlerini belirleyen 2 ila 5inci maddeleri, Merkez Danışma Kurulunun oluşumunu ve görevlerini belirten 9 ve 10 uncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanun'da, federasyon başkanlarının seçimi, göreve başlamaları, kurullarının teşkili; 19 uncu maddesinde; "Madde 19 – (Değişik: 14/3/1991 – 3703/13 md.) Federasyon başkanları seçimle göreve gelirler ve bu görev fahridir. Federasyon başkanlarının seçimi, kurullarının teşkili, çalışmaları, görev, yetki ve sorumlulukları ile kurullarını atamaya ilişkin hükümler çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. " şeklinde düzenlenmiştir. Madde içeriğinde, federasyonun hangi organlarda meydana geleceği, organlarının seçimi, görev, yetki ve sorumlulukları hakkında herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kanunda bağlı federasyonların "seçimin" den bahsedilmekle birlikte, federasyonların Genel Müdürlüğü'nün bir birimi olduğu açıkça belirtilmiştir. Tüzel kişiliği olmayan federasyon başkanlarının "seçim"le göreve gelecekleri ifadesine yer verilmiş ise de federasyonlarda bulunması gereken, genel kurul, yönetim kurulu disiplin kurulu ve denetim kurulları ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmediği gibi, Yasanın genel ve madde gerekçelerinde bu hususta bir ifade yer almamaktadır.

Kanunun 19 uncu maddesinde; federasyon başkanları seçimle göreve gelirler, bu görevler fahridir, federasyon kurullarının teşkili, görev, yetki ve sorumlulukları yönetmelikle düzenleneceği ön görülmüştür.

Yasa'da, "seçimden" bahsedilmekle birlikte, seçim için gerekli olan delegenin belirlenmesi, genel kurulun teşkili ile görev, yetki ve sorumluluğu, genel kurulun hangi süre içerisinde yapılacağı konularında bir düzenleme bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen, 02.7.2009 tarih ve 2006/118E.2009/107K. sayılı ilamında; "…Anayasanın 123.maddesinde idarenin, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanacağı ve kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı belirtilmiştir. (35)

Bağlı federasyonların tüzel kişiliği olan mülga Spor Genel Müdürlüğü' ne bağlı bir birim oldukları ve dolayısıyla kamu tüzel kişiliği olmaları konusunda bir duraksama yoktur. Kanunda, genel kurulun görev, yetki ve sorumluluğu tanımlanmayan, bağlı federasyonların Yönetmelikle düzenleme yapılmak suretiyle seçim yapılması tartışılması gereken bir husustur.

Kanunda düzenlenen " seçim " ifadesinde; Gençlik ve Spor Bakanının, aday adayları arasında en fazla oy alan kişinin belirlenmesi olarak algılanması gerektiğini düşünmekteyim.

Genel kurulların yapılabilmesi için gerekli olan ön şart, federasyonların paydaşları arasında belirlenecek delegelerin varlığıdır. Delege olmadan genel kuruldan bahsedilemeyeceğinden, Kanun'da olmamasına rağmen, Yönetmelik hükmü ile başkanı belirleyecek, Genel Müdürlük bünyesinde çalışan üst düzeydeki idareci pozisyondaki kişilerin, oluşturduğu seçim sistemi ile aday adayları arasında bir adayı belirleyip Bakan'a sunmanın "seçim " olduğu iddia edilmesi hukuki değildir. Seçim sonunda, federasyon başkanını belirleyecek, genel müdür, genel müdür yardımcıları, daire veya kurul başkanları ile diğer üst düzeydeki kamu görevlilerinin spor kulüpleri ile aktif bir hukuki bağı olduğu söylenemez.

Kanunun 19. maddesinde; federasyon başkanlarının seçimle göreve gelecekleri ve bu görevin fahri olduğu, federasyon başkanlarının seçimi, kurullarının teşkili, çalışmaları, görev yetki ve sorumlulukları ile kurullarını atamaya ilişkin hükümlerin çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği öngörülmüştür.

Bu maddeye dayanılarak düzenlenen alt normda; spor federasyonlarının faaliyetlerinin ana esasları, kurullarının teşkili ve çalışmaları ile görev, yetki ve sorumlulukları; 22.11.1993 tarihli ve 21766 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gençlik ve/ Spor Genel Müdürlüğü Spor Federasyonlarının Teşkilatı Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.

Yukarıda belirtilen Seçim Yönetmeliği hükümlerine göre uygulamada, federasyon başkanlarının seçimi, Genel Müdürlükçe oluşturulan; Merkez Seçim Kurulunca önceden tespit ve ilan olunan delegelerin bulundukları illerde kurulan, il seçim kurullarının gözetim ve denetiminde oylarını vererek ve bu oyların toplamı neticesinde en fazla oyu alan adaya, seçimi kazandığına dair mazbata verilmekte, en fazla oy alan aday, federasyon başkanı olarak, Gençlik ve Spor Bakanı tarafından göreve başlatılmaktadır. Söz konusu seçim işleminde, genel kurul yapılmamakta, başkan adayları projelerini genel kurul ortamında açıklayamamakta ve delegeler genel kurulda, spor dalında yaşanan sorunları dile getirememektedirler. Bu şekilde yapılan seçim yöntemi, Siyasi partilerde, Dernekler Kanunu'nda, vakıflarda, apartman yönetimlerinde de görülmediği gibi dünyanın hiçbir ülkesinde rastlanılmayan "suigeneris" bir yapıdır.

Yönetmelikte belirtilen seçim sistemi sonucuna göre, yönetim kurulu, federasyon başkanının teklifi, Genel Müdürün uygun görüşü ve Bakanın onayı ile oluşturulmaktadır.

Federasyon başkanları, seçilme şartlarından herhangi birini kaybetmesi, yapılan inceleme veya soruşturma sonucunda görevde kalmasında sakınca görülmesi halinde veya Kurulu tarafından sportif olarak başarısız olmasının tespiti veya yıllık hedef ve programlarını gerçekleştirememesi durumunda,Genel Müdürün teklifi, Bakanın onayı ile görevden alınabilmekte, bu durumda tüm kurulları görevinden ayrılmış sayılmaktadır. Kalan sürenin tamamlanması için Merkez Danışma Kurulu üyeleri ile Genel Müdürlükteki daire ve kurul başkanlarının oylarıyla federasyon başkanı seçimi yeniden yapılmaktadır.

Spor Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliğinin 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12nci maddesiyle sonlandırılması üzerine, Yönetmelikte ifade edilen "Genel Müdürün teklifi" ibaresinin hangi birim tarafından yerine getirileceği konusunda bir düzenlemeye de rastlanılmamıştır.

"Seçimde oy kullanacaklar

(1) Federasyon başkanlığı seçimlerinde oy kullanacak üye sayısı, ilgili spor dalında faaliyet gösteren kulüp ve sporcu sayısına göre tespit edilir. Seçimlerde oy kullanacak üye sayısı 100 üyeden fazla olamaz.

(2) Federasyon başkanlığı seçimlerinde

a) Genel Müdür, Genel Müdür yardımcıları, 1. Hukuk Müşaviri, kurul ve daire başkanları, Spor Toto Teşkilat Başkanı,

b) Merkez Danışma Kurulu üyeleri, (Merkez Danışma Kurulunun teşkili,görevlerini düzenleyen 3289 sayılı Kanunun 9 ve 10 uncu maddeleri, 02.7.2018 tarih ve KHK-703/12 ni maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır).

c) Olimpik branşlarda oy kullanmak üzere Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yönetim Kurulu üyeleri arasından belirlenecek iki üye,

d) Bünyesinde engelliler spor federasyonları ile paralimpik komitesince benimsenen spor dallarının bulunduğu federasyon seçimlerinde oy kullanmak üzere, Paralimpik Komitesi Yönetim Kurulu üyeleri arasından belirlenecek iki üye,

e) Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Yönetim Kurulu üyeleri arasından belirlenecek iki üye,

f) Branşlarında oy kullanmak üzere, bağlı oldukları uluslararası federasyonların dünya ve/veya Avrupa federasyonlarının yönetim kurulu veya hakem kurulu üyeleri,

g) Görevlerine adli veya idari soruşturma sonucu son verilmemek kaydıyla branşında oy kullanmak üzere asaleten federasyon başkanlığı yapanlar,

h) Kulüp Temsilcileri oy kullanır.

(3) Kulüp temsilcilerinin belirlenmesinde;

a) Uluslararası, ulusal veya bölgesel faaliyetlere katılma yoğunluğu,

b) Müsabakaya katılan sporcu sayısı,

c) Ulusal veya uluslararası faaliyetlere ilişkin başarılar,

esas alınır.

(4) Birden fazla oy kullanma hakkına sahip olan üyeler, ancak bir kez oy kullanabilir. Seçimlerde vekaleten oy kullanılamaz. Federasyonda ücretli veya sözleşmeli statü ile görev yapanlar başkanlık seçimlerinde üye olarak oy kullanamazlar.

(5) Seçim Kurulunca; seçimi yapılacak federasyon için ne kadar oy kullanılacağı Genel Müdürlük Makamından alınacak onayla belirlenir." şeklindedir.

3289 sayılı Kanunun 9 ve 10 uncu maddelerinin 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi hükmü ile yürürlükten kaldırılması nedeniyle Merkez Danışma Kurulu üyelerinin oy kullanma hakları kalmamıştır.

Genel Müdürlük ve ana hizmet birimleri olan spor federasyonları faaliyet ve işlemlerinde; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ve 832 sayılı Sayıştay Kanunu hükümlerine tabiidirler.

Yapılan düzenlemede, federasyon başkanının seçiminde, bazı kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ile sivil toplum temsilcilerinin" Genel Kurulda" oy kullanacakları öngörülmüş ise de bu temsilcilerin federasyon başkanı hakkında herhangi bir idari işlem tesis etme yetkisi bulunmadığı gibi, federasyon başkanı ve/veya Yönetim Kurulu tarafından alınan bir kararı hakkında herhangi bir denetim yetkileri, federasyonun mali iş ve işlemleriyle ilgili "ibra" ya da "ibra etmeme " ye dair bir yetkileri de bulunmamaktadır.

Bağlı spor federasyon başkanları her ne kadar seçimle göreve getirileceklerine dair mevzuatta bir düzenleme mevcut ise de Medeni Kanun'da, Denekler Kanunu'nda öngörülen esaslar dahilinde " genel kurul " oluşturulmadığından, yapılan seçimlerin yasalara aykırı yapılması durumunda, seçimlerin iptali konusunda, yapılan işlemin bir idari tasarruf olarak kabul edilmektedir. Spor Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliği sonlandırıldığından Bakanlık aleyhine, idari yargıda iptal davası açılması mümkün görülmekle birlikte, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten bu güne kadar, gerek tüzel kişiliği kaldırılan Genel Müdürlük veya Bakanlık aleyhine federasyon başkanlarının seçimlerinin iptali konusunda açılmış bir davaya da rastlanılmamıştır.

Bağlı Federasyonların Teşkilatı

Federasyonlarda karar organı Yönetim Kurulu'dur. Yönetim Kurulu; başkan, as başkan veya as başkanlar, genel sekreter ve üyelerden oluşur. Bünyesinde bir spor dalı olan federasyonlarca en çok 15, daha fazla spor dalı olanlarda en çok 19 üye federasyon başkanının teklifi, genel müdürün uygun görüşü üzerine bakan tarafından atanabilir.

Federasyon Başkanı, yönetim kurulunun başkanıdır. Başkanın bulunmadığı toplantılarda as başkan vekalet eder. Birden fazla as başkan varsa, başkan, hangi as başkanın vekalet edeceğini belirler.

Federasyonun danışma niteliğindeki kurulları;

a) Federasyon Danışma Kurulu,

b) Teknik Kurul,

c) Eğitim kurulu,

d) Sağlık Kurulu,

e) Hukuk Kurulu,

f) Merkez Hakem Kurulu,

g) Diğer Kurullar,

Olarak belirlenmiştir.

Bu kurullarda seçim olmadığı için, görevlendirilecek kişiler bakanlık onayı ile görevlendirilmektedirler.

3289 Sayılı Spor Hizmetleri Kanunu'nun EK-Madde 9 hükümlerine göre yapılan seçimler

Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek ve Tahkim Kurulu kararlarını uygulamakla görevli ve yetkili, özel hukuk hükümlerine tabi bağımsız spor federasyonları kurulur. Federasyonlar, Cumhurbaşkanı kararı ile kurulur ve kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanır. Bu Kanunda belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmeyen federasyonların tüzelkişilikleri bu maddede belirtilen usulle iptal edilir ve mal varlıkları Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilir. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından bağımsız spor federasyonlarına yapılan yardımlar ile Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinden bu federasyonlara tahsis edilen kaynaklar kullanılarak edinilen her türlü taşınır ve taşınmazlar edinim amacı dışında kullanılamaz ve Gençlik ve Spor Bakanlığı izni alınmadan üçüncü kişilere satılamaz ve devredilemez. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yapılan yardımlar ve tahsis edilen kaynaklar kullanılarak alınan taşınmazların mülkiyeti Gençlik ve Spor Bakanlığına ait olur. Bu taşınmazlar Gençlik ve Spor

Bakanlığının mevzuatı çerçevesinde kullanılır. Federasyon malları Devlet malı hükmündedir, haczedilemez. Federasyon faaliyetlerinde görevli bulunanlar, görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır.

Kanun koyucu, bağımsız spor federasyonlarını tanımlarken, spor dalı ile ilgili sportif faaliyetleri uluslar arası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, teşkilatlandırmak gibi unsurları esas alırken, yönetmelikte, kanuna göre tüzel kişilik kazanan bağımsız spor federasyonunu; federasyon organları genel kurulda yapılan seçim sonucundan, seçimle göreve gelen, her türlü kararlarını, mevzuatta belirtilen organlar tarafından alınacağını, federasyonun yılı içerisinde yapacağı tüm faaliyetlere dair harcamaları oluşturan, bütçesinin genel kurul tarafından belirleneceğini, yapılan harcamaların genel kurulu oluşturan delegeler tarafından ibra edileceğini belirterek "Genel Kurulu" ön plana çıkarmıştır.

Yönetmelikteki hükümlere göre, federasyon bütçesinin genel kurul tarafından belirleneceği esası kabul edilmiş olmakla birlikte, uygulamada, federasyonların bütçesi, Spor Genel Müdürlüğünce belirlenmektedir. Örneğin, genel kurul, faaliyetlere göre yıllık bütçesini 10 milyon olarak belirlemiş ise, genel müdürlük, bu meblağı 2 milyona kadar indirebildiği gibi nadiren, belirlenen bütçenin üzerinde bir meblağı da belirlemektedir. Her ne kadar, yönetmelik teki düzenlemeye göre " Genel Kurul" ön plana çıkarılmak istenmiş ise de; uygulamada, 300 kişiden oluşan genel kurulun kabul ettiği bütçeyi, 3-5 kişiden oluşan genel müdürlük personeli tarafından istenilen şekilde azaltarak, uygulamanın Kanun ve Yönetmelikteki düzenlemelere uygun yapılmadığı müşahede edilmektedir. Bu husus yalnız başına bağımsız spor federasyonlarının "bağımsız" olup olmadıklarının tartışılmasına neden olmuştur.

Bağımsız spor federasyonlarının, kurulması, Tahkim Kurulu ile ilişkileri, federasyonların mal edinme, tüzel kişiliklerinin sonlandırılması, tüzel kişiliğin sona ermesi halinde edindiği mal varlıklarının akıbeti, genel kurularının toplanma usul ve esasları 3289 sayılı yasanın ek-madde 9'da düzenlenmiştir.

Ek-madde 9'un uygulanmasını belirleyen işlemle; Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği ile federasyonların genel kurulu tarafından kabul edilen ana statü ile federasyon talimatlarla düzenlenmiştir.

Bağımsız spor federasyonlarının teşkilatı, görev ve yetkileri, genel kurullarının toplanmasına ilişkin usul ve esaslarla, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü ve Tahkim Kuruluyla olan ilişkileri Yönetmeliğin 1 inci maddesinde, bağımsız spor federasyonlarının görev ve yetkilerini, kurullarını, başkan adaylarında aranacak şartları, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü (mülga) ve Tahkim Kuruluyla olan ilişkileri Yönetmeliğin 2 nci maddesinde düzenlenmiştir.

Federasyonların merkezi Ankara'dadır. Federasyon, yurt içi teşkilatını ana statüsünde belirlenen esaslara göre kurabilir.

Federasyonların merkez teşkilatı;

a) Genel Kurul,

b) Yönetim Kurulu,

c) Denetim Kurulu,

ç) Disiplin Kurulu,

d) Genel Sekreterlikten,

oluşur.

kavram olarak;

Genel Kurul: Bir kurumun, derneğin ya da organizasyonun asil üyelerinin katilimi ile oluşturulan en yüksek karar yetkisine sahip toplantılara verilen addır.(36) EK-https://eksisozluk.com

Genel Kurul: Bir kuruluşta üyelerin tamamının katılımıyla yapılan toplantı.(37)EK-Tdk sözlük

Genel Kurul: (İng. general assembly) Yargı organları, dernek, ortaklıklar ve iktisadî devlet kuruluşlarında, temel sorunları en yetkili biçimde çözümleyen yüksek kurul.(38)EK Tdk sözlük

Genel Kurul: (İng. general assembly) Bir ortaklığın ya da bir kuruluşun ortaklarından oluşan en yetkili karar organı.(39)EK Tdk sözlük

Genel Kurul:Osm. Heyeti umumiye.(40)EK Tdk sözlük

Seçim: Kendilerine memuriyet, temsil yetkisi veya bir vekalet verilecek, kanuni şartlara uygun kişilerin, bir kısım veya bütün vatandaşlar tarafından tercih ve tespit edilmesi işlemi; intihab. Toplu bir iradenin birden fazla aday arasında tercihte bulunması.(41)Vikipedi, Özgür Ansiklopedi.,

Genel Kurul ile ilgili tanımlar irdelendiğinde, bir kuruluşu oluşturan paydaşların tamamının iştiraki, en yetkili organ olması ve asıl üyelerinin Genel Kurul toplantısına katılmalarıdır. Başka bir anlatımla, spor kulüplerine üye olmayan kişilerin kulüp adına oy kullanmaları hukuken mümkün olmadığı gibi kulüp yönetim kurulları tarafından hukuka uygun olarak düzenlenmemiş bir vekalet akdi ile kişilerin o kulüp adına oy kullanmaları da olası değildir.

Seçim tanımında da görüldüğü gibi, genel kurulda oy kullanabilmenin birtakım şartları vardır. Delegelere, temsil yetkisi ya da vekalet verilmesi, vekalet verilecek kişilerin kanuni şartlara haiz olması gerekir.

Kurum veya kuruluşlar adına delege olacak kişilerin, kurum ya da kuruluşun temsilcisi ya da, yetkilendirilmiş birim tarafından usulüne uygun verilmiş vekalete sahip olması zorunludur.

Genel kurulların toplanma usul ve esasları, toplanma şekilleri, toplantının ne zaman yapılacağı, toplanma yeter ve karar alma şartları 3289 sayılı kanunun ek-9 uncu maddesi ie bu maddeye dayanılarak yürürlüğe konulan Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve bağımsız spor federasyonlarının ana statülerinde düzenlenmiştir.

a) Olağan genel kurul; olimpik ve paralimpik spor dallarında ilgili olimpiyat oyunlarının, diğer spor dallarında yaz olimpiyat oyunlarının bitiminden, Kanunun Ek 9 uncu maddesinin değişik üçüncü fıkrasının yürürlüğe girdiği 12/4/2011 tarihinden sonra kurulacak federasyonlarda ise federasyon kurulmasına ilişkin kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren üç ay içerisinde yapılır.

b) Olağanüstü genel kurul;

1) Kurul raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere bakanın istemi üzerine,

2) Federasyon yönetim kurulunun kararıyla,

3) Son yapılan genel kurul toplantısında üye olanların en az yüzde 40'ının noter kanalıyla yazılı müracaatıyla,

4) Federasyon başkanının istifası, başkan olma şartlarından herhangi birisini kaybetmesi, ölümü veya yönetim kurulu asıl ve yedek toplam üye sayısının yedi üyenin altına düşmesi halinde,

olağanüstü toplanır.

c) Mali genel kurul iki yılda bir ana statülerinde belirtilen tarihte yapılır.

(2) Son yapılan genel kurul toplantısında üye olanların Noter kanalı ile yapacakları olağan üstü genel kurul çağrılarında ilk müracaat ile son müracaat arasındaki süre 60 günü geçemez.

(3) Mali genel kurulda ibra edilmeyen veya birinci fıkranın (b) bendinde belirtilen hallerde başkan ve yönetim kurulu üyelerinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere en geç altmış gün içerisinde seçimli olağanüstü genel kurul toplanır. Ancak birinci fıkranın (b) bendinin (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde belirtilen hallerde, son toplantı tarihinden itibaren altı ay geçmeden veya olimpik ve paralimpik spor dallarında olimpiyat oyunlarının yapılmasına altı aydan az süre kalmış ise olağanüstü genel kurul toplantısı yapılamaz.

(4) Genel kurul çağrısı ve gündemi, toplantı tarihinden en az otuz gün önce; faaliyet raporu, denetim raporu ile bütçe tasarısı ise en az onbeş gün önce federasyonun ve Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde üyelere duyurulur.

(5) Genel kurulun toplanması, üyelerin belirlenmesi, divanın oluşturulması, üye listesine yapılacak itirazlar ve oyların sayımı ile ilgili diğer usul ve esaslar ana statüde belirlenir. Seçimler tek liste halinde gizli oy, açık tasnif şeklinde yapılır.

(6) Genel kurul; üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alınır. Seçimde en fazla oyu alan aday ve listesi seçilmiş sayılır. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamaması halinde, takip eden günde çoğunluk aranmaksızın toplanır. Ancak, toplantıya katılanların sayısı seçimle belirlenen kurulların asıl üye sayısının iki katından aşağı olamaz.

(7) Genel kurulun toplanması ile ilgili her türlü işlemler yönetim kurulunca yürütülür. Genel Müdürlük, genel kurul toplantılarında gözlemci bulundurur. Gözlemci, genel kurul çalışmalarının 3289 sayılı Kanun ve bu Yönetmelik ile ana statüye uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleyerek, raporunu bakana sunulmak üzere onbeş gün içerisinde genel müdürlüğe verir.

(8) Genel müdürlük, gözlemci raporunun verildiği, ilgililer ise genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebilir.

(9) Olağan ve olağanüstü genel kurullarını bu maddede öngörülen süre ve esaslara uygun olarak yapmayan federasyonların genel kurulları Tahkim Kurulunca oluşturulacak üç kişilik komisyon marifetiyle altmış gün içerisinde yapılır. Federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında mevzuata uymamaktan dolayı idari ve adli işlem başlatılır.

(10) Genel müdürlük bünyesinde hizmet ve faaliyetlerini sürdürürken veya doğrudan bağımsız olarak kurulacak federasyonların ilk genel kurul üyelerinin bu yönetmeliğe uygun olarak belirlenmesi, yapılacak itirazların sonuçlandırılması ile diğer iş ve işlemler, Tahkim Kurulu tarafından oluşturulacak üç kişilik bir kurul tarafından yerine getirilir. Başkanlık divanı oluşturulduktan sonra bu kurulun görevi sona erer.

Maddedeki düzenlemeye göre her federasyon, yönetmelik ve ana statüsünde öngörülen sürelerde genel kurulu yapmak zorundadır. Genel Kurulunu, mevzuatta belirlenen süre içerisinde yapılmaması halinde, ilgililer hakkında ne yapılacağı maddenin (9)uncu fıkrasında düzenlenmiştir.

Yapılan düzenlemeye göre;

1- Federasyon genel kurulları Tahkim Kurulunca oluşturulacak üç kişilik komisyon marifetiyle yapılır,
2- Belirlenen komisyon altmış gün içerisinde seçimi yapmak zorundadır,
3- Başkanlık divanı oluşturuluncaya kadar, genel kurul ile ilgili tüm iş ve işlemler komisyon vasıtası ile yapılır,
4- Divanın oluşturulması ile komisyonun görevi sona erer,
5- Federasyon başkan ve yönetim kurulu üyeleri hakkında, mevzuata uymamaktan dolayı adli ve idari soruşturma başlatılır.

Maddenin 9 numaralı fıkrasında ki düzenlemeye göre genel kurulu zamanında yapmayan federasyona "kayyum " atanır mı ?

Kayyum:Belli bir malın belli bir süre yönetilmesi ya da belli bir işin yapılması için resmi makamlarca yetkili olarak görevlendirilmiş kimse.(42).Bilirkişi kılığına girmiş, devlet tarafından görevlendirilen şahısların iki büyük şirket arasındaki hukuki anlaşmazlıklar sonucunda bir karar çıkana kadar şirketlerden birinin yönetimine el koyması dolayısıyla yürütmeyi sağlayan grup.(43)Yasada belli durumlarda, gerçek hak sahibinin ehliyetsizliği, haklarını kullanamaması vb. sebeplerin varlığı ha-

linde, onun yerine kanuni temsilci olarak bir malı yönetmek veya bir işi görmek üzere atanan kimse. (44) Belli bir malın yönetilmesi ya da belirli bir işin yapılması için görev ve yetki verilen kimseye verilen isimdir.(45)

Yukarıda yapılan tanımlamalara göre federasyonlara kayyum atanabilir mi ? sorusunun cevabı,Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin10 uncu maddesinin dokuzuncu fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan fıkrada, "… maddede öngörülen süre ve esaslara uygun olarak yapmayan federasyonların genel kurulları Tahkim Kurulunca oluşturulacak üç kişilik komisyon marifetiyle altmış gün içerisinde yapılır…" hükmüne istinaden, genel kurulun tüm iş ve işlemlerini divan oluşturulup görevine başlayıncaya kadar, yapmakla görevli ve yetkili Yönetim Kurulunun görevi sonlandırılıp, bu görev Tahkim Kurulu tarafından seçilen üç kişilik komisyon marifetiyle gerçekleştirilir.

Kayyumun tanımında, atanma birtakım şartlara bağlanmıştır. Bunlar;

a- Kişi ya da kurulun yasa ile belirlenmiş olması,

b- Gerçek hak sahibinin ehliyetsizliği,

c- Kanunen kullanmak zorunda olduğu haklarının kullanılmaması.

Hallerinde, belirlenen yetkileri kullanmak üzere, aynı eylemi yapacak kişi ya da kişilerin görevlendirilmesidir. Kayyum olarak atanan kişi ya da kişiler, kamu görevlisi olarak addedilir, kayyumluk süresince, yerine görevlendirildikleri kişi ya da kurulun yapmak zorunda oldukları tüm haklara ve yetkilerine sahiptirler.

Kanunda ve alt düzenleyici mevzuatlarda, yönetim kurulu, olağan veya olağanüstü genel kurulun yapılması konusundaki tüm iş ve işlemleri yapmakla yetkili ve görevlidir. Yönetim kurulu, mevzuatla düzenlenen genel kurulun toplanmasına dair işlemleri yasada belirlenen süre içerisinde yerine getirmemesi halinde, Tahkim Kurulu, genel kurulu yapmak üzere üç kişiden oluşan komisyona görev vermekle mükelleftir. Mevzuatta, görevlendirilen üç kişilik komisyonu" kayyum " olarak tanımlamamakla birlikte, komisyonun görevlendirme şartları kayyum tanımına uymaktadır. Üç kişilik komisyonun yapacağı işlemler belli bir zamanla sınırlı olması da nazara alındığından, görevlendirilen komisyonun "kayyum" olarak değerlendirmekteyim.

Bağımsız spor federasyonlarında, genel kurulun toplanması, belirlenen delegelerin ilan edilmesi, divan oluşuncaya kadar tüm iş ve işlemle-

rin yönetim kurulu tarafından yapılması mevzuat gereğidir.3289 sayılı kanun ile yukarıda belirtilen Yönetmeliğin ilgili maddesinde görevlendirilen komisyonun görev alanının;

a- Genel kurul ile ilgili iş ve işlemlerinin yapılması,

b- Görev süresinin 60 gün ile sınırlı,

Olduğunu belirtmekte yarar vardır. Ancak kayyumun mahkemece görevlendirilmesi halinde, kayyumun görev alanı, yetkileri ve süresinin kararda belirtilmesi gerekmektedir.

Federasyon başkanlığı ya da kurullarında görev almak isteyen kişilerin seçilememesi yada aday adayı olmamanın mevzuatlarda kaynaklanan birtakım düzenlemeler olduğu gidi başka etkenlerin olduğu da gerçektir. Bağımsız spor federasyonlarının genel kurul ile tanıştıkları ilk günden itibaren geçen üç seçimli genel kurullarda, delege, gözlemci hatta ilk uygulamanın nasıl yapılması gerektiği hususunda fiilen görev alan bir kişi olarak, federasyon başkanlığı seçiminin neden kaynaklandığını gözlemlediğimde şu hususlar ön plana çıkmaktadır.

1- Aday adaylarının bir kısmı, federasyonu tanımadığı gibi oy kullanacak federasyon paydaşlarını tanımıyor,

2- Aday adaylarının ekonomik durumları,

3- Aday olduğu spor dalına yabancı olması,

4- Spor kulüpleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması,

5- Genel Kurula hakim olamaması,

6- Federasyon yönetiminin harcamaları konusunda yeterince araştırma yapmamaları,

7- Yapmak istedikleri projelerini somut olaylara dayandırmamaları,

8- Kanundan doğan haklarını kullanmamaları yada eksik kullanmaları,

9- Federasyonun mevzuatı hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları, bu konuda hukuki destek almamaları,

10-Genel kurulda verdikleri önergelerin, sözlü eleştirilerini genel kurul adına tüm iş ve işlemleri yapmakla yetkili ve sorumlu divan kuruluna yazdırmamaları,

11-Hazurun cetvelinde imzası bulunan kişilerin delege olup olmadıkları konusunda bilgi sahibi olmamaları,

12- Çalışmayı zamanında ve mahallinde yapmamaları,

gibi sebeplere dayandırmak olasıdır.

Gerek kanunda gerekse Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Genel Kurulun görevleri;

- Ana statüyü yapmak, değiştirmek,
- Başkan, yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyelerini seçmek,
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan faaliyet programı ile bütçeyi onaylamak ve gerektiğinde bütçe harcama kalemleri arasında değişiklik yapmak konusunda yönetim kuruluna yetki vermek,
- Yönetim kuruluna, taşınmaz mal alımı-satımı ile uluslararası federasyonlara karşı mali taahhütlerde bulunmak için yetki vermek,
- Yönetim kurulu faaliyet ve mali raporlarının ibra edilip edilmemesini oylamak,
- Kanun ve ana statüleri ile verilen diğer görevleri yapmak.

Yönetmelikteki bu düzenlemeye uygun olarak hazırlanan Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsünde Genel Kurulun Görevleri;

- Ana statüyü yapmak ve değiştirmek,
- Başkan ile yönetim, denetim ve disiplin kurulu üyelerini seçmek,
- Yönetim kurulu tarafından hazırlanan faaliyet programı ile bütçeyi onaylamak ve gerektiğinde bütçe harcama kalemleri arasında değişiklik yapmak konusunda yönetim kuruluna yetki vermek,
- Yönetim kuruluna, taşınmaz mal alımı ve satımı ile uluslararası federasyonlara karşı mali taahhütlerde bulunmak için yetki vermek,
- Yönetim kurulu faaliyet ve mali raporlarının ibra edilip edilmemesini oylamak,
- Denetim kurulu raporlarının ibra edilip edilmemesini oylamak,
- Spor dalının gelişmesi ve gelir getirici faaliyet ve organizasyonlar yapılması amacıyla şirket veya iktisadi işletme kurulması için yönetim kuruluna yetki vermek,
- Federasyona farklı bir spor dalı bağlanmasına, bağlı spor dallarının ayrılmasına ve profesyonel şube kurulması konusunda karar almak ve genel müdürlüğe müracaat için yönetim kuruluna yetki vermek,
- İlgili mevzuat ile verilen diğer görevleri yapmak.

Gerek yönetmelikteki düzenlemede gerekse ana statüde, genel kurulun federasyonunun görevleri arasında, genel kurul adına federasyonu sevk ve idare edecek, federasyonun yönetim, denetim ve disiplin ku-

rullarını seçmek, federasyonun iş ve işlemlerinin mevzuata uygunluğu konusunda, yönetim kurulu tarafından yapılan tüm faaliyetler ile bu faaliyetlerin, federasyonun kuruluş amacına uygun yapılıp yapılmadığını, yapılan harcamaların yerindelik denetimi ile Genel Müdürlük/Bakanlık tarafından yapılan yardımların amaca uygun kullanıp kullanılmadığını denetlemekle yetkili ve görevli denetim kurulu raporlarını ibra edilip edilmemesi hususunda karar vermek, federasyon ana statüsünü hazırlamaktır.

Kurul raporlarında yeterli düzeyde görülmeyen veya yapılan denetim sonucu görev başında kalmasında sakınca görülen federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri hakkında karar almak üzere Bakanın istemi üzerine,veya federasyon yönetim kurulunun kararıyla ya da son yapılan genel kurul toplantısında üye olanların en az yüzde 40'ının noter kanalıyla yazılı müracaatıyla veyahut federasyon başkanının istifası, başkan olma şartlarından herhangi birisini kaybetmesi, ölümü veya yönetim kurulu asıl ve yedek toplam üye sayısının yedi üyenin altına düşmesi halinde olağanüstü toplanır.

Son yapılan genel kurul toplantısında üye olanların noter kanalı ile yapacakları olağan üstü genel kurul çağrılarında ilk müracaat ile son müracaat arasındaki süre 60 günü geçemez.

Mali genel kurulda ibra edilmeyen veya yukarıda belirtilen hallerde, başkan ve yönetim kurulu üyelerinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere en geç altmış gün içerisinde seçimli olağanüstü genel kurul toplanır.

Federasyonların, teşkilat yapılanması, kurulları, kurulların görev ve yetkilerinin belirlenmesine dair usul ve esaslar, 3289 sayılı Kanunun ek-9 Maddesinin 2 nci fıkrasında düzenlenmiştir. Maddedeki düzenlemeye göre, genel kurul, yönetim kurulu, denetim ve disiplin kurullarının oluşumu, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarının ana statüde düzenleneceği belirlenmiştir.

Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsünde, Yönetim Kurulunun görevleri;

"Madde 12 – (1) Yönetim kurulunun görevleri şunlardır:

a) Spor dalları ile ilgili kulüpleri kayıt ve tescil etmek, bunları gruplara ayırmak, yarışmalar düzenlemek, uygulanacak terfi ve tenzil statüsünü belirlemek,

b) Müsabaka sonuçlarını tescil etmek, olaylı yarışmalar hakkında karar vermek,

c) Spor dalları ile ilgili idareci, menajer, teknik direktör, antrenör, masör, teknik eleman, hakem ve benzeri elemanları eğitmek, bu elemanların gelişmesi için her türlü tedbiri almak, bunların kulüp değiştirmeleri ve çalışmaları ile ilgili usul ve esasları tespit etmek,

ç) Antrenör ve öğreticilerinin lisanslarının yıllık vize ücretini tespit etmek,

d) Lisanslardan alınacak katılım, aidat, ceza, yerli ve yabancı sporcu tescil, vize, aktarma, sözleşme, bonservis ücretlerini ve oranlarını tespit etmek,

e) Kulüplerin federasyona bağlı spor dallarını kurmak için yapacakları başvuruları karara bağlamak, kulüplerin tescillerini yapmak, kulüplerin faaliyet ve taahhütlerini denetlemek,

f) Kulüpleri, sporcuları, antrenör, menajer ve teknik elemanları ödüllendirmek,

g) Müsabakalarda emniyet ve sağlık ile ilgili tedbirleri almak ve aldırmak,

ğ) Genel kuruldan alınan yetki doğrultusunda federasyon faaliyetleri ile ilgili olarak taşınmaz mal alımı ve satımı yapmak, tesisleri işletmek, işlettirmek, faaliyetlerin yapılabilmesi için her türlü araç, gereç, malzeme ve benzeri ihtiyaçlarını sağlamak,

h) Federasyonun taşra teşkilatını kurmak,

ı) Görev alanına giren konularda düzenleme yapmak, uygulamak ve federasyona bağlı spor dalları ile ilgili her türlü faaliyetleri yürütmek,

i) Federasyona bağlı spor dalları ile ilgili televizyon, radyo, internet, basılı eser yayınları, kulüplerin yarışma malzemelerinde ve spor malzemelerinde kullanacakları reklamlar ile her türlü reklam konusunda ticari ve mali hakları düzenlemek ve denetlemek,

j) Başkan tarafından teklif edilen yan kurulları onaylamak,

k) Sporda şiddetin önlenmesi için gerekli tedbirleri almak ve aldırmak,

l) Kulüpler, sporcular, teknik yöneticiler, antrenörler, hakemler ve müsabaka görevlileri ile spor dallarında görevli diğer ilgililerin başvurularını, gerekli olan durumlarda bağlı oldukları kuruluşların görüşlerini alarak karara bağlamak,

m) Genel kurul toplantılarını hazırlamak,

n) Bütçeyi hazırlamak,

o) Başkan vekillerini/asbaşkanları belirlemek,

ö) Genel kurulun verdiği yetkileri kullanmak,

p) Federasyon başkanına olağanüstü durumlar için belli bir oranda borçlanma ve harcama yetkisi vermek,

r) Federasyonun görevlerini yürütmek ve faaliyetlerini düzenlemek amacıyla; merkez ve taşra teşkilatı bünyesinde yer alacak birimlerinde görevlendirilecek idari ve teknik personelinin sayısını, sözleşme ücretlerini ve sosyal haklarını, gerekli görülen kurul üyelerinin yolluk ve yevmiyelerini tespit etmek,

s) Görevlerini yerine getirebilmek için talimatlar hazırlamak ve uygulamak,

ş) Disiplin suçu işleyen kulüp, spor dalı ile ilgili faaliyetlerde bulunan kuruluş, sporcu, hakem, antrenör, teknik direktör, yönetici ve görevli diğer kişilerle ilgili olay ve fiilleri incelemek, gerekli belge ve kanıtlarla beraber bu kişileri disiplin kuruluna sevk etmek,

t) Genel kuruldan aldığı yetki doğrultusunda spor dalının gelişmesi ve gelir getirici faaliyet ve organizasyonlar yapılması amacıyla şirket veya iktisadi işletme kurarak faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak,

u) İlgili mevzuat ve genel kurul kararlarıyla verilen görevleri yerine getirmek ve bu konularla ilgili düzenlemeler yapmak.

(2) Yönetim kurulu, federasyon başkanı başkanlığında üyeleri arasından seçeceği beş kişilik bir icra kurulu oluşturabilir ve sınırlarını tespit edeceği çerçevede yetkilerini bu kurula devredebilir. Bu kurul gerekli zamanlarda toplanır, kararlar alır ve uygulayabilir. Yaptığı işlemler hakkında ilk toplantıda yönetim kuruluna bilgi verir.

C.Ö.K. isimli şahıs, genel kurulun yapılacağı tarihten önce faal hakemliği bıraktığını, genel kurulda oy kullanacak ve kura ile belirlenecek hakemlerin içerisinde yer alması gerektiğini, en fazla hakemlik yapanlar arasında bulunduğunu ve bu nedenle delege listesinde yer almasının mevzuattan kaynaklandığını ileri sürerek, Tahkim Kuruluna başvurmuş, Tahkim Kurulu, 22.10.2008 tarihli ve 2008/79-89 sayılı kararı ile itirazın öncelikle yönetim kurulu tarafından değerlendirilmesi gerektiği gerekçesi ile dosyanın yönetim kuruluna gönderilmesine karar vermiştir.(46)

Hatay Jimnastik Spor Kulübü Derneği, Federasyonun Ana Statüsünde belirlenen, minik, yıldız, genç ve büyüklerin ayrı ayrı kategori olarak değerlendirildiğini, kulüplerinin minikler kategorisinde de yarışmalara katıldıklarını, Ana Statüde belirlenen oranlarda kendilerine oy hakkı verilmesi gerektiği bahisle, Yönetim Kuruluna yaptıkları başvurunun 16.7.2008 gün ve 1720 sayılı yazıları ile reddedilmesi üzerine, Tahkim Kuruluna yaptıkları başvuru sonunda kurul, kulübün seçim tarihinden önce iki yıl üst üste yarışmalara katıldığı, delege haklarının Ana Statünün 7/2-1 maddesi uyarınca belirlenmesi gerektiği gerekçesi ile yönetim kurulu tarafından verilen kararın kaldırılmasına hükmetmiştir. (47)

Tahkim Kurulu tarafından değişik tarihlerde vermiş olduğu kararlarda, mali konular dışındaki hususlarda, özellikle de yönetim kurulu tarafından verilen genel kurullarla ilgili kararlarda, yönetim kuruluna itiraz edilmeden, Tahkim Kurulu'na başvurulamayacağına karar vermiştir.

Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında yönetmelikte; genel kurul federasyonun en üst organıdır. Genel kurul üye sayısı olimpik ve paralimpik spor dallarında 150'den az 300 üyeden fazla, diğer spor dallarında ise 100'den az 200 üyeden fazla olamayacağı, genel kurulun üye sayısının tespitinde aşağıdaki hususların nazara alınacağı belirlenmiştir.

- Kulüp temsilcileri,
- Olimpik spor dallarında oy kullanmak üzere Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Başkanlığınca belirlenecek en fazla iki kurul üyesi,
- Engelliler spor federasyonları ile bünyesinde paralimpik komitesince benimsenen spor dallarının bulunduğu federasyon seçimlerinde oy kullanmak üzere, Türkiye Paralimpik Komitesi Başkanlığınca belirlenecek en fazla iki kurul üyesi,
- Görevine adli veya idari soruşturma sonucu son verilmemek kaydıyla ilgili spor dalında oy kullanmak üzere asaleten federasyon başkanlığı yapanlar,
- Genel kurul üye sayısının yüzde 10'u oranında genel müdürlük temsilcileri,
- Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Başkanlığınca belirlenecek en fazla iki kurul üyesi,
- Türkiye Spor Yazarları Derneği Başkanlığınca belirlenecek en fazla iki kurul üyesi,

- İlgili spor dalında oy kullanmak üzere bağlı oldukları Dünya veya Avrupa Federasyonlarının yönetim kurullarında seçimin yapıldığı tarihte ülkemiz adına görev yapanlar arasından öncelik sırasına göre en fazla beş üye,
- İlgili spor dalında oy kullanmak üzere genel kurulun yapılacağı tarihten en az bir yıl önce, faal sporculuğu bırakmış olmak kaydıyla en fazla milli olmuş beş sporcu,
- İlgili spor dalında oy kullanmak üzere genel kurulun yapılacağı tarihten en az bir yıl önce, faal hakemliği bırakmış olmak kaydıyla en üst seviyede hakemlik yapanlar arasından kura ile belirlenecek en fazla beş üye,
- İlgili spor dalında oy kullanmak üzere genel kurulun yapılacağı tarihten en az bir yıl önce, faal antrenörlüğü bırakmış olmak kaydıyla büyükler kategorisinde milli takım teknik direktörlüğü veya antrenörlüğü yapanlar arasından kura ile belirlenecek en fazla beş üye.

Genel kurulda kulüplerin üye sayısı, toplam üye sayısının yüzde 60'ından az olamaz. Kulüp temsilcilerinin seçiminde genel kurul tarihinden önce tamamlanmış iki sezon üst üste federasyon faaliyetlerine katılarak tamamlayan kulüpler esas alınır. Kurulduğu tarihten itibaren iki yıl geçmemiş federasyonların ilk genel kurulunda; kulüplerin üst üste iki yıl faaliyetlere katılması şartı aranmaz.

Takım sporlarında, ligi bulunan federasyonların genel kuruldaki kulüp temsilcilerinin en fazla yüzde 50'si en üst lige katılan, en fazla yüzde 30'u federasyonun diğer liglerinde mücadele eden, en az yüzde 20'si, mahalli veya bölgesel liglere katılan kulüplerin temsilcilerinden oluşur.

Müsabakası yapılmayan veya kulübü bulunmayan spor dalları ile okul sporları, üniversite sporları ve benzeri spor dallarında oy kullanacak üyeler, genel müdürlüğün uygun görüşü alınmak suretiyle ana statüde belirlenir.

Diğer federasyonlarda kulüplerin üye sayıları ise, federasyon yönetim kurulunca önerilen ve genel müdürlüğün uygun görüşü alınmak suretiyle ana statüde belirlenir.

Genel müdürlük temsilcileri;

- Genel müdür, genel müdür yardımcıları,
- Merkez danışma kurulu üyeleri,

- Kurul ve daire başkanları ile il müdürleri, arasından federasyonun üye sayısı dikkate alınarak genel Müdürlükçe belirlenir.

Faal sporculuğu bırakmış genel kurul üyesi olacak millî sporcuların belirlenmesinde sırasıyla;

- Olimpiyat oyunlarında ilk üç dereceye girmiş millî sporcular,
- Büyükler dünya şampiyonasında ilk üç dereceye girmiş millî sporcular,
- Büyükler kategorisinde Avrupa şampiyonu olmuş millî sporcular,

esas alınır.

Yukarıda belirtilen faaliyetlerde elde edilen dereceler dikkate alınarak öncelik sıralamasına göre şartları taşıyan sporcular yoksa millî olma sayıları esas alınarak tespit edilir.

Üyelerin hesaplanmasında her grup kendi içerisinde değerlendirilir. Üye gruplarına ilişkin sayıların tespitinde yarımlar tam sayıya iblağ edilir.

Federasyonda maaşlı veya ücretli çalışanlar ile genel kurulun yapılacağı tarihten geriye doğru en az bir yıl önce faal sporculuğu, hakemliği veya antrenörlüğü bırakmamış kişiler genel kurul üyesi olamazlar.

Ana statüye göre belirlenecek üye sayısı, 3289 sayılı kanunda öngörülen sayıyı aşması halinde her grup kendi içerisinde değerlendirilerek, fazla üye sayısı, grup bazında noter huzurunda çekilecek kura ile kanunda öngörülen sayıya indirilir.

Kulüp temsilcileri kulüp yönetim kurulunca, kulüp üyeleri arasından belirlenir.

Genel müdürlüğünün kurulduğu tarihten bu güne kadar, sporun gelişimi, bağlı olduğu uluslararası federasyonlar gibi hareket edebilmesi, idari yapılanma anlamında idari ve mali yönden bağımsız olarak çalışabilmesi için büyük bir çaba göstermiş ve bu çabasında da olabildiğince başarı elde edebilmiştir. Bu başarısını kamu sektörünün tabi olduğu mevzuatında elde edilen bazı istisnalar muafiyet, sportif faaliyetlerden kaynaklanan alım satımlarda Kamu İhale Kanunundan belirlenen istisnalardan muafiyet elde etmek. Bu anlayışla, 2004 yılından itibaren, bünyesinde "Daire başkanlıkları" şeklinde iş ve işlemlerde yürüten spor federasyonlarını, idari ve mali yönden özerk/bağımsızlık haline getirerek, ayrı bir yapılanma modeline dönüştürmüştür.

Cumhurbaşkanı Hükümet sisteminin devreye girmesiyle birlikte, birçok bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşların yapısındaki değişiklikle birlikte Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü de bu değişikliklerden nasibini almıştır.

1938 Yılında, müstakil ve tüzel kişiliği haiz bir kurum olarak kurulan genel müdürlük,02.7.2018 tarih ve 703 sayılı kanun hükmünde kararname ile 80 yıl devam eden genel müdürlüğün hukuki varlığına son verilmiştir.

Tüzel kişiliğini kaybeden, Spor Genel Müdürlüğü/ Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğüne 3289 sayılı kanun ile verilen bazı görev ve yetkiler Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilmiştir.

638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yapılan düzenlemelerle, Spor Genel Müdürlüğü, Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak Bakanlığı bünye Genel Müdürlüğü haline dönüştürülmüştür. Spor Genel Müdürlüğü tarafından yapılan kamu hizmetlerinin bir kısmı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Spor Genel Müdürlüğünün federasyon seçimlerinde kullandığı oyların kullanımı konusunda bir açıklık olmamakla birlikte, Bakanlık bu yetkisini istediği genel müdür ya da herhangi bir görevi olan Bakanlık görevlisi kişiler tarafından kullanılmasını isteyebilir. Her ne kadar spor ile ilgili hizmet ve faaliyetlerin bir kısmı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yerine getirilmiş olsa da bu genel müdürlüğün seçimlerde oy kullanması tamamen bakanlığın iradesine tabidir.

703 sayılı kanun hükmünde kararname'de teşkilatın yapısında büyük bir değişiklik olmasına karşın, bir yılı aşkın süre içerisinde, Spor Genel Müdürlüğünün tüzel kişiliği döneminde çıkarılan yönetmeliklerdeki düzenlemelerin 638 sayılı kanun hükmünde kararname'deki düzenlemelerle örtüştüğü iddia edilemez. Bakanlığın öncelikle 3289 sayılı kanun hükümlerine göre çıkarılan yönetmelikler ile federasyon ana statülerini, 638 sayılı kanun hükmünde kararnamede ki düzenlemelere ve mahkeme kararlarına uygun hale getirerek, internet sitesinde bir bütün olarak spor kamuoyunun bilgisine sunması gerekmektedir.

Bağımsız spor federasyonlarında, genel kurulun toplanması, belirlenen delegelerin ilan edilmesi, divan oluşuncaya kadar tüm iş ve işlemlerin yönetim kurulu tarafından yapılması mevzuat gereğidir.

Kanunda ve alt düzenleyici işlemlerde, federasyonların en büyük organı genel kurul olmakla birlikte, genel kurul adına tüm iş ve işlemler yönetim kurulu tarafından yapılmaktadır. T. Atletizm Federasyonu Ana statü'sünün Yönetim Kurulunun görevleri arasında " Genel kurul toplantılarını hazırlamak," gibi görevi de bulunmaktadır. Seçimlerin usulüne uygun yapılamadığına yönelik itirazlar, Yönetim Kurulu tarafından karar altına alınmadıkça, itirazların Tahkim Kurulu tarafından değerlendirilmeyeceği, Kurulun değişik kararları ile hüküm altına alınmıştır. örnekle;Tahkim Kurulu tarafından verilen, 24.9.2007 tarih ve 2007/64-74, 16.11.2007 tarih ve 2007/88-104 sayılı kararlarında, Türkiye Taekwando Federasyonu Başkanlığı yönetim kurulu tarafından verilmiş bir karar bulunmadığında, konu ile ilgili karar alınması için dosyanın Türkiye Taekwando Federasyonu başkanlığına gönderilmesine karar vermiştir. (48)

Seçimlerde Yapılması Gereken İşlemler

Federasyon başkan aday adaylarının/ adaylarının seçimlerde herhangi bir hak kaybına uğramamaları için öncelikli olarak ve önemle üzerinde durmaları gereken işlemler, üç ayrı zaman dilimi içerisinde ele alınması zorunlu olduğundan bu işlemleri şu şekilde sıralayabiliriz.

A- Genel Kurul Öncesi Yapılması Gereken İş ve İşlemler,

B- Divanın Oluşumu İtibariyle (Genel Kurul'da) Yapılacak İş Ve İşlemler,

C- Genel Kurul'un Bitimini Takiben Yapılacak İş Ve İşlemler.

Genel Kurul Öncesi Yapılması Gereken İşlemler

1-Genel Kurul Seçimi ile ilgili tüm iş ve işlemler Yönetim Kurulu tarafından yürütülür. 3289 sayılı Kanun'un EK Madde 9/3 Fıkra, (49)

a-Genel Kurul çağrısı ve gündemi, Genel Kurul tarihinden en az 30 gün önce delegelere duyurulur (Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde/10-b-4)

Tahkim Kurulu,28.11.2008 tarih ve 2008/126-130 sayılı kararında, 12.Aralık 2008 tarihinde yapılacak, T.Hentbol Federasyonu tarafından internet sitesinde yayınlanan delege listesinde ismi yer almadığına ilişkin olandı, itiraz da bulunan K.Ö isimli şahsın itirazı ile ilgili olarak vermiş

olduğu kararda, delege listesi 11.11.2008 günü ilan edilmiş, itiraz nedeniyle kurul tarafından verilen 07.11.2008 tarihli kararda, delege listesi yeniden düzenlenip yayınlandığından, çerçeve statüde belirlenen 15 günlük süre içerisinde itiraz edilmediğinden, K.Ö adlı kişinin itirazının reddine karar vermiştir(50).

3289 sayılı Kanun'da" Genel kurul federasyonun en üst organıdır." Düzenlemesiyle, genel kurulun önemini vurgularken, genel kurulu oluşturan paydaşların iradesinin genel kurula yansıması amacıyla kanundaki düzenlemeye birlikte alt düzenleyici mevzuatlardaki hükümlerle pekiştirmiştir.

Mevzuatlardaki düzenlemelere ve mahkeme tarafından verilen genel kurulun iptaline ilişkin karara rağmen, yönetim kuruluna yapılan itirazın reddine dair, 20.12.2008 tarih ve 23 sayılı kararına karşı, Tahkim Kuruluna, F.Y. nın yapmış olduğu itirazı, 12.01.2009 tarih ve 2008/130, 2009/ 18 sayılı kararı ile "….Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulacak bir kurul tarafından yerine getirilmesi gerektiği anlaşılmış olup yapılan itiraz bu nedenle yerinde görüldüğünden, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 13. Maddesi uyarınca KABULÜ ile, gerekçeden yoksun olarak, yalnızca Hukuk Kurulları görüşüne atıfta bulunmak suretiyle alınmış bulunan 20.12.2008 tarih ve 23 sayılı Türkiye Triatlon Federasyonu Yönetim Kurulu kararının KALDIRILMASINA…" hükmederek, hukuk kurullarının vermiş olduğu görüşlerle genel kurulu tarihi belirlemeyeceğine karar vermiştir(51).

Tahkim Kurulu, delege listesinin mevzuata aykırı olarak yapıldığı hakkında yapılan itiraz üzerine;15.7.2009 tarih ve 2009/89-124 sayılı kararında, T. Çim Hokeyi Federasyonunun 2. Olağan ve 1. Mali Genel Kurul delege listesine, Z.M tarafından yapılan itiraz yerinde görülerek, Yönetim Kurulu'nun 09.6.2009 Tarih ve 53 sayılı, 11.6.2009 tarih ve 54 sayılı Genel Kurul Delege Listesine ilişkin kararların kaldırılmasına, delege listesinin 13.7.2009 tarihli toplantı tutanağına göre belirlenmesine, delege listesinin internet sitesinde yayınlanmasını takiben Genel Kurul sürecinin yeniden başlatılmasına hükmetmiştir(52).

Genel Kurulda oy kullanacak kişilerin isimlerinin internet sitesinde yayınlanması üzerine, listede isminin yer almadığını iddia eden C.Y. ile E.A. nın ayrı ayrı Yönetim Kuruluna yapmış oldukları itirazların reddedilmesine dair 10.9.2007 tarih ve 20 sayılı Yönetim Kurulu kararına karşı Tahkim Kuruluna yaptıkları itiraz, Tahkim Kurulunun28.9.2007 tarih

ve 2007/62-83,2007/65-82 sayılı kararları ile olağan veya olağanüstü genel kurullarda delege listesinin yeniden değerlendirilmesine hükmederek Yönetim Kurulunun kararlarının kaldırılmasına hükmetmiştir(53).

b- Faaliyet raporu, denetim raporu ile bütçe tasarısı ise genel kurul tarihinden en az 15 gün önce bakanlık ve federasyon internet sitesinde yayınlanır(54).

Faaliyet raporları ile denetim raporlarının, genel kurul tarihinden en az 15 gün önce bakanlık ve federasyon sitesinde yayınlanmaması halinde, öncellikle federasyon yönetim kuruluna itiraz edilmesi, itirazın yönetim kurulu tarafından reddedilmesi halinde, Tahkim Kurulu'na başvurulması, itirazın Tahkim Kurulu tarafından reddedilmesi durumunda, genel kurulun yapılmasını takiben otuz gün içerisinde Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde genel kurulun iptali istenilebilir.

Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesi, Türkiye Kayak Federasyonu'nun 01.06.2016 tarihinde yaptığı Mali Genel Kurulun iptali istemiyle 2016/ 321 Esasında açılan davada; Mali Genel Kurulda, federasyonun 01.04.2014 – 30.04.2016 dönemine ait Denetleme Kurulu raporunun 5.6.7.8.9. ve 10'uncu maddelerinin ibra açısından genel kurulun oyuna sunulması, burada değerlendirilmesi gerektiğini ve yapılmış olan Mali Genel Kurulda, Denetleme Kurulu raporunun tamamının ibra edilmediği gerekçesi ile genel kurulun iptaline karar vermiştir.

c- Genel Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır(Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Mad-de/10-b-6).

d- Genel Kurulda alınacak kararlar, Genel Kurula katılan delegelerin salt çoğunluğu ile alınır. (Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Mad-de/10-b-6)

4- Federasyonun sezon başlangıç ve bitiş tarihlerini, seçimin yapılacağı tarihte önce FAALİYETLERE İKİ SEZON ÜST ÜSTE KATILAN KULÜPLER TESPİT EDİLEREK, BU SEZONLARIN FEDERASYON YÖNETİM KURULUNCA TESCİL EDİLİP EDİLMEDİĞİNİ belirlemelidirler. Kulüp temsilcilerinin delege olabilmeleri, seçimin yapıldığı tarihten önce iki sezon üst üste federasyon faaliyetlerine katılmalarına bağlıdır.

Bu Konuda Yargıtay 8. Hukuk Dairesi 14.9.2017 tarih ve 2017/8585-10874 sayılı kararında, kulüp temsilcilerinin delege olabilme şartını "…

Seçim komisyonu, 24.07.2014 tarihli kararı ile genel kurulun tarihini belirlemiş ve genel kurul 14.09.2017 tarihinde yapılmıştır. … ana statüsünün 7/2. maddesinin (h)bendinde "Genel kurul tarihinden önce, tamamlanmış son iki sezon üst üste Federasyon faaliyetlerine katılarak tamamlamış olmak kaydıyla", kulüplere, maddede belirtilen sayılarda delege kontenjanı tanımıştır. … Genel Müsabaka Talimatı'nın Müsabakaların Tescili ve Temsil Hakkı başlıklı 18. maddesinde, "Liglerin ve turnuva müsabaka sonuçlarının tescili Federasyon tarafından yapılır. Süper Lig ve Kadınlar Ligi 20 Nisana kadar, diğer ligler haziran ayı sonuna kadar tescil edilir " hükmü yer almıştır. Seçim Komisyonu, bu hüküm gereğince, genel kurulda oy kullanacak delegelerin tespitinde 2012-2013 ve 2013-2014 sezonlarını esas almıştır. Bu sezonun esas alınmasına ilişkin itirazlar da … Tahkim Kurulunun 21.08.2014 gün 2014/149-335 ve 03.09.2014 gün 2014/149-235 sayılı kararları ile reddedilmiştir."

5- Ulusal ve uluslararası alanda hakem olma statüsünü kazanmış ve seçimin yapıldığı tarihten bir yıl önce faal hakemliği bırakmış hakemler saptanmalı(Örneğin, seçim tarihi 30 Eylül 2019 olarak belirlenmiş ise delege olacak hakem, en geç 29 Eylül 2018 tarihinde faal hakemliği bırakmak zorundadır.).

6- Federasyonun hukuki durumuna göre, ulusal ve/veya uluslararası alanda en üst derecede madalya alan ve FAAL SPORCULUĞU BIRAKMIŞ sporcular tespit edilmeli (Örneğin seçim tarihi 30 Eylül 2019 olarak belirlenmiş ise delege olacak sporcu, en geç 29 Eylül 2018 tarihinde faal sporculuğu sonlandırmak zorundadır.

Sporcuların tespitinde sırası ile;

a- Olimpiyatlarda derece alanlar,

b- Dünya Şampiyonalarında derece alanlar,

c- Avrupa Şampiyonalarında derece alanlar.

Tahkim Kurulu, 25.11.2008 tarih ve 2008/117-120 sayılı kararında; seçimlerde oy kullanacak, faal olmayan sporcuların seçiminde, "sporcuların seçiminde sırasıyla Olimpiyat Oyunları, Dünya Şampiyonaları, Avrupa Şampiyonaları ve diğer uluslararası müsabakalar esas alınır. " hükmü gözetilerek, Dünya şampiyonaları esas alınmak suretiyle bunlardan ilk üçe giren 29 kişi arasında kura ile seçim yapıldığı, buna göre de ilgili yönetim kurulu kararında mevzuat hükümlerine aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından…" yerinde görülmeyen itirazın reddine karar verilmiştir(55).

Kararda belirtilmemekle birlikte noter huzurunda çekilecek kurada tarafların ya da temsilcilerinin bulunması, birçok ihtilafların çıkarılmasını önleyecektir.

7-Faal olmamak ve genel kurul tarihinden en az bir yıl önce antrenörlüğü bırakmış olmak kaydıyla, büyükler kategorisinde milli takım antrenörlüğü yapan kişiler belirlenmelidir.

Faal antrenörlüğü bırakmış kişinin delege listesinde yer almaması sonucu Voleybol Federasyonuna yapmış olduğu başvurunun reddi üzerine, Tahkim Kurulu, 22.02.2006 gün ve 2006/5-5 sayılı kararı ile "…O.O.' nun 3 yıldan fazla sürede büyükler kategorisinde Milli Takım antrenörlüğü yapmış olduğu…" gerekçesiyle Yönetim Kurulu'nun kararını kaldırmıştır.(56)

8-Geçmiş dönemlerde federasyon başkanlığını (asaleten) yapmış olan kişiler belirlenmelidir. (Herhangi bir idari soruşturma ile görevine son verilmemiş olmak kaydıyla.)

9-Federasyonun SEÇİM TAKVİMİ TAKİP EDİLEREK, herhangi bir değişikliğin olup olmadığı konusunda, bakanlık, federasyon internet sitelerinde ve basın kanalı ile takip edilmelidir.

10- Delegelerin fazla olduğu, delege sayısının ana statüde belirlenen sayının üstünde olması hallerinde, her kategorideki fazlalık kendi grubu içerisinde olmak kaydıyla kura ile belirlenecektir. Delegelerin kura ile belirlenmesinin MUTLAKA NOTER HUZURUNDA YAPILMASI VE YAPILACAK KURADA, adayının kendisi ya da vekili hazır bulundurulmalıdır.

11-Kulüpleri temsilen, genel kurula iştirak edecek delegelerin, KULÜP ÜYESİ OLMALARI ZORUNLU OLUP KULÜP YÖNETİM KURULUNCA YETKİLENDİRİLMİŞ YÖNETİM KURULU BAŞKAN VE/VEYA YÖNETİM KURULU ÜYELERİ TARAFINDAN NOTERLERCE verilmiş vekaletname ile kulüple bir bağlantısı olmayan kişilerin ancak delege olabilecekleri, Örneğin, Şırnak Spor Kulübü adına genel kurula katılacak kişinin Şırnak Spor Kulübünün üyesi olma zorunluluğu vardır. Ankara 'da veya başka bir ilde yaşayan herhangi bir kişi, Şırnak Spor Kulübü Yönetim Kurulu tarafından usulüne uygun olarak vereceği vekaletname ile genel kurula Şırnak Spor Kulübü adına iştirak edebilecektir.

12-Genel kurula iştirak edecek delege isimlerinin bildirilmesi işlemi federasyon yönetim kurulu tarafından yapılan duyuru ya da tebligat ile yapılmaktadır. Duyuru ya da tebligatın, tebliğinden itibaren delege isimlerinin 5 gün içerisinde bildirilmesi zorunludur.

Delege listesinde isminin yer almaması nedeniyle, Federasyona yapılan başvurunun Yönetim Kurulunun 10.9.2007 tarih ve 20 sayılı kararı ile reddedilmesi üzerine Tahkim Kuruluna yapılan itiraz, Tahkim Kurulunun 28.9.2007 Tarih ve 2007/68-85, 28.9.2007 Tarih ve 2007/66-86 Sayılı kararları ile olağan ve/ veya olağanüstü genel kurullarda delege listelerinin yeniden tespitinin zorunlu olduğunu ve bu nedenle Federasyon Yönetim Kurulunun almış olduğu 10.9.2007 tarih ve 20 sayılı kararlarının kaldırılmasına karar vermiştir(57).

13-Yönetim Kurulu, delege listesini seçim tarihinden en az 30 gün içerinde ilan etmek zorundadır. Yönetim Kurulu tarafından ilan edilen delege listesine 10 gün içerisinde itiraz edilebilir.

14- Yönetim Kurulu, yapılan itiraza 2 (iki) gün içerisinde karar vermekle mükelleftir.

15-3289 Sayılı Kanun'un Merkez Danışma Kurulunun kuruluşu ile görev ve yetkilerini belirleyen 09 ve 10 uncu maddeleri yürürlükten kaldırıldıklarından, Merkez Danışma Kurulu üyelerinin Genel Kurul'da oy kullanmaları hukuken olası değildir. Ayrıca, kurul üyeleri adına herhangi bir kamu kurum ve kuruluşu ile özel kuruluşlar adına hiçbir kişi delege gösterilemez ve oy kullanamazlar.

Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünün de içinde bulunduğu Sportif Değerlendirme ve Geliştirme Kurulunun 2013 Yılında Bakanlığa vermiş olduğu raporda federasyonlarla ilgili olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştur."(Bakanlık/ Genel Müdürlük tarafından federasyonlarca yerine getirilmesi zorunlu olan istemler, bu istemlere karşın federasyonların Makama sundukları taahhütnamelerin içeriği hakkında asıl bilgi sahibi olması gereken, federasyonların paydaşları olan spor kulüpleri, spor idarecileri, sportif faaliyetlerde veya spor kulüplerinde görev alan teknik kadro ile sporculardır. Taahhütnamede belirtilen veya taahhüt edilen talep ve istemlerin kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi halinde, bakanın talebi üzerine federasyon olağanüstü genel kurula gitmek zorundadır. Olağanüstü genel kurulda, başarısız oldukları iddia olunan

federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyeleri, hakkında karar verecek olan genel kurul üyeleri hangi kıstasları göz önünde bulundurarak karar verecekleri noktasında belirsizlik bulunmaktadır. Bu belirsizliğin giderilmesi için taahhütname esasları ile federasyonca verilen taahhütnamenin içeriği hakkında federasyon paydaşlarının bilgilendirilmeleri için esasların mutlaka bakanlık, genel müdürlük ve federasyonunun internet sitelerinde paydaşların erişimine açık olmalıdır. Aksi takdirde, federasyonların performanslarını ve federasyonların geliştirilmesi gayesi ile kurulan kurulun hazırlamış oldukları raporun hukuki bir değeri olmayacağı gibi, kurul üyelerinin büyük bir özveriyle yaptıkları ve yapacakları hizmetler spor kamuoyu tarafından bilinmeyecektir. Dolaysıyla genel kurul üyeleri, kurulca hazırlanan raporda belirlenen görüş ve öneriler doğrultusunda federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin ibra edilip edilmemesi hususunda kamuoyu ve spor camiası, alınan kararların " politik kararlar" olduğu düşüncesinden arınmayacaklardır. Bu durumda, spor yöneticilerinin ve hükümet yetkilileri zan altında kalacaklardır. Son dönemlerde, federasyon başkanlarının seçimi, genel kurulların teşkili, spor yöneticilerin oy kullanmaları konularında TBMM 'ye verilen soru önergeleri, federasyonların yetkili kurulları tarafından veya federasyon başkanınca yapılan mevzuata aykırı işlemlerin herhangi bir delile dayandırılmadan uygulamaya konulmasından kaynaklanmaktadır.

Bağımsız spor federasyonlarında; Türkiye Güreş Federasyonu Olağan Genel Kurulu, Judo Federasyonu seçimleri, Cimnastik Federasyonu Genel Kurulu, Boks Federasyonu'nun 2012 Olağan Genel Kurulu ve Türkiye Kayak Federasyonu'nun Mali Genel Kurul'unun mahkemeler tarafından iptal edilmesi, genel kurullarının hukuka uygun yapılmadığı konusunda spor kamuoyunun zihninde soru işaretlerine neden olduğu bir gerçektir.

Genel kurulların yargı organları tarafından iptal edilmesi, federasyonların yönetim kurulunun ihmalleri olduğu gibi, bakanlık denetim kurullarının yanı sıra bakanlık adına delege olarak görevlendirilen kişilerinde hukuki anlamda sorumlulukları vardır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nca Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen 07.3.2016 tarih ve 2012/9445 Esas, 2016/1132 Karar sayılı ilamına karşı karar temyiz yoluna başvurmuşlar ise de;Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen karar, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 28.02.2019 tarih ve 2016/3333 Esas,2019/831 Karar sayılı ilamı ile onanmıştır. İş

bu makalenin yazıldığı tarihte, idare, karar düzeltme yoluna başvurmuş, başvurunun sonucu hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

17- Federasyon aday adaylarının;

a-TC vatandaşı olmaları,

b-En az lise mezunu olmaları,

c-Kesinleşmiş sigorta veya vergi borçları olmamaları,

d-Tahkim kurulu, Bakanlık Ceza Kurulları veya federasyonların ceza/disiplin kurulları tarafından, ADAYLIĞIN BAŞVURU TARİHİNDEN İTİBAREN SON BEŞ YIL İÇERİSİNDE, BİR DEFADA ÜÇAY, (3) TOPLAM ALTI (6) AY HAK MAHRUMİYETİ CEZASI almamış olmaları,

e-Anayasal düzene karşı suçlar, casusluk, irtikap, zimmet, rüşvet, hırsızlık, yağma, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, şike, teşvik primi suçlarından hükümlü olmamaları,

Zorunludur.

Tahkim Kuruluna yapılacak tüm itirazlarda, Spor Genel Müdürlüğü/Gençlik ve Spor Bakanlığı Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin başvuru ücreti başlıklı 9. maddesinde öngörülen ücreti yatırmak zorunludur.

" (1) Başvuru sahibi, başvuru ücretini yatırmak ve makbuzunu dilekçesine eklemek zorundadır. Aksi halde bu makbuz ibraz edilinceye kadar dilekçesi işleme konulmaz. Beş gün içerisinde başvuru ücreti ile diğer giderlerin yatırıldığına ilişkin makbuzun ibraz edilmemesi halinde itiraz yapılmamış sayılır.

(2) Kurula başvuru ücreti; sporcular için (2000) gösterge, diğer başvurularda ise (4000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunan tutardır. Başvuru ücreti, genel müdürlüğün banka hesabına yatırılır. Emanet hesabına alınan itiraz ücretleri, itirazın kabulü halinde ilgili kişiye iade edilir."

Madde metninde federasyon başkanı adaylarından aranacak şartlar belirlenmekle birlikte, spor yöneticilerinin iyi bir eğitimde geçmeleri konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır. İyi bir eğitim görmüş olmak sporun gelişimi için önemli olduğu spor kamuoyu tarafından kabul edilen bir olgudur. İyi bir eğitimde kast edilen, yönetici olarak görev almak istediği spor dalında, iyi eğitim görmüş olmasının anlaşılması gerekmektedir. Sporun gerek kamu sektöründeki yöneticilerinin,

gerekse bağımsız spor federasyonlarının yönetiminde görev alanlarının birçoğunun, ilgili spor dalı ile ilgili oldukları söylenemez. Bu hususa, federasyonların başkan ve yönetim kurulu üyelerinde rastlanıldığı gibi disiplin kurullarında, Tahkim Kurulun' da da görmek olasıdır. Türkiye Kayak Federasyonu Disiplin Kurulunun, federasyonla hiçbir hukuki bağı olmayan, bir seyircinin iki ayrı eylemi nedeniyle toplam 26 yıl hak mahrumiyeti cezası vermesi ve/veya disiplin kurulları tarafından verilen cezalarının tamamına yakınının tüm üyelerin oy birliği ile çıkması, görevlendirilen ya da seçimle iş başına gelen kişi/kişilerin o spor dalı ile ne kadar ilgili olduklarının göstergesi olabileceği gibi, "benden olsun" zihniyeti ile görevlendirilmiş ya da seçilmiş olmanın sonucu da olabilir.

Maddede belirtilen süre içerisinde belirlenen meblağ yatırılmadığı takdirde, Tahkim Kurulu, yapılan başvuruları reddetmektedir. Tahkim Kurulu; 03.11.2006 tarih ve 2006/32-28, 03.11.2006 tarih ve 2006/31-29, 11.12.2006 tarih ve 2006/39-38 sayılı kararları ile Yönetmelikte öngörülen başvuru ücreti yatırılmadığından " davanın açılmamış sayılmasına" karar vermiştir. Kurul, Türkiye Basketbol Federasyon Başkan adaylığı için başvuruda bulunan Y. Mim.Müh. M.K.'nin başvurusunun reddine dair karara yaptığı itiraz, tahkim kurulunun, 11.3.2005 gün ve 2005/ 8-6 sayılı kararı ile başvuru ücreti ödenmediğinden davanın açılmamasına karar vermiştir (58)

Federasyon başkanlığı için yapılan başvuruların, seçim sürecini, aday adayları arasında haksız rekabet yaratmaması, seçimlerin adil ve mevzuata uygun yapılması hukukun temel ilkesidir.

T. Basketbol Federasyonu Başkanlığınca, 24.10.2008 günü yapılacak olan olağan genel kurul toplantısı delege listesinin iptali ile toplantının durdurulması talebiyle A.B. Hizmetleri A.Ş.'i,

a- Federasyon Yönetim Kurulunun, toplantı kararının ilanının 40 gün bekletilmesinin, aday adaylarının haberdar edilmedikleri,

b- Delege listesi kesinleşmeden adaylık sürecinin başlatılmasının seçim hukukunun temel ilkelerine aykırı olduğu,

c- A Milli basketbolcular kontenjanından belirlenecek genel kurul delegelerinin kura ile saptanmasının mevcut düzenlemelere aykırı olduğu,

d- Başkan adaylığı için yapılacak başvurulara ilişkin sürelerin bayram tatili, hafta sonu tatili, idari izin tatillerine denk getirilerek, adaylıkların fiilen engellendiği,

e- Aday adaylarının, mevzuata yer almayan, genel kurul delege sayısının 1/5 oranında delegelerin yazılı desteğinin,

şart olarak belirlenmesi konularının düzeltilmesi için Federasyonuna yapmış olduğu başvurunun, Federasyon Yönetim Kurulunun 14.10.2008 tarih ve 481 sayılı kararı ile Federasyon Hukuk Kurulunun mütalaasına atıfta bulunarak reddedilmiş, ilgili kuruluş, karara karşı tahkim kurulu nezdinde itirazda bulunmuştur.

Tahkim Kurulunun 22.10.2008 tarih ve 2008/77-83 Kararı ile; genel kurul listesinin federasyon tarafından hazırlanması gerektiği, genel kurul delege listesinde bazı delege isimlerinin yazılmadığı, yapılan kura işleminin, "en fazla milli olmuş sporculardan beş kişi tabirinin" en fazla milli olma sırasına göre beş üyenin tespiti anlamına geldiği gözetilmeden karar verildiği anlaşıldığından, yönetim kurulunun kararının iptaline, delege listesi düzenlendikten sonra genel kurul sürecinin başlatılmasına karar vermiştir(59).

18- Seçim sürecinin başladığı tarihten, genel kurulun toplanıp fivan oluşturuluncaya kadar olan süreç içerisinde yapılacak itirazlar;

a-Federasyon Yönetim Kurulu tarafından verilecek kararlara karşı 10 gün içerisinde Yönetim Kurulu'na,

b-Federasyon Yönetim Kurulunun verecekleri karara karşı ise, 2 (İKİ) gün içerisinde Bakanlık Tahkim Kurulu'na,

itiraz edilir.

c-Tahkim Kurulu, itirazın kendisine ulaştığı tarihten itibaren 5 (beş) gün içerisinde KESİN OLARAK KARAR VERİR.

ç-Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlara karşı, tarafların Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 15 inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre, kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde dilekçe ile Tahkim Kuruluna, karar düzeltme yoluna başvurma hakları vardır.

Tahkim Kurulu, ivedi durumlarda ilgilinin talepte bulunması halinde, başvuru ya da itiraza konu kararda açıkça hukuka aykırılığın bulunması halinde ve yargılamanın seyrini dikkate alarak, icra veya infazın durdurulmasına karar verebilir.

Hukuka aykırı iş ve işlemlere karşı yapılacak itiraz süreleri, Tahkim Kurulu Yönetmeliğinde belirtilmiştir. Yönetmelikte belirlenen süreler, bakanlık ile bağımsız spor federasyonları ile konu ile ilgili 3 üncü şahıs-

ları bağlar. Federasyonların genel kurulu tarafından kabul edilip bakanlığın incelemesini takiben Resmi Gazete'de yayınlanması durumunda, ana statüde öngörülen süreler, ilgili federasyon ile federasyonun paydaşları yönünden bağlayıcıdır.

Yukarıda belirtilen süreler, Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsünün 21 inci maddesinde belirtilen süreler olup her federasyonun ana statülerindeki belirlenen sürelerde farklılıklar olabilir, bu nedenle, ilgili federasyonun ana statüsünde belirtilen sürelerin değerlendirilip, belirlenen süreler nazara alınarak bu sürelere riayet edilmesi gerekmektedir.

Divanın Oluşmasını Takiben Yapılacak İşlemler:

Federasyonların en üst organı olan Genel Kurul, federasyonun her türlü iş ve işlemlerini yerindelik denetimi ile yapmakla yetkili kuruludur. Genel kurul da alınan her türlü karara karşı yapılacak itirazlar, adli yargı mercilerinin yetkisi dahilindedir. Genel kurulun görevleri 3289 Sayılı Kanunun ek madde- 9'da, Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile federasyonların Ana Statü'sünde düzenlenmiştir.

Genel kurulda alınacak kararların mevzuata uygun olması hukukun temel ilkesidir.

1- Belirlenen gündemin değiştirilmesi, gündemden madde ilave edilmesi ya da günde madde çıkarılması ile ilgili düzenleme federasyonların ana statüsünde belirlenmiştir. Ana statüde bu konuda bir düzenleme mevcut değil ise sırasıyla, Dernekler Kanunu, Medeni Kanundaki hükümlerin uygulanması zorunludur.

Birçok sivil toplum örgütlerinde, yönetim kurulu tarafından belirlenen gündem maddelerinin değiştirilmesi, gündemde olan maddelerin çıkarılması veya gündeme yeni madde ilave edilmesi konularında açıkça hüküm bulunmaktadır. Örneğin, kooperatiflerde dört kişiden az olmamak üzere, üyelerin 1/10 nun teklifi ve katılan üyelerin salt çoğunluğunun kararı ile gündemde gerekli değişiklik yapılabilmektedir.

Spor federasyonlarında, divanın oluşturulmasını takiben, hazurun listesini imzalayan ve genel kurulda hazır bulunan delegelerden, hazurun listesinde imzası bulunan delege sayısın 1/10 nun yazılı teklifi ve genel kurulda bulunan delegelerin salt çoğunluğu ile gündem maddelerinde değişiklik yapabilirler.

2- Divanın oluşumunu takiben, genel kurul tarafından yapılacak, hukuksuz işlemlerin itiraz mercii «divan" olup itirazların yazılı olarak yapılması ve Genel Kurul Tutanağına yazdırılmasının sağlanması, açılacak davalar için önem arz etmektedir. Genel kurulda yapılan itirazların, divan tarafından yazılan genel kurul tutanağına yazdırılmalıdır. Divan, yapılan itirazların tutanağa derç etmekten imtina etmesi halinde, açılacak davada delil olarak kabul görülmesi için itirazın yapıldığını belgeleyecek, birden fazla kişi tarafından imzalanacak tutanak veya kamera sistemi ile görüntülü olarak kayıt altına alınmalıdır. Nitekim Yargıtay 4.Hukuk Dairesi,Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu aleyhine 17/06/2013 tarihinde verilen dilekçe ile genel kurul kararının iptalinin istenmesi üzerine, mahkemece yapılan yargılama sonunda; davanın reddine dair verilen kararın, temyizi üzerine, Yargıtay tarafından incelenmiş, yerel mahkeme kararı,"hazurun listesinin incelenmesiyle davacının iptalini istediği genel kurula katılarak alınan kararlara muhalefet şerhi koymaması; dolayısıyla dava açma koşulunun yerine getirilmemiş olmasına göre yerel mahkeme kararı sonuç olarak doğrudur. O nedenle HUMK' nun 438/9. maddesi uyarınca gerekçe değiştirilerek karar onanmalıdır." şeklindeki gerekçesi ile mahkeme kararını onamıştır(60).

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararda da görüldüğü gibi, genel kurulda alınan kararların mevzuata aykırılığı nedeniyle açılacak, genel kurul kararının iptalinin istenilebilmesi için, hazurun listesinde isminin olmasına rağmen, alınan kararlara muhalefet ettiğine dair muhalefet şerhinin divan tutanağına yazdırmasının zorunlu olduğuna hükmetmiştir.

İstanbul 9.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/110 Esas sayılı dosyasında açılan "genel kurulun iptali" davasında, davacı; dava dilekçesinde, 27.03.2011 tarihinde yapılan olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulu başkan ve üyelerinin ayrı ayrı yapılan oylama sonucunda mali yönden ibra edildiği halde, idari açıdan ibra edilmediğini, divan kurulunun tarafsız davranmadığını, taleplerin divan kurulu tarafından dikkate alınmadığı iddiasıyla açılan dava, Yerel Mahkeme tarafından, genel kurul toplantı tutanaklarında açıkça muhalefet şerhlerinin olmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan, davanın reddedilmesi üzerine davacı konuyu Yargıtay'a taşıması Yargıtay 18. Hukuk Dairesi Mahkeme kararını bozmuş, Yerel Mahkeme kararında direnmiş, davacı konuyu Yargıtay Hukuk Genel Kurul nezdinde temyiz etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel

Kurulu, ihtilafın konusunu, genel kurul kararlarının yazıldığı tutanağa muhalefet şerhinin tutanağa yazdırılıp yazdırılmamasına gerek bulunup bulunmadığına ve burada varılacak sonuca göre davacıların dava açıp açamayacaklarına ilişkin olduğu sonucuna varmıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vermiş olduğu kararda Türk Medeni Kanunu'nun 83. Maddesinde genel kurul toplantıları tutanaklarına muhalefet şerhi konulmasının zorunlu olmadığı sonucuna vararak direnme kararını bozmuştur(61).

3-Genel kurulun açılması aşamasında, delegelerin hazurun cetvelini imzalamaya başladıkları andan itibaren, gözlemci bir kişi mutlaka hazır bulundurulmalıdır.

4-Genel kurulda verilecek önergelerde,birden fazla delege imzasının varlığına özen gösterilmelidir.

5-Yönetim Kurulu ve/veya Tahkim Kurulu'na yapılan başvuruların reddine dair konular mutlaka genel kurulda yazılı olarak dile getirilmelidir.

6- Verilecek önergelerde;

a-Sportif başarısızlıklar,

b-Doping için alınan veya alınması gereken önlemler, sporcu sağlığı ile ilgili işlemler,

c-Kulüp, sporcu, hakem, antrenörlere yapılan haksız muameleler ya da hukuksuz disiplin işlemleri,

d-Federasyon faaliyetlerinin bölgelere dağılımı.

e-Federasyonların harcamaları, belgeye dayandırılmak suretiyle irdelenmeli, federasyon tarafından yapılan harcamaların federasyonun amacına uygun olup olmadığı, çalıştırılan personele ödenen ücretler, federasyon tarafından ödenen kira bedelleri çevrenin emsal kira bedelleriyle karşılaştırılmalı,

T. Atletizm Federasyonu Ana Statüsünün 30/ 2 maddesinde; "(1) Federasyonda tek düzen muhasebe sistemine ve bilanço esasına göre kayıt tutulur.

(2) Muhasebe işlemlerinin ispat gücü olan belgelere dayandırılması zorunludur. Kayıt, denetim, kontrol ve takip açısından 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirlenmiş standart belge, rapor ve defterler kullanılır.

(3) Hesaplar takvim yılı esasına göre tutulur. Gelir ve giderler ta-

hakkuk ettirildikleri yılın hesaplarında gösterilir. Ancak federasyon, mali genel kurul tarihlerini de esas alarak ve ihtiyari bir şekilde muhasebe raporlamalarını yapabilir. Bu ihtiyari raporların hazırlanmış olması, takvim yılına göre kayıt ve raporlama yapılmasını engellemez."

f- Federasyonların sponsorluk gelirlerinin sorgulanarak, kamu kaynaklarının dışında, kurum ve kuruluşlarla şahıslardan herhangi bir sponsorluk gelirlerinin temin edilip edilmediği, federasyon harcamalarının "yerindelik" denetimi yapılmalıdır.

Genel Kurul Sonrası Yapılacak İşlemler

Tahkim Kurulu Mahkeme olmadığından, adli ve veya İdari mahkemeler yerine geçerek karar veremeyecektir, Zira Tahkim Kurulu'nun yetki alanı Anayasa'nın 59/2 nci maddesindeki hüküm ile sınırlandırılmış, yetki alanları 3289 Sayılı Kanun'un EK- 9 ve EK-9/ A maddeleri ile bu maddeye dayanılarak yürürlüğe konulan Tahkim Kurulu Yönetmeliğinin 5. maddesinde sayılmıştır.

Genel Kurula katılamayan ya da federasyonların iş ve işlemlerini sevk ve idare eden eski yöneticilerin, genel kurula katılmamaları halinde dava açma haklarının bulunup bulunmayacağı konusunda, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 31.10.2015 Tarih ve 2015/12329-14330 Karar sayılı ilamında "…Şubesinin eski başkanı olması nedeniyle iptali istenen genel kurulda alınan kararlardan haberdar olmadığına ilişkin beyanının samimi bulunmaması nedeniyle alınan kararlardan haberdar olduğu kabul edilerek davanın hak düşürücü süre nedeniyle davanın reddine karar verilmiş olması doğru değildir." şeklinde değerlendirmiş, genel kurulun iş ve işlemlerinde haberdar olmanın belirli kurallara bağlı olduğu vurgusunu yapmıştır.

Genel kurulda, mevcut mevzuata aykırı yapılacak her türlü hukuksuz işlem ve kararlarına karşı Asliye Hukuk Mahkemelerinde, genel kurulun yapıldığı günü takip eden 30 gün içerisinde dava açılması zorunludur (3289 Sayılı Kanun EK Madde 9/3 Fıkra).

Bu süre, bakanlık yönünden, genel kurulun bitimini takiben Bakanlık temsilcisinin, genel kurulun mevzuata aykırı yapıldığına dair raporunu 15 günlük süre içerisinde, bakanlığa teslim edilmesini takiben 30 gün içerisinde, hak sahipleri adına başka bir ifade ile genel kurula delege olarak katılıp hazurun cetveline imza atan ve mevzuata aykırı olduğunu

iddia ettiği konuları divan kuruluna yazdırıp muhalefet ettiğine dair beyanını " ismimi tutanağa yazdırın" veya değişik yöntemlerle, itiraz ettiğini belgeleyen delege yönünden ise, genel kurulun bittiği günü takip eden günden başlamak kaydıyla 30 gün içerisinde dava açmak zorundadır.

Kanun koyucu burada öngörülen 30 günlük süreyi belirli bir hakkın öngörülen süre içerisinde kullanılmasını öngörmüştür. Genel kurulda alınan kararların mevzuata uyarlılığı konusunda şüphesi olan kişi ya da kişiler, dava açma haklarını belirlenen 30 günlük süre içerisinde kullanmaları zorunludur.Bir hakkın kullanılması için ön görülen süre hak düşüren sürelerdir. Dava açma hakkının kanunda öngörülen süre zarfında kullanılmaması, hakkı ortadan kaldıran süre aşımı olduğundan, karşı taraf, ileri sürmese bile hakim tarafından resen göz önünde bulundurulur. Dava açma hakkını kaybetmek istemeyen delege, yasada belirlenen 30 günlük hak düşürücü süre içerisinde mutlaka dava açmalıdır.

Hak düşürücü süre, hakim tarafından kendiliğinden dikkate alındığından, tarafların bunu öne sürmelerine gerek yoktur. Hak düşürücü sürenin durması veya kesilmesi söz konusu olamayacağından itiraz niteliğindedir.

3289 Sayılı Kanun'un Ek-9 Maddesinin 19 uncu fıkrasında; spor federasyonları ile ilgili olarak kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Dernekler Kanunu ile Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kuralı benimsenmiştir. Genel Kurulun iptali konusunda açılacak davalarda, Kanunun ek-9 maddesinde hüküm bulunmaması hallerinde, Dernekler Kanunu ile Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanmasına cevaz verildiğinde; spor federasyonları genel kurullarının iptali için, yukarıda belirtilen delege/delegelerin haricinde, delege olup genel kurula katılamayan, hazurun cetvelinde ismi bulunması kaydıyla, başka bir ifade ile delege olduğu kesinleşen ancak herhangi bir sebeple genel kurula iştirak edemeyen delege;

a-Çağrının usulüne uygun yapılmadığını,

b- Gündemin gereği gibi ilan edilmediğini,

c- Yetkisiz kişilerin toplantıya katılıp oy kullandıklarını,

d-Toplantıya katılımının haksız engellendiğini iddia ederse,

Genel Kurulun iptali için Asliye Hukuk mahkemeleri nezdinde, genel kurulun bittiği tarihi takip eden 30 gün içerisinde dava açabilir kanaatindeyim.

Sonuç ve Öneriler;

Sporda başarılı, kalkınmış batı ülkelerinde farklı yöntemlerle uygulanan okul-kulüp-yerel yönetim işbirliğine dayalı bir model esas alınıp kalıcı bir devlet politikası oluşturularak uygulamaya konulmalıdır.

Sporun evrensel ilke ve kurallarına uygun siyasetten ve bürokrasiden bağımsız, sivil bir yönetim yapısı oluşturulmalıdır. Sporda başarılı birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi sporda da devletin görevi destekleyici düzenleyici ve denetleyici konumda olmalıdır.

Sporda kamu otoritesi durumunda olan Ulusal spor konseyi ya da yüksek spor konseyi denilen kurumların temel görevleri; spor federasyonlarına tahsis edilecek kamu kaynaklarının kriterlerini ve yardım miktarlarını belirlemek, harcamaların amacına uygun yapılıp yapılmadığını denetlemek, spor federasyonlarının kurulmasına karar vermek, kural ve yönetmelikleri onaylamak şeklinde özetlenebilir. Ülkemizde de bu temel esaslı bir yapı tercih edilmesi halinde, çağdaş, demokratik dünyada, spordaki saygınlığımıza önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu amaçla:

1- Federasyon seçim mevzuatı acilen değiştirilerek demokratik, özerk ve bağımsız seçim ve yönetim modeli oluşturulmalıdır. Federasyonlardaki keyfi ve siyasi uygulamalara derhal son verilerek, harcamalar ve faaliyetlerde şeffaflığın koşulları gerçekleştirilmelidir.

2- Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen 07.3.2016 tarih ve 2012/9445 Esas, 2016/1132 Karar sayılı ilamın uygulanması için gerekli titizlik gösterilmelidir. (Aday adaylardan para alınmaması, delegelerin % 15 nin desteğinin alınmaması)

3- Gerek tahkim kurulunda, gerekse disiplin kurullarında görev alacakların, hukukçu olma zorunluluğu getirilmeli, tahkim kurulu başkan ve üyeleri ile disiplin kurullarının başkan ve üyelerinin görev süreleri, federasyon başkanının görev süresi ile sınırlı olmayacak şekilde düzenlenmeli, tahkim kurulları tek çatı altında toplanarak, ferdi sporlar ile takım sporlarına bakacak dairelerin görev bölümü, tahkim kurullarının kararlarına da itiraz edebilecek ve müstakil bütçeli bir yapılama modeli getirilmelidir.

4- Spor yargısının en üst birimi olan ve kararları kesinlik arz eden tahkim kurulu üyeleri, siyasi ve bürokratik atamayla görevlendirilmeme-

li, bağımsız ve tarafsız bir seçim yöntemiyle belirlenmelidir. Yine spor federasyonları bünyesindeki disiplin kurulları da federasyon başkanının belirlediği listeyle değil, genel kurulda başkan ve yönetim kurulu üyelerinden bağımsız biçimde seçilmelidir. Tahkim kurulu ya da tahkim mahkemesi evrensel misyonuna kavuşturulan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi bünyesinde oluşturularak bağımsız ve tarafsız bir yapıya kavuşturulmalıdır.

5- Spora tahsis edilen kaynakların amacına uygun harcanıp harcanmadığının denetimi etkin ve verimli biçimde yapılmalıdır. Spor federasyonları denetim kurulları federasyon başkanınca belirlenen müşterek listeyle değil, başkan ve yönetim kurulu listesinden bağımsız genel kurul delegelerinin tercihiyle belirlenmelidir.

6- Aday adaylarının, adayların, federasyonların mevzuatı hakkında yeterli bir bilgi sahibi olmaları, ya da bu bilgileri, spor hukuku ile ilgili hukukçulardan hukuki destek almaları,

7- Sporu; spor emekçilerinin olan sporu bırakmış sporcuların, antrenörlerin ve hakemlerin yönetebilmesinin şartları oluşturulmalıdır,

8- Federasyon faaliyetlerine katılan, kulüp ya da ferdi sporcuların federasyon ile olan hukuki bağlarının, bu kişi ve kuruluşların faal olup olmadıkları, seçimin yapıldığı tarih esas alınarak, iki yıl üst üste federasyon faaliyetlerine katılıp katılmadıkları hakkında KESİN VE TARTIŞILMAZ bilgi edinmeleri,

9- Sporun yönetiminde, devletin fonksiyonu,

a- Düzenleyici,

b- Finansal yardım sağlayan,

c- Denetleyen,

Konumu ile sınırlandırılmalıdır.

10-Spor Federasyonları;

Spor federasyonların hukuki yapısı yeniden düzenlenerek,

a- Bağımsız, bağlantısız, görev alanı ile sınırlı olmak üzere tam yetkili ve otorite sahibi,

b- Devletin gücünü arkasında hisseden, kamu adına kamu gücünü kullanan,

c- Şeffaf, erişebilir, hesap verebilirliği şiar edinen, hakkaniyetli politikalar izleyen,

d- Kendi paydaşları tarafından seçimle göreve gelen,

e- Spor sektörün tüm unsurlarını bünyesinde barındıran, rekabete açık, fırsat eşitliğine dayalı, yayılımcı politika izleyen,

f- Her türlü ayrımcılığı reddeden,siyasetten arınmış, insan sağlığını ve fairplayı ön planda tutan,

bir yapıya kavuşturulmalıdır.

11- Spor sistemindeki Tüzel Kişilikler;

a- Spor Kulüpleri,

b- Şirketler,

c- Kuruluşlar,

d- Tüzel Kişiliği Olmayan Okul Spor Toplulukları.

Şeklinde oluşturulmalıdır.

12-Spor Kulüpleri;

a- Yüksek seviyeli spor Kulüpleri,

b- Spor Kulüpleri,

c- İlk Adım Spor Kulüpleri

d- Dinlence Amaçlı Spor Kulüpleri,

e- Tüzel Kişiliği Olmayan Okul Spor Toplulukları.

Şeklinde ayrıma tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

1- Yavuz Bahadıroğlu- Hanedan Panama Yayıncılık Ankara 2017.

2- Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumu'na (Ombudsmanlık) resmi sitesi.

3- Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumu'na (Ombudsmanlık) resmi sitesi.

4- Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumu'na (Ombudsmanlık) resmi sitesi.

5- Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu, Av. Hasan Aydın Tansu Armağanı, 2016, Ankara, Sahife 236, 275.

6- TBESF sitesi.

7- Mülga Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği.

8- Mülga Spor Genel Müdürlüğü Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği.

9- Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu'nun Disiplin Talimatı.

10- TBMM resmi sitesi.

11- Prof. Dr. K. Gözler İdare Hukuku Ekin Kitapevi yayınları CİLT 1

12- Av. Kazım Yücel Dönmez, Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu, Av. Akın Ataksoy Armağanı, Ankara,Afşar Matbaası 2015.Sahife 396.

13- Mustafa Artuç, TAAD Yıl:5, Sayı 19 Ekim 2014.

14- Türkiye Barolar Birliği Spor Hukuku Kurulu Av. Özdemir Özok Armağanı 2018, Ankara sahife 110.

15- 15- htp://wwwtbmmgov.tr

16- AYM 16.1.2014 tarih, Esas:2013/87, Karar: 2014/5 sayılı.

17- Prof. Dr. K. Gözler. İdare Hukuki Ekin Kitapevi Yayınları CiltI CİLT 1.

18- TOBB Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yrd. Doc. Dr. Ozan Ergül https://wwwanayasa gov. tr. media>3pdf.

19- Ankara 5. İdare Mah. 2011/618 Esas,2012/843 Kararı.

20- Anayasa Mah.02.7.2009 Tarih ve 2006/118 E., 2009/107 K.

21- TBESF sitesi.

22- Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 28.02.2019 Tarih ve 2016/3333 Esas, 2019/ 831 Kararı.

23- Bakanlık Genelgesi gsb resmi sitesi.

24- T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, 02.3.2018 Tarihli Sporda Hak İhlalleri ve Denetim Çalıştayı.

25- T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, 02.3.2018 Tarihli Sporda Hak İhlalleri ve Denetim Çalıştayı.

26- T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, 02.3.2018 Tarihli Sporda Hak İhlalleri ve Denetim Çalıştayı.

27- japonyabulteni.com

28- YAM' nin 12.02.2013 Tarih ve 2012/620 Başvuru Numarası kararı.

29- 3289 Sayılı Kanununun Ek- Madde/9.
30- Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu, Av. Hasan Aydın Tansu Armağanı, Ankara Sahife 247
31- 3289 Sayılı Kanun EK Madde 9/3- (a) fıkra.
32- Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında 5984 Sayılı Kanun.
33- Danıştay 10. Dairenin 2013/4591 Esas,2016/1782 Karar sayılı ilamı.
34- Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 28.02.2019 Tarih ve 2016/3333 Esas, 2019/831 Kararı.
35- Anayasa Mah.02.7.2009 Tarih ve 2006/118 E., 2009/107 Kararı.
36- https://eksisozluk.com.
37- TDK sözlük
38- TDK sözlük
39- TDK sözlük
40- TDK sözlük
41- Vikipedi, özgür ansiklopedi.
42- Ekşi sözlük.
43- Ekşi sözlük.
44- Ekşi sözlük.
45- www.mediaclick.com.tr.
46- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 138.
47- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 143
48- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 118,127.
49- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 118,127.
50- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 154.
51- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 167

52- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, 15.7.2009 Tarih ve 2009/89- 124 Sayılı Kararı.

53- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 120-121.

54- Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Madde/10-b-4

55- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 145.

56- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 113.

57- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 124-125.

58- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 115,116,117-208.

59- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Kararları 2. Baskı, sahife 134-135.

60- Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 25/05/2017 tarih ve 2017/800 E., 2017/3253 K. sayılı ilamı.

61- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 14.5.2014 Tarih ve 2013/2444 Esas, 2014/663 Sayılı Kararı.

ANTRENÖR SPORCU İLETİŞİMİNDE İKNA PSİKOLOJİSİ

Doç. Dr. Recep CENGİZ*

* Manisa Celal Bayar Üniversitesi SBF

GİRİŞ

İletişim insanlar arası bilgi alışverişlerin nasıl işlediği konusunda bizi aydınlatıp içinde yaşadığımız dünyayı tanımamıza yardımcı olurken hem teorik hem de uygulamalı çalışmalar yapmaktadır. Bu nedenle etkili iletişim teknikleri ve araçlarının iş dünyasına da önemli katkıları olmaktadır. Bu iletişimin insana bir meslek öğrettiği anlamına gelmez. Ancak, iletişim eğitimden hukuka, mühendislikten spora kadar birçok mesleğe yardımcı olmakta ve katkı sağlamaktadır.

Olaya spor açısından baktığımızda, sportif aktivite ve etkinlik katılım hedeflerini gerçekleştirme de sporcuların inanç, istek, arzu ve eylemlerini etkilemeye çalışırken ikna, bu hedeflerin her ikisini de gerçekleştiren iletişimsel bir eylemdir. Bu eylemde sporla ilgili bedensel, sosyal, zihinsel bilgi ve beceriyi temel alan antrenörler en önemli ögelerinden biridir. Antrenörler; sporcuları ile sürekli etkileşimde bulunan, sporcularına liderlik yaparak yol gösteren, istenilen hedeflere ulaşmak için antrenman programı uygulayan, sporcularının verimliliklerini izleyen ve değerlendiren kişidir. Antrenörler, bu görevlerini (kulübün ilke, prensip ve yasal gereği olarak) kulüplerinin amaç ve hedeflerine uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdür. Bu saptamaya uygun tanım yapmamız gerekirse iletişim; antrenörlerin her türlü bilgi duygu ve düşünce alışverişi, benliğini kavraması, akla gelebilecek her türlü yolla sosyal çevresini algılaması ve düzenlemesinde yer alan temel bir etkinliktir (Oxford Dictionaries 2017; TDK 2017; Işık, 2017; Yeşiltuna, 2015).

Bu tanımlardan yola çıkarak antrenör iletişimiyle ilgili aşağıdaki saptamalara ulaşılabilir:

- Karşılıklı bir aktarım ve ortak bir paylaşım sürecidir.
- Bir yaşam deneyimidir.
- Aracı bir güç, yeni bir kültür olgusu, aynı zamanda felsefi ve ideolojik bir taşıyıcıdır.
- Anlaşılabilme amacı taşımaktadır.
- Bir anlam yaratma ve ikna faaliyetidir.
- İletişim kurarken, bilgiden, düşünceden, duygudan, tutumdan ve kanıdan bahsetmek mümkündür (Batu ve Kalaman, 2018).

Bu çerçevede, antrenörlerin mesleğini en iyi bir biçimde yerine getirmesi, sporcularına örnek oluşturarak onlar üzerinde olumlu etkiler

yaratması ve sporcularını aynı zamanda toplumsal yaşama hazırlamak için etkili iletişim kadar ikna becerilerine de sahip olması gerekmektedir. Bütün bunların yanı sıra, antrenör ve sporcunun varoluşsal bir bağla birbirlerine bağlı oldukları, biri olmadan diğerinin var olamayacağı gerçeği de hatırlandığında, antrenör ve sporcu arasındaki iletişim ve etkileşimin konumu özel bir ilgiyi hak etmektedir.

Günümüz toplumunda futbolun kazandığı olağan üstü ivme, futbol antrenörlerini başat bilgi kaynağı haline getirirken, sporcuları dünya da hayranlık uyandırılacak kimseler haline de getirmiştir. Futbolda istenen başarının sağlanmasında, temel etmenlerden biri de futbolcuların eğitiminden sorumlu olan antrenörlerin niteliğidir. Bu nedenle, futbol alanında yapılan yeni düzenlemelerde doğal olarak iletişim becerileri olan yüksek ikna kabiliyetine sahip antrenör arayışı gündeme gelmektedir.

Antrenörler, etkili iletişim tekniklerinin önemli bir kullanıcısı olarak sporcu eğitimi, takım yönetimi, taraftar ve medya ilişkilerinde önemli bir kaynak kişi olmuştur. Antrenörlerin güvenirliği ve saygınlığı için iletişimin temeli haber vermek, paylaşmak, anlaşmak olduğu kadar ikna etmektir. Bu süreçte antrenör-sporcu etkileşiminde yaşanması olası sorunlar karşısında ikna dili ne ölçüde yer bulabilmektedir ve bu söylem nasıl inşa edilmektedir soruları önem kazanmaktadır.

Antrenör ve sporcular arasındaki ilişki çok boyutlu bir etkileşim içerir. Antrenörler, sporcuların eğitimi ve performans değerlerini yükseltmek için çabalarken öncelik takım başarısı ve düşündükleri taktik ve sistemlerdir. Dolayısı ile sporcular düşünülen sistemin önemli bir parçasıdır. Bu süreçte sistemin korunması ve geliştirilmesinden birinci derece de sorumlu olan antrenörler ile sporcular arasında aksamalar olabilir. Spor tarihi, yönetim tarzı ve antrenör yaklaşımlarının sporcular üzerindeki olumlu (maddi veya manevi ödüller) ve olumsuz (kadro dışı bırakılma, para cezası gibi) her iki işlevinin de örnekleri ile doludur.

Bu çerçeveden bakıldığında oyunun izlenme oranı ve ilgi yoğunluğu kişiler arası iletişim ve etkileşime de farklı bir boyut kazandırmaktadır. Başarı durumunda övgü ve beğeninin olduğu kadar, oyun kalitesi ve skora bağlı olarak beklentilerin karşılanmaması durumunda eleştiri ve yaptırımlar maruz bırakılan ilk kişi antrenörler olmaktadır. Bu nedenle özellikle takım yönetimi ve maç sonu demeçlerde antrenörler ikna becerilerini geliştirme çabasındadırlar.

Antrenörlerin ikna etme sürecinde, sporcularının kişisel özelliklerine göre doğru yöntemi seçmesi/belirlemesi oldukça önemlidir. Bunun için sporcu ile geçmiş yaşantılar, sporculara ilişkin tutumlar ve sporcunun kişilik özelliklerine ilişkin bilgilere ulaşılması yararlı olur. Ayrıca izleyici ve taraftar çoğunluğu düşünüldüğünde antrenörlerin ikna becerileri farkındalığı yaratmakta oynayacağı rol, başka hiçbir eğitimcinin yaratacağı olumlu etki ile kıyaslanamaz ölçüde büyük olacaktır. Uluslararası bir kitle örgütü gibi hareket eden spor kulüplerinin önemli bir unsuru olan antrenörlerin sosyal medya aracılığı ile verdikleri bir demeç; Fatih Terim'in koronavirüs değerlerinin pozitif çıkması örneğinde olduğu gibi gündemi değiştirebilir. Ancak bunun için medyanın, bu söylemi nasıl haberleştirdiği yani nasıl ele alındığı ve bu haberlerde ne türden bir söylemin öne çıkardığı önemli olduğu kadar, haber kaynağının ikna edici bir dil kullanması da önem taşımaktadır. Özetle ikna edici iletişimde bir fikrin kabulü, bir tutum ya da davranışın benimsetilmesi amacı güdülmektedir (Oyman, 2018).

Bu bağlamda çalışmada, antrenör-sporcu iletişiminde ikna becerilerinin önemine vurgu yaparak, saha içi iletişim uygulamalarına yoğunlaşmak amaçlanmıştır.

1- İLETİŞİM VE İKNA KAVRAMI

İnsanlar toplum içinde doğan ve toplum içinde insanlık derecesine yükselen varlıklardır. Toplum içinde doğumdan itibaren girdikleri çeşitli iletişim ve etkileşimler sonucu kimliklerini ve kişiliklerini bulmaktadırlar. Yaşamımızda iç içe geçmiş her an ve her yerde birlikte olduğumuz iletişimle, insan toplumsal bir varlık olarak kendisini gerçekleştirmekte başka bir deyişle biyolojik bir varlık olmaktan çıkarak toplumun bir üyesi olarak psiko-sosyal bir varlığa dönüşmektedir. Ayrıca, iletişim yalnızca toplumsallaşmanın bir parçası değildir, kişinin farklı amaçlarını da gerçekleştirmesini sağlar. Bir anlamda insanın varlığını sürdürmesi sürecinde gelişmelere ve değişimlere bağlı olarak farklı amaçlarla iletişim kurması gerekir. Bu anlamda iletişim sadece insan ile insan arasındaki basit bir sözel süreç değil, bu sözel sürecin temsil ettiği anlamların inşa edilişidir (Oskay, 2014). Bu noktada iletişimin tanımına bakmak gerekir: "İnsanlar arası iletişim; bilgi, duygu, düşünce, tutum ve kanılarla, davranış biçimlerinin kaynak ile alıcı arasındaki bir ilişkileşme yoluyla bir insandan diğerine bazı kanallar kullanılarak ve değişim amacıyla ak-

tarılması sürecidir." Tanım incelendiğinde en basit konuşmanın bile bir tür ikna olduğunu düşünmek mümkün olabilir (Oyman, 2018).

2- İLETİŞİM VE İKNA SÜREÇLERİ

Kişiler arası iletişimin hedeflerinden biri anlaşılır ve inanılır olmaktır. İkna, kişiler arası iletişiminin amaçlarından anlaşılır ve inanılır olmanın zorunlu bir gereğidir.Birey gerek kendi iç dünyasında gerekse kendisinin dışındaki kişi veya varlıklarla bir şekilde iletişim kurma zorunluluğundadır. Kişilerarası ilişkilerin doğası gereği, karşılıklı olarak geliştirilen ilgi, samimiyet ve güven duygusu kişilerarası iletişimin önemini vurgulamaktadır. İletişimsizlik duyarsızlaşmış/ yalnızlık duygusu içinde olan bir kişilik ve kimlik yaratırken, samimi ilişkiler ise sosyal ve toplumla bütünleşmiş bir kişiliğe dönüşmektedir.

Etkili iletişimin amacını "iletmek istediğimizi karışımızdakine amaçladığımız biçimde iletebilmek, isteneni elde etmek ve beklenen tepkiyi uyandırmak" diye ele aldığımızda, yaşam boyu sürdürdüğümüz iletişimimizde başarı düzeyimiz pek de yüksek sayılamaz. Çoğu kez umarsızlık içinde, "Ne istediğimi anlatamadım; düşündüğümü iletemedim ya da yanlış anlaşıldım" diyerek yakınırız. İletişim kurmanın güçlüğünü, iletişim sürecini de açıklayan şu sözler çok güzel anlatmaktadır: "Söylediğini sandığını anladığına inanıyorum; ancak duyduğunun benim demek istediğimin olmadığını kavradığından kuşkuluyum". Gerçekten de kendimizi karşımızdakine ya da karşımızdakilere ne tam anlamıyla açıklayabiliyor ne de tam anlamıyla anlaşılabiliyoruz. Kısacası etkili bir iletişim içinde değiliz. Çok güçlü bir araç ya da bir yol olan iletişimi gereğince kullanamıyoruz. Görüldüğü gibi iletişim ile ikna sürecinin anlaşılabilmesi için bilinmesi zorunlu bazı temel kavramların varlığı söz konusudur. Bunlar; kaynak, ileti/mesaj, kanal/araç ve alıcıdır. Takım içi iletişim sürecinin öğeleri ve başarılı bir ikna yönetiminin özellikleri bu eksende değerlendirilmektedir.

2.1.Kaynak (İkna Edici İletişimde Kaynak Olarak Antrenör)

İletişim sürecinin temelinde kaynak bulunmaktadır. Kaynak, iletişimi başlatan, iletmek istediği duygusu, düşüncesi, bir mesajı olan kişi ya da kişilerdir. Kaynak bir düşünceyi, duyguyu, bir anlam yükleyerek çeşitli sözcükler, rakamlar, işaretler, beden hareketleri, yüz ifadeleri gibi sembollerle kodlayarak bir mesaj haline getirendir. Kaynak, seçme, yo-

rumlama, düşünme, algılama ve anlamlandırmayla ürettiği mesajını anlamlı simgeler aracılığıyla kodlayarak belirli bir kod sistemi içinde gönderir. İkna sürecinde de kaynak iletiyi kodlayan ve gönderen kesimdir. Kaynak bir kişi, grup, kurum veya toplum olabilir.

İkna sürecindeki anahtar değişkenlerden biri, kaynağın özellikleridir. Kaynak güvenirliği 'bir iletişim kaynağının/kanalının algılama derecesi' olarak tanımlanabilir (Joner vd. (2004). Kaynağın inanırlığı ise saygınlık ve güvenilirlik faktörlerinin önemli olduğu ileri sürülmektedir (Oyman, 2018). Genel bir özellik olan saygınlık takım içi iletişimde çok önemlidir. Örneğin; kariyerli bir teknik direktörün takım üzerindeki etkisinin normal bir antrenöre oranla çok daha etkili olacaktır. Saygınlık ile inanılırlık arasında doğru bir orantının olduğu söylenebilir. Yani saygınlık ne kadar yüksek ise inanılırlık o kadar çok olacaktır. Takım içi iletişimde antrenörü inanılır yapan ikinci özellik ise güvenirliktir. Sporcuların, yönetim prensipleri, oyun anlayışı ve sporcu tercihleri gibi konularda antrenörlerine güven duyması takım yönetimi ve grup bütünlüğü açısından çok önemlidir. Ayrıca, taraftarların antrenöre inanması ve güvenmesi önemli bir başka konudur. Örneğin, Galatasaray taraftarları ile Fatih Terim arasında çok üst düzey bir güven duygusunun yaşandığı söylenebilir.

2.2.Mesaj/İleti (Antrenör Mesajlarının Hedef Tarafından Anlaşılması)

İkna edici iletişimdeki bir diğer önemli öğe de mesajdır. Tanım olarak ileti, bir bilgi, tutum, kanı, düşünce ve davranış biçiminin iletime uygun biçimidir (Yüksel, 2018).Mesaj, kaynak ile alıcı arasında iletişimin kurulmasını sağlayan, sembollerle oluşturulmuş ve belirli bir biçimi, anlamlı bir bütünlüğü olan, iletişim sürecinde aktarılmak istenenleri taşıyan bir öğedir. Alıcı açısından değerlendirildiğinde mesaj bir sinyal ya da sinyallerden oluşan bir uyaran niteliği taşır. İleti de verilmek istenen önemli mesajın sunumun başında (önerilse de) veya sonunda olması tartışma konusudur. Örneğin, antrenörün maç konuşmasına, şampiyon olmanın kazanımlarını anlatarak başlaması sporcuların istek ve arzularını artırabilir. İletinin etkili olmasını sağlayan diğer yöntemlere bakıldığında; korkutma, ilginç ve eğlenceli yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntemlerin avantaj ve dezavantajları söz konusudur. İletinin etkili olması için yer, zaman, süre, sıklık ve şiddet derecesinin iyi ayarlanması gerekir.

Mesajın iletişim sürecinde istenilen etkiyi yaratabilmesi için temel olarak aşağıdaki özellikleri taşıması beklenmektedir (Erdoğan, 2002):

Mesaj Anlaşılır Olmalıdır: Mesajlar anlaşılırlık, tür ve içerik açısından ele alınmaktadır. Sözel ve sözel olmayan mesajlar en anlaşılır biçimde sunulmalıdır. Anlaşılırlık, kaynak ve alıcının bilgisine, deneyimine ve yeteneğine bağlıdır.

Mesaj Açık Olmalıdır: Açıklık istenen ve beklenen etkinin gerçekleşmesi açısından oldukça önemlidir. Kaynak, gönderdiği mesaj sonucunda alıcıdan belirli bir tepkiyi göstermesini beklemektedir. Bu noktada mesajın alıcısının kim olacağı, hangi alıcının ne yapması gerektiği mesajın genel ifadesi içinde yer almalıdır.

Mesaj Zamanında İletilmelidir: Her iletişimin belirli bir gerçekleşme zamanı vardır. İletişim, mesajın içeriğine uygun olan zaman içinde gerçekleşmelidir. Alıcıdan beklenen davranış ya da tepki de belirli bir zamana bağlı olabilir. Mesajın zamanlamasına dikkat edilmeli, mesajın içeriği zaman konusunda da bilgiler içermelidir.

Mesaj Uygun Bir Yol izlemelidir: İletişimin gerçekleştiği ortam uygun olan bir iletişim ağı seçilmelidir, mesaj bu yolu izleyerek alıcıya gitmelidir. Mesaj uygun yolu izlemeden alıcıya varırsa, etkinliğini kaybedebileceği gibi, aynı zamanda kaynak ile alıcı arasındaki ilişkiye de etki edebilir.

Mesaj Kaynak ve Alıcı Arasında Kalmalıdır: Mesaj kaynaktan alıcıya ulaşana kadar, farklı kişilerden ve aşamalardan geçmektedir. Bu nedenle mesajın kaynaktan alıcıya ulaşması sırasında mesajın içeriğine başka etkenler tarafından çeşitli eklentiler yapılabilir. Ve bu kaynağın temelde iletmek istediği anlama zarar verebilir anlamında bozulmalar oluşabilir.

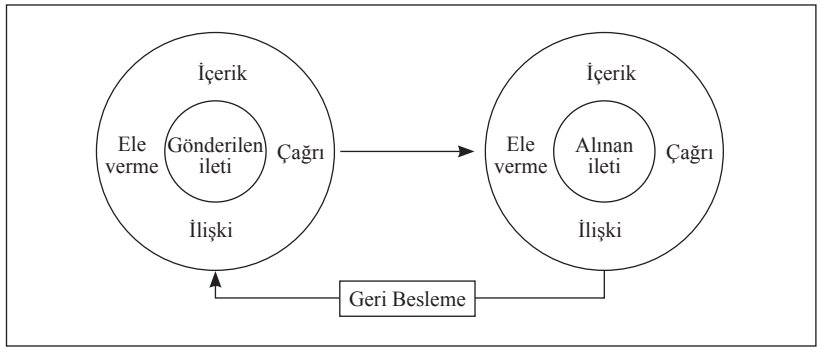

Şekil 5: İletinin Dört Özelliği (Albrecht ve ark. 1989'den Aktaran Aktaş ve Kılıç, 2013)

2.3. Araç/Kanal (Antrenörlerin İkna Edici İletişim Araçlarının Kabul Görmesi)

İletinin fiziksel iletimiyle görevli öge olan kanal çok değişik yollardan oluşturulabilir. Beş duyu organımız veya kitle iletişim araçları kanal özelliğini taşıyabilirler (Yüksel, 2018).

İletişim sürecinde kaynak ve alıcı arasında mesajın iletilmesini sağlayan yola kanal/oluk adı verilir. Kanal ışık dalgaları, radyo dalgaları, telefon kabloları olabilir. Genellikle kanal iletişim aracı olarak da kullanılmaktadır.

2.4. Hedef/Alıcı (Sporcular Üzerinde Etkinin Gözlenmesi)

Alıcı, kaynak tarafından gönderilen mesajların hedefidir. Kodlanmış olarak gelen mesajların kodlarını kendi duygu, düşünce, anlayış, algılama, deneyim gibi özelliklerine bağlı olarak çözer. İngilizce'de "receiver" olarak ifade edilen kavram Türkçede "alıcı" ya da "hedef" olarak kullanılmaktadır (Sezer, 2018).

İkna edici iletişimde alıcının bazı özellikleri ve etkenler ikna olup-olmamalarını belirler. Anılan bu etkenler şunlardır:

- Kaynağın ikna edici iletişimin doğrudan kendisine yönelmediğine, hatta onu tesadüfen aldığına inanması iknanın etkililiğini artıracaktır. Ör. Antrenörün sürekli gol kaçıran bir sporcusuna benzer maç görüntülerini izlettirerek dikkatli olmasını istemesi.
- Alıcının kendi tutumuna ne derece bağlı olduğu, onu ne kadar önemsediği iletiyi kabul veya reddetmesini belirler. Ör. Şampiyonluğu çok isteyen bir sporcunun uyarıları dikkatle dinlemesi.
- Alıcının tutumu ile kaynağın ileri sürdüğü tutum arasındaki fark, iknacının etkililiğini önemli oranda etkiler. Ör. Kazanılan bir penaltıyı, antrenörün istemediği bir oyuncunun ısrarla atmak istemesi ve antrenörün bu durumu engelleme çabası.
- Son olarak alıcının ileri sürülen görüşle aynı görüşte olup-olmaması, konu hakkındaki bilgi düzeyi, eğitimi, zekâ düzeyi ve kişilik özellikleri iknanın etkisini belirler. Ör. Antrenörler beslenme konusunda küçük yaş gruplarını profesyonel sporculara göre daha kolay ikna edebilirler (Yüksel, 2018).

Alıcının kaynağın gönderdiği mesajın kodunu açarak yorumlaması için bilgi düzeyinin de yeterli olması gerekir. Alıcı bu yorumuna ilişkin

olarak kaynağa bir geribildirimde bulunmalı, diğer bir ifadeyle bir tepki vermelidir. Böylece alıcı da bir kaynak durumuna geçmiş olmakta, iletişimin çift yönlü süreci işlemektedir.

2.5. Geri Bildirim (Sporcu Tepkilerinin Gözlenmesi)

Alıcının mesajı alıp değerlendirdikten sonra geri iletmesidir (Yetim&Cengiz, 2016). İletişim sürecinde alınan geri bildirimlerin değerlendirilmesi ikna açısından çok önemlidir. Kişilerin değişme sürecini izlemek ve doğru yönlendirmeler yapmak için gelen geribildirimler değerlendirilmelidir. Alıcının iletişimdeki yeri ve mesajın alıcı üzerindeki etkisi ancak geri bildirimle açıklık kazanabilir. Geri bildirim, kaynağın kendi kendisini kontrol etmesi imkânı verir.

İKNA SÜRECİNDE ARİSTO YAKLAŞIMI

İkna süreci; hedef kişinin zihninin işleyişini çözebilme, tavır ve davranışlarını izleyip yönlendirebilme, beklentilerini karşılama ve gereksinimlerini doyurabilme gibi farklı yöntem ve kurallara bağlı olarak incelenmektedir.

İkna konusunda ilk kuramcılardan birisi olan Aristo oluşturduğu kuramlarını iknacıları iş başında ya da bir başka deyişle uygulamada gözlemleyerek ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Aristo'nun mahkeme salonlarında, pazar yerlerinde sürekli gözlemler yaptığı bilinmektedir (Yüksel, 2018).

Aristocu mantıkta A A'dır ve onun dışındaki her şey A olmayandır ve ikilemler asla bağdaşmaz. Ancak kendini gerçekleştiren insan için A ve A olmayan birbirinin içinde erimiş ve bir olmuştur. Bir insan aynı zamanda hem iyi hem de kötüdür hem erkek hem dişi hem yetişkin hem de çocuktur. Tek bir doğrultuda ele alınamaz. Bir insan soyutlanmış herhangi bir yönü hariç süreklilik içinde ele alınamaz. Bütünlükler arasında karşılaştırma yapılamaz (Maslow, 2001). Aristo'ya göre, konuşmacı ikna edici bir mesaj yaratmak istiyorsa mesajını etkili kılabilmek için üç ikna edici mod/çekicilik unsuru kullanır. Aristotales bunları logos, pathos ve ethos olarak ifade etmektedir. Bu üç unsuru şu şekilde açıklamaktadır.

Kaynak Güvenilirliği/Fiziksel kanıtlar (Ethos)

Ethos, kaynağın güvenilirliği anlamına gelmektedir. Her insan karşılaştığı herhangi bir sunuş sırasında bir şekilde etkilenir ve belli şartlar gerçekleştiğinde belirli şeylere ikna olur (Yüksel, 2018).

Aristo'ya göre, konuşmacının zeki olması, etik olması, mesleği ile ilgili iyi özelliklere sahip olması gibi nedenlerle yüksek düzeyde güvenilir biri olarak algılanır.

İzleyiciler ikna sırasında gördüklerine dayanarak iknacılar hakkında bir takım yargı ve kararlara varır. Bu karara yardımcı olan etkenler; konuşmacının fiziği, giyimi, konuşma şekli ve hareketleri olabilir. Kimi zaman ise iknacının ortaya koyduğu dürüst tavır, deneyim, mizah gücü gibi özellikleri ya da bu konularda geçmişten gelen bir ünvanlı olması iknayı kolaylaştırabilir. Ör. Dünya kupası finalini televizyon kanalı için yorumlayan iki kişiden birinin bir önceki dünya kupasını kazanan takımın teknik direktörü diğerinin mesleğe yeni başlayan bir antrenör olması konuşmanın ikna ediciliği arasında bir fark yaratır.

Bu anlamda ele alınabilecek diğer karakteristik özellikler de söz konusudur. Bu özellikler de iletinin etkinliğinde önemli rol oynar. Bunlar; ses etkinliği, seçilen kelimeler, göz teması, jestler vb. olarak sıralanabilir. Bunların tümü Aristo tarafından karizma diye adlandırılmaktadır.

Fazilet-Erdem/Duygusal Çekiciler (Pathos)

Konuşmacı duygulara ya da hislere hitap etmeyi tercih ettiğinde, mantıktan daha etkili olan duyguları çekici kılmayı amaçlamaktadır. Etkili bir duygusal çekicilik dinleyicinin ruh durumuna, mesaj yaratmak amacı ile seçilen konuya göre değişir. Pathos özellikle ödüllendirici çekicilik, korkuyu harekete geçiren çekicilik, gereksinim, istek ve değerlerin çekiciliği olmak üzere farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Ödül çekiciliği, dinleyici bazı kişisel kazanımlar ya da kar elde etmek için konuşmacının önerdiği konuda davranabilir ya da hissedebilir. Örneğin, maç öncesi konuşma yapan antrenör futbolcularına kazanacakları şampiyonluğun çok önemli olduğunu ve onlara birçok üst düzey Avrupa kulüplerden teklif geleceğini söylediğinde Avrupa'da futbol oynama ihtiyaçlarına yönelik duygusal bir çekicilik kullanmaktadır. Korku çekiciliği ise ödül çekiciliğinin tam tersidir. Kişiler kendilerinin ya da çok sevdikleri kişilerin zarar görmesi ile ilgili bir tehdit algıladıkları zaman ikna edilen konuya karşı oldukça hassas davranırlar. Ör. Kulüp başkanının soyunma odasında "maçı kaybederseniz futbol hayatınızı bitiririm" konuşması performansı artırabilir. Ancak, günümüzde deneyimli ve profesyonel sporcular söz konusu olduğunda korku yaratmanın istenilen etkiyi uyandırmayacağı söylenebilir.

Aristo'nun ikna edici durumlar yaratırken sıklıkla karşılaşılan etik sorunlara karşı etkili olan "fazilet" öğeleri şöyle sıralanabilir:

- Adalet
- Sağduyu
- Cömertlik
- Cesaret
- Ölçülü olmak
- Hoşgörü
- Nezaket
- Akıllılık- Bilgeliktir

Bu erdemlere bakıldığında, bunların sadece duygulara değil, aynı zamanda bir bakıma ethos olgusuna da uygunluk taşıdığı görülür. Bu durumun nedeni ise ethos, pathos ve logos arasında çok açık ve kesin sınırların olmaması; başka bir deyişle aralarında belli bir birliktelik ve geçişim olması olarak değerlendirilebilir (Yüksel, 2018).

Fiziksel kanıtlar/Akıl Yürütme (Logos)

Logos, ikna için mantıksal bir yaklaşımdır. Mantık ve argüman temeline dayanan logos kişinin neden duyusunu çekici kılmayı amaçlamaktadır. Örneğin, bir antrenör yeni uygulayacağı bir sistemi sporcularına anlatırken mantıksal bir yaklaşım kullanır. Spor yaşamında tıpkı iş yaşamında olduğu gibi projelerin onaylanması için de mantıksal ikna yönteminin uygulanması gerekir. Logos gerçeklerden ve rakamlardan başka iki temel akıl yürütme tipi kullanır. Bunlardan birincisi tümdengelime dayanan akıl yürütme genelden özele doğru ilerleyen bir özellik gösterir. En çok bilinen tümdengelim akıl yürütme yöntemi kıyaslamadır. Örneğin, tüm sporcular lisanslıdır, Furkan bir sporcudur, bu nedenle Furkan da lisanslıdır. Kıyaslama yapmak tümdengelim sürecinde açıklık sağlar, sonuçta mantıksal olarak genelleştirme izlenir. İkincisi ise tümevarımsal akıl yürütme, özelden genele doğru ilerler. Örneğin, forma satın almak için mağazaya girdiğinizde bir ünlü futbolcu ile karşılaştığınızda etkilenme sonucunda o futbolcunun formasını satın alabilirsiniz. Hem tümevarımsal hem de tümdengelime dayanan akıl yürütme yöntemi güvenilmezlik taşır. Örneğin, bir satın aldığınız formanın aynısını bir başka mağazada daha ucuza gördüğünde, bu durumda bir kez güveni sarsılan taraftar bir daha bu mağazadan alışveriş yapmayacaktır.

3- İKNA EDİCİ İLETİŞİMDE ANTRENÖRLERİN KONUŞMA BECERİSİ

Konuşma, bir kimsenin başka birine ya da dinleyici topluluğuna duygu ve düşüncelerini sözle aktarmasıdır.Etkili ve ikna edici bir konuşma yapmak istiyorsak, insanların nasıl dinlediklerini bilmemiz gerekir (Becerikli, 2018).

3.1. Antrenörlerin İyi Bir Konuşmacı Olmasının Yararları

Antrenörlerin takım içerisinde etkili ve ikna edici bir iletişim kurabilmesi için açık, duru, sade ve net bir dil kullanmasının yanı sıra beden dilini kullanabilme becerisi gerekir. Konuşabilme yetisine sahip bir antrenör, gerçekte etkili iletişimin sağlanabilmesi için gerekli tüm donanıma sahip olma ayrıcalığını taşır. Böylece Sporcularla doğabilecek olası iletişim çatışmalarının konuşularak çözüme kavuşturulması olanağı var olur (Yetim&Cengiz, 2016).

Etkili bir takım iletişiminin sağlayacağı yararlar şöyle sıralanabilir:

- Sporcuları antrenmanlara katılım motivasyonu artar.
- Takım içi iletişim engelleri ve olumsuzlukları azaltır.
- Antrenmanlara ayrılan süre daha verimli kullanılır.
- Sporcuların sorumluluk içsel denetim becerileri gelişir.

3.2. Antrenörlerin İkna Edici Konuşma Stratejileri

Antrenörlerin takım içi iletişimde ikna kabiliyeti gibi özellik ve yetkinliği iyi bir konuşma zorunluluğu/becerisi gerektirir.

Antrenörlerin, takım içi iletişimde arzu ettiğiniz sonuca ulaşabilmek için doğru yer ve doğru zamanda ikna sistemine dayalı bir konuşmalıdır.

Antrenör ikna çabalarına dayalı bir konuşma planında yapılması gerekenler öneriler;

- Konuşma için bir amaç seçiniz.
- Ne söyleyeceğinizi hazırlayınız ve planlayınız.
- Endişelerinizi, coşku ve göz iletişimi ile yok ediniz.
- Sözcükleri değil düşüncelerinizi düşününüz.
- Sesinizin yüksekliğini ayarlayarak otorite kurunuz ve günlük konuşmadan daha ağır bir tonda konuşunuz.

- Ayrıntılara girmeyiniz. Vurgulamak istediğiniz noktaları netleştiriniz.
- Dinleyicilere saydam, not vb. bakabilecekleri malzemeler sağlayınız
- Bütün rahatsız edici tavırlardan kurtulunuz.
- Gösterişten kaçınınız.
- Dinleyiciye dinleme dışında yapabileceği bir şeyler sununuz.
- Somut ve sınırlı olunuz. Ana noktaları örnek ve gözlemlerle güçlendiriniz (Yetim&Cengiz, 2016).

4- İKNA EDİCİ SÖZSÜZ İLETİŞİM VE SPOR

Sözlü/sözel iletişim ve sözsüz/sözel olmayan iletişim aynı sistemin iki oluşturucusudur ve iletişimde bulunurken, her ikisi de birlikte kullanılmalıdır. Ancak bu iki tür iletişim arasında farklılıklar vardır (Gökdağ, 2016).

Sözel olmayan iletişim türleri arasında beden dili/kinezik (jestler, mimikler, baş hareketleri, göz teması, dokunma/haptik, duruş) paralingüistik (tonlama, vurgu gibi dil-ötesi öğeler), iletişim mesafesi (uzam dili), zaman iletişimi (kroksemik), kişisel sunum (eşyalar ve giyim ve yaşanılan ortam) sayılabilir (Sezer, 2018).

Sözsüz iletişimin üç işlevi şöyle sıralanmaktadır:

l - kişiler arasındaki iletişimde duygu ve tavırları düzenlemek;

2- sözel iletişimi, geri bildirimle, dikkat çekerek, söyleneni tamamlayarak desteklemek;

3- konuşmanın yerini almak (Aydın, 2009).

4. 1. Antrenör ve Sporcu İletişiminde İkna Aracı Olarak Beden Dili

Beden dilinin kulüp ortamında etkili ve verimli bir şekilde kullanılması mümkündür. Çünkü antrenör, sporcu ve diğer elemanların zamanlarının büyük bir bölümünü bir arada geçirmektedir. Bu zaman dilimi içinde kulüp üyeleri birbirleriyle sözsüz iletişim kurmada büyük bir deneyim sahibi olmaktadır. Özellikle antrenörleri müsabaka esnasında, taktik vermekte zorlandıkları anlarda duygu ve düşüncelerini jest ve mimiklerle anlatabildiklerine sıkça rastlanır. Sporcular da müsabaka

esnasında antrenörlerinin hareketlerinden ne demek veya ne yapmak istediklerini anlarlar. Böylece, saha içi beden dilinde, özellikle mimiklerde, korku, kızgınlık, mutluluk, dikkat, saldırganlık vb. temel duygu ve psikolojik durumların iletilmesi ve algılanması açısından da evrensel bir boyutunun bulunduğu söylenebilir (Yetim &Cengiz, 2017).

4.2.Antrenör ve Sporcu İletişiminde İkna Aracı Olarak Yer ve Mekân Kullanımı

Antrenörler, genellikle çalışma ofisi (antrenör odası), çalışma alanları (soyunma odası, saha/salon gb.), basın odası (röportaj ve basın toplantısı) veya özel mekanlarda iletişimde bulunurlar. Kişiler arası ve grup içi iletişim teknikleri kullanılarak oyun stratejileri anlatılmaya çalışılır veya özel görüşmeler yapılır. Mekân kullanımı dostluk göstergesi olduğu gibi statünün de göstergesidir. Ör. Antrenör, kendisine yakın bulduğu sporcusu ile özel bir mekânda sosyal ilişkileri gereği görüşebilir veya kulüp binasını bir statü sembolü olarak kullanabilir. Yukarı kademelere çıkıldıkça daha geniş ve lüks çalışma ofisleri kullanılır. Bu mekanlarda, genelde önde olmak, yüksekte oturma, sağda oturmak, yüksek statü anlamına gelir.

İkna'yı Zorlaştıran Durumlar

Yaşam ve dil ortaklığının bulunmasına karşın, bireyler arasında yaşanan iletişim sorunlarının altında dilsel yetersizlikler yatmaktadır. Genellikle toplumsal durumlarda insanlar kendilerini bilerek ya da bilmeyerek, isteyerek ya da istemeyerek bir biçimde iknaya karşı tavır alıcı bilgilerle, alışkanlıklar ve eğilimlerle donatır (Yüksel, 2018).

Sözlü ve sözsüz iletişimde, bu becerilere ilişkin ilkelerin yaşama geçirilememesi, takım içi iletişimi büyük ölçüde etkileyeceğinden, sporcularını nasıl oynayacakları konusunda ikna etmeye çalışan antrenör büyük bir engelle karşı karşıya kalır. Öte yandan konuşma, dinleme ve izleme etkinliğinde aktarılan antrenman iletileri ve maç taktiklerinin doğru ya da tam anlaşılamaması önemli bir takım içi iletişim sorunlarının oluşmasına da neden olmaktadır. Ör. Antrenörün isteklerine direnme büyük ölçüde alışkanlık, güvenirlik ve inanılırlıkla ilgilidir. Antrenmanlarda sürekli kaba ve argo konuşan bir antrenörün maç günü çok nazik konuşması çok ikna edici ve inandırıcı olmayacaktır.

4.4.Etkin Dinleme

Dinleme; bir ilişki kurmak, sosyal kabul görmek, bilgilenmek, öğrenmek, anlamak, bir başkasının öyküsüne katılmak, diğer insanların deneyimlerinden ve paylaşımlarından yararlanmak, başkalarının tutum, değer, görüş, inanç ve davranışlarını etkilemek, öneri ve tavsiyelerle insanların sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak, saygı göstermek, eleştirmek ya da eleştiri almak amacıyla gerçekleştirilen bir eylem "ilgi, algı ve tepki aşamalarını içeren bir süreçtir" (Gürel & Tat, 2012; Özbay, 2012).

Bir iletişim becerisi olarak dinleme belirli bir eğitim sonucu kazanılabilen ve geliştirilebilen bir beceridir; dinleme düşünsel bir beceridir ve pratikle geliştirilebilir. İletişim becerisi dinleme, anlaşılabilir bir şekilde konuşma, göz kontağı kurma, konuşmayı teşvik etme, sözel övgü, sözel olmayan davranışları uygun bir biçimde kullanmadır. Dinlediğini anlamak ve anladığını netleştirip geri bildirimde bulunmak iletişim sürecinin devamlılığını göstermektedir (Kavut, 2018).

Bu doğrultuda, söylenenleri tam olarak anlayabilme, dinledikleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilme, dinlediği konuşmanın ana düşüncesini kavrayabilme, dinlediğinin eksik, yanlış, abartılı, yararlı gibi yönlerini seçebilme, dinlediklerini tarafsız bir biçimde değerlendirebilme, dinlediklerine karşı hoşgörü duygusu geliştirebilme söz konusu eğitim için bireyin yapması gerekenlerdir. Gerçekten de dinlemek karşınızdaki kişiye "Sana saygı duyuyorum", "Sana değer veriyorum" mesajı vermenin en iyi yoludur.

Bu bağlamda dinleme becerilerinin kazandırılması; sporcularda algılama, sorgulama, ilişkilendirme, yorumlama ve karşılık verme (konuşma) süreçlerini de olumlu etkilenmesi açısından önemlidir. Koç ve Müftüoğlu'na (1998) göre, bunun için belirlenebilen bazı davranışlar şunlardır:

- Dikkati konuşan kişiye yöneltme,
- Dikkati konuşulan, anlatılan ya da okunan konu üzerinde toplama,
- Dikkati konuşma ve anlatma süresince sürdürebilme,
- Konuşmacının ve diğer dinleyicilerin dikkatini dağıtacak gereksiz konuşmalarla, aramalarda bulunma, fısıldaşma gibi davranışlardan kaçınma,

- Konuşmayla ilgili soru yöneltmede, görüş ya da karşı görüş bildirmede önceden söz isteme,

Konuşmanın bitiminde konunun anlaşılmayan ya da yeterince açıklığa kavuşmayan yönleriyle ilgili olarak konuşmacıya soru ya da sorular yöneltme.

4.4.1. Etkili Dinleme Türleri

Genel olarak iki tür dinlemeden söz edilmektedir: Edilgin dinleme ve Etkin dinleme (Voltan Acar, 2012). Edilgin dinleme sözel tepki vermeden, mesajı yollayan kişiyi dinlemektir. Belki baş sallayarak, karşıdaki kişiye "Seni dinliyorum, anlat" mesajı örtük bir biçimde ulaşabilir. Etkin dinleme empatik anlayışla aynı şeydir. Empatik anlayışla etkin dinlenirse, kişi karşısındakinin sorununu çözebilir. Dinleyici edilgin bir biçimde sözcükleri emmez, duyduklarında saklı olan duygu ve gerçekleri etkin olarak elde etmeğe çalışır ve konuşana sorunu çözmesi için dinleyerek yardım eder.

Dinleme oluşum, sergilenme ve etki açısından çok boyutlu bir davranış örüntüsüdür (Maden, 2013). Bu örüntüyü şekillendiren dinleme türleri açısından; Tompkins (1998; akt. Akyol, 2013) ile Kingen (2000; akt. Doğan, 2012) dinlemeyi 5 başlık altında sınıflamaktadır:

1. Ayırt Edici Dinleme: Sesleri ve görsel uyaranları birbirinden ayırt etmek için yapılan dinlemedir. Bu türde; sporcu müsabaka esnasında seyirci gürültüsü içinde takım arkadaşının sesini ayırt edebilir (Yetim&Cengiz, 2016).
2. Estetik Dinleme: Eğlence ve zevk almak için yapılan dinlemedir. Ör. Galibiyet sonrası eğlenme mekânında sporcuların eğlenmesi.
3. Etkili Dinleme: Bir mesajı, eleştirel yargıda bulunmadan dinlemedir. Sebep-sonuç ilişkilerini anlamak, gerçek bilgi ile dinleyicinin çıkarım yoluyla edindiği bilgiyi ayırt etmek, önceden bilinen ve yeni edinilen bilgi arasındaki bağlantıları ortaya koymak örnek olarak gösterilebilir.
4. Eleştirel Dinleme: Sadece anlamak için değil, puan vermek, değerlendirmek veya yargılamak için dinlemedir.
5. Empatik Dinleme: Empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (Dökmen, 2008). Bu bağlamda, Em-

patik dinlemenin, kişiyi anlamak amacıyla kullanılan aktif dinleme olduğu ve etkin dinlemenin temelini oluşturur (Cihangir, 2011).

Empati gerçekleşmesi için gerekli olan üç temel öğe Rogers'e göre (Erdal, 2015);

1. Bir insanın kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakmak,
2. Karşıdakinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamak ve hissetmek,
3. O kişiyi anladığını ona ifade etmektir.

Antrenörler için etkin dinleme önerileri:

Sporcularınızı tarafsız olarak dinleyin, konuya konsantre olun, sporcularınızı yargılamayın, müsabaka esnasında not alın, sporcularınızın beden dili mesajlarını dikkate alın, fiziksel ve ruhsal olarak rahat bir konumda olun, sporcularınıza karşı savunmaya geçmeyin.

Dinleme Hataları

Her insan, bebeklikten itibaren aile ve yakın çevresinde, okula başlamasıyla birlikte de okul ortamında olumlu ve olumsuz bazı dinleme davranışları sergiler. Sergilenen bu davranışlar tekrar edildikçe alışkanlık halini alır ve bunlardan olumsuz olanlarını değiştirmek kolay değildir.

1. İlginç olmayan konuları açmak (İlgisizlik). Konuya veya konuşmacıya ilgisiz olmak en başta gelen dinleme kusurlarındandır. Özensiz bir duruş (esneme, düzgün oturmama vb.) ilgisizliğin, olumlu duruş (dikkatli bir şekilde dinlediğini belli etme gibi) ilginin göstergesidir. Konuşmacının söyleyecek değerli bazı şeyleri olup olmadığını görmek ve ilk olarak bunları ayarlamak yerine sıkıcı bir konuda konuşmaya başlamak. Örneğin, maç konuşmasına ekonomik krizle başlamak.
2. Konuşmacının Anlattıklarıyla Değil Dış Görünüşüyle İlgilenme:Bazı dinleyiciler konuşmanın içeriğinden ziyade konuşmacının dış görünüşüyle ilgilenirler. Konuşmacının fiziki özellikleri (saç rengi ve şekli, burnu, kulağı, kaşı vb.) giydiği kıyafet, taktığı aksesuarlar, yaptığı makyaj vb. ile ilgilenmek konuşmanın içeriğinden uzaklaşmaya neden olur. Bunun için dikkati dağıtan bu gibi unsurlarla ilgilenmek yerine konuşmanın içeriğine yönelmek tercih edilmelidir.
3. Uygun Olmayan Zamanda ve/veya Şekilde Söz Alma: Konuşmacı

anlatacaklarını belli bir plan dâhilinde anlatırken, dinleyicinin bir ekleme yapmak veya soru sormak için konuşmacının sözünü kesmesine denir. Böyle bir durumda konuşmacı, anlatacaklarını karıştırabilir veya bir bölümünü unutabilir. Bu da iletişim sürecini olumsuz etkiler. Örneğin, antrenör rakibin atacağı serbest vuruş için kaleciye taktik verirken, forvet oyuncusunun kendisini örnek göstererek söze karışması.

4. Konuşmacıyı ve Diğer Dinleyicileri Rahatsız Etme: Konuşmacının, konuşmasını yaparken, dinleyicilerin de rahatsız olabileceği her türlü davranıştan (gürültü çıkarmak, dikkat çekici hareket yapmak vb.) kaçınmamak. Örneğin, antrenör konuşurken sporcunun ıslık çalarak, ayakkabı bağlarını bağlaması.
5. Konuşmacının Anlattığı Her Şeyi Not Almaya Çalışma: Konuşma hızı yazma hızından çok yüksektir. Bu nedenle konuşmada anlatılanların hepsinin not alınması mümkün değildir. Öğrencilere, dinleme sırasında, konuşmacının anlattığı her şeyi yazmalarının gereksiz, not alması gereken hususları tespit etmelerinin önemli olduğu belirtilmelidir.
6. Konudan Kopma ve Hayale Dalma: İnsan, dinleme sırasında yeni bir bilgiyle karşılaştığında bu bilgiyi kendisinde var olanla karşılaştırmaya başlar. Bu karşılaştırma sırasında kişi bazen dinlediği konunun bir yönüyle ilgili olduğunu düşündüğü başka şeyleri de zihninden geçirir. Bu sırada konuyla ilgili olan o bilgiden, konu dışı bir bilgiye atlayabilir. Hayallere dalma durumu genellikle antrenörlerin uzun süren maç konuşmalarında sıkça rastlanan bir durumdur.
7. Kendi Söyleyeceklerini Tasarlama: Konuşan kişiyi dinlerken sözün dinleyiciye geleceği durumlarda, dinleyicinin, kendi söyleyeceklerini tasarlaması da en yaygın dinleme kusurlarındandır. Ör. Müsabaka analizinde kaleci hataları konuşurken, orta saha oyuncusunun kafasında konuşmasını tasarlaması
8. Konuşma tarzından dolayı konuşmanın ahengini bozmak. Dinleyici konuşma tarzını konunun dışına çıkmasına izin vererek işin özünü kaçırır. Örneğin, kaleciye taktik verirken malzemenin kalitesini konuşmak.
9. Ayrıntılara Odaklanıp Asıl Noktayı Kaçırma: Örneğin, kaybedilen bir maç sonrası, sporcunun gördüğü sarı karta odaklanması.

10. Önyargıların Etkisinden Kurtulamama: Bazı dinleyiciler, ne kadar dikkat ederlerse etsinler, anlayamama korkusunun yarattığı stres başta olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı dinlediklerini anlayamayacaklarını düşünürler. Böyle bir önyargıyla dinlemeye başlamak, dinleme sürecini her zaman olumsuz etkiler. Örneğin, ligin son sırasında bulunan bir takım sporcusunun, lig şampiyonu ile yapacakları maçı kazanacaklarına inanmaması, bu duygu ile antrenörünün maç konuşmasını dinlemesi.
11. Bilinmeyen Kelimelere Önem Vermeme: Dinleme sırasında anlamı bilinmeyen kelimelerle karşılaşıldığında "Bu kelimelerin anlamını bilmiyorum. Bu bölümleri anlamasam da olur." vb. düşünceler içerisinde olmak yersizdir. Bu kelimelerin anlamları bağlamdan hareketle tahmin edilmeye çalışılması ve bunlar anlam kurma sürecine dahil edilmelidir.
12. Tek Bir Dinleme Yöntemi Kullanma: Düzenli bir dinleme eğitimi almayan kişilerin, çocukluktan itibaren edindiği belirli bir dinleme alışkanlığı vardır ve karşılaştıkları dinleme durumlarında hep o şekilde dinlerler.

13. Aşırı heyecanlı olmak. Eğer dinleyici, konuşmacı ile aynı fikirde olmadığı bir şeyi işitince, dinlemeyi durdurarak öfkelenmeye başlıyor böylece mesajın geri kalan kısmını kaçırıyor. Örneğin, sporcusunun eleştirilerine sinirlenen antrenör, geri kalan konuşmaları sadece işitir, duymaz.
14. Genellemelere, prensip eksikliğine veya sadece gerçeklere saptanmak. Gerçekler her zaman tüm resmi temsil etmez. Genellemeler ve prensipler çoğunlukla her şeyi kendi uygun perspektifleri açısından ifade etmek için gereklidir. Örneğin, iyi sporculardan kurulu bir takım prensip olarak her maçın favorisidir ancak her maçı kazanacağının garantisi yoktur.
15. Her şeyin çerçevesini çizmeye çalışmak.Bazı konuşmacılar, diğerlerinden daha az organize olurlar ve sunma aşamasında onları takip etmek zordur. Örneğin, bazı antrenörler maç konuşması için hazırlık yapmazlar, akıllarına geleni konuştukları için onları takip etmek kolay olmaz.
16. Sahte nezaket göstermek. Örneğin, hafta içerisinde sürekli azarladığı sporcusuna maç öncesi ilgi göstermek.

17. Dikkati başka yöne çekmek. Örneğin, Sporcular prim alacaklarını konuşurken, kaçırılan golleri konuşmak.
18. Teknik sunumlarda ve ağır konularda uyumu bozmak. Bu genellikle, antrenörlerin fikstür değerlendirmelerinde ortaya çıkar.
19. Duygusal kelimelere müsaade ederek dinleme sürecini saptırmak. Duygusallığın tahrik edildiği her zaman dinlemenin kesildiği iyi bir şanstır. Örneğin, antrenör, bu maçı kazanmazsak öldük, artık kimse yüzümüze bakmaz, diye konuşmaya başladığında, sporcu başına geleceklerden başka bir şey düşünemez olur.
20. Düşünce gücünü boşa çıkarma. Pek çok insan dakikada 125 kelimelik bir tempoyla konuşur. Ancak beyin bunları işleme kapasitesi beş misli daha fazladır. Eğer konuşmacı birkaç dakikadan daha fazla konuşmaya devam ederse; dinleyici sadece konuşmacıyı düzenli olarak kontrolü altında tutma ve konuşmanın nerde olduğunu görme eğilimine yönelir. Örneğin, antrenörün yavaş ve duraksayarak konuşması sporcuların dikkatini dağıtır (Yetim&Cengiz, 2016).

Sporcularınızı, anlayışla dinlemelisiniz. Tüm yukarıdakilerle birlikte dinlemeyi bir bilinçli karar haline dönüştürün. Böyle bir iletişim biçimi bireyin kolayca kendini ifade etmesine olanak tanır. Karşıda ki kişi yakınlaşma isteği duyacak, duygu ve düşünce isteği duyacaktır.

İletişim ve ikna ile ilgili süreçleri değerlendirebilme.

Veysel düzenli olarak orta sahanın sağında oynamaktadır. Siz Veysel'i, savunmanın sağ tarafında oynatmayı denediniz. Veysel isteksiz oynadığı için performans değerlerinde düşüş yaşandı. Konuyu Veysel'le görüştüğünüzde sağ tarafta oynamaktan rahatsız olduğunu söyledi. İlk başta size karşı gelmemek için sorun yaratmadığını, daha sonraları içinde oynamak gelmediğini anlattı. Bir parçanız Veysel'in profesyonel sporcu olarak nerede görev verilirse oynaması gerektiğini düşünürken, diğer parçanız onun da bir bakıma haklı olduğunu kabul ediyordu.

Veysel'in yerinde olsaydınız. Nasıl bir tepki gösterebilirdiniz?

Kaynaklar:

Aktaş, Y. Kılıç, K. (2013). Bir Bakışta İletişim, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara.

Akyol, H. (2013). Türkçe Öğretim Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.

Aydın, N. (2009). Etkili İletişim Stratejileri, Kumsaati Yayınları, İstanbul.

Becerikli, S. (2021). İkna Edici Konuşma, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, (Ed. Derya Öcal) ISBN: 978-605-7638-12-0, Erzurum.

Batu M. Kalaman S. (2108). İletişimde Kavramsal Çerçeve: 2000 Yılı Sonrasında Türkiye'deki Yayınlar Üzerine Bir İnceleme, Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi, 11 (1): 19-39.

Cihangir, Ç. Z. (2011). Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Jones, L.W. Sinclair, R.C. Rhodes, R.E. Courneya, K.S. (2004). Promotingexercisebehaviour: An integration of persuasiontheoriesandthetheory of plannedbehaviour, British Journal of HealthPsychology, 9, 505–521

Doğan, Y. (2012). Dinleme Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Dökmen, Ü. (2008). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Erdal, Gültekin, İletişim ve Tipografi, İstanbul, Hayalperest Yayınevi, 2015.

Erdoğan, İ. (2002). İletişim Anlamak, Erk Yayınları, Ankara.

Gökdağ, R. (2016), Kişilerarası İletişim, Sınırsız Kitap Yayınevi, Eskişehir.

Işık M. (2017). İletişim Bilimine Giriş, Eğitim Yayınevi, Konya.

Kavut, S. (2018). Bir İletişim Edimi ve Kişilerarası İletişim Bileşeni Olarak Dinleme Becerileri, Journal Of SocıalAndHumanıtıesScıencesResearch, 5 (17), 218-229.

Koç, S. ve Müftüoğlu, G. (1998). "Dil Bilgisi Öğretimi", Türkçe Öğretimi, (Ed. S. Topbaş), Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayınları, Ünite 6. Eskişehir, 81-94.

Maden, S. (2013). Niçin Dinlemiyoruz? Dinleyememe Probleminin Sosyokültürel Analizi, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2(1), 49-83.

Maslow, A. (2001). İnsan Olmanın Psikolojisi, Pegasus Yayınları, (Çev. Okhan Gündüz), İstanbul.

Oxford Dictionaries (2017). Communication, https://en.oxforddictionaries.com/definition/ communication, erişim tarihi: 12.02.2020.

Oskay, Ü. (2014). Theodor W. Adorno'da "Kırılmış Totalite" Kavramı. Marmara İletişim Dergisi, 2 (2), 193-220. Retrievedfromhttp://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/435/3252

Oyman, M. (2018). İkna Kavramı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın no: 1479, Eskişehir.

Sezer, N. (2018). Etkili İletişim Becerileri, İstanbul Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Bölüm 7. İstanbul, 156-169.

TDK (2017). Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama= gts&guid=TDK.GTS.597991840f5e16.19445040, erişim tarihi: 12.02.2020.

Yeşiltuna D Ç. (2015). İletişim ve Medya, Nobel, Ankara.

Yüksel A.H. (2018). İkna Kavramı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları (Ed. Oyman, M.) Bölüm 1, Yayın no: 1479, Eskişehir, 2-20.

Yetim, A. A. Cengiz, R. (2016). Sporda Etkili İletişim, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Voltan Acar, N. (2012). İnsan İlişkileri İletişim (3.Basım), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ: FUTBOL VE HAFİYELER (1890-1904)

Dr. Öğr. Gör. Demet ÇAKIR KALEM*

* Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Yağmur bile burada sanki sükûtu bozmamak,
Hakanın vesvesesini uyandırmamak için korkarak
yağıyor, yapraklar sessizce hışıldıyor.[1]

II. Abdülhamid döneminde Yıldız Sarayı için yapılan bu betimleme, kendisinin tahta çıktığı tarih olan 1876 ve sonrasında yaşananların adeta yansıması idi. 1876 yılının ikinci yarısı Osmanlı Devleti için zor bir dönem olmuştur. 30 Mayıs 1876 tarihinde Padişah Abdülaziz tahtan indirilmiş, 4 Haziran 1876 tarihinde ise tutuklu bulunduğu Feriye Sarayı'nda öldürülmüştü. Sultan Abdülaziz'in yerine padişah olan V. Murat ise kısa süren saltanatı sonunda ruhi yetersizlik iddiasıyla 31 Ağustos 1876 tarihinde tahtan indirilmişti. Yeni padişah,veliaht olmasına rağmen Mithat Paşa'ya Yeni Osmanlıların uzun zamandır talep ettiği Meşruti Yönetim ve Anayasa sözü vererek tahta çıkan II. Abdülhamid olmuştu. Bunun üzerine 23 Aralık 1876 tarihinde ilk Osmanlı Anayasası olan "Kanuni Esasi" kabul edilmişti. Böylece fiili olarak çok uzun zamandır olmayan padişahların mutlak iktidarı, resmi olarak da sınırlandırılmıştı.

II. Abdülhamid saltanatının ilk günlerinde, devam etmekte olan Balkan sorununu önünde buldu. Ruslar, bölgede çeşitli ıslahatlar talep etmiş ancak reddedilmişlerdi. Sultan Abdülaziz döneminden beri devam eden Balkanlar'daki çatışmalar böylece Ruslara aradığı fırsatı vermişti.II. Abdülhamid savaşa taraftar olmasa da devlet adamlarının ısrarı ile girilen savaşta Osmanlı ordusu tarihinin en büyük yenilgilerinden birini aldı. Ruslar; doğuda Erzurum, batıda ise İstanbul'un banliyösü Ayastefanos'a (Yeşilköy) kadar geldiler. Bu gelişmeler üzerine II. Abdülhamid meclisi, 18 Şubat 1878 tarihinde tatil etti ve bir daha çağırmadı. Bu tarihten sonra giderek artan mutlak bir otorite ile ülkeyi yönetmeye başladı.

Kendinden önceki 2 padişahın azledilişi ve iktidarda olduğu 2 yıl içinde yaşadıkları, halk arasında "hafiyelik" olarak bilinen ilk modern istihbarat dairesi fikrinin olgunlaştırılıp 1880 yılında yine II. Abdülhamid döneminde kurulması sonucunu doğurmuştu.

---

[1] "Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldürmeye nasıl çalışmıştı?", 2. Bölüm, Türk Spor, 3 Mart 1934, Sene: 5, No. 23-230, s. 10.

1. II. Abdülhamid ve Hafiyeler

Osmanlı Devleti, yükselmesiyle paralel olarak istihbarat alanına da önem vermiştir. Savaş dönemlerinde bu amaçla görevlendirilmiş askerleri, diğer dönemlerde ise tüccar, seyyah ve çeşitli görevlileri kullanmışlardı. Osmanlı Devleti, diplomatik misyon amacıyla görevliler göndermeye diğer devletlere göre oldukça geç bir dönemde başlamıştır. Bu eksikliğe rağmen pek çok alanda olduğu gibi istihbarat alanında da coğrafyasında kurulmuş, geçmiş ve çağdaşı, devletlerin tecrübelerinden faydalanmıştır. 1570'de Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa, İstanbul'daki Venedik Balyosundan Osmanlı görevlilerine kriptografi ve şifre eğitimi vermesini istemiştir. Bu dönemde istihbarat elemanı açığı çekmeyen Osmanlılar, başta Ortodoks Hristiyanlar olmak üzere Avrupa'daki mezhep ve siyasi çatışmaların taraflarını birbirlerine karşı istihbari olarak kullanmışlardır.[2]

İlk Osmanlı Gizli Polis Teşkilatı, Padişah Abdülmecid döneminde İngiliz Büyükelçisi Stradford Canning'in yönlendirmesiyle kurulmuştur. Reşid Paşa tarafından kurulan bu teşkilatın başına muhtemelen Rum asıllı olan Civinis Efendi getirilmiştir. II. Abdülhamid döneminde ise gerek padişahın haber almaya verdiği önem gerekse politik ve diplomatik konjonktür nedeniyle istihbarat ön plana çıkmıştır.Yıldız Sarayından yönetilen istihbarat faaliyetlerinin başarısı, devrin ulaşım ve iletişim imkânları ile Osmanlı Devleti'nin yayıldığı coğrafya düşünüldüğünde yadsınamaz.[3]

Hafiyelik teşkilatını kuvvetli kılan ikili yapısıydı. Bir tarafta resmi devlet görevlileri, diğer tarafta onlardan daha etkili olup resmi işi hafiyelik olmayan ancak şahit olduklarını veya duyduklarını Saray'a haber edenler vardı. Bu ikinci gurubun içinde sade vatandaştan sadrazamlara kadar pek çok insanın yer aldığı söylenir.[4]O dönem bu gayri resmi hafiyeler tarafından verilen bilgilerin çokluğu "Osmanlı toplumunun bir yarısı diğer yarısı hakkında jurnal vermiştir" şeklinde espri konusu dahi olmuştur.[5]Sarayın kapısının jurnal vermek isteyen herkese açık olma-

---

2 Christopher Andrew, The Secret World: A History of Intelligence, Yale University-Press, 2018, ss. 121-125.

3 NizamettinNazifTepedelenlioğlu, Ordu vePolitika, İstanbul, BedirYayınları, 1967, s. 45.

4 EmreGör, II. Abdülhamid'inHafiyeTeşkilatı, İstanbul, Ötüken, 2015, s.40.

5 GáborÁgoston Bruce Alan, Masters Encyclopedia of the Ottoman Empire, New York NY, Facts on File, 2009, s. 278.

sının doğal bir sonucu olarak suiistimaller olabiliyor, yalan veya yanlış bilgi içeren ihbarlar gelebiliyordu. II. Abdülhamid iktidarının sembollerinden biri olan bu istihbarat yönteminin esas gücü tam da bu geniş bilgi ağıydı.[6]

2. II. Abdülhamid ve Futbol

Çin'in ts'ukü adındaki ilk top oyunları; Antik Yunan'ın harpastrum'u; Japonya'nın kemari'si;İtalya'nın calcio'su; Fransa'nın la soule'ü… [7]Dünyayı etkisi altına alan futbolun ortaya çıkışı hakkında net bir tarih olmamakla birlikte birkaç yüz yıl farkla da olsa tüm eski medeniyetlerde ayak topu oyununun bir geçmişi vardır.Bu geçmişin sağladığı alt yapı, başlangıcı belli olmasa da tüm dünyaya 19. yy ile birlikte İngilizler vasıtasıyla yayılmasında hemfikir olunan günümüz futbolunun neden bu kadar çabuk kabullenildiğinin de cevabıdır.

Osmanlı topraklarında 19.yy'ın son çeyreği, gerek Abdülhamid'in iktidarına gerekse tüm dünyayı etkisi altına alan futbolun Osmanlı topraklarına da İngilizler ve Levantenler aracılığı ile girişine şahitlik eden yıllardı. Birkaç kişiden oluşan topluluklardan bile şüphelenilen ve güreşin dahi yasaklandığı bu yıllarda,tamamı gençlerden oluşan kalabalıkların tehlikeli kelimeler olan "yeni" ve "Batı"dan gelen bir bilinmeyen etrafında bir araya gelmesinin hafiyelerin dikkatini çekmesi çok doğaldı. II. Abdülhamid döneminin nam salmış hafiyeleri ve futbola heveslenen ilk gençler arasında geçen olaylar, bunların jurnallere yansıması ve Abdülhamid'in bu havadisler karşısındaki tavrı, dönemin sadece futbola değil,toplumun geneline bakış açısını yansıtması açısından da oldukça önemlidir.

Futbol, Osmanlı topraklarında devletin batıya en yakın azınlığı Levantenler ve bu sporun kaynağı olan İngilizler tarafından oynanmaya baş-

---

6 Bkz.: Neomi Levy Aksu 'InstitutionalCooperation and Substitution The Ottoman Police and Justice System at the Turn of the 19th and 20th Centuries',ss. 146-168 in eds. Marc Aymes, Benjamin Gourisse, Élise Massicard, Order and Compromise:Government Practices in Turkeyfrom the Late Ottoman Empire to the Early 21st Century, Leiden and Boston: BRILL, 2015, s.152.

7 Futbolun gelişim süreci ve ayak topu oyunları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mahmut Sert, Gol Atan Galip; Futbola Sosyolojik Bir Bakış, İstanbul, Bağlam Yayınları, Ekim 2000, s. 51-58; TheoStemmler, Futbolun Kısa Tarihi, Ankara, Dost Yayınları, 2000, s. 11-49.

landı. Levanten aileler çoğunlukla İstanbul'da Beyoğlu (Pera), Büyükdere, Adalar ve Moda'da; İzmir'de Alsancak (Punta) ve Bornova'da ve Selanik'te otururlardı. İlk dönemlerde Osmanlı tebaası gençleri uzun bir süre bu yeni oyunu izlemekle yetindiler. Hal böyleyken İngiliz gençlerinin de salt bir hoşgörü ile karşı karşıya olduğunu söylemek, tarihi tam yansıtmamaktadır. Futbol ya da ayak topu oyununa dair Osmanlı Arşivi'ndeki en eski tarihli aşağıda yer alan belge, futbol maçı için toplanmak üzere olan bir topluluğun haberinin saray çevresine uçtuğu anda zabıtaların soluğu yanlarında alıp uygunluk raporu hazırlandığını göstermektedir:

"Kadıköy'ünde Moda'da ikamet eden İngiltere Devleti tebaasından Mösyö Vitek'in oğullarının nezareti altında olmak üzere Dersaadet'de sakin 20–25 kadar genç İngiliz'in geçen yıllarda olduğu gibi dünkü Cumartesi günü de Kuşdili çayırında toplanarak iki tarafı kapı şekline konulmuş ve etrafına hat çekilmiş bir daire içinde lastikten mamul top ile oynadıkları görülerek olay soruşturulmuştur. Yapılan tahkikatta, oyunun yardımsever İngilizler tarafından mektepler yararına düzenlendiği, bu vesileyle toplanacak yardımın, İngiliz delikanlılarının oynadığı oyun kim

> tarafından kazanılırsa onlar tarafından mekteplere bağışlandığının kabul edileceği anlaşılmıştır. İngilizlerin, bu maç yapılana kadar her Cumartesi günü toplanıp talimlerine devam edecekleri de öğrenilmiştir. Üsküdar mutasarrıflığı esas maçın ne zaman yapılacağını, ne miktar para toplanacağını ve hangi mekteplere dağıtılacağını da araştırmaktadır. Bütün bunlar yaşanırken her hangi bir uygunsuzluğun meydana gelmemesi için tedbirler alınması ve gelişmelerin Zaptiye Nezareti'ne bildirilmesi gerekmektedir. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 11 Teşrinisani 1306[8]

Yabancıların ve gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarının hafta sonları eğlenmek ve top oyunları oynamak için gittikleri, Fenerbahçe'nin de kuruluş yeri olan Kuşdili Çayırı, İstanbul'daki bilinen en eski futbol oynama alanlarından biri iken belgede "önceki yıllarda olduğu gibi" tabirinin bulunması, 1890'dan önce de yabancıların kendi aralarında futbol müsabakaları tertip ettiğini göstermektedir.[9]

İki tarafı kapı şekline konulmuş ve etrafına hat çekilmiş bir daire içinde lastikten yapılmış bir top ile oynanan bu oyunun etrafında topladığı kalabalık sakıncalı bulunsa da tahkikat sonucu, bu oyunun okullar yararına tertip edilmiş olduğu anlaşılmış ve İngiliz gençlerinin esas maça kadar her cumartesi talim yapmalarına da icazet verilmişti. Ama dönem gereği olayı bu şekilde noktalamak doğru olmazdı. Gerek talim maçları ve esas maçın asayişi, gerekse toplanacak yardım parasının miktarı ve hangi okullara verileceğinin Üsküdar Kaymakamlığı tarafından araştırılacağı ve gelişmelerin Emniyet Müdürlüğü'nün öncülü olan Zaptiye Nezareti'ne sunulacağı Saray'a bildirilmiştir.

---

8 "Kadıköy'de İngiliz gençlerinin oynadığı top oyunu hakkında tahkikatın yapılacağı", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 6, Gömlek Sıra No: 89. Tarih: 11 Teşrinisani 1306 (Rumi): 10 Rabiulahir 1308 (Hicri), 23 Kasım 1890 (Miladi).

9 Osmanlı Arşivleri'nde futbol hakkında bilinen ilk belge 1890 tarihli olsa da belgenin içeriğinde görüldüğü üzere bu top oyunu, Osmanlı topraklarında daha önceleri oynanmaya başlanmıştır. Futbolun, belgeyi hazırlayan görevli için bilinirliği çok yakın veya uzak tarihli olabilir. Her ne kadar bu tarih için net bir bilgi ileri süremesek de oyunun ilk defa Avrupa ile yakın ekonomik ve kültürel ilişkilere sahip İstanbul, İzmir ve Selanik gibi şehirlerde yoğun olarak yaşayan Levantenler ve İngilizler tarafından oynandığını ifade edebiliriz. Bu durumda hayatın olağan akışına uygun olarak futbolun Osmanlı coğrafyasına girişi ile ilgili, söz konusu şehirlere ve Avrupa'daki popülerliğine paralel olarak, 19. yüzyılın ortaları tarihlenebilir.

3. II. Abdülhamid, Hafiyeler ve Futbol

1900 senesi… Hafiyenin, karşılığında Fenerbahçe yarımadasını isteyecek kadar önemli gördüğü jurnali Saray'a bildirme yöntemi dahi önem arz ediyordu. İşi olduğundan büyük göstererek öyle aksettirmek ve ona göre netice almak için yağmurlu bir gece yarısı Fenerbahçe'den Dolmabahçe rıhtımına sandalla geçen hafiye Kocasakal ve yaveri, rıhtımdan at arabasıyla vardıkları sarayın kapısını nöbetçilere acele ile açtırdılar. Bir süre bekletildikten sonra Abdülhamid'in huzuruna alınan hafiye söze şöyle başladı:

> "Maruzatımızı Şevketmaap efendimize Serkâtibişehriyarileri vasıtasile arzedecektik.. Fakat vakit geçecek. Bugün men ve müsaderesi için iradei hümayunlarını dilediğimiz maslahat ihmal ve tehire sığmaz."[10]

Sözlerinin padişah üzerindeki tesirini tarttıktan sonra onun hayatını tehlikeye, memleketi fitne ve fesada sürükleyeceğini ileri sürdüğü bu oyunu şu sözlerle ifade etti:

> "…son zamanlarda bazı ecanip makulesinin mektepli efendilerle birlikte meşin örtülü, derununda mevadimüştaile olduğu zan ve tahmin edilen kürreimusattahaya müşabih bir nevi aleti ötede beride eşkal ve elvanı muhtelifede libaslar ve manidar rümuzatı havi gömlekleri labis olarak açıklıkta ve esafilinasın topluca bulunduğu mahallelerde haşa huzurdan, ayak darbesile birbirlerine attıkları ve arada sırada aralarında gol!..Enbul..Pangaltı.. Pas.. Oflu Sait..Haftalayim..gibi şifreli kelimat ile taatii efkara mücaseret ettiklerini istihbar ettik. Pazar günü de aynı oyunu daha kalabalık bir şekilde.."[11]

Hafiyenin sözünü kesen Abdülhamid, daha önceden malumu olduğunu ancak haberin tekrarlanmasının durumun da ayyuka çıktığını gösterdiğini söyleyerek cebinden çıkardığı arzuhali kılıflı büyük bir kâğıdı hafiyeye uzattı. Kendinden atik davranan hafiyenin kim olduğunu merak eden Kocasakal, kâğıdın üstünde yazanları acele ile okudu:

> "…Kadıköyünde Kuşdili çayırında bazı İngiliz gençleri tarafından önümüzdeki Pazar günü büyük top (futbol) müsabakaları

---

10 "Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldirmeye nasıl çalışmıştı?", 3. Bölüm, Türk Spor, 11 Mart 1934, Sene: 5, No. 24-231, s. 7.

11 A.e., s. 7.

> icra edileceği ve bu müsabakaya bizim gençlerin de iştirak eyleyeceği haber alınmış olduğundan bu gibi muhilli asayiş müsabakaların meni icrası hususunda emrü ferman..”[12]

Haberin tekrarlanması üzerine büsbütün korkuya kapılan II. Abdülhamid, futbol amacı ile toplanacak gençlerin asıl maksatlarının ve bunda İngilizlerin ilgi derecesinin ne olduğunun tahkik edilip edilmediğini sordu ve ekledi:

> “Mesmuatıma nazaran kaleden kaleye top endahtı suretile bir nevi fesat nümunesi izhar ediliyormuş..”[13]

Hemen ardından Kocasakal söz konusu olayı tahkik ettiğini beyan ettiği sözlerine şöyle devam etti:

> “…makamı mazerette bize bunun terbiye-i bedeniyenin bir şubesinden madut nam oyun olduğunu beyan ediyorlar.. Halbuki esnayı lubiyatta bu kelimatın bazılarını telaffuz ettikleri zaman etraflarında toplanan halk cuş ve huruşa geliyor.. Alkış tutup yaşa diye bağırıyor. Bunların manayimuzmeri pek hayra alamet şeyler değil..”[14]

Kocasakal padişahın düşünceye daldığını görerek sözüne devam etti:

> “Yapılan ihbarda istical gösterildiği, iyice tahkik olunmadığı tebeyyün etmektedir. Filhakika ilk oyun İngiliz gençlerile olmuşsa da onu müteakip Pazar günü de bazı mektepli Osmanlı gençleri kendi meyanelerinde bu bid’atı tekrarlamışlar ve bunu bu suretle aralarında bir fesat ve fitne vasıtası haline ifrağ eylemişlerdir.”[15]

Hafiyeler ve jurnallerinin önemli olduğu bu dönem için gerek havadisleri ilk ileten olma gerekse içeriğini farklı ve önemli gösterme çabası göze çarpmaktadır. Dönemin yönetim anlayışı için kalabalıkları bir araya getiren bu sporun barındırdığı İngilizce orijininden kaynaklı “gol, enbul, pangaltı, pas, Oflu Sait, haftalayim, top” gibi terimlerin dikkate değer olduğu açıktır. Türkçe’de aynı zamanda bir silahın da adı olan ‘top’ terimini ilk duyan hafiye, alacağı ödülün büyüklüğünü düşünerek Moda’dan Dolmabahçe Sahiline kadar yüzmüş dahi olabilir. Bu durum,

---

12 A.e., s. 19.
13 “Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldirmeye nasıl çalışmıştı?”, 4. Bölüm, Türk Spor, 17 Mart 1934, Sene: 5, No. 25-232, s. 14.
14 A.e., s. 14.
15 A.e., s. 14.

jurnali veren hafiyenin kötü niyetinden çok, daha önce duymadığı bu kelimeleri anlamlandırma çabası olarak görülebilir. Futbolun etrafında oluşan bu yanlış anlaşılma ve şüphe karışımı kaosun sonucunda II. Abdülhamid tarafından Zabtiye Nezareti'ne şu emir tebliğ edildi:

> "Mahı hali ruminin 16 ncı Pazar günü Kadıköyünde Kuşdili nam mesire mahallinde futbol müsabakası icra edileceği ve bu musaraalara Osmanlı gençlerinin de iştirak eyliyeceği haber alınmış olmağla bu gibi muhilli asayiş lubiyatın meni icrası hususunun muktezayı iradeiseniyei cenabı hilafetpenahiden olduğu emrü işar olunur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir."[16]

Oyunu icra eden gençlerin oyun esnasında kullandıkları yukarıda bahsi geçen terimlerin şifreli sözler olarak değerlendirilmesi ve bu sözlerden bazılarının zikredilmesiyle halkın büyük bir sevinçle tezahüratta bulunmasının hafiyeler tarafından hayra yorulmaması da, padişahın korkularını büsbütün artırmaktaydı. İstanbul'da güvenli tek alan olduğu için sadece okul duvarlarının gerisinde[17]oynanan futbolun,saraydan uzak olan Selanik ve İzmir'deki durumu ise oldukça farklıydı.

II. Abdülhamid'in iktidar yıllarına denk gelen 19. yüzyılın son çeyreği, Osmanlı'nın sosyal ve ekonomik açıdan yüzünü Batı'ya çevirdiği yıllardı. Bu durumun spor alanına yansıması ise Levantenler aracılığı ile gerçekleşmişti. Özellikle İstanbul, İzmir ve Selanik'te yaşayan Levanten aileler, birçok Batı kökenli sporu bu şehirler ile tanıştırmıştı.

İstanbul'da özellikle Taksim, Arnavutköy, Bağlarbaşı, Göksu ve Okmeydanı gibi bazı yerlerde futbol dışında golf, binicilik, kriket, basketbol, beyzbol vb. sporlar farklı gruplar tarafından oynanıyordu.[18]Ancak halkın daha fazla ilgisine mazhar olan ve bu sebeple hızla yayılan spor

---

16 A.e., s. 14.

17 Dünyanın birçok yerinde sanayileşmenin de etkisiyle maden ve liman işçileri gibi işçi sınıfları arasında hızla yayılan futbolun, Osmanlı topraklarında farklı yol izlemesi de yine yasaklamalar sebebiyle tek güvenli alan olan "okul duvarlarının gerisinde" oynanmasından dolayıdır ki bu sebeple ülkemizde işçilerden oluşan gerek futbol kulübü gerek taraftar bazındaki örgütlenmeler de yaklaşık yarım asır geriden örneklerini takip eder.

18 Ayrıntılı bilgi için bkz.: Clarence Richard Johnson, ConstantinopleTo-Day; Or, the-PathfinderSurvey of Constantinople; A Study in OrientalSocial Life, New York: The-MacmillanCompany, 1922, s. 283.
Near East CollegeAssociation, TouristguidetoConstantinople, New York: Near East Colleges, 1923, s. 59.
K. ZiyaMufti-Zada,Speaking of theTurks, New York, DuffieldandCompany, 1922, s. 191.

dalı futbol idi. Tarihte bilinen ilk futbol kulübü olan İngiliz Sheffield F.C.'nin 1857'de kurulmasından çok kısa bir süre sonra (1870'lerden itibaren) Bornova'yı futbol ile tanıştıran da Levanten gençlerdi. 1894'te İzmir'de ikamet eden La Fontaine ailesinin ileri gelenleri tarafından kurulan "Bournabat Football and Rugby Club" da Türkiye'de resmi nizamnamesi ve tüzüğü ile oluşmuş ilk futbol takımıydı.[19]

19. yüzyılın sonlarına kadar İzmir'in zengin Levanten ailelerinin tekelinde olan futbol oyunu daha sonra Bornova'daki Rum nüfusun da ilgisini çekti ve ilk olarak Bornova'da oynanmaya başlayan futbol, Rum takımları olan Panionios, Apollon ve Pelops ile Ermeni takımları Apetyan ve Vartanyan'ın katılımıyla geniş halk yığınlarına ulaştı.[20]

Aynı dönemde İstanbul'da ise insanların bir araya gelmesini sağlayan futbol ve benzeri oyunlar hala Zaptiyeler tarafından denetim altında idi:

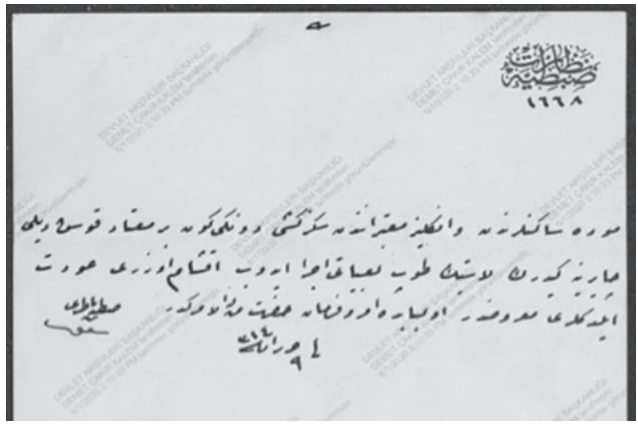

ss

"Moda sakinlerinden ve İngiliz mu'teberanından sekiz kişi dünki gün bir müdded Kuşdili Çayırı'na giderek top lu'biyyatı icra idüp akşamüzeri avdet ettikleri ma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i veliyyül emrindir.

Zabıta Nazırı
Saffet"[21]

19 RüştüDağlaroğlu, Haluk San, Türkiye FutbolTarihi (1890-1923), Ankara, Türk TicaretBankasıyay., 1973, s. 4-5.

20 "SpordaİlklerinKentiBornova… ", (Çevrimiçi) http://www.bornovasporfk.com.tr/?pnum=30&pt=SPORDA+%C4%B0LKLER%C4%B0N+KENT%C4%B0, 15/04/2020.

21 "Moda sakinlerinden bazı İngilizlerin Kuşdili Çayırı'nda top oynadıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende

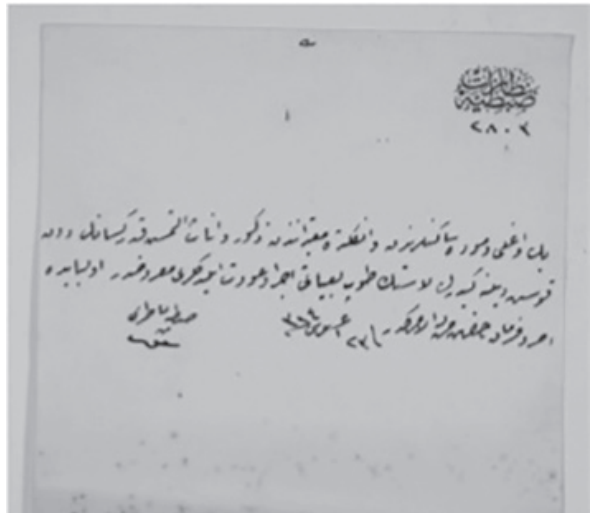

28 Haziran 1898 tarihinde, Moda sakinleri ve İngiliz ileri gelenlerinden oluşan sekiz kişinin Kuşdili Çayırı'nda bir müddet top oyunu oynayıp dönmeleri, olaysız sonuçlandığı için Zabıta Nazırı tarafından sadece zabıt tutulmuş, ancak herhangi bir işlem yapılmamıştır.

> "Beyoğlu ve Moda sakinlerinden ve İngiltere mu'teberanından zükurve inas 60 kadar kesanın dün Kuşdili'ne giderek lastik top lu'biyyatıicra ve avdet ettikleri ma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 23 Ağustos 1314
>
> Zabıta Nazırı
> Saffet"[22]

4 Eylül 1898 tarihli bu belgede ise İngiliz ileri gelenleri ve Moda sakinlerinin yanına, bu kez eklenen Beyoğlu sakinlerinden kadın ve erkek 60 kadar kişinin yine aynı yerde oynadıkları lastik top oyunu raporlanmıştır. Oyunun etrafında toplananlar bir önceki zaptın üzerinden geçen sadece birkaç aylık süre zarfında neredeyse 8 katına çıkmıştır.

Tam da korkulduğu üzere bu top oyununun etrafındaki kitle artıkça

---

Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı,Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 21, Gömlek Sıra No: 32. Tarih: 9 Haziran 1314 (Rumi): 1 Safer 1316 (Hicri), 21 Haziran 1898 (Miladi).

22 "Beyoğlu ve Moda sakinleri ile İngiltere ileri gelenlerinden kadın ve erkek bir grubun Kuşdili Çayırı'nda lastik top oynadıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı,Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 21, Gömlek Sıra No: 119. Tarih: 23 Ağustos 1314 (Rumi): 17 Rebiülahir 1316 (Hicri), 4 Eylül 1898 (Miladi).

yapılan müdahaleler de artmaktaydı. Ancak buna rağmen pes etmeyen Osmanlı gençlerinden Reşat Danyal, Fuat Hüsnü ve birkaç arkadaşları 1899 yılında, dönemin baskıcı uygulamalarından kurtulabilmek için İngilizce isimle "Black Stockings"i kurdular. Bu ilk Osmanlı futbol kulübü, sarayın durumdan haberdar olmasıyla ancak birkaç ay yaşayabildi.[23] Başka şehirlere gönderilmeleri için irade çıkartılan gençler[24] için araya giren Reşat Paşa'nın "mesele oyundan ibarettir, önemli bir şey yoktur" demesi

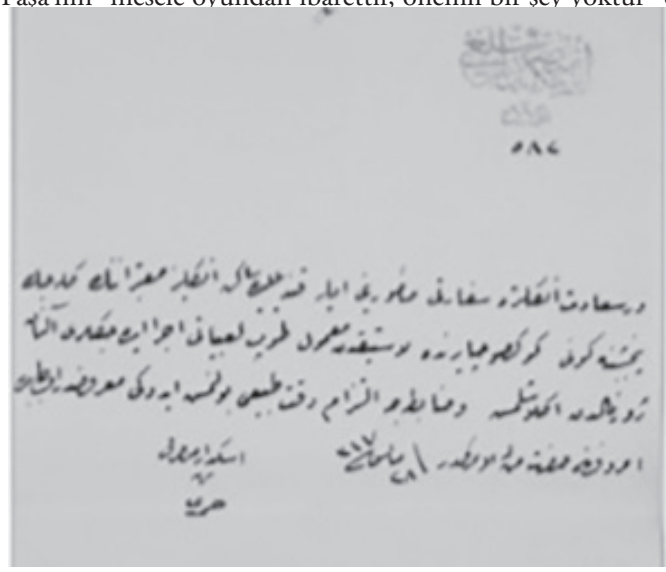

üzerine iş tatlıya bağlansa da kulüp kapatılmaktan kurtarılamadı.[25]

Osmanlı gençleri bu oyunu oynamanın yollarını ararken gayrimüslim gençler tutulan zabıtların gölgesinde futbolun tohumlarını Osmanlı topraklarına atıyorlardı:

> "Der-Saadet İngiltere Sefareti me'murini ile Kandilli'de sakin İngiliz mu'teberanının gelecek penşembe (5. gün) günü Göksu Çayırı'nda lastikten ma'mul top lu'biyyatı icra edecekleri alınan jurnalden anlaşılmış ve zabıtaca iltizama dikkat tabii bulunmuş

---

23 Ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk San, Tevfik Ünsi ve Samim Var, Futbol Ansiklopedisi, İstanbul, Ticaret Postası Matbaası, 1963, s. 30.

24 Başkentten uzaklaştırılmak istenen siyasi suçlular için uygulanan İstanbul'dan uzak şehirlere sürgün gibi bir cezaya muhatap olmak için bu Türk gençlerinin futbol oynamaları yeterli olmuştu.

25 Bkz. Atıf Kahraman, Osmanlı Devleti'nde Spor, Ankara, T.C. Kültür Yayınları, 1995, s. 672.

idüğüma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 28 Mayıs 1317

Üsküdar mutasarrıfı
Hamdi"[26]

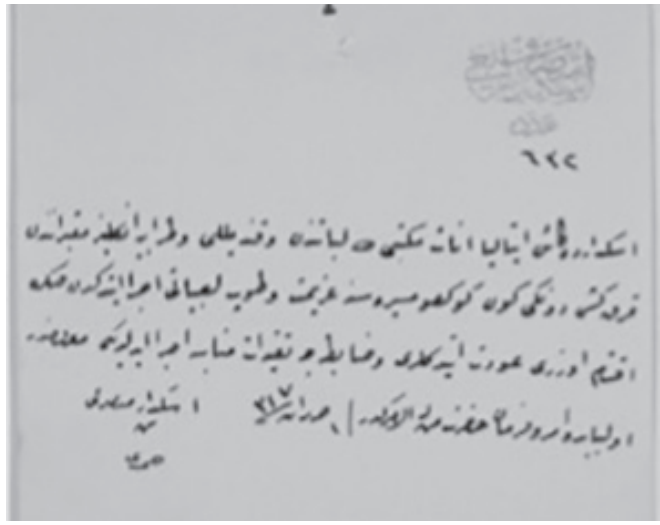

İstanbul İngiltere Elçiliği memurları ile Kandilli'de yaşayan İngiliz ileri gelenleri arasında oynanacak olan lastikten yapılmış top oyununun bu kez Göksu Çayırı'nda olacağı ve zabıtanın gerekli dikkati göstereceği de ayrıca arzedilmiştir.

"Üsküdar'da kâin İtalya İnas Mektebi talibanından ve Kandilli ve Tarabya İngiliz mu'teberanından 40 kişi dünkü gün Göksu mesiresine azimet ve top lu'biyyatı icra ettikten sonra akşamüzeri avdet ettikleri ve zabıtaca takayyüdat-ı menasibe icra edildiği ma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 1 Haziran 1317

Üsküdar Mutasarrıfı
Hamdi"[27]

---

26 "Dersaadet İngiltere Sefareti memurları ile Kandilli'de sakin İngiliz muteberanının Küçüksu Çayırı'nda top oynayacakları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y.PRK. ZB., Dosya No: 27, Gömlek Sıra No: 59. Tarih: 28 Mayıs 1317 (Rumi): 22 Safer 1319 (Hicri), 10 Haziran 1901 (Miladi).

27 "Üsküdar'daki İtalya İnas Mektebi öğrencileri ile Kandilli ve Tarabya müteberanından bazılarının Göksu mesiresine giderek top oynadıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı

14 Haziran 1901 tarihli bu belgede, Kandilli ve Tarabya'da yaşayan İngiliz ileri gelenleri ile birlikte Üsküdar'da bulunan İtalya Kız Okulu'nun

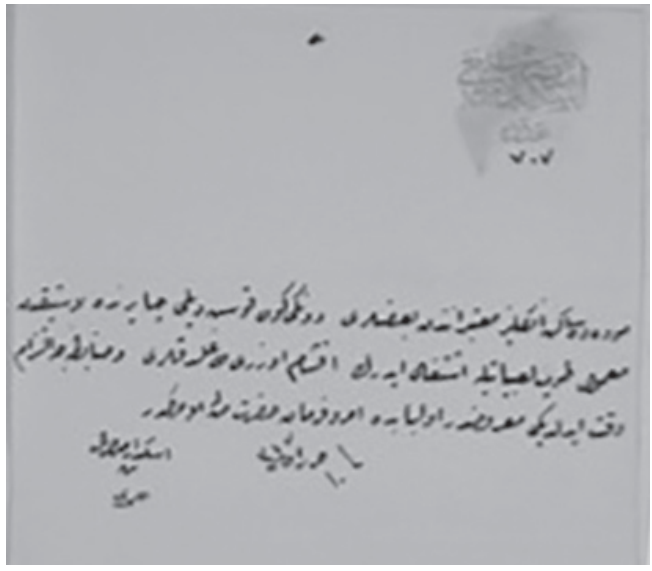

öğrencilerinin de, oluşan bu 40 kişilik gruba dâhil olması dikkate değer bir husustur. Bu grubun, Göksu mesiresine gidip top oyunu oynadıktan sonra döndükleri ve çalışmalarının uygun icra edildiği Üsküdar Kaymakamlığı tarafından arz edilmiştir.

> "Moda'da sakin İngiliz mu'teberanından bazıları dünkü gün Kuşdili Çayırı'nda lastikten ma'mul top lu'biyyatiyle iştigal ederek akşamüzeri dağıldıkları ve zabıtaca iltizama dikkat edildiği ma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ülemrindir. / 10 Haziran 1317
>
> Üsküdar Mutasarrıfı
> Hamdi"[28]

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye NezaretiMaruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 27, Gömlek Sıra No: 76. Tarih: 1 Haziran 1317 (Rumi): 26 Safer 1319 (Hicri), 14 Haziran 1901 (Miladi).

28 "Moda'da bazı İngilizlerin Kuşdili Çayırı'nda lastik bir topla oynadıkları ve dağıldıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 28, Gömlek Sıra No: 38. Tarih: 10 Haziran 1317 (Rumi): 6 Rebiülevvel 1319 (Hicri), 23 Haziran 1901 (Miladi).

Moda'da ikamet eden İngiliz ileri gelenlerinin Kuşdili Çayırı'nda lastikten yapılmış top oyunuyla uğraştıktan sonra dağıldıkları ve zabıtanın gerekli dikkati göstermiş olduğu yine Üsküdar Kaymakamlığı tarafından kayda geçmiştir.

> "31 Temmuz 317 tarihli ariza-i mütekaddimeçakerane arz olunduğu üzere dünkü gün Beyoğlu ve Moda İngiliz mu'teberanından mafamilya 100 kişinin Kuşdili Çayırı'na gelerek mutadlarıveçhile lastikten ma'mul top lu'biyyatıyla iştigal ve akşamüzeri dağıldıkları ve zabıtaca takayyüdat-ı münasebe-i bilicra mugayir rıza-i ali bir güna ahvalin vukua gelmediği ma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 3 Ağustos 1317
>
> Üsküdar Mutasarrıfı
> Hamdi"[29]

[29] "Beyoğlu-Moda İngiliz muteberanından bir miktar şahsın Kuşdili çayırında top oynayıp vukuatsızca dağıldıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y.PRK. ZB., Dosya No: 29, Gömlek Sıra No: 4. Tarih: 3 Ağustos 1317 (Rumi): 2 Cemaziyelevvel 1319 (Hicri), 17 Ağustos 1901 (Miladi).

Aynı yıl içinde tutulan bu zabıtta ise Beyoğlu ve Moda'nın İngiliz ileri gelenlerinden 100 kişinin ailecek Kuşdili Çayırı'na gelerek alışıldığı şekildeyine lastikten yapılmış bu top oyunu ile eğlenmeleri ve gerek asayişe gerek padişahın rızasına aykırı bir durum olmadan dağıldıkları raporlanmıştır. Bu zabıt, oyunun etrafında toplanan kalabalığın hızla arttığını

gösterirken "mafamilya"tabiri de bu eğlencenin ailecek yapılan bir sosyal etkinlik olmasına atıfta bulunmuş oluyordu.Zapta geçen "alışıldığı şekilde" (mutadları veçhile) tabiri ise henüz adı konmamış bu top oyunun kısa sürede toplum içinde edindiği yeri göstermesi açısından oldukça önemli iken zabıtalar açısından olağan bir aktiviteye dönüştüğününde kanıtıdır (kalabalıklar sorun çıkarmadığı sürece).

> "Moda'da kâin İngiliz Rudin Kulübü'nde bu gece o civardaki İngiliz mu'teberanının çocukları tarafından lastikten ma'mul top lu'biyyatı icra edileceği ve bunda yalnız çocukların ebeveynleri bulunacağı alınan jurnalden anlaşılmış ve zabıtaca iltizama dikkat tabii bulunmuş idüğüma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 11 Şubat 1317
>
> Üsküdar Mutasarrıfı
> Hamdi"[30]

[30] "Moda'da İngiliz RudinKulubü'nde İngiliz çocuklarının top oynayacaklarının haber alındığı", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi,Yıldız

1902 senesinde yapılan bir başka jurnalde de, Moda'da bulunan İngiliz Rudin Kulübü'nde yine aynı civarda oturan İngiliz ileri gelenlerinin çocuklarının lastikten yapılmış top oyununu icra edecekleri ve onları izleyenlerin de sadece ailelerinin olacağı yazarken Üsküdar Kaymakamlığı tarafından zabıtanın gerekli dikkati göstereceği de ayrıca Saray'a arz edilmişti.

1902 yılında James Lafontain ve Horace Armitage'in "Futbol-Association"u kurmalarının ardından ortaya çıkan "Cadikeu Fuetball Club" (Kadıköy Futbol Kulübü-1902)[31], "Moda Futbol Club" (1903) ve "Rum Elpis Futbol Kulübü" (1904), Osmanlı topraklarında kurulan ilk kulüpler arasında yer almışlardı.[32] 1903 yılında padişah tarafından çıkarılan özel fermanla kurulan ilk Osmanlı kulübü "Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye"ye[33] rağmen sarayın futbol üzerindeki gölgesi hala devam etmekteydi:

> "Moda'da vaki İngiliz mektebi talebesinden ve sefaret maiyet-i mahsus taifeden 22 kişinin dünkü gün Kuşdili Çayırı'nda lastikten ma'mul top lu'biyyat icra ettiği esnada seyretmekte bulunan Selimiye Kışlası hümayunu topçu binbaşlarından Galip Bey'in maiyetinde müstahdem asker-i şahane efradından birinin nasılsa lu'biyyat için rekz itmiş oldukları işaret arasından geçmeyle Fransa tebaasından ve Duyun-i Umumiye me'murlarından Badafikmahtumuşabb-ıemredelbürzelindeki değnekle nefer-i merkumun başına urduğu ve başka uygunsuzluğa meydan verilmeksizin derhal lu'biyyata hitam verilerek sağladıkları alınan jurnalden anlaşılmış ve bu babdaki evrakı tahkikanın ciheti adliyeye derdest

Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No:32, Gömlek Sıra No: 18. Tarih: 11 Şubat 1317 (Rumi): 16 Zilkade 1319 (Hicri), 24 Şubat 1902 (Miladi).

31 1901'de tamamen Türklerden oluşan ilk Türk kulübü Black Stocking'in ilk ve son maçının tek golünü atan Fuat Hüsnü ve arkadaşları maçtan sonra saray hafiyelerinin sahaya baskın yapması sonucu gözaltına alındılar. O sıradaaskerîokuldaokuyanFuat Hüsnü, "Rumlarlaaynıkıyafetlerigiyerek top talimiyapmak" suçuylaaskerîmahkemed eyargılandıveküçükbircezaylakurtulanFuatHüsnü Bey, "Bobby" takmaadıylaKadıköy Futbol Kulübü'nde futbola devam ettivebirdaha Osmanlı hafiyelerinintakibineuğramadı. *

* Türk Futbol Tarihi C. 1-2, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, Gül-Basım Yayın AŞ., Haziran 1992, s. 11.

32 Rüştü Dağlaroğlu, 1907–1987 Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi, İstanbul, Dur Ofset, 1987, s.13.

33 Vala Somalı, Türk Sporunda 75 Yıl: Beşiktaş Spor Tarihi 1903-1978, İstanbul, Beka Basımevi, 1978, s. 9-10.

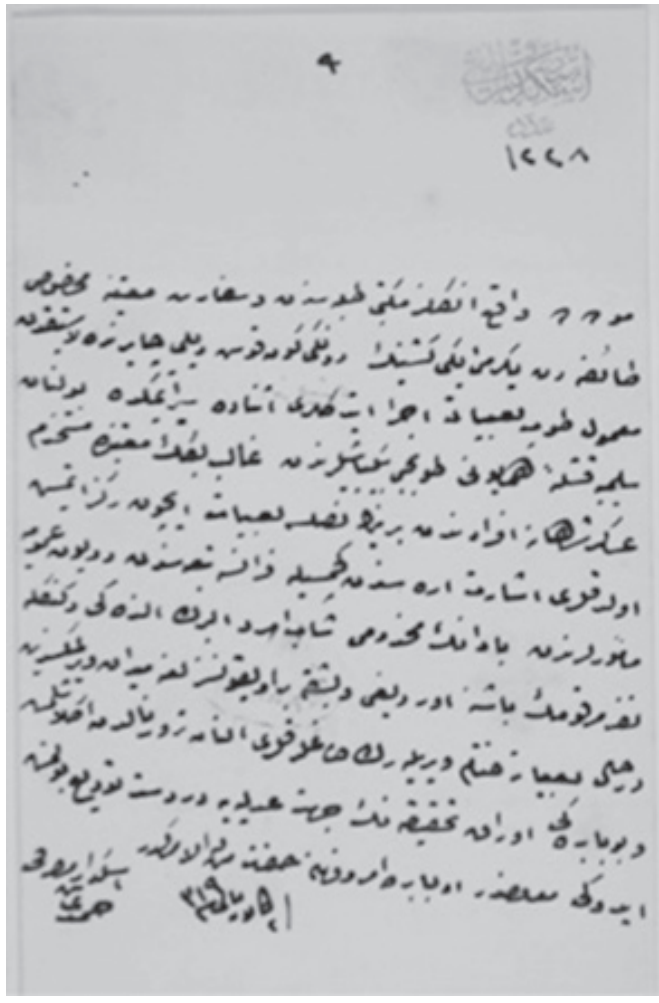

tevdi bulmuş idüğüma'ruzdur. Ol babdaemr-ü ferman Hazret-i men leh'ül-emrindir. / 2 Kânunusani 319

Üsküdar Mutasarrıfı
Hamdi"[34]

[34] "Moda'da İngiliz Mektebi talebesinden ve sefaret maiyet taifelerinden bazılarının Kuşdili Çayırında top oynadıkları esnada oradan geçen Selimiye Kışlası Topçu Binbaşısı Galip Bey'in maiyetinde müstahdem bir neferin başına deynekle vurulduğu", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı,Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 33, Gömlek Sıra No: 87. Tarih: 2 Kânunusani 1319 (Rumi): 26 Şevval 1321 (Hicri), 15 Ocak 1904 (Miladi).

1904 senesine ait incelediğimiz dönemin son belgesinde ise top oyunu haberinin yanı sıra bizleri farklı bir jurnal de beklemekteydi. Moda'da meydana geldiği belirtilen bu olayda öncelikle İngiliz Okulu öğrencilerindenve elçilik emrinde çalışanlardan oluşan 22 kişilik bir grubun Kuşdili Çayırı'nda lastikten yapılmış top oyunu icra edildiği belirtilmişti. O esnada oyunu seyretmekte olan Selimiye Kışlası topçu Binbaşı Galip Bey'in emrinde çalışan askerlerden birinin, oyun için dikilmiş olan işaret arasından geçmesiyleFransız tebaasından ve Duyun-i Umumiye (Genel Borçlar) memurlarından Badafik'in genç oğlu tarafından elindeki değnekle askere vurduğu ve oyuna derhal son verilerek başka bir uygunsuzluğa meydan verilmediği jurnalden anlaşılmış, ayrıca bu konudaki tahkikatınadliyede devam ettiği de arz olunmuştur.

Bu belgede de görüleceği üzere futbolun İstanbul özelinde bilinirliği artmış, artık sıradan asayiş problemlerinin nesnesi durumuna gelmişti.

SONUÇ YERİNE

Modern futbol,geçmişte pek çok kültürde benzer türleri olan ancak 1863 İngiltere Futbol Birliği tarafından kuralları belirlenebilmiş basit bir oyundur.Kural kitabında sadece 17 maddesi olan bu basit oyun, birkaç istisna dışında dünyanın bütün ülkelerinin en popüler sporudur. Onu hayata geçirebilmek için direkleri ve çizgileri olan uygun ölçülerde çim bir saha ve nizami bir top, krampon ve diğer ekipmanlar gerekebilir ama sadece düz bir zemin, ayak ve el darbeleriyle hareket kabiliyeti olan dairesel hatlara sahip bir cisim de yeterlidir. İşte bu nedenlerle futbol, önceleri farklı isimler altında dahi olsa,ilk oynandığı günden itibaren oyuncu ve taraftarlardan oluşan kalabalıkların giderek arttığı bir ortam oluşturmuştur. İngiltere ve Kıta Avrupası'nda futbol, sahip olduğu şiddet potansiyeli ve kalabalıkları bir araya getirme gücü sayesinde iktidarların hem hedefi hem de aracı olagelmiştir.Elitler tarafından küçümsenen bu spor, iktidarlar tarafından yasaklanmaya ve kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. Bu coğrafyada ise 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı toplumundaki Levanten ve yabancı unsurlar arasında oynanmaya başlayan futbol, giderek toplumun tamamına yayılmıştır. İncelediğimiz dönemde iktidarda bulunan II. Abdülhamid, çok uzun süredir hiçbir Osmanlı Padişahına nasip olmamış bir güç ve yetki ile devleti yönetmekteydi. Padişah mutlak iktidarını korumak için güçlü bir güvenlik bürokrasisi ve istihbarat ağına sahipti. Futbolun yükselişi ve etrafında oluşan kalabalıklar bu yapıların

dikkatini çekmiş, jurnal ve raporlar ile Padişah bilgilendirilmişti. "Şüphe" ve "kontrol" bu koşullarda Osmanlı topraklarına yayılmaya başlayan futbola yönelik bakışı anlatan kelimelerdir. Bu çalışmada yer alan arşiv belgelerinin analizi, dönemin siyasi ve toplumsal yapısının yanında futbol özelinde Türk spor tarihine ışık tutacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

1. Ágoston, Gábor; Alan, Bruce: Masters Encyclopedia of the Ottoman Empire, New York NY, Facts on File, 2009.
2. Aksu, Neomi Levy: 'InstitutionalCooperation and Substitution The Ottoman Police and Justice System at the Turn of the 19th and 20th Centuries',ss. 146-168 in eds. Marc Aymes, Benjamin Gourisse, Élise Massicard, Order and Compromise: Government Practices in Turkeyfrom the Late Ottoman Empire to the Early 21st Century, Leiden and Boston: BRILL, 2015.
3. Andrew, Christopher: The Secret World: A History of Intelligence, Yale UniversityPress, 2018.
4. Dağlaroğlu, Rüştü: 1907–1987 Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi, İstanbul, Dur Ofset, 1987.
5. Dağlaroğlu, Rüştü;Haluk San: Türkiye FutbolTarihi (1890-1923), Ankara, Türk TicaretBankasıyay., 1973.
6. Gör, Emre: II. Abdülhamid'inHafiyeTeşkilatı, İstanbul, Ötüken, 2015.
7. Johnson, Clarence Richard: Constantinople To-Day; Or, the Pathfinder Survey of Constantinople; A Study in Oriental Social Life, New York: The Macmillan Company, 1922.
8. Kahraman, Atıf: Osmanlı Devleti'nde Spor, Ankara, T.C. Kültür Yayınları, 1995.
9. Mufti-Zada, K. Ziya: Speaking of the Turks. New York, Duffield and Company, 1922.
10. Near East College Association:Tourist guide to Constantinople, New York, Near East Colleges, 1923.
11. San, Haluk; Ünsi, Tevfik; Var, Samim: Futbol Ansiklopedisi, İstanbul, Ticaret Postası Matbaası, 1963.
12. Sert, Mahmut:Gol Atan Galip; Futbola Sosyolojik Bir Bakış, İstanbul, Bağlam Yayınları, Ekim 2000.
13. Somalı, Vala: Türk Sporunda 75 Yıl: Beşiktaş Spor Tarihi 1903-1978, İstanbul, Beka Basımevi, 1978.

14. Stemmler, Theo:Futbolun Kısa Tarihi, Ankara, Dost Yayınları, 2000.
15. Tepedelenlioğlu, NizamettinNazif: Ordu vePolitika, İstanbul, BedirYayınları, 1967.
16. Türk Futbol Tarihi C. 1-2, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, Gül-Basım Yayın AŞ., Haziran 1992.

ARŞİV BELGELERİ:

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

17. "Kadıköy'de İngiliz gençlerinin oynadığı top oyunu hakkında tahkikatın yapılacağı",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 6, Gömlek Sıra No: 89. Tarih: 11 Teşrinisani 1306 (Rumi): 10 Rabiulahir 1308 (Hicri), 23 Kasım 1890 (Miladi).
18. "Moda sakinlerinden bazı İngilizlerin Kuşdili Çayırı'nda top oynadıkları", T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı,Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 21, Gömlek Sıra No: 32. Tarih: 9 Haziran 1314 (Rumi): 1 Safer 1316 (Hicri), 21 Haziran 1898 (Miladi).
19. "Beyoğlu ve Moda sakinleri ile İngiltere ileri gelenlerinden kadın ve erkek bir grubun Kuşdili Çayırı'nda lastik top oynadıkları",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı,Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 21, Gömlek Sıra No: 119. Tarih: 23 Ağustos 1314 (Rumi): 17 Rebiülahir 1316 (Hicri), 4 Eylül 1898 (Miladi).
20. "Dersaadet İngiltere Sefareti memurları ile Kandilli'de sakin İngiliz muteberanının Küçüksu Çayırı'nda top oynayacakları",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y.PRK. ZB., Dosya No: 27, Gömlek Sıra No: 59. Tarih: 28 Mayıs 1317 (Rumi): 22 Safer 1319 (Hicri), 10 Haziran 1901 (Miladi).
21. "Üsküdar'daki İtalya İnas Mektebi öğrencileri ile Kandilli ve Tarabya muteberanından bazılarının Göksu mesiresine giderek top oynadıkları",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye NezaretiMaruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 27, Gömlek Sıra No: 76. Tarih: 1 Haziran 1317 (Rumi): 26 Safer 1319 (Hicri), 14 Haziran 1901 (Miladi).
22. "Moda'da bazı İngilizlerin Kuşdili Çayırı'nda lastik bir topla oynadıkları ve dağıldıkları",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maru-

zatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 28, Gömlek Sıra No: 38. Tarih: 10 Haziran 1317 (Rumi): 6 Rebiülevvel 1319 (Hicri), 23 Haziran 1901 (Miladi).

23. "Beyoğlu-Moda İngiliz muteberanından bir miktar şahsın Kuşdili çayırında top oynayıp vukuatsızca dağıldıkları",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y.PRK. ZB., Dosya No: 29, Gömlek Sıra No: 4. Tarih: 3 Ağustos 1317 (Rumi): 2 Cemaziyelevvel 1319 (Hicri), 17 Ağustos 1901 (Miladi).

24. "Moda'da İngiliz RudinKulubü'nde İngiliz çocuklarının top oynayacaklarının haber alındığı",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi,Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı, Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No:32, Gömlek Sıra No: 18. Tarih: 11 Şubat 1317 (Rumi): 16 Zilkade 1319 (Hicri), 24 Şubat 1902 (Miladi).

25. "Moda'da İngiliz Mektebi talebesinden ve sefaret maiyet taifelerinden bazılarının Kuşdili Çayırında top oynadıkları esnada oradan geçen Selimiye Kışlası Topçu Binbaşısı Galip Bey'in maiyetinde müstahdem bir neferin başına deynekle vurulduğu",T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı,Zabtiye Nezareti Maruzatı, Tasnifin Kodu: Y. PRK. ZB., Dosya No: 33, Gömlek Sıra No: 87. Tarih: 2 Kânunusani 1319 (Rumi): 26 Şevval 1321 (Hicri), 15 Ocak 1904 (Miladi).

DERGİLER:

26. "Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldirmeye nasıl çalışmıştı?", 2. Bölüm, Türk Spor, 3 Mart 1934, Sene: 5, No. 23-230.

27. "Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldirmeye nasıl çalışmıştı?", 3. Bölüm, Türk Spor, 11 Mart 1934, Sene: 5, No. 24-231.

28. "Kızıl Sultan ve Futbol: Abdülhamit Türk Futbolunu doğarken öldirmeye nasıl çalışmıştı?", 4. Bölüm, Türk Spor, 17 Mart 1934, Sene: 5, No. 25-232.

ELEKTRONİK KAYNAK:

29. "SpordaİlklerinKentiBornova… ", (Çevrimiçi) http://www.bornovasporfk.com.tr/?pnum=30&pt=SPORDA+%C4%B0LKLER%C4%B0N+KENT%C4%B0, 15/04/2020.

FUTBOLDA SPONSORLUK SÖZLEŞMELERİ

Av. Oktay ÇAKMAK*

* Ankara Barosu

1. Giriş

Futbol dünyanın 200 ülkesinde 250 milyondan fazla kişi tarafından oynanan ve milyarlarca izleyicisi olan bir spor dalıdır. Bu rakamlar futbolu kuşkusuz dünyanın en popüler spor dalı yapmaktadır. FIFA'nın 2007 yılında yayınladığı bir rapora göre dünya çapında 270 milyondan fazla kişi futbol oynamaktadır. Aynı rapora göre dünya genelinde 301 binin üzerinde futbol kulübü, 1 milyon 752 binden fazla futbol takımı, 840 binin üzerinde futbol hakemi ve 113 binin üzerinde profesyonel futbolcu bulunmaktadır[1].

İlk oynandığı tarih olan 18 Aralık 1863[2]'ten beri futbol, kitleleri kendine çekmekte, her geçen gün daha fazla kişi tarafından oynanmakta ve izlenmektedir. Futbolun büyük kitlelere ulaşması, küresel anlamda bir spor dalı olması, popülaritesini kaybetmemesi aksine günden güne daha popüler hale gelmesi işletmelerin ilgisini çekmiştir. Ürün ve hizmetlerini tanıtmak, marka imajını yükseltmek isteyen işletmeler futbola sponsor olmaya başlamıştır. Günümüzde en fazla sponsorluk futbol alanında görülmektedir. Transfer ücretlerinin 250 Milyon Euro'yu aştığı, futbolcu maaşlarının yıllık 100 Milyon Euro'yu bulduğu günümüzde sponsorluklar futbol kulüplerinin en büyük ve en önemli gelir kalemlerinden biri haline gelmiştir. Futbolda yapılan sponsorlukların yıllık toplamı milyarlar ile ifade edilmektedir. Bu çalışmada futbolda sponsorluk sözleşmelerinin desteklenen bakımından türleri ve hukuki yapısı ele alınacaktır.

2. Genel Olarak Sponsorluk

İngilizceden dilimize geçen sponsorluk, bir girişimi destekleme, finanse etme ve garantörlük anlamlarına gelmektedir[3].

---

1 https://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol (12.07.2020)

2 https://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol#Modern_futbolun_ortaya_%C3%A7%C4%B1k%C4%B1%C5%9F%C4%B1_ve_yay%C4%B1lmas%C4%B1(12.07.2020)

3 Grassinger, Gülçin Elçin, Sponsorluk Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, s. 19; İmamoğlu, Selma Hülya, Sponsorluk Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 33; Argan, Metin, Sporda Sponsorluk, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2885, 1. Baskı, Eskişehir, 2013, s. 3; Okay, Aydemir,"Mesenlik, Bağışçılık ve Sponsorluk", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1997, S.5, s. 284; Yalaz Seçim, H. Özlem, "Sponsorluk", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, S.16, s. 460; https://www.etimolojiturkce.com/kelime/sponsor, (12.07.2020)

Sponsorluğun hukuksal yönden birçok tanımı yapılmakla birlikte, en geniş anlamda sponsorluk tanımını şu şekilde yapmak mümkündür: Sponsorluk, bir kuruluşun belirlediği hedeflere ulaşmak için spor, sanat, kültür ve sosyal alanlarda çeşitli kişi, kuruluş ve organizasyonlara ayni, nakdi veya başka türden desteklerle yapılan tüm faaliyetlerin planlanması, uygulanması ve kontrol edilmesi süreçlerini kapsayan, taraflar arasında karşılıklı olarak birbirine fayda sağlamaya yönelik olarak yapılan sözleşmelerdir[4].

Türk hukukunda sponsorluk kavramı ilk olarak, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun[5]'un "Programların Desteklenmesi" başlıklı 23. maddesinde yer almıştır. Sponsorluğun tanımı da ilk kez Radyo ve Televizyon Kuruluşları Reklâm Yayın İlkeleri ve Usulleri ile Reklâm Gelirleri Üst Kurul Paylarının Ödenmesi Hakkındaki Yönetmelik[6]'in 12. maddesinde yer verilmiş; sponsor yerine destekleyen, desteklenen faaliyete desteklenen ve sponsorluk yerine program destekleme terimleri kullanılmıştır[7].

Sponsorluğun geçmişi eski çağlara kadar uzanmaktadır. Sponsorluğun ilk örnekleri Antik Yunan ve Roma medeniyetlerinde görülmüştür. Sponsorluk bu dönemlerde soylu kişilerin sanatsal ve bilimsel faaliyetleri karşılıksız şekilde desteklemesi biçiminde kendisini göstermiştir[8]. Sponsorluğun tarihçesi çok geriye gitse de günümüzdeki anlamı ile modern sponsorluğa ilişkin ilk örnekler 1976 Montreal Olimpiyat Oyunları ve 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'nda görülmüştür.Türkiye'de ise

---

4 Grassinger, 2003, s. 20; Okay, Aydemir, Sponsorluk, Der Yayınları, İstanbul, 2012, s. 286-287; Taşdemir, Erdem, "Hedef Kitleye Ulaşmada Etkili Bir Araç: Sponsorluk", Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2001, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 98; Milli Eğitim Bakanlığı, Sponsorluk, Ankara, 2011, s. 4; Okay, Ayla-Okay, Aydemir, Hakla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yayınları, İstanbul, 2013, s. 471; Okay, Aydemir, Sponsorluğun Temelleri, Der Yayınları, İstanbul, 2005, s. 8; Okay, Ayla,"Sponsorluk-Rudolf BEGER, Hans-Dieter GAERTNER, Rainer MATHES Çevirisi", Marmara İletişim Dergisi, Sayı 11, Yıl 2001, s. 329-330

5 Resmî Gazete Tarihi: 20.04.1994 Resmî Gazete Sayısı: 21911http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21911.pdf

6 Resmî Gazete Tarihi: 20.11.1994 Resmî Gazete Sayısı: 22117 http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22117.pdf

7 Çakmak, Oktay, Spor Sponsorluğu Sözleşmesi,On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 6.

8 Yalaz Seçim, 2003, s. 462-463; Okay, 1997, s. 281-283; Okay, Aydemir, Televizyonda Program Sponsorluğu ve Uygulamaları, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Yayın No: 14 İstanbul, 2002, s. 5-7.

modern anlamda sponsorluk örnekleri 1980'li yıllarda ortaya çıkmıştır[9].

Tütün ve tütün ürünlerinin televizyon reklamlarında ve yazılı basında yer almasının yasaklanmasıyla bu sektörde faaliyet gösteren firmalar, spor sponsorluğuna başvurmuş ve spor sponsorluğunun hızla gelişmesini sağlamışlardır[10]. Sponsorluk türleri arasında en büyük gelişim spor sponsorluğunda olmuş, bunu kültürel, sosyal ve çevresel sponsorluklar takip etmiştir[11]. Sanayileşme ve iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte sponsorluk faaliyetleri ve sponsorluk amaçları değişmeye başlamıştır. Geçmişte soyluların, zengin ailelerin ve kralların ünlerini yaymak için hayırseverlik amacıyla karşılıksız olarak yapılan sponsorluk faaliyetleri, günümüzde ticari amaçlarla işletmelerce yapılmaktadır[12].

3. Spor Sponsorluğu

Sponsorluk türleri arasında en geniş paya sahip olan spor sponsorluğu, spor ve spor etkinlikleri ile ilişkilendirilmiş sponsorluk faaliyetleridir[13].

Spor sponsorluğu, bir işletmenin önceden belirlemiş olduğu kurumsal hedeflere ulaşabilmek amacıyla bir sporcuyu, spor takımını, teknik adamı, hakemi, spor federasyonunu, spor organizasyonunu, spor programını ve spor yayınını mali, ayni ya da hizmet yönünden desteklemesi, bu desteğin karşılığında ise desteklenenin icra ettiği faaliyet kapsamında sponsorun tanıtımını yaptığı sponsorluk biçimidir[14].

Sporun çeşitli kesimler tarafından takip edilmesi, geniş kitlelere hitap etmesi, uluslararası yönünün olması, toplumlar arasında bağ kurması ve medyada geniş yer bulması gibi özellikleri nedeniyle spor alanlarındaki sponsorluk faaliyetleri öne çıkmıştır. Özellikle tütün ve alkol piyasalarındaki reklam yasakları, bu alanlarda faaliyet gösteren ticari işletmeleri sportif faaliyetlerin sponsorluğuna yöneltmiştir. Bu işletmeler sportif faaliyetleri destekleyerek reklam yasaklarını dolanmış, gelirlerini artırmış ve spor sponsorluğunun gelişimine önemli bir katkı sağlamışladır.

---

9 İmamoğlu, 2003, s. 40.
10 Argan, 2013, s. 6-7; Grassinger, 2003, s. 23.
11 İmamoğlu, 2003, s. 38-39; Argan, 2013, s. 6; Grassinger, 2003, s. 22-23.
12 Okay, 2002, s. 1.
13 Okay, 1998, s. 69; Akyıldız, Murat-Marangoz, Mehmet, "Sporda Sponsorluğun Tüketicilerin Satınalma Niyetine Yansıması", Ege Akademik Bakış, 8 (1) 2008, s. 155.
14 Çakmak, 2019, s. 2.

Günümüzde yapılan sponsorlukların büyük bir kısmı spor sponsorluğu şeklinde gerçekleşmektedir[15].2017 yılında ülkemizde imzalanan sponsorluk anlaşmalarında spor sponsorluğu %70'lik bir oranla en geniş yere sahiptir[16].

4. Futbolda Sponsorluk Sözleşmelerinin Türleri

Spor sponsorlukları arasında en geniş yere futbol alanındaki sponsorluklar sahiptir. Futbolda sponsorluk sözleşmeleri desteklenen bakımından, sponsorluk faaliyeti bakımından, sponsorun ediminin konusuna göre, sponsor sayısına göre çeşitli başlıklar altında incelenebilir. Bu çalışmanın amaç ve kapsamı dikkate alınarak desteklenen bakımından futbolda sponsorluk sözleşmeleri incelenecektir.

Futbol alanında sponsorluk sözleşmeleri desteklenen bakımından bireysel futbolcu, futbol kulüpleri, futbol organizasyonları, futbol yayınları, antrenör ve teknik adamlar, hakemler, federasyonlar ve futbol tesisleri sponsorluğu olarak sınıflandırılabilir.

4.1. Bireysel Futbolcu Sponsorluğu

Bireysel futbolcu sponsorluğu; futbol alanında başarılı olan amatör veya profesyonel futbolcuların, destekleyen tarafından ihtiyaçlarının karşılanması veya parasal olarak desteklenmesiyle yapılmaktadır. Futbolcu sponsorluğunda,futbolcunun markanın yer aldığı formayı giymesi, işletmeye ait ürünün reklam filmlerinde oynaması ya da çeşitli organizasyonlarında yer alması yoluyla firmanın, ürünün ya da markanın hedef kitleye tanıtımı kolaylaşmaktadır[17].

İşletmeler futbolcularla sponsorluk sözleşmeleri yaparken ürün pazarlamasını artırmayı ve marka imajlarını yükseltmeyi hedeflemektedirler. Bireysel futbolcu sponsorluğunu daha çok spor malzemesi üreten Adidas, Nike, Puma, Reebok gibi ünlü firmalar tercih etmektedir[18].Son dönemlerde alkolsüz içecek ve kişisel bakım ürünleri üreten firmaların da bireysel futbolcu sponsorluğuna yöneldiği gözlemlenmektedir.

---

15 Çakmak, 2019, s. 2.

16 https://www.anasponsor.com/2017TurkiyeSponsorlukInfografigi_Anasponsor.pdf (12.07.2020)

17 Argan, 2013, s. 8; Okay, 2005, s. 83; Okay, 1998, s. 70-71.

18 Okay, 2005, s. 86; Okay, 1998, s. 71.

Bireysel futbolcu sponsorluğuna örnek olarak; dünyaca ünlü futbolcu Cristiano Ronaldo'nun, 2019 yılında 162 Milyon Euro karşılığında Nike firması ile 6 yıl sürecek sponsorluk anlaşması imzalaması gösterilebilir[19].

4.2. Futbol Kulüpleri Sponsorluğu

Futbol kulüplerine ilişkin düzenleme 5253 sayılı Dernekler Kanunu[20]'nun 14. maddesinde yer almaktadır. Buna göre spor faaliyetine yönelik olarak kurulan dernekler spor kulübüdür. Spor kulübü, belli kurallara göre kurulan, üyelerinin yetki ve sorumlulukları belli olan, amatör ve profesyonel spor branşlarıyla topluma hizmet eden, her yaştan insanın spor yapabileceği, tesis, araç ve gereçlere sahip, sporcuların yetiştirilmesini amaçlayan özel hukuk kuruluşları olarak tanımlanmıştır[21].

Futbol kulübü sponsorluğu; futbol kulübününsponsor tarafından finansal olarak desteklenmesinin yanı sıra teknik destek, ulaştırma, spor malzemesi ve yönetimsel uzmanlık konularında ayrı ayrı ya da tümüyle desteklenmesiyle yapılmaktadır.Ulusal ya da uluslararası birçok müsabakaya, Dünya ve Avrupa Kupası organizasyonlarına ve turnuvalara katılan takımlar vasıtasıyla sponsor kuruluşların geniş kitleler tarafından daha çok tanınması sağlanmaktadır[22].

Dünya çapında en fazla sponsorluk gelirine sahip futbol kulübü, yıllık 269 Milyon Euro sponsorluk geliriyle İngiltere Premier Lig takımı Manchester United'tır. Bu kulübü 261 Milyon Euro sponsorluk geliriyle İspanya La Liga takımı Barcelona ve 180 Milyon Euro sponsorluk geliriyle Almanya Bundesliga takımı Bayern Münih takip etmektedir[23].

2001-2020 yılları arasında ülkemizde imzalanan sponsorluk anlaşmalarında spor kulüpleri sponsorluğu %55,91'lik oranla en geniş yere sahiptir. Bunu %35,16 ile spor federasyonları sponsorluğu ve %6,42 ile bireysel sporcu sponsorluğu takip etmektedir[24].

---

19 https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/cristiano-ronaldo-tarihin-en-buyuk-sponsorluk-anlasmasina-imza-atti-41326310 (13.07.2020)

20 Resmî Gazete Tarihi: 23.11.2004 Resmî Gazete Sayısı: 25649 http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5253.pdf (13.07.2020)

21 Ertaş-Petek, 2005, s. 114.

22 Okay, 1998, s. 74; Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s.14; Okay, 2005, s. 87.

23 https://www.90min.com/tr/posts/6197753-en-fazla-sponsorluk-gelirine-sahip-dunyaca-unlu-7-takim (13.07.2020)

24 https://sponsorluk.gsb.gov.tr/Sayfalar/3467/3415/%C4%B0statistikler(13.07.2020)

2019-2020 Cemil Usta Sezonu'nda Süper Lig'de yer alan 18 takım toplamda 259 marka ile 400 adet sponsorluk sözleşmesi imzalamıştır[25].

Spor takımlarına sponsor olan firmalar ek ödemeler yaparak spor takımının isim haklarını almaktadırlar. Bu şekilde sponsorun ismi ve desteklenen takımının ismi birlikte anılmaktadır. Koç Holding bünyesinde faaliyet gösteren Türkiye'nin global markalarından olan Beko ile Fenerbahçe Erkek Basketbol takımı arasında imzalanan sponsorluk anlaşması ile takımın adı "Fenerbahçe Beko" olmuştur[26]. İsim sponsorluğu olarak da adlandırılan bu tür sponsorluklar giderek yaygınlaşmaktadır.2019-2020 sezonunda Süper Lig'de yer alan takımlardan dokuzunun isim sponsoru bulunmaktadır[27].

4.3. Futbol Organizasyonu Sponsorluğu

Spor organizasyonları, spor endüstrisinde yer alan kuruluşların sportif amaca yönelik olarak dâhil edildiği, her türlü spor faaliyetinin yönetilmesiyle rasyonel bir işleyiş sistemine sahip planlı ve programlı çalışmalardır[28]. Futbol organizasyonları da bunun içinde yer almaktadır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sponsorluk Yönetmeliği[29]'nin 4. maddesinde Gençlik ve spor organizasyonu;"Genel Müdürlük, federasyonlar, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, Paralimpik Komitesi ile gençlik ve spor kulüplerinin yıllık faaliyet programlarında yer alan ulusal veya uluslar arası her seviye ve branştaki müsabaka, kamp, kurs, seminer, ve benzeri gençlik ve spor faaliyetleri" olarak tanımlanmıştır. Yönetmelik'in 5/a maddesinde gerçek veya tüzel kişilerin "Genel Müdürlüğün yıllık faaliyet programında yer alan ulusal veya uluslararası gençlik ve spor organizasyonlarına" sponsorluk yapılabileceği ifade edilmiştir.

Futbol organizasyonu sponsorluğunda, sponsorsun sunduğu destek karşılığında desteklenen taraf, sporcuların formalarına, kullandıkları

---

25 https://blog.anasponsor.com/2019-2020-super-lig-detayli-sponsorluk-infografigi/ (13.07.2020)

26 https://www.haberturk.com/fenerbahce-erkek-basketbol-takimi-nin-isim-sponsoru-beko-2262991-spor (13.07.2020)

27 https://blog.anasponsor.com/2019-2020-super-lig-detayli-sponsorluk-infografigi/ (13.07.2020)

28 Slack, Trevor, UnderstandingSportOrganizations; The Application of OrganizationTheory, Human Kineticks, Cahampaing, Illinois, U.S.A., 1997, s. 5.

29 Resmî Gazete Tarihi: 16.06.2004 Resmî Gazete Sayısı: 25494 https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4193&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5(18.07.2020)

araç ve gereçlerin üzerine veya spor alanının kenarında yer alan reklam tabelalarına sponsorun ismini koymak ya da sponsorun kendi yapacağı reklamlarda futbol organizasyonunun adını kullanmasına izin vermek şeklinde tanıtım borcunu yerine getirir[30].

Futbol organizasyonunun sponsorluğunu yapan işletmeler ya kendi adlarıyla bir futbol faaliyeti düzenlemekte ya da ulusal ya da uluslararası bir futbol faaliyetine sponsor olmaktadırlar[31]. 14-19 Ocak 2019 tarihleri arasında Aydın'da düzenlenen 20. Uluslararası Ege Kupası, Mercedes-Benz Türk'ün isim sponsorluğunda "2019 Mercedes-Benz Ege Kupası" adıyla gerçekleştirilmiştir[32]. 2018 yılında düzenlenen FIFA Dünya Kupası organizasyonuna Mc Donald's, Budweiser, Hisense, Mengniu Group ve Vivo sponsorlukyapmıştır[33]. 2018-2019 sezonunda Spor Toto, Süper Lig'e ve TFF 1 Lig'e sponsor olmuştur[34].

4.4. Futbol Programları ve Futbol Yayınları Sponsorluğu

Futbol programları sponsorluğu, televizyon ve radyolarda yayınlanan futbol programlarının desteklenmesidir. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da, sponsorluk kelimesi yerine Türkçe karşılığı olan destekleme kelimesini tercih edilmiştir. Kanun'un 3/1-s maddesinde program sponsorluğu, "yayın hizmetinin sağlanmasıyla veya görsel-işitsel eserlerin üretimiyle bağlantılı olmayan gerçek veya tüzel kişilerin adını, markasını, logosunu, imajını, faaliyetlerini veya ürünlerini tanıtmak amacıyla programlara yönelik yaptığı her türlü katkı" olarak tanımlanmıştır. Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te[35] program sponsorluğu 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile aynı şekilde tanımlanmıştır.

---

30 Gündoğdu, 2015, s. 55.

31 Okay, 1998, s. 78; Okay, 2005, s. 96-97.

32 https://medya.mercedes-benz.com.tr/mercedes-benz-ege-kupas-2019un-ampiyonu-turkiye-oldu/(18.07.2020)

33 https://www.fifa.com/worldcup/organisation/partners/ (20.07.2020)

34 https://www.goal.com/tr/haber/spor-toto-sueper-lige-ve-tff-1-lige-isim-sponsoru-oldu/1fvwcwggacwzu1589wvcopczcm (20.07.2020)

35 Resmî Gazete Tarihi: 02.11.2011 Resmî Gazete Sayısı: 28103

[h]ttp://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.15508&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Yay%C4%B1n%20Hizmeti%20Usul%20ve%20Esaslar%C4%B1%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6netmelik(21.07.2020)

Bu tür sponsorluklarda, işletme ve markaların isimleri futbol programlarında çeşitli şekillerde gösterilerek ve duyurularak büyük kitlelere ulaşabilmektedir. Büyük futbol organizasyonlarının örneğin FIFA Dünya Kupası'nın televizyondan yayınlanmasıyla bu organizasyonların sponsorluğunu üstlenen işletmelerin tanınırlığı artmaktadır[36].

Beyaz TV adlı televizyon kanalında yayınlanan Ahmet Çakar, Sinan Engin, Abdülkerim Durmaz ve Ümit Karan'ın futbol maçlarını değerlendirdiği Derin Futbol adlı spor yayını, Mahmood Coffe adlı kahve firmasının sponsorluğunda sunulmaktadır[37].

Futbol yayınlarının sponsorluğu, basılan kitap, dergi, gazete gibi yayınların ayni veya nakdi olarak desteklenmesini veya yayınların belli sayfalarının sponsor firmaya tahsis edilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

4.5. Antrenör ve Teknik Adam Sponsorluğu

Antrenör ve teknik adamların giydiği kıyafetlerde ve kullandığı aksesuarlarda sponsorun isminin ve logosunun yer alması, antrenör ve teknik adamların sponsoru tanıtıcı kıyafet ve aksesuarlarla basın toplantılarına, antrenmanlara ve spor karşılaşmalarınakatılması sponsor firmanın tanınırlığını artırmakta ve sponsor firmanın imajına olumlu katkı yapmaktadır[38].

İngiliz futbol takımı Liverpool'un teknik adamı Jurgen Kloop'un Opel, Philips ve New Balance ile sponsorluk anlaşmaları bulunmaktadır[39]. Saat üreticisi Hublot firması, Portekizli ünlü teknik çalıştırıcı Jose Mourinho'nun sponsorluğunu yapmaktadır[40].

4.6. Hakem Sponsorluğu

Futbol müsabakalarında, görevi oyunun kurallara uygun olarak oynanmasını sağlamak olan hakemler kıyafetlerinde ve aksesuarlarında sponsor firmaların isim ve logolarını taşıyarak sponsor firmaların hedef gruplarla iletişimini sağlamaktadır. Bu duruma örnek olarak adil yöne-

---

36 Okay, 2005, s. 115; Yetkiner, s. 38.
37 http://www.beyaztv.com.tr/program/derin-futbol/ (21.07.2020)
38 Yetkiner, s. 37; Atasoy, s. 51.
39 https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-3860360/Liverpool-boss-Jurgen-Klopp-adds-sponsorship-portfolio-new-ambassador-role-New-Balance.html (22.07.2020)
40 https://www.hublot.com/en/partnerships/jose-mourinho (22.07.2020)

timiyle bilinen, farklı görünümü ve sempatik tavırlarıyla dikkat çeken İtalyan hakem Pierluigi Collina'ya otomobil üreticisi Opel'in sponsor olması gösterilebilir[41].

4.7. Futbol Federasyonları Sponsorluğu

Futbol federasyonlarının sponsorluğunda, milli takımlar, federasyonun düzenlediği her türlü ulusal ve uluslararası organizasyonlar ve faaliyetler, antrenör eğitim seminerleri, altyapı çalışmaları sponsorlar tarafından desteklenebilmektedir. Futbol federasyonlarının sponsorluğu kapsamında ulusal futbol federasyonlarının yanı sıra uluslararası federasyonlar olan FIFA ve UEFA'nın da sponsorluğunun yapılabilmesi mümkündür[42].

Türkiye Futbol Federasyonu 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonunun Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun[43] ile kurulmuştur. Kanun'un Türkiye Futbol Federasyonunun gelirleri başlıklı 8. maddesinde gelirler kısmında Türkiye Futbol Federasyonu tarafından akdedilen sponsorluk sözleşmelerinden elde edilen gelirler sayılmıştır. Türkiye Futbol Federasyonunun sponsorluklarını Spor Toto, Nike, Turkcell, Mercedes Benz, Arçelik, Turkish Airlines ve Denizbank yapmaktadır[44]. FIFA'nın (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği) ana sponsorluklarını Adidas, Coca Cola, Wanda, Hyundai-Kia Motors, Qatar Airways ve Visa üstlenmektedir[45].

4.8. Futbol Tesisleri Sponsorluğu

Futbol tesisleri sponsorluğu, stadyum, spor salonu gibi spor tesislerinin yapımı, onarımı ve mevcut durumların iyileştirilmesi için yapılan sponsorluk yatırımlarıdır. Futbol tesisleri sponsorluğunda genellikle tesise çeşitli şekilde destek veren sponsorun ismi verilmektedir[46].

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sponsorluk Yönetmeliği'nin 4. Maddesinde Gençlik ve spor tesisi; "Kamu kurum ve kuruluşları, yerel

---

41 Ulu, s. 20.
42 Çakmak, 2019, s. 45-46.
43 Resmî Gazete Tarihi: 16.05.2009 Resmî Gazete Sayısı: 27230 http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5894.pdf(23.07.2020)
44 https://www.tff.org/Default.aspx?pageID=175 (23.07.2020)
45 https://www.fifa.com/what-we-do/marketing/sponsorship/partners/(24.07.2020)
46 Ulu, s. 23.

yönetimler ile gençlik ve spor kulüplerinin mülkiyeti veya kullanımında olup, Genel Müdürlükçe yapımı, ikmali, onarımı ve bakımı uygun görülen gençlik ve spor tesisleri" olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik'in 5/c Maddesinde gerçek veya tüzel kişilerin "Kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimler ile gençlik ve spor kulüplerine ait gençlik ve spor tesislerinden Genel Müdürlükçe uygun görülenlerin yapımı, ikmali, onarımı ve bakımına" sponsorluk yapılabileceği ifade edilmiştir.

Vodafone ve Beşiktaş Jimnastik Kulübü arasında yapılan anlaşma gereği, futbol stadyumunun yapımına sağladığı destek karşılığında Vodafone stadyumun isim hakkını 15 yıllığına almış ve stadyuma Vodafone Park adı verilmiştir[47]. Emirates Grubu, İngiltere Londra'da bulunan Arsenal futbol takımının maçlarını oynadığı stadyumun isim sponsorluğunu üstlenmiş, stadyuma Emirates Stadyumu adı verilmiştir[48].

5. Futbolda Sponsorluk Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Futbolda sponsorluk sözleşmesi, sponsor ve desteklenen arasında kurulan, esaslı unsurları destekleme ve tanıtım olan bir sözleşmedir. Futbolda sponsorluk sözleşmesi kanunda düzenlenmemiş a tipik bir sözleşme olup, karşılıklı edimler içeren, tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı ve sürekli borç ilişkisi doğuran, borçlar hukuku alanına giren, şekle bağlı olmayan, bağımsız bir sözleşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözleşmeler, tarafların edimlerinin farklılık göstermesi, sözleşmede yer alan sponsorun tanıtımını yapma ve olumlu imaj transferi unsurlarının başka hiçbir sözleşmede bulunmaması nedeniyle kendine özgü yapısı olan (sui-generis) isimsiz sözleşmedir. Bu sözleşme tipine uygulanacak hükümler kıyas ve hukuk yaratma yolu ile tespit edilecektir. Öncelikle tarafların iradelerine bakılarak sözleşmenin amacı ortaya konularak, somut sözleşmenin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kanunda düzenlenen diğer sözleşme tiplerine ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır. Diğer sözleşme tiplerine ilişkin hükümler somut sözleşmeye uygun düşmüyorsa Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan genel hükümlere başvurulmalıdır. Sözleşmede boşluklar varsa tarafların farazi iradeleri dikkate alınarak bu boşluklar doldurulur. Sözleşmedeki boşluklar tarafların iradelerinin yo-

---

47 Çelik, s. 86.

48 https://www.emirates.com/tr/turkish/about-us/sponsorships/football/arsenal-fc.aspx (26.07.2020)

rumuyla doldurulamıyorsa hâkim Türk Medeni Kanunu uyarınca sözleşmeye uygulanacak hükmü hukuk yaratarak bulacaktır[49].

6. Sonuç

Tüm sponsorluk alanları arasında en geniş yere spor sponsorlukları, spor sponsorlukları arasında da en geniş yere futbol sahiptir. Küresel bir spor dalı olan, kitleleri peşinden sürükleyen, milyarlarca kişiye ulaşabilen futbol,artık işletmelerin sponsorluklar vasıtasıyla ürün ve hizmetlerini tanıttığı, kurumsal imajlarını artırdığı en önemli mecralardan biri haline gelmiştir. Futbol alanında yapılan sponsorluk sözleşmelerinin parasal değeri günden güne artmaktadır. Bu önemine rağmen kanun koyucu futbolda sponsorluk sözleşmelerini düzenlememiştir. Atipik ve suigeneris bir sözleşme türü olan futbolda sponsorluk sözleşmeleri futbolculardan, futbol takımlarına, futbol organizasyonlarından futbol tesislerine, hakemlerden teknik adamlara futbolun olduğu her alanda kurulabilmektedir.

KAYNAKÇA

Akyıldız, Murat-Marangoz, Mehmet, "Sporda Sponsorluğun Tüketicilerin Satınalma Niyetine Yansıması", Ege Akademik Bakış, 8 (1) 2008, ss. 153-166.

Argan, Metin, Sporda Sponsorluk, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2885, 1. Baskı, Eskişehir, 2013.

Atasoy, Kemal, "Spor Sponsorluğu Sözleşmesinin Hukuki Niteliği", Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

Çakmak, Oktay, Spor Sponsorluğu Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Çelik, Cuma, "Spor Sponsorluğu Kapsamında Yapılan Sponsorluk Faaliyetlerinin Hedef Kitlede Marka Algısı Oluşumuna Katkıları: Torku'nun Konyaspor Sponsorluğu Örneği",Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2016.

Ertaş, Şeref-Petek, Hasan, Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

Grassinger, Gülçin Elçin, Sponsorluk Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

---

[49] Çakmak, 2019, s. 99-100.

İmamoğlu, Selma Hülya, Sponsorluk Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.

Milli Eğitim Bakanlığı, Sponsorluk, Ankara, 2011.

Okay, Aydemir, "Mesenlik, Bağışçılık ve Sponsorluk", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, S. 5, 1997, ss. 284-289.

Okay, Aydemir, Sponsorluğun Temelleri, Der Yayınları, İstanbul, 2005.

Okay, Aydemir, Sponsorluk, Der Yayınları, İstanbul, 2012.

Okay, Ayla,"Sponsorluk-Rudolf BEGER, Hans-Dieter GAERTNER, Rainer MATHES Çevirisi", Marmara İletişim Dergisi, Sayı 11, Yıl 2001, s. 329-330

Okay, Aydemir, Televizyonda Program Sponsorluğu ve Uygulamaları, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Yayın No: 14 İstanbul, 2002.

Okay, Ayla-Okay, Aydemir, Hakla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yayınları, İstanbul, 2013.

Slack, Trevor, Understanding SportOrganizations; The Application of Organization Theory, Human Kineticks, Cahampaing, Illinois, U.S.A., 1997.

Taşdemir, Erdem, "Hedef Kitleye Ulaşmada Etkili Bir Araç: Sponsorluk", Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2001, Cilt: 2, Sayı: 1.

Ulu, Esra, "Kentsel Alanda Spor Sponsorluğunun Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi (Konya Örneği)" Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2011.

Yalaz Seçim, H. Özlem, "Sponsorluk", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, S.16, ss. 457-479.

Yetkiner, Kılıç, "Spor Endüstrisinde Sponsorluk Kavramı ve Türk Futbolundaki Değişimlerin Sponsorluk Üzerine Etkisi: Milli Takım Örneği",Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol (12.07.2020)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Futbol#Modern_futbolun_ortaya_%C3%A7%C4%B1k%C4%B1%C5%9F%C4%B1_ve_yay%C4%B1lmas%C4%B1 (12.07.2020)

https://www.etimolojiturkce.com/kelime/sponsor, (12.07.2020)

https://www.anasponsor.com/2017TurkiyeSponsorlukInfografigi_Anasponsor.pdf (12.07.2020)

https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/cristiano-ronaldo-tarihin-en-buyuk-sponsorluk-anlasmasina-imza-atti-41326310 (13.07.2020)

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5253.pdf (13.07.2020)

https://www.90min.com/tr/posts/6197753-en-fazla-sponsorluk-gelirine-sahip-dunyaca-unlu-7-takim (13.07.2020)

https://sponsorluk.gsb.gov.tr/Sayfalar/3467/3415/%C4%B0statistikler (13.07.2020)

https://blog.anasponsor.com/2019-2020-super-lig-detayli-sponsorluk-infografigi/ (13.07.2020)

https://www.haberturk.com/fenerbahce-erkek-basketbol-takimi-nin-isim-sponsoru-beko-2262991-spor (13.07.2020)

https://blog.anasponsor.com/2019-2020-super-lig-detayli-sponsorluk-infografigi/ (13.07.2020)

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4193&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5(18.07.2020)

https://medya.mercedes-benz.com.tr/mercedes-benz-ege-kupas-2019un-ampiyonu-turkiye-oldu/ (18.07.2020)

https://www.fifa.com/worldcup/organisation/partners/ (20.07.2020)

https://www.goal.com/tr/haber/spor-toto-sueper-lige-ve-tff-1-lige-isim-sponsoru-oldu/1fvwcwggacwzu1589wvcopczcm (20.07.2020)

http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.15508&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Yay%C4%B1n%20Hizmeti%20Usul%20ve%20Esaslar%C4%B1%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6netmelik (21.07.2020)

http://www.beyaztv.com.tr/program/derin-futbol/ (21.07.2020)

https://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-3860360/Liverpool-boss-Jurgen-Klopp-adds-sponsorship-portfolio-new-ambassador-role-New-Balance.html (22.07.2020)

https://www.hublot.com/en/partnerships/jose-mourinho (22.07.2020)

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5894.pdf(23.07.2020)

https://www.tff.org/Default.aspx?pageID=175 (23.07.2020)

https://www.fifa.com/what-we-do/marketing/sponsorship/partners/ (24.07.2020)

https://www.emirates.com/tr/turkish/about-us/sponsorships/football/arsenal-fc.aspx (26.07.2020)

SPOR HUKUKUNDA NADİR KAVRAMLARDAN BİRİ: "YASAKLANMIŞ SPORLARA" DAİR KISA BİR TAHLİL

Doç. Dr. Anıl ÇAMYAMAÇ* & Prof. Dr. Serkan ÇINARLI**

* İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.

* İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.

Giriş

Spor ister amatör ister profesyonel yapılsın belirli amaçlara hizmet etmekte ve toplumun geniş kesimlerinde kendisine yer bulmaktadır. Bu bağlamda, sporun, gerek onu yapan kişi açısından, gerekse toplumun geniş kesimleri açısından fevkalâde faydaları olduğu bilinen bir gerçektir. Toplu yapılan, takım hâlinde oynanan oyunlar ha keza tüm bu özellikleri bünyelerinde barındırmaktadır.

Tüm bu olumlu özellikleri göz önüne alındığında bir sporun yasaklanmasının imkân dâhilinde olmayacağı düşünülmektedir. Oysa, bazı durumlarda "yasaklanmış sporlara" (prohibitedsports) veya yasaklanmış spor oyunlarına rastlanılmaktadır. Şaşırtıcı gibi görünen bu fenomen bu kısa tahlilin konusunu oluşturmaktadır.

Bu minvalde, öncelikle yasaklanmış sporlar terimi ile bilhassa da yasaklanma kavramıyla, en azından bu makale çerçevesinde anlatılmak istenen husus ortaya konulmalıdır. Bunu tamamlayıcı şekilde, spor kavramının, daha açık bir ifade ile hangi tür spor faaliyetlerinin bu makalede işlenen konu bağlamında spor teşkil ettiğinin açıklanması isabetli olacaktır. Müteakiben yasaklanmış spor kavramı dâhilinde nasıl bir sınıflandırma yapılabileceği ve her bir sınıflandırmanın böylelikle hukukî niteliği, varsa uygulama örnekleri ile birlikte aktarılmaya çalışılacaktır.

I

Günümüzde bir insan hakkı olarak nitelendirilmeye başlanılan[1] ve Anayasalar[2] ile korunan bir hak olarak spor ve spor yapma hakkına dair

---

[1] Her ne kadar temel insan hakları belgeleri ve sözleşmelerinde doğrudan spor ve spor hakkına dair bir düzenleme olmasa da, günümüzde, sporun ve spor yapmanın bir insan hakkı olarak mütalâa edildiği görülmektedir. Bu konuda bkz. DONNELLY P., Sportand Human Rights, Sports in Society, vol. 11/4, 2008, s. 381-393.

[2] 1982 tarihli TC Anayasası m. 59 şu şekildedir: "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur. …". Benzer şekilde düzenlemelere İsviçre Anayasası m. 68'de ve Portekiz Anayasası m. 79'da da yer verilmiştir. Bu itibarla m. 68 şu şekildedir: "1. Konfederasyon sporu ve özellikle sporda eğitimi teşvik eder. 2. (Konfederasyon) spor okullarını işletecektir. 3. (Konfederasyon) genç insanlara dair spor düzenlemeleri yayınlar ve okullarda spor öğretimini zorunlu olarak ilân edebilir.". Benzer şekilde, bir diğer düzenleme olan ve "Fizikî Eğitim ve Spor" (PhysicalEducationandSport) başlığını taşıyan m. 79 ise şu şekilde kaleme alınmıştır: "1. Herkes, fizikî eğitim ve spor hakkına sahip olacaktır. 2. Okullarla ve spor dernekleri ve gruplarıyla işbirliği içinde hareket ederek, Devlet, fizikî eğitim ve sporun uygulan-

bir yasak getirilmesi, yukarıda da belirtildiği üzere, şaşırtıcı bulunabilecektir. İnsanın fizikî,mental, ruhî gelişimine yardımcı olan[3], sosyalleşmeyi beraberinde getiren sporun gerçekten de yasaklanabildiği durumlar söz konusudur.

Sporun yasaklanması derken, bir spor dalının yasaklanmasından bahsedilmektedir. Bu çerçevede, yasaklanmış spor faaliyetleri gibi bir terminoloji kullanmak, doğrudan ve sadece spor faaliyetini değil ancak kaçınılmaz olarak sporda doping veya yasadışı bahis gibi faaliyetleri de düşündürtebilecektir ki, bu makalenin ele almaya çalıştığı konu kesinlikle bu yasadışı faaliyetler değildir.

Yasaklanan spor kavramının incelenmesi ve belirlenmesinde spor kavramının kendisinin içeriğinin belirlenmesi temel öneme sahiptir. Böylelikle,spor kavramı dâhilinde hangi faaliyetlerin kapsam altına alınabileceği tespit edilebilecektir. Ancak, sporu tanımlamak o kadar da kolay değildir. Gardiner, bu çerçevede, kesin bir tanım yerine belirli birtakım unsurları ön plâna çıkartmayı yeğlemiştir.[4] Zira, genelde, sporun belirli ve kesin bir tanımının olmasının zorluğuna dikkat çekilmektedir.[5] Bu minvalde, yazara göre, sporu tanımlarken tanınabilir örgütsel bir yapı, kurallar, fizikî gayret ve rekabetin bulunması gerekmektedir.

---

masi ve yayılmasını desteklemek, yönetmek, teşvik etmek ve yardım etmek ve sporda şiddeti önlemek ile yükümlendirilmiştir". Öte yandan, belirtilmelidir ki, spor ile ilgili açık bir düzenleme içermeyen Anayasalarda ise sporunsağlık ve sağlık bakımıyla ilgili hükümler çerçevesinde ele alınabileceği mütalâa edilebilir.

3 Sporun her daim fizikî, mental ve ruhî gelişimi sağladığını iddia etmek güç olabilmektedir. Meselâ, bobsleigh'in (yarış kızağı) sporcuların boyunun kısalmasına yol açtığı bilinmektedir. Halterde, ha keza sporcuların gelişimlerini boy bakımından olumsuz etkileyen spor dallarından biridir. Boks sporunu icra eden sporcuların özellikle kafa bölgelerine aldıkları darbeler sonucu beyin sarsıntısı geçirebildikleri ve bilhassa ilerleyen yaşlarında bu durumun kendilerine olumsuz bir biçimde geri dönebildiği sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Son günlerde İngiliz futbolunun önemli isimlerinden Alan Shearer'indemans ile topa sıklıkla kafa vurmanın ilişkilerini araştırttığı haberleri yine bu konuda dikkat çekicidir. Bkz. "Alan Shearer: Dementia, Football and Me Review – HeadingforTrouble", TheGuardian, November 13 2017 viawww.theguardian.com/tv-and-radio/2017/nov/13/alan-shearer-dementia-football-me-review-hits-back-of-net (son ziyaret tarihi: 20/02/20).

4 Bkz. GARDINER S., Cultural, HistoricalandOrganisationalPerspectives on UK Regulation of Sport, in Sports Law, editedbyGardiner&O'Leary&Welch&Boyes&Naidoo, Oxon, 2012, s. 4-12.

5 Gardiner, "Spor Nedir?" alt başlığında öncelikle sosyolojik olarak spor tanımını değerlendirme altına almış ve bu bağlamda sporu ele alıp değerlendiren Slusher, Cockney, Singer gibi yazarların sporun kesin bir tanımının olmadığı düşüncesine yer vermiştir.

Doktrinde sporu tanımlamaya ilişkin bir başka çabada ise benzer şekilde şu unsurlara yer verilmektedir: birinin kazanması için veya kazananı belirleyecek önceden tespit edilmiş kurallara göre birbirine karşı yarışan bir veya birden fazla insan veya hayvan tarafından gerçekleştirilen aktivite.[6]

"Avrupa Konseyi" (Council of Europe) bünyesinde ise spor şu şekilde tanımlanmaktadır: "Spor plânsız veya örgütlü katılım yoluyla fizikî yeterliliği veya mental refahı ortaya koymak veya iyileştirmek, sosyal ilişkileri oluşturmak veya tüm seviyelerdeki müsabakalarda sonuçları elde etmek şeklindeki her türlü fizikî faaliyet anlamına gelir".[7]

Spor ve yasaklama terimlerinin ayrı ayrı ayrı incelenmesinden sonra yasaklanmış sporlar terimiyle anlatılmak istenilen, genel olarak, ülke kanunlarının bir spor faaliyetlerine izin verip vermemesi olmaktadır.[8] Bu çerçevede, bir ayrım yapılması gerektiği de ifade edilen hususlardan biridir: Doğrudan devlet tarafından yasaklanmış sporlar ile hukuk dışı yolların kullanılmasıyla ortaya konulan ve bu yüzden yasak olan sporlardır.[9] Bize göre, ilk durum makale konusuyla doğrudan ilgilidir.

II

Bu tanımlar sonrasında ister istemez akıllara bazı faaliyetlerin spor (dalı) olarak kabûl edilip edilemeyeceği hususu gelmektedir. Örneğin, dart, bowling, avcılık, briç, poker vs. gibi oyunlar bu aktiviteler arasında yer almaktadır. Dart ve bowling ile briç bugün birer spor dalı olarak kabûl edilmektedir.[10]

---

6 Bkz. BELOFF M. & KERR T. & DEMETRIOU M., Sports Law, Oxford, 1999, s. 105.

7 "Avrupa Spor Şartı" m. 2/1(a). Bkz. "European Sports Charter" viahttps://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804c9dbb (ziyaret tarihi: 21/02/20).

8 Bkz. BELOFF et al., s. 106.

9 ibid.

10 Bu spor dallarına dair, günümüzde, meselâ Türkiye'de ulusal federasyonlar kurulmuştur. "Türkiye Bocce, Bowling ve Dart Federasyonu" 2004 yılında kurulmuş, 2006 yılında ise özerkleştirilmiştir. Bkz. "Tarihçe" http://www.tbbdf.gov.tr/tarihce (son ziyaret tarihi: 09/03/20). 2014 yılında kurulan "Türkiye Briç Federasyonu"nun dayanağı bu çerçevede Ana Statüsünün 3. maddesinde "Bu Ana Statü, 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 9 uncu maddesi ile 19/7/2012 tarihli ve 28358 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bağımsız Spor Federasyonlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır" şeklinde ortaya konulmuştur. Bkz. viahttps://www.tbricfed.org.tr/ana-statu/ (son ziyaret tarihi: 09/03/20).

Pokerin durumu ise oldukça tartışmalıdır. Profesyonel olarak da oynan pokerle ilgili uluslararası müsabakaların düzenlendiği görülmektedir. Ancak, Poker Federasyonu henüz "Uluslararası Spor Federasyonları Küresel Birliği" (Global Assocation of International Sports Federations) üyesi olamamış, hâlihazırda gözlemci statüsünü haiz kılınmıştır.[11] Bununla birlikte, bazı ülkelerde pokerin spor olarak kabûl edilmesine dair birtakım çabaların son yıllarda gündeme geldiği görülmektedir. Meselâ İsrail Yüksek Mahkemesi'nin pokeri bir şans oyunundan öte yetenek oyunu olarak nitelemesiyle birlikte, İsrail Parlâmentosuna pokerin bir spor dalı olarak düzenlenmesini amaçlayan kanun teklifi verildiği aktarılmaktadır.[12]Ukrayna Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ise 3780 no'lu Belgesinde pokeri "Tanınan Sporların Tescili" (Register of Recognized Sports) listesine dâhil ettiği bildirilmektedir.[13]Türkiye'de ise, açıkça poker yasak olmamakla birlikte, para karşılığı, yâni kumar niyetiyle oynanması ve oynatılması durumunda oynayanlar hakkında Türk Kabahatler Kanunu çerçevesinde işlem yapılabilecekken[14], bunu oynatanların, diğer bir deyişle yer sağlayıcıların ise Türk Ceza Kanunu kapsamında ceza alması[15] söz konusu olabilecektir.

Bunun yanı sıra, bazı spor faaliyetlerinin ise, günümüzde doğrudan yasaklanabildiği görülmektedir. Örneğin, "tilki avcılığı" (foxhunting), İngiltere için, özellikle üst sınıfın yer aldığı,seramonisel bir yönü de olan

---

11 Bkz. "Observers", viahttps://gaisf.sport/about/observers/ (ziyaret tarihi: 09/03/20); "International Federation of Match Poker", via http://matchpoker.sport (son ziyaret tarihi: 09/03/20). Ayrıca, bkz. "Direk Dansından sonra Poker de Spor Dalı Olarak Kabul Edildi", CNN Turk, Kasım 23 2017 viahttps://www.cnnturk.com/spor/diger-sporlar/direk-dansindan-sonra-poker-de-spor-dali-olarak-kabul-edildi (son ziyaret tarihi: 09/03/20).

12 Bkz. O'CONNER D., "Israel Poker Bill WouldReclassifyCard Game as a Sport, Legalize Activity", December 17 2018 viahttps://www.casino.org/news/israel-poker-bill-would-reclassify-card-game-as-a-sport-legalize-activity/ (son ziyaret tarihi: 23/02/20).

13 Bkz. HOLLOWAY C., "UkraineReclassifies Poker as Sport; New LegislationForthcoming?", August 28 2018 viahttps://www.pokernews.com/news/2018/08/ukraine-reclassifies-poker-as-sport-new-legislation-31920.htm (son ziyaret tarihi: 23/02/20).

14 2005 tarih 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "Kumar" başlıklı 34. maddesi bu bağlamda akıllara gelmelidir. Bu maddeye göre, kumar oynayan kişiye idarî para cezası verilecek, kazandığına ise elkonulması ve sonucunda mülkiyetin kamuya geçirilmesi sağlanabilecektir. Bu minvalde, idarî para cezası ve elkoyma işlemi kolluk güçlerince, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ise mülkî âmir tarafından gerçekleştirilecektir.

15 2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama" başlıklı 228. maddesi burada uygulama alanı bulabilecektir.

teamülî bir spor faaliyetiyken, 2004 yılında yayınlanan "Avcılık Kanunu" (HuntingAct) ile yasaklanmıştır.[16] Bu kanununa dair bir dizi dâvanın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne getirildiği görülmektedir.[17]Bu yönlü yasaklar daha önceleri de görülmüştür. Bu itibarla, 15. yüzyıldan itibaren İngiltere ve ona ait topraklarda yaygın olan ve oldukça kanlı bir spor olarak tanımlanan "ayı yemleme" (bear-baiting)[18] 19. yüzyılda kanunlarla yasaklanmıştır.[19]Eski yüzyıllardaki örnekler bir yana, toparlamak gerekirse, birçok ülkede hâlen popüler bir spor olarak kabûl edilen avcılık, çevreye, özellikle de doğal yaşama dair artan bilinçlenme ve bu konuda değişen değer yargıları sebebiyle bir anda kanun koyucu tarafından yasaklı hâle getirilebilmektedir.Günümüzde köpek dövüşü gibi en azından bir dönem spor olarak kabûl edilmiş faaliyetlerin de yasaklandığı yine gözden kaçırılmamalıdır.[20]

---

16 2004 yılında kabûl edilen "Avcılık Kanunu"nun 1. maddesinde, hariç tutulanlar dışında, eğer bir kimse köpek ile vahşi bir memeliyi avlarsa suç işlemiş olacağı düzenlenirken, 3. maddesine göre ise bir kişi bilerek kendi ait toprakları bu faaliyette kullandırıyorsa (a bendi) veya kendine ait bir köpeği bilerek bu faaliyette kullandırıyorsa (b. bendi) o kişinin de suç işlemiş sayılacağı düzenlenmiştir. Bu kanunun için bkz. "HuntingAct 2004" viawww.legislation.gov.uk/ukpga/2004/37/pdfs/ukpga_20040037_en.pdf (son ziyaret tarihi: 10/03/20). Türkiye'ye bakıldığında bu şekilde genel bir av yasağının mevcut olmadığı, sadece av hayvanlarının üremesi, çoğalması vs. sebeplerle getirilen dönemsel veya spesifik bazı yasaklamalar söz konusudur. Bu konuda 2003 tarihli 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu 4 ilâ 5 inci maddeleri göz önünde tutulabilir. Bu maddelerdeki yasaklara uymayanlar 21. Maddeye göre ceza alacaklardır.

17 2004 tarihli "Avcılık Kanunu"na dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde İngiltere'ye yöneltilen dâvalarda, dâvacılarAvrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 8'de yer alan özel hayata saygı, m. 11'de yer alan toplantı ve dernek kurma özgürlüğü ve m. 14'te yer alan ayrımcılık yasağı hükümlerini ihlâl sebeplerine dayanmışlardır. Bu dâvalardan en bilineni "FriendandCountrysideAllienceandOthers v. The United Kingdom" olmaktadır. Bu dâvanın metni için bkz. http://https://hudoc.echr.coe.int/eng (son ziyaret tarihi: 11/03/20). Konuya dair kapsamlı bir değerlendirme için bkz. NURSE A., "Criminalisingthe Right toHunt: EuropeanLawPerspectives on Anti-HuntingLegislation", Crime, Law&SocialChange, vol. 67/4, 2017, s. 383-399.

18 Ayının endişelendirilerek veya eziyet edilerek başka hayvanlarla çarpıştırılmasına dayanan bir spor olarak tanımlanmaktadır.

19 İngiltere'de Parlâmento 1835 tarihli "Hayvanlara Zulme İlişkin Kanun" (Crueltyto Animals Act) ile ayı yemlemeyi yasaklamıştır. Pakistan'da ise ayı yemleme 1890 tarihli "Hayvanlara Karşı Zulmü Önleme Kanunu" (ThePrevention of Crueltyto Animals Act) ile yasaklanmıştır.

20 Türkiye'de 2004 tarih ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu m. 11'de hayvan dövüşlerinin genel olarak yasaklandığı görülmektedir. İngiltere'de ise, 1911 tarihli "Hayvanları Koruma Kanunu" (Protection of Animals Act) ve özellikle bu Kanununa 1933 getirilen değişiklik (Protection of Animals –Crueltyto Dogs- Act 1933) çerçevesinde köpek dövüşlerinin yasaklandığı görülmektedir.

Esasen spor tarihine bakıldığında birçok spor faaliyetinin, başta da futbol olmak üzere, günümüz değer yargılarına göre oldukça kanlı ve vahşi olabildiği görülmektedir. Meselâ, futbolun kökenleri dâhilinde ele alınabilecek, bugün "ulama" adıyla da bilinen ve hâlen yerli bazı halklar arasında oynan, birçok durumda sadece oyun değil aynı zamanda dinî bir ritüel olarak da sergilenebilen "Orta Amerika Top Oyunu" (MesoamericaBallgame)[21] özellikle klâsik dönem olarak nitelendirilen dönemde insan kurban etmeye kadar giden nitelikte bir oyun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine Ortaçağ'da dinî bir ritüel olarak sergilenen, kökeni askerî eğitime dayalı oldukça sert ve vahşi bir oyun olan "Floransa Futbolu" (calcioFiorentino)[22] ise, günümüzde sadece sembolik ve turistik amaçlarla canlandırılmış olsa dael'anen azından bu denli sert ve şiddet içeren şekilleriyle bu oyunların resmîyet kazanmasının imkân dâhilinde olmadığı belirtilmelidir.[23]

III

Bu anlatılanlar haricinde konuya dair son olarak değerlendirilmesi gereken husus, yakın temaslı sporlarda (contactsports) yapılan hareketlerin, normal şartlarda ceza hukuku düzenlemelerinin belirli hükümlerini ihlâl edebilecekken, hukuka uygun bulundukları ve yapılmalarına izin verildiği, en azından bu faaliyetlerin temelde cezaî sorumluluğa dönüştürülmediği hususu olmalıdır. Bu durumun nedeni, esasen amacın zarar

---

21 Kurallarının nasıl olduğu bilinmeyen oyunda, genelde çok ağır olan lastik bir top kullanıldığı (4 kg üzerinde) ve oyuncuların topa kalçalarıyla yön vermek durumunda oldukları söylenebilir.

22 Yumruklamanın, omuz atmanın ve bel altı tekme savurmanın serbest olduğu ve ciddî yaralanmalara kadar varabilen sertlikte bir oyun olan Floransa Futbolu Aziz Croce meydanında dönemin zengin ve asil ailelerinin gençleri tarafından ipek giysiler içerisinde oynanırdı.

23 Mussolini dönemi ile birlikte tekrar oynanmaya başlanan bu oyun, günümüzde ise her yıl Haziran'ın üçüncü haftasında şehrin dört bölgesini temsil eden dört takımın katıldığı toplamda dört müsabaka ile sergilenmektedir. Yine, oldukça şiddet içerse de, bir oyuncuya birden fazla rakibin saldırmasının yasaklanması, şiddet hareketi gerçekleştirenin oyundan doğrudan atılması gibi kuralların getirildiği gözlenmektedir. Günümüzde bu oyunun oynanmasına –sıkı kurallar çerçevesinde- tekrar izin verilmesinin nedeni, belirtildiği gibi, temelde turistik olmaktadır. Bkz. "A Point of View: SportingSpectacle on thePiazza",BBC News: Magazine, July 12 2013 viahttps://www.bbc.com/news/magazine-23271906 (son ziyaret tarihi: 11/03/20); "CalcioFiorentino" viahttps://en.wikipedia.org/wiki/Calcio_Fiorentino#Modern_revival (son ziyaret tarihi: 11/03/20).

verme olmaması, faaliyetin o spor dalının mevcut kurallarına göre icra edilmesi ve daha da önemlisi tüm bunların sonucunda karşılıklı rızaya dayanılması olarak gösterilebilir.[24] Ancak bu husus, hiçbir zaman sorumluluk doğmayacak şeklinde de algılanmamalıdır. Eğer mevcut hareketler sonucunda hukuka aykırı bir sonuç oluşmuşsa, meselâ ölüm meydana gelmişse, hareketi gerçekleştiren diğer sporcu başta olmak üzere hakem,hattâ belirli koşullar çerçevesinde söz konusu spor müsabakasını düzenleyen organizatör dahi sorumlu tutulabilecek[25] ve haklarında ceza kanunu hükümleri uygulanabilecektir.Buna karşılık,Türk doktrininde hakkın icrası hukuka uygunluk sebepleri içerisinde gösterilen spor faaliyetlerinde, sporcunun, sınırları aşarak hareket etmesi, yâni tâbi olduğu kurallara uygun davranmaması durumunda, kusuruna göre meydana gelecek neticeden sorumlu tutulacağı mütalâa edilmektedir.[26]

Sonuç

İster bireysel ister takım olarak yapılsın, sporun insan hayatındaki ve gelişimindeki etkisi inkâr edilemez boyuttadır. Bu yüzden, Anayasalarda dahi güvence altına alınabilen, bir insan hakkı olup olmadığı yönünde tartışmaların süregeldiği sporun yasaklanabilmesi şaşırtıcı bir olgu olarak

---

24 Bu konuda genel olarak bkz. "CriminalLaw: Consent in theCriminalLaw", LawCommissionConsultationPaper, no: 139, 1995 viahttp://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2016/08/No.139-Criminal-Law-Consent-in-the-Criminal-Law-A-Consultation-Paper.pdf (ziyaret tarihi: 20/02/20).

25 Tabiî ki, organizatörlerin sorumluluğu meselâ ambulans veya sağlık ekibi bulundurmamak gibi gerekli ve alınması zarurî önlemleri almamakla sınırlı tutulabilecektir.

26 Bkz. ARTUK M.E. & GÖKCEN D.A. & ALŞAHİN M.E. & ÇAKIR K., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, 2018, s. 488-489. Demirbaşda, spor faaliyetlerini hakkın icrası hukuka uygunluk sebepleri içerisinde değerlendirmiştir. Yazar, spor faaliyetlerini ikiye ayırarak incelemiştir: şiddet kullanımının söz konusu olduğu spor dalları ve şiddet kullanımının yasak olduğu spor dalları. İlk tür spor faaliyetlerinde, o spor dalı için izin verilen şiddet hareketleri sınırlarında kalınmış ve buna karşılık ağır bir yaralanma ve hattâ ölüm söz konusu olmuşsa, hukuka uygunluk sebebi bulunduğu için sorumluluk söz konusu olmayacak; ancak, o spor dalının kuralları ihlâl edilmiş, daha açık belirtmek gerekirse konulmuş olan sınırlar aşılmışsa sorumluluk doğacaktır. İkinci tür spor faaliyetlerinde ise, şiddet kullanımı sonucu bir hukuka aykırılık söz konusu olmuşsa doğrudan sorumluluk doğacaktır. DEMİRBAŞ T., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, 2018, s. 329-330.Hafızoğulları ve Özende, benzer şekilde, hakkın icrası hukuka uygunluk sebebi çerçevesinde değerlendirdikleri spor faaliyetlerinde kurallara uygun hareket edildiği hâlde ölüm, sakatlanma gibi aykırı bir sonucun kaza olarak nitelendirileceğine vurgu yapmaktadırlar. Bkz. HAFIZOĞULLARI Z. & ÖZEN M., Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2018, s. 229.

karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de, sınırlı sayıdaki durumda spor faaliyetleri yasaklanabilmektedir. Dikkat edilmelidir ki, burada bahsedilen kanuna aykırı bir yolla sporun icrası veya bahis veya doping gibi hukuka aykırı durumlar değildir. Burada ele alınan konu kanun koyucu tarafından bir spor dalının yasaklanmasıdır. Tabiî ki, bu hususun incelenmesi spor kavramının ne olduğuna dair açıklamaları da zarurî kılmaktadır. Ne var ki, sporun kesin bir tanımı yoktur. Bu durumda yasaklanan bir faaliyetin gerçekten bir spor dalı teşkil edip etmediğinin belirlenmesi de kolay olmamaktadır. Bu konuda en belirgin örneklerden biri İngilizler, özellikle de aristokrat sınıf için çok önem arz eden tilki avcılığının yasaklanması olmaktadır. Tilki avcılığının yasaklanmasının gösterdiği husus ise, toplumdaki değişen algı ve değer yargılarının, daha önce toplum hayatında ciddî önem arz eden, onun ayrılmaz bir parçasını teşkil eden bir spor dalının kanun koyucu tarafından yasaklanmasına dahi gidebildiğidir. Esasen bu tür bir yasaklama yadırganır olmamalıdır, nitekim bu tür yasaklama örneklerine tarih boyunca da rastlanmıştır.

Bibliyografya

Değinilen Anayasa, Kanun, Dâva ve Diğer Resmî Metinler

1835 tarihli Hayvanlara Zulme İlişkin Kanun.

1890 tarihli Hayvanlara Karşı Zulmü Önleme Kanunu.

1911 tarihli Hayvanları Koruma Kanunu.

1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.

1976 tarihli Portekiz Anayasası.

1982 tarihli TC Anayasası.

1999 tarihli İsviçre Konfederasyonu Federal Anayasası.

2001 tarihli Avrupa Spor Şartı.

2003 tarih ve 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu.

2004 tarih ve 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu.

2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.

2004 tarihli Avcılık Kanunu.

2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu.

2009 tarihli FriendandCountrysideAllienceandOthers v. The United Kingdom Dâvası. (AİHM)

2014 tarihli Türkiye Briç Federasyonu Ana Statüsü.

Kitap ve Makaleler

ARTUK M.E. & GÖKCEN D.A. & ALŞAHİN M.E. & ÇAKIR K., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, 2018.

BELOFF M. & KERR T. & DEMETRIOU M., Sports Law, Oxford, 1999.

DEMİRBAŞ T., Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, 2018.

DONNELLY P., Sportand Human Rights, Sport in Society, vol. 11/4, 2008, s. 381-394.

GARDINER S., Cultural, HistoricalandOrganisationalPerspectives on UK Regulation of Sport, in Sports Law, 4th Edition, editedbyGardiner&O'Leary&Welch&Boyes&Naidoo, Oxon, 2012, s. 3-42.

HAFIZOĞULLARI Z. & ÖZEN M., Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, 2018.

NURSE A., Criminalisingthe Right toHunt: EuropeanLawPerspectives on Anti-HuntingLegislation, Crime, Law&SocialChange, vol. 67/4, 2017, s. 383-399.

İnternet Üzerinden Ulaşılan Kaynaklar (Haber vs.)

"A Point of View: SportingSpectacle on thePiazza", BBC News: Magazine, July 12 2013 via https://www.bbc.com/news/magazine-23271906 (son ziyaret tarihi: 11/03/20).

"Alan Shearer: Dementia, Football and Me Review – HeadingforTrouble", TheGuardian, November 13 2017 via www.theguardian.com/tv-and-radio/2017/nov/13/alan-shearer-dementia-football-me-review-hits-back-of-net (son ziyaret tarihi: 20/02/20).

"CalcioFiorentino" via https://en.wikipedia.org/wiki/Calcio_Fiorentino#Modern_revival (son ziyaret tarihi: 11/03/20).

"CriminalLaw: Consent in theCriminalLaw", LawCommissionConsultationPaper, no: 139, 1995 via http://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2016/08/No.139-Criminal-Law-Consent-in-the-Criminal-Law-A-Consultation-Paper.pdf (ziyaret tarihi: 20/02/20).

"Direk Dansından sonra Poker de Spor Dalı Olarak Kabul Edildi", CNN Turk, Kasım 23 2017 via https://www.cnnturk.com/spor/diger-sporlar/direk-dansindan-sonra-poker-de-spor-dali-olarak-kabul-edildi (son ziyaret tarihi: 09/03/20).

HOLLOWAY C., "UkraineReclassifies Poker as Sport; New LegislationForthcoming?", August 28 2018 via https://www.pokernews.com/news/2018/08/ukraine-reclassifies-poker-as-sport-new-legislation-31920.htm (son ziyaret tarihi: 23/02/20).

"International Federation of Match Poker", via http://matchpoker.sport (son ziyaret tarihi: 09/03/20).

"Observers", via https://gaisf.sport/about/observers/ (ziyaret tarihi: 09/03/20)

O'CONNER D., "Israel Poker Bill WouldReclassifyCard Game as a Sport, Legalize Activity", December 17 2018 via https://www.casino.org/news/israel-poker-bill-would-reclassify-card-game-as-a-sport-legalize-activity/ (son ziyaret tarihi: 23/02/20).

"Tarihçe" http://www.tbbdf.gov.tr/tarihce (son ziyaret tarihi: 09/03/20).

RUSYA FEDERASYONU'NA İLİŞKİN KARAR ÇERÇEVESİNDE WADA'NIN DOPİNG SEBEBİYLE ÜLKELERİ YASAKLAMA YETKİSİNE DAİR KISA BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Serkan ÇINARLI* & Doç. Dr. Anıl ÇAMYAMAÇ**

* İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.

** İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.

Giriş

9 Aralık 2019 tarihi itibarıyla haber ajanslarına spor alanında çok önemli bir haber düştü. Dünya Anti-Doping Ajansı (World Anti-Doping Agency)[1] Rusya'yı, bu kapsamda sporcularını, tüm esaslı spor organizasyonlarından dört yıllığına yasaklamıştı. Gerçekte bakıldığında, bu karar sürpriz değildi, hattâ bekleniyordu. Uzun zamandır Rus atletlerin dopingli olduğu tespit ediliyor, Rusya'nın ilgili birimlerine konu hakkında önlemler alması için tavsiyeler sunuluyordu. WADA'nın en üst makamlarından birini işgâl eden başkan yardımcısı Linda Helleland'ın basına yapmış olduğu açıklamalara bakılırsa, görünen o ki, temiz kalan atletlere borçlu olduğunun belirtilmesi suretiyle, Rusya Federasyonu'ndan sulandırılmayacak yaptırımlar istediği ve böylelikle Rusya Federasyonu'nun bu konudan kolayca sıyrılmasına izin verilmeyeceğinin sinyallerininverildiği gözlenmektedir.[2] Ancak, WADA'nın bu tür bir karar alma veya en azından alınan bu yönlü bir kararı doğrudan uygulatma yetkisi var mıdır? Eğer varsa bu yetki neye dayanmaktadır?

Durumun vahameti karşısında doping konusu, WADA ve bu konudaki yetkileri, Rusya Federasyonu'na yöneltilen bu karar çerçevesinde kısaca ele alınıp açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, önce doping kavramı ve WADA ele alınacak, WADA'nın böylelikle oluşumu ile yapısına değinilecek ve son olarak Rusya Federasyonu'na dair aldığı karar kapsamında WADA'nın yetkileri genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmaya çalışılacaktır.

I- Doping Kavramı ve WADA Üzerine

A- Doping Kavramı Üzerine

Doping günümüzde bir insan hakları sorunu olarak görülmektedir. Nitekim bu durum WADA'nın ilk yıllarında hazırlatılan raporda da açıkça vurgulanmıştır.[3] Bu şaşırtıcı bir durum değildir. Sporun ve özel-

---

1 Bundan sonra kısaca WADA olarak anılacaktır.

2 Bkz. "RussiaBannedforFourYearstoInclude 2020 Olympicsand 2022 World Cup", BBC News, December 9 2019 viahttps://www.bbc.com/sport/olympics/50710598 (son ziyaret tarihi: 10/12/19).

3 Bkz. KAUFMANN-KOHLER G. & MALINVERNI G., Legal Opinion on the Confirmity of Certain Provisionsof the Draft World Anti-Doping Codewith Commonly Accepted Principles of International Law, February 26 2003 viawww.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/kaufmann-kohler-full.pdf (son ziyaret tarihi: 10/12/19).

likle spor yapmanın bir insan hakkı olarak nitelendirildiği günümüzde, buna bağlı bu hakkı zedeleyen veya en azından olumsuz etkileyen doping müessesinin insan hakları perspektifinden ele alınarak değerlendirilmesi doğaldır.

WADA'nın Dünya Anti-Doping Kodu'nda[4] doping, doping karşıtı kurallardan bir veya daha fazlasının ihlâl edildiği durumlar olarak tarif edilmişken[5], müteakip maddede doping karşıtı kurallar arasında sporcunun örneğinde yasaklı madde, metobolit veya buna dair izlerin bulunması, yasaklı bir madde veya metodun bir sporcu tarafından kullanılması veya buna teşebbüs edilmiş olması, örnek sunulmaması veya örnek sunmaktan kaçınmak veya örnek sunmayı reddetmek, sporcunun yerinin belirlenememesi, doping kontrolüyle (sonuçlarıyla) oynanması veya buna teşebbüs edilmesi, yasaklı madde veya bir metodun bir atletin iyeliğinde bulunması, herhangi bir yasaklı madde veya metodun ticareti veya buna teşebbüs edilmesi gibi unsurlar yer almaktadır.[6]

Tabiî ki, sporda doping denilince sadece insanlar süje olarak görülmemelidir. Spor müsabakalarında kullanılacak hayvanlara da doping yapıldığı bilinmekte ve bu bağlamda bu da bir ihlâl teşkil etmektedir.[7]

Kitleleri buluşturan ve birleştiren, eğlenceyi ve sağlığı ön plâna alan, her açıdan dostluğu ve barışı kendisine hedef edinen spor müsabakalarında atletler neden doping yapıyor sorusunun cevabının dopingi anlamak için irdelenmesi gerekmektedir. Bu konuya ilişkin Paoli'nin açıklamaları aydınlatıcı niteliktedir. Buna göre, yazar, özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında atletlerin yasadışı ilaç kullanım taleplerinin artığını, bunun temel sebepleri arasında ise şunlara yer verilebileceğini aktarmıştır: Birçok spor dalının amatörlükten ayrılarak profesyonelleşmesi, sporun tıbbîleşmesi, sporun siyasîleşmesi ve sporun ticarileşmesi [8] gösterilmektedir.

---

4 Bundan sonra metin içerisinde kısaca Kod olarak anılacak, atıflandırrmada ise kısaca WADC kısaltması kullanılacaktır. Koda ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. infra

5 Bu çerçevede, Pound ve Clarke ise doping kavramını şu şekilde tanımlamaktadırlar: "Doping, performansı arttırmak amacıyla kullanılan madde ve metotlara ilişkin spor dâhilinde yasaklanmış uygulamaları tarif etmek için kullanılan bir terimdir". Bkz. POUND R.W. & CLARKE K., Doping in Sport, in Handbook on International Sports Law, editedbyNafziger&Ross, Cheltenham, 2011, s. 133.

6 Bkz. WADC m. 1 & 2.

7 Bu konuda bkz. BLACKSHAW I.S., International Sports Law: An Introductory, The-Hague, 2017, s. 96.

8 Bkz. PAOLI L., Doping and Anti-Doping: NeglectedIssues in Criminology, European Journal of Crime, CriminalLaw&CriminalJustice, vol. 20, 2012, s. 232.

B - WADA Üzerine

Doping kavramını kısaca değerlendirdikten sonra, WADA'nın kuruluşu, yapısı ve hukukî statüsü hakkında kısaca değerlendirmelerde bulunmak, kuşkusuz, yararlı olacaktır. Özellikle 1960'larla birlikte doping sorunu zirve yapmaya başlarken, bu sorunla mücadele etmek adına önce 1961 yılında "Uluslararası Olimpiyat Komitesi Tıbbî Komisyonu" (International Olympic Committee Medical Commission) kurulmuştur ki, bu kurum WADA öncesinde Olimpiyat Oyunlarında dopingle mücadele prosedürlerinde tam sorumluluğu haiz kılınmıştır.[9] Bu gelişmeyi, paralel süreçte, Avrupa Konseyi bünyesinde kabûl edilen 1989 tarihli"Avrupa Konseyi Anti-Doping Sözleşmesi" izlemiştir.[10] 16 Kasım 1989 tarihinde kabûl edilen ve 1 Mart 1990 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşmeye, 31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla aralarında Türkiye'nin[11] de bulunduğu 52 devlet taraftır.[12]Bu itibarla, Sözleşmeye Avrupa Konseyi üyesi tüm devletler tarafken, Konsey üyesi olmayan beş devlet daha Sözleşmenin tarafıdır ve bu devletler şu şekilde sıralanabilirler: Avusturalya, Belarus, Fas, Kanada ve Tunus.[13] Taraf devletlerin, sporda dopingin azaltılması ve sonunda kaldırılması kanaatiyle, ilgili anayasal hükümlerinin sınırları dâhilinde bu Sözleşme hükümlerinin uygulanması için zarurî tüm adımları atmayı üstlenmeleri şeklinde tespit edilen amacı kapsamında düzenlemeler içeren Sözleşme toplam 19 maddeden oluşmaktadır.

1980'lerin sonu ve 1990'lı yıllar müddetince, küresel spor gündemi oldukça önemli doping olayları ile sarsılmıştır. Bu dönemde, ilki

---

9 Bkz. CHAPPELET J.-L. & KÜBLER-MABBOTT B., The International Olympic Committeeandthe Olympic System: TheGovernance of World Sport, Oxon, 2008, s. 132 ve 143. Bu kurumun kurulma nedeni ise, tarihteki ilk önemli doping skandalıyla ilgilidir. 1960 Roma Olimpiyatlarında Danimarka Bisiklet Takımının bisikletçisi KnudEnemarJensen'in ölümüdür. Doping konusunda yoğunlaşılmaya başlanmasının nedenlerinden biri de, 1967 yılında İngiliz bisikletçi Simpson'un "Fransa Bisiklet Turu"nda (Tour de France) hayatını kaybetmesi olmuştur. Ayrıca, bkz. POUND & CLARKE, s. 133-134.

10 Söz konusu Sözleşmenin metni için bkz. "Council of Europe Anti-Doping Convention", Council of Europe-European Treaty Series, no: 135 viawww.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007b0e0 (son ziyaret tarihi: 31/12/19).

11 Türkiye Sözleşmeyi onaylayarak 1 Ocak 1994 tarihi itibarıyla Sözleşmenin tarafı hâline gelmiştir.

12 Bkz. "Chart of SignaturesandRatifications of Treaty 135", viahttps://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/135/signatures?p_auth=A5dDbDIK (son ziyaret tarihi: 31/12/19).

13 ibid.

1988 yılında Ottowa'da düzenlenen dopingle mücadele konferanslarına tanıklık edilmiştir. Dopingde son noktayı o dönemde Festina Doping Skandalı koymuştur.[14]Bu çerçevede, Uluslararası Olimpiyat Komitesi[15] tarafından 1999 yılının Şubat ayında Lozan'da toplanan "Sporda Dopinge Karşı Dünya Konferansı" (World Conference on Doping in Sport) sonunda kabûl edilen "Sporda Dopinge Dair Bildirge" (Declaration on Doping in Sport) hükümleri doğrultusunda WADA aynı yılın kasım ayında Lozan merkezli olarak kurulmuştur. Anılan bildirgede, bu kapsamda, sporda dopinge karşı mücadeleyi uluslararası alanda desteklemek ve koordine etmek amacıyla bağımsız uluslararası bir anti-doping ajansının kurulması öngörülmekteydi.[16]

WADA, kendi kurucu belgesi ve İsviçre Medenî Kanunu'nun 80 ve devamındaki maddelere tâbi olarak yönetilen özel bir vakıf (privatefoundation) statüsünü haizdir.[17]Bu çerçevede, WADA'nın vakıf olarak Lozan ticaret siciline kayıtlanacağı düzenlenmiştir.[18]Böylelikle, WADA Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin inisiyatifi ve çeşitli hükûmetler arası örgütler, hükûmetler, kamu otoriteleri ve özellikle dopingle mücadele eden diğer kamu ve özel organlarının katılım ve desteği ile kurulmuştur.

WADA'nın kuruluşundan sonrasında, WADA bünyesinde kabûl edilen "Sporda Anti-Dopinge Dair Kopenhag Bildirisi" dopingle mücadele alanında bağlayıcılığı olmasa da önemli bir belge konumundadır.[19] Böylelikle, Kopenhag Bildirisi'nin amaçları arasında sporda anti-doping politika ve uygulamalarında uyumun geliştirilmesinde hükûmetler arası

---

14 "Fransa Bisiklet Turu" (Tour de France) esnasında ortaya çıkan bu doping skandalı bisiklet sporunda doping kullanımının kendi inisiyatifleriyle hareket eden birkaç bisikletçi ile sınırlı olmadığı, bilâkis yaygın, sistematik ve organize bir hâl aldığını göstermiştir. Bkz. CHAPPELET & KÜBLER-MABBOTT, s. 135; PAOLI, s. 233.

15 Bu çerçevede, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin hukukî statüsüne dair bkz. ÇAMYAMAÇ A. & ÇINARLI S., Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Hukukî Statüsü, in Av. Özdemir Özok Armağanı, editedby Çağlar, Ankara, 2018, özellikle s. 202-212.

16 Bkz. CASINI L., Global HybridPublic-PrivateBodies: The World Anti-Doping Agency (WADA), International OrganizationsLawReview, vol. 6/2, 2009, s. 429-430. Daha ayrıntılı açıklama ve değerlendirmeler için bkz. CHAPPELET & KÜBLER-MABBOTT, s. 132-145.

17 Nitekim WADA, kendisini, açık bir biçimde, İsviçre özel hukuku bağlamında (Medenî Kanunu) bağlamında kâr gütmeyen bir vakıf olarak tanımlamaktadır. Bkz. "Governance: Statutes" viahttps://www.wada-ama.org/en/governance (son ziyaret tarihi:)

18 WADA Kurucu Belgesi m. 18.

19 Bkz. "CopenhagenDeclaration on Anti-Doping in Sport" via www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/WADA_Copenhagen_Declaration_EN.pdf (son ziyaret tarihi: 28/12/19).

uluslararası işbirliğini devam ettirmek unsuruna açıkça yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede, bir yanda her bir katılımcının WADA'nın rolünü tanıyacağı ve onu destekleyeceği, diğer yanda sporda dopinge karşı dünya çapında mücadelede Kodun temel rolünü tanıyıp bu kapsamda anti-doping politika ve uygulamalarını, uygun olan durumlarda, Kodun hükümleriyle uyumlu olması için tedrici bir biçimde uyarlamaya çalışacağı belirtilmiştir.[20]

Bu çerçevede, WADA'nın temel görevi Kodun uygulanması ve ona uyulmasını gözetmek olmaktadır. Bu kapsamda, Kod, doktrinde de vurgulandığı üzere, sadece spor örgütlerini bağlayan özel bir belge konumundadır ve hükûmetleri bağlamaz; sadece imzacıları için sözleşme bağlamlı yükümlülükler getirmektedir.[21] Özel belge konumunun aşılması ve Kodun daha kapsamlı olarak uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla 19 Ekim 2005 tarihinde UNESCO bünyesinde 2005 tarihli "Sporda Dopinge Karşı Uluslararası Sözleşme" imzalanmıştır ki, Sözleşme 1 Şubat 2007 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.[22] Günümüzde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu[23]189 devletin[24] tarafı olduğu Sözleşmenin kendisi ve Kod ile arasındaki ilişkiyi ortaya koyan 4. maddesinde gerek ulusal gerek uluslararası alanda spordaki dopingle mücadelenin uygulanmasını koordine etmek için 5. maddeye göre her bir taraf devletin kanun, düzenleme veya idarî uygulamalar şeklinde alacağı uygun önemlerin temelinin Koddaki ilkeler olacağı düzenlenmiştir. Sözleşmeye ilişkin UNESCO'nun sitesinde, dopinge karşı mücadelede sadece hükûmetlerin imkânlara sahip olduğu belirli alanların bulunduğu ve bunun için Sözleşmenin önemli olduğu; ancak Sözleşmeyi uygulama açısından hükûmetlere esneklik tanındığı ve taraf devletlerin şu belirli hareketlerde bulunmalarının öngörüldüğü vurgulanmaktadır: Ticaretlerine karşı önlemler de dâhil atletlere yasaklı madde metotların sağlanmasının sınırlandırılması, doping kontrollerini kolaylaştırmak ve ulusal test programlarını desteklemek, doping-karşıtı ihlâlleri gerçekleştiren atlet ve

---

20 Kopenhag Bildirisi m. 3.1, 4.1 ve 4.2.

21 Bkz. FREEBURNL., Regulating International Sport: Power, AuthorityandLegitimacy, Leiden, 2018, s. 11.

22 Sözleşmenin resmî İngilizce metni için bkz. "International Conventionagainst Doping in Sport", United Nations-Treaty Series, vol. 2419, no: 43649, 2007, s. 281-309.

23 Bu itibarla, Türkiye 9 Haziran 2006 tarihinde Sözleşmeyi onaylamıştır.

24 Bkz. via www.unesco.org/eri/la/convention.asp?language=E&KO=31037&toprint=yes (son ziyaret tarihi: 29/12/19).

atlet yardımcılarına finansal desteği kesmek, besleyici gıdaları üreten ve dağıtanları desteklemek, atletler ve daha geniş spor kamuoyu çerçevesinde anti-doping eğitim programlarını desteklemek.[25]

WADA'nın merkezi, yukarıda da belirtildiği üzere, Lozan'dadır.[26] 2002 yılında idarî merkezi Montreal'e taşınmasına karşılık[27], esas merkez doğal olarak Lozan olmaya devam etmektedir[28]; çünkü WADA, bilindiği üzere, İsviçre Kanunlarına göre kurulmuş, İsviçre Medenî Kanununa tâbi olan bir vakıf konumundadır. Dahası, WADA Kurucu Belgesi incelendiğinde, kurumun İsviçre'de Federal Hükûmet İçişleri Bakanlığının denetimi altında olduğu görülmektedir.[29]

WADA'nın yapısına gelindiğinde şu üç temel organa sahip olduğu vurgulanmalıdır: "Vakıf Yönetim Kurulu" (Foundation Board); "İcra Komitesi" (ExecutiveCommittee); "Murakabe Organı" (Auditing Board). Bu temel organlar haricinde, ayrıca toplam 50 civarı personelden oluşan bir genel müdür (director general) ve 10 müdürlük (directories) söz konusudur. 10 müdürlük içerisinde dört bölge ofisi ile birlikte tıp müdürlüğü, bilim müdürlüğü, standartlar ve uyumlulaştırma müdürlüğü, eğitim müdürlüğü, iletişim müdürlüğü ve hukukî işler müdürlüğü yer almaktadır.[30]

Yönetim Kurulu'nun en az 10 üyeden oluşabileceği, ancak her hâlükârda 40 üyeyi geçmeyeceği; her üyenin tekrar seçilebilme şansıyla üç yıllığına atandığı, en az dördünün atlet olması kaydıyla 18 üyenin

---

25 Bkz. "International Conventionagainst Doping in Sport", via www.unesco.org/new/en/social-andd-human-sciences/themes/anti-doping/international-convention-against-doping-in-sport/ (son ziyaret tarihi: 29/12/19).

26 Hükûmetler arası örgütlerin merkezlerini belirtmek için İngilizce'de merkez anlamına gelen "seat" veya "headquarters" terimleri kullanılmaktadır. Ancak, iki terim arasında esasen fark bulunmaktadır. Bu çerçevede konuya ilişkin olarak Wolfrum uluslararası örgütün sekreterliğinin konumlandığı yere İngilizce'de "seat" adının verildiğini, bununla birlikte sekreterlikle birlikte bina, arşiv ve mülklerinin beraberce konumlandığı yerlere ise İngilizce'de "headquarters" adı verildiğini ifade etmektedir. Bkz. WOLFRUM R., International Organizations, Headquarters, in Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizationsand Cooperation, vol. 5, edited by Bernhardt, Amsterdam, 1983, s. 140.

27 Bkz. CASINI, s. 430 dipnot: 40.

28 Bkz. "Governance: Statutes" viahttps://www.wada-ama.org/en/governance (son ziyaret tarihi: 28/12/19). Bu konuda, Blackshaw esas merkezinin Lozan'da, idarî merkezinin ise Montreal'de bulunduğu açıklamasını getirmiştir. Bkz. BLACKSHAW, s. 96.

29 WADA Kurucu Belgesi m. 19.

30 Bkz. CASINI, s. 430.

"Olimpiyat Hareketi" tarafından atanacağı, bunun karşısında 18 üyenin ise hükûmetler arası örgütler, hükûmetler, kamu otoriteleri ve özellikle sporda dopingle mücadele eden diğer kamu otoriteleri tarafından atanacağı; bunlar dışında ise, Kurulun sınırlı sayıda hükûmetler arası örgütleri veya diğer uluslararası örgütleri danışman kapasitesiyle davet edebileceği düzenlenmiştir.[31] Öte yandan, Kurulun örgütsel yapısını kendisinin oluşturacağı, başkan ve yardımcısı görevlerini kendi içinden veya dışından seçeceği kişilere vereceği düzenlenmiştir. Daha da önemlisi ve WADA'nın da bir nebze statüsünü ortaya koyar nitelikte Kurulun Olimpiyat Hareketi ve kamu otoriteleri arasında eşit ortaklık üzerine kurulduğu açıkça Kurucu Belgede ortaya konulmuştur.[32] Bu çerçevede, Casini, spor rejimleri özellikle de "Uluslararası Olimpiyat Komitesi" ile devletler arasındaki ilişkileri şu dört kategori çerçevesinde açıklamıştır: Bazı durumlarda uluslararası toplumun spor yönetimi organlarını de facto tanıması; karşılıklı etkileşim; devletlerin Olimpik Şart başta olmak üzere spor düzenlemelerine aykırı davranmaları ve spor kurumları ve kamu yetkilileri arasındaki işbirliği.[33] Yazar, müteakip açıklamalarında, belirtilen düzenlemeye de işaret ederek, WADA ile devletler arasındaki ilişkinin son duruma girdiğini ifade etmiştir.[34]Öte yandan, Kurul gerekli olduğu sıklıkla, ancak senede en az bir kez toplanmak zorundadır.[35] İstisnaî durumlar haricinde[36] kararlar mevcut üyelerinin tam çoğunluğuyla alınır, eşitlik durumunda ise Başkanın oyu belirleyici olmaktadır.[37]

Kurulun yükümlülükleri arasında bütün aktivitelerinde WADA'nın bağımsızlığını ve şeffaflığını sağlamak; WADA'nın temsili ve işleyişiyle görevlendirilmiş komiteleri ve şahısları denetlemek; İcra Komitesi'nin üyelerini atamak; kendisiyle, İcra Komitesiyle ve diğer tüm komitelerle ilgili kuralları yayımlamak, alınan kararların ve diğer ilgili tüm belgelerin usûllerine göre tutulmasını sağlamak ve işletme raporu, kâr ve zarar

---

31 WADA Kurucu Belgesi m. 6.
32 WADA Kurucu Belgesi m. 7.
33 Bkz. CASINI, s. 428-429.
34 ibid., s. 429. Nitekim Freeburn de WADA'nın Kurul ve aşağıda da görüleceği üzere İcra Komitesi'ndeki üyeliklerinde Olimpik Hareket ve hükûmetlerin eşit dağılımı çerçevesinde kamu-özel ortaklığına dikkat çekmektedir. Bkz. FREEBURN, s. 10.
35 WADA Kurucu Belgesi m. 8.
36 Bu istisnaî durumlar arasında merkezin belirlenmesi veya transferi ile İcra Komitesi'nin atanması gibi konular yer almaktadır.
37 WADA Kurucu Belgesi m. 8. Kararlar aynı zamanda yazışma ile de alınabilecektir.

muhasebesi ve bilançonun kurallara uygun oluşmasını sağlamak; her yıl WADA'nın tüm faaliyetlerine, kâr ve zarar muhasebesine ve bilançosuna ilişkin İngilizce ve Fransızca raporları basmak yer almaktadır.[38]

İcra Komitesi, çoğunluğu Yönetim Kurulu üyeleri arasından yine Kurulun kendisi tarafından seçilen ve WADA'nın günlük yönetim ve işleyişi, tüm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve mallarının yönetimi konularında yetkilendirilen 12 kişiden oluşmaktadır.[39]Yönetim Kurulunun almakla görevli olduğu kararlar haricindeki tüm kararları İcra Komitesi alacaktır. Tıpkı Kurul'da olduğu gibi, İcra Komitesi de kararlarını mevcut üyelerinin tam çoğunluğu ile alacak, eşitlik durumunda Başkanın kararı belirleyici olacaktır.[40] İcra Komitesi, ayrıca, gerekli gördüğü daimî ve geçici komitelerin yaratılmasını onaylayacaktır.

Her yıl Yönetim Kurulu ehil ve bağımsız bir "Murakabe Organı"atar ki, Kurula WADA ile ilgili rapor sunar, aynı zamanda bu rapor denetleyici otoriteye de sunulacaktır.[41]

II- WADA'nın Doping Kullanımında Yetkisi Üzerine

WADA yetkilerini, temelde, yukarıda da belirtilen ve kendi inisiyatifiyle ortaya konulmuş olan Kod aracılığıyla kullanmaktadır. 20 Şubat 2003 tarihinde kabûl edilen ve son olarak 15 Kasım 2013'te yenilendikten sonra 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren yürürlükte olan Kod, 36 olimpik spor dalını temsil eden Uluslararası Federasyon ile 204 Ulusal Olimpiyat Komitesi ve 139 ulusal anti-doping kuruluşu tarafından tanınmaktadır.[42] Dört temel bölüme ayrılan Kodun bu çerçevede ilk bölümünde WADA'nın dopinge ilişkin uygulamalarını ve bu çerçevede WADA tarafından onaylı laboratuvarların izleyecekleri prosedürlere yer verilmişken, ikinci bölümde dopinge ilişkin eğitim programları, üçüncü bölümde Uluslararası Olimpiyat Komitesi başta olmak üzere spor aktörlerinin rolleri ve sorumluluklarını ve son bölümde ise Kodun kabûl

---

38 WADA Kurucu Belgesi m. 10.
39 WADA Kurucu Belgesi m. 11.
40 WADA Kurucu Belgesi m. 11. Kararlar, ayrıca yazışma ile de alınabilecektir.
41 WADA Kurucu Belgesi m. 14.
42 Bkz. ZAKHAROVA L.I., International Sports Law: Textbookfor BachelorStudents, Moscow, October 2018. (sayfa numarası belirtilmemiş)

edilmesi, uygulanması, yenilenmesi gibi nihaî nitelikli düzenlemeler yer almaktadır. Bu çerçevede, WADA ilki 2003 yılında Kopenhag'da gerçekleştirilen ve her dört yılda bir yenilenen uluslararası konferanslar düzenlemektedir ki, bu konferanslara atfedilen en önemli görev Kodun gelişiminin onaylanması olmaktadır.[43]

Kodda doping kullanılması ve dolayısıyla Kodun ihlâl edilmesinin sonuçları yaptırımlara bağlanmıştır. Buna göre, Kod dâhilinde yaptırımların yöneltildiği birimler çeşitlendirilmiştir. Bunlardan ilki, bireyler, yâni atletlere yöneltilen yaptırımlardır ki, bu yaptırımlar arasında elde edilen bireysel sonuçların geçersiz sayılmasından, madalyaların geri alınmasına ve hattâ müsabakalara katılma hakkından mahrum bırakılmaya dair seçenekler yer almaktadır. Müsabakalara katılma hakkından men etme süreleri çeşitli durumlara göre ayrıntısıyla düzenlenmiştir ve bu süreler bir yıl ilâ ömür boyu men arasında değişmektedir.[44]

Yaptırımların yöneldiği bir diğer birim, takım sporlarında takımın her bir oyuncusunun gerçekleştirdiği doping ihlâlinin etkisine ilişkin düzenleme altında takımda ihlâli gerçekleştiren sporcular ve hattâ takımın kendisi olmaktadır.[45]

Son olarak, imzacılar ve imzacı olmayan spor örgütlerine karşı yaptırımlar başlığı altında yukarıda belirtilen ve Kodun imzacısı konumundaki spor kurum ve organlarına ve imzacı olmayan spor örgütlerine karşı da doping kurallarının ihlâllerinde ihmalleri olması durumunda yaptırım uygulanabileceği düzenlenmiştir.[46]Bu yaptırımlar ayrıntılı bir şekilde "İmzacılar Tarafından Koda Uyumluluk İçin Uluslararası Standartlara (International Standart for Code Complianceby Signatories) Ek 2'de düzenlenmiştir.[47] Öte yandan, Kodun aynı maddesinin müte-

---

43 Bkz. CHAPPELET & KÜBLER-MABBOTT, s. 153.

44 Genel olarak WADC m. 9 & 10.

45 WADC m. 11. Takımda en az iki oyuncunun doping kurallarını ihlâl ettiği tespit edilmişse, oyunların yönetici organı aralarında puan silme, yarışmadan veya oyunlardan diskalifiye etmenin bulunduğu uygun yaptırıma karar verecektir.

46 WADC m. 12/1.

47 Burada bir parantez açarak, "WADA'nın Uygunluğu İzleme Programı"ndan (WADA's Compliance Monitoring Program) bahsetmek gerekmektedir. Kısaca süreç şu şekilde işlemektedir: Doping kurallarına ve bu konudaki uluslararası standartlara uyulmadığının tespit edilmesi durumunda öncelikle WADA yönetimi ile uymadığı iddia edilen ilgili imzacı arasında bir diyalog başlatılır. Eğer bu diyalog sonucunda veri-

akip fıkrasında ise, imzacı tarafların ülkelerinde üzerlerinde yetkili oldukları diğer spor organlarına kendi kurallarını uygulayabileceklerini öngörmektedir.[48]

Kodda WADA tarafından uygulanacak tüm bu yaptırımlara karşı CAS'a başvurulabileceği açıkça düzenlenmiştir.[49] Bakıldığında, CAS'ta görülen dâvaların ağırlıklı bölümünün WADA'nın bir şekilde tarafı olduğu uyuşmazlıklar olduğu gözlenmektedir.[50]

Rusya bakımından değerlendirildiğinde, uzun bir müddettir doping konusunda sistematik ciddî birtakım ihlâllerin söz konusu olduğu görülmektedir. Meselâ, Rus gizli servisi ajanlarının dopinge ilişkin atletlerinin pozitif sonuçlarını örtmek için testleri gerçekleştiren laboratuvar çalışanlarını korkuttukları, Soçi Kış Olimpiyatlarında ise kendilerine laboratuvar mühendisi süsü verdikleri ve bir laboratuvarın 1400'ün üzerinde sonucu imha ettiği aktarılmaktadır.[51] Rus Anti-Doping Ajansı'nın (RUSADA) anti-doping kurallarına uymama konusunda ısrarlı tutumu sonucunda WADA İcra Komitesi girişte belirtilen kararı almıştır. Bunun üzerine, RUSADA 27 Aralık'ta WADA'ya gönderdiği mektupla anılan karara ilişkin istinaf yolunu harekete geçirmiştir.[52] Böylelikle, WADA,Şubat başında konu hakkında karar vermesi

len sürelerde uymama durumu giderilmezse, "WADA'nın Uygunluk Kolu" (WADA's Compliance Taskforce) devreye girecektir. Bu durumda, düzeltici önlemler azamî üç ay içerisinde yerine getirilecektir. Üç ay içerisinde gerekli önlemler yerine getirilirse sorun çözümlenmiş olacaktır. Oysa gerekli önlemler yerine getirilmezse, sorun "Uygunluğu Teftiş Komitesi"nin (ComplienceReviewCommittee) önüne gelir. Komitenin yardımıyla sorun çözülebileceği gibi, çözümlenmezse iki durum ortaya çıkabilecektir. Bunlardan ilkinde, herhangi bir zaman çizelgesi belirlenemiyorsa, Komite tarafından uyulmama durumuna ilişkin tavsiye derhal etki doğurur. İkinci durumda ise, çözüm gerçekleştirilememesine karşılık, dört ayı geçmeyecek bir zaman dilimi imzacı tarafından çözüm için ortaya konulmuşsa, ancak belirtilen bu zaman diliminde çözüm gerçekleşmezse otomatik olarak uymama kararı verilecektir. Her iki durumda da, WADA İcra Komitesi son kararı verir.

48 WADC m. 12/2.

49 WADC m. 8/5 & 13.

50 Konuya dair yakın zamanlı bir çalışmada WADA'nın CAS önünde dâvacı olarak en çok görülen aktör konumunda olduğu (dâvaların %12'si civarında) aktarılmaktadır. Bkz. LINDHOLM J., The Court of Arbitrationfor SportandIts Jurisprudence: An EmpiricalInquiryinto Lex Sportiva, TheHague, 2019, s. 301.

51 Bkz. RUIZ R.R., Drugs PervadeSport in Russia, World Anti-Doping Agency Report Finds, New York Times, November 9 2015.

52 Bkz. "Russia Appealsagainst Wada Ban from Tokyo 2020 OlympicsandParalympicsand 2022 World Cup", BBC News, December 27 2019 viahttps://www.bbc.com/sport/olympics/50850514 (son ziyaret tarihi: 15/01/20).

için CAS'a başvurmuştur.[53] CAS'ın kararını Mayıs 2020'de vermesi beklenmektedir.[54]

SONUÇ

Günümüzde bir insan hakkı sorunu olarak nitelendirilen dopingle evrensel düzeyde mücadele oldukça önemlidir. Bu mücadelede temel görev WADA'ya verilmiştir. Ancak, WADA İsviçre Kanunlarına tâbi olarak bağlayıcılığı ve bu bağlamda etkinliği hukuken bakıldığında sorunlu görülebilen bir örgütlenme konumundadır. Nitekim devletleri doğrudan bağlayıcı herhangi bir yetkisi yoktur. Sadece imzacı konumunda uluslararası spor federasyonları, ulusal spor örgütlenmeleri, bu bağlamda ulusal olimpiyat komiteleri ve ulusal doping ajansları üzerinde yetkisi var görünmektedir. Bakıldığında, WADA İsviçre'de kurulan özel bir vakıf statüsünü haizdir ve verdiği kararlar hakkında CAS'a istinaf yoluyla başvurulabilmektedir. Bu çerçevede, Rusya Federasyonu'na dair verilen men yaptırımı Rusya Federasyonu ulusal doping ajansı RUSADA'nın ısrarlı bir biçimde anti-doping kurallarına uymaması sonucunda verilmiştir. Rusya Federasyonu'nun istinaf yolunu etkileştirmesiyle WADA, bu bağlamda, CAS'a başvurmuştur. CAS'ın kararı ile bu ceza kesinleşecek veya kaldırılacaktır.

Bibliografya

Dâvalar & Uluslararası ve Ulusal Resmî Metinler

1989 tarihli Avrupa Konseyi Anti-Doping Sözleşmesi.

1999 tarihli WADA Kurucu Belgesi. (En son Temmuz 2014 tarihinde yenilenmiş)

2005 tarihli Sporda Dopinge Karşı Uluslararası Sözleşme.

2008 tarihli Sporda Anti-Dopinge Dair Kopenhag Bildirisi.

2015 tarihli Dünya Anti-Doping Kodu.

2018 tarihli İmzacılar Tarafından Koda Uyumluluk İçin Uluslararası Standartlar.

---

53 Bkz. "WADA Asks Sports Court to Open Russia Case to Public Hearing", New York Times, February 4 2020 viawww.nytimes.com/aponline/2020/02/04/sports/olympics/ap-oly-russian-doping-cas-1st-ld-writethru.html (son ziyaret tarihi: 13/02/20); "Wadawantspublichearing of Russiadopecase", Straits Times, February 5 2020 viawww.straitstimes.com/sport/wada-wants-public-hearing-of-russia-dope-case (son ziyaret tarihi:13/02/20).

54 Bkz. "WADA Asks Sports …", supra dipnot: 53.

Kitap ve Makaleler

BLACKSHAW I.S., International Sports Law: An Introductory, TheHague, 2017.

CASINI L., Global HybridPublic-PrivateBodies: The World Anti-Doping Agency (WADA), International Organizations Law Review, vol. 6/2, 2009, s. 421-446.

CHAPPELET J.-L. & KÜBLER-MABBOTT B., The International Olympic Committeeandthe Olympic System: TheGovernance of World Sport, Oxon, 2008.

ÇAMYAMAÇ A. & ÇINARLI S., Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Hukukî Statüsü, in Av. Özdemir Özok, editedby Çağlar, Ankara, Nisan 2018, s. 185-214.

FREEBURN L., Regulating International Sport: Power, Authorityand Legitimacy, Leiden, 2018.

LINDHOLM J., The Court of Arbitrationfor SportandIts Jurisprudence: An EmpiricalInquiryintoLexSportiva, TheHague, 2019.

PAOLI L., Doping and Anti-Doping: NeglectedIssues in Criminology, European Journal of Crime, CriminalLaw&CriminalJustice, vol. 20, 2012, s. 231-238.

POUND R.W. & CLARKE K., Doping in Sport, in Handbook on International Sports Law, editedbyNafziger&Ross, Cheltenham, 2011, s. 133-161.

WOLFRUM R., International Organizations, Headquarters, in Encyclopedia of Public International Law: International Organizations in General-Universal International Organizationsand Cooperation, vol. 5, editedby Bernhardt, Amsterdam, 1983, s. 140-142.

ZAKHAROVA L.I., International Sports Law: Textbookfor Bachelor Students, Moscow, October 2018.

İnternet Kaynakları (Gazete Haberleri, Basın Açıklamaları, Raporlar ve Internet Siteleri)

KAUFMANN-KOHLER G. & MALINVERNI G., Legal Opinion on the-Confirmity of CertainProvisionsof theDraft World Anti-Doping CodewithCommonlyAcceptedPrinciples of International Law, February 26 2003 via www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/kaufmann-kohler-full.pdf (son ziyaret tarihi: 10/12/19).

RUIZ R.R., DrugsPervadeSport in Russia, World Anti-Doping Agency Report Finds, New York Times, November 9 2015.

"RussiaAppealsagainstWada Ban from Tokyo 2020 OlympicsandParalympicsand 2022 World Cup", BBC News, December 27 2019 via https://

www.bbc.com/sport/olympics/50850514 (son ziyaret tarihi: 15/01/20).

"RussiaBannedforFourYearstoInclude 2020 Olympicsand 2022 World Cup", BBC News, December 9 2019 via https://www.bbc.com/sport/olympics/50710598 (son ziyaret tarihi: 10/12/19).

"WADA Asks Sports Court to Open Russia Case toPublicHearing", New York Times, February 4 2020 via www.nytimes.com/aponline/2020/02/04/sports/olympics/ap-oly-russian-doping-cas-1st-ld-writethru.html (son ziyaret tarihi: 13/02/20).

"Wadawantspublichearing of Russiadopecase", Straits Times, February 5 2020 via www.straitstimes.com/sport/wada-wants-public-hearing-of-russia-dope-case (son ziyaret tarihi:13/02/20).

www.wada-ama.org/en

www.coe.int

VOLEYBOLCU TEK TİP SÖZLEŞMELERİNDE,SPORCUNUN HAMİLELİĞİNİ YASAKLAYAN SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEBE KALMANIN SPORCU SÖZLEŞMESİNE ETKİSİ

Ar. Gör. Duygu DİNCİOĞLU*

* İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk A.B.D.

ÖZET

Profesyonel sporcu sözleşmeleri, profesyonel sporlarda sporcular ile kulüpleri arasında imzalanan ve taraflara karşılıklı yükümlülükler yükleyen sözleşmelerdir. Söz konusu sözleşmeler, ilgili spor dalına ait federasyonlar tarafından hazırlanan standart sözleşmelerden oluşmakta ve her spor branşına göre farklı isimle anılmaktadır. Voleybolda bu sözleşmeler "Tek Tip Sözleşme" olarak ifade edilmektedirler.

Profesyonel sporcu sözleşmesinin kurulabilmesi için, söz konusu sözleşme hükümleri hakkında karşılıklı mutabakatın sağlanmış olması gerekir. Bu anlamda voleybol açısından "Tek Tip Sözleşme" nin genel koşullarını tarafların kabul etmiş olması şarttır. Sözleşmenin genel hükümleri dışında özel şartlar da kararlaştırabilmektedir. Taraflar bu özel şartları sözleşme özgürlüğü çerçevesinde diledikleri şekilde düzenleyebilirler. Ancak belirlenen özel şartlar kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olmamalıdır. Aynı zamanda konulacak özel hükümler tek tip sözleşmenin ruhuna, maksadına ve Türkiye Voleybol Federasyonu Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatına da uygun olmalıdır.

Voleybolcu tek tip sözleşmelerinde sporcunun hamileliğini yasaklayan sözleşme hükümlerinin üreme hakkı kapsamında emredici düzenlemelere ve kişilik haklarına aykırılık içerip içermediğinin tespiti önemlidir. Bu anlamda üreme hakkı, Türk Medeni Kanunu'nun 23. maddesinde yer alan emredici düzenlemesi kapsamında, korunması gereken bir değer olup sporcuyu üreme hak ve özgürlüğünden mahrum bırakmaya yönelik şartlar emredici kanuni düzenlemelere ve kişilik haklarına aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle de sözleşme süresi boyunca hamile kalmayı engelleyen özel şartlar kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi tutulacaktır.

Voleybolcunun sözleşme süresi içinde hamile kalması durumunda, hamile kalmayı engelleyen özel bir şart öngörülmüşse bu şart kesin hükümsüz sayılacak ve Türkiye Voleybol Federasyonu Talimat madde 37 düzenlemesi kıyasen uygulanılarak spor kulübüne fesih hakkı tanınacaktır. Yine hamile kalmayı engelleyen özel bir şart öngörülmemiş ancak sporcu hamile kalmışsa direkt olarak Talimatın 37. Maddesi uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Voleybol, Tek Tip Sözleşme, Hamile*

GİRİŞ

Günümüzde amatör veya profesyonel amaçlı olarak ve birçok dalda yapılan spor, tek başına, toplu veya takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları ve teknikleri olan, beden, ruh ve kafa unsurlarının koordineli olarak eğitimine yardımcı, eğitici ve eğlendirici bir uğraştır.

Profesyonel sporcular mesleki faaliyet olarak spor yaptıklarından spor kulüpleri ile bir sporcu sözleşmesi çerçevesinde çalışırlar. Voleybol açısından profesyonel voleybolcu sözleşmelerinin kurulabilmesi için voleybolcunun Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından hazırlanmış "Tek Tip Sözleşme" nin genel şartlarını ve varsa kulüple karşılıklı olarak belirlenen özel şartları kabul etmesi gerekir.

Taraflar Tek Tip Sözleşmenin özel şartlarını sözleşme özgürlüğü çerçevesinde diledikleri şekilde düzenleyebilmektedirler. Ancak söz konusu özel şartlar kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olmamalıdır. Aynı zamanda konulacak özel hükümler tek tip sözleşmenin ruhuna, maksadına ve TVF Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatına da uygun olmalıdır. Bu kapsamda kadın voleybolcuya hamile kalma yasağı getirilip getirilemeyeceği hususu ve hamile kalmanın sözleşmeye olan etkisi önemlidir.

Çalışmamızda ilk olarak spor, sporcu ve profesyonel sporcu sözleşmesi kavramlarından bahsedilecek, daha sonra sporcu sözleşmelerinin hukuki niteliği, kurulması ve hükümlerini doğurmaya başlaması ile sona ermesi anlatılacak, daha sonra da sporcu sözleşmelerine özgü genel fesih nedenleri, voleybolcu tek tip sözleşmelerinde öngörülen sona erme halleri ve voleybolcu tek tip sözleşmelerinde sporcunun hamileliğini yasaklayan sözleşme hükümlerinin değerlendirilmesi ve gebe kalmanın sporcu sözleşmesine etkisi anlatılacaktır. Sonuç bölümde konu hakkında genel bir değerlendirme yapılacak ve çalışma sona erdirilecektir.

I. SPOR VE SPORCU KAVRAMLARI

Spor en basit tanımıyla,tek başına, toplu veya takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları ve teknikleri olan, beden, ruh ve kafa unsurlarının koordineli olarak eğitimine yardımcı, eğitici ve eğlendirici bir uğraştır[1]. Günümüzde spor, amatör veya profesyonel amaçlı olarak ve birçok

---

[1] **SARIALP Ruhi,** Çağdaş Sporda Yerimiz, İstanbul Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü Yayını, İstanbul 1988, s. 8

dalda yapılmaktadır. Bu nedenle sporcu kavramı içerisinde de amatör ve profesyonel sporculuktan bahsetmek mümkündür.

Amatör sporcular,para kazanma saiki gütmeden, sağlıklı yaşam ya da hobi olarak spor yapan, profesyonel sporcular ise belirli bir ücret karşılığında, antrenör ya da spor eğitmeninin idaresi altında spor müsabakalarına katılan, belirli bir spor dalında uzmanlaşmış, mesleki amaçla spor yapan kişilerdir[2].Amatör sporcu ve profesyonel sporcu ayrımında sporcunun kulüpten ücret alıp almadığı belirleyicidir.

II. PROFESYONEL SPORCU SÖZLEŞMELERİ

A. Genel Olarak

Profesyonel sporcular mesleki faaliyet olarak spor yaptıklarından,spor kulüpleri ile sporcu sözleşmesi çerçevesinde çalışırlar. Profesyonel sporcu sözleşmeleri doktrinde, profesyonel sporlarda sporcular ile kulüpleri arasında imzalanan ve taraflara karşılıklı yükümlülükler yükleyen sözleşmeler olarak ifade edilmiştir[3]. Söz konusu sözleşmeler, ilgili spor dalına ait federasyonlar tarafından hazırlanan standart sözleşmelerden oluşmakta ve her spor branşına görefarklı isimle anılmaktadır.Örneğin, futbolda, "Profesyonel Futbolcu Sözleşmesi", voleybol, basketbol ve hentbolda "Tek Tip Sözleşme", atletizmde ise "Sözleşme" olarak ifade edilmektedir[4]. Yazımızda voleybol ile ilgili açıklamalar yapılacak olduğundan daha çok voleybolda geçerli olan "Tek Tip Sözleme"[5] üzerinden anlatıma devam edilecektir.

Sporcu sözleşmeleri, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde sporcu, maçlara çıkma, yarışma, kulübün ve teknik direktörün ya da antrenörün talimatlarına uyma, klübü adına en iyisini yapmak için mücadele etme yükümlülüğü altına girerken, spor kulübü de sporcunun çalışabilmesi için gerekli olan her türlü imkanı sunma, sözleşmede kararlaştırılan ücreti ödeme ve belirlenen başkaca taahhütler varsa bunları yerine getirmeyi taahhüt etmektedir[6].

---

2 **ERTAŞ Şeref/ PETEK Hasan**, Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 237.

3 **GENÇ Durmuş Ali,** Spor Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 1998, s.69.

4 **AYDOS Oğuz Sadık,** "Sporcu Sözleşmesinin Feshi", http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1823/19211.pdf, s. 645. (E.T. 08.08.2020)

5 http://www.tvf.org.tr/index.php?sayfa=150, (E.T. 08.08.2020).

6 **ÖZDEMİRMehmet Serhan,** "Sporcu Sözleşmelerinden Kaynaklı Uyuşmazlıklarda Sözleşmenin Haksız Feshi", Av. Özdemir Özok Armağanı,TBB Yayını, Ankara 2018. s. 489; **AYDOS**, s.646.

B. Sporcu Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Sporcu sözleşmeleri hangi kanun hükmüne tabi olduğu konusunda net bir düzenleme bulunmamakla birlikte bu sözleşmelerde İş Kanunu hükümleri uygulanmayacaktır.Zira 4857 sayılı İş Kanunu'nun (İK) hükümlerinin uygulanmayacağına dair "İstisnalar" başlıklı 4. maddesinin g bendinde, sporcuların İş Kanunu'nun kapsamı dışında kaldığına açıkça yer verilmiştir.Burada bahsi geçen sporcular profesyonel sporculardır. Yargıtay da yerleşik içtihatlarında profesyonel sporcular hakkında İş Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağını açıkça ifade etmektedir. Söz konusu kararlarda, sporla doğrudan uğraşan sporcuların İş Kanunu kapsamına girmediği, bununla birlikte doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenör ile aktif görevi daha çok direktif vermek olan ve takımı başarıya ulaştırma görevi de bulunan teknik direktörlerin, sporcu sayılmaması, İş Kanunu kapsamında bir işçi olarak kabul edilmesi, antrenör veya teknik direktör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının iş mahkemesinde görülmesi gerektiği ifade edilmektedir[7]. Bu nedenle de antrenör veya teknik direktör ile kulüpleri işveren arasındaki iş sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar İş Kanunu hükümlerine tabi olurken çalışma konumuzu ilgilendiren sporcu sözleşmeleri İş Kanunu'na tabi tutulmamaktadır[8].

İş Kanunu hükümlerinin kapsamı dışında kalan bu sözleşmeler, Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) md. 393 hükmünde belirtilen hizmet sözleşmesi kapsamında değerlendirilmelidir[9]. Zira bu maddeye göre hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmelerdir. (TBK md. 393/I) Bu kapsamda sporcu sözleşmelerinde de ücret ve süre belirtilmesi zorunlu olup bunlar sözleşmenin esaslı unsurlarıdır. Bunun dışında sporcu sözleşmeleri hizmet sözleşmesinin bir başka unsusu olan bağımlılık unsurunu taşımaktadır[10]. Bu nedenle de sporcu sözleşmeleri, sözleşmede süre belirtilmesi zorunluluğu da gözetildiğinde,belirli süreli hizmet sözleşmesi olarak düşünülmelidir.

---

7 Örnek karar için bkz. Yarg. 9. HD. 28.02.2012 tarih, 2009/48047 E. 2012/10537 K. nolu kararı

8 **SÜZEK Sarper,** İş Hukuku, 8. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2012,s. 227-228.

9 **SÜZEK,** s.228.

10 **ERTAŞ/PETEK,** s.242 vd.

Burada belirtilmesi gereken bir başka nokta da her spor dalına ilişkin olarak federasyonların zaten birtakım düzenlemeler getirmiş olduğu ve sporcu sözleşmelerinin ilk olarak federasyon düzenlemelerine tabi tutulacağıdır. Şayet burada hüküm bulunmuyor ise TBK' nın hizmet sözleşmeleriyle ilgili düzenlemelerine başvurulacaktır[11] .

C. Sporcu Sözleşmelerinin Kurulması ve Hükümlerini Doğurmaya Başlaması

Profesyonel sporcu sözleşmesinin kurulabilmesi ve hükümlerinin doğurmaya başlayabilmesi için ilgili spor dalının bağlı olduğu Federasyon tarafından belirlenen sözleşme hükümleri hakkında karşılıklı mutabakatın sağlanmış olması gerekir. Voleybol açısından da voleybolcunun Türkiye Voleybol Federasyonu (TVF) tarafından hazırlanmış "Tek Tip Sözleşme"nin genel şartlarını ve varsa kulüple karşılıklı olarak belirlenen özel şartları kabul etmesi gerekir.

Genel koşullar bakımından tarafların tam anlamıyla bir mutabakatı şarttır. Bu anlamda tek tip sözleşmede yer alan tüm genel şartlar sporcu tarafından kabul edilmelidir. Zira tek tip sözleşme dışındaki sözleşmeler Federasyonca kabul görmemekte ve tescil edilmemektedir. Bu nedenle de sporcunun söz konusu genel şartları onaylaması şarttır[12].

Sözleşmenin genel hükümleri dışında taraflar özel şartlar da kararlaştırabilirler. Nitekim bu sözleşmede tarafların bu konuda düzenleme yapabilmeleri adına "ÖZEL HÜKÜMLER" başlığı altında bir bölüme yer verilmiştir.Taraflar bu özel şartları sözleşme özgürlüğü çerçevesinde diledikleri şekilde düzenleyebilirler. Ancak tüm özgürlükler gibi sözleşme özgürlüğü de sınırsız ve mutlak bir özgürlük olmadığı için belirlenen özel şartlar TBK. md. 27/1düzenlemesi uyarınca kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olmamalıdır. Aynı zamanda konulacak özel hükümler tek tip sözleşmenin ruhuna, maksadına ve TVF Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatına[13] (TVF Talimat) da uygun olmalıdır[14]. Aşağıda, özel

---

11 **AYDOS,** s. 648.
12 **ERTAŞ/PETEK, s**. 248.
13 https://www.tvf.org.tr/_dosyalar/Talimatlar/TVF_tescil_lisans_transfer_talimati.pdf. (E.T. 08.08.2020)
14 **ERTAŞ/PETEK, s**. 250.

hüküm kapsamında, kadın voleybolcuya hamile kalma yasağı getirilip getirilemeyeceği hususu ve hamile kalmanın sözleşmeye olan etkisi de detaylı olarak incelenecektir[15].

D. Sporcu Sözleşmelerinin Sona Ermesi

1. Genel Olarak

Yukarıda da belirtildiği üzere, her spor dalına ilişkin olarak federasyonlar kurallar getirmiş olduğundan sporcu sözleşmelerinin feshinde de öncelikli olarak federasyonun belirlediği kurallar uygulanacak, burada bir hüküm bulunmuyorsa TBK' nın ilgili düzenlemelerine başvurulacaktır.

Sporcu sözleşmelerini de içine alan hizmet sözleşmelerinin feshi konusunu, belirli süreli sözleşmenin feshi, belirsiz süreli sözleşmenin feshi ve derhal fesih şeklinde ayırıp incelemek mümkündür. Belirtmek gerekir ki, fesih hakkı, tek taraflı irade beyanı ile kullanılan, karşı tarafa ulaşmakla sonuç doğuran bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu anlamda feshin tanımı, sürekli borç ilişkilerinde hak sahibinin tek taraflı irade beyanıyla sözleşmenin ileriye etkili olacak şekilde sona erdirilmesi şeklinde yapılabilir. Diğer yandan fesih ileriye etkili olduğundan, feshi gerçekleştirilen bir sözleşmede bu hakkın kullanılması öncesinde ifa edilmiş edimler, doğmuş borç ve alacaklar geçerliliklerini korumaktadır[16]. Bu nedenle de fesihte, edimlerin geri verilmesi söz konusu olmaz.

Belirli süreli hizmet sözleşmelerinin sonra erdirilmesi TBK md. 430 hükmünde düzenlenmiştir. Buna maddeye göre, belirli süreli hizmet sözleşmesi, aksi kararlaştırılmadıkça, fesih bildiriminde bulunulmasına gerek olmaksızın, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erecektir (TBK md. 430/I). Belirli süreli sözleşme, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülüyorsa, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşecek, üst üste belirli süreli hizmet sözleşmesi kurulabilmesi ise esaslı bir sebebin varlığı

---

15 Bkz. aş. s. 11 vd.

16 **KILIÇOĞLU Ahmet,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2014, s.88;**TAMER** İnal H,6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre, Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 9-10.

halinde mümkün olabilecektir. (TBK. md. 430/II) Taraflardan her biri, on yıldan uzun süreli hizmet sözleşmesini on yıl geçtikten sonra, altı aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilecektir. (TBK. md. 430/III) Sözleşmenin fesih bildirimiyle sona ereceği kararlaştırılmış ve iki taraf da fesih bildiriminde bulunmamışsa, sözleşme belirsiz süreli sözleşmeye dönüşecektir (TBK. md. 430/IV).

Sporcu sözleşmelerinin, sözleşmede süre belirtilmesi zorunluluğu gözetildiğinde, belirli süreli hizmet sözleşmesi oldukları ve sözleşmenin feshinde TBK. md. 430 hükmünün uygulama alanı bulabileceği söylenebilir.

Belirli süreli sözleşmenin feshi ise TBK. md. 431 hükmünde taraflardan her birinin, belirsiz süreli sözleşmeyi fesih sürelerine uyarak feshetme hakkının olduğu şeklinde düzenlenmiştir. Burada yer alan fesih bildirim süreleri TBK md. 432'de düzenlenmiş olup söz konusu hüküm,

"Belirsiz süreli hizmet sözleşmelerinin feshinden önce, durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet sözleşmesi; bildirimin diğer tarafa ulaşmasından başlayarak, hizmet süresi bir yıla kadar sürmüş olan işçi için iki hafta sonra; bir yıldan beş yıla kadar sürmüş işçi için dört hafta ve beş yıldan fazla sürmüş işçi için altı hafta sonra sona erer.

Bu süreler kısaltılamaz; ancak sözleşmeyle artırılabilir.

İşveren, fesih bildirim süresine ait ücreti peşin vermek suretiyle hizmet sözleşmesini feshedebilir. Fesih bildirim sürelerinin, her iki taraf için de aynı olması zorunludur; sözleşmede farklı süreler öngörülmüşse, her iki tarafa da en uzun olan fesih bildirim süresi uygulanır.

Hizmet sözleşmesinin askıya alındığı hâllerde fesih bildirim süreleri işlemez."şeklindedir.

Hizmet sözleşmelerini dürüstlük kuralı uyarınca devam ettirmek taraflardan beklenemeyecek bir hal almışsa haklı nedenle fesih gündeme gelecektir.Bu kapsamda işveren ödeme güçsüzlüğüne düşmüşse işçi, sözleşmeden doğan hakları güvenceye bağlanmamış ise sözleşmeyi derhal fesih hakkına sahiptir (TBK m. 436). Sözleşmeyi haksız olarak fesheden taraf ise karşı tarafın zararını gidermekle yükümlüdür (TBK m. 437/I).

2. Sporcu Sözleşmelerine Özgü Genel Fesih Nedenleri

a. Baskı Feshi

Baskı feshi, spor kulübünün, şiddetli ve sürekli niteliğe haiz dışsal baskılar neticesi, o sporcu ile sözleşmeye devam etmesinin kulüpten beklenemeyecek boyuta varması sonucu gerçekleştirdiği olağanüstü nitelikteki bir fesihtir.Burada feshin geçerli sayılabilmesi için spor kulübünün öncelikle üzerine düşen tüm yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle basın ya da seyirci baskısı gibi bir dış baskı durumunda spor kulübü ilk olarak sporcusunu desteklemeli, bu durumun önüne geçebilmek için ilgili çabayı sarf etmeli, tüm çabaya rağmen söz konusu durumu engelleyememişse fesih haklı sayılmalıdır[17].

b. Davranışsal fesih

Davranışsal fesih sporcunun sorumluluklarını kasti olarak ihlal etmesi durumunda gündeme gelir. Bu anlamda sporcunun antremanlara, maçlara kasıtlı olarak katılımını engelleyecek davranışlarda bulunması,kondisyonunu kötü etkileyecek davranışlar içine girmesi gibi sorumluluklarını ağır bir biçimde ihlal etmesi spor kulübünün davranışsal feshini gündeme getirebilecektir[18].

c. Kurumsal Fesih

Acil olarak nitelendirilebilecek bazı durumlarda kurumsal fesih sebebi gündeme gelebilir. Bu kapsamda örneğin antrenman yapılan sahanın herhangi bir nedenle elverişsiz konuma gelmesi nedeniyle kulübün sahayı düzetme için bir girişimde bulunmaması ya da yeni bir saha temin etmemesi hallerinde sporcunun kurumsal nedenlere dayanarak sözleşmeyi fesih hakkı doğabilecektir[19].

3. Voleybolcu Tek Tip Sözleşmelerinde Öngörülen Sona Erme Halleri

TVF Talimat hükümlerine göre Voleybolcu Tek Tip Sözleşmeleri, karşılıklı anlaşma, spor kulübünün sözleşmeyi feshi ve sporcunun sözleşmeyi feshi şekillerindesona erebilmektedir.

---

17 **AYDOS,** s. 652.
18 **AYDOS,** s. 654.
19 **AYDOS,** s. 655.

a. Karşılıklı Anlaşma Yoluyla Sona Erme

Sözleşme taraflarından her ikisinin de artık bu ilişkiye devam etmek istemediği durumlarda sözleşmenin tarafları karşılıklı anlaşma yoluyla sözleşme ilişkisine son verebilirler. Taraflar bu yolla daha önce aralarında yapmış oldukları sözleşmeden doğan alacak ve borçlardan karşılıklı olarak vazgeçmektedirler[20].

TVF Talimat md. 36'ya göre sporcu sözleşmesinin karşılıklı anlaşma yoluyla sona erdirilebilmesi için noterde fesihname düzenlendikten sonra on iş günü içinde TVF'ye gönderilmesi gerektiği, bu süre içinde gönderilmeyen fesihnamelerin hüküm ifade etmeyeceği ifade edilmiştir. Yine söz konusu maddeye göre bu suretle serbest kalan sporcu transfer tarihlerine uymak koşuluyla istediği kulüple sözleşme imzalayabilecektir.

b. Spor Kulübünün Sözleşmeyi Feshi

TVF Talimat md. 37'de spor kulübü sözleşmey iiki durumda feshetme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Bunlardan ilki, sporcunun voleybol faaliyeti haricinde geçirdiği rahatsızlık nedeniyle üç ayı geçecek şekilde voleybola devam edememesi ve sporcunun herhangi bir nedene dayalı olarak spor kulübü ile olan ilişiğinin en az iki ay süreyle kesilmesidir. Bunun dışında sporcunun aralıksız olarak altı ay süreyle hak mahrumiyeti yaşaması ya da sporcuya müsabakalardan men cezası verilmesi de spor kulübünün sözleşmeyi feshedebilmesine olanak sağlayan bir başka durumdur.

c. Sporcunun Sözleşmeyi Feshi

TVF Talimat md. 38'de sporcunun sözleşmeyi feshetme hakkı düzenlenmiştir. Buna göre spor sözleşmesi gereğince kulübün ücret ödemede iki ay gecikmesi hakinde sporcu sözleşmeyi feshedebilecektir.

TVF Talimat md. 39/I maddesine göre, sözleşmeyi fesheden tarafın noter aracılığıyla karşı tarafa ihtarname göndermesi gerekmektedir. Ayrıca bu ihtarnamenin bir örneğini de TVF'ye gönderilmelidir. Sözleşmenin feshi borçlar hukuku anlamında karşı tarafın kabulüne bağlı olmayan, bozucu yenilik doğuran bir hak olmasına rağmen burada fesih TVF Yönetim Kurulunun kararına bağlanmıştır. TVF' nin bu yönde vereceği karar kesin olup, noter ihtarının tebliğinden itibaren on beş gün içinde karşı tarafın üzerine düşen yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde böyle bir karar verilebilecektir.

---

20 **ERTAŞ/PETEK**, s. 277.

III. VOLEYBOLCU TEK TİP SÖZLEŞMELERİNDE SPORCUNUN HAMİLELİĞİNİ YASAKLAYAN SÖZLEŞME HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEBE KALMANIN SPORCU SÖZLEŞMESİNE ETKİSİ

A. Genel Olarak

Sporcu sözleşmelerindesözleşmenin ruhuna aykırı olmamak, sözleşme özgürlüğüne getirilen istisnalara ve TVF talimatına uymak kaydıyla bazı özel düzenlemelere yer verilmesinin mümkün olabileceğini belirtmiştik. Bu kapsamda, kadın sporcunun profesyonel 1 olarak oynadığı sürece gebe kalamayacağına ilişkin sözleşme kayıtlarının ya da gebe kalması halinde spor kulübüne tazminat ödemesi gerektiğine ilişkin kayıtların geçerliliği ve bu kayıtların sözleşmeye etkisi incelenmesi gereken, aynı zamanda önem arz eden bir konudur. Zira birçok kadın sporcu böyle bir durumla karşı karşıya kalabilmekte ve yüklü miktarda tazminat ödemeleri gündeme gelebilmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilen sporcu sözleşmelerinde kadın sporcunun hamile kalması ve bu durumun sözleşmeye etkisi ile ilgili olarak herhangi bir yasal düzenleme TBK' da bulunmamaktadır. Net bir yasal düzenlemesi olmayan bu konuyu kanaatimizce,sözleşmede hamile kalmayı yasaklayıcı kayıtların bulunması ve herhangi bir kayda yer verilmemiş olması ihtimallerinin her ikisi için ayrı ayrı değerlendirme yaparak incelemek yerinde olacaktır.

B. Sözleşmede Hamileliği Yasaklayan Bir Hüküm Bulunması Halinde

Voleybolcu tek tip sözleşmelerinde, sporcunun hamile kalmasını yasaklayan ya da hamile kalınması halinde sporcunun tazminat ödemesi gerektiğine ilişkin kayıtların değerlendirilmesinde,ilk olarak üreme hakkı kapsamında emredici düzenlemelere ve kişilik haklarına aykırılık söz konusu olup olmadığı tespit edilmelidir.

Üreme hakkı, diğer insan haklarının neredeyse tümüyle bağlantılı ve bunların gelişimi ile doğrudan ilgisi olan bir haktır. Bu yanıyla üreme hakkının bir yandan yaşama hakkı, özel yaşam hakkı, din ve vicdan özgürlüğü gibi kişinin bedensel olarak varlığına ve fikir alanına dair "bireysel hak ve özgürlükler" ile, diğer yandan ise sağlık, eğitim, örgütlenme hakkı gibi "sosyal haklar" ile de bağlantılı olduğu söylenebilir. Tanım

olarak ise üreme hakkı, kişilerin doğum sayısını ve aralığını özgürce seçerek karar verebilme, gerekli olan cinsel sağlık hizmetlerine ulaşabilme ve üremeyle ilgili tüm kararlarını herhangi bir şiddet, baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın alabilme hakkı olarak ifade edilebilir[21].

Üreme hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı çerçevesinde de özel yaşama ve aile yaşamına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir[22]. Özel ve aile hayatına saygı hakkı ise tarafı olduğumuz ve bu nedenle de bağlı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme; "1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir" şeklindedir.

Bu kapsamda bir değerlendirme yapıldığında, kişinin dilediği zaman ebeveyn olmaya ya da olmamaya karar verme, istediği şekilde gebe kalma ya da doğum yöntemini seçme gibi haklarının üreme hakkı kapsamında düşünülmesi gerekir.

Diğer yandan konu ile bağlantısı olduğunu düşündüğümüz Türk Medeni Kanunu'nun (TMK.) "Kişiliğin Korunması" başlıklı 23 maddesinin ikinci fıkrasında yer alan emredici düzenlemede kimsenin özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği, onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Yapılan açıklamalar uyarınca üreme hakkının da TMK. md. 23 emredici düzenlemesi kapsamında korunması gereken bir değer olduğu ve bu nedenle de sporcuyu üreme hak ve özgürlüğünden mahrum bırakmaya yönelik maddelerin

---

21 **SERT Gürkan,** Üreme Haklarının Yasal Temelleri ve Etik Değerlendirme, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, http://www.ikgv.org/pdf/Ureme_Haklarinin_Yasal_Temelleri_ve_Etik_Degerlendirme.pdf, (E.T. 08.08.2020), s. 31.

22 S. H. andOthers v. Austria [GC] Appl. No: 57813/00, 03/11/2011, § 82; P. and S. v. Poland, Appl. No: 57375/08, 30/10/2012.(Aktarma: **ÖNCÜ Gülay Arslan,** Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, https://www.anayasa.gov.tr/media/5604/ozel_yasam_hakki.pdf, s. 74, dipnot, 270,271)

emredici kanuni düzenlemelere aykırılık yaptırımına tabi olacağı kanaatindeyiz. Aynı zamanda bu tür düzenlemelerin kişilik haklarına da aykırılık teşkil ettiği düşüncesindeyiz. Zira kişilik hakkı kişisel varlıklar üzerinde geçerli olan kişinin korunmaya değer bulduğu hukuki, bedeni ve manevi nitelikteki varlıklarının tümü üzerindeki şahsa bağlı mutlak haklardır[23]. Bu anlamda da üreme hakkının gerek bedeni, gerek manevi gerekse hukuki açıdan değerlendirilmesi yapıldığında bir kişilik hakkı olduğunu söylemek mümkündür.

Kanuni emredici düzenlemelerine ve kişilik haklarına aykırı olan sözleşme maddeleri ise TBK md. 27/ 1 gereğince kesin hükümsüz sayılacaktır. Burada kesin hükümsüz sayılan sözleşme maddeleri olmaksızın sözleşmenin yapılamayacak olması gibi bir durum söz konusu olamayacağından TBK. md. 27/2 hükmünün ikinci cümlesi uygulanma alanı bulamayacaktır. Diğer bir deyişle sözleşmenin tamamı kesin hükümsüz değil, yalnızca hamileliği yasaklayıcı hükümler geçersiz sayılacaktır.

Voleybolcunun sözleşme süresi içinde hamile kalması ve bunun sonucunda sözleşmede hamile kalmayı yasaklayıcı hükümlerin geçersiz sayılacak olması halinde ise hangi hüküm ve kuralların uygulanacağı, diğer bir deyişle gebe kalmanın sözleşmeye etkisinin ne olacağı da diğer tartışılması gereken diğer bir konudur. Nitekim yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sporcunun gebe kalmasının sözleşmeye olan etkisine dair TBK. da hiçbir yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Kanaatimizce böyle bir durumda TVF Talimat md. 37düzenlemesi kıyasen uygulanmalıdır. Zira söz konusu düzenlemede sporcunun voleybol faaliyeti haricinde geçirdiği rahatsızlık nedeniyle üç ayı geçecek şekilde voleybola devam edememesi veya sporcunun herhangi bir nedene dayalı olarak spor kulübü ile olan ilişiğinin en az iki ay süreyle kesilmesi halinde spor kulübüne fesih hakkı tanınmıştır. Hamile kalan bir sporcu sağlıklı yaşam veya hobi amacıyla ağır olmayan sporlar yapabilecek ise de bu sporcunun hamilelik süresi boyunca profesyonel anlamda spor yapabilmesi mümkün değildir. Bu da bir nevi rahatsızlık hali olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda da üç aylık sürenin sonunda spor kulübünün fesih hakkının doğduğu kabul edilmelidir. Aksi du-

---

23 **DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan**, Kişiler Hukuku, C. 2, Filiz Kitabevi, 10. Baskı, İstanbul 2010, s. 93 vd.

rumun kabulü, yani spor kulübünün hiçbir fesih hakkının olmadığının ve sözleşmenin aynı şartlarda devam ettiğinin kabulü, yaklaşık dokuz ay gebelik süresi boyunca ve buna ek olarak doğum sonrasındaki belirli bir zaman dilimi içinde spor kulübüne ilişkin yükümlülüklerini yerine getiremeyen sporcuya sağlanan menfaatile spor kulübünün menfaati arasında açık bir orantısızlık yaratacaktır. Bu da hakkaniyetle bağdaşmayacaktır.

C. Sözleşmede Hamileliği Yasaklayan Bir Hüküm Bulunmaması Halinde

Voleybolcunun hamile kalması durumunda ve sözleşmede hamileliği yasaklayan bir hüküm bulunmaması halinde de aynı mantıkla TVF Talimat md. 37 düzenlemesi kıyasen uygulanmalıdır.Burada geçerli olup olmadığı tartışılacak bir hüküm bulunmadığı için direkt olarak TVF Talimat md. 37 düzenlemesi uyarınca, gebe kalma ve dolayısıyla voleybolcunun voleybola devam edememesi tarihinden itibaren üç ay sonra spor kulübünün fesih hakkının doğduğu kabul edilmelidir.

Spor kulübünün, sporcunun hamile kalması dolayısıyla yapacağı fesih yukarıda da ifade ettiğimiz üzere TVF Talimat md. 39/I maddesine göreolmalıdır. Buna göre spor kulübünün noter aracılığıyla sporcuya ihtarname göndermesi, ayrıca bu ihtarnamenin bir örneğini de TVF' ye göndermesi gerekmektedir.Sözleşmenin feshi söz konusu düzenleme uyarınca TVF Yönetim Kurulunun kararı ile mümkün olacaktır. Kanaatimizce buradaki düzenleme doğru olmamıştır. Zira fesih, bozucu yenilik doğuran, karşı tarafın kabulüne bağlı olmayan ve bir kez kullanmakla tükenen bir hak olduğu için, başka bir kararla geçerlilik kazanmamalı, kullanıldığı anda sonuç doğurmalıdır. Ancak yine de söz konusu düzenleme üzerinden değerlendirmeye devam edecek olursak hamilelik durumunda sporcunun üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesi mümkün olmadığı için TVF Yönetim Kurulu burada fesih kararı vermelidir. Diğer yandan hamilelik durumunda on beş gün içinde sporcunun yükümlülüğünü yerine getirip getirmeme noktasında belirleyici de olamayacağından kanaatimizce on beş günlük sürenin beklenmesine de gerek bulunmamaktadır.

SONUÇ

Günümüzde spor, amatör veya profesyonel amaçlı olarak ve birçok dalda yapılmaktadır. Amatör sporcu ve profesyonel sporcu ayrımında sporcunun kulüpten ücret alıp almadığı belirleyicidir. Bu anlamda amatör sporcular, para kazanma saiki gütmeden, sağlıklı yaşam ya da hobi olarak spor yapan kişiler iken, profesyonel sporcular belirli bir ücret karşılığında, antrenör ya da spor eğitmeninin idaresi altında spor müsabakalarına katılan, belirli bir spor dalında uzmanlaşmış, mesleki amaçla spor yapan kişilerdir.

Profesyonel sporcular mesleki faaliyet olarak spor yaptıklarından spor kulüpleri ile bir sporcu sözleşmesi çerçevesinde çalışırlar. Söz konusu sözleşmeler, ilgili spor dalına ait federasyonlar tarafından hazırlanan standart sözleşmelerden oluşmaktave her spor branşına göre farklı isimle anılmaktadır. Çalışma konumuzu oluşturan voleybolda söz konusu sözleşmeler "Tek Tip Sözleşme" olarak ifade edilmektedir.

Sporcu sözleşmeleri hangi kanun hükmüne tabi olduğu konusunda net bir düzenleme bulunmamakla birlikte bu sözleşmelerde İş Kanunu hükümleri uygulanmayacaktır. Zira 4857 sayılı İş Kanunu'nun kanun hükümlerinin uygulanmayacağına dair "İstisnalar" başlıklı 4. maddesinin g bendinde, sporcuların İş Kanunu'nun kapsamı dışında kaldığına açıkça yer verilmiştir.

İş Kanunu hükümlerinin kapsamı dışında kalan bu sözleşmeler, Türk Borçlar Kanunu kapsamında hizmet sözleşmesi kapsamında değerlendirilmelidir. Zira hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmelerdir. Bu kapsamda sporcu sözleşmelerinde de ücret ve süre belirtilmesi zorunlu olup bunlar sözleşmenin esaslı unsurlarıdır. Bunun dışında sporcu sözleşmeleri hizmet sözleşmesinin bir başka unsusu olan bağımlılık unsurunu taşımaktadır. Bu nedenle de sporcu sözleşmeleri, sözleşmede süre belirtilmesi zorunluluğu da gözetildiğinde, belirli süreli hizmet sözleşmesi olarak düşünülmelidir.

Burada belirtilmesi gereken bir başka nokta da her spor dalına ilişkin olarak federasyonların zaten birtakım düzenlemeler getirmiş olduğu ve sporcu sözleşmelerinin ilk olarak federasyon düzenlemelerine tabi tutulacağıdır. Şayet burada hüküm bulunmuyor ise TBK' nın hizmet sözleşmeleriyle ilgili düzenlemelerine başvurulacaktır.

Profesyonel sporcu sözleşmesinin kurulabilmesi ve hükümlerinin doğurmaya başlayabilmesi için ilgili spor dalının bağlı olduğu Federasyon tarafından belirlenen sözleşme hükümleri hakkında karşılıklı mutabakatın sağlanmış olması gerekir. Voleybol açısından da voleybolcunun Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından hazırlanmış "Tek Tip Sözleşme" nin genel şartlarını ve varsa kulüple karşılıklı olarak belirlenen özel şartları kabul etmesi gerekir. Genel koşullar bakımından tarafların tam anlamıyla bir mutabakatı, sporcunun söz konusu genel şartları onaylaması şarttır. Sözleşmenin genel hükümleri dışında özel şartlar da sözleşme özgürlüğü çerçevesinde düzenlenebilir. Ancak bu özel şartların kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusunun imkânsız olmaması gerekir. Aynı zamanda konulacak özel şartlar tek tip sözleşmenin ruhuna, maksadına ve TVF Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatına da uygun olmalıdır.

Sporcu sözleşmelerine özgü genel fesih nedenlerinden ilki baskı feshidir. Bu fesih, spor kulübünün, şiddetli ve sürekli niteliğe haiz dışsal baskılar neticesi, o sporcu ile sözleşmeye devam etmesinin kulüpten beklenemeyecek boyuta varması sonucu gerçekleştirdiği olağanüstü nitelikteki bir fesihtir. Diğer bir fesih sebebi de davranışsal fesihtir. Bu fesih sporcunun sorumluluklarını kasti olarak ihlal etmesi durumunda gündeme gelir. Acil olarak nitelendirilebilecek bazı durumlarda ise kurumsal fesih sebebi gündeme gelebimektedir.

TVF Talimat hükümlerine göre ise voleybolcu Tek Tip Sözleşmeleri, karşılıklı anlaşma, spor kulübünün sözleşmeyi feshi ve sporcunun sözleşmeyi feshi şekillerinde sona erebilmektedir. Sözleşme taraflarından her ikisinin de artık bu ilişkiye devam etmek istemediği durumlarda sözleşmenin tarafları karşılıklı anlaşma yoluyla sözleşme ilişkisine son verebilirler. Bunun için noterde düzenlenen fesihnamenin on iş günü içinde TVF' ye gönderilmesi gerekmektedir. Spor kulübünün feshine ilişkin olarak düzenlenen TVF Talimat md. 37'ye göre ise spor kulübü sözleşmeyiiki durumda feshetme hakkına sahiptir. Bunlardan ilki, sporcunun voleybol faaliyeti haricinde geçirdiği rahatsızlık nedeniyle üç ayı geçecek şekilde voleybola devam edememesi, diğeri ise sporcunun herhangi bir nedene dayalı olarak spor kulübü ile olan ilişiğinin en az iki ay süreyle kesilmesidir. Sporcunun fesih hakkı TVF Talimat md. 38'de düzenlenmiştir. Buna göre spor sözleşmesi gereğince kulübün ücret ödemede iki ay gecikmesi hakinde sporcu sözleşmeyi feshedebilecektir.

Sporcu sözleşmelerinde yer verilebilecek özel düzenlemeler kapsamında kadın sporcunun profesyonel olarak oynadığı sürece gebe kalamayacağına ilişkin sözleşme kayıtlarının ya da gebe kalması halinde spor kulübüne tazminat ödemesi gerektiğine ilişkin kayıtların geçerliliği ve bu kayıtların sözleşmeye etkisi önem arz eden bir konudur.

Hizmet sözleşmesi olarak nitelendirilen sporcu sözleşmelerinde kadın sporcunun hamile kalması ve bu durumun sözleşmeye etkisi ile ilgili olarak herhangi bir yasal düzenleme TBK' da bulunmamaktadır. Voleybolcu tek tip sözleşmelerinde, sporcunun hamile kalmasını yasaklayan ya da hamile kalınması halinde sporcunun tazminat ödemesi gerektiğine ilişkin kayıtların değerlendirilmesinde, ilk olarak üreme hakkı kapsamında emredici düzenlemelere ve kişilik haklarına aykırılık söz konusu olup olmadığı tespit edilmelidir. Üreme hakkı, kişilerin doğum sayısını ve aralığını özgürce seçerek karar verebilme, gerekli olan cinsel sağlık hizmetlerine ulaşabilme ve üremeyle ilgili tüm kararlarını herhangi bir şiddet, baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın alabilme hakkı olarak ifade edilebilir. Üreme hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı çerçevesinde de özel yaşama ve aile yaşamına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Özel ve aile hayatına saygı hakkı ise tarafı olduğumuz ve bu nedenle de bağlı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda bir değerlendirme yapıldığında, kişinin dilediği zaman ebeveyn olmaya ya da olmamaya karar verme, istediği şekilde gebe kalma ya da doğum yöntemini seçme gibi haklarıüreme hakkı kapsamında düşünülmelidir.

Diğer yandan konu ile bağlantısı olduğunu düşündüğümüz Türk Medeni Kanunu'nun "Kişiliğin Korunması" başlıklı 23 maddesinin ikinci fıkrasında yer alan emredici düzenlemede kimsenin özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği, onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda üreme hakkının da TMK. md. 23 emredici düzenlemesi kapsamında korunması gereken bir değer olduğu ve bu nedenle de sporcuyu üreme hak ve özgürlüğünden mahrum bırakmaya yönelik maddelerin emredici kanuni düzenlemelere aykırılık yaptırımına tabi olacağı kanaatindeyiz. Aynı zamanda bu tür düzenlemelerin kişilik haklarına da aykırılık teşkil ettiği düşüncesindeyiz.

Kanuni emredici düzenlemelerine ve kişilik haklarına aykırı olan sözleşme maddeleri ise TBK md. 27/ 1 gereğince kesin hükümsüz sayıla-

caktır. Burada kesin hükümsüz sayılan sözleşme maddeleri olmaksızın sözleşmenin yapılamayacak olması gibi bir durum söz konusu olamayacağından TBK. md. 27/2 hükmünün ikinci cümlesi uygulanma alanı bulamayacaktır. Diğer bir deyişle sözleşmenin tamamı kesin hükümsüz değil, yalnızca hamileliği yasaklayıcı hükümler geçersiz sayılacaktır.

Voleybolcunun sözleşme süresi içinde hamile kalması ve bunun sonucunda sözleşmede hamile kalmayı yasaklayıcı hükümlerin geçersiz sayılacak olması halinde ise TVF Talimat md. 37 düzenlemesi kıyasen uygulanmalıdır. Zira söz konusu düzenlemede sporcunun voleybol faaliyeti haricinde geçirdiği rahatsızlık nedeniyle üç ayı geçecek şekilde voleybola devam edememesi veya sporcunun herhangi bir nedene dayalı olarak spor kulübü ile olan ilişiğinin en az iki ay süreyle kesilmesi halinde spor kulübüne fesih hakkı tanınmıştır. Hamile kalan bir sporcunun durumu bir nevi rahatsızlık hali olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda da üç aylık sürenin sonunda spor kulübünün fesih hakkının doğduğu kabul edilmelidir. Aksi durumun kabulü, yani spor kulübünün hiçbir fesih hakkının olmadığının ve sözleşmenin aynı şartlarda devam ettiğinin kabulü, yaklaşık dokuz ay gebelik süresi boyunca ve buna ek olarak doğum sonrasındaki belirli bir zaman dilimi içinde spor kulübüne ilişkin yükümlülüklerini yerine getiremeyen sporcunun sağlamış olduğu menfaat ile spor kulübünün menfaati arasında açık bir orantısızlık yaratacaktır. Bu da hakkaniyetle bağdaşmayacaktır.

Voleybolcunun hamile kalması durumunda ve sözleşmede hamileliği yasaklayan bir hüküm bulunmaması halinde de aslında aynı mantıkla TVF Talimat md. 37 düzenlemesi kıyasen uygulanmalıdır. Burada geçerli olup olmadığı tartışılacak bir hüküm bulunmadığı için direkt olarak TVF Talimat md. 37 düzenlemesi uyarınca, gebe kalma ve dolayısıyla voleybolcunun voleybola devam edememesi tarihinden itibaren üç ay sonra spor kulübünün fesih hakkı olduğunun kabulü gerekecektir.

Spor kulübünün, sporcunun hamile kalması dolayısıyla yapacağı fesih TVF Talimat md. 39/I maddesine göre olmalıdır. Buna göre spor kulübünün noter aracılığıyla sporcuya ihtarname göndermesi, ayrıca bu ihtarnamenin bir örneğini de TVF' ye göndermesi gerekmektedir. Sözleşmenin feshi, söz konusu düzenleme uyarınca TVF Yönetim Kurulunun on beş gün sonra vereceği karara bağlanmışsa da kanaatimizce buradaki düzenleme doğru olmamıştır. Zira fesih, bozucu yenilik doğuran, karşı tarafın kabulüne bağlı olmayan ve bir kez kullanmakla tükenen bir hak

olduğu için, başka bir kararla geçerlilik kazanmamalı kullanıldığı anda sonuç doğurmalıdır. Ancak yine de söz konusu düzenleme üzerinden değerlendirme yapıldığında hamilelik durumunda sporcunun üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesi mümkün olmadığı için TVF Yönetim Kurulu burada fesih kararı vermelidir. Hatta hamilelik durumunda on beş gün içinde sporcunun yükümlülüğünü yerine getirip getirmeme noktasında belirleyici de olamayacağından kanaatimizce on beş günlük sürenin beklenmesine de gerek bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

AYDOS Oğuz Sadık, "Sporcu Sözleşmesinin Feshi", http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1823/19211.pdf. (E.T. 08.08.2020)

DURAL Mustafa/ÖĞÜZ Tufan, Kişiler Hukuku, C. 2, Filiz Kitabevi, 10. Baskı, İstanbul 2010.

ERTAŞ Şeref/ PETEK Hasan, Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.

GENÇ Durmuş Ali, Spor Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınevi, İstanbul 1998.

KILIÇOĞLU Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2014.

ÖNCÜ Gülay Arslan, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, https://www.anayasa.gov.tr/media/5604/ozel_yasam_hakki.pdf, (E.T.08.08.2020)

ÖZDEMİR Mehmet Serhan, "Sporcu Sözleşmelerinden Kaynaklı Uyuşmazlıklarda Sözleşmenin Haksız Feshi", Av. Özdemir Özok Armağanı, TBB Yayını, Ankara 2018.

SARIALP Ruhi, Çağdaş Sporda Yerimiz, İstanbul Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi Bölümü Yayını, İstanbul 1988.

SERT Gürkan, Üreme Haklarının Yasal Temelleri ve Etik Değerlendirme, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, http://www.ikgv.org/pdf/Ureme_Haklarinin_Yasal_Temelleri_ve_Etik_Degerlendirme.pdf, (E.T. 08.08.2020).

SÜZEK Sarper, İş Hukuku, 8. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2012.

TAMER İnal H,6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre, Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.

YAYIN YETKİ BELGESİ VE BUNDAN DOĞAN SORUMLULUK

Dr. Öğr. Üyesi Hakkı Mert DOĞU*

* KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı

ÖZET

Futbol, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en çok sevilen ve takip edilen bir spor dalıdır. Futbol müsabakalarının yayınlanması meselesi ise hem spor süjeleri (örneğin seyirciler, spor kulüpleri) hem de spor hukuku açısından son derece önemlidir. Futbol müsabakalarının yayınlanması, spor hukuku kuralları dikkate alındığında belirli şartların sağlanmasıyla mümkün olmaktadır.

Futbol spor yayınlarının gerçekleştirilebilmesi için yayın yapmak isteyen kuruluşun "yayın yetki belgesini" alması gerekmektedir. Yayın yetki belgesinin alınmasıyla birlikte futbol müsabaka ya da müsabakalarının yayın hakkını kazanan yayıncı kuruluşlara aynı zamanda bazı yükümlülükler de yüklenmektedir. Bununla birlikte yetkilendirilen yayıncı kuruluş, yanında ev sahibi kulüp ile hak sahibi kulübün de sorumlulukları gündeme gelmektedir. Makalede yayın yetki belgesi ile bundan doğan sorumluluk, Türkiye Futbol Federasyonu Süper Lig ve TFF 1. Lig Yayın Talimatı kapsamın da incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler:Spor Yayınları, Yayın Sözleşmesi, Yayın Yetki Belgesi, Spor Hukuku, Sorumluluk

GİRİŞ

Ülkemizde son yıllarda gelişim gösteren hukuk dallarından bir tanesi de spor hukukudur. Spor hukuku, spor ile hukukun kesişim noktasında bulunan ve sportif faaliyetlerin yanı sıra spor süjeleri arasındaki ilişkileri de düzenleyen bir hukuk dalı olarak ortaya çıkmıştır. Spor hukukunun karma bir hukuk dalı olması sebebiyle diğer hukuk dallarıyla ilişkisinin olduğu da bilinmektedir.

Spor Hukuku açısından incelenmeyi bekleyen birçok alan bulunmakla birlikte bunlardan biri de Süper Lig ve TFF 1. Lig futbol müsabakalarının yayınlanmasını sağlayan ve yayıncı kuruluşu bu konuda yetkilendiren yayın yetki belgesidir. Süper Lig ve TFF 1. Lig müsabakaları için yayın yetki belgesi, TFF Yönetim Kurulu'nun 14.08.2019 tarih ve 8 sayılı toplantısında kabul edilmiş ve 15.08.2019 tarihinde TFF'nin resmi internet sitesi olan www.tff.org adresinde yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Futbol Federasyonu Süper Lig ve TFF 1. Lig Yayın Talimatı'nın 4. maddesinde düzenlenmektedir[1].

---

[1] Yayın yetki belgesine ilişkin benzer düzenleme, Türkiye Futbol Federasyonu Yayın Talimatı'nın 9. maddesinde yer almaktadır. Her iki talimat arasındaki fark, Türkiye Futbol Federasyonu Yayın Talimatı'nın hükümleri tüm müsabakalar uygulanırken; Türkiye Futbol Federasyonu Süper Lig ve TFF 1. Lig Yayın Talimatı hükümleri sadece Süper Lig ve TFF 1. Lig müsabakalarında uygulanmaktadır. Yeri geldikçe Türkiye

Makalede, yayın yetki belgesi ile bundan doğan sorumluluk incelenmektedir. İlk bölümde futbol yayın sözleşmesi ve yayın yetki belgesine ilişkin genel bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde ise, yayın yetki belgesinden doğan sorumluluk yayıncı kuruluş, hak sahibi kulüp ve ev sahibi kulübün sorumlulukları açısından ayrı ayrı ele alınmaktadır.

I. FUTBOL YAYIN SÖZLEŞMESİ VE YAYIN YETKİ BELGESİ

Spor ve spor hukukunun[2] gelişimi kendisini spor yayınları açısından da göstermektedir. Dünyada spor yayınlarının ve bu yayınların ekonomik olarak spor süjelerine olan katkısını göz ardı etmek mümkün değildir[3]. Bu açıdan yayın yetki belgesi ve bundan doğan sorumluluk konusuna geçmeden önce futbol yayın sözleşmesine ilişkin genel bilgiler verilmektedir. Futbol yayın sözleşmesine ilişkin bilgilerden sonra yayın yetki belgesine ilişkin olarak Türkiye Futbol Federasyonu Süper Lig ve Tff 1. Lig Yayın Talimatı[4] ışığında bazı değerlendirmeler yapılmaktadır.

A. Futbol Yayın Sözleşmesi

Futbol yayın sözleşmesi ve sözleşmenin hukuki niteliği konusunda bazı bilgiler verilmektedir.

1. Genel Olarak

Futbol yayın sözleşmesi, futbol müsabaka ya da müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasını sağlamak amacıyla yayıncı kuruluş ile yayın hakkına sahip olan taraf arasında yapılan sözleşmedir[5]. Futbol yayın sözleşmesiyle

---

Futbol Federasyonu Yayın Talimatı'nın hükümlerine de değinilmektedir.

2 Spor Hukuku için bkz., ERTAŞ, Şeref/PETEK, Hasan; Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, B.3, Ankara 2017, s. 40; GENÇ, Durmuş Ali; Spor Hukuku, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1998, s. 61; ÇAĞLAYAN, Ramazan; Spor Hukuku (Spor Hukuku Temel Metinleri), Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2007, s. 17; EKŞİ, Nuray; Spor Tahkim Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2015, s. 5.

3 Bkz., MOSTOROĞLU, Şekip; "Sporda Medya ve TV Hakları", Spor Hukuku Dersleri, Ed: Kısmet Erkiner/Ali Soysüren, Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2007, s. 639.

4 Bundan sonra "Yayın Talimatı" şeklinde ifade edilecektir.

5 Bkz., GÖNEN, Doruk; "Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Televizyon Yayın Hakkı Sözleşmelerinin Borçlar Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXIX, S.1-2, 2011, s. 883; AKER, Halit; "Futbol Kar-

futbol müsabakalarının yayınlanması ve futbol seyircisine canlı olarak müsabakaları takip etme imkânı sağlanmaktadır.

Yayın Talimatı'nın 3. maddesinin birinci fıkrasına göre, tüm futbol müsabakalarının televizyon, radyo, internet ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, iletilmesine, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Türkiye Futbol Federasyonu[6] yetkilidir[7].Söz konusu düzenlemeye göre TFF futbol müsabakalarının her türlü araçla yayınlanmasından dolayı sorumlu olmaktadır.

2. Sözleşmenin Tarafları

Futbol yayın sözleşmesinin taraflarını yayıncı kuruluş ile TFF veya kulüpler oluşturmaktadır.

Yayıncı kuruluş (resmi yayın kuruluşu) Yayın Talimatı'nın 2. maddesinin (c) bendinde "Futbol müsabakalarını yayınlama hakkına sahip tüzel kişiler" şeklinde tanımlanmaktadır. Türkiye Futbol Federasyonu Yayın Talimatı'nın[8] 2. maddesinin (c) bendinde ise yayıncı kuruluş "Futbol müsabakalarını yayınlama hakkına sahip Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından verilmiş geçerli ve güncel bir lisansı kullanan kuruluşlar" şeklinde ifade edilmektedir.

TFF, kulüpler adına ve hesabına yayın sözleşmesi yapma hakkına sahiptir. Bu noktada TFF'nin kulüpler adına ve hesabına hareket etmesi onu, yayın sözleşmesi bakımından kulüpleri doğrudantemsil ettiği sonucuna ulaştırır.Bununla birlikte TFF-Yayın Talimatı'nın 4. maddesine göre yayın sözleşmesi yapma hakkının kulüplere tanınması mümkündür. İlgili maddenin birinci fıkrası uyarınca TFF, yayıncı kuruluşlarla futbol müsabakaları ile ilgili olarak kulüpler adına ve hesabına sözleşme yapmadığı takdirde, kulüplere yayıncı kuruluşlarla sözleşme yapma izni verebilir[9]. Yayın sözleşmesi yapmasına izin verilen kulüp veya kulüple-

şılaşmalarına İlişkin Yayın Haklarının Hukuki Niteliği ve Rekabet Hukuku Açısından Yayın Haklarının Merkezi Pazarlanması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.55, S.1, 2006, s. 5; BAYAMLIOĞLU, İbrahim Emre; Eser Sahibi Hakları ve Rekabet Politikası Ekseninde Spor Yayınları, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 81.

6 Bundan sonra "TFF" şeklinde ifade edilecektir.

7 Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 13. maddesi de bu konuya ilişkin düzenlemeleri bünyesinde barındırmaktadır.

8 Bundan sonra "TFF-Yayın Talimatı" şeklinde ifade edilecektir.

9 TFF, kulüpler adına ve hesabına yayıncı kuruluşlar ile sözleşme imzaladığı takdirde, kulüplerin daha önce yapmış olduğu tüm yayın sözleşmeleri geçerliliklerini kaybeder.

rin, yayıncı kuruluşlarla yaptıkları sözleşmeler TFF-Yayın Talimatı'nın 7. maddesinin birinci fıkrasındaki düzenlemeye göre TFF tarafından incelenir ve konuya ilişkin onay ya da ret kararını kulübe ve yayın kuruluşuna yazılı olarak bildirilir.

3. Sözleşmenin Hukuki Niteliği

Futbol yayın sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda doktrinde farklı görüşler[10] bulunmaktadır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na[11]göre futbol yayın sözleşmeleri, mali hakkın devri ve lisans sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir[12]. Ancak böyle bir düzenlemenin varlığı futbol yayın sözleşmesini isimli bir sözleşme olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmaz[13].

Futbol yayın sözleşmesi kanaatimizce, kendine özgü yapısı olan bir sözleşmedir[14]. Hatta bu sözleşmeye kendine özgü yapısı olan bir spor hukuku sözleşmesi şeklinde ifade etmek de yanlış olmaz. Gerek FSEK'deki düzenlemeler gerekse Türk Borçlar Kanunu'ndaki yayım sözleşmesine ilişkin hükümler, kanun tarafından öngörülmeyen bir şekilde bir araya gelmiş ve sözleşme ortaya çıkmıştır.

B. Yayın Yetki Belgesi

Yayın yetki belgesi, TFF ile yayıncı kuruluşun yapmış olduğu yayın sözleşmesi kapsamında ilgili müsabaka ya da müsabakalar bakımından alınması gereken ve bunların yayınlaması yetkisi veren belgedir[15]. Yayın

(TFF-Yayın Talimatı Md. 4/4).

10 Bkz., GÖNEN, s. 886. Ayrıca bkz., FRITZWEILER, Jochen/PFISTER, Bernhard/SUMMERER, Thomas; PraxishandbuchSportrecht, C.H. Beck, 3. Aufl., 2014, Rn. 167, s. 388.

11 Bundan sonra "FSEK" şeklinde ifade edilecektir.

12 Konuya ilişkin bkz., TÜRKMEN, Ahmet; Spor Müsabakalarının Yayın Hakları, Adalet Yayınevi, 2014, s. 231. Ayrıca bkz., CUMALIOĞLU, Emre; Yayım Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 79-80; ARKANSERİM, Azra; Yayım Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri, Legal Yayıncılık, 2017, s. 37-38.

13 Bkz., ARBEK, Ömer; Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, 2005, s. 80. Doktrindeki bir görüşe göre yayın sözleşmesi, isimli bir sözleşmedir. Bkz., GÖKYAYLA, K. Emre; Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, B.2, 2001, s. 239.

14 Benzer şekilde bkz., TÜRKMEN, s. 232. Aker, söz konusu sözleşmenin karma bir sözleşme olduğu görüşündedir. AKER, s. 5.

15 Ayrıca bkz., MOSTOROĞLU, s. 651.

yetki belgesi başlığı altında yayın yetki belgesinin alınması, yayın yetki belgesinin geçerli olduğu stadyum alanları ile birden fazla yayın yetki belgesinin alınması incelenmektedir.

1. Yayın Yetki Belgesinin Alınması

Yayın yetki belgesine ilişkin düzenlemelerin bulunduğu Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesine göre TFF ile yayın sözleşmesi imzalayan kuruluşun, her müsabaka için ayrı yayın yetki belgesi almak zorundadır[16]. Söz konusu düzenlemeye bakıldığında öncelikle yayın yetki belgesinin toplu ya da sezonluk şekilde alınmadığı; her müsabakadan önce ve her bir müsabaka için ayrı ayrı alındığı dikkat çekmektedir. Ayrıca ilgili ifade yer alan "… yayın yetki belgesi almak zorunludur." ifadesinden bunun emredici bir kural olduğu açıkça görülmektedir.

Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde ise; "Yayın yetki belgesi, ancak yayıncı kuruluşun yazılı talebi üzerine verilebilir." düzenlemesi yer almaktadır[17]. Yayın yetki belgesinin alınması noktasında yayıncı kuruluş açısından bir şekil şartı öngörülerek bunun yazılı bir şekilde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Kanaatimizce yayıncı kuruluş tarafından yapılacak talebin yazılı olarak istenmesinden maksat, ileride çıkması muhtemel ihtilaflarda ispat kolaylığı sağlamaktır.

2. Yayın Yetki Belgesinin Geçerli Olduğu Stadyum Alanları

Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin ikinci fıkrasında yayın yetki belgesi bulunmayan kuruluşların hangi alanlara girebileceği belirtilmektedir. İlgili düzenlemeye göre yayın yetki belgesi olmayan kuruluşların kameraları sadece mixed-zone (karma alan) ve basın toplantı odasına girebilmektedir[18]. Mixed-zone ya da diğer adıyla karma alan, medya mensuplarının müsabakadan sonra futbolcularla soyunma odalarının çıkışı ile takım otobüsleri arasındaki bölgede röportaj yaptıkları alanı ifade eder[19]. Yayın Talimatı'nın 10. maddesinin birinci fıkrasına göre yayıncı kuruluş dışındaki medya mensupları, müsabaka sonrasında, soyunma odaları ile

---

16 Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/1-1. cümle
17 Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/1-2. cümle
18 Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/2.
19 Bkz. Yayın Talimatı Md. 2/(ı).

takımların kendilerine ayrılmış stadyum çıkış bölgesi arasında ev sahibi kulüp tarafından oluşturulan ve TFF tarafından onaylanan mixed-zoneda (karma alanda) görev yapabilirler.

Basın toplantı odası ise, müsabakalardan sonra takım sorumlularının basın açıklaması yapıp basın mensuplarının sorularını cevaplandırdıkları yerdir[20].

Yayın yetki belgesine sahip olan kuruluş, mixed-zone ve basın toplantı odası da dahil, kalan alanlara girebilmekte; kameralarını bu yerlere yerleştirebilmektedir. Örneğin, panoramik stüdyo şeklinde adlandırılan ve yayıncı kuruluşun müsabaka öncesinde, devre arasında ve müsabaka sonrasında yorumcularla birlikte kullanabileceği ve fonda stadyumun içeriden görüntüsü bulunan stüdyoyu ifade eden yer sadece yayıncı kuruluş tarafından kullanılmaktadır[21].

3. Birden Fazla Yayın Yetki Belgesinin Alınması

Birden fazla yayın yetki belgesinin alınabilmesine ilişkin olarak Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin üçüncü fıkrasında bir düzenleme yer almaktadır[22]. Buna göre yayıncı kuruluş bir müsabakaya ilişkin olarak söz konusu müsabakanın yayınını hem televizyon hem de radyo kanalından aynı anda yapmak isterse bunu TFF' ye bildirir ve her bir yayın için ayrı yayın yetki belgesi alması gerekir. Örneğin, yayıncı kuruluş bir futbol müsabakası için televizyon, radyo ve internet üzerinden aynı anda yayın yapmak isterse üç ayrı yayın yetki belgesi alması şarttır. İlgili düzenlemeye dikkat edildiğinde yayıncı kuruluşun birden fazla yayın yapma isteği öncelikle TFF' ye bildirilmektedir. TFF' nin uygun görmesi hâlinde ayrı yayın belgelerinin talebi gündeme gelir. Aksi durumda TFF tarafından yayıncı kuruluşun birden fazla yayın yapması talebi reddedilirse artık birden fazla yayın yetki belgesi meselesi de gündeme gelmez.

---

20 Yayın Talimatı'nın 9. maddesinin beşinci fıkrasına göre basın toplantısı ancak yayıncı kuruluş tarafından canlı yayınlanabilir. Diğer medya kuruluşlarının canlı yayın yapması, canlı olarak yayın kuruluşlarına ses veya görüntü aktarmaları yasaktır. Basın toplantısı sırasında elde edilen ses veya görüntü kayıtları müsabakanın sona ermesini müteakip 75 dakika içerisinde diğer yayıncı kuruluşlar tarafından yayınlanamaz.

21 Bkz., Yayın Talimatı Md. 2/(ğ).

22 Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/3.

Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yayıncı kuruluşun söz konusu duruma aykırı hareket etmesinin yaptırımı düzenlenmektedir. Yayıncı kuruluş birden fazla yayın yapma isteğini TFF' ye bildirmez ve buna ilişkin birden fazla yayın yetki belgesi talebinde bulunmazsa yayıncı kuruluşun yayın yetkisi ilk seferde bir aydan üç aya kadar askıya alınmaktadır. İlgili yükümlülüğün tekrarı hâlinde ise yayıncı kuruluşun yayın yetkisi iptal edilir. Görüldüğü üzere yükümlülüğün ihlali durumunda ortaya çıkan yaptırım kademeli olarak ağırlaşmaktadır. İlk seferde yayın yetkisinin askıya alınması söz konusuyken; bu durumun tekrarı süreci, yayın yetkisinin iptaline kadar götürmektedir.

II. YAYIN YETKİ BELGESİNDEN DOĞAN SORUMLULUK

Yayın yetki belgesinden doğan sorumluluk kapsamında Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin ilgili fıkraları dikkate alındığından yayıncı kuruluşun, hak sahibi kulübün ve ev sahibi kulübün sorumlulukları olduğu anlaşılmaktadır. Bu başlık altında her üçünün de sorumluluğuna değinilmektedir.

A. Yayıncı Kuruluşun Sorumluluğu

Yayın yetki belgesi aldığı müsabakalar için yayıncı kuruluş, Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince canlı yayın sırasında veya sonrasında sahip olduğu teknik imkânları başka yayıncılara devredemez, kullandıramaz[23]. Bu düzenlemeyle yayın yetki belgesi alan yayıncı kuruluş açısından bir sınırlama getirildiği görülmekte; Süper Lig ve TFF 1. Lig müsabakalarının yayınınında sadece yayın yetki belgesi alan yayıncı kuruluş tarafından yapılabileceği anlaşılmaktadır.

Yayın yetki belgesine sahip olan yayıncı kuruluşun sahip olduğu teknik imkânların neler olduğu Yayın Talimatı incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Kameralar ve bu kameraların bulunacağı noktalar, müsabaka öncesi seremoniler, takımların sahaya çıkışını veya dizilişini çeken aktüel kamera veya kullanılması halinde Steady Cam[24] ya da panoramik stüd-

---

[23] Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/4.

[24] Kameramanın ağırlıklar ile dengelenmiş bir çeşit alet giysisi ile beraber kullanılarak

yonun kullanılmasına ilişkin durumlar teknik imkânlar olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda yayın yetki belgesi olan yayıncı kuruluşun söz konusu ve benzeri imkânları bir başka yayın kuruluşuna devretmesi mümkün değildir. Ayrıca, yayın yetki belgesine sahip yayıncı kuruluşun, teknik imkânları devretmeyip sadece bunların diğer yayın kuruluşları tarafından kullanılmasına müsaade etmesi de ilgili düzenleme kapsamında yasaklanmıştır.

B. Hak Sahibi Kulübün Sorumluluğu

Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin beşinci fıkrasına göre TFF, yayın yetki belgesi verdiği kuruluşları Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne, stadın kullanım hakkının kulübe ait olması (intifa, mülkiyet, kira vs.) halinde hak sahibi kulübe bildirir[25]. Genel olarak Türkiye'deki stadyumların mülkiyetten ziyade intifa hakları kulüplere ait olmaktadır. Söz konusu düzenlemenin de bu şekilde kaleme alınması bunun en büyük kanıtıdır. İlgili düzenlemeye dikkatle bakıldığında ilk ifade edilen durum TFF' nin yayın yetki belgesi verdiği kuruluşları Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bildirmesidir. Şayet stadyumun kullanım hakkı kulübe aitse ancak böylesi bir durumda bildirim hak sahibi kulübe yapılmaktadır.

Hak sahibi kulüp, yayın yetki belgesinin verildiği yayıncı kuruluşun bildirilmesiyle birlikte müsabaka yayınının aksamaması için gerekli her türlü tedbiri almak ve bunların masraflarını karşılamakla yükümlüdür. Bu tedbirler arasında özellikle yayının olumsuz etkilenmemesi için saha aydınlatma sisteminin yeterliliği, jeneratörlerin durumu, kamera alanlarının belirlenmesi vb. durumlardan hak sahibi kulüp sorumlu olmaktadır.

C. Ev Sahibi Kulübün Sorumluluğu

Ev sahibi kulübün sorumluluğuna ilişkin olarak Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin altıncı fıkrasında "Ev sahibi kulüp, disiplin kurulları tarafından verilmiş ve kesinleşmiş cezalar sebebiyle ya da başka bir sebepten dolayı müsabakanın sezon başında bildirilen stadyumdan farklı bir stad-

çekim yapılmasını sağlayan bir sistemdir.

[25] Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/5.

yumda oynanmasına karar verilmesi halinde, müsabakanın yayınlanması için ödenmesi gereken tüm bedellerden sorumlu olacaktır." şeklinde bir düzenleme mevcuttur[26]. Bu düzenlemeye göre disiplin kurulları tarafından verilmiş ve kesinleşmiş cezalar[27] veya bazı başka sebeplerden[28] dolayı ev sahibi kulüp tarafından müsabakaların oynanacağı ve sezon başında bildirilen stadyumda, müsabakaların oynanmasına izin verilmezse, yayıncı kuruluşun bundan doğan zararının ev sahibi kulüp tarafından karşılanması gerekmektedir. Yayın yetki belgesine sahip yayıncı kuruluşun önceden bildirilen stadyumun fiziki koşullarını dikkate alarak yapmış olduğu hazırlıklar, stadyum değişikliği sebebiyle tamamen değişmiş olabilir. Bu ve benzeri durumlarda ev sahibi kulübün sorumluluğuna gidilmektedir.

Yayın Talimatı'nın 4. maddesinin beşinci ve altıncı fıkralarında farklı iki kavram ortaya çıkmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasında "hak sahibi kulüp", altıncı fıkrasında ise "ev sahibi kulüp" ifadelerine yer verilmektedir. Her iki kavram birbirinden farklıdır. Her hak sahibi kulüp, ev sahibi kulüp olabilirken; her ev sahibi kulübün hak sahibi kulüp olduğunu söylemek mümkün değildir.

SONUÇ

Spor yayınları ve bu yayınların yetkili kuruluş tarafından gerçekleştirilmesi yayın yetki belgesinin alınmasıyla mümkün olmaktadır. TFF ile yayın sözleşmesi imzalayan kuruluşun, her müsabaka için ayrı yayın yetki belgesi alması gerekmektedir. Yayın yetki belgesini alan yayıncı kuruluş, Yayın Talimatı'nda belirtilen bütün stadyum alanlarına rahatlıkla girebilmektedir.

Yayın yetki belgesinin alınmasıyla yayıncı kuruluş, hak sahibi kulüp ve ev sahibi kulübün birtakım sorumlulukları gündeme gelmektedir. Yayın yetki belgesi alan yayıncı kuruluşun, canlı yayın sırasında veya

---

26 Ayrıca bkz., TFF-Yayın Talimatı Md. 9/6.

27 Futbol Disiplin Talimatı'nın 29. maddesinde düzenlenen saha kapatma cezası bu duruma örnektir. Saha kapatma cezasıyla birlikte kulübün resmi müsabakasını mutat sahasından başka bir sahada oynaması gerekir.

28 Stadyum inşasına başlanan ancak liglerin başlangıç tarihine kadar inşaatın tamamlanamaması sebebiyle ilgili kulübün müsabakalarını başka bir stadyumda oynama zorunluluğunun ortaya çıkması durumu örnek oluşturabilir.

sonrasında sahip olduğu teknik imkânları başka yayıncılara devretmesi mümkün olmadığı gibi bu imkânları başkalarına kullandırması da yasaklanmaktadır.Hak sahibi kulüp, yayın yetki belgesinin verildiği yayıncı kuruluşun bildirilmesiyle birlikte müsabaka yayınının aksamaması için gerekli her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Ayrıca, yayının aksamaması için alınacak tedbirlere ilişkin masrafların da karşılanması hak sahibi kulübün sorumluluğu altındadır.Ev sahibi kulüp ise belirtilen bazı sebeplerden dolayımüsabakanın farklı bir stadyumda oynanmasına karar verilmesi halinde, müsabakanın yayınlanması için ödenmesi gereken tüm bedellerden sorumlu olmaktadır.

KAYNAKÇA

AKER, Halit; "Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Yayın Haklarının Hukuki Niteliği ve Rekabet Hukuku Açısından Yayın Haklarının Merkezi Pazarlanması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.55, S.1, 2006, s. 1-46.

ARBEK, Ömer; Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.

ARKANSERİM, Azra; Yayım Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri, Legal Yayıncılık, İstanbul 2017.

BAYAMLIOĞLU, İbrahim Emre; Eser Sahibi Hakları ve Rekabet Politikası Ekseninde Spor Yayınları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.

CUMALIOĞLU, Emre; Yayım Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

ÇAĞLAYAN, Ramazan; Spor Hukuku (Spor Hukuku Temel Metinleri), Asil Yayın Dağıtım, Ankara 2007.

EKŞİ, Nuray; Spor Tahkim Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2015.

ERTAŞ, Şeref/PETEK, Hasan; Spor Hukuku, Yetkin Yayınları, B.3, Ankara 2017.

FRITZWEILER, Jochen/PFISTER, Bernhard/SUMMERER, Thomas; PraxishandbuchSportrecht, C.H. Beck, 3. Aufl., München 2014.

GENÇ, Durmuş Ali; Spor Hukuku, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1998

GÖKYAYLA, K. Emre; Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, B.2, Ankara 2001.

GÖNEN, Doruk; "Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Televizyon Yayın Hakkı Sözleşmelerinin Borçlar Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXIX, S.1-2, 2011, s. 881-890.

MOSTUROĞLU, Şekip; "Sporda Medya ve TV Hakları", Spor Hukuku Dersleri, Ed: Kısmet Erkiner/Ali Soysüren, Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, İstanbul 2007, s. 639-651.

TÜRKMEN, Ahmet; Spor Müsabakalarının Yayın Hakları, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

TÜRK FUTBOL TARİHİNDE KULÜPLERİMİZİN AMATÖR LİGLERDEN PROFESYONELE, PROFESYONEL LİGLERDEN AMATÖRE YOLCULUKLARI

Adnan ERSAN*

* Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkan Vekili

- Türkiye'de ulusal bazda profesyonel futbol ligi 16 takımın katılımıyla 1959 yılında başlamıştır. Sadece İstanbul, Ankara ve İzmir illeri takımlarının temsil edildiği bu ligin ilk sezonunda küme düşme uygulanmamıştır.
- 1959 yılında kurulan bu ligden 1962-1963 sezonuna kadar düşen takımlar ilinin yerel ligine direkt düşmüş. Bu lige çıkan takımlarda yerel liglerden direkt çıkmıştır. (TABLO:1)
- 1963-1964 sezonunda Ulusal Profesyonel 2.Ligin oluşturulması ile birlikte amatör takımların yerel ligden çıktığı en üst lig 2.Lig olmuştur. Amatör takımların çıktığı en üst lig olan 2.Lig bu köprü görevini 1966-1967 sezonuna kadar dört sezon sürdürmüştür.
- 1967-1968 sezonundan itibaren Ulusal Profesyonel 3.Ligin oluşturulması ile amatörlerin çıktığı en üst Profesyonel lig 3.Lig olmuştur. 3.Lig 13 sezon devam etmiş olup 1980-1981 sezonunda 2.Lig ile birleştirilerek kaldırılmıştır. 1983-1984 sezonuna kadar geçen dört sezonda amatör liglerden çıkışlar ve amatör liglere düşüşler profesyonel 2.Ligden olmuştur.
- 1984-1985 sezonunda 3.Lig yeniden oluşturulmuştur. 1983-1984 sezonunda 2.Lig'den düşen ve 3.Lige yeni alınan takımlardan yeniden profesyonel 3.Lig oluşturulmuştur.
- 1983-1984 sezonunda 67 olan toplam profesyonel kulüp sayısı 1984-1985 sezonunda profesyonel yapılan yeni kulüplerin tescil edilmesiyle 200 olmuştur. Bu sezondan itibaren profesyonel liglerden amatöre düşüş ve amatör liglerden profesyonelliğe çıkış en alt profesyonel lig olan 3.Ligden olmuştur.
- Profesyonel kulüp sayısı 1986-1987 sezonunda 238 olarak futbol tarihimizde en üst sayıya ulaşmıştır.
- Profesyonel 2.Lig 2001-2002 sezonundan itibaren 2.Lig A ve 2.Lig B kategorileri olarak ikiye ayrılmıştır. Bu oluşum 2007-2008 sezonuna kadar bu isimlendirme ile devam etmiş olup 2008 - 2009 sezonundan itibaren 1.Ligin adı Süper Lig, 2.Lig A kategorisinin adı 1.Lig, 2.Lig B kategorisinin adı 2.Lig ve en alt profesyonel lig olan 3.Lig'de aynı isimle günümüze kadar devam etmiştir. Ulusal bazda 1959 yılında 16 takımlı bir ligle başlayan profesyonel futbol, 2020-2021 sezonunda dört ayrı ligde devam ediyor.

- Profesyonel liglerde kulüp sayısı bakımından en istikrarlı dönem 2013-2014 sezonundan itibaren yakalanmıştır. Bu sezondan itibaren günümüze kadar profesyonel takım sayısı 126 -129 arasında olmuştur. 2019-2020 sezonunda Süper Lig 18 takımlı, 1.Lig 18 takımlı, 2.Lig 18 takımlı iki grup olarak toplam 36 takımlı ve 3.Lig 18 takımlı iki grup ve 17 takımlı bir grup olmak üzere olarak toplam 53 takımlıdır. 2019-2020 sezonunda profesyonel kulüp sayısı 125'dir. (TABLO:1)

- 2019-2020 sezonunda dünyada ve ülkemizde yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle amatör ve profesyonel ligler yarım kalmıştır. Uzun bir aradan sonra Süper Lig ve 1. Lig tamamlanmış, 2. ve 3. Liglerde sadece play-off'lar oynanmıştır. Profesyonel Liglerin tamamında ligden düşme uygulaması yapılmamıştır.

  Bu düzenlemelerden sonra Süper Lig 21 takımlı, TFF 1. Lig 18 takımlı, TFF 2. Lig 19 ve 20 takımlı iki grup, TFF 3. Lig ise 16 takımlı bir, 17 takımlı üç grup olmak üzere toplam dört gruptan oluşmuştur. 2020-2021 sezonunda tüm profesyonel liglerde toplam 145 takım bulunmaktadır. (TABLO:1)

- 1959'dan 2020 - 2021 sezonuna kadar profesyonel liglerde toplam 488 ayrı spor kulübü yer almıştır. İstanbul 64, Ankara 37, İzmir 25, Bursa 17 ve Antalya 15 kulüp ile en fazla profesyonel takımı olan iller olmuştur. Karaman, Bartın, Iğdır, Yalova, Karabük ve Kilis illeri profesyonel liglerde 1'er kulüple temsil edilmişlerdir. 81 ilimiz içinde profesyonel liglerde hiç temsil edilmeyen tek ilimiz ise Ardahan'dır. (TABLO:2)

- 1984-1985 Sezonundan itibaren profesyonel kulüplerin amatör futbol takımlarının profesyonel liglerde yer almalarına izin verildi. 1984-1985 sezonunda Galatasaray'ın ikinci bir takımla profesyonel ligde temsil edilmesiyle başlayan bu uygulama 1986-1987 sezonunda Bursaspor, Karşıyaka ve Trabzonspor kulüplerinin amatör takımlarının, Türkiye Amatör Futbol Şampiyonasında başarılı olup profesyonel liglerde yer almalarıyla devam etti. Bu uygulamaya 1989-1990 sezonu sonunda son verilerek profesyonel kulüplerin ikinci bir takımla profesyonel liglerde temsil edilme uygulamasına son verildi.

- 5 kez Profesyonel liglerde yer alıp 5 kez amatör liglere düşen ve halen Bölgesel Amatör Lig'de yer alan eski ismi Adaletspor olan, sonraki yıllarda ismini değiştirerek Alibeyköyspor ismini alan kulüp, amatörden profesyonel lige çıkmayı 5 kez gerçekleştirmiştir.
- Profesyonel liglerde ayrı ayrı sezonlarda 4 kez yer alıp, 4 kez de amatör liglere düşen 7 kulübümüz bulunmaktadır. Bu kulüplerimiz aynı tüzel kişilikleriyle profesyonel ligden düşseler bile yeniden profesyonel lige çıkmayı 4 kez başarmışlardır. Bunlar; Feriköyspor, Davutpaşaspor, Küçükçekmecespor, Amasyaspor, Eskişehir Demirspor, Konya Ereğlispor ve Iğdırspor'dur.
- 4 kez profesyonel liglerde yer alıp, 3 kez amatör liglere düşen ve 2020-2021 sezonunda profesyonel liglerde yer alan 5 kulübümüz bulunmaktadır. Bunlar; Ümraniyespor (TFF 1. Lig takımı), Hacettepe (Keçiörengücü ismiyle TFF 2. Lig takımı), Kırklarelispor (TFF 2. Lig takımı), Muğlaspor (TFF 3. Lig takımı) ve Ceyhanspor (TFF 3. Lig takımı)
- 1959-1960 sezonundan 1962-1963 sezonuna kadar 4 sezon amatör liglerden profesyonel lige çıkış sadece 1.Lige olmuştur. 1963-1964 sezonundan 1966-1967 sezonuna kadar ve 1979-1980 sezonundan 1983-1984 sezonuna kadar toplam 9 sezon amatör liglerden profesyonel lige çıkış 2.Lige olmuştur. 1966-1967 sezonundan 1978-1979 sezonuna kadar ve 1984-1985 sezonundan 2018 - 2019 sezonuna kadar amatör liglerden çıkış 3.Lige olmuştur. En alt profesyonel lige amatör liglerden çıkışlarda değişik usullerde olmuştur. Bu çıkışlar terfi maçları ile olduğu gibi, futbolun yaygınlaştırılması amacıyla il ve ilçe takımlarının, devlet eliyle terfi maçları oynanmadan direkt profesyonel liglere alındığı dönemlerde yaşanmıştır. (1964-1975 arası sezonları) Aynı şekilde amatör terfi maçlarına hiç katılmadan veya Deplasmanlı Amatör Lige katılmamış veya profesyonel ligden küme düşmüş takımların 3.Lige direkt alındığı dönemlerde yaşanmıştır. (1984-1992 yılları). 3.Lige terfi maçları, illere verilen kontenjan doğrultusunda, belirlenen takım sayısının gruplara ayrılıp 1.Kademe ve 2.Kademe grup müsabakalarının tamamlanmasıyla yapıldığı gibi 1993-1994'ten 2009-2010 sezonuna kadar eleme usulü oynanan müsabakalarla da yapılmıştır. (TABLO:3)

- 3.Lige yükselmede 1990-1991/1993-1994 arası dört sezon ülkemizde ilk kez Deplasmanlı Amatör Lig düzenlenmiş ve bu sezonlarda 3.Lige terfiler bu ligden yapılmıştır. Deplasmanlı Amatör Lig uygulamasından dördüncü sezonun sonunda vazgeçilerek 2009-2010 sezonuna kadar tekrar amatör terfi müsabakalarına dönülmüştür.
- En son sistem, Bölgesel Amatör Lig (BAL) adıyla 2010-2011 sezonunda oluşturulmuştur. Bu lig sayesinde 81 il, illerindeki takım sayısına orantılı olarak BAL'da temsil edilmektedir. Grup birincisinin direkt veya play-off oynayarak 3.Lige çıktığı, son iki takımın düştüğü bu ligde, il içi düşme sistemi uygulaması ve sezon sonu illerin yerel liginde dereceye giren takımlarla BAL takımlarının baraj müsabakası oynayarak bir sonraki sezonda ili BAL'da temsil edecek takımların belirlenmesi bu ligin altyapısını sağlam oluşturmuştur. 2010-2011 sezonundan 2018-2019 sezonuna kadar BAL uygulaması başarıyla sürdürülmüştür. Bu 9 sezonda toplam 88 takım BAL'dan profesyonel 3. lige çıkma başarısını göstermiştir. (TABLO:3)

- 2019 - 2020 sezonunda Covid-19 salgını nedeniyle BAL'dan TFF 3. Lig'e 9 takımın çıkması gerekirken 20 takım çıkartılmış, BAL'da küme düşme uygulaması yapılmamıştır. 81 ilin yerel liglerinden BAL'a 140 takım çıkartılmış, BAL'da yer alan 128 takımla birlikte toplam 268 takımın 2020-2021 sezonunda BAL'da temsil edilmesine karar verilmiştir.
- 2019 – 2020 sezonu itibariyle 81 ilimizde amatör liglerden profesyonele çıkan ve profesyonel ligden amatöre düşen 480 kulübün çıktıkları ve düştükleri sezonlar ile halen profesyonel liglerde olan kulüplerin bulundukları lig kategorisi (TABLO:4)'de görülmektedir.

PROFESYONEL LİGLERİN BAŞLADIĞI 1959 YILINDAN 2020 -2021 SEZONUNA KADAR TÜM SEZONLARDA PROFESYONEL KATEGORİLER VE KULÜP SAYISI

SEZON	1. LİG	2. LİG	3. LİG	TOPLAM
1959	16	-	-	16
1959-1960	20	-	-	20
1960-1961	20	-	-	20
1961-1962	20	-	-	20
1962-1963	22	-	-	22
1963-1964	18	13	-	31
1964-1965	16	16	-	32
1965-1966	16	22	-	38
1966-1967	17	33	-	50
1967-1968	17	40	17	74
1968-1969	16	36	28	80
1969-1970	16	32	42	90
1970-1971	16	32	60	108
1971-1972	16	32	60	108
1972-1973	16	32	52	100
1973-1974	16	32	43	91
1974-1975	16	32	35	83
1975-1976	16	32	32	80
1976-1977	16	32	32	80

TABLO:1

SEZON	1. LİG	2. LİG	3. LİG	TOPLAM
1977-1978	16	33	25	74
1978-1979	16	31	23	70
1979-1980	16	32	28	76
1980-1981	16	52	-	68
1981-1982	17	60	-	77
1982-1983	18	64	-	82
1983-1984	18	49	-	67
1984-1985	18	49	133	200
1985-1986	19	53	131	203
1986-1987	19	53	166	238
1987-1988	20	52	152	224
1988-1989	19	53	147	219
1989-1990	18	51	136	205
1990-1991	16	53	161	230
1991-1992	16	53	166	235
1992-1993	16	53	160	229
1993-1994	16	50	130	196
1994-1995	18	50	140	208
1995-1996	18	50	140	208
1996-1997	18	50	140	204
1997-1998	18	51	135	204
1998-1999	18	50	137	205
1999-2000	18	50	136	204
2000-2001	18	51	134	203

SEZON	1.LİG	2.LİG			
		A KATEGORİSİ	B KATEGORİSİ	3. LİG	TOPLAM
2001-2002	18	20	50	91	179
2002-2003	18	18	52	76	164
2003-2004	18	18	51	68	155
2004-2005	18	18	51	64	151
2005-2006	18	18	51	64	151
2006-2007	18	18	50	64	150
2007-2008	18	18	50	65	151
SEZON	**SÜPER LİG**	**1.LİG**	**2.LİG**	**3. LİG**	**TOPLAM**
2008-2009	18	18	54	50	140
2009-2010	18	18	45	53	134
2010-2011	18	18	36	54	125
2011-2012	18	18	34	57	127
2012-2013	18	18	34	54	124
2013-2014	18	18	36	54	127
2014-2015	18	18	36	54	126
2015-2016	18	18	36	57	129
2016-2017	18	18	36	55	127
2017-2018	18	18	36	54	126
2018-2019	18	18	36	53	125
2019-2020	18	18	36	53	125
2020-2021	21	18	39	67	145

PROFESYONEL LİGLERİN BAŞLADIĞI 1959 YILINDAN 2020 - 2021 SEZONUNA KADAR İLLERE GÖRE PROFESYONEL LİGLERDE YER ALAN KULÜP SAYISI

İLİ	2020-2021 SEZONU PROFESYONEL KULÜP SAYISI	1959'DAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR PROFESYONEL KULÜP SAYISI	İLİ	2020-2021 SEZONU PROFESYONEL KULÜP SAYISI	1959'DAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR PROFESYONEL KULÜP SAYISI
ADANA	4	8	KONYA	2	10
ADIYAMAN	2	4	KÜTAHYA	1	6
A.KARAHİSAR	1	6	MALATYA	2	5
AĞRI	1	5	MANİSA	5	11
AMASYA	-	3	K.MARAŞ	1	5
ANKARA	10	37	MARDİN	1	4
ANTALYA	5	15	MUĞLA	3	6
ARTVİN	2	4	MUŞ	-	2
AYDIN	1	7	NEVŞEHİR	1	2
BALIKESİR	2	7	NİĞDE	1	3
BİLECİK	-	2	ORDU	2	5
BİNGÖL	-	4	RİZE	2	5
BİTLİS	-	3	SAKARYA	1	3
BOLU	1	2	SAMSUN	2	9
BURDUR	-	3	SİİRT	1	3
BURSA	4	17	SİNOP	-	2
ÇANAKKALE	-	6	SİVAS	2	6
ÇANKIRI	-	2	TEKİRDAĞ	2	8

(TABLO:2)

İLİ	2020-2021 SEZONU PROFESYONEL KULÜP SAYISI	1959'DAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR PROFESYONEL KULÜP SAYISI	İLİ	2020-2021 SEZONU PROFESYONEL KULÜP SAYISI	1959'DAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR PROFESYONEL KULÜP SAYISI
ÇORUM	1	2	TOKAT	2	3
DENİZLİ	2	7	TRABZON	4	12
DİYARBAKIR	2	10	TUNCELİ	-	3
EDİRNE	1	4	Ş.URFA	2	5
ELAZIĞ	2	5	UŞAK	1	2
ERZİNCAN	1	2	VAN	1	5
ERZURUM	1	4	YOZGAT	1	3
ESKİŞEHİR	1	4	ZONGULDAK	1	7
GAZİANTEP	1	6	AKSARAY	1	3
GİRESUN	1	4	BAYBURT	1	2
GÜMÜŞHANE	2	4	KARAMAN	1	2
HAKKARİ	-	2	KIRIKKALE	1	3
HATAY	3	12	BATMAN	1	4
ISPARTA	1	3	ŞIRNAK	1	4
MERSİN	2	7	BARTIN	-	1
İSTANBUL	25	64	ARDAHAN	-	-
İZMİR	7	25	IĞDIR	-	1
KARS	-	2	YALOVA	1	1
KASTAMONU	1	2	KARÜBÜK	1	1
KAYSERİ	1	4	KİLİS	-	1
KIRKLARELİ	1	3	OSMANİYE	1	3
KIRŞEHİR	1	4	DÜZCE	1	2
KOCAELİ	4	12	TOPLAM	145	490

1959 YILINDAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR AMATÖR LİGDEN, PROFESYONEL LİGE ÇIKIŞ USULÜ, ÇIKAN TAKIM SAYISI VE PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞEN TAKIM SAYISI

SEZON	Amatör Ligden, En Alt Profesyonel Lige Çıkış Usulü	En Alt Profesyonel Lig	Amatör Ligden Profesyonel Lige Çıkan Takım Sayısı	Profesyonel Ligden Amatör Lige Düşen Takım Sayısı
1959	1.Lig Kuruluş	-	16	-
1959-1960	1.Lig'e terfi maçları	1.Lig	4	2
1960-1961	"	1.Lig	2	1
1961-1962	"	1.Lig	3	-
1962-1963	2.Lig'e terfi maçları	1.Lig	9	-
1963-1964	"	2.Lig	2	1
1964-1965	"	2.Lig	7	1
1965-1966	"	2.Lig	15	-
1966-1967	3.Lig'e terfi maçları	2.Lig	24+9	-
1967-1968	"	3.Lig	6	-
1968-1969	"	3.Lig	12	2
1969-1970	-	3.Lig	18	-
1970-1971	-	3.Lig	-	-
1971-1972	-	3.Lig	-	8
1972-1973	-	3.Lig	-	9
1973-1974	-	3.Lig	-	8
1974-1975	-	3.Lig	-	3
1975-1976	-	3.Lig	-	-

(TABLO:3)

SEZON	Amatör Ligden, En Alt Profesyonel Lige Çıkış Usulü	En Alt Profesyonel Lig	Amatör Ligden Profesyonel Lige Çıkan Takım Sayısı	Profesyonel Ligden Amatör Lige Düşen Takım Sayısı
1976-1977	-	3.Lig	-	8
1977-1978	-	3.Lig	-	6
1978-1979	3.Lig'e terfi maçları	3.Lig	2	5
1979-1980	2.Lig'e terfi maçları	3.Lig	2	
1980-1981	"	2.Lig	10	1
1981-1982	"	2.Lig	9	4
1982-1983	"	2.Lig	5	19
1983-1984	3.Lig'e terfi maçları	2.Lig	9	-
1984-1985	"	3.Lig	125+17	-
1985-1986	3.Lig'e terfi maçları	3.Lig	18	1
1986-1987	"	3.Lig	9	22
1987-1988	"	3.Lig	11	16
1988-1989	"	3.Lig	4	17
1989-1990	"	3.Lig	30	2
1990-1991	Deplasmanlı Amatör Lig	3.Lig	13	9
1991-1992	"	3.Lig	4	11
1992-1993	"	3.Lig	7	40
1993-1994	"	3.Lig	28	20
1994-1995	3.Lig'e terfi maçları	3.Lig	20	22
1995-1996	"	3.Lig	21	19
1996-1997	"	3.Lig	14	17
1997-1998	"	3.Lig	16	15
1998-1999	"	3.Lig	15	16

SEZON	Amatör Ligden, En Alt Profesyonel Lige Çıkış Usulü	En Alt Profesyonel Lig	Amatör Ligden Profesyonel Lige Çıkan Takım Sayısı	Profesyonel Ligden Amatör Lige Düşen Takım Sayısı
1999-2000	3.Lig'e terfi maçları	3.Lig	16	15
2000-2001	"	3.Lig	6	31
2001-2002	"	3.Lig	5	20
2002-2003	"	3.Lig	6	15
2003-2004	"	3.Lig	8	12
2004-2005	"	3.Lig	8	8
2005-2006	"	3.Lig	7	8
2006-2007	"	3.Lig	8	7
2007-2008	"	3.Lig	5	16
2008-2009	"	3.Lig	6	10
2009-2010	"	3.Lig	5	14
2010-2011	Bölgesel Amatör Lig	3.Lig	12	11
2011-2012	"	3.Lig	9	11
2012-2013	"	3.Lig	11	9
2013-2014	"	3.Lig	9	9
2014-2015	"	3.Lig	11	9
2015-2016	"	3.Lig	9	11
2016-2017	"	3.Lig	9	10
2017-2018	"	3.Lig	9	10
2018-2019	"	3.Lig	9	9
2019-2020	"	3.Lig	20	-
2020-2021	"	3.Lig		

1959 YILINDAN 2020-2021 SEZONUNA KADAR İLLERE GÖRE PROFESYONEL LİGE ÇIKIŞ, AMATÖR LİGE DÜŞÜŞ

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
01 ADANA	1-ADANA DEMİRSPOR	1959-1960	ADANA DEMİRSPOR	1960-1961
	ADANA DEMİRSPOR	1962-1963	(Adana Demirspor-1.Lig)	
	2-ADANASPOR	1965-1966	(Adanaspor A.Ş.-1.Lig)	
	3-CEYHANSPOR	1966-1967	CEYHANSPOR	1977-1978
	CEYHANSPOR	1980-1981	CEYHANSPOR	1988-1989
	CEYHANSPOR	1989-1990	CEYHANSPOR	2009-2010
	CEYHANSPOR	2019-2020	(Ceyhanspor -TFF 3.Lig)	
	4-KOZANSPOR	1985-1986	KOZAN BELEDİYESPOR	2000-2001
	KOZAN BELEDİYESPOR	2014-2015	(Kozan Belediyespor-TFF 3.Lig)	
	5-ADANA POLİSGÜCÜ	1987-1988	ADANA POLİSGÜCÜ	1995-1996
	6-ADANA GENÇLERBİRLİĞİ	1988-1989	ADANA GENÇLERBİRLİĞİ	1992-1993
	7-ADANA KÖY HİZMETLERİSPOR	1993-1994	ADANA KÖY HİZMETLERİ SPOR	1994-1995
	8-SEYHAN BELEDİYESPOR	2000-2001	SEYHAN BELEDİYESPOR	2001-2002
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
02 ADIYAMAN	1-ADIYAMANSPOR	1984-1985	ADIYAMANSPOR	2013-2014
	2-BESNİ AKINSPOR	1985-1986	BESNİ BELEDİYESPOR	1993-1994
	3-ADIYAMAN 1954 SPOR	2017-2018	ADIYAMAN 1954 SPOR	2018-2019
	ADIYAMANSPOR 1954	2019-2020	(Adıyamanspor 1954 - TFF 3. Lig)	
	4-KAHTA 02 SPOR	2019-2020	(Adıyamanspor 1954 - TFF 3. Lig)	

TABLO:4

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
03 AFYON	1-AFYONSPOR	1966-1967	AFYONSPOR	1973-1974
	2-YENİ AFYONSPOR	1982-1983	YENİ AFYONSPOR	2003-2004
	3-YENİ DİNARSPOR	1985-1986	DİNAR BELEDİYESPOR	1992-1993
	4-YENİ SANDIKLISPOR	1986-1987	YENİ SANDIKLISPOR	1991-1992
	YENİ SANDIKLI BELEDİYESPOR	2010-2011	SANDIKLISPOR	2015-2016
	5-AFYON ŞEKERSPOR	1994-1995	AFYON ŞEKERSPOR	1998-1999
	AFYON ŞEKERSPOR	2004-2005	AFYONKARAHİSARSPOR	2011-2012
	6-AFJET AFYONSPOR	2015-2016	(Afjet Afyonspor - TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
04 AĞRI	1-AĞRISPOR	1984-1985	AĞRISPOR	1992-1993
	AĞRISPOR	1993-1994	AĞRISPOR	2002-2003
	2-AĞRI KÖY HİZMETLERİSPOR	1994-1995	AĞRI KÖY HİZMETLERİSPOR	1995-1996
	3-DOĞUBEYAZITSPOR	1997-1998	DOĞUBEYAZITSPOR	2000-2001
	4-DOĞUBEYAZIT KARABULAKSPOR	1999-2000	DOĞUBEYAZIT KARABULAKSPOR	2000-2001
	5-AĞRI 1970 SPOR	2018-2019	(Ağrı 1970 Spor - TFF 3.Lig)	
05 AMASYA	1-AMASYASPOR	1967-1968	AMASYASPOR	1976-1977
	AMASYASPOR	1980-1981	AMASYASPOR	1982-1983
	AMASYASPOR	1984-1985	AMASYASPOR	1992-1993
	AMASYASPOR	1993-1994	AMASYASPOR	2004-2005
	2-MERZİFONSPOR	1984-1985	MERZİFONSPOR	2003-2004
	3-SULUOVASPOR	1989-1990	SULUOVASPOR	1991-1992
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
	1-ANKARAGÜCÜ	1959	(MKE Ankaragücü-Süper Lig)	

06 ANKARA	2-GENÇLERBİRLİĞİ	1959	(Gençlerbirliği - Süper Lig)	
	3-ANKARA DEMİRSPOR	1959	ANKARA DEMİRSPOR	1982-1983
	ANKARA DEMİRSPOR	1984-1985	(Ankara Demirspor-TFF 2.Lig)	
	5-HACETTEPE SK	1959	HACETTEPE SK	1959-1960
	HACETTEPE SK	1961-1962	HACETTEPE SK	1973-1974
	HACETTEPE SK	1976-1977	HACETTEPE SK	1977-1978
	HACETTEPE SK	1984-1985	(Keçiörengücü - 1.Lig)	
06 ANKARA	5-PTT SPOR	1959-1960	PTT SPOR	1974-1975
	PTT SPOR	1982-1983	TÜRK TELEKOM SPOR	2010-2011
	6-ŞEKERHİLAL SPOR	1959-1960	TUTAP ŞEKERSPOR A.Ş.	2014-2015
	7-GÜNEŞSPOR	1962-1963	GÜNEŞSPOR	1973-1974
	8- ALTINDAĞSPOR	1962-1963	ALTINDAĞSPOR	1968-1969
	ALTINDAĞSPOR	1969-1970	ALTINDAĞSPOR	1971-1972
	9-PETROLOFİSİ SK	1963-1964	PETROLOFİSİ SK	1980-1981
	PETROLOFİSİ SK	1980-1981-	PETROLOFİSİ SK	2001-2002
	10-TOPRAKSPOR	1964-1965	TOPRAKSPOR	1972-1973
	11-SANAYİ BARBAROSSPOR	1967-1968	SANAYİ BARBAROSSPOR	1971-1972
	12-YENİMAHALLESPOR	1968-1969	YENİMAHALLESPOR	1972-1973
	13-SİNCANSPOR	1969-1970	SİNCANSPOR	1972-1973
	14-YENİŞEHİRSPOR	1969-1970	YENİŞEHİRSPOR	1971-1972
	15-BAHÇELİ GENÇLİKSPOR	1969-1970	BAHÇELİ GENÇLİKSPOR	1971-1972
	16-SİTESPOR	1969-1970	SİTESPOR	1973-1974
	SİTESPOR	1980-1981	SİTESPOR	1989-1990
	17-POLATLISPOR	1984-1985	POLATLISPOR	1994-1995
	18-YENİ SİNCANSPOR	1984-1985	YENİ SİNCANSPOR	1996-1997
	19-ÇUBUKSPOR	1984-1985	ÇUBUKSPOR	2005-2006
	20-MAMAKSPOR	1985-1986	MAMAKSPOR	1986-1987
	21-BEYPAZARISPOR	1985-1986	BEYPAZARI BELEDİYESPOR	1998-1999
	22-YENİ BAHÇELİ SPOR	1986-1987	YENİ BAHÇELİSPOR	1987-1988
	23-ANKARA EMNİYETSPOR	1989-1990	ANKARA EMNİYETSPOR	1994-1995
	24-ANKARA KÖYHİZMETLERİ SPOR	1990-1991	ANKARA KÖYHİZMETLERİ SPOR	1993-1994
	ANKARA KÖYHİZMETLERİ SPOR	1994-1995	ANKARA KÖYHİZMETLERİ SPOR	1997-1998

06 ANKARA	25-ANKARA DSİ SPOR	1991-1992	ANKARA DSİ SPOR	1993-1994
	BAĞLUM BELEDİYESPOR	2005-2006	BAĞLUM BELEDİYESPOR	2007-2008
	26-DHMİ SPOR	1993-1994	DHMİ SPOR	1995-1996
	27-ALTINDAĞ BELEDİYESPOR	1993-1994	ALTINDAĞ BELEDİYESPOR	1995-1996
	ALTINDAĞ BELEDİYESPOR	1999-2000	ALTINDAĞ BELEDİYESPOR	2000-2001
	ALTINDAĞ BELEDİYESPOR	2001-2002	A.B.KIZILCAHAMAM BELEDİYESPOR	2005-2006
	28-EGO SPOR	1994-1995	(Bugsaş A.Ş.-TFF 2.Lig)	
	29-ASKİ SPOR	1994-1995	ASKİ SPOR	2001-2002
	30-ZİRAAT BANKASI S.K.	1995-1996	ZİRAAT BANKASI SK	1996-1997
	31-ANKARA B.Ş.BEL. SPOR	1995-1996	(Osmanlıspor FK - 1.Lig)	
	32-BARBAROS ASAŞ SPOR	1996-1997	(Hacettepe Spor-TFF 2.Lig)	
	33-ETİMESGUT BELEDİYESPOR	1999-2000	ETİMESGUT BELEDİYESPOR	2000-2001
	ETİMESGUT BELEDİYESPOR	2013-2014	(Etimesgut Belediyespor-TFF 2.Lig)	
	34-TARIM KREDİ SPOR	2002-2003	GÖLBAŞISPOR A.Ş.	2015-2016
	35-KEÇİÖREN BELEDİYESPOR	2007-2008	KEÇİÖREN SPORTİF	2011-2012
	36-ADLİYESPOR	2012-2013	(Çankayaspor-TFF 3.Lig)	
	37-YENİ ALTINDAĞ BELEDİYE SPOR	2016-2017	(Yeni Altındağ Spor-TFF 3.Lig)	
07 ANTALYA	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
	1-ANTALYASPOR	1965-1966	(Antalyaspor A.Ş.-Süper Lig)	
	2-ALANYASPOR	1984-1985	(Alanyaspor -Süper Lig)	
	3-ANTALYA YOLSPOR	1984-1985	ANTALYA YOL SPOR	1987-1988
	ANTALYA YOLSPOR	1988-1989	ANTALYA YOL SPOR	1991-1992
	4-KEMER BELEDİYESPOR	1989-1990	KEMERSPOR	2000-2001
	5-ANTALYA KÖY HİZMETLERİSPOR	1989-1990	ANTALYA KÖY HİZMETLERİSPOR	1996-1997
	6-ANTALYA ORMANSPOR	1990-1991	ANTALYA ORMANSPOR	1993-1994
	7-SİDE GENÇLİKSPOR	1995-1996	SİDE GENÇLİKSPOR	2000-2001
	8-GENPASPOR	1997-1998	SİDESPOR	2006-2007
	9-MANAVGAT BELEDİYESPOR	1998-1999	MANAVGAT BELEDİYESPOR	1999-2000

07 ANTALYA	10-AKSEKİ AROMASPOR	2003-2004	AKSEKİ AROMASPOR	2005-2006
	11-TEKİROVA BELEDİYESPOR	2008-2009	(Kemerspor 2003-TFF 3.Lig)	
	12-KEPEZ BELEDİYESPOR	2009-2010	KEPEZ BELEDİYESPOR	2011-2012
	13-MANAVGAT EVRENSEKİSPOR	2010-2011	MANAVGATSPOR	2016-2017
	14-SERİK BELEDİYESPOR	2017-2018	(Serik Belediyespor -TFF 3.Lig)	
	KESTELSPOR	2019-2020	(Kestel Spor - TFF 3. Lig)	
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
08 ARTVİN	1-ARTVİN HOPASPOR ARTVİN HOPASPOR	1984-1985 2004-2005	ARTVİN HOPASPOR ARTVİN HOPASPOR	2003-2004 2007-2008
	2-ARTVİNSPOR	1984-1985	ARTVİN KÖY HİZMETLERİ SPOR	1994-1995
	3-MURGUL BAKIRSPOR	2001-2002	MURGUL BAKIRSPOR	2003-2004
	4-ARHAVİ SPOR	2019-2020	(Arhavi Hopaspor -TFF 3.Lig)	
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
09 AYDIN	1-AYDINSPOR	1965-1966	AYDINSPOR	2008-2009
	2-NAZİLLİSPOR	1966-1967	NAZİLLİSPOR	1973-1974
	3-KUŞADASISPOR	1984-1985	KUŞADASISPOR	2000-2001
	4-SÖKESPOR	1984-1985	SÖKESPOR	1997-1998
	5-ÇİNE MADRANSPOR	1984-1985	ÇİNE MADRANSPOR	1986-1987
	ÇİNE MADRANSPOR	2013-2014	ÇİNE MADRANSPOR	2015-2016
	6-YENİ NAZİLLİSPOR	1984-1985	(Nazilli Belediyespor-TFF 3.Lig)	
	7-AYDINSPOR 1923	2010-2011	AYDINSPOR 1923	2017-2018

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
10 BALIKESİR	1-BANDIRMASPOR	1964-1965	BANDIRMASPOR	2004-2005
	BANDIRMASPOR	2007-2008	(Bandırmaspor-TFF 2.Lig)	
	2-BALIKESİRSPOR	1966-1967	BALIKESİRSPOR	2000-2001
	BALIKESİRSPOR	2005-2006	(Balıkesirspor-1.Lig)	
	3-AYVALIKGÜCÜ SPOR	1984-1985	AYVALIKGÜCÜ BELEDİYESPOR	2001-2002
	AYVALIKGÜCÜ BELEDİYESPOR	2012-2013	AYVALIKGÜCÜ BELEDİYESPOR	2015-2016
	4-EDREMİTSPOR	1984-1985	EDREMİTSPOR	1991-1992
	EDREMİTSPOR	1992-1993	EDREMİTSPOR	1996-1997
	5-ERDEKSPOR	1984-1985	ERDEKSPOR	1987-1988
	ERDEKSPOR	1989-1990	ERDEKSPOR	1990-1991
	6-BURHANİYESPOR	1984-1985	BURHANİYESPOR	1992-1993
	7-GÖNENSPOR	1985-1986	GÖNENSPOR	2000-2001
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
11 BİLECİK	1-BİLECİKSPOR	1984-1985	BİLECİKSPOR	1986-1987
	BİLECİKSPOR	1987-1988	BİLECİKSPOR	1988-1989
	BİLECİKSPOR	1989-1990	BİLECİKSPOR	2007-2008
	2-BOZÜYÜKSPOR	1985-1986	BOZÜYÜKSPOR	1997-1998
	BOZÜYÜKSPOR	2005-2006	BOZÜYÜKSPOR	2014-2015
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
12 BİNGÖL	1-BİNGÖLSPOR	1984-1985	BİNGÖLSPOR	1999-2000
	2-GENÇ TELEKOMSPOR	1994-1995	GENÇ TELEKOMSPOR	2001-2002
	3-BİNGÖL BELEDİYESPOR	2006-2007	BELEDİYE BİNGÖLSPOR	2013-2014
	4-12 BİNGÖLSPOR	2015-2016	12 BİNGÖLSPOR	2017-2018
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
13 BİTLİS	1-BİTLİSSPOR	1984-1985	BİTLİS KÖY HİZMETLERİSPOR	1998-1999
	2-TATVANSPOR	1985-1986	TATVANSPOR	1992-1993
	3-BİTLİS ÖZGÜZELDERESPOR	1999-2000	BİTLİS ÖZGÜZELDERESPOR	2005-2006

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
14 BOLU	1-KERVAN DOĞANSPOR	1984-1985	MUDURNUSPOR	1994-1995
	MUDURNUSPOR	1997-1998	MUDURNUSPOR	2000-2001
	2-BOLUSPOR	1965-1966	(Boluspor-1.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
15 BURDUR	1-BURDURSPOR	1967-1968	BURDURSPOR	1972-1973
	BURDURSPOR	1980-1981	BURDURSPOR	1988-1989
	2-BURDURGÜCÜ SPOR	1989-1990	BURDURGÜCÜ SPOR	1992-1993
	3-YENİ BURDURSPOR	2003-2004	YENİ BURDURSPOR	2007-2008
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
16 BURSA	1-BURSASPOR	1962-1963	(Bursaspor - 1. Lig)	
	2-İNEGÖLSPOR	1984-1985	(İnegölspor- TFF 2.Lig)	
	3-İZNİKSPOR	1984-1985	İZNİKSPOR	1990-1991
	İZNİKSPOR	1993-1994	İZNİKSPOR	1994-1995
	4-SÖNMEZ FİLAMENTSPOR	1984-1985	SÖNMEZ FİLAMENTSPOR	1995-1996
	5-MUSTAFA KEMALPAŞASPOR	1984-1985	MUSTAFA KEMALPAŞASPOR	2008-2009
	6-BURSA KÜLTÜRSPOR	1984-1985	BURSA KÜLTÜRSPOR	1986-1987
	7-BURSA BELEDİYESPOR	1984-1985	BURSA BELEDİYESPOR	1985-1986
	8-KARACABEYSPOR	1984-1985	KARACABEYSPOR	1986-1987
	KARACABEYSPOR	1987-1988	KARACABEYSPOR	1993-1994
	9-MUDANYASPOR	1989-1990	MUDANYASPOR	1993-1994
	10-BURSA MERİNOSSPOR	1989-1990	BURSA MERİNOSSPOR	2007-2008
	11-KESTELSPOR	1997-1998	KESTELSPOR	1998-1999
	KESTELSPOR	2001-2002	KESTEL BELEDİYESPOR	2003-2004
	12-TOFAŞSPOR	1999-2000	TOFAŞSPOR	2000-2001
	13-OYAK RENAULT	2000-2001	YEŞİL BURSA A.Ş	2017-2018
	14-ORHANGAZİ DÖKTAŞSPOR	2002-2003	ORHANGAZİ DÖKTAŞSPOR	2003-2004
	ORHANGAZİ DÖKTAŞSPOR	2004-2005	ORHANGAZİ BELEDİYE SPOR	2017-2018
	15-NİLÜFER BELEDİYESPOR	2004-2005	(Karacabey Birlik Spor A.Ş.-TFF 3.Lig)	
	16-ORHANGAZİ GENÇLERBİRLİĞİ	2005-2006	ORHANGAZİ GENÇLERBİRLİĞİ	2008-2009
	17-BURSA YILDIRIMSPOR	2019-2020	(Bursa Yıldırımspor TFF 3. Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
17 ÇANAKKALE	1-ÇANAKKALESPOR	1966-1967	ÇANAKKALESPOR	1976-1977
	ÇANAKKALESPOR	1981-1982	ÇANAKKALESPOR	1982-1983
	ÇANAKKALESPOR	1984-1985	DARDANELSPOR A.Ş.	2017-2018
	2-BİGASPOR	1984-1985	BİGASPOR	1993-1994
	3-ÇANSPOR	1984-1985	ÇANSPOR	1992-1993
	ÇANSPOR	1993-1994	ÇANSPOR	2000-2001
	4-DARDANEL KEPEZSPOR	1995-1996	DARDANEL KEPEZSPOR	1997-1998
	5-BİGA BELEDİYESPOR	1996-1997	BİGA BELEDİYESPOR	1998-1999
	6-GELİBOLUSPOR	1999-2000	GELİBOLUSPOR	2000-2001
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
18 ÇANKIRI	1-MKE ÇANKIRISPOR	1984-1985	MKE ÇANKIRISPOR	1986-1987
	MKE ÇANKIRISPOR	1987-1988	MKE ÇANKIRISPOR	1991-1992
	2- ÇANKIRI BELEDİYESPOR	1995-1996	ÇANKIRISPOR	2014-2015
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
19 ÇORUM	1-ÇORUMSPOR	1966-1967	ÇORUMSPOR	1981-1982
	ÇORUMSPOR	1984-1985	ÇORUMSPOR	2012-2013
	2-ÇORUM BELEDİYESPOR	2011-2012	(Yeni Çorumspor - TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
20 DENİZLİ	1-DENİZLİSPOR	1965-1966	(Denizlispor-Süper Lig)	
	2-EMSAN ŞİRİNKÖYSPOR	1984-1985	EMSAN ŞİRİNKÖYSPOR	1986-1987
	3-BULDANSPOR	1984-1985	BULDAN BELEDİYESPOR	1992-1993
	4-SARAYKÖYSPOR	1984-1985	SARAYKÖYSPOR	1990-1991
	5-YEŞİL ÇİVRİLSPOR	1984-1985	YEŞİL ÇİVRİLSPOR	1986-1987
	6-DENİZLİ BELEDİYESPOR	1993-1994	DENİZLİ BELEDİYESPOR	1994-1995
	DENİZLİ BELEDİYESPOR	2001-2002	DENİZLİ FUTBOL A SPOR	2016-2017
	7-KIZILCABÖLÜKSPOR	2012-2013	(Kızılcabölükspor-TFF 3.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
21 DİYARBAKIR	1-DİYARBAKIRSPOR	1967-1968	DİYARBAKIRSPOR	2012-2013
	2-DİYARBAKIR YOLSPOR	1984-1985	DİYARBAKIR YOLSPOR	1987-1988
	3-SİLVANSPOR	1987-1988	SİLVANSPOR	1992-1993
	SİLVANSPOR	1995-1996	SİLVANSPOR	1996-1997
	4-DİYARBAKIR DSİ SPOR	1992-1993	DİYARBAKIR DSİ SPOR	1994-1995
	DİYARBAKIR DSİ SPOR	1996-1997	BİSMİL BİRLİKSPOR	2000-2001
	5-DİYARBAKIR B.Ş.BELEDİYESPOR	1993-1994	(Amed Sportif Faaliyetler-TFF 2.Lig)	
	6-DİYARBAKIR PTT SPOR	1994-1995	KAYAPINAR BELEDİYESPOR	2011-2012
	7-KÖY HİZMETLERİ AYSPOR	1996-1997	KÖY HİZMETLERİ AYSPOR	1999-2000
	8-ERGANİSPOR	1997-1998	ERGANİSPOR	1998-1999
	ERGANİSPOR	2010-2011	ERGANİSPOR	2011-2012
	9-BAĞLAR VURALSPOR	2007-2008	BAĞLAR VURALSPOR	2008-2009
	10-YENİ DİYARBAKIRSPOR	2012-2013	(Diyarbekir Spor A.Ş.-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
22 EDİRNE	1-EDİRNESPOR	1965-1966	EDİRNESPOR	2002-2003
	EDİRNESPOR	2019-2020	(Edirnespor TFF 3. Lig)	
	2-KEŞANSPOR	1984-1985	KEŞANSPOR	1988-1989
	KEŞANSPOR	1989-1990	KEŞANSPOR	1992-1993
	KEŞANSPOR	1993-1994	KEŞANSPOR	1997-1998
	3-UZUNKÖPRÜSPOR	1984-1985	UZUNKÖPRÜSPOR	1995-1996
	4-EDİRNE DSİ SPOR	1995-1996	EDİRNE DSİ SPOR	1996-1997
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
23 ELAZIĞ	1-ELAZIĞSPOR	1966-1967	ELAZIĞSPOR	1981-1982
	ELAZIĞSPOR	1982-1983	(Elazığspor - TFF 2.Lig)	
	2-ELAZIĞ FERROKROMSPOR	1984-1985	ELAZIĞ FERROKROMSPOR	1986-1987
	3-FIRAT ÜNİVERSİTESİ SK	1995-1996	FIRAT ÜNİVERSİTESİ SK	1999-2000
	4-ELAZIĞ BELEDİYESPOR	1996-1997	ELAZIĞ BELEDİYESPOR	2001-2002
	ELAZIĞ BELEDİYESPOR	2010-2011	ELAZIĞ BELEDİYESPOR	2013-2014
	5-ELAZİZ BELEDİYESPOR	2015-2016	(Elaziz Belediyespor-TFF 3.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
24 ERZİNCAN	1-ERZİNCANSPOR	1968-1969	ERZİNCANSPOR	1982-1983
	ERZİNCANSPOR	1984-1985	ERZİNCANSPOR	2008-2009
	2-REFAHİYESPOR	2011-2012	(24 Erzincanspor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
25 ERZURUM	1-ERZURUMSPOR	1968-1969	ERZURUMSPOR	2010-2011
	2-PALANDÖKENSPOR	1984-1985	PALANDÖKENSPOR	1986-1987
	3-TEDAŞ 12 MART SPOR	1986-1987	TEDAŞ 12 MART SPOR	1993-1994
	4-B.Ş.BELEDİYESİ ERZURUMSPOR	2010-2011	(Büyükşehir Belediye Erzurum-spor-1.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
26 ESKİŞEHİR	1-ESKİŞEHİRSPOR	1964-1965	(Eskişehirspor-1.Lig)	
	2-ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1966-1967	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1982-1983
	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1984-1985	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1987-1988
	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1990-1991	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1994-1995
	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1997-1998	ESKİŞEHİR DEMİRSPOR	1998-1999
	3-ESKİŞEHİR ŞEKERSPOR	1986-1987	ESKİŞEHİR ŞEKERSPOR	2003-2004
	4-ESKİ SPOR	1999-2000	ESKİ SPOR	2005-2006
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
27 GAZİANTEP	1-GAZİANTEPSPOR	1969-1970	GAZİANTEPSPOR	2018-2019
	2-NİZİPSPOR	1984-1985	NİZİP BELEDİYE OLİMPİYATSPOR	1997-1998
	3-İSLAHİYESPOR	1984-1985	İSLAHİYESPOR	1999-2000
	4-SANKOSPOR	1992-1993	(Gazişehir Gaziantepspor FK) Süper Lig	
	5-GAZİANTEP BELEDİYESPOR	1993-1994	GASKİ SPOR	2009-2010
	6-ŞEHİT KAMİL BELEDİYESPOR	1995-1996	ŞEHİT KAMİL BEEDİYESPOR	1996-1997

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
28 GİRESUN	1-GİRESUNSPOR	1966-1967	(Giresunspor-1.Lig)	
	2-BULANCAKSPOR	1984-1985	BULANCAKSPOR	2009-2010
	3-GÖRELESPOR	1985-1986	GÖRELESPOR	1990-1991
	4-GİRESUN KÖY HİZMETLERİSPOR	1993-1994	GİRESUN KÖY HİZMETLERİSPOR	1994-1995
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
29 GÜMÜŞHANE	1-GÜMÜŞHANESPOR	1984-1985	GÜMÜŞHANESPOR	1987-1988
	2-GÜMÜŞHANE KÖY HİZMETLERİSPOR	1989-1990	GÜMÜŞHANE KÖY HİZMETLERİSPOR	1992-1993
	3-GÜMÜŞHANE EMNİYETSOR	1994-1995	(Gümüşhanespor-TFF 2.Lig)	
	4- 1954 KELKİT BELEDİYE SPOR	2018-2019	(1954 Kelkit Belediyespor -TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
30 HAKKARİ	1-YÜKSEKOVA BELEDİYESPOR	1985-1986	YÜKSEKOVA CİLOSPOR	2001-2002
	2-HAKKARİ BELEDİYESPOR	1990-1991	HAKKARİ PTT SPOR	1992-1993
	HAKKARİSPOR	1995-1996	HAKKARİSPOR	2003-2004

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
31 HATAY	1-HATAYSPOR	1966-1967	HATAYSPOR	1982-1983
	HATAYSPOR	1984-1985	(Hatayspor-1.Lig)	
	2-İSKENDERUNSPOR	1966-1967	İSKENDERUNSPOR	1978-1979
	İSKENDERUNSPOR	1979-1980	İSKENDERUNSPOR	2001-2002
	3-REYHANLISPOR	1984-1985	REYHANLISPOR	1991-1992
	4-İSKENDERUN D.Ç. SPOR	1984-1985	İSKENDERUN D.Ç. SPOR	1986-1987
	İSKENDERUN D.Ç. SPOR	1994-1995	İSKENDERUN D.Ç. SPOR	2000-2001
	İSKENDERUN D.Ç. SPOR	2003-2004	KÖRFEZ İSKENDERUN SPOR	2015-2016
	5-KIRIKHANSPOR	1984-1985	KIRIKHANSPOR	1988-1989
	KIRIKHANSPOR	2008-2009	KIRIKHANSPOR	2017-2018
	6-İSKENDERUN SAHİLSPOR	1986-1987	İSKENDERUN SAHİLSPOR	1992-1993
	7-KIRIKHAN BELEDİYESPOR	1990-1991	KIRIKHAN BELEDİYESPOR	1993-1994
	8-HATAY POLİSGÜCÜ	1993-1994	YENİ SAMANDAĞSPOR	1995-1996
	9-HATAY KÖY HİZMETLERİ S.K.	2003-2004	ANTAKYASPOR	2007-2008
	10-YENİ İSKENDERUNSPOR	2009-2010	İSKENDERUN 1967 SPOR	2012-2013
	11-PAYAS BELEDİYESPOR	2012-2013	(Payasspor-TFF 3.Lig)	
	12-ERZİN BELEDİYESPOR	2013-2014	(Erzin Belediyespor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
32 ISPARTA	1-ISPARTASPOR	1967-1968	ISPARTASPOR	2010-2011
	2-EMRESPOR	2011-2012	ISPARTA EMRESPOR	2012-2013
	3-ISPARTA 32 SPOR	2019-2020	(Isparta 32 Spor TFF 3. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
33 MERSİN	1-MERSİN İDMANYURDU	1962-1963	MERSİN İDMANYURDU (UEFA KARARI)	2017-2018
	2-TARSUS İDMANYURDU	1966-1967	TARSUS İDMANYURDU	1982-1983
	TARSUS İDMANYURDU	1983-1984	(Tarsus İdmanyurdu-TFF 2.Lig)	
	3-İÇEL DEMİRSPOR	1984-1985	İÇEL DEMİRSPOR	1986-1987

33 MERSİN	4-İÇEL POLİSGÜCÜ	1991-1992	SİLİFKESPOR	1992-1993
	SİLİFKESPOR	1995-1996	SİLİFKESPOR	2001-2002
	5-MEZİTLİSPOR	1993-1994	MEZİTLİSPOR	1994-1995
	MEZİTLİSPOR	1998-1999	MEZİTLİSPOR	2007-2008
	6-YENİ ANAMURSPOR	1997-1998	YENİ ANAMURSPOR	1999-2000
	7-İÇEL İDMANYURDUSPOR	2019-2020	(İçel İdmanyurduspor - TFF 3. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
34 İSTANBUL	1- FENERBAHÇE	1959	(Fenerbahçe A.Ş.-Süper Lig)	
	2-GALATASARAY	1959	(Galatasaray A.Ş.-Süper Lig)	
	3-BEŞİKTAŞ	1959	(Beşiktaş A.Ş.-Süper Lig)	
	4- VEFA SK	1959	VEFA SK	1993-1994
	VEFA SK	1997-1998	VEFA SK	1999-2000
	5-KARAGÜMRÜKSPOR	1959	FATİH KARAGÜMRÜKSPOR	1996-1997
	FATİH KARAGÜMRÜKSPOR	1999-2000	FATİH KARAGÜMRÜKSPOR	2008-2009
	FATİH KARAGÜMRÜKSPOR	2011-2012	(Fatih Karagümrükspor A.Ş)-1.Lig)	
	6-BEYKOZSPOR	1959	BEYKOZSPOR 1908 A.Ş.	2010-2011
	7-İSTANBULSPOR	1959	İSTANBULSPOR	1978-1979
	İSTANBULSPOR	1980-1981	(İstanbulspor A.Ş.- 1.Lig)	
	8-ADALETSPOR	1959	ADALETSPOR	1959-1960
	ALİBEYKÖY ADALETSPOR	1969-1970	ALİBEYKÖY ADALETSPOR	1977-1978
	ALİBEYKÖY ADALETSPOR	1978-1979	ALİBEYKÖYSPOR	1988-1989
	ALİBEYKÖYSPOR	1998-1999	ALİBEYKÖYSPOR	2009-2010
	ALİBEYKÖYSPOR	2017-2018	ALİBEYKÖYSPOR	2018 -2019
	9-FERİKÖYSPOR	1959-1960	FERİKÖYSPOR	1974-1975
	FERİKÖYSPOR	1981-1982	FERİKÖYSPOR	1982-1983
	FERİKÖYSPOR	1984-1985	FERİKÖYSPOR	1993-1994
	FERİKÖYSPOR	1998-1999	FERİKÖYSPOR	1999-2000

34 İSTANBUL	10-KASIMPAŞA	1959-1960	KASIMPAŞA	1977-1978
	KASIMPAŞA	1984-1985	(Kasımpaşa A.Ş.-Süper Lig)	
	11-YEŞİLDİREKSPOR	1960-1961	YEŞİLDİREKSPOR	1965-1966
	YEŞİLDİREKSPOR	1969-1970	YEŞİLDİREKSPOR	1971-1972
	YEŞİLDİREKSPOR	1984-1985	YEŞİLDİREKSPOR	1986-1987
	12-BEYOĞLUSPOR	1961-1962	BEYOĞLUSPOR	1972-1973
	BEYOĞLUSPOR	1984-1985	BEYOĞLUSPOR	1986-1987
	13-BEYLERBEYİSPOR	1962-1963	BEYLERBEYİSPOR	1971-1972
	BEYLERBEYİSPOR	1980-1981	BEYLERBEYİSPOR	1982-1983
	BEYLERBEYİSPOR	1984-1985	BEYLERBEYİSPOR	2016-2017
	14-SARIYERSPOR	1962-1963	(Sarıyerspor-TFF 2.Lig)	
	15-GALATASPOR	1965-1966	GALATASPOR	1976-1977
	GALATASPOR	1981-1982	GALATASPOR	1992-1993
	16-DAVUTPAŞASPOR	1965-1966	DAVUTPAŞASPOR	1968-1969
	DAVUTPAŞASPOR	1969-1970	DAVUTPAŞASPOR	1973-1974
	DAVUTPAŞASPOR	1980-1981	DAVUTPAŞASPOR	1982-1983
	DAVUTPAŞASPOR	1984-1985	DAVUTPAŞASPOR	1986-1987
	17-TAKSİMSPOR	1966-1967	TAKSİMSPOR	1973-1974
	TAKSİMSPOR	1984-1985	TAKSİMSPOR	1987-1988
	18-YEDİKULESPOR	1968-1969	YEDİKULESPOR	1973-1974
	YEDİKULESPOR	1981-1982	YEDİKULESPOR	1982-1983
	YEDİKULESPOR	1984-1985	YEDİKULESPOR	1988-1989
	19-SÜLEYMANİYESPOR	1969-1970	SÜLEYMANİYESPOR	1976-1977
	SÜLEYMANİYE SİRKECİ SPOR	1981-1982	KÜÇÜKÇEKMECESPOR	2007-2008
	KÜÇÜKÇEKMECESPOR	2004-2005	KÜÇÜKÇEKMECESPOR	1998-1999
	KÜÇÜKÇEKMECESPOR	2010-2011	KÜÇÜKÇEKMECESPOR	2011-2012
	20-HASKÖYSPOR	1969-1970	HASKÖYSPOR	1971-1972
	21-ANADOLUSPOR	1969-1970	ANADOLUSPOR	1976-1977
	ÜSKÜDAR ANADOLUSPOR	1980-1981	ÜSKÜDAR ANADOLUSPOR	2000-2001

	22-EYÜPSPOR	1969-1970	EYÜPSPOR	1972-1973
	EYÜPSPOR	1981-1982	EYÜPSPOR	1982-1983
	EYÜPSPOR	1984-1985	(Eyüpspor-TFF 2.Lig)	
	23-PENDİKSPOR	1984-1985	PENDİKSPOR	1982-1983
	PENDİKSPOR	1993-1994	(Pendikspor-TFF 2.Lig)	
	24-ANADOLU HİSARI İDMANYURDUSPOR	1984-1985	ANADOLU HİSARI İDMANYURDUSPOR	1998-1999
	25-KARTALSPOR	1984-1985	KARTALSPOR	2016-2017
	26-THY SPOR	1984-1985	THY SPOR	1991-1992
	27-ÇENGELKÖY TALİMHANE	1984-1985	ÇENGELKÖY TALİMHANE	1998-1989
	ÇENGELKÖYSPOR	1989-1990	ÇENGELKÖYSPOR	1995-1996
	28-ÜMRANİYESPOR	1984-1985	ÜMRANİYESPOR	1986-1987
	ÜMRANİYESPOR	1989-1990	ÜMRANİYESPOR	1992-1993
	ÜMRANİYESPOR	1998-1999	ÜMRANİYESPOR	1999-2000
	ÜMRANİYESPOR	2010-2011	(Ümraniyespor-1.Lig)	
	29-BAKIRKÖYSPOR	1984-1985	BAKIRKÖYSPOR	2006-2007
	30-GAZİOSMANPAŞASPOR	1984-1985	GAZİOSMANPAŞASPOR	2015-2016
34 İSTANBUL	31-ZEYTİNBURNUSPOR	1984-1985	ZEYTİNBURNUSPOR	2010-2011
	32-SİLİVRİSPOR	1984-1985	SİLİVRİSPOR	1993-1994
	SİLİVRİSPOR	2011-2012	(Silivrispor-TFF 3.Lig)	
	33-BAYRAMPAŞASPOR	1984-1985	BAYRAMPAŞASPOR	1992-1993
	BAYRAMPAŞASPOR	2008-2009	(Bayrampaşaspor-TFF 3.Lig)	
	34-YÜCESPOR	1986-1987	YÜCESPOR	1992-1993
	35-İSTANBUL DSİ SPOR	1986-1987	İSTANBUL DSİ SPOR	1988-1989
	36-KAPALIÇARŞISPOR	1987-1988	GÜNGÖRENSPOR	2014-2015
	37-MALTEPESPOR	1988-1999	MALTEPESPOR	2009-2010
	MALTEPESPOR	2010-2011	MALTEPESPOR	2016-2017
	38-NİŞANTAŞISPOR	1989-1990	NİŞANTAŞISPOR	1992-1993
	NİŞANTAŞISPOR	1993-1994	NİŞANTAŞISPOR	2000-2001
	39-KÜÇÜKKÖYSPOR	1989-1990	KÜÇÜKKÖYSPOR	2009-2010
	40-İSTANBUL B.Ş.BELEDİYESPOR	1990-1991	(Medipol Başakşehirspor FK-Süper Lig)	
	41-DİKİLİTAŞSPOR	1991-1992	DİKİLİTAŞSPOR	1992-1993
	DİKİLİTAŞSPOR	1995-1996	DİKİLİTAŞSPOR	1996-1997
	42-İSTANBUL ÖZEL İDARE SK	1992-1993	İSTANBUL ÖZEL İDARE SK	1994-1995

34 İSTANBUL	43-TEPECİK FIRATPENSPOR	1993-1994	TEPECİK FIRATPENSPOR	2001-2002
	TEPECİKSPOR	2005-2006	(B.Çekmece Tepecikspor -TFF 3.Lig)	
	44-DENİZCİLİK İŞLETMELERİ SK	1994-1995	DENİZCİLİK İŞLETMELERİ SK	1995-1996
	45-ORTAÇEŞMESPOR	1995-1996	ORTAÇEŞMESPOR	1996-1997
	46-ALTINTEPSİSPOR	1996-1997	ALTINTEPSİ MAKELSPOR	2001-2002
	47-AYAZAĞASPOR	1997-1998	AYAZAĞASPOR	2001-2002
	48-ÖZSAHRAYICEDİDSPOR	1997-1998	BAĞCILARSPOR	2018-2019
	49-YILDIRIM BOSNASPOR	1998-1999	KARTAL BELEDİYESPOR	2009-2010
	50-BEŞYÜZEVLERSPOR	1998-1999	BEŞYÜZEVLERSPOR	2000-2001
	51-YENİKÖYSPOR	2002-2003	YENİKÖYSPOR	2004-2005
	52-MECİDİYEKÖYSPOR	2003-2004	MECİDİYEKÖYSPOR	2005-2006
	53-SANCAKTEPESPOR	2009-2010	(Sancakptepe Belediyespor-TFF 2.Lig)	
	54-ÇIKSALINSPOR	2012-2013	ÇIKSALINSPOR	2013-2014
	55-TUZLASPOR	2012-2013	(Tuzlaspor-TFF 2.Lig)	
	56-ÇATALCASPOR	2013-2014	(Çatalcaspor-TFF 3.Lig)	
	57-HALİDE EDİP ADIVAR SK	2013-2014	HALİDE EDİP ADIVAR SK	2014-2015
	HALİDE EDİP ADIVAR SK	2015-2016	(Halide Edip Adıvar SK-TFF 3.Lig)	
	58-SULTANBEYLİ BELEDİYESPOR	2014-2015	(Sultanbeyli Belediyespor-TFF 3.Lig)	
	59-EROKSSPOR	2016-2017	(Esenler Eroksspor-TFF 3.Lig)	
	60-ŞİLE YILDIZSPOR	2017-2018	(Şile Yıldızspor -TFF 3.Lig)	
	61-1877 ALEMDAĞ SPOR	2018-2019	(1877 Alemdağ Spor -TFF 3. Lig)	
	62-MODAFENSPOR	2018-2019	(Modafenspor TFF 3.Lig)	
	63-ARNAVUTKÖY BLD. GEN. VE SPOR	2019-2020	(Arnavutköy Bld. Gen. ve Spor - TFF 3. Lig)	
	64-ÇENGELKÖY FUTBOL YAT. AŞ.	2019-2020	(Çengelköy Futbol Yat. A.Ş. - TFF 3. Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
35 İZMİR	1-ALTAY	1959	(Altayspor - 1.Lig)	
	2-GÖZTEPE	1959	GÖZTEPE	2006-2007
	3-İZMİRSPOR	1959	İZMİRSPOR	2009-2010
	4-KARŞIYAKA	1959	(Karşıyaka-TFF 3.Lig)	
	5-ALTINORDU FK	1959-1960	ALTINORDU FK	1995-1996
	ALTINORDU FK	2002-2003	(Altınordu FK A.Ş.-1.Lig)	
	6-ÜLKÜSPOR	1962-1963	ÜLKÜSPOR	1971-1972
	ÜLKÜSPOR	1965-1966	ÜLKÜSPOR	1977-1978
	ÜLKÜSPOR	1984-1985	ÜLKÜSPOR	1986-1987
	7-İZMİR DEMİRPOR	1962-1963	İZMİR DEMİRSPOR	1972-1973
	İZMİR DEMİRSPOR	1969-1970	İZMİR DEMİRSPOR	1963-1964
	8-ÖDEMİŞ KÜLTÜRSPOR	1969-1970	ÖDEMİŞSPOR	1981-1982
	ÖDEMİŞSPOR	1984-1985	ÖDEMİŞSPOR	1988-1989
	ÖDEMİŞSPOR	1989-1990	ÖDEMİŞSPOR	1994-1995
	9-YEŞİLOVASPOR	1969-1970	YEŞİLOVASPOR	1982-1983
	YEŞİLOVASPOR	1984-1985	YEŞİLOVASPOR	1996-1997
	YEŞİLOVASPOR	1997-1998	YEŞİLOVASPOR	1998-1999
	10-TİRESPOR	1969-1970	TİRESPOR	1982-1983
	TİRESPOR	1984-1985	TİRESPOR	1992-1993
	11-MENEMENSPOR	1984-1985	MENEMENSPOR	1990-1991
	12-YENİ BORNOVASPOR	1984-1985	YENİ BORNOVASPOR	1988-1989
	YENİ BORNOVASPOR	1992-1993	YENİ BORNOVASPOR	1995-1996
	YENİ BORNOVASPOR	1996-1997	YENİ BORNOVASPOR	1997-1998
	13-BERGAMASPOR	1984-1985	BERGAMA BELEDİYESPOR	2002-2003
	BERGAMA BELEDİYESPOR	2011-2012	BERGAMA BELEDİYESPOR	2018-2019
	BERGAMA BELEDİYESPOR	2019-2020	(Bergama Belediyespor TFF 3. Lig)	2018-2019
	14-TARİŞSPOR	1984-1985	TARİŞSPOR	1992-1993
	15-BUCASPOR	1984-1985	BUCASPOR	2018-2019
	16-KEMALPAŞASPOR	1984-1985	KEMALPAŞASPOR	1988-1989
	17-TORBALISPOR	1984-1985	TORBALI BELEDİYESPOR	1993-1994
	TORBALI BELEDİYESPOR	1995-1996	TORBALI BELEDİYESPOR	2001-2002
	TORBALISPOR	2006-2007	TORBALISPOR	2010-2011

35 İZMİR	18-ÇEŞMESPOR	1985-1986	ÇEŞMESPOR	1991-1992
	19-ALPETSPOR	1989-1990	PETKİMSPOR	2004-2005
	20-SELÇUK EFESSPOR	1989-1990	SELÇUK EFESSPOR	1992-1993
	SELÇUK EFESSPOR	1993-1994	SELÇUK EFESSPOR	1999-2000
	21-ALİAĞASPOR	1993-1994	(Göztepe A.Ş.-Süper Lig)	
	22-GAZİEMİRSPOR	1996-1997	GAZİEMİRSPOR	1998-1999
	23-YENİ MENEMENSPOR	2007-2008	(Menemen Belediyespor - 1.Lig)	
	24-BALÇOVA BELEDİYESPOR	2012-2013	FBM BALÇOVA YAŞAMSPOR	2014-2015
	25-TİRE 1922 SPOR	2013-2014	(Tire 1922 Spor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
36 KARS	1-KARSSPOR	1984-1985	KARSSPOR	1987-1988
	KARS KÖY HİZMETLERİSPOR	1989-1990	KARSSPOR	1995-1996
	KARSSPOR	2003-2004	KARSSPOR	2011-2012
	2-SARIKAMIŞ ESNAFSPOR	1990-1991	SARIKAMIŞ ESNAFSPOR	1991-1992
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
37 KASTAMONU	1-KASTAMONUSPOR	1966-1967	KASTAMONUSPOR	1976-1977
	KASTAMONUSPOR	1984-1985	KASTAMONUSPOR	2012-2013
	2-KASTAMONU 1966 SPOR	2014-2015	(Kastamonu 1966 Spor-TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
38 KAYSERİ	1-KAYSERİSPOR	1965-1966	KAYSERİ ERCİYESSPOR	2017-2018
	2-KAYSERİ EMNİYETSPOR	1987-1988	(Kayserispor-Süper Lig)	
	3-KOCASİNAN BELEDİYESPOR	1993-1994	KAYSERİ ELEKTRİKSPOR	2002-2003
	4-KAYSERİ ŞEKERSPOR	2011-2012	KAYSERİ ŞEKERSPOR	2014-2015

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
39 KIRKLARELİ	1-LÜLEBURGAZSPOR	1966-1967	LÜLEBURGAZSPOR	2001-2002
	LÜLEBURGAZSPOR	2006-2007	LÜLEBURGAZSPOR	2011-2012
	2-KIRKLARELİSPOR	1968-1969	KIRKLARELİSPOR	1981-1982
	KIRKLARELİSPOR	1982-1983	KIRKLARELİSPOR	1992-1993
	KIRKLARELİSPOR	1994-1995	KIRKLARELİSPOR	2002-2003
	KIRKLARELİSPOR	2009-2010	(Kırklarelispor-TFF 2.Lig)	
	3-BABAESKİSPOR	1983-1984	BABAESKİSPOR	1995-1996
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
40 KIRŞEHİR	1-KIRŞEHİRSPOR	1968-1969	KIRŞEHİRSPOR	1974-1975
	KIRŞEHİRSPOR	1981-1982	KIRŞEHİRSPOR	1988-1989
	KIRŞEHİRSPOR	1989-1990	KIRŞEHİRSPOR	1992-1993
	2-KAMANSPOR	1985-1986	KAMANSPOR	1988-1989
	3-PETLASSPOR	1998-1999	YENİ KIRŞEHİRSPOR	2010-2011
	4-KIRŞEHİR BELEDİYESPOR	2017-2018	(Kırşehir Belediyespor-TFF 2.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
41 KOCAELİ	1-KOCAELİSPOR	1965-1966	KOCAELİSPOR	2013-2014
	KOCAELİSPOR	2015-2016	(Kocaelispor-TFF 3.Lig)	
	2-GÖLCÜKSPOR	1984-1985	(Gölcükspor-TFF 3.Lig)	
	3-KOCAELİ SEKA KAĞITSPOR	1984-1985	KOCAELİ BB KAĞITSPOR	1987-1988
	4-GEBZESPOR	1984-1985	GEBZESPOR	2012-2013
	GEBZESPOR	2017-2018	GEBZESPOR	2018-2019
	5-DARICA GENÇLERBİRLİĞİ	1985-1986	DARICA GENÇLERBİRLİĞİ	1993-1994
	DARICA GENÇLERBİRLİĞİ	1996-1997	(Darıca Gençlerbirliği-TFF 3.Lig)	
	6-KOCAELİ PETKİMSPOR	1989-1990	KOCAELİ PETKİMSPOR	1990-1991
	KOCAELİ PETKİMSPOR	1993-1994	KOCAELİ PETKİMSPOR	1994-1995
	7-KARAMÜRSELSPOR	1992-1993	KARAMÜRSELSPOR	1997-1998
	8-İZMİT BEKİRPAŞASPOR	1995-1996	İZMİTSPOR	2002-2003
	9-KÖRFEZ BELEDİYESPOR	1999-2000	KÖRFEZ BELEDİYESPOR	2001-2002
	KÖRFEZ BELEDİYESPOR	2006-2007	KÖRFEZ SPOR KULÜBÜ	2018-2019
	10-TAVŞANCIL BELEDİYESPOR	2000-2001	TAVŞANCILSPOR	2002-2003
	11-DERİNCE BELEDİYESPOR	2011-2012	DERİNCE SPOR A.Ş.	2016-2017
	12-BELEDİYE DERİNCE SPOR	2018-2019	(Belediye Derincespor -TFF 3.Lig)	

	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
42 KONYA	1-KONYASPOR	1964-1965	(Atiker Konyaspor-Süper Lig)	
	2-KONYA İDMANYURDU	1966-1967	KONYA İDMANYURDU	1980-1981
	3-KONYA EREĞLİSPOR	1968-1969	KONYA EREĞLİSPOR	1978-1979
	KONYA EREĞLİSPOR	1981-1982	KONYA EREĞLİSPOR	1982-1983
	KONYA EREĞLİSPOR	1984-1985	KONYA EREĞLİSPOR	1986-1987
	KONYA EREĞLİSPOR	1989-1990	KONYA EREĞLİSPOR	1992-1993
	4-ETİBANK SEYDİŞEHİR ALÜMİNYUM S.K.	1984-1985	ETİBANK SEYDİŞEHİR ALÜMİNYUM S.K.	1996-1997
	SEYDİŞEHİR ETİ ALÜMİNYUM S.K.	1998-1999	SEYDİŞEHİR ETİ ALÜMİNYUM S.K.	2000-2001
	5-YENİ AKŞEHİRSPOR	1984-1985	YENİ AKŞEHİRSPOR	1992-1993
	6-KONYA YOLSPOR	1990-1991	KONYA YOLSPOR	1992-1993
	KONYA YOLSPOR	1995-1996	KONYA YOLSPOR	1997-1998
	KONYA YOLSPOR	1999-2000	KONYA KARTALISPOR A.Ş.	2000-2001
	7-SELÇUK ÜNİVERSİTESİ S.K.	1993-1994	MOBELLA SPOR A.Ş.	2002-2003
	8-LADİK KOMPENSPOR	2000-2001	YENİ EREĞLİSPOR	2007-2008
	9-İTTİFAK SANAYİSPOR	2002-2003	AKŞEHİRSPOR	2004-2005
	10-KONYA ŞEKERSPOR	2004-2005	KONYA ŞEKERSPOR	2005-2006
	KONYA ŞEKERSPOR	2006-2007	(Konya Anadolu Selçuklus-por-TFF 2.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
43 KÜTAHYA	1-KÜTAHYASPOR	1965-1966	KÜTAHYASPOR	1977-1978
	KÜTAHYASPOR	1978-1979	KÜTAHYASPOR	2007-2008
	KÜTAHYASPOR	2015-2016	KÜTAHYASPOR	2016-2017
	BELEDİYE KÜTAHYASPOR	2019-2020	(Belediye Kütahyaspor TFF 3. Lig)	
	2-TAVŞANLI LİNYİTSPOR	1984-1985	TAVŞANLI LİNYİTSPOR	1995-1996
	3-KÜTAHYA TERMİKSPOR	1984-1985	KÜTAHYA TERMİKSPOR	1986-1987
	4-SİMAV EYNALSPOR	1994-1995	SİMAV EYNALSPOR	1999-2000
	5-KÜTAHYA SERAMİKSPOR	1995-1996	KÜTAHYA SERAMİKSPOR	1997-1998
	6-TAVŞANLI BELEDİYESİ TKİ LİNYİTSPOR	2006-2007	TKİ TAVŞANLI LİNYİTSPOR	2015-2016
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
44 MALATYA	1-MALATYASPOR	1966-1967	MALATYASPOR	2010-2011
	2-MALATYA İDMANYURDU S.K.	1985-1986	MALATYA İDMANYURDU S.K.	1987-1988
	3-PÖTÜRGE BELEDİYESPOR	1995-1996	PÖTÜRGE BELEDİYESPOR	1998-1999
	4-MALATYA BELEDİYESPOR	1997-1998	MALATYA BELEDİYESPOR	2000-2001
	MALATYA BELEDİYESPOR	2006-2007	(Evkur Yeni Malatyaspor-Süper Lig)	
	5- MALATYA YEŞİLYURT BELEDİYESPOR	2018-2019	(Malatya Yeşilyurt Belediye-TFF -3.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
45 MANİSA	1-MANİSA SAKARYASPOR	1963-1964	MANİSA SAKARYASPOR	1964-1965
	2-MANİSASPOR	1964-1965	MANİSASPOR	1982-1983
	MANİSASPOR	1984-1985	(Manisaspor- TFF -3.Lig)	
	3-YENİ SALİHLİSPOR	1983-1984	YENİ SALİHLİSPOR	2001-2002
	4-AKHİSARSPOR	1984-1985	AKHİSARSPOR	1993-1994
	AKHİSARSPOR	1994-1995	(Akhisar Belediyespor- 1.Lig)	
	5-TURGUTLUSPOR	1984-1985	TURGUTLUSPOR	2015-2016
	TURGUTLUSPOR	2016-2017	(Turgutluspor-TFF 3.Lig)	
	6-ALAŞEHİRSPOR	1984-1985	ALAŞEHİRSPOR	1987-1988
	ALAŞEHİRSPOR	1989-1990	ALAŞEHİRSPOR	1992-1993
	7-SOMA SOTESSPOR	1984-1985	SOMA SOTESSPOR	1994-1995
	8-SOMA LİNYİTSPOR	1989-1990	SOMA LİNYİTSPOR	2000-2001
	9-MANİSA SÜMERBANKSPOR	1992-1993	MANİSA SÜMERBANKSPOR	1994-1995
	10-MANİSA B.Ş.BELEDİYESPOR	2014-2015	(Manisa B.Ş. Belediyespor-TFF 2.Lig)	
	11-SOMA SPOR	2018-2019	(Somaspor -TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
46 K.MARAŞ	1-KAHRAMANMARAŞSPOR	1983-1984	(Kahramanmaraşspor A.Ş.-TFF 2.Lig)	
	2-ELBİSTANSPOR	1984-1985	ELBİSTANSPOR	1992-1993
	3-PAZARCIK AKSUSPOR	1984-1985	PAZARCIK AKSUSPOR	1987-1988
	4-AFŞİNSPOR	1984-1985	AFŞİNSPOR	1987-1988
	AFŞİNSPOR	1989-1990	AFŞİNSPOR	1990-1991
	5-K.MARAŞ BELEDİYESPOR	2011-2012	1920 MARAŞSPOR	2015-2016

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
47 MARDİN	1-MARDİNSPOR	1968-1969	MARDİNSPOR	1972-1973
	MARDİNSPOR	1979-1980	MARDİNSPOR	1993-1994
	MARDİNSPOR	1994-1995	MARDİNSPOR	2012-2013
	2-KIZILTEPESPOR	1984-1985	KIZILTEPESPOR	1997-1998
	3-NUSAYBİN DEMİRSPOR	1996-1997	NUSAYBİN DEMİRSPOR	2007-2008
	4-MARDİN BÜYÜKŞEHİR BAŞAKSPOR	2019-2020	(Mardin Fosfatspor TFF 3. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
48 MUĞLA	1-MUĞLASPOR	1966-1967	MUĞLASPOR	1972-1973
	MUĞLASPOR	1980-1981	MUĞLASPOR	2007-2008
	MUĞLASPOR	2008-2009	MUĞLASPOR	2009-2010
	MUĞLASPOR	2015-2016	(Muğlaspor-TFF 3.Lig)	
	2-MİLAS ESNAFSPOR	1984-1985	YENİ MİLASSPOR	2000-2001
	3-FETHİYESPOR	1984-1985	(Fethiyespor-TFF 3.Lig)	
	4-MARMARİSSPOR	1985-1986	MARMARİS BELEDİYESPOR	2009-2010
	5-BODRUMSPOR	1994-1995	BODRUMSPOR	1995-1996
	BODRUM BELEDİYESİ BODRUMSPOR	2014-2015	(Bodrum Belediyesi Bodrumspor-TFF 2.Lig)	
	6-DALAMAN KAĞITSPOR	1998-1999	DALAMAN KAĞITSPOR	2002-2003
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
49 MUŞ	1-MUŞSPOR	1984-1985	MUŞSPOR	1997-1998
	MUŞSPOR	1998-1999	MUŞSPOR	2004-2005
	2-MUŞ ADALETGÜCÜ SPOR	1994-1995	MUŞ ADALETGÜCÜ SPOR	1996-1997
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
50 NEVŞEHİR	1-NEVŞEHİRSPOR	1968-1969	NEVŞEHİRSPOR	1976-1977
	NEVŞEHİRSPOR	1984-1985	NEVŞEHİRSPOR	2000-2001
	NEVŞEHİRSPOR	2003-2004	NEVŞEHİRSPOR	2005-2006
	2-NEVŞEHİR SPOR GENÇLİK	2017-2018	(Nevşehir Spor Gençlik-TFF 3.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
51 NİĞDE	1-NİĞDESPOR	1984-1985	NİĞDESPOR	1995-1996
	NİĞDESPOR	1997-1998	NİĞDESPOR	2004-2005
	2-BORSPOR	1984-1985	BORSPOR	1986-1987
	3-NİĞDE BELEDİYESPOR	2013-2014	(Niğde Belediyespor-TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
52 ORDU	1-ORDUSPOR	1966-1967	ORDUSPOR	2016-2017
	2-ÜNYESPOR	1984-1985	ÜNYESPOR	2013-2014
	3-FATSASPOR	1984-1985	FATSASPOR	1992-1993
	FATSASPOR	1997-1998	FATSASPOR	1999-2000
	4-GÜZELORDUSPOR	2016-2017	(Yeni Orduspor FK-TFF 3.Lig)	
	5-FATSA BELEDİYESPOR	2017-2018	(Fatsa Belediyespor -TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
53 RİZE	1-RİZESPOR	1967-1968	(Çaykur RizesporA.Ş.- Süper Lig)	
	2-ÇAYELİSPOR	1985-1986	ÇAYELİSPOR	1993-1994
	3-PAZARSPOR	1990-1991	(Pazarspor-TFF 3.Lig)	
	4-ARDEŞEN BELEDİYESPOR	1990-1991	ARDEŞENSPOR	1992-1993
	ARDEŞENSPOR	1997-1998	ARDEŞENSPOR	1998-1999
	5-ÇAYSPOR	1999-2000	ÇAYSPOR	2002-2003
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
54 SAKARYA	1-SAKARYASPOR	1964-1965	(Sakaryaspor A.Ş.-TFF 2.Lig)	
	2-SAKARYA KARADENİZSPOR	1984-1985	ADAPAZARISPOR	1991-1992
	MİTHATPAŞASPOR	1993-1994	SAPANCASPOR	2003-2004
	3-AKYAZISPOR	1984-1985	AKYAZISPOR	1992-1993

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
55 SAMSUN	1-SAMSUNSPOR	1964-1965	(Samsunspor-TFF 2.Lig)	
	2-ÇARŞAMBASPOR	1984-1985	ÇARŞAMBASPOR	2002-2003
	ÇARŞAMBASPOR	2010-2011	ÇARŞAMBASPOR	2011-2012
	ÇARŞAMBASPOR	2019-2020	(Çarşambaspor TFF 3. Lig)	
	3-BAFRASPOR	1984-1985	BAFRASPOR	1993-1994
	4-KADIKÖYSPOR	1990-1991	KADIKÖYSPOR	1996-1997
	5-VEZİRKÖPRÜSPOR	1990-1991	VEZİRKÖPRÜSPOR	1992-1993
	6-ÇARŞAMBA BELDESPOR	1992-1993	ÇARŞAMBA BELDESPOR	1993-1994
	7-TERMESPOR	1995-1996	TERMESPOR	2000-2001
	8-GAZİ BELEDİYESPOR	2004-2005	GAZİ BELEDİYESPOR	2007-2008
	9-BAFRA BELEDİYESPOR	2006-2007	BAFRA BELEDİYESPOR	2009-2010
	1930 BAFRASPOR	2012-2013	1930 BAFRASPOR	2013-2014
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
56 SİİRT	1-SİİRTSPOR	1984-1985	SİİRTSPOR	2013-2014
	2-KURTALANSPOR	1993-1994	KURTALANSPOR	2000-2001
	3-SİİRT İL ÖZEL İDARESPOR	2019-2020	(Siirt İl Özel İdaresi Spor TFF 3. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
57 SİNOP	1-SİNOPSPOR	1984-1985	SİNOPSPOR	1988-1989
	SİNOPSPOR	2000-2001	SİNOPSPOR	2004-2005
	2-KÖY HİZMETLERİ SİNOPSPOR	1989-1990	KÖY HİZMETLERİ SİNOPSPOR	1992-1993

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
58 SİVAS	1-SİVASSPOR	1966-1967	SİVASSPOR	1982-1983
	SİVASSPOR	1983-1984	(Sivasspor - Süper Lig)	
	2-SİVAS DEMİRSPOR	1984-1985	SİVAS DEMİRSPOR	1990-1991
	SİVAS DEMİRSPOR	1996-1997	SİVAS DEMİRSPOR	1997-1998
	3-SİVAS TEK ÇAYSPOR	1993-1994	SİVAS TEK ÇAYSPOR	1994-1995
	4-D.Ç.DİVRİĞİSPOR	1998-1999	D.Ç.DİVRİĞİSPOR	2008-2009
	5-SİVAS 4 EYLÜL BELEDİYESPOR	2009-2010	(Sivas Belediyespor-TFF 2.Lig)	
	6-ZARA BELEDİYESPOR	2014-2015	ZARA BELEDİYESPOR	2015-2016

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
59 TEKİRDAĞ	1-TEKİRDAĞSPOR	1966-1967	TEKİRDAĞSPOR	2003-2004
	TEKİRDAĞSPOR	2014-2015	TEKİRDAĞSPOR	2017-2018
	TEKİRDAĞSPOR	2019-2020	(Tekirdağspor TFF 3. Lig)	
	2-ÇORLUSPOR	1984-1985	ÇORLUSPOR	2006-2007
	3-HAYRABOLUSPOR	1984-1985	HAYRABOLUSPOR	1987-1988
	4-MALKARASPOR	1984-1985	MALKARASPOR	1994-1995
	5-TEKİRDAĞ SARAYSPOR	1985-1986	TEKİRDAĞ SARAYSPOR	1987-1988
	6-TEKİRDAĞ BÜYÜK SALATSPOR	1987-1988	TEKİRDAĞ BÜYÜK SALAYSPOR	1989-1990
	7-ÇERKEZKÖY PROFİLOSPOR	1993-1994	ÇERKEZKÖY BELEDİYESPOR	2009-2010
	ÇERKEZKÖY BELEDİYESPOR	2008-2009	ÇERKEZKÖY BELEDİYESPOR	1999-2000
	8-ERGENE VELİMEŞESPOR	2016-2017	(Ergene Velimeşespor-TFF 2.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
60 TOKAT	1-TOKATSPOR	1968-1969	TOKATSPOR	1982-1983
	TOKATSPOR	1983-1984	(Tokatspor-TFF 3.Lig)	
	2-TURHALSPOR	1985-1986	TURHALSPOR	1992-1993
	TURHALSPOR	1994-1995	TURHALSPOR	1998-1999
	TURHALSPOR	1999-2000	TURHALSPOR	2000-2001
	3-ERBAASPOR	1987-1988	ERBAASPOR	1988-1989
	ERBAASPOR	1989-1990	ERBAASPOR	1995-1996
	ERBAASPOR	2015-2016	(Erbaaspor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
61 TRABZON	1-TRABZONSPOR	1965-1966	(Trabzonspor A.Ş.-Süper Lig)	
	2-AKÇAABAT SEBATSPOR	1969-1970	AKÇAABAT SEBATSPOR	2011-2012
	3-TRABZON YALISPOR	1986-1987	TRABZON YALISPOR	1996-1997
	TRABZON YALISPOR	2008-2009	TRABZON AKÇAABATSPOR	2014-2015
	4-TRABZON PTT SPOR	1988-1989	TELEKOMSPOR	2002-2003
	5-BELDESPOR	1993-1994	(Ofspor A.Ş.-TFF 3.Lig)	
	6-SÜRMENESPOR	1998-1999	SÜRMENESPOR	1999-2000
	SÜRMENESPOR	2005-2006	SÜRMENESPOR	2009-2010
	7-ARSİNSPOR	1999-2000	ARSİNSPOR	2000-2001
	ARSİNSPOR	2003-2004	ARSİNSPOR	2015-2016
	ARSİNSPOR	2016-2017	ARSİNSPOR	2017-2018

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
61 TRABZON	8-ARAKLISPOR	2002-2003	ARAKLISPOR	2011-2012
	9-DEĞİRMENDERESPOR	2004-2005	1461 TRABZON	2018-2019
	10-BEŞİKDÜZÜSPOR	2010-2011	BEŞİKDÜZÜSPOR	2012-2013
	11-DÜZYURTSPOR	2012-2013	(Hekimoğlu Trabzon -TFF 2.Lig)	
	12-YOMRASPOR	2014-2015	(Yomraspor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
62 TUNCELİ	1-TUNCELİSPOR	1984-1985	TUNCELİSPOR	1992-1993
	2-TUNCELİ BELEDİYESPOR	1994-1995	TUNCELİ BELEDİYESPOR	1995-1996
	3-DERSİMSPOR	2014-2015	DERSİMSPOR	2016-2017
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
63 ŞANLIURFA	1-ŞANLIURFASPOR	1968-1969	(Şanlıurfaspor-TFF 2.Lig)	
	2-VİRANŞEHİRSPOR	1984-1985	VİRANŞEHİRSPOR	1988-1989
	3-SİVEREK BELEDİYESPOR	1994-1995	SİVEREK BELEDİYESPOR	1998-1999
	4-ŞANLIURFA BELEDİYESPOR	1999-2000	ŞANLIURFA BELEDİYESPOR	2009-2010
	5-ŞANLIURFA KARAKÖPRÜ BEL. SPOR	2016-2017	(Şanlıurfa Karaköprü Bel. Spor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
64 UŞAK	1-UŞAKSPOR	1966-1967	UŞAKSPOR	1978-1979
	UŞAKSPOR	1981-1982	UŞAKSPOR	1982-1983
	UŞAKSPOR	1984-1985	UŞAKSPOR	2008-2009
	2-UTAŞ UŞAKSPOR	2016-2017	(Utaş Uşakspor A.Ş.-TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
65 VAN	1-VANSPOR	1982-1983	VANSPOR	2002-2003
	2-VAN İSKELESPOR	1984-1985	VAN İSKELESPOR	1986-1987
	3-ERCİŞSPOR	1987-1988	ERCİŞSPOR	1994-1995
	4-VAN DSİ SPOR	1990-1991	VAN DSİ SPOR	1995-1996
	5-VAN BELEDİYESPOR	2005-2006	(Van B.Ş.Belediyespor-TFF 2.Lig)	

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
66 YOZGAT	1-YOZGAT BOZOKSPOR	1984-1985	YİMPAŞ YOZGAT SPOR A.Ş.	2013-2014
	2-YOZGAT BELEDİYESPOR	2001-2002	YOZGATSPOR	2003-2004
	3-YOZGATSPOR 1959 FK	2018-2019	(Yozgatspor 1959 FK -TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
67 ZONGULDAK	1-ZONGULDAKSPOR	1965-1966	ZONGULDAKSPOR	2007-2008
	2-ERDEMİR EREĞLİSPOR	1984-1985	ERDEMİR EREĞLİSPOR	1999-2000
	3-KİLİMLİSPOR	1984-1985	KİLİMLİ BELEDİYESPOR	1995-1996
	KİLİMLİ BELEDİYESPOR	1996-1997	KİLİMLİ BELEDİYESPOR	2001-2002
	KİLİMLİ BELEDİYESPOR	2010-2011	KİLİMLİ BELEDİYESPOR	2012-2013
	4-ÇAYCUMASPOR	1993-1994	ÇAYCUMASPOR	1999-2000
	5-KARADENİZ EREĞLİSPOR	1993-1994	KARADENİZ EREĞLİSPOR	2001-2002
	6-KOZLUSPOR	1994-1995	KOZLU BELEDİYESPOR	1997-1998
	7-ZONGULDAK KÖMÜRSPOR	2013-2014	(Zonguldak Kömürspor-TFF 2.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
68 AKSARAY	1-AKSARAYSPOR	1984-1985	AKSARAYSPOR	2008-2009
	2-68 YENİ AKSARAYSPOR	2012-2013	68 YENİ AKSARAYSPOR	2014-2015
	3- AKSARAYGÜCÜ SPOR	2018-2019	(68 Aksaray Belediyespor -TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
69 BAYBURT	1-BAYBURTSPOR	1984-1985	BAYBURTSPOR	2001-2002
	2-BAYBURT GRUP ÖZEL İDARE S.K.	2013-2014	(Bayburt Grup Özel İdare S.K.-TFF 2.Lig)	

	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
70 KARAMAN	1-KARAMANSPOR	1984-1985	KARAMANSPOR	1987-1988
	KARAMANSPOR	1989-1990	KARAMANSPOR	2006-2007
	KARAMANSPOR	2019-2020	(Karamanspor TFF 3. Lig)	
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
71 KIRIKKALE	1-MKE KIRIKKALESPOR	1966-1967	MKE KIRIKKALESPOR	2011-2012
	2-KIRIKKALE BELEDİYESPOR	1997-1998	SARAN KESKİNSPOR	2001-2002
	3-TÜRK METAL KIRIKKALESPOR	2015-2016	TÜRK METAL KIRIKKALESPOR	2016-2017
	KIRIKKALE BÜYÜK ANADOLUSPOR	2019-2020	(Kırıkkale Büyük Anadoluspor - TFF 3. Lig)	
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
72 BATMAN	1-BATMAN PETROLSPOR	1984-1985	(Batman Petrolspor A.Ş.-TFF 3.Lig)	
	2-BATMAN BELEDİYESPOR	1986-1987	72 BATMANSPOR	2010-2011
	3-BATMAN KARŞIYAKASPOR	1998-1999	BATMAN KARŞIYAKASPOR	2002-2003
	4-BATMAN DEMİRSPOR	1999-2000	BATMAN DEMİRSPOR	2000-2001
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
73 ŞIRNAK	1-CİZRESPOR	1987-1988	CİZRESPOR	1993-1994
	CİZRESPOR	1994-1995	CİZRESPOR	2007-2008
	2-SİLOPİ BELEDİYESPOR	1995-1996	SİLOPİ CUDİSPOR	2003-2004
	3-ŞIRNAKSPOR	2000-2001	ŞIRNAKSPOR	2008-2009
	4-CİZRE BASRASPOR	2014-2015	(Cizrespor-TFF 3.Lig)	
	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
İLİ	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
74 BARTIN	1-BARTINSPOR	1984-1985	BARTINSPOR	1994-1995
	BARTINSPOR	1997-1998	BARTINSPOR	1998-1999

İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
75 ARDAHAN	…….	…..	……..	…..
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
76 IĞDIR	1-IĞDIRSPOR	1984-1985	IĞDIRSPOR	1986-1987
	IĞDIRSPOR	1989-1990	IĞDIRSPOR	1990-1991
	IĞDIRSPOR	1996-1997	IĞDIRSPOR	1997-1998
	IĞDIR BELEDİYESPOR	1998-1999	IĞDIRSPOR	2006-2007
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
77 YALOVA	1-YALOVASPOR	1984-1985	YALOVASPOR	2010-2011
	YALOVASPOR	2019-2020	(Yalovaspor - TFF 3. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
78 KARABÜK	1-KARDEMİR KARABÜKSPOR	1968-1969	KARDEMİR KARABÜKSPOR	1982-1983
	KARDEMİR KARABÜKSPOR	1983-1984	(Kardemir Karabükspor -TFF 2. Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
79 KİLİS	1-KİLİSSPOR	1984-1985	KİLİS BELEDİYESPOR	2008-2009
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
80 OSMANİYE	1-OSMANİYESPOR	1984-1985	OSMANİYESPOR	1996-1997
	OSMANİYESPOR	1999-2000	OSMANİYESPOR	2006-2007
	2-KADİRLİ İDMANYURDU	1984-1985	KADİRLİ İDMANYURDU	1992-1993
	3-OSMANİYESPOR FUTBOL KULÜBÜ	2016-2017	(Osmaniyespor-TFF 3.Lig)	
İLİ	AMATÖRDEN PROFESYONEL LİGE ÇIKANLAR		PROFESYONEL LİGDEN AMATÖRE DÜŞENLER	
	KULÜP ADI	SEZONU	KULÜP ADI	SEZONU
81 DÜZCE	1-DÜZCESPOR	1966-1967	DÜZCESPOR	2002-2003
	DÜZCESPOR	2007-2008	DÜZCESPOR	2009-2010
	DÜZCESPOR	2014-2015	(Düzcespor-TFF 3.Lig)	
	2-AKÇAKOCASPOR	1995-1996	AKÇAKOCASPOR	2000-2001

MAAŞ SINIRI UYGULAMASI VE TÜRK FUTBOLU İÇİN OLUMLU YÖNLERİ

Av. Behiç Cüneyt FİDANOĞLU*

* Ankara Barosu

Futbol kulüplerimizin yüksek borç miktarları, ülke gündemini sıklıkla meşgul eden bir konudur. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF), mali sorunları bertaraf etmek için geçtiğimiz Haziran ayında Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Talimatı'nı yayınlamış ve kulüp borçlarını, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği'nin (UEFA) finansal fairplay kuralları çerçevesinde azaltmak istemiştir. Bununla birlikte TFF, 09.12.2019 tarihinde talimat düzenlemelerinde değişikliğe gitmiş, ara transfer dönemi öncesinde yapılan değişiklik, kulüpler arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kulüpler arasındaki gerginliğe, transfer yapmak isteyen kulüplere gösterilen iyi niyet kadar finansal fairplay kurallarının karmaşık olması, sebep olmuştur. Bu nedenle çalışma ile maaş sınırı uygulaması tartışılmış ve finansal fairplay kuralları için bir alternatif olarak önerilmiştir.

I. Maaş Sınırı Uygulaması

A. Maaş Sınırı Uygulaması ile İlgili Genel Bilgiler

Maaş sınırı uygulaması, spor kulüpleri için bir harcama limiti niteliğindedir. Örneklerine Amerika Birleşik Devletleri (ABD), liglerinde rastladığımız uygulama, kulüplerin, toplam maaş bütçeleri ve oyuncuların, bireysel ücretlerine sınırlama getirmektedir. Uygulama, takımlar ve oyuncuların maaş tutarlarının, sezon başı itibari ile belirlenmesini ve kulüplerin belirli bir bütçe planlaması çerçevesinde faaliyet göstermesini sağlamaktadır[1].Maaş limitleri, sporcular ve kulüpler birliği arasında yürütülen toplu pazarlıklar neticesinde belirlenmektedir. Bu yönü ile uygulama, her iki tarafın da ortak menfaatlerini korumayı amaçlamıştır. Pazarlıkların konusu ise yayın, gişe, mağaza ve reklamdan elde edilen sportif gelirlerin, sporcular ve kulüpler arasında paylaşılması ile ilgilidir. Bununla birlikte sporcu ve takım sahipleri arasındaki sendika görüşmelerinin, köklü bir geçmişe dayandığı ABD liglerinde, her sporun kendi dinamiklerine sahip olduğu kabul edilmiş ve maaş sınırı uygulamasının; basketbol, Amerikan futbolu, beysbol, buz hokeyi ve kıtada yakın tarihte

---

[1] Dietl, Helmut, Franck, Egon, Markus, Lang ve Rathke, Alexander (2010) SalaryCap-Regulation in Professional Team Sports, Institutefor Strategyand Business Economics University of Zurich, WorkingPaper Series, Paper No. 86, ISSN 1660-1157, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.researchgate.net/publication/5130234_Salary_Cap_Regulation_in_Professional_Team_Sports [Erişim Tarihi: 14.03.2020], s.4

popüler olmaya başlayan futbol liglerinde farklı kurallar çerçevesinde uygulanması kararlaştırılmıştır[2]. Maaş sınırı, en kapsamlı hali ile ülkemizde de bir çok spor sever tarafından takip edilen Ulusal Basketbol Ligi'nde (NBA) uygulanmaktadır. Bu nedenle çalışma ile öncelikle NBA uygulaması açıklanmış, daha sonra diğer liglerden örnekler verilerek uygulamanın, başkaca görünüş biçimleri incelenmiştir.

B. NBA ile Diğer ABD Liglerindeki Maaş Sınırı Uygulamaları

1. NBA Maaş Sınırı Uygulaması

Maaş sınırı uygulaması, pratikte; sert ve yumuşak olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sert uygulama, harcama limitlerine mutlak bir sınırlama getirmekte ve takımların, belirlenen maaş sınırlarının üzerine çıkmalarını yasaklamaktadır[3]. Bununla birlikte NBA, 31 Mart 1983 yılında imzalanan, toplu pazarlık anlaşmasından bu yana yumuşak sınırlamayı benimsemiştir. Yumuşak sınırlama, takım yönetimlerine belirli bir oranda esneklik tanımakta ve toplam maaş bütçeleri ile oyuncuların bireysel ücretleri için belirlenen sınırlamaların üzerine çıkmalarına izin vermektedir.

a. Toplam Maaş Bütçeleri ve Bireysel Ücretlerin Belirlenmesi

NBA liginde takımların toplam maaş bütçeleri ve oyuncuların bireysel gelirlerine ilişkin tavan ücretler, her yıl, oyuncular birliği ve takım sahipleri birliği arasında imzalanan, toplu pazarlık anlaşması ile belirlenmektedir. Oyuncu ve takım sahipleri birlikleri, her sezon öncesinde basketbol ile ilgili gelirleri paylaşmak üzere masaya oturmaktadır. 1983 yılından bu yana gelişen teamül, basketbolla ilgili toplam gelirlerin, oyuncular ve takımlar arasında yarı yarıya paylaşılması yönündedir. Bununla birlikte tarafların elde edebilecekleri paylar, her yıl % 49 ile % 51 gibi küçük oranlarda değişkenlik göstermektedir.

---

[2] Staudoher, Paul (1998) SalaryCaps in Professional Team Sports, Compensationand-WorkingConditions, Spring 1998, US Bureau of LabourStatistics, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.bls.gov/opub/mlr/cwc/salary-caps-in-professional-team-sports.pdf [Erişim Tarihi: 14.03.2020], s.5; Goal (2019) What is the MLS salarycapand how muchare US soccerplayerspaid? [Elekronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.goal.com/en/news/mls-salary-cap-how-much-us-soccer-players-paid/q015j4su3gb31bha41zto4fkb#designated-player-rule [Erişim Tarihi: 14.03.2019]

[3] Staudoher (1998) A.g.e., s.4

Basketbolla ilgili toplam gelirin, oyunculara düşen bölümünün, takım sayısına bölünmesi ile takımların, toplam maaş bütçelerine ulaşılmaktadır.Örneğin geçtiğimiz günlerde korona virüsü salgını sebebiyle ertelenen 2019 – 2020 sezonu için takımların, toplam maaş bütçeleri, 109.14 Milyon $ olarak belirlenmiştir[4]. Oyuncuların, toplam maaş bütçesinden hangi oranda pay alacakları ise kıdem esasına göre belirlenmektedir. Toplu pazarlık anlaşması uyarınca 109.14 Milyon $ olan toplam maaş miktarının, ligde 0 – 6 yıl kıdemi olan oyuncular için % 25, 7 – 9 yıl kıdeme sahip olan oyuncular için % 30 ve 10 yıl ve üzerinde kıdeme sahip olan oyuncular için % 35 oranına tekabül eden tutarlar, NBA oyuncularının, kategorik anlamda ulaşabilecekleri en yüksek maaş miktarlarını işaret etmektedir[5].

Kural bu yönde olmakla birlikte yumuşak sınırlama ile oyuncu maaşlarının, belirlenen oranların üzerine çıkmasına izin verilmiştir. Ancak her halükarda üst sınır, veteran olarak tanımlanan, 10 yıl ve üzerinde kıdeme sahip oyuncular için öngörülen, % 35'lik orana isabet eden,tavan maaş miktarıdır. Alt yüzde diliminde yer alan oyuncuların ücretlerinde artışa gidilmesi ise belirli koşulların mevcut olmasına bağlıdır. Bu koşullardan ilki, performansa dayalıdır.Buna göre toplu pazarlık anlaşması; en değerli oyuncu veya en iyi savunmacı oyuncu ödülünü alan oyuncuların, kıdem esasına göre bulundukları yüzde diliminin, bir üst dilimi üzerinden, ücret alabilmesini öngörmüştür[6].İkinci koşul ise oyuncuların, mevcut

4 NBA (2019) NBA SalaryCap set at $109.14 Millionfor 2019 -2020 [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.nba.com/article/2019/06/29/nba-salary-cap-2019-20-season-set-10914-million [Erişim tarihi: 15.03.2020]

5 Miller, Kerry (2018) How NBA FreeAgencySalaryCapWork [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://bleacherreport.com/articles/2787871-how-nba-free-agency-salary-cap-work#slide6 [Erişim tarihi:15.03.2020]

6 Performansa dayalı maaş artışları, seçilmiş oyuncu kuralı ile anılmaktadır. Seçilmiş oyuncu kuralı, çaylak ve veteran oyuncular için farklılık göstermektedir ve takımların bu kuraldan yararlanabilmesi için oyuncunun mevcut sözleşmesi ile imzalayacağı yeni sözleşmeye ilişkin ek koşullar da mevcuttur. Tüm bu koşulları açıklamak, NBA liginde mevcut olan sözleşme türleri ile ilgili bilgi vermeyi de gerektirdiğinden, çalışmanın konusundan sapmamak adına bu yönde bir açıklama yapılmamış ve konu ile ilgili bilgi edinmek isteyenler için dipnotta sayılan kaynaklar önerilmiştir. Miller (2018) A.g.e.; Coon, Larry (2012) NBA SalaryCap/ CollectiveBargainingAgreement FAQ- Contract Extensions [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: http://www.cbafaq.com/salarycap.htm#Q58 [Erişim Tarihi: 15.03.2020]; Nahmad, Albert (2016) NBA PlayersAssociation Reach Agreement on New CBA, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: http://heathoops.com/2016/12/nba-players-association-reach-agreement-on-new-cba/ [Erişim Tarihi: 19.03.2020]

takımları ile sözleşme yenilemesidir. İsmini efsanevi basketbolcu Larry Bird'den alan,Bird Hakları, en az 3 yıl boyunca aynı takımda oynamış bir oyuncuya, takımı ile sözleşme yenilerken, yıllık ücretini, tavan maaş miktarına kadar artırma şansını tanımıştır. Bird Hakları, ayrıca aynı takımda 1 veya 2 yıl oynamış oyunculara da yıllık ücretlerini, kademeli olarak yükseltme imkanı vermektedir[7]. Üstün performans gösteren ve mevcut takımında oynamaya devam etmek isteyen oyuncuları, ödüllendirmek amacıyla getirilmiş olan bu koşullar, yıllık ücretlerin belirlenmesi ile ilgili olup, her halükarda takımlar, maaş dağılımlarını toplam maaş bütçesine göre ayarlamakla yükümlüdür.

b. Toplam Maaş Bütçesinin Aşılmasının Sonuçları

Sert maaş sınırlamasının aksine NBA ile uygulanan yumuşak sınırlama, takımların toplam maaş bütçesini aşmasına izin vermektedir. Buna karşılık toplam maaş bütçesini aşan takımlar 'lüks vergisi' ödemekle sorumlu tutulmuştur. Lüks vergisi, gerçek anlamda bir vergi olmayıp, lig yönetiminin, takımlar için öngördüğü bir para cezası niteliğindedir. Toplam maaş bütçesini aşan takımların, ödedikleri cezalar, lig yönetiminde toplanmakta, yarısı ligin pazarlama çalışmaları için kullanılmakta, diğer yarısı da toplam maaş bütçesi çerçevesinde harcamalarını düzenleyen takımlara dağıtılmaktadır[8].

Lüks vergisi isimli yaptırım, NBA takımları için oldukça maliyetlidir. Örneğin son toplu pazarlık anlaşması ile toplam maaş bütçesini; 1.5 Milyon $ aşan takımların, 4.999.999 Milyon $, 1.75 Milyon $ aşan takımların, 9.999.999 Milyon $, 2.50 Milyon $ aşan takımların, 14.999.999 Milyon $ ve son olarak, 3.25 Milyon $ aşan takımların, 19.999 Milyon $ lüks vergisi ödeyeceği kabul edilmiştir[9]. Bu tutarlar, toplam maaş bütçesinin, üst üste iki sezon aşılması halinde katlanarak artmaktadır. Bu nedenle yumuşak sınırlama ile takımlara tanınmış olan esnekliğin, lüks vergisi sayesinde suistimal edilmesinin, engellenmiş olduğunu söylemek mümkündür.

---

7 Bird Hakları, 1 yıl aynı takımda oynamış bir oyuncunun maaşının %120 oranında, 2 yıl oynamış bir oyuncunun ise % 175 oranında ya da ligdeki ortalama maaşın, % 104,5 oranında artmasına olanak vermektedir. Urbina, Frank (2018) WhatareBirdRights? [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://hoopshype.com/2018/10/10/nba-bird-rights/ [Erişim Tarihi: 19.03.2020]

8 Miller (2018) A.g.e.

9 Miller (2018) A.g.e.

2. Diğer Liglerdeki Maaş Sınırı Uygulamaları

ABD içerisindeki en önemli Amerikan futbolu organizasyonu olan Ulusal Futbol Ligi (NFL), NBA uygulamasının aksine sert sınırlamayı benimsemiştir.Bu nedenle NFL takımları ve oyuncular için maaş sınırı uygulaması ile belirlenen tahditlerin üzerine çıkmak mümkün değildir. Bununla birlikte bir görüş, NFL yönetimi tarafından, oyuncuların imza parası almasına izin verildiğini, bu yüzden de NFL uygulamasındaki sınırlamanın, NBA ligine göre çok daha yumuşak olduğunu ileri sürmüştür[10]. Bu görüş kanımızca da yerinde olup, gerçek bir sınırlamadan, söz edebilmek için takımların, imza parası gibi yöntemlerle, oyuncu maaşlarını artırmasının önüne geçmek gereklidir.

ABD, beysbol, buz hokeyi ve futbol liglerinde ise maaş sınırı uygulaması, farklı biçimlerde tasarlanmıştır. New York Yankees gibi dünyaca ünlü takımlar ve ligde yer alan diğer takımlar arasında gelir uçurumu olan beysbol liginde, beysbol ekonomisini korumak adına maaş sınırı uygulaması, NBA örneğinde incelediğimiz lüks vergisine dayalıdır[11]. Buz hokeyinde ise ülkenin en popüler ligi, Ulusal Hokey Ligi (NHL), maaş sınırı uygulamasını, yalnızca çaylak oyuncular için kabul etmiştir. Avrupa spor modelinde bir örneği bulunmayan çaylak oyuncu statüsü, ABD sporlarında;üniversite ligleri, amatör ligler ve Avrupa liglerinden gelip, lige ilk kez transfer olan oyuncuları ifade etmektedir[12]. ABD spor yapılanması, ligde yer alan takımlar arasındaki rekabetin korunması adına çaylak oyuncuların, takımlar tarafından, belirli bir günde ve belirli bir sıralama ile seçilmesini öngörmüştür[13]. NHL yönetimi, seçim günü öncesinde yapılacak transfer görüşmelerinde oyunculara önerilecek maaş miktarlarına sınırlama getirmiş ve takımların seçim günü, eşit koşullarda yarışmasını sağlamak istemiştir. Buna karşılık çaylaklar için getirilen tahdit, mutlak bir şekilde bağlayıcı olmayıp, ilerleyen yıllarda seçme sıralamasındaki yerlerini kaybetmeyi göze alan takımların,

---

10 Brandt, Andrew (2019) How the NFL Has a SofterSalaryCapThanthe NBA? [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.si.com/nfl/2019/06/25/nfl-nba-salary-cap-guaranteed-contracts-money-franchise-tag [Erişim Tarihi: 22.03.2020]

11 Staudoher (1998) a.g.e., s.10

12 Mitten, Mathew J., DavisTimothy, Smith, Rodney K. ve Shropshire, Kenneth L. (2016) Sports LawandRegulation: Cases, Materialsand Problem, WoltersKluver, s. 601

13 Rosenthal, Jeffrey A. (1995) TheAmeteur Sports Draft: The Best MeanstotheEnd?Marquette Sports LawReview, Volume 6, Issue 1, s. 12

çaylaklara daha yüksek kontratlar önermesinin önünü açılmıştır[14].Maaş sınırı uygulaması, son olarak ABD futbol liginde de esnek bir biçimde uygulanmaktadır. 1996 yılında kurulan, ABD içerisindeki en tanınmış futbol organizasyonu,Major Soccer League (MLS), ülke sınırları içerisinde yakın zamana kadar yok sayılan futbolun, geniş izleyici oranlarına kavuşması için maaş sınırı uygulamasını, seçilmiş oyuncular kuralı ile birlikte kurgulamıştır. Buna göre MLS takımlarının, kural olarak maaş sınırlaması ile bağlı kalması öngörülmüş, bununla birlikte her takıma üç oyuncu seçip, bu oyuncuları, harcama limitlerinin dışında bırakma hakkı tanınmıştır[15]. Beckham kuralı olarak da bilinen, seçilmiş oyuncu kuralının amacı,ligi, dünya futbolunun isim yapmış futbolcuları ile renklendirmektir.

II. Finansal Fair Play Kuralları

1. Finansal Fair Play Kurallarının Tarihçesi

Finansal fairplay kurallarının geçmişi, UEFA yönetiminin Bosman kararı sonrasında yaptığı çalışmalara dayanmaktadır[16]. Spor hukukunun tanınmış uyuşmazlıklarından Bosman kararı neticesinde transfer kurallarının yumuşaması, kısa vadede başarı arayışı içerisinde olan kulüpleri, daha fazla transfer ve harcama yapmaya yönlendirmiş, UEFA, değişen koşulların, alt yapı eğitimi ve kulüp maliyeleri için olumsuz olduğu dü-

---

14 Staudoher (1998) a.g.e., s.10

15 Goal (2019) What is the MLS salarycapand how muchare US soccerplayerspaid? [Elekronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.goal.com/en/news/mls-salary-cap-how-much-us-soccer-players-paid/q015j4su3gb31bha41zto4fkb#designated-player-rule [Erişim Tarihi: 14.03.2019]

16 Belçikalı orta saha oyuncusu, Jean-MarcBosman'ın başvurusu üzerine transfer kurallarını, AB serbest dolaşım yasaları uyarınca yorumlayan, Avrupa Adalet Divanı (AAD), 1996 tarihli kararıyla kuralların, topluluk hukuku ile iki yönden çeliştiğine karar vermiştir. AAD, öncelikle AB vatandaşlarına, AB üyesi ülkelerin liglerinde uygulanan, yabancı sınırlamasının, serbest dolaşım yasalarına uymadığına karar vermiş ve AB pasaportu taşıyan oyuncuların, AB sınırları içerisinde tabiiyet bağına ilişkin tahditlere takılmadan maça çıkmasının önünü açmıştır. Ayrıca Divan, belirli bir kulüp ile sözleşmesi sona eren sporcuların, bir başka kulübe transferinde, sporcunun son oynadığı kulübün, transferi gerçekleştiren kulüpten talep etme hakkına sahip olduğu transfer ücretinin - ya da futbol teamüllerindeki ismi ile bonservis ücretinin - AB hukuku ile çeliştiğine karar vermiş ve kulübü ile sözleşmesi sona eren oyuncuların, serbest bir biçimde bir başka kulübe transfer olmasına olanak tanımıştır. UnionRoyale Belge desSocietes de Football Association ASBL v Jean-MarcBosman, C-415/93 15

şüncesi ile kulüp harcamalarını sınırlayan bir model arayışına girmiştir. Nitekim UEFA yönetimi, 1999 tarihli çalışmalar sırasında maaş sınırı uygulamasının da üzerinde durmuştur. Buna karşılık uygulamayı, 55 farklı UEFA üyesi ülkenin hukuk sistemine uyarlamanın zor olduğu kanaatine varılmış ve bu nedenle halihazırda uygulanmakta olan kulüp lisansı modeline geçilmiştir[17].

İlk kez 2004 – 2005 sezonu ile uygulanmaya başlayan, kulüp lisansı modeli, finansal fairplay kurallarının temelini teşkil etmektedir. Uygulama ile kulüplerin, yerel ve uluslararası müsabakalara katılması için lisans zorunluluğu getirilmiş, lisans hakkı da; sportif, idari, hukuki ve finansal kriterler ile altyapı kriterleri olmak üzere beşli bir sınıflama ile tasnif edilen kriterleri, sağlayan kulüplerle sınırlı tutulmuştur[18]. Finansal fairplay kuralları, 2009 yılında yayınlanıp, 2013 – 2014 sezonu ile birlikte yürürlüğe giren, Uefa Kulüp Lisans ve Finansal Fair Play Talimatı ile kulüp lisans modeline eklenmiş ve kulüplerin, lisans kriterlerini sağlamak amacıyla hazırladıkları, finansal tablolar üzerinde yapılan ek denetimlerle, kulüpler, mali yüklerinden kurtarılmak istenilmiştir.

2. Finansal Fair Play Kurallarının Karmaşık Yapısı

Finansal fairplay kuralları, kulüpleri gelirleri oranında ve borçsuz bir şekilde faaliyet göstermeye teşvik eden; koşul, anlaşma ve yaptırımlar ile bunların, UEFA tarafından izlenmesine dair prosedürlerden oluşmaktadır. Bu nedenle UEFA yönetiminin, finansal fairplay kuralları ile karakterini özel hukuk ve disiplin hukukundan alan, karma nitelikte, suigeneris bir denetim mekanizması, tasarladığı kabul edilmiş, bununla birlikte kuralların karmaşık yapısı, eleştiri konusu olmuştur[19]. Finansal

---

17 UEFA (2007) Club Licencing Here toStay; https://www.uefa.com/multimediafiles/download/uefa/keytopics/618655_download.pdf, s.8

18 Çok kısaca açıklandığında, sportif kriterler; oyuncuların eğitimi ve sağlığı, idari kriterler; istihdam edilmesi gereken personeller, hukuki kriterler; UEFA tarafından istenilen beyan ve taahhütler, finansal kriterler; kulüplerin mali yapıları ve borç durumları ve son olarak altyapı kriterleri; stadyum ve tesislerin koşulları ile ilgilidir. Traverso, Andrea, Dapoto, Giancarlo ve Angelopoulos, Alexis (2015) Club Licensing 10 Years On …, UEFA: Nyon, s. 11

19 Mavromati, Despina (2015) Deconstructingthe CAS Award 2018/A/5808 (AC Milan v. UEFA) – TheDevil is in the (Procedural) Detail, SportLegis, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: http://sportlegis.com/2018/11/10/deconstructing-the-cas-award-2018-a-5808-ac-milan-v-uefa-the-devil-is-in-the-procedural-details/ [Erişim Tarihi: 14.01.2020]

fairplay kuralları, kulüplerin geçmiş son iki yıla ait finansal tablolarının incelenmesini, bu tablolar aracılığıyla gelir ve gider dengesi, kabul edilebilir sapma miktarı olarak kabul edilen, - 5 Milyon €'nun altında olan kulüplerin izleme sürecine alınmasını, ve bu süre zarfında kulüplerin mali yapılarının düzeltilmesini amaçlamaktadır. Buna karşılık mali tablolarda bulunan, gelir ve giderler ile kabul edilebilir sapma miktarı ile ilgili bir çok istisnai hüküm mevcut olup, izleme sürecine dahil edilecek kulüplerin, tespit edilmesi dahi başlı başına teferruatlı bir aşamadır[20].

İzleme sürecinde ise ilk denetimden farklı olarak son iki yıl yerine, üç yılın finansal tabloları incelenmektedir. Örneğin 2019 – 2020 sezonu için yapılan lisans başvurusunda, izleme sürecine alınacak finansal tablolar, 2019, 2018 ve 2017 yıllarına aittir. Ancak kulüpler, gelir ve gider dengelerini artıya taşımak için daha eski yıllara ait tablolarını da sunma hakkına sahiptir. Diğer yandan bazı durumlarda UEFA,kulüplerden,geleceğe yönelik projeksiyonlarını gösterir, ileriye dönük finansal tablolar sunmalarını da istemektedir. Finansal tablolar, UEFA Kulüp Finansal Kontrol Kurulu tarafından incelenmekte ve yapılan inceleme ile gelir ve gider dengesinin yanı sıra kulüp gelirlerinin, toplam borç miktarı ya da personel masraflarına oranı, transfer bütçe dengesi ve kulüp ekonomisi hakkında bağımsız denetim kuruluşları tarafından endişe notu düşülüp, düşülmediğine dair bir çok ayrıntı göz önünde bulundurulmaktadır. Denetimin ayrıntılı olması, kulüp ekonomilerinin korunması için avantaj gibi görünse de detaylı mevzuat, UEFA Finansal Kontrol Kurulu incelemelerinin, objektif olup, olmadığına dair çekinceleri beraberinde getirmiş ve finansal fairplay incelemeleri, günün koşullarına göre farklılık gösterdiği gerekçesi ile kulüpler tarafından eleştirilmeye başlamıştır[21].

---

[20] Kulüplerin gelir ve gider dengesi hesaplanırken, hesaplamaya eklenecek gelir ve gider kalemleri, Uefa Kulüp Lisansı ve Finansal Fair Play Talimatı'nın Ek X Düzenlemesi ile ayrıntılı bir biçimde sayılmıştır. Ayrıca gelir ve gider miktarları belirlenirken, pratikte kulüp başkanları ve yönetim kurulu üyelerine karşılık gelen 'ilgili taraflar' ile yapılacak işlemlerin, muvazaalı olup, olmadığı finansal fairplay denetimi için oldukça önemli bir konudur. Nitekim UEFA soruşturmalarının ardından, ünlü İngiliz kulübü, Machester City, kulüp sahipleri, muvazaalı sponsorluk anlaşması ile kulübüne finansman sağladığı gerekçesi ile Avrupa kupalarına katılmaktan men edilmiştir. İlgili taraflar düzenlemesi, kabul edilebilir sapma miktarı olarak belirlenmiş – 5 Milyon €'nun da, daha büyük bir borç tutarına çekilmesi konusunda da önem taşımaktadır. Thomas, Peeters ve Szymanski, Stefan (2013) Financial Fair Play in European Football, University of Antwerp: Department of Economics, ResearchPaper2013-021.d.2013-126,s. 4

[21] Murad, Ahmed (2019) 'Pitch Battle forSoul of theBeautiful Game' Financial Times, 23/24 Mart 2019 Baskısı, S. 12

Finansal fairplay kurallarının tarafsızlığının sorgulanmasının bir başka sebebi de izleme sürecinin sonunda ekonomilerini düzeltemeyen kulüplere, belirli bir yaptırım öngörülmemiş olmasıdır. UEFA düzenlemeleri, finansal fairplay kurallarını ihlal eden kulüpler için uygulanabilecek yaptırımları sayma yoluna gitmiş, buna karşılık; uyarı, para cezası, transfer yasağı ve Avrupa kupalarına katılmaktan men gibi farklı ağırlık derecelerine sahip olan yaptırımların, hangi durumlarda uygulanacağına dair bir açıklama yapmamıştır. Nitekim ünlü İtalyan kulübü AC Milan'ın men cezasına ilişkin Spor Tahkim Mahkemesi başvurusunda, Avrupa Birliği hukuku uzmanı bilirkişi, finansal fairplay kuralları ile kanunilik ve ölçülülük ilkelerinin dikkate alınmadığını belirtmiştir[22]. Bu nedenlerle finansal fairplay kurallarının geleceği hakkında soru işaretleri olup, kulüp borçlarının, daha basit ve objektif bir yöntemle denetlenmesinin daha doğru olduğu düşünülmektedir.

Sonuç

Finansal fairplay kuralları, kulüp borçlarının azalması konusunda belirli oranda başarılı olmuş bir sistemdir. Bununla birlikte mali hesaplamaların, genellikle kulüplerin geçmiş yıllara ait gelirleri üzerinden yapılması ve düzenlemeler ile öngörülen denetim ve yaptırım mekanizmalarının, karmaşık bir biçimde işlemesi, finansal fairplay kurallarının yumuşak noktalarıdır. Buna ek olarak finansal fairplay kuralları, oyuncu maaşlarındaki enflasyon için de bir önlem getirememiştir. Diğer yandan maaş sınırı uygulaması, gelir miktarları ve oyuncu maaşlarına ait tavan ücretlerin, güncel ekonomik koşullara belirlenmesini öngörmektedir. Bu sayede oyuncu maliyetleri, gelirler, oranında artış göstermekte ve kulüpler, hızla büyüyen borç miktarlarından korunmaktadır. Maaş sınırı uygulaması ayrıca sporcu birliklerinin yönetim sürecine katılmasını ve daha yüksek sözleşmeler elde eden, yıldız oyuncuların birkaç takımda toplanmak yerine lige dağılmalarını da sağlamaktadır. Bu avantajlar da göz önünde bulundurulduğunda, maaş sınırı uygulaması, finansal fairplay kurallarından daha isabetli görünmektedir. TFF, UEFA düzenlemelerine ek olarak, kulüplerimiz için harcama limitleri getirmiş ve bir anlamda maaş sınırı uygulamasının da önünü açmıştır. Bu nedenle NBA ile benimsenen modelin, bir başka örneğini liglerimizde görmemiz, belki de yakında mümkün olacaktır.

22 Ac Milan v. UEFA CAS 2018/A/5808

Kaynakça

1. Ac Milan v. UEFA CAS 2018/A/5808
2. Brandt, Andrew (2019) How the NFL Has a Softer Salary CapThanthe NBA? [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.si.com/nfl/2019/06/25/nfl-nba-salary-cap-guaranteed-contracts-money-franchise-tag [Erişim Tarihi: 22.03.2020]
3. Coon, Larry (2012) NBA Salary Cap/ Collective Bargaining Agreement FAQ- Contract Extensions [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: http://www.cbafaq.com/salarycap.htm#Q58 [Erişim Tarihi: 15.03.2020]
4. Dietl, Helmut, Franck, Egon, Markus, Lang ve Rathke, Alexander (2010) Salary Cap Regulation in Professional Team Sports, Institutefor Strategyand Business EconomicsUniversity of Zurich,
5. Goal (2019) What is the MLS salarycapand how muchare US soccerplayerspaid? [Elekronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.goal.com/en/news/mls-salary-cap-how-much-us-soccer-players-paid/q015j4su3gb31bha41zto4fkb#designated-player-rule
6. Mavromati, Despina (2015) Deconstructingthe CAS Award 2018/A/5808 (AC Milan v. UEFA) – TheDevil is in the (Procedural) Detail, Sport Legis, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres:http://sportlegis.com/2018/11/10/deconstructing-the-cas-award-2018-a-5808-ac-milan-v-uefa-the-devil-is-in-the-procedural-details/ [Erişim Tarihi: 14.01.2020]
7. Miller, Kerry (2018) How NBA Free Agency Salary Cap Work [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://bleacherreport.com/articles/2787871-how-nba-free-agency-salary-cap-work#slide6 [Erişim tarihi:15.03.2020]
8. Mitten, Mathew J., Davis Timothy, Smith, Rodney K. ve Shropshire, Kenneth L. (2016) Sports Lawand Regulation: Cases, Materialsand Problem, Wolters Kluver
9. Murad, Ahmed (2019) 'Pitch Battle forSoul of theBeautiful Game' Financial Times, 23/24 Mart 2019 Baskısı
10. Nahmad, Albert (2016) NBA Players Association Reach Agreement on New CBA, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: http://heathoops.com/2016/12/nba-players-association-reach-agreement-on-new-cba/ [Erişim Tarihi: 19.03.2020]
11. NBA (2019) NBA Salary Cap set at $109.14 Millionfor 2019 -2020 [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.nba.com/article/2019/06/29/nba-salary-cap-2019-20-season-set-10914-million [Erişim tarihi: 15.03.2020]
12. Rosenthal, Jeffrey A. (1995) TheAmeteur Sports Draft: The Best MeanstotheEnd?Marquette Sports LawReview, Volume 6, Issue 1

13. Staudoher, Paul (1998) Salary Caps in Professional Team Sports, Compensationand Working Conditions, Spring 1998, US Bureau of LabourStatistics, [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://www.bls.gov/opub/mlr/cwc/salary-caps-in-professional-team-sports.pdf [Erişim Tarihi: 14.03.2020],
14. Traverso, Andrea, Dapoto, Giancarlo ve Angelopoulos, Alexis (2015) Club Licensing 10 Years On …, UEFA: Nyon
15. Thomas, Peeters ve Szymanski, Stefan (2013) Financial Fair Play in European Football, University of Antwerp: Department of Economics, ResearchPaper2013-021.d.2013-126
16. UEFA (2007) Club Licencing Here toStay; https://www.uefa.com/multimediafiles/download/uefa/keytopics/618655_download.pdf
17. UnionRoyale Belge desSocietes de Football Association ASBL v Jean-MarcBosman, C-415/93 15
18. Urbina, Frank (2018) WhatareBirdRights? [Elektronik] Ulaşılabilir Adres: https://hoopshype.com/2018/10/10/nba-bird-rights/ [Erişim Tarihi: 19.03.2020]

MÜTAREKE, İSTANBUL VE SPOR

Cihan KALEM*

* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Öğrencisi

Büyük Savaş, 1918 yılının ikinci yarısında İttifak üyesi ülkelerin farklı tarihlerde imzaladıkları mütarekeler ile bitmişti. Savaşın kazananları İngilizler ve Fransızlar ile onların müttefikleriydi. Kaybedenler ise Almanlar, Avusturya-Macaristan, Bulgarlar, Osmanlılar ve kısmen Çarlık Rusya idi. Osmanlı Devleti savaşı kaybetmiş ancak devleti oluşturan milletler arasında en çok Türkler kaybetmişti. Teorik olarak idealizmin (Milletler Cemiyeti, Wilson İlkeleri) ama pratikte realizmin egemen olduğu savaş sonrası dünyada, kaybetmenin bütün yükü Türklerin omuzlarında ve zihinlerindeydi. Başta Rumlar ve Ermeniler olmak üzere Osmanlı ülkesini oluşturan diğer unsurlar çok uzun süredir bekledikleri mirastan paylarını istiyorlardı. Bu politik ve toplumsal havanın egemen olduğu " Mütareke İstanbul "una spor penceresinden bakmaya çalışacağız.

Bundan 100 yıl kadar önce spor bir toplum için ne anlam ifade ediyordu? Burada hangi spor ve hangi toplum soruları da sorulabilir? Seçilen sporların ne olduğundan daha çok o sporun toplum için anlamı, toplumu oluşturan kitleleri bir araya getirebilme gücü çalışmamız için önemli olacaktır. Her ne kadar Türkler için savaş bütün Misak-ı Milli sathında devam etse de mütareke imzalandığı için İstanbul'da fiilen silahlar susmuştu. Ancak rakipler her zaman olduğu gibi mücadele edecek bir alan bulabileceklerdi. Spor müsabakaları, Türkler ve diğer unsurlar için kimi yerde milli gururun korunması kimi yerde de oluşan yeni "normale" alışmak ve çeşitli amaçlara ulaşmak için araç olarak görülecekti.

O dönem, Osmanlı toplumunu oluşturan bütün milletler arasında en çok izleyiciye sahip geleneksel spor olarak "güreş" ön plana çıkıyordu.[1] Futbol ve diğer kitle sporları, II. Abdülhamid döneminin özel koşulları gereği, 20. yüzyılın başına kadar Osmanlı coğrafyasında yaygınlaşamamıştır. Osmanlı ülkesinin Avrupa'ya açık liman şehirlerinde öncelikle yerli ve yabancı gayrimüslimler tarafından kurulan kulüpler vardır. 1894'te İzmir'de kurulan "Bournabat Football and Rugby Club", Türkiye'de resmi nizamnamesi ve tüzüğü ile kurulmuş bilinen ilk futbol takımıydı.[2]

---

1 Lucy Mary JaneGarnett,Turkey of theOttomans, New York: Scribner's, 1914, s. 293.

2 Rüştü Dağlaroğlu, Haluk San, Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923), Ankara, Türk Ticaret Bankası yay., 1973, s. 4-5.Kurthan Fişek, Yüz Soruda Türk Spor Tarihi, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1985, s.47.

1903 tarihli "Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye" üyeleri arasında saraya yakın ailelerin çocukları da bulunmasına rağmen Padişah tarafından verilen özel izinle kurulabilmiş ilk Türk spor kulübüdür.[3]Beşiktaş'ı, 1905 yılında Galatasaray ve 1907 yılında Fenerbahçe takip edecektir. Bu örnekten de görüleceği gibi II. Abdülhamid döneminin günümüz tabiri ile "güvenlikçi yönetim anlayışı" olmasaydı ülkemizdeki pek çok spor kulübünün kuruluşu 1800'lü yılların sonuna tarihlenebilecekti.

1908 Meşrutiyet'in yeniden ilanı kaos denecek koşullarda serbestlik getirmiş olup başta siyasi faaliyetler olmak üzere pek çok alanda hareketlenmeler yaşanmıştı. Bu tarihten sonra çeşitli alanlarda faaliyet gösteren spor kulüpleri ortaya çıktı. Balkan Savaşları'nın ardından yazılmış 1914 tarihli bir kaynak, Batı'daki Osmanlı algısını gösteren bir betimleme ile Türk, Rum, Ermeni ve Bulgar gençlerinin artık birbirleriyle savaş meydanında değil futbol sahasında mücadele ettiklerini dile getiriyordu. Futbolcuların "metaforik" bir şekilde bu sefer de katliama uğradıklarını ama bunun hakem tarafından yapıldığını söyledikleri yazılmıştır. Yazar, Osmanlılarda sporun gelişiminin, 1909'un başında o dönem genç bir subay olan Selim Sırrı (Tarcan) Bey'in şahsında görülebileceğini söylemiştir. İngilizlerin ünlü tenisçisi Eustace Miles'a benzetilen Selim Sırrı Bey yaptığı çalışmalar ile Batı tarzı sporun Osmanlı'daki temsilcisi olarak görülüyordu. Selim Sırrı'nın, birini Pera'da (Beyoğlu) diğerini İstanbul'da (Suriçi) kurduğu iki kulübe, üst sınıftan Osmanlı gençlerinin üye olmak için yarıştığı söyleniyordu. [4]

Savaş öncesi dönemde bunlar yaşanırken savaşın ardından sonucu belirsiz bir mütareke sürecine girilmişti. 1918 yılına gelindiğinde, savaşı kaybeden askerler cepheden evlerine sadece eksik ve yaralı bedenler değil öfke, korku, hüzün, ümitsizlik ve belirsizliğin bir arada olduğu ruh halini de getiriliyorlardı. Bu koşullar her toplum için az çok geçerlidir ancak 600 yılı aşan yorgun bir devlet ve kendisinden daha kadim; savaşlar, zaferler, yenilgiler ve göçler yüzünden hüzün ve melankolinin yenilgiden bağımsız olarak şehrin bir parçası olduğu İstanbul için I. Dünya Savaşı'nın bitişi daha kötü günlerin başlangıcı olacaktı.

---

[3] Vala Somalı, Türk Sporunda 75 Yıl: Beşiktaş Spor Tarihi 1903-1978, İstanbul, Beka Basımevi, 1978, s. 9-10.

[4] Garnett, a.g.e., s. 294.

Yukarıda kısaca bahsettiğimiz etnik ve kültürel ayrılıklar yüzünden "Hangi İstanbul?" sorusu gündeme gelecektir. İstanbul çok ayrılıklar, isyanlar ve savaşlar görmüştü; ancak şehir Latin ordularının istilasından beri ilk defa böyle bir ortama sahipti. Büyük Savaş'tan önce Haliç'in iki yakasında iki ayrı İstanbul vardı. Savaştan sonra birincisi yenilginin bütün yükünü omuzlamış, siyahlar içinde eski şehir ve onun sakinleriydi. Diğeri yenilgiyi her köşesinde ayrı bir fener ile kutlayan, 4 yıl öncesine göre daha da güçlenmiş olan Pera idi. Şehirde yaşayan Türkler, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Levantenler ile birlikte Osmanlı terekesinin en kıymetli parçası olan İstanbul'dan pay almaya çalışan veya sığınan "yenilerin" oluşturduğu 1 milyonu aşan nüfus vardı. Sayıları bazı kaynaklara göre yüzbinlere ulaşan müttefik askerleri, üstüne Rusya'daki savaşta Kırmızılara karşı kaybeden Beyazlar ve diğerlerinin varlığının birleşmesiyle oluşan yeniler, üçüncü İstanbul'u temsil ediyordu.

Osmanlı ve İstanbul'un kaderinin belirleneceği masada olmak isteyen bütün devletler şehirde hem askerleri hem de sağlık, eğitim ve din gibi alanlarda faaliyet gösteren sivil görevlileri ile bulunuyorlardı. Askeri olarak denizcilerden oluşan sınırlı bir birliği olan Amerika'nın sivil alanda pek çok gönüllüsü vardı. Bunlardan, Mütareke İstanbul'u ile ilgili rapor, hatıra ve inceleme benzeri çalışmalar yapan yazarlardan biri "Yakın Doğu'da yaşayan insanlar oyun oynamasını bilmiyorlar bu nedenle fiziksel ve eğitimsel olarak rekreasyonu öğrenmeleri gerekmektedir" demiştir. Bu amaçla özellikle İstanbul'da mülteci olarak bulunan Ruslar ve yerel Hristiyanlar üzerinde faaliyet gösteren YMCA ve YWCA[5], spor ve sosyal alanda çalışmalarda bulunmuştur. YMCA'nın 50 üyesi 1920 yılında, 120 üyesi 1921 yılında bu amaçla Rus şubesinde faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu birim aynı zamanda tenis kortları da kurmuştur. Gençler üzerinde faaliyet gösteren biriminde 126 erkek ve 26 kız, spor faaliyetlerine katılmıştır. Ayrıca 1920 Haziran ve Eylül aylarının içinde izcilik kampı düzenlenmiştir. Bunlarla birlikte haftalık olarak konserler ve politik olmayan popüler konularda dersler yapılıyordu. YMCA'ya bağlı olan 13 spor kulübü ve bunların 290 üyesi, bu kulüplerde aylık düzenli toplantılar yapıyorlardı.[6] Ayrıca küçük olmasına rağmen eski dö-

5 YMCA: TheYoung Men ChristianAssosiantions; YWCA: TheYoungWomenChristianAssosiantions.

6 Charles Claflin Davis,Refugers, (Ed)Clarence Richard Johnson,Constantinopletoday; or, Thepathfindersurvey of Constantinople; a study in orientalsocial life, in (201-

nemlerden beri Asya ve Yakın Doğu'da misyonerlik faaliyetleri gösteren Anabaptist Mennonit Hristiyanları bile şehirde yaşayanlar için spor ve kültürel faaliyetler yapıyorlardı.[7]

Mültecilerin barındığı Tuzla'daki kampta Ruslar, İngilizlerin yardımı ile çok iyi bir futbol takımı kurmuşlardı. Bu takım haftada iki kez İngiliz denizciler ile futbol maçı yapıyordu. Kampta ayrıca boks ve yüzme gibi sporlar da yapılmaktaydı.

Savaşın ortaya çıkardığı sorunların başında mülteciler ile birlikte çeşitli sebeplerle ailelerinden ayrılmış çocuklardan oluşan yetimler gelmekteydi. Müttefik işgalin getirdiği koşullar nedeniyle Hristiyan çocuklara yönelik pek çok yetimhane açılmıştı. Bu yetimhaneler için Kuleli Askeri Lisesi[8] gibi büyük yerleşkeler dâhil pek çok kamu ve özel mülkiyetli binaya el konulmuştu. Bu yetimhaneler de eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanında, meslek dersleri ile futbol, basketbol, doğa yürüyüşü ve yüzme gibi aktiviteler de yapılmaktaydı. [9]

Ermeni yetimhanelerinde yukarıda bahsettiğimiz YMCA adlı misyoner grubu tarafından dini eğitimin yanında sosyal faaliyetler yapılmaktaydı. Bunlar, ilgili çocuk ve gençlerin cinsiyet, yaş, ilgi ve yeteneklerine göre değişen; büyükler için tiyatro, müzik, dans ve farklı sporlar olurken daha küçük çocuklar için saklambaç, abalone (marbles) gibi oyunlar oluyordu. Rum çocuklara hizmet veren yetimhanelerde de durum aynıydı. Büyükada (Prinkipo) yetimhanesinde erkek çocuklar kalırken, Heybeliada (Halki) Yetimhanesi'nde kız çocukları kalıyordu.[10]

Futbol, rugby ve kriket gibi oyunların oynanabilmesi için çok özel sahalara ihtiyaç duyulmaması özellikle İngilizlerin etkin olduğu işgal İstanbul'u bölgelerinde bu oyunları popüler hale getirmiştir. O dönem

---

226)New York: TheMacmillanCompany, 1922pp. 217-218.

7 John AllenLapp, TheMennoniteEngagementwithMuslims: (Ed) James R. Krabill, David W. Shenk, andLinfordStutzmanA Historical Overview,Anabaptists Meeting Muslims A Callingfor Presence in theWay of Christ in (89-115)Scottdale PA: HeraldPress, 2005,pp. 113-115.

8 Mütareke ile birlikte İngilizler binaya el koymuştur. Kuleli Merkez Yetimhanesi olarak geçen bu binada 1000 üzerinde çocuk barınıyor; aralarında doktor, rahip ve öğretmenlerinde olduğu 99 çalışan görev yapıyordu.

9 AnnaWelles Brown, "Orphanages" in (Ed) Clarence Richard Johnson, Constantinopleto-day; or, Thepathfindersurvey of Constantinople; a study in orientalsocial life, in (227-258) New York: TheMacmillanCompany, 1922,pp. 233-234.

10 A.e.,pp. 242-246.

İstanbul'dan 2 saatlik buharlı vapur yolculuğu ile ulaşılan Büyükada'da futbol oyuncuları için güzel bir sahanın bulunduğu belirtilmektedir.[11]Pera bölgesindeki "Taksim Alanı" (Taxim Field) İstanbul'daki en popüler oyun alanıydı. Ölçüleri yarda birimi ile 250*200 (yaklaşık 228*182 metre) olan bu alan her türlü spor ve diğer açık hava faaliyetleri için kullanılıyordu. Öyle ki o dönem yayınlanan haftalık bir gazetede bu maçların hangi spora ait olduğu ve saatleri yer almaktaydı.[12]Suriçi bölgesinde ise Müze Alanı (Museum Grounds), Hastane Çayırı (Hastahane Chairi)[13] ve Sultan Ahmed Alanı bulunmaktaydı. Bugün İstanbul'un en önemli kültürel ve tarihi mekânı olan bu alanda resimde de görüleceği üzere 1922'de futbol oynanıyordu.

Resim 1: 1920 Ayasofya'nın gölgesinde futbol oynanıyor.[14]

---

11 George GilbertDeaver, "Recration"(Ed) Clarence Richard Johnson, Constantinopletoday; or, Thepathfindersurvey of Constantinople; a study in orientalsocial life, in (259-286) New York: TheMacmillanCompany, 1922, p. 267.

12 The Orient, Vol:8, No:15, Bible House Constantinople, 13 April 1921, p:142: The Orient, Vol:8, No:23, Bible House Constantinople, 8 June 1921, p. 226.

13 Mevlevihane Kapısı ile Yedikule arasında yer almaktadır. Faik Yaltırık, "Çırpıcı Çayırı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, vol.2 içinde (507-508)İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1994, s. 507.

14 G. G. Deaver age. p. 279.

Anadolu yakasında ise bugün Fenerbahçe Kulübü'nün sahası olan yeri, o dönem Union Club of Kadikeuy kullanıyordu. Şehrin en iyi yerlerinden birisi olarak adlandırılan bu sahada her türlü spor faaliyetine ücretsiz olarak izin veriliyordu. Ancak maç olduğu günlerde takımların seyircilerden kişi başı 10 Piasters-Kuruş (0,08 USD)[15] talep ettiği belirtilmiştir. Boğaz hattında ise Beykoz, Baltalimanı, Büyükdere ve Kilyos bölgeleri oyun alanları olarak sayılmıştır. Özellikle Büyükdere, İngilizler tarafından kullanılıyor; kriket, polo ve at yarışları yapılıyordu.[16]

Etnik Grup/ Okul Sayısı	Sahip Oldukları Oyun ve Spor Alanları	Fiziksel Aktivitelerin Kaynağı	Fiziksel Eğitim Programları
Türk	Çok azı kapalı spor salonlarına sahipken çoğunluğun açık oyun alanı var.	İsveç Jimnastik Sistemi, Kalistenik Egzersizler, Futbol, Voleybol ve Basketbol	Birkaç zorunlu spor programı var.
Rum (93)	Kapalı ve açık spor alanları var. Bazıları oldukça küçüktür.	İsveç Jimnastik Sistemi, Aletli Jimnastik ve dans	Zorunlu programlar var.
Yahudi	Yetersiz kapalı ve açık oyun alanları, spor salonu var ancak Macabees'e ait ve onlar tarafından kullanılıyor.	Jimnastik ve oyunlar	Organize olamayan düzensiz bir program
Ermeni (37)	Birkaçı uygun kapalı spor alanlarına sahip, diğerlerinin açık oyun alanları var.	İsveç Jimnastik Sistemi, oyunlar ve dans	16 okulun zorunlu spor programı var.
Arnavut (6)	Hiçbirinin kapalı spor alanı yok, biri hariç diğerlerinin açık oyun alanları var.	İsveç Jimnastik Sistemi, Futbol ve oyunlar	Bazıları zorunlu spor programına sahip.
Amerikan (3)	İki kapalı spor salonu var. Bütün okullar açık oyun alanına sahiptir.	Basketbol, beysbol, futbol, hokey ve atletizm	Zorunlu spor programları var.

[15] Bir kuruş 40 paradır. Galata Köprüsü'nden yaya geçiş ücretinin 1920 yılında 5 Para, iyi kalite unun bir okkasının (1283 gr) 30 kuruş, Haftalık The Orient Gazetesi'nin 5 Kuruş, Darulfünun'da çalışan bir kâtibin aylık maaşının 700 kuruş olduğu düşünülürse maç biletinin değeri anlaşılabilir.*
*Aylin Doğan, Esir Şehrin Mutfak Kültürü: Mütareke Dönemi İstanbul Mutfak Kültürü 1918-1922, İstanbul,Libras,, 2018, ss. 53-54. Nüzhet Sabit,İaşe'deKırkbeş Gün,İstanbul, Doğu Kitapevi, 2014, ss.62-63. İsmail Hakkı Sunata, İşgal Yıllarında İstanbul, İstanbul, İletişim, 2006, s.20.

[16] G. G. Deaver, a.g.e.,pp. 268-269.

Etnik Grup/ Okul Sayısı	Sahip Oldukları Oyun ve Spor Alanları	Fiziksel Aktivitelerin Kaynağı	Fiziksel Eğitim Programları
Bulgarlar (3)	Kapalı spor salonu yoktur, küçük bir açık hava oyun alanı vardır.	Oyunlar.	Zorunlu spor programı yok.
Çerkezler[17] (1)	Salon kapalı aktivitel-erde kullanılıyor, okulun yakınındaki bir alanda oyunlar için kullanılıyor.	Aletli Jimnastik	Zorunlu spor programları var.
İngiliz (4)	Düzenli spor bir salonu vardır, iki oda spor amaçlı kullanılıyor, 3 adet açık hava oyun alanı vardır.	İsveç Jimnastik Sistemi, oyunlar, dans, futbol, criket ve hokey	Zorunlu spor programları var.
Pers (1)	Kapalı spor salonu yok ama çok geniş bir açık hava oyun alanı var.	Yakalama, körebe ve abalone	Zorunlu bir spor eğitimi yok.
İtalyan (3)	Düzenli iki adet kapalı spor salonu var, bütün okulların açık hava oyun alanı vardır.	İsveç Jimnastik Sistemi, aletli jimnastik, dans, oyunlar ve atletizm	Zorunlu spor programları var.
Rus (4)	Hiçbirinin kapalı spor salonu yok, hepsinin açık hava oyun alanları var.	Fiziksel Jimnastik ve oyunlar	3 okulun zorunlu spor programı var.
Fransız (36)[18]	Okulların çoğunun kapalı ve açık spor alanları var.	Atletizm, aletli jimnas-tik, voleybol, basketbol ve jimnastik	Bütün okulların zo-runlu spor programı var.

Tablo 1: 1922 yılında İstanbul'daki Farklı Milletlere ait okullarda spor eğitimi ve olanakları[19]

Yukarıdaki tabloda, o dönem İstanbul'da yaşayan milletler ve sahip oldukları toplumsal, ekonomik ve siyasi gücün yansıması olarak okul sayıları görülmektedir. İngiliz, Fransız, Amerikan ve İtalyan okullarının durumu, ilgili ülkelerin Osmanlı Eğitim Sistemi içindeki geçmişten gelen konumları düşünüldüğünde anlaşılabilir ancak listede sıra dışı örneklerde bulunmaktadır. Örneğin mütarekeden sonra kurulmasına izin

17 Orijinal metinde "Circassians" olarak geçiyor.

18 Engin Deniz Tanır, Milli Mücadele'den Lozan'a Ankara Hükümeti Ve Fransız Okulları (1919-1922) Tarih Okulu Dergisi (TOD) içinde (257-290) Aralık 2018, Yıl 11, Sayı XXXVII, s. 264.

19 G. G.Deaver,a.g.e., p. 270.

verilen 6 Arnavut Okulu vardır. Bu okullar eğitim öğretim imkânları açısından eksikleri olsa da ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Dikkate değer diğer bir örnek de Çerkez kökenli öğrenciler için faaliyet gösteren tek bir kız okuludur. Bu okulda, Alman Fiziksel Eğitim Fakültesi'nden mezun Osmanlı ordusundan bir binbaşı idaresinde Alman ekolüne göre spor dersleri yapılmaktadır. Nüfuslarına paralel olarak Türk okullarından sonra sayısal olarak en fazla okul sırasıyla Rum (93) ve Ermeni (37) milletlerine aitti. Şehirde yetersiz koşullara sahip olan tek bir Pers Okulu vardı.İstanbul'da yaşayan Rus mülteci nüfusu, devam eden iç savaş ve müttefik ülkelere yönelik Rus Göçü nedeniyle sürekli değişmekteydi. 1922 yılı başlarında okul sayısı 4'tür. Listeyi hazırlayan yazar şehrin ana unsuru olan Türklerin okulları hakkında net bir rakam vermiyor. Bununla birlikte ilköğretimden üniversiteye kadar pek çok okulun bulunduğunu belirtiyor. Spor eğitimi açısından İsveç jimnastik eğitim sisteminin Maarif Vekâleti tarafından benimsendiği ve bu amaçla eğitim kitabı hazırlandığı belirtiliyor.[20]

Okullardaki spor faaliyetlerinin yanında pek çok bağımsız spor kulübü de vardı. Bu kulüplerden önce, Osmanlı Devleti'nde spor ve diğer alanlarda faaliyet gösteren cemiyetlerin geçmişinin çok gerilere gitmediğinden bahsetmek gerekir. Tüm dünyada farklı alanlarda olduğu gibi spor alanında da faaliyet gösteren toplulukların çeşitli kulüpler adı altında kurumsallaşmaya başladığı yıllar, Osmanlı Devleti'nde II. Abdülhamid iktidardaydı. II. Abdülhamid döneminin genel güvenlik endişeleri nedeniyle başta İstanbul olmak üzere Osmanlı Devleti'nin genelinde insanların bir araya gelmesi kolay değildi. Küçük toplanmalar bile soruşturmalara konu oluyordu. Bu durumdan Osmanlı toplumunun tamamı etkilenirken kapitülasyonlar ve ikili antlaşmalar nedeniyle güvence altında yaşayan yabancılar ve onlarla yakın ilişkide olan Levanten benzeri yerel guruplar kısmen özgürdü.Bu nedenle çeşitli amaçlar için bir araya gelen özellikle Müslümanlardan oluşan Osmanlı vatandaşları,Beşiktaş (1903) gibi istisnalar dışında II. Meşrutiyet'in ilanının getirdiği görece özgür ortama kadar faaliyetlerinigizli bir şekilde yürütmeye çalışıyorlardı.[21]

---

20 A.e.,pp. 270-271.

21 Türkler ve azınlıklar tarafından kurulan spor kulüpleri için bkz: Yunus Emre Karakaya, Sebahattin Devecioğlu, Erken Dönem Türk Tarihinden II. Meşrutiyet'e Kadar Spor Kulüplerinin Modernleşme Süreci, Spormetre: The Journal of Physical Educati-

Bu tür cemiyet ve kulüp faaliyetleri ancak 16 Ağustos 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu ile yasal bir zemine kavuşmuştur. Bu kanunun kabulünden sonra kurulan dernekleri; siyasal, fikir-eğitim kültür, iktisadi-mesleki, hayır-yardım, kadın, gençlik, dinsel ve etnik-ayırımcı ana başlıkları altında toplayabiliriz.[22] Bunlarla birlikte Türk siyasi tarihinin günümüz dâhil bu en renkli dönemi olan II. Meşrutiyet yıllarında farklı amaç ve süreler ile pek çok farklı dernek ve kulüp kurulmuştur. Bunlardan bazıları da farklı sportif alanlarda faaliyet gösteren kulüplerdi.

I. Dünya Savaşı'nın getirdiği koşullar pek çok alanı olduğu gibi spor faaliyetlerini de olumsuz etkilemişti. Osmanlı tebaası askere alınırken yabancıların kurduğu kulüpler ise İngiliz ve Fransızların savaşta karşı tarafta olması nedeniyle kapanmak zorunda kalmıştı. Ancak Mütareke dönemi pek çok şeyi tersine çevirmiş; dünün muktedirleri kaçmak, dünün müttefikleri ise terk etmek zorunda kalmışlardı. Savaş süresince ortalarda gözükmeyen etnik ayrımcılık rüzgârları tekrar esmeye başlamıştı. Bu farklılık ve ayrılığı şehrin her yanında ve her alanda görmek mümkündü. Bunlardan birisi de spor alanıydı. Şehirde yaşayan yerel unsurlar arasındaki rekabete işgal kuvvetleri de katılmıştı. Müttefik asker ve sivil görevlileri savaş gemileri ile birlikte kültürlerini de şehre getirmişlerdi. Valizlerinde çeşitli ebat ve şekillerde toplar, sopalar ve raketler vardı.

Bu koşullar altında o dönem şehirde çeşitli sebepler ile bulunan yerli ve yabancı gruplar tarafından çeşitli kulüpler kurulmuştu. Futbol, jimnastik ve atletizm ön planda olmasına rağmen hokey, eskrim, yelken, basketbol ve voleybol gibi pek çok farklı alanda faaliyet gösteren kulüplerde vardı. Şehrin yerleşik etnik gurupları olan Türkler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerin pek çok spor kulübü vardı.Yabancılar arasında ise İngilizler ön plana çıkıyordu. Bu kulüplerden San Stefano'nun kürek, yatçılık ve yüzme branşları vardı. Moda Kulübü'nde ise tenis ve her türlü su sporu faaliyeti yürütülmekteydi. Prinkipo (Büyükada) Yat Kulübü'nün yanı sıra mütarekeden sonra gelen Amerikan askerleri tarafından kurulan Amerikan Denizciler Kulübü ve Bosphorus Golf Kulübü de diğer dikkat çeken kulüplerdi.[23]

onand Sport Sciences, 18(Özel Sayı), içinde (106-121) 2020, ss.113-115.

22 Zafer Toprak, "1909 Cemiyetler Kanunu", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi Cilt 1, içinde (205-208),İstanbul, İletişim, 1985, s.207.

23 G. G.Deaver, a.g.e., p. 283.

Türk takımları futbol alanında şehirdeki en iyi takımlardı. Futbolu doğal olarak İngilizlerden öğrenmişlerdi. Büyük Savaş sırasında esir alınan İngiliz askerleri ile yaptıkları maçlar futbolun yaygınlaşmasına katkı sağlamıştı.[24] Bu maçlar işgal kuvvetleri için toplumsal kabul ve ilişkileri geliştirmek amacını taşıyordu. Ancak Mütareke İstanbul'unda, futbol Türkler için sadece spor değil kırılan milli gururu onarmak ve işgalciler ile kansız bir mücadeleye girmek için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu amaçla yapılan maçlarda Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe müttefik askerlerine karşı üstün başarılar kazanmışlardı. Bu durum Türkler arasında futbolun yerleşmesini ve bu takımların ön plana çıkmasını sağlamıştır.[25]

Aşağıdaki listede görebileceğiniz gibi Mütareke İstanbul'unda farklı etnik ve dini gruplar tarafından kurulmuş 10 lig öne çıkmaktadır. Sporcular bu liglerde karma veya tek bir etnik unsurdan müteşekkil liglerde oynayabiliyorlardı.[26] Sayının bu kadar yüksek olması, şehirde sporun popülerliği ve toplumun çeşitliliğini göstermesi açısından dikkate değerdir. Bu liste bir ülkenin başkentinde oynanan maçların düzenlendiği ligleri göstermekten daha çok ülkelerin yerel ligleri ve uluslararası maçların oynandığı (Avrupa Kupası gibi) kupa maçlarına benzemektedir. Farklı etnik gruplar kendi liglerine sahipken başka milletler ile oynadığı karma bir lig de bulunmaktadır. Bunlardan Pazar Ligi farklı etnik grupların bir arada oynayabildiği bir lig olduğu için öne çıkıyordu.Rumlar "SportingUnion" (AthlitikíEnosi) adı altında bir araya gelmişlerdi. Yahudiler ise Maccabees topluluğu adı altında örgütlenmişlerdi.[27] Hem Yunanlıların seçtiği 'Enosis' (birlik) hem de Yahudilerin seçtiği Maccabees (Makkabiler)[28]isimleri şehirdeki azınlıklara hakim olan havayı gösterme-

---

24 Naval Inteligence Service, Turkey, Volume 1, Oxford, Oxford Sub-Centre, 1942, p. 354.

25 Demet Çakır (KALEM), Türkiye Futbol Federasyonu'nun Örgütlenmesi ve Türkiye'de Futbol-Siyaset İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010, s. 20.

26 G. G. Deaver, a.g.e., p. 284.

27 A.e.,pp. 283-284.

28 Maccabees yani Makkabiler, M.Ö. 164-163 yılları arasında İskender İmparatorluğu'nun ardılı Helenistik Selevkos İmparatorluğu'na karşı ayaklanan Yahudilere verilen addır. Yahudi Kültüründe önemli bir yere sahip olan Makkabi adı günümüzde pek çok Yahudi spor kulübü tarafından da kullanılmaktadır. 20. yüzyılın başında sadece Osmanlı Devleti'ndeki Yahudilerin değil tüm dünyadaki Yahudi azınlıkların kurduğu spor kulüpleri tarafından da kullanılmıştır.*

* HaimKaufman, "MaccabiversusHapoel: ThePoliticalDividethatDeveloped in Sports in EretzIsrael, 1926–1935", Sport, PoliticsandSociety in the Land of Israel: PastandPresent in 47-58 (Ed)YairGalily, Amir Ben-PoratLondonand New York, 2009, pp.47-48.

si açısından ilginçtir.

ADI	MİLLET	SPOR TÜRÜ
Birinci Lig	Türk	Futbol
İkinci Lig	Türk	Futbol
Üçüncü Lig	Türk	Futbol
Mackrikeuy (Bakırköy) Ligi	Karma	Futbol
Pazar Ligi	Karma	Futbol
Maccabee Ligi	Yahudi	Futbol
Ermeni Ligi	Ermeni	Futbol
Rum Ligi	Rum	Futbol
İngiliz Ordu ve Donanma Ligi	İngiliz	Futbol
Amerikan Denizcileri Beysbol Ligi	Amerikan	Beysbol

Tablo 2: Mütareke İstanbul'unda Farklı Etnik ve Dini Gruplara Ait Ligler

Osmanlı coğrafyası dâhil futbol bütün dünyada İngiliz Futbol Birliği'nin (FA) 1863'te belirlediği kurallara göre oynanıyordu. Pazar Ligi'nin esas aldığı 1910 tarihinde kurulan İstanbul Futbol Kulüpler Ligi (İFKL)'nin yönetmeliğine göre de maçlar FA kurallarına göre oynanacaktı (m. 16). Ligde oynamak isteyen kulüpler sezon başlamadan önce kayıt olmak, liste vermek, yeni oyuncu kaydı, başka takımda oynama (m.10,13,14,15) gibi günümüzden bakıldığında sıradan kurallara uymak zorundaydılar. Ligden ayrılmak isteyen takım bunda özgürdü (m. 12).[29] Bu serbestlik yeni kulüplerin kuruluşu ve lig sayısındaki artışı kolaylaştırmaktaydı. Bu durumda Mütareke İstanbul'unun etnik ve kültürel çeşitliğinin, düzensizliğe ve kısmen otonomiye sebep olan devlet otoritesinin zayıflığının ve farklı amaçlara sahip işgal kuvvetlerinin etkisi de yadsınamaz.

SONUÇ

Simon Kuper'in kült kitabı "Football Aganistthe Enemy"[30] Türkçeye belki de ticari kaygılar ile orijinalinden daha etkileyici bir isim olarak

[29] Demet Çakır Kalem, L'EvolutionduDroitduSport En Turquie: Le Casdu Football, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Université de Bordeaux, 2018, s.378.

[30] SimonKuper, Football AganisttheEnemy, London: Orion, 1994.

"Futbol Asla Sadece Futbol Değildir" adıyla çevrilmiştir.[31] Orijinal kitabın başlığı ve içeriğinde futbolun bir araç olarak önemi vurgulanırken çeviri kitabın başlığı futbolu popüler bir spor olmanın üstünde bir konuma koymaya çalışmıştır. Eğer Köyiçi'ndeki duvarda yazdığı gibi "Aslolan hayattır, hayat da Beşiktaş!" diye düşünüyorsanız bu iddia, futbol ve sizin özelinizde doğrulanmış demektir. Ancak Arjantinli şair Antonio Porchia'nın "Hiçbir şey sadece hiçbir şey değildir, o aynı zamanda bizim hapishanemizdir "[32] sözü üzerinden gittiğimizde varacağımız sonuç; futbol veya başka bir etkinlik kimin üzerinden ne kadar etkili olabileceğine göre değerlendirilebilir. Bu etkinlik Franko İspanya'sında futbol, Mandela'lı Güney Afrika'da rugby, Hindistan'da kriket ve ABD'de beysbol ve hatta 1920 İstanbul'unda Büyük Savaş'ta kimsesiz kalmış çocukların barındığı bir yetimhanede saklambaç oyunu dahi olabilir.

İşgal İstanbul'u ve spor üzerine yaptığımız çalışmada bu durum pek çok örnek ile görülebilir. Müttefik ülkelerin her biri gücü ve niyetine göre belirlediği gruplara yönelik içinde kendi milli sporları ya da hedef kitlenin ilgisini çekebilecek kültürel ve sportif aktiviteler bulunan etkinlikler yapmışlardır. Şehirde bulunan diğer etnik unsurlar da benzer kaygılar ile sporu siyasal hedeflerinin bir aracı olarak görmüş; gerek düzenledikleri ligler gerek sahip oldukları spor birlikleri ile bunu göstermişlerdir. Türkler ise kimi yerde kırılan milli gururu tamir etmek için sporu Milli Mücadele'nin bir aracı olarak görürken kimi yerde oluşan yeni normale ayak uydurma çabası içinde olmuşlardır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

1. Brown, Anna Welles: "Orphanages" in (Ed) Clarence Richard Johnson, Constantinople To-dayor The Pathfinder Survey of Constantinople; A Study in Oriental Social Life, in227-258, New York: The Macmillan Company, 1922.
2. Dağlaroğlu, Rüştü; Haluk San: Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923), Ankara, Türk Ticaret Bankasıyay., 1973.
3. Davis, Charles Claflin: Refugers, (Ed) Clarence Richard Johnson, Cons-

---

31 SimonKuper, Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, 3. Baskı çev. Sinan Gürtunca, İstanbul, İthaki, 2006, s. 11.

32 AntonioPorchia, VocesReunidas, Valencia: Pre-Textos, 2006, p. 192.

tantinople To-dayor The Pathfinder Survey of Constantinople; A Study in Oriental Social Life, in201-226 New York: The Macmillan Company, 1922.

4. Deaver, George Gilbert: "Recration" (Ed) Clarence Richard Johnson, Constantinople To-dayor The Pathfinder Survey of Constantinople; A Study in Oriental Social Life,in259-286, New York: The Macmillan Company, 1922.
5. Doğan, Aylin: Esir Şehrin Mutfak Kültürü: Mütareke Dönemi İstanbul Mutfak Kültürü 1918-1922, İstanbul, Libras, 2018.
6. Fişek, Kurthan: Yüz Soruda Türk Spor Tarihi, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1985.
7. Garnett, Lucy Mary Jane:Turkey of theOttomans, New York, Scribner's, 1914.
8. Kaufman, Haim: "Maccabi versus Hapoel: The Political Dividethat Developed in Sports in Eretz Israel, 1926–1935" in 47-58, Sport, Politics and Society in the Land of Israel: Past and Presented: Yair Galily, Amir Ben-Porat London and New York, 2009.
9. Kuper, Simon: Football Aganistthe Enemy, London: Orion, 1994.
10. Kuper, Simon: Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, 3. Baskı çev. Sinan Gürtunca, İstanbul, İthaki, 2006.
11. Lapp, John Allen: The Mennonite Engagement with Muslims: A Historical Overview, Anabaptists Meeting Muslims A Calling for Presence in the Way of Christ ed. James R. Krabill, David W. Shenk, and Linford Stutzman, Scottdale PA: Herald Press, 2005.
12. Naval Inteligence Service, Turkey, Volume 1, Oxford, Oxford Sub-Centre, 1942.
13. Porchia, Antonio: Voces Reunidas, Valencia, Pre-Textos, 2006.
14. Sabit, Nüzhet: İaşe'de Kırkbeş Gün, İstanbul, Doğu Kitapevi, 2014.
15. Somalı, Vala: Türk Sporunda 75 Yıl: Beşiktaş Spor Tarihi 1903-1978, İstanbul, Beka Basımevi, 1978.
16. Sunata, İsmail Hakkı: İşgal Yıllarında İstanbul, İstanbul, İletişim, 2006.
17. Toprak, Zafer: "1909 Cemiyetler Kanunu", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, İletişim S. 207, Cilt 1, 1985.
18. Yaltırık, Faik: "Çırpıcı Çayırı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, vol.2, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1994.

GAZETELER VE DERGİLER:

19. Karakaya, Yunus Emre; Devecioğlu, Sebahattin: Erken Dönem Türk

Tarihinden II. Meşrutiyet'e Kadar Spor Kulüplerinin Modernleşme Süreci, Spormetre: TheJournal of Physical Educationand SportSciences, 18 (Özel Sayı), 2020.

20. Tanır, Engin Deniz: Milli Mücadele'den Lozan'a Ankara Hükümeti Ve Fransız Okulları (1919-1922) Tarih Okulu Dergisi (TOD) Aralık 2018, Yıl 11, Sayı XXXVII.
21. The Orient, Vol:8, No:15, Bible House Constantinople, 13 April 1921.
22. The Orient, Vol:8, No:23, Bible House Constantinople, 8 June 1921.

TEZLER:

23. Çakır (Kalem), Demet: Türkiye Futbol Federasyonu'nun Örgütlenmesi ve Türkiye'de Futbol-Siyaset İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.
24. Çakır Kalem, Demet: L'Evolutiondu DroitduSport En Turquie: Le Casdu Football, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Université de Bordeaux, 2018.

BELEDİYELERİN YEREL SPOR KULÜPLERİ İLE OLAN İLİŞKİSİNİN SINIRLARI

Av. Cihangir MARMARA*

* İzmir Barosu

GİRİŞ

Günümüzde özellikle futbol kulüpleri başta olmak üzere bazı spor kulüpleri tarafından bulundukları ilin ismi ve 'belediye' ibaresi hatta bu belediyelere ait renk ve logolar kullanılmakta olup bu durum çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Özellikle son 10 yıllık süreç içerisinde belediye ibaresini isminde barındıran bu türden kulüplerin başarılarındaki artış ve ekonomik anlamda diğer kulüplerden daha dengeli bir konumda bulunmaları kamuoyunun ilgisini çekmiş olup bu hususta çok fazla haber ve görüş ortaya konmaya başlanmıştır.Bu kulüplerin söz konusu belediye ile olan ilişkilerinin ne düzeyde olması gerektiği, belediye ibaresinin spor kulüplerinin isimlerinde kullanılmasının hukuken mümkün olup olmadığı, dahası belediye logosunun, renklerinin ve tesislerinin bu spor kulüplerince kullanılıp, kullanılamayacağı tartışmaların ana noktasını oluşturmaktadır.

Ancak tüm bu tartışmanın dışında çeşitli yargı kararlarına da yansıyan somut uyuşmazlıklardan bu tür kulüplerin belediyenin adını logosunu vb. belediye ile özdeşleştirilen sembollerini kullanması bu kulüplerin arkasında bir kamu gücü desteğinin bulunduğu algısını oluşturarak bu tür kulüpler lehine transfer, gelir ve haksız bir güven oluşturulmasına neden olmakta diğer kulüpler bakımından da sporda devlet desteğinin eşitlikçi tutumunun bu kulüpler lehine bozulmuş olduğu algısına neden olmaktadır.

Bununla birlikte bu türden spor kulüplerinin arkasında haksız biçimde bir kamu gücü desteğinin bulunduğunu ve bu destek nedeniyle kulüpler arası eşitliğin bu türden kulüpler lehine olacak şekilde bozulduğunu söyleyebilmek için irdelenmesi gereken başka hususlarda vardır. Özellikle uygulamada belediyeler tarafından isim, renk bazen logolarının taşındığı bu spor kulüplerine yapılan maddi ve manevi yardımlar olduğu görülmektedir. Bu noktada belediyelere kanunla yüklenen spor kulüplerine ayni ve nakdi yardımlarda bulunma hak ve ödevinin sınırının ne olması gerektiği hususunun incelenmesi gerekmektedir. Bahse konu bu yardımların niteliği ile ilgili tartışmalar öyle boyutlara varmıştır ki son zamanlarda spor kulübünün borçlarından belediyelerin sorumlu tutulup tutulamayacağına ilişkin mahkemelere yansıyan çeşitli davalar sonucu ortaya çıkan yargı kararlarında bazı kriterler belirlenmiştir.

Bu kapsamda belediyenin bir organı konumunda bulunan belediye başkanı tarafından kulübün başkanı gibi hareket edilmesinin mümkün

olup olamayacağı, kulüple ilgili çeşitli kararların alınmasında belediye başkanının veya belediye yönetiminin etkili olması, spor kulübü çalışanlarının belediye ile ilişkilerinin ne boyutta olduğu, belediye taşeron firmaları ve belediye gelirleri ile spor kulübünün gelir/giderleri arasındaki bağlantı vb. birçok konunun değerlendirilerek belediye ile söz konusu spor kulübü arasında organik bir bağın var olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu çeşit bir organik veya hukuki bağlantının tespiti halinde ise bağların belediyelerin spor kulüpleri ile işbu bağları kurmasının hukuken mümkün kabul edilip edilemeyeceğinin incelenmesi gerekmektedir. Tarafımca bu makalede tüm bu hususlar detaylıca incelenmiş ve yargı kararları da göz önünde bulundurularak tartışmalı hususlar aydınlatılmıştır.

Spor Kulüplerinin "Belediye" İbaresini Kullanması

Belediyelerin spora yardımlarının ne şekilde olacağı Belediye Kanununda sayılmıştır. Spor kulüpleri Dernekler Kanunu'na göre teşekkül eder ve tescil ile Gençlik ve Spor Teşkilatına dahil olurlar. İster profesyonel ve isterse amatör olsun her spor kulübü aynı zamanda bir dernektir. Tescil edilen bu derneklerden spor kulübü amacına yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirmek amacına yönelik olanlar gençlik kulübü, her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar ise gençlik ve spor kulübü adını alırlar. Nitekim 5253 sayılı Dernekler Kanunun 24.maddesinde "Dernekler, tüzüklerinde belirtilen amaçlar doğrultusunda gençlik kulübü, spor kulübü, gençlik ve spor kulübü adlarından birini alırlar. Kulüpler aşağıda belirtilen esaslara göre isim alırlar: a) Kulüpler, Dernekler Kanunu çerçevesinde diledikleri isimleri alabilirler. b) Aynı isim il dâhilinde birden fazla kulüp tarafından kullanılamaz. c) Mahkemece kapatılmasına karar verilen dernekler hariç, herhangi bir nedenle kapanan veya kapatılan ve tescili silinen kulübün ismi yeniden kullanılabilir."

Futbol Federasyonu faaliyetlerine katılan spor kulüplerine baktığımızda; Süper lig, 1. lig, 2. lig, 3. lig olarak adlandırılan profesyonel kategorilerinde 17 spor kulübü, Bölgesel Amatör lig kategorilerinde 54 spor kulübü olmak üzere toplamda 71 spor kulübü tüzel kişilik adlarında «belediye» ibaresini kullanmaktadırlar.[1]

[1] www.tff.org.tr

5072 sayılı kanunun, "Temel ilkeler" başlıklı 2. maddesinin (a) bendinde "Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müştemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz." ibaresi yer almaktadır. Spor kulüplerinin bu kanun kapsamında yer alan derneklerden olmaması ile spor kulüpleri ile ilişkili bir durum söz konusu değildir. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından 2004/2 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarını Destekleyen Dernekler konulu genelgesinde "spor amaçlıveya öğrenci dernekleri gibi dernekler bu kanun kapsamına girmediğinden, ilgili bulunduğu kamu kurum ve kuruluşların ismini kullanabileceklerdir" atfında bulunarak spor kulüplerinin kullanabileceğini belirtmiştir. Gebze. 2.Asliye Hukuk Mahkemesi 26.01.2012 tarihli ve 2012/26 No'lu Kararında 5253 sayılı Kanun madde18,Türk Medeni Kanunu Madde 56 ve 5253 sayılı kanunun diğer hükümleri çerçevesinde; aynı zamanda spor kulübünün "belediye" ibaresini kullanmak için herhangi bir izin almaması gibi durumlar göz önüne alınarak aşağıdaki hüküm kurulmuştur.[2]Anlaşılmaktadır ki; belediyeler isterlerse söz konusu "belediye" ibaresini isminde kullanan spor kulübüne karşı ibarenin spor kulübünün isminden çıkartılması için talepte bulunabilir, dava açabilirler, isterlerse de kullanımına izin verebilirler. Tüm bunlar göz önünde tutulduğunda şu sonucu çıkarmak mümkündür: Bir spor kulübünün isminde "belediye" ibaresini kullanması o spor kulübü ile belediye arasında organik veya hukuki herhangi bir ilişki olduğunu göstermez.

Belediyelerin Spor Kulüplerine Yardımları

Belediyelerin spor kulüplerine yardımlarını profesyonel spor kulüplerine ve amatör spor kulüplerine şeklinde ikiye ayırarak incelemek daha doğru olacaktır. Dernekler Yasasının 61.maddesi gereği profesyonel spor kulüplerine Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Futbol Federasyonu yardım yapabilir. Profesyonel spor kulübünün belediyenin adını taşıyor olması durumu değiştirmez. Belediyelerin profesyonel spor kulüplerine yardım ve destek sağlamasına kanun izin vermemektedir.Dernekler Kanununun 57.maddesi gereği belediye bünyesinde

---

[2] Yrd. Doç. Dr. Levent ATALI, MAHALLİ İDARELER DERGİSİ, Yıl: 2, Sayı:19 (220), Temmuz 14

kurulan amatör spor kulüplerine yardım yapabileceklerdir. 5393 sayılı Belediye Kanunun 14.maddesinde; "…….. Gerektiğine, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmasını düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir." Denilerek belediyelerin amatör spor kulüplerine yardım yapabileceğini ve bu yardımın kapsamını belirlemiştir. Aynı maddeye yapılan ilave ile "yapılacak nakdi yardımın bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeler için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedi, diğer belediyeler için binde on ikiyi geçemeyeceği hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu kanun hükümleri değerlendirildiğinde; Belediyelerin amatör spor kulüplerine yardım yapılması yasal bir zorunluluk değil, belediye yönetiminin takdirine bağlıdır. Gerekli görülmesi halinde amatör spor kulüplerine yardım yapılmasına yasa izin vermektedir.

Bu yardımın kapsamın ne olacağını irdelemek gerekir. Ayni yardımdan anlaşılması gereken;spor kulüplerinin spor faaliyetleri için ihtiyaç duyulan malzeme, araç ve gereç gibi ihtiyaçlarıdır.

Ancak burada açıklanması gereken husus ayni yardımın kapsamı ve sınırıdır. Örneğin, taşınmaz mallar ayni yardımın kapsamında mıdır? Bu konuya ilişkin Sayıştay Genel Kurulu 2017/1.E., 5415/1.K sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında Dernekler Kanunun amatör kulüplere belediyeler tarafından yardım yapılmasına ilişkin maddesinin dar yorumlanması gerektiği, taşınmaz tahsisinin bu kapsama dahil edilmesinin bu maddesinin lafzına da amacına da uygun düşmeyeceği belirtilmiştir.

Nakdi yardımın kapsamı değerlendirildiğinde ise; kanun koyucu 5393 sayılı Belediye Kanunun 14.maddesine getirdiği ek madde ile belediyelerin amatör spor kulüplerine ayni yardım yapmasında bir limit koymamasına rağmen, nakdi yardım yapılmasında bir üst sınır getirmiştir. Böylece daha öncede belirtmiş olduğum gibi belediyelerin sporu teşvik etmek amacıyla yapacakları nakdi yardım, bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini (% 07), diğer belediyeler için binde on ikisini (% 012) geçemeyecektir.

'Gerekli desteği sağlamak' tan ne anlaşılması gerektiğinin iyi değerlendirilmesi gerekir. Şöyle ki; amatör spor kulüplerinin uygulamada ayni veya nakdi yardım kapsamında değerlendirilemeyecek taleplerin tümünü bu kapsamda değerlendirmek ne kadar doğru olacaktır? Burada kanun koyucunun amacını irdelemek gerekir. Kanun koyucunun nakdi yardıma ilişkin sınır getirmesi, taşınmaz tahsisine ilişkin herhangi bir düzenleme yapmamış olduğunu göz önünde bulundurmak gerekecektir. Yine kanun koyucu tarafından Belediyelere bu şekilde bir imkân verilmesinin Anayasanın 59. Maddesinde "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur." Hükmünün yansıması olduğu anlaşılmaktadır. Ancak gerekli desteği sağlamak kapsamına taşınmaz tahsisi veya antrenör hoca temini, sporcu maaşlarının ödenmesi, sporculara antrenman yeri tesisi gibi yardım ve destekleme sınırını aşan eylemlerin sokulması mümkün değildir.

Belediyeler tarafından yapılan tüm bu yardımların hukukun ve Anayasanın temel ilkelerini ihlal etmemesi gerektiği açıktır. Bu hususta özellikle eşitlik ilkesinin göz önünde bulundurulması gerekir. Belediyeler birer kamu tüzel kişisi olduklarını dolayısıyla devlet teşkilatının bir parçası olduklarını bu nedenle kişilere, kurumlara ve tabi spor kulüplerine karşı adil ve eşit davranmak ve eşit imkânlar sağlamakla yükümlüdürler.Her ne kadar belediyelerin amatör spor kulüplerine yardım yapması, öğrencilere, sporculara ve spor adamlarına ödül vermesi bütçe imkânları ve ihtiyaç önceliklerine göre ihtiyari bir görevi olsa da;söz konusu bütçe imkânlarının ve yapılan yardımın adil ve eşitlik ilkesini bozmayacak şekilde olması önemlidir. Burada eşitlikten kastedilen mutlak bir eşitlik değildir, yani burada A kulübüne 50.000-TL yardım yapıldı diye B kulübüne de 50.000-TL yardım yapılması aranmaz. Ancak A kulübüne 50.000-TL yardım yapıldıysa o belediye sınırları içerisindeki B kulübüne hiç veya çok cüzi örneğin 5.000-TL yardım yapılması ve başkaca bir yardımda bulunulmaması eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelecektir.Belediyenin takdir yetkisi amatör spor kulüplerine yardım yapıp yapmamak hususundadır, yardım yapılmasına karar verildiyse bu yardıma ayrılacak bütçenin kulüpler arasında dengesizlik yaratmayacak şekilde kullanılması gerektiğinin anayasal bir gereklilik olduğunun kabulü gerekir.

Spor Kulüplerinin Tüzel Kişiliği

Spor kulüpleri dernek veya şirket biçiminde kurulduğu için ayrı tüzel kişilikleri bulunmaktadır. Spor kulüplerinin sportif müsabakalara katılabilmesi için tüzel kişiliğe sahip olması gereklidir. Tüm bu nedenlerle belediyelerin çatısı altında spor kulübü kurulması mümkün değildir. Bu nedenle belediyeler ile spor kulüpleri arasında hukuki bir bağ bulunması da mümkün olmayacaktır. Bu durumu bile Belediyelerinde kulüplerle aralarında organik bağ sağlayarak, bazı spor kulüplerine Belediye Kanununun verdiği 'yardım' yetkisini aşacak şekilde imkânlar sağlamakta ve ilişkiler kurmakta oldukları bilinmektedir.

Organik Bağ

Organik bağ mahkeme kararlarında da görüldüğü üzere ayrı tüzel kişiliklere sahip kurumlar arasında sorumlulukların genişletilebilmesi için başvurulan bir kavramdır. Organik bağ kavramı ile borçlu tüzel kişilik kendi sorumluluğundan başka bir kişi veya kurumun sorumluluğuna gidilmesine imkân tanır. Bu uygulamanın temelinde dürüstlük kuralı bulunur. Yani organik bağ kavramı bir tüzel kişiliğin, borçlarından dolayı bir başka tüzel kişiliğin sorumluluğuna gidilmesidir ki bunun için ekonomik bütünlük oluşmasına da gerek yoktur. Örneğin Yargıtay verdiği bir kararda "borçlu ve üçüncü kişi arasındaki ilişkinin işyerini vekâleten yürütmek şeklinde olduğunu bildirmesi ve üçüncü kişi tarafından bu vekâletnamenin dosyaya ibraz edilememesi karşısında, borçlu ve üçüncü kişi arasında organik bağ bulunduğunun kabulü gerekir." Şeklinde karar vermiştir.[3]Organik bağ kavramı her ne kadar tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisiyle benzer olsa da perdenin kaldırılması teorisinde; kural olarak ortaklığın borçlarından dolayı o şirketin kendi ortaklarının sorumluluğuna gidilmesi amaçlanır. Bu nedenlerle belediyeler ve spor kulüpleri arasında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinde ise organik bağ kavramının irdelenmesi daha doğru olacaktır. Çünkü belediyelerin 'yardım ve destek faaliyeti' sınırını aşan eylemlerinin altında yatan sebep spor kulübünün borçlarından dolayı belediyenin sorumluluğuna gidilmesini engellemek yani bir tüzel kişiliğin borçlarından dolayı diğer tüzel kişiliğin sorumluluğuna gidilmesine imkân vermemektir.

[3] Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 02.06.2016 tarih 2016/8478.E. 2016/9718.K. bkz. www.kazanci.com.tr

Oysa perdenin kaldırılması teorisinde tüzel kişilik arkasına saklanan o tüzel kişiliğin ortaklarının kendilerinden başkası değildir.

Organik bağın varlığının anlaşılması için çok çeşitli kriterlere bakılması gereklidir. Yargıtay 2017/13-3170.E. 2018/1263.K. sayılı Hukuk Genel Kurulu kararında "spor kulübü çalışanları, sporcuları, antrenörlerinin ücretleri belediye tarafından mı ödeniyor, sporcuların antrenman yaptıkları yerin temini belediye tarafından mı sağlanıyor, spor kulübü ile spor kulübü iktisadi işletmeleri belediyeye mi ait incelemesinin yapılması gerekmektedir." denilerek organik bağın varlığını kanıtlayacak bazı kriterleri belirlemiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 09.06.2017[4]ve 16.06.2017[5]tarihli kararlarında da yine aynı kriterlere yer verildiği görülmüştür.Yine yargı kararlarında spor kulübünün kurucularının kimler olduğu, spor kulübünün adı dahil, faaliyet gösterdiği spor tesisleri, forma, reklam, tanıtım araçlarında belediye logosunun bulunması, belediye başkanının veya belediye yöneticilerinin gazetelerde kulüp adına beyanat vermesi, kulüp adına sporcu, antrenör alım vb. işler hakkında karar vermesi veya son makam olarak belediye başkanının onayının alınmasının spor kulübü ile belediye arasında organik bağın bulunduğuna ilişkin emare olarak kabul edilebileceği görüşü hakimdir. Ancak burada özellikle spor kulübünün kurucularının belediye başkan ve yöneticileri olmasının organik bağın varlığını kanıtlayacağına ilişkin görüşe katılmak pek mümkün görünmemektedir.Burada konuyu iki farklı şekilde ele almak gerekir.

Öncelikle belediyeleri doğrudan doğruya ayrı bir tüzel kişilik olarak spor kulübü kurması yani spor kulübünün kurucusunun doğrudan belediye tüzel kişiliği olması mümkün müdür? Her ne kadar 5393 sayılı Belediye Kanunun74.maddesinin buna cevaz verdiği iddia edilse de; maddenin belediyenin görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara kurucu olabilecekleri belirtilmektedir. Oysa spor faaliyetleri bakımından belediyenin görevleri aynı Kanunun 14.maddesinde sayılanlarla sınırlıdır. Bu madde incelendiğinde; sporu teşvik etmek, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapmak, amatör spor karşılaşmasını düzenlemek ve başarılı sporculara ödül vermekle sınırlıdır. Belediyelerin bu görevleri gerçekleştirmek ama-

---

4 Yargıtay 13.Hukuk Dairesi 2017/3532.E. 2017/7253.K.
5 Yargıtay 13.Hukuk Dairesi 2015/38119.E. 2017/7561.K

cıyla uluslararası teşekkül eden organizasyon veya spor kulübü kurucusu olmasına gerek bulunmamaktadır. Belediyelerin ayrı bir tüzel kişiliğe sahip spor kulübü kurmasını cevaz veren hukuki bir dayanak bulunmadığı gibi belediye ile doğrudan ilişkisi bulunacak bir spor kulübünün varlığı söz konusu kulübün bu prestiji ve imkânlardan diğer kulüplerden daha fazla yararlanacak olması hem rekabet hukukuna hem spor hukukuna hem de hukukun temel ilkelerinden olan eşitlik ilkesine aykırı olacaktır. Bu nedenle kurucusu doğrudan belediye tüzel kişiliği olan bir spor kulübü kurulmasının doğru ve hakkaniyetli olmayacağı kanaatindeyim.

Bununla birlikte belediye başkan veya çalışanlarının bir spor kulübü kurucusu olması mümkün müdür? Bu durumun varlığını belediye ile kulüp arasında organik bağın varlığını gösteren bir emare olarak ortaya koyan bazı yargı kararları varsa da;5253 sayılı Dernekler Kanunun 3.maddesinde; fiil ehliyetine sahip gerçek kişiler önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümlerine göre; "Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz. Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz." Bu iki hüküm değerlendirildiğinde belediye başkanı veya meclis üyelerinin dernek kuramayacağı veya derneklere üye olmayacağı dolayısıyla dernek şeklinde kurulmuş spor kulüplerinin kurucusu olamayacağı sonucuna varmak sağlıklı olmayacaktır. Ancak bu kimselerin kurdukları spor kulübünde belediye başkanı vb. unvanlarını kullanması, bunun getirdiği güven ve prestij ve maddi imkanlardan yararlanması açıkça yasaklanmıştır. Bu kimselerin söz konusu spor kulübünün kurucusu veya üyesi olması doğrudan doğruya o kulüp ile belediye arasında organik bağ bulunduğunu göstermez. Fakat bu kimselerin kurdukları spor kulübünde unvanları, bunun getirdiği güven ve prestij ile maddi imkanlardan yararlanılıp yararlanılmadığının her somut olayda irdelenmesi gerekmektedir.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 02.02.2011 tarih 2010/13-516.E., 2011/6.K. sayılı ilamında hal hareketleri ile tanıtımına yardımcı oldukları ve faaliyetlerine destek verdikleri, işin içinde oldukları izlenimini vererek, üçüncü şahıslara ve halk nezdinde güven yaratıcı davranışlarda bulunan kişilerin faaliyetlerine katıldıkları, destek verdikleri kişilerin borçlarından birlikte sorumlu olduklarını ve Medeni Kanun

uyarınca tüzel kişiler iradelerini organları vasıtasıyla açıklandığı ve organların tüm fiilleri ile tüzel kişiliği borç altına soktukları belirtilmiştir. Belediye başkanları da belediyenin bir organı olarak kabul edildiğinden, belediye başkanının belediye adına yaptığı işlem, söylem ve tüm fiilleri ile belediye tüzelkişiliğinin borç altına soktuklarını içtihat etmiştir.

Bu ilamda irdelenen asıl durumun belediye başkanının başkan sıfatını kullanarak spor kulübünü sevk ve idare ettiği anlaşıldığından, başkan ve belediye kulüp derneği ile birlikte borçlardan sorumlu olacaktır. Sadece belediye başkanının değil belediye çalışanları bakımından da aynı incelemelerin yapılması organik bağın varlığı bakımından önem taşımaktadır.

Organik bağın varlığını kanıtlayacak bir diğer kriterde; belediye yönetimi değiştiğinde spor kulübü yönetiminin de değişmesidir. Pek çok yargı kararına da konu olan bu durum, belediyelerin spor kulüplerinin yönetimine doğrudan müdahale ettiği, iletişimin yardım kapsamını aştığı, belediye yöneticilerinin kulüp işlerinde unvan ve konumlarını kullanarak var olduğu gibi pek çok kriterin varlığını kanıtlamaktadır.

Spor kulübünün işletilmesi ve yönetiminde belediye başkanının belediye başkanlık sıfatını kullanarak söz sahibi olması, kulüp yönetiminin belediye tasarrufunda bulunması, belediyenin izin verdiği transferlerin yapılması, kulüp bünyesinde işe alınan insanların belediye tarafından seçilmesi, belediye başkanının spor kulübünün müsabakalara katılmasını istememesi ve kulübün amatör şubelerini kapattırması veya kulübü ligden çekmesi vb. kulüp ile belediye arasındaki organik bağı ispatlayacak hususların başında gelmektedir.

Organik bağın varlığını gösterecek diğer kriterler yine çeşitli yargı kararlarında şu şekilde belirtilmiştir: "sporcuların müsabakalara katılması için ulaşımın belediyenin anlaşmalı olduğu turizm firmaları tarafından sağlanması, bu firmalara daha sonra belediyeden gelen paralarla ödeme yapılması organik bağın varlığını gösterir niteliktedir."

Bu kriterler incelendiğinde sporcuların müsabakalara katılması için ulaşım tesisi belediyelerin amatör kulüplere yapmasına izin verilen yardımlar kapsamında kabul edilmeli kanaatindeyim.Bu durum ayni yardım kapsamına girmese de sportif faaliyetin gerçekleştirilebilmesi için sporcuların müsabakalara ulaştırılması gereklidir. Bunun için belediyelerin spor kulüplerine yardımda bulunması Belediye Kanununda kendisine verilen 'gerekli her türlü yardımı sağlar' görevinin yerine getirilmesinden başka bir şey değildir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 2016/13777.E., 2016/13893.K. sayılı kararına konu olan "...kulüp muhasebecisinin bir dönem çalışmalarının Belediyeden iş alan firmalar üzerinden gösterilmesi…" nin belediye ile kulüp arasındaki organik bağın gizlenmesi amacıyla olabileceği nitekim Yargıtay'ın bu kararında diğer kriterlerinde birlikte değerlendirilmesi sonucu davalı belediyenin husumet itirazının reddine karar veren yerel mahkeme kararını yerinde bulduğu görülmüştür. Burada alt işverenlik kurumunun da incelenmesi gerekir.

Her ne kadar kulüp bünyesinde çalışan antrenör, sporcu ya da kulüp çalışanlarının belediyenin norm kadrosuna alınmadan belediye personeli olmayacakları, ihale alan şirket ile belediye arasında organik bağ bulunmadığı görüşünde olan hukukçular varsa da; belediyeden ihale alan şirketler ile belediye arasında alt işverenlik ilişkisinin olup olmadığının incelenmesi gereklidir. Eğer alt işverenlik ilişkisinin varlığı kanıtlanabilir ise bu durum alt işveren çalışanlarını doğrudan asıl işveren çalışanı yapacaktır. Bu durumda fiilen spor kulübünde çalışıyor olmasına rağmen sigortasının belediyenin taşeron firması üzerinden gösterildiği, kulüp tarafından kurulmuş olunmasına rağmen belediye yönetim ve denetiminde olan iktisadi işletmelerden gelen gelir ile kulüp çalışanlarının ücretlerinin ödenmesi halinde alt işverenliğin varlığından bahsedilmesi mümkün müdür?

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 29.04.2015 tarih 2015/22-772.E. 2015/1280.K. sayılı ilamında" Alt işveren; bir iş yerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin asıl işin bir bölümünde veya yardımcı işlerde, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren alanlarda iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini, sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren olarak tanımlanabilir. Alt işverenin iş aldığı işveren ise asıl işveren olarak adlandırılabilir. Bu tanımlamalara göre asıl işveren - alt işveren ilişkisinin varlığından söz edebilmek için iki ayrı işverenin olması, mal veya hizmet üretimine dair bir işin varlığı, işçilerin sadece asıl işverenden alınan iş kapsamında çalıştırılması ve tarafların muvazaalı bir ilişki içine girmemeleri gerekmektedir." diyerek alt işverenlik ilişkisini tanımlamıştır. Şöyle ki; alt işverenlikten bahsedilebilmesi için;

a) İşyerinde işçi çalıştıran asıl işverenin varlığı,

b) İşin asıl işverene ait işyerinde yapılması,

c) İşin işyerinde yürütülen mal ve hizmet üretimine ilişkin olması,
d) İşin işletmenin ve asıl işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektirmesi,
e) İşçilerin sadece asıl işverenin işyerinde çalıştırılması şartlarının sağlanması gerekmektedir.

Burada alt işveren ve asıl işverenin kimler olduğunun tespiti gereklidir. Spor kulübü çalışanı olan kimse belediyeden iş alan bir firmada çalışıyor gösteriliyorsa burada işi kendi işyerinden başka yerde yaptırmak isteyenin spor kulübü olduğunu düşünmek gerekir. Ancak bu durumda ilk 3 şart gerçekleşmiş olsa da aslında ortada alt işveren olan taşeron (belediyeden iş alan) firmaya devredilmiş bir iş olmadığı gibi bu işin spor kulübünün asıl işi olan spor faaliyetinin gereği veya teknoloji uzmanlık gerektirmesi nedeniyle olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu nedenle "...kulüp muhasebecisinin bir dönem çalışmalarının Belediyeden iş alan firmalar üzerinden gösterilmesi…" vb. durumların alt işverenlik ilişkisi içerisinde değerlendirilmesi mümkün olmakla birlikte bu durumun doğrudan organik bağın varlığını kanıtladığını söylemek mümkündür. Çünkü burada kulüp çalışanın kulüp ile iş bağının yerini başka bir tüzel kişilik aracılığıyla belediye almak amacındadır.

Spor kulüplerine ilişkin kurulan iktisadi işletmelerinde dikkatle incelenmesi gerektiği açıktır. Bu işletmelerden elde edilen gelirlerle kulüp çalışan ve sporcularının ücretlerinin ödenmesi sık rastlanılan bir durumdur. Ancak bu iktisadi işletmelerin belediyeye ait olması veya belediye denetiminde olması kulüp ile belediye arasındaki organik bağın varlığını güçlendirir.

Bununla birlikte belediye veya belediye başkan ve yöneticilerinin hesaplarından kulübe para aktarımının olması da bazı yargı kararlarında organik bağın varlığının ispatı olarak gösterilmiştir. Burada doğrudan belediye hesabından kulübe para aktarımında tartışılacak bir husus bulunmamakla beraber dikkat edilmesi gereken husus belediye başkan ve yöneticilerinin hesaplarından kulübe para gönderilmesidir. Belediye başkan ve yöneticiler kulübün üyesi veya kurucusu konumunda olabilirler ve kulübe belediye yöneticisi sıfatının dışında bu para aktarımını gerçekleştirmiş olabilirler buna engel herhangi bir durum yoktur. Yukarıda da bahsettiğim üzere bu kimselerin herhangi bir spor kulübüne üye veya kurucu olmalarını engelleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu nedenle söz konusu para transferinin miktarının ve ne sıfatla yapıldığının incelenmesi gerekmektedir.

Bütün bu incelemelerden sonra esas ulaşılmaya çalışılan belediye ile spor kulübü arasında gizlenmeye çalışılan bu nedenle dolaylı olan fiili ilişkinin varlığıdır. Bu fiili ilişkinin varlığını kanıtlayacak olan kriterleri toparlamak gerekirse;

a) Sporcu, antrenör ve spor kulübü çalışanlarının ücretlerinin belediye tarafından veya belediye başkan ve yöneticileri tarafından belediye yöneticisi sıfatları kullanılarak veya doğrudan belediye tarafından ödenmesi,
b) Belediye başkanının gazete ve diğer sözlü ve yazılı yayın organlarında spor kulübünün işleyişi veya yönetimi ile ilgili yönlendirici veya karar verici beyanlarda bulunması,
c) Belediye başkan veya yöneticilerinin kulüp adına kararlar vermesi, sözleşmeler yapması, yapılan sözleşmeleri ve kulübün para giriş çıkışlarında onayının alınması, bunları denetlemesi veya yönetmesi,
d) Belediye yönetimi ile spor kulübü yönetimlerinin görev sürelerinin aynı olması ve belediye yönetimi değiştiğinde spor kulübü yönetiminin de büyük oranda değişmesi,
e) Kulüp çalışanlarının belediyeden iş alan başka firmalar üzerinden sigortalandırılması,
f) Spor kulübü tarafından kurulan iktisadi işletmelerin belediye tarafından idare edilmesi veya belediye denetimine tabi olmaları olarak sıralanabilir.

Kulübün belediyenin adını kullanması veya belediye logosunun kulüp tarafından formalarda reklam ve tanıtımda kullanılması, spor kulübünün kurucularının belediye başkan veya yöneticilerinden olması, sporcuların antrenman yaptıkları yerlerin ve sporcuların müsabakalara giderken kullandıkları ulaşım ve konaklama masraflarının belediye tarafından karşılanması ise organik bağın varlığını kanıtlamayacaktır. Bunlar belediyenin spor kulüplerine yardımı kapsamında kabul edilebilecek olan ve yasalar tarafından da herhangi bir yasağa tabi tutulmayan hususlardır. Ancak bu hususlar bakımından dikkat edilmesi gereken belediyelerin tüm bu yardımlar bakımından eşitlik ve hakkaniyet ilkelerini zedelememiş olmasıdır.

Bununla birlikte belediye logosunun kulüp tarafından formalarda reklam ve tanıtımda kullanılması her ne kadar mümkün olsa da; bu durumun spor kulübüne gelecek sporcu ve antrenörler bakımından belediye ile spor kulübü arasında bir bağ bulunduğu bu nedenle kulüp ile yapacakları sözleşmeler yönünden belediyenin güvencesi altında bulunacakları yönünde haklı bir güven oluşturması da mümkündür. Bu husus ayrıca aşağıda ayrıntılı olarak irdelenecektir.

Organik bağın varlığının kabulü için tüm bu kriterlerin bir arada bulunması aranmamalıdır. Belediyenin ve onun organı konumunda olan belediye başkanının kulübü fiilen yönetiyor durumda olduğu tespit edilebilmekteyse organik bağın varlığından söz edilebilecektir.

Organik bağın varlığı söz konusu ise; çalışan ve sporcu alacaklarından belediyenin de sorumlu tutulacağının kabulü gerekir.

Ancak burada incelenmesi gereken bir durum daha vardır: alacaklılar üzerinde yaratılan haklı güven. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2010/13-516.E. 2011/6.K. sayılı ilamında; "….. belediyenin işlem ve davranışlarıyla alıcılar üzerinde satıma konu devre mülklerin teslimi konusunda bir intiba oluşturup, satıcı şirkete beslenen güveni pekiştirdiği, diğer bir ifadeyle devre mülkler için güvence verdiği ve satın alma kararının verilmesinde etkisi olduğu anlaşılmakta organlarının kusurundan dolayı tüzel kişiliği borç altına girdiğinin kabulü gerekmektedir." Denilerek alacaklılar üzerinde haklı bir güven sağlanmasına neden olan belediyenin şirketin borçlarından sorumlu olduğuna hükmedilmiştir.

Aynı şekilde spor kulübünün borçlarından belediyece sorumlu olunduğuna ilişkin sporcu ve çalışanlarda haklı güven oluşturulması halinde belediyenin bu kimselerin kulüpten alacaklarından sorumlu olacağının kabulü gerekir. Peki haklı güvenin ölçütü nedir? Ne zaman belediyenin sporcular nezdinde kulübe beslenen güveni pekiştirdiği ve sporcuların söz konusu kulüp ile çalışması adına etkili olduğu söylenebilir? Hukukta bu duruma güven sorumluluğu adı verilmektedir.Güven sorumluluğu, dürüstlük kuralına dayanan davranış yükümlerinin ihlalinden kaynaklanan bir sorumluluktur.[6]Güven sorumluluğu, ne sözleşme ne de haksız fiil sorumluluğu olarak nitelendirilen olaylarda, güven sağlayan kişilerin

---

6 Gürpınar, Damla, Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006, s. 218.

dürüstlük kuralına aykırı şekilde bu güveni boşa çıkarması durumunda, hâkimin MK. m. 2'yi esas alarak hukuk yaratması sonucunda oluşmuş bir sorumluluktur. Güven sorumluluğu (ex-lege) kanuni sorumluluktur. Güven sorumluluğunun dayanağı, zarar gören kişi üzerinde yaratılmış olan güvendir. Bu güven konusunun varlığı, haksız fiil sorumluluğundaki hukuka aykırılık unsuruna karşılık gelmektedir.Güvenin korunmasının sebebi, sadece güvenin varlığı değil, güvenenin davranışına temel teşkil etmesidir. Bu nedenle güven sorumluluğu, güvenenin herhangi bir tasarrufu ile somutlaştırılmış olmasını gerektirir. Güven ile tasarruf arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Güvenen kişi, güven konusunun varlığı ve bunu bildiğini ispatlamakla birlikte illiyeti de ispat etmek zorunda kalırsa, güvenin korunması önemini yitirecektir. Bu sebeple davalı, davacının gerçek durumu bilseydi bu tasarrufta bulunacağını ispat edemediğinde güven sorumluluğu uygulanmalıdır.[7] Bu durum göz önünde tutulduğunda belediyelerin spor kulübü ile fiili ve görülür bir bağının olup olmadığının tespiti önem taşıyacaktır. Belediye ile kulüp arasında organik bir bağın var olduğuna ilişkin kriterlerin sağlanması karşı taraf sporcu, çalışan ve antrenörde mutlaka belediyenin spor kulübü üzerinde yönetim ve denetimi olduğunu bildiği ve bu garantörlüğe güvenerek kulüp ile anlaştığı anlamına gelmez. Bu hususun ayrıca araştırılması gerekir. Bu araştırmada kulübün belediyenin ismini, logosunu kullanması, belediye başkanı ve yöneticilerinin bu sıfatlarını kullanarak kulüp hakkında ve kulüp adına açıklamalarda bulunması, söz konusu iş veya sporculuk sözleşmesi imzalanmadan önce veya imzalanması sırasında belediye başkanı veya yöneticilerinin yine özellikle kulüp çalışanı, kurucusu vb. sıfatları ile değil de, belediye başkanı unvanlarını kullanarak orada bulunması, bu sözleşmelerin daha sonra belediye onayına gitmesi belediyenin kulüp üzerinde denetimi ve hatta yönetimi olduğu imajını yaratarak sözleşmenin karşı tarafı için haklı bir güvenin oluşmasına neden olacaktır.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus; belediye başkan veya yöneticilerinin kulüp hakkında yaptığı açıklamaların niteliğidir. Şöyle ki; bu açıklamalar belediye sınırları içerisindeki bir kulübün başarılarını takdir etmek, onları desteklemek minvalinde olduğu sürece

---

7 DURAK,Yasemin, GÜVEN SORUMLULUĞU VE "CULPA IN CONTRAHENDO", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.1, 2017, s.239-288

devletin ve tabi belediyelerin sporu destekleme görevinin içerisinde kabul edilmesi gerekecektir. Fakat bu açıklamalar kulüp işleyişine karışır nitelikte ve kulüp üzerinde belediyenin bir organı niteliğinde olan belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin söz haklarının bulunduğunu gösterir nitelikte olması halinde hem organik bağın varlığı için aranan kriterlerden biri gerçekleştirilmiş olacak hem de sporcular, kulüp çalışanları ve antrenörler için sözleşmenin kurulması sonucu karşılıklı söz verilen edimlerin gerçekleştirileceğinin denetimi ve garantisinin belediyede olduğuna ilişkin bir haklı güven oluştuğunun kabulü gerekecektir.

Hukuk düzeni sadece objektif bir temele dayanan güveni korumak zorundadır. Bu nedenle sadece haklı güven korunmaktadır. Güveni objektif olarak haklı gösteren sebepler, bir güven konusunun varlığını kabul etmek için aranan ek ölçütlerle de uyumlu olmaktadır. Bu nedenle bir güven konusunun varlığını tespit, çoğu zaman buna duyulan güvenin de haklı olduğu sonucuna götürecektir. Ancak burada güven konusuna güvendiğini ileri süren kişinin gerektiği kadar araştırma yapmamış olması ya da iyiniyetli olmaması gibi kendisinden kaynaklanan durumlar, duyduğu güvenin korunmaya değer olup olmaması hususunda önemli olmaktadır.[8]

Tüm bu hususlar dikkate alındığında; belediye logosunun kulüp tarafından formalarda reklam ve tanıtımda kullanılması veya belediye başkanının gazete ve diğer sözlü ve yazılı yayın organlarında spor kulübünün işleyişi veya yönetimi ile ilgili yönlendirici veya karar verici beyanlarda bulunması veya sporcu ve antrenör sözleşmeleri yapılırken belediye başkan, yöneticilerinin orada bulunması gibi durumlar kendisi ile sözleşme yapılan söz konusu sporcu ve antrenör bakımından, sözleşmenin kurulması sonucu karşılıklı söz verilen edimlerin gerçekleştirileceğinin denetimi ve garantisinin belediyede olduğuna ilişkin bir haklı güven oluşturacaktır.

Sonuç

Belediye başkanının verdiği gazete röportajlarında kulübün işleyişine müdahale ettiklerini, kulüp hakkındaki söylemlerinin destekleme veya takdir etme kapsamını aşarak, kulüp ile aralarında kendisi kulübün bir

---

8 DURAK,s.251-252

parçası olmamasına ve belediye başkanı olma sıfatını bizzat kullanarak verdiği röportajlar sırasında kulüp yönetim, idare ve işleyişine yönelik açıklamalar yaptığı bu açıklamaları okuyan herkes üzerinde söylemlerin kulübün belediyenin himayesinde olduğu hususunda objektif bir güven oluşmasına neden olacak biçimde olması ve belediye başkanının kulübe davranışlarının gerek kulübe gelecek ve kulüpte hali hazırda oynayan sporcular üzerinde haklı güven oluşturma gerekse belediye başkanının gazete ve diğer sözlü ve yazılı yayın organlarında spor kulübünün işleyişi veya yönetimi ile ilgili yönlendirici veya karar verici beyanlarda bulunması, belediye başkan veya yöneticilerinin kulüp adına kararlar vermesi şeklinde belirtilen kriterlerin sağlanması durumunda belediye ile kulüp arasında organik bağın varlığının kabulü gereklidir.

Burada ayrıca incelenmesi gereken bir diğer husus belediye başkan ve yöneticilerinin kulüp kurucu veya üyesi olabileceği dolaysıyla kulüp adına kulüpteki bu sıfatları gereği açıklamalarda bulunabilecekleri hususudur. Ancak belediye başkan, yönetici ve çalışanlarının fotoğraf ve röportajlarda belediye başkanlık unvanını önde tutup tutmadığı ve söz konusu kimselerin spor kulübü ile herhangi bir şahsi münasebetlerinin bulunup bulunmadığının irdelenmesinin organik bağın varlığı hakkında bir sonuca varmak için aranması gereken şartlardan biri olduğu kanaatindeyim.

Belediyelerce bu kulüplere yapılan nakdi yardımların Belediye Kanunun 14.maddesinde yer alan "yapılacak nakdi yardımın bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeler için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedi, diğer belediyeler için binde on ikiyi geçemeyeceği" hükmüne uygun olup olmadığıdır. Bu yardımlar ile ilgili değerlendirilmesi gerekilen bir başka husus ise; belediyenin bu nakdi yardımlarını belediye sınırları içerisindeki diğer kulüpler içinde aynı miktarda olmasa da yakın denilebilecek düzeyde bir miktar olacak şekildeyapmış olup olmadığıdır.

Spor kulübünün sporcu ve antrenörlerle yapılan sözleşme görüşmelerinin belediye başkanı tarafından yapılıp yapılmadığı, çalışanların sigortalarının spor kulübü üzerinden mi belediye veya belediye ile ilişki içinde bulunan taşeron firmalar üzerinden mi yapıldığı organik bağın varlığını anlamak bakımından çok önemlidir. Bu bağlamda sporcu veya antrenör transferlerinin belediye başkanının onayına sunulması ve bu onay olmadan sporcu ve antrenör alımının mümkün olmaması örnek verilebilir.

Belediyenin bir organı konumunda bulunan, belediye başkanı tarafından söz konusu spor kulübünün adına kararlar verildiği, sözleşmeler yapıldığı, yapılan sözleşme ve para giriş çıkışlarında onay merci konumunda bulunulması, dolayısıyla kulüp yönetim ve işleyişinin yönetilmesi ve denetlenmesi söz konusu olduğunda belediye ile kulüp arasında organik bağın varlığını gösteren kriterlerden birinin gerçekleştiği söylenebilecektir. Ayrıca tüm bu eylemlerin kendisi ile sözleşme yapılan söz konusu sporcu ve antrenör bakımından sözleşmenin kurulması sonucu karşılıklı söz verilen edimlerin gerçekleştirileceğinin denetimi ve garantisinin belediyede olduğuna ilişkin bir haklı güven oluşturacağı da aşikardır.

Spor kulübü çalışan ve özellikle yönetim kurulunun belediye başkanlarının başkanlık süreçlerine göre görevde kaldıklarının tespit edilmesi halinde de her ne kadar belediye seçimleri ve belediye yönetimlerinin değişmesi ile birebir bir bağlantı olduğu kesin olarak kanıtlanamayacak durumda olsa da bu hususların tesadüfi olmasının mümkün olamayacağı mahkemeler tarafından dikkate alınmalıdır.

Organik bağın varlığının kabulü için ise yukarıda belirtilen tüm kriterlerin bir arada bulunmasının gerekli olmadığının altını çizmek gerekir. Asıl önemli olan husus mutlak suretle spor kulübü ile belediye arasında bir bağın bulunduğunun ve 3.kişilerde kulübün belediyenin maddi/manevi desteği altında olduğunu gösterecek nitelikte haklı bir güven oluşturulduğunun kabul edilebiliyor olmasıdır. Organik bağın varlığı tespit edilebilirse spor kulübünün borçlarından dolayı belediyenin sorumluluğuna gitmek mümkün olacaktır düşüncesindeyim.

KAYNAKÇA

DURAK, Yasemin, GÜVEN SORUMLULUĞU VE "CULPA IN CONTRAHENDO", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.1, 2017

GÜRPINAR, Damla, Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006

Yargıtay 8.Hukuk Dairesi 2016/8478.E. 2016/9718.K. T:02.06.2016

Yargıtay 13.Hukuk Dairesi 2017/3532.E. 2017/7253.K.

Yargıtay 13.Hukuk Dairesi 2015/38119.E. 2017/7561.K

Yargıtay13. Hukuk Dairesi 2017/3532.E. 2017/7253.K. T: 09.06.2017

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ESAS NO: 2017/13-3170, KARAR NO: 2018/1263

ATALI, Levent, MAHALLİ İDARELER DERGİSİ, Yıl: 2, Sayı:19 (220), Temmuz 14

http://fatmatugcebilgin.av.tr/-Belediye Spor Kulüpleri ve Sporcu Alacakları

http://fatmatugcebilgin.av.tr/ - Belediye Spor Kulüplerinin Borçlarından, Aralarında Organik Bağ Bulunması Sebebiyle Belediyeler de Bizzat Sorumludur

https://www.mevzuatinyeri.com/mahalli-idareler/- Belediyeler Amatör Spor Kulüplerine Nakdi Yardım Yapabilir mi?

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA SPOR HUKUKUNDA ADİL YARGILANMA HAKKI

Av. Bengisu ÖKTEM*

* İzmir Barosu

GİRİŞ

Spor hukuku ve insan hakları ilişkisi denildiğinde akla pek çok konu gelmektedir. Dopingin sporcu sağlığına olan etkisi, sporcuların maç esnasında birbirlerine yaptıkları ve oyun kuralları içerisinde kaldığı için herhangi bir cezaya tabi tutulmadıkları hareketleri veya oyun kuralları dışında da olsa sportif faaliyetin ifası sırasında meydana geldiği için sadece sportif disiplin cezalarına tabi tutulmaları oysa aynı eylemlerin sportif faaliyet haricinde birisine yapılması halinde kişilerin ağır cezai yaptırımlara maruz kalacak olması ve bu eylemler nedeniyle bir diğer sporcunun geçici veya kalıcı olarak sakatlanması, taraftar olayları, hakaret, şiddet, ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığı gibi pek çok alan insan hakları ile spor hukukunun kesişim noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen spor hukukunun özgün ve özerk bir hukuk alanı olması ve spor yargılamasının kendi içerisinde hız ve adaletin aynı anda sağlanmasını gerektiren yapısı göz önünde tutularak ulusal ve uluslararası hukuk ve spor camiasında bu tür uyuşmazlıkların mahkemelere bırakılmadan spor dünyasının kendi iç dinamiği içerisinde çözümlenmesi eğilimi görülmektedir.

"Bağımsız federasyon ve kuruluşlar vasıtasıyla spor faaliyetlerinde yönetimin sağlanmasına yönelik bu anlayış kapsamında ilgili kurum ve kuruluşların uygulayacağı spor hukuku kural ve talimatları ve bunların yargılama mercileri ve özellikle Spor Tahkim Mahkemesi CAS'ın (Court of Arbitrationfor Sports) kararları sonucu ortaya çıkan içtihatlar toplamına "lexsportiva" adı verilmektedir." [1]'Lex Sportiva' adı verilen ve spor hukukunun uluslar ötesi normlar içeren, kendine özgü içtihadı olan ve ulusal yargıdan bağımsız bulunması gereken bir alan olması gerektiği düşüncesinin temeli ancak bu şekildeki bir sistemin; oyunun doğasını koruyacağı, iyi ve hızlı yönetimi sağlayacağı, eşitlikçi olacağı, taraflar arasındaki standartları koruyacağı ve bu sayede spor hukuku alanında hızlı ve eşitlikçi kararlar alınabileceği düşüncesidir.Tabiri caizse herkese adaletsizlik eşitliği sağlıyorsa spor hukukunun yapısında adalet sağlanmış kabul edilmelidir düşüncesi hakimdir. Yapılan uygulamamın adil olmasından çok eşitlikçi ve hızlı olması önemli görülmekte hız sistemin yapısı gereği öncelikli konuma konulmaktadır.

---

[1] GÜRTEN,Kadir, ERENEL,Ege, LEX SPORTIVA: SPOR HUKUKUNUN KÜRESELLİĞİ, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:3 Sayı:1, 2012

Ancak bu sistemin içerisinde hiç değinilmeyen durum sportif faaliyeti ifa edenlerin, onu izleyenlerin, ona para yatıranların ve sporun endüstrileşmesini sağlayanlarının hep insanlar olduğu, dolayısıyla bu kadar insan ile iç içe bulunan bir alanda insan haklarının göz önünde bulundurulmadan hatta bazı noktalarda yok sayılarak sistemin korunmasının mümkün olup olmadığıdır.

NBA gibi çok göz önünde ve başarılı bir organizasyonda bile oyuncunun nerede yaşayacağı ile ilgili söz hakkı bulunmadan takasa tabi tutulabilmesi veya oyuncuların haftada en az 3 maç oynaması ve bu maçlar arasındaki kısa sürede yapılan yolculukların çok uzun mesafeler ve saatlere yayılması bu nedenle oyuncuların dinlenme ve aileleriyle vakit geçirme gibi pek çok konuda iş hukuku ve insan haklarına aykırı muamelelere maruz kalması söz konusuysa da organizasyonun bir parçası olan sporcuların çok yüksek miktarlarda paralar alması nedeniyle bu duruma ses çıkarmadıkları görülmektedir.

Ancak sporcular bu duruma ses çıkarmasalar bile, özellikle Kara Avrupası hukuk sisteminde kişilerin kişilik haklarının onların kendilerine karşı dahi korunması gerektiğine ilişin genel bir hukuk ilkesinin spor hukuku alanında göz önünde tutulmaması mümkün veya doğru mudur?

Ben bu makalede spor, spor hukuku ve insan hakları bağlamında ele alınabilecek yukarıda değindiğim pek çok farklı konu arasından adil yargılanma hakkını ve bu hak ışığında TFF başta olmak üzere uluslararası diğer spor kuruluşlarının Tahkim yargılamalarını ele alacağım.

Sporda İnsan Haklarının Yeri

Sporun tarihsel akışla paralel olarak artan öneminin, öncelikli amaç olan eğlencenin yanına çok daha büyük ölçüde endüstrileşme ve piyasalaşma ve dolayısıyla hukuksallaşma eğilimi de katmış olduğunu belirtmek gerekir.[2]Bu nedenlerle, spor hukuku tarihsel süreç içerisinde bağımsız, özerk ve kendine özgü bir doğaya sahip ayrı bir hukuk dalı olarak şekillenmiştir. Spor hukukunun bu özgün ve özerk yapısını kazanmasında AİHM'nin Bosman, Meca-Medina, Kolpak kararları ve Avrupa Birliği Adalet Divanı kararları başta olmak üzere bir yandan da Nice Deklarasyonu, "White Paper On Sport" ve nihayetinde Lizbon

---

2 GÜRTEN, ERENEL, s.297

Antlaşması gibi metinler etkili olmuştur. Spor hukukunun bu şekilde hukuksallaşması ve küreselleşmesi, bağımsız kuruluşlar tarafından yönetilmeye başlanmasına neden olmuş ve UEFA, FİFA, IOC, CAS, WADA gibi kurumlar ortaya çıkmıştır. Yukarıda da ayrıntılı olarak irdelenen bu kurumların yaptıkları insan hakları ihalelerinden yoğun ilişki içerisinde bulundukları ve hukuklarına uygun kurulup, yönetildikleri ülkelerin sorumlu olması gerektiği fikri son zamanda verilen AİHM kararları ile gündeme gelmeye başlamış, bu nedenlerle sorumlu tutulan devletler sınırları içerisinde bulunan bu spor kuruluşlarını denetlemeye başlamıştır.

Bu alandaki en önemli somut gelişme ise FIFA ve UEFA'nın 2016 yılından itibaren bahsi geçen Rehber İlkeleri resmi olarak kabul etmeleriydi.Özellikle FIFA Rehber İlkeleri sadece kabul etmekle kalmadı, dünya futbol yapılanmasının temelini oluşturan FIFA Statüsü'ne de madde olarak da ekledi. Eklenen 3. Madde'nin başlığı 'İnsan Hakları' oldu ve içeriği aşağıdaki gibi düzenlendi:"FIFA uluslararası düzlemde tanınan tüm insan haklarına saygı duymayı taahhüt etmekle birlikte bu hakların korunmasını ilerletmek için çabalayacaktır." FIFA bu hükmü statüsüne eklemek için gerekli çalışmaları yaparken bir yandan da bünyesinde Yönetişim Komitesi atadı ve bu komite altında İnsan Hakları Çalışma Grubu oluşturdu.FIFA Konseyi, insan hakları gerekliliklerini 2026 Dünya Kupası'ndan itibaren organizasyon adaylığı için spesifik bir koşul olarak aramaya başladı. Buna göre, 'İnsan haklarına saygılı ülke' ölçütü adaylıkların değerlendirilmesinde belirleyici önem kazanmış oldu. Dolayısıyla etkili bir insan hakları stratejisi sunamayan ülkelerin dünya kupasına ev sahipliği yapması mümkün olamayacak.2026 Dünya Kupası için hazırladığı İhale Kurallarında "Sürdürülebilir Etkinlik Yönetimi ve İnsan Hakları" başlığı altında uzun açıklamalar yapan FIFA, 2026 için bu kuralları ev sahibi olmaya istekli ülkelere de imzalattı.[3]

İnsan haklarının spor alanında nasıl geniş bir yer bulmaya başladığını anlatabilmek adına verilebilecek en önemli örneklerden birisi; EURO 2024' e ev sahipliği için Türkiye tarafından yapılan başvurunun UEFA bakımından en önemli eksikliği insan haklarına saygı kriteri bakımından eksik olması ve bu konuya ilişkin bir eylem planının bulunmamasıdır.

[3] Ayrıntılı bilgi için bakınız: GEMALMAZ, Burak, GÜNEY, Emir, https://www.socratesdergi.com/fifa-dunya-kupasi-ve-insan-haklari

Yakın zamana kadar insan hakları mülahazalarına kararlarında yer vermekte isteksiz davranan CAS, özellikle son yıllarda taraflarca ileri sürülen insan hakları argümanlarını ayrıntılı şekilde tartışmaktadır.[4]

Spor Hukuku İnsan Haklarından Ayrılabilir Mi?

Spor Hukuku sporun bir parçası olan kulüplerin dernek veya şirket şeklinde yapılanması nedeniyle Medeni Hukuk ve Ticaret Hukuku, sporcu sözleşmeleri olması nedeniyle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku alanıyla bağlantılı olduğu dolayısıyla da bir özel hukuk alanı olduğu söylenebilirse de;spor hukukunun sporla ilgili bazı düzenlemelerin anayasalarda bulunması sebebiyle Anayasa Hukuku; spor kurallarının ihlalinin özellikle sporculara ve spor örgütlerine verilen disiplin cezalarının Ceza hukuku kurallarının uygulanmasını zorunlu kılması sebebiyle Ceza ve Disiplin Hukuku; bir kamu hizmeti olarak sporun devletçe örgütlenmesi, bu hususta devletçe yaratılan imkanlar ve bu imkanlardan kişilerin yararlanma koşullarının devlet tarafından belirlenmesi sebebiyle ise de İdare Hukuku niteliği görülmekte dolayısıyla kamu hukuku niteliği de barındırdığı anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle spor hukukunu tüm bu hukuk alanlarına özgü niteliklerin görüldüğü ''karma bir hukuk dalı" olarak nitelendirmek isabetli olacaktır.Spor Hukuku karma bir hukuk dalıdır ve özel hukuk dallarıyla olduğu gibi, kamu hukuku dallarıyla özellikle de idare hukukuyla güçlü bir bağlantısı vardır.

Sporun bir eğlence alanı olma özelliğini bir kenara bırakarak zamanla bir sektör haline gelmesi ile ekonomik boyut kazanmaya başlamış, bunun en büyük nedenlerinden biri uluslararası organizasyonlar ile sporun toplumsallık ve uluslararası rekabete konu olmasıdır.Sporun uluslararası rekabete konu olması ile spor bir endüstri haline gelmiş ve ekonomi içerisindeki yeri artmaya başlamıştır. Ekonomik anlamda yer teşkil eden her sektör gibi sporunda hukuksallaşması kaçınılmaz olmuş ve spor kurallarını bir kodifikasyon hareketi ile belirleme ve güvence altına alma zorunluluğu doğmuştur.Bu süreçte Bosman, Meca-Medina, Kolpak kararları gibi Avrupa Birliği Adalet Divanı kararları vasıtasıyla sporun özerk niteliği ve kendine özgü birtakım kurallara tabi olduğu saptanmış; bir yandan da Nice Deklarasyonu, "White Paper On Sport" ve nihaye-

---

4 GEMALMAZ, s.140

tinde Lizbon Antlaşması gibi siyasi metinler aracılığıyla spor hukukunun kazanmaya başladığı bağımsız kimlik bağlayıcı biçimde koruma altına alınmıştır.[5]

Zamanla tüm dünyada da spor hukukunun kendine özgü bir doğaya ve kurallar bütününe sahip olduğu kabul edilmeye başlanmış ve lexsportiva kavramı oluşmuş ve tabi ki kendine özgü bir yargı mekanizmasına sahip olduğu kabul görmüştür.Sporun yukarıda değinilen anlamıyla hukuksallaşması ve küreselleşmesi, bağımsız kuruluş ve otoritelerce yönetilmeye başlanması sonucunu doğurmuştur.

Spor hukuku günümüzde uluslar üstü ve özerk kurum ve federasyonlar tarafından idare edilen ve yargısal temelini spor içerisindeki süjelerin sözde gönüllü olarak verdikleri onay ile oluşturan,kendine özgü yargı ve denetim mekanizmalarına sahip ve kendi otoritesini kabul eden tüm bu süjeler bakımından bağlayıcı nitelik arz eden bir disiplin haline gelmiştir.Günümüzde sporun monopol yapısı nedeniyle meydana gelen uluslararası yönetim ve kontrol mekanizmaları mevcuttur. Bu yönetim ve kontrol mekanizmalarından olan Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Uluslararası Federasyonlar (FIFA, FIBA, v.s.) ve Dünya Anti Doping Ajansı (WADA) gibi kuruluşlar, kendi kuralları ve yönetim yapılarına, kendi disiplin ve denetim mekanizmalarına sahip oldukları gibi, verdikleri kararlar vasıtasıyla kurucu ve nihai etkiler de yaratmaktadırlar. Bu nedenle spor hukuku alanında devletler bu kurum ve federasyonlara bir anlamda yargı ve yürütme kudretlerini sınırlayarak bu federasyonların kurallarına uyma yoluna gitmişlerdir. Bu durum, sporun ve spor hukukunun yönetim ve kontrolünde benzersiz ve hiyerarşik üst tanımaksızın egemen bir konuma sahip olan kuruluş ve federasyonların, yerel hukuklar ve devlet yargılamalarından bağımsız ve bağışık bir nitelikte bulunmaları veya en azından böyle bir iddiada bulunmaları sonucunu doğurmaktadır.[6]

Sportif Faaliyetler Kamu Hizmeti Midir?

Kuruluş kanunlarında özel hukuka tabi olduğu zikredilen tüzel kişilikler kamusal niteliklerinden tamamıyla arındırılmamaktadır. Özel

---

5 Bknz: GÜRTEN,ERENEL, s.298
6 GÜRTEN, ERENEL, s.299

hukuka tabi olma kavramı, asıl olarak özel hukuka tabi işlem yapma, diğer özel hukuk kişileri ile rekabet edecek şekil ve kalitede hizmet sunma olarak değerlendirilmeli, bu kapsamın dışında da bunların da birer kamu tüzel kişiliği olduğu unutulmamalıdır. Bu tüzel kişilerin halen kamu ile olan organik bağı sürmekte, diğer bir deyişle kamu kesiminde yer almakta, kamusal yetkiler ile donatılmış iradeler beyan edebilmektedirler. Bu gerekçe ile de, "özel hukuka tabi olma kuruluşun türünü kendiliğinden değiştirip onu idare" teşkilatı dışına çıkarmamaktadır. Bununla beraber özellikle ülkemizde statların kulüplere değil devlete ait oldukları ve kulüplerin yalnızca kullanım hakkına sahip oldukları göz önünde tutulursa sportif faaliyetlerin kamu malları ile yoğun ilişki içinde yürütüldüğü bu nedenle de virtüel kamu hizmeti olarak nitelendirilebileceği açıktır.Dolayısıyla özellikle futbol teşkilatının (her ne kadar özel hukuk tüzel kişisi olarak örgütlenseler bile) Anayasa ve İdare Hukukunun genel ilkeleri ile olan bu ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda işlevsel olarak kamu ile bağının kesilmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Spor, Anayasamızda da "kamu hizmeti" olarak düzenlenmiştir. 1982 Anayasasının 58. maddesi gereği; "Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır. Anayasa madde 59 gereği ise; "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur."

Dolayısıyla spor faaliyetinin kamu hizmeti yönü nedeniyle, bu hizmetin sunumu ve kontrolünün idarede olması gerekmektedir.Kural olarak spor faaliyetlerinin "kamu tüzel kişileri" tarafından 'İdare Hukuku' kuralları ile yerine getirilmesi gerekmekteyse de yukarıda açıklandığı gibi kamu hizmetinin özel hukuk kişilerine belli şartlar altında gördürülmesi de mümkün olduğundan Anayasamızda devlete spor alanında verilen görev, sporu bizzat düzenleyen federasyonların faaliyetlerini kamu hizmeti ilkelerine göre yürütmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, TFF'nin faaliyeti tartışmasız kamu hizmetidir.

3289 sayılı kanunun Ek 9/1maddesi incelendiğinde; yasak oyucunun da Anayasaya uygun olarak spor yönetimini idari bir faaliyet olarak gördüğü anlaşılmaktadır.[7] Özerklik, hukukumuzda kamu hukuku alanına ait bir terim olduğundan aynı kanunda yapılan değişiklikte"özerklik" terimi yerine "bağımsız" terimi kullanılmıştır. Ülkemizde federasyonlar 3289 sayılı kanuna tabi olmakla birlikte belirli bir spor dalına ilişkin olarak kanunla düzenleme yapılmasının önünde de herhangi bir engel bulunmamaktadır.Şu anda hali hazırda kanunla kurulmuş ve yapılandırılması Anayasa ile güvence altına alınmış olunan tek federasyon Türkiye Futbol Federasyonu'dur. TFF'nin bu şekilde kanunla yetkilendirilmesi de spor yönetiminin bir idari faaliyet olmasından kaynaklanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin belirtilen «özerk federasyonların [...] hizmet yerinden yönetim kuruluşları oldukları» yolundaki kararı (E.2006/118, K. 2009/107, T. 02.07.2009), yargının da spor yönetimini bir devlet görevi / bir idari faaliyet olarak gördüğünün delilidir. Dolayısıyla tüm bunlardan anlaşılmaktadır ki; TFF kanunla kurulmuş "özerk" bir federasyon yani suigeneris bir tüzel kişidir.Suigeneris tüzel kişiler ise ne kamu tüzel kişisi ne de özel hukuk tüzelkişisi olan tüzel kişiliklerdir.

"Özerk olduğu kabul edilen ve özel hukuka tabi olan federasyonların özel hukuk kişisi olarak görüldüğü yönündeki kanaat dolayısıyla, bu tip kurumların tasarruflarından ötürü devletin insan hakları sorumluluğunun doğmayacağı düşünülebilir. Zira insan hakları hukuku/temel haklar devlet/kamu ile birey arasındaki dikey eşitsizlikçi ilişkide cari olduğundan, özel hukuk kişileri arasındaki ilişkiler/uyuşmazlıklar kural olarak insan hakları meselesi değildir."[8]

Ancak, özerklik idarenin kamu hukukundan kaçınarak özel hukuk alanında faaliyet gösterilmesi için verilmiş bir izin değildir.İdarenin hukuk kurallarından veya denetimden muaf veya müstesna tutulması da değildir. Böyle olduğu kabul edilse dahi; TFF'nin suigeneris bir tüzel kişilik olması, özerk bir kurum şeklinde yapılanması, özerkliğin idare hukukuyla olan ilişkisi, TFF'nin üstlendiği sportif faaliyetlerin aynı zamanda idari faaliyet olarak kabulünün mümkün olup olmadığı, TFF'nin

---

7 Yine 3289 sayılı kanunun 20. maddesindeki şu hüküm de aynı yöndedir: "Spor kulüpleri, Dernekler Kanununa göre teşekkül eder ve tescil ile Spor Genel Müdürlüğüne dahil olurlar."

8 GEMALMAZ, Burak, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim, 2 MART 2018, ANKARA, s.131

idare hukuku anlamında bir kamu tüzel kişisi olup olmadığı gibi meseleler TFF'nin insan hakları sorumluluğu bakımından önem taşımamaktadır.TFF'yi ve diğer federasyonların tamamen özel hukuk kişisi olarak mütalaa edilmesi halinde dahi, yatay etki doktrini sebebiyle devletin insan hakları sorumluluğunda bir değişiklik olmayacaktır.[9]

Bununla birlikte TFF kendisine kanunla verilen yetkileri kullandığı, disiplin ve yönetim alanında bir tür münhasır yargı yetkisine sahip olduğu ve nihayetinde devletin fonksiyonlarından birini ifa ettiğine göre, temel haklara riayet etmekle de yükümlüdür. İnsan hakları sorumluluğunun temel ilkelerinden biri, devletlerin normalde kendisine ait görev ve fonksiyonlarını özel hukuk kişilere kısmen veya tamamen devrettiğinde, AİHS düzlemindeki nihai insan hakları garantör sorumluluğundan kurtulamayacağıdır. Devletin insan hakları garantör sorumluluğundan kurtulmasının tek yolu, yetkilerin devredildiği kurumun AİHS bağlamında AİHM tarafından belirlenen standartlara eşdeğer bir insan hakları koruması sunmasıdır.[10]

Özerk Spor Kurum ve Federasyonlarının İnsan Hakları İhlallerinden Devletlerin Sorumluluğu

Sporu düzenleyen FİFA, FİBA,CAS,TFF vb. özerk kurumların kendilerine özgü kodlarında verilmiş resmi görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanırken disiplin ve yönetim alanında kullandığı ve sportif faaliyetlerde yer alan süjeler tarafından bir şekilde kabul gören münhasır yargı yetkilerine sahip oldukları ve nihayetinde devletin fonksiyonlarından birini ifa ettiklerine göre temel insan haklarına da riayet etmekle yükümlüdürler.

---

9 Bknz: GEMALMAZ, s.137, "Özellikle iş ilişkilerinin dolaylı iktidar ilişkisi niteliğinde olduğu ve gerçekten eşitler arasında akdedilmeyip kuvvetli tarafın dayatması niteliğinde olan sözleşme özgürlüğü zayıf tarafın baskı altında tutulmasında bir araç olarak kullanıldığı için modern insan hakları doktrin ve uygulaması insan haklarının özel hukuk kişileri arasındaki eşitsiz ilişkilere uygulanması kabul etmektedir.17 Bununla kastedilen ilgili anayasa veya insan hakları belgesi hükümlerinin özel hukuk kişileri arasındaki ilişkilere de uygulanmasıdır. İnsan hakları sorumluluğunun doğması için kamusal makam ve kamusal yetki zorunluluğun aşılması, bireylerin toplumdaki eşitsizlikçi ilişkilere karşı bir ölçüde de olsa insan hakları kavramı ve giderek hukuku altında korunmasını sağlamaktadır. Buna anayasal temel hakların veya insan haklarının (ilgili insan hakları sözleşmesinin) yatay etkisi veya yatay uygulaması denilmektedir."

10 GEMALMAZ, s.132

Peki bu kurumların hak ihlallerinden dolayı AİHM'ne yapılacak başvurularda davalı kim olacaktır? Lex Sportiva'nın kendi kendini taşıyan özgür bir sistem olduğu açıktır. Ancak bu tek çözümün bu yargı organı olduğu hallerde savunma olarak kullanılamaz. Bu nedenle TFF Tahkim Kurulu gibi ilgili konudaki tek yargı organı olunan hallerde devletin yargı sorumluluğunu özel hukuk kişisine devrettiği görüldüğünden bundan kaynaklanan her türlü sorumluluğunda devredildiğinin kabulü gerekir. Dolayısıyla yargılama sırasında yaptığı insan hakkı ihlallerinden de bu özel hukuk kişisi sorumlu olacaktır. Ancak davalının insan hakkı ihlalini yapan ve özerk biçimde yapılanan bu kurumlar olması söz konusu kurumların dernek veya şirket biçiminde yapılanması nedeniyle mümkün değildir. Şöyle ki; AİHM'ne sadece AİHS ve Ek Protokollerine imza atan devletler aleyhine gidilebilir. Bu nedenle herhangi bir kurum, dernek veya şirket aleyhine AİHM'ne başvurmak mümkün değildir. Ancak bu kurum, dernek veya şirketlerin insan hakkı ihlallerinden devletin sorumlu tutulması ve bu nedenle devletin tazminat sorumluluğuna gidilmesi mümkündür. Yani AİHM, özel kişi veya kuruluşlara karşı yapılan şikayetlere bakmaz, sadece kamuya yani devlete karşı şikayette bulunabilir.

Öyleyse hangi durumlarda kurum, dernek veya şirketlerin insan hakkı ihlallerinden devletin sorumlu tutulması mümkün olacaktır?

Bu noktada AHİM söz konusu kurumun özel bir şahıs olarak mı hareket ettiği yoksa kamu gücünün verdiği egemen yetkisini mi kullandığının sonucu etkilemeyeceğini belirtmiştir. 6.maddenin uygulanabilirliğinin belirlenmesindeki kilit nokta yargılama sonucunun özel hukuk hak ve yükümlülüklerine etki edip etmediğidir.[11] Konunun kararlaştırılmasında belirleyici olan yasa veya uyuşmazlığın çözümlenmesi için yetkili kılınan merciin özellikleri belirleyici değildir.[12]

UEFA Tahkim Kurulu, CAS, WADA veya TFF Tahkim Kurulu vb. tarafından kulüplere, sporculara veya diğer kulüp çalışanlarına verilen yaptırımların daha öncede belirtildiği gibi medeni hak ve yükümlülük kapsamında olup olmadığının veya bulundukları ve hukuk kurallarına göre kuruldukları devlet hukuklarında ne şekilde düzenlendiği önemli

---

11 H Fransa'ya karşı, 24.10.1989, 47. Paragraf
12 Ringeisen Avusturya'ya karşı, 16.07.1971, 94. Paragraf

değildir. AİHM için önemli olan söz konu ihlalin başvuranın kişisel durumunu etkileyip etkilemediğidir.[13] Burada yaptırımların ceza veya disiplin yaptırımı niteliğinde olup olmadığı önemli değildir. Bu yaptırımın kişi üzerinde yarattığı sonuçlar önemlidir.

Bununla birlikte yukarıda da açıklandığı gibi bir idari faaliyet olan sportif faaliyetlerin ifasını veya denetimini gerçekleştiren söz konusu kurumların (FİFA, FİBA, UEFA, WADA, IOC, CAS, TFF,TBF vb.) yaptıkları insan hakları ihlallerinin AİHM'ne götürülebileceğine şüphe yoktur.

Dolayısıyla bir idari faaliyet olan sportif faaliyetlerin ifasını veya denetimini gerçekleştiren söz konusu kurumların (FİFA, FİBA, UEFA, WADA, IOC, CAS, TFF, TBF vb.) gerçekleştirdiği ve AİHM'ne taşınabilen insan hakları ihlallerinden normalde devletlere ait olması gereken yargı ve yürütme görevlerini bir anlamda kendi yargı ve yürütme kudretlerini sınırlayarak söz konusu kurumlara devreden devletlerinde bu ihlaller nedeniyle AİHM önünde sorumlu tutulabileceği açıktır.

AİHS'in 1. maddesi, taraf devletlere, yargı yetki alanlarında bulunan herkesin insan haklarını tanıma ve güvenceye alma görevi yüklemektedir. Dolayısıyla, bir an için insan hakkı ihlalini devlet görevlisi olmayan üçüncü bir kişinin gerçekleştirdiği düşünülse dahi, eğer AİHS'de düzenlenen haklardan birinin ihlali AİHS'in 1. Maddesindeki genel yükümlülüğe muhatap Devletin uymamasının bir sonucu ise, o devlet Sözleşmenin ilgili maddesinin ihlalinden ötürü sorumlu olacaktır. Devletler Sözleşmeden doğan sorumluluklarını özel kurumlara veya kişilere aktararak/devrederek (delegating) sorumluluktan kurtulamazlar.[14]

---

[13] Detaylı bilgi; adil yargılanma bakımından önem taşıyan kriter ihlalin başvurucunun kişisel durumunu etkileyip etkilemediğidir. Burada kişisel durumdan anlaşılması gereken hakkı ihlal edilen kişinin söz konusu işi profesyonel olarak yapıp yapmadığıdır. Örneğin amatör bir sporcunun doping vb. başka nedenlerle yarışmalara katılmasının engellenmesi bu iş onun mesleği niteliğinde olmadığından AİHM kapsamında kabul edilen bir 'ihlalden kişisel olarak etkilenme' durumu oluşmamış olacaktır. Bu kapsamda kişisel durum kavramından anlaşılması gerekenlerden biri de 'kişilerin itibarı' dır. Bu yönden spor kulübü ve federasyon yöneticileri hakkında örneğin şike yaptıkları vb. iddialar ile ilgili olarak soruşturma yapılmış olunması bu kimselerin itibarını zedeleyeceğinden (her ne kadar bu kimseler bir önceki örnekteki gibi somut ve maddi nitelikli bir zarara uğramamış olsalar da)söz konusu soruşturmanın bu kimseleri kişisel olarak etkilendiklerinin kabulü söz konusu olacak ve bu kimseler söz konusu soruşturma nedeni ile uğradıkları insan hakkı ihlalleri nedeniyle AİHM'e başvurabileceklerdir.

[14] GEMALMAZ, s.133

CAS'ın yargılama faaliyetlerinden dolayı kurulu olduğu ülke olan İsviçre'nin sorumlu olduğuna ilişkin AİHM kararı olan MUTU dosyası örnek gösterilebilir.Chelsea futbolcusu olan Adrian Mutu'nun,Chelseaile olan sözleşmesini feshetmesinin haksız bulunması ve CAS'a gidip Mutu'nun aleyhine sonuçlanan uyuşmazlık, daha sonra İsviçre Federal Mahkemesi'ne götürülmüş, Federal Mahkeme tarafından Mutu'nun CAS kararının iptaline yönelik talebi reddetmesinin ardından uyuşmazlık AİHM'e taşınmıştır.AİHM, Mutu'nun başvurusu nedeniyle İsviçre devletinden savunma istemiştir. AİHM tarafından yapılan bu yargılama kapsamında, CAS yargılamasının AİHS'in 6.maddesindeki adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği ve CAS'da ki hakem teşkilinin bağımsız ve tarafsız mahkeme standardını karşılayıp karşılamadığı meselelerini içermektedir. Savunma istenen konular arasında İsviçre'nin CAS'ın faaliyetlerinden ötürü sözleşmesel sorumluluğunun doğup doğmadığı meselesi bulunmamakta, AİHM tarafından İsviçre devletinin sınırları içerisinde dernek biçiminde kurulmuş bulunan bu yargı merciinin eylem ve kararlarından sorumlu olduğu kabulü ile hareket etmiş ve devletten savunma istemiştir.

Bu kararda görülmektedir ki; AİHM bu kurumların bulundukları ve hukuk kurallarına göre kuruldukları devletlere[15]bu kurumların denetimi bakımından doğrudan sorumluluk vermiş, yukarıda da belirtmiş olduğum gibi yatay etki teorisine başvurmaya bile gerek görmemiştir. AİHM'in bu kararıyla birlikte bu kurum ve federasyonlar yaptıkları insan hakkı ihlalelerinden sorumlu hale gelmiş daha doğru bir ifadeyle; bu kurum ve kuruluşların yaptıkları insan hakları ihlallerinden bulundukları ve hukuk kurallarına göre kuruldukları devletler sorumlu tutulmuşlardır.

Bu karardan da anlaşılacağı üzere; CAS'ın eylemlerinden ve insan hakları ihlallerinden AİHM tarafından bulunduğu ülke sorumlu tutulmuş bunun en önemli nedeni olarak da CAS'ın yargılama usulünde ta-

---

15 Burada 'bulundukları ve hukuk kurallarına göre kuruldukları devletler ibaresinden kastedilen şudur: CAS, UEFA, TFF vb. diğer uluslararası spor kuruluşları dernek biçiminde örgütlenmekte, bu örgüt yapısını/ dernek yapısını oluştururken de kuruldukları yani merkezlerinin bulunduğu ülkenin hukuk kurallarının denetimine tabi olmakta yine vergi, cezai sorumluluk vb. pek çok hukuki konuda da merkezlerinin bulunduğu ülke hukukunun denetimi altında bulunup, korumasından yararlanmaktadır. Dolayısıyla bu kurumların sadece spor hukuku alanının da bu devlet hukuklarından özerk bulunacağını kabul etek mümkün ve makul olmayacaktır.

raflar arasında bir anlaşmanın sağlanamadığı hallerde İsviçre hukukunun uygulanması ve CAS kararlarının İsviçre kamu düzenine uygunluğu denetiminin yapılması olduğu anlaşılmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında spor alanında doğrudan veya dolaylı biçimde zorunlu tahkim yolunu getiren bu kurumların organlarının eylemlerinden bunları kuran veya kendi ülke sınırları içerisinde kurulmasına izin veren devletlerin sorumlu tutulması gerektiği açıktır.

Bu bağlamda; "Türkiye gibi spor alanında zorunlu tahkim yolunu getiren ve TFF ile organlarını kanunla kuran devletin aynı zamanda bu organların eylemlerinden de sorumlu tutulacağı aşikârdır."[16]

Anayasanın 59/3 maddesi gereği "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." Bu nedenle TFF Tahkim Kurullunun kararlarına herhangi bir yargısal organa başvurmak mümkün değildir. Tabiri caizse TFF Tahkim Kurulunun verdiği kararlar mahkeme hükmüyle eşdeğer durumdadır. Yargı işlevi tıpkı yasama ve yürütme işlevleri gibi devlete verilmiş bir işlevdir. Bu nedenle devletin TFF Tahkim Kurulu kararlarına Anayasa tarafında verilen bu şekilde üst bir yargılama yetkisinin verilmesinin doğru olup olmadığı ayrıca değerlendirme konusu yapılabilir.

AİHM'nin TFF Tahkim Kurulunun tarafsız ve bağımsız olmadığına ilişkin verdiği yeni tarihli Ali Rıza ve diğerleri kararında "Mahkeme profesyonel sporlar bağlamında ortaya çıkan uyuşmazlıkların, hızlı ve ucuz şekilde çözülebilmesi için özelleşmiş organlara önüne götürüldüğü yönündeki Hükümet iddialarını not etmektedir. Tek ve özelleşmiş bir tahkim yargı organına başvurulmasının belirli bir usuli yeknesaklık ve hukuk güvenliği sağlayacağı, ayrıca FİFA ve UEFA ile ilgili kurallar dikkate alındığında bu alan özelinde Devlet dışı bir mekanizmanın uyuşmazlık çözümünde uygun olacağı doğrudur.Bununla birlikte Mutu ve Pechstein davasındaki tespitler ışığında, Mahkeme; futbol uyuşmazlıklarının suigeneris yapısının ve Tahkim Kurulu uyuşmazlık çözüm mekanizmasının diğer özelliklerinin Sözleşme 6/1 kapsamında koruma altına alınan adil yargılanma hakkından başvurucuların mahrum bırakılma-

---

16 GEMALMAZ, s.132

sı için yeterli olmadığı kanaatindedir. [….] Mahkeme ayrıca 5506/16 sayılı başvurunun dava konusu ile ilgili incelemelerin yapıldığı zaman yürürlükte olan Anayasa Madde 59/3 uyarınca sporla ilgili uyuşmazlıkların çözülmesinde tahkim kurullarına açıkça yetki verildiğini gözlemlemektedir. Güncel TFF Kanunu Tahkim Kurulunun TFF'nin en üst hukuk kurulu olduğunu düzenlemiş, futbol ile uyuşmazlıklarda bağlayıcı ve nihai karar verdiğini belirtmiştir. Genel Kurul tarafından kabul edilen TFF Statüsü Tahkim Kurulu'nun oluşumu, görevleri, üyelerin atanması ve görev süresi gibi Tahkim Kurulu temel niteliklerinin geniş bir şekilde tarif etmekte ve Tahkim Kurulu'nun çalışma esas ve usulleri Yönetim Kurulu tarafından çıkarılacak bir talimatla düzenlemektedir. Başvuruculların şahsi davalarının incelendiği zaman diliminde birincil ve ikincil mevzuatın birleşik etkisi ile birlikte Tahkim Kurulu madde 6/1 anlamında "yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme" görünümündedir ve bu husus başvurucular tarafından açıkça uyuşmazlık konusu yapılmamıştır…." Dolayısıyla Anayasa tarafından TFF Tahkim Kuruluna bu şekilde bir yetki verilmesinin Tahkim Kurulunun yapacağı yargılamanın adil olmadığına ilişkin bir ön kabul yaratmayacağı ve adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmeyeceği bizzat AİHM tarafından karara bağlanmıştır. Kanımca da TFF Tahkim Kurulu kararlarına karşı mahkeme yoluna gidilemeyecek olması yönündeki anayasa hükmünün adil yargılanma hakkını zedeleyeceğinin baştan kabul edilmesi mümkün değildir. Öncelikle bu şekildeki bir kabulün herhangi bir hukuki dayanağı bulunmayacaktır. Ancak bu şekilde bir yargı işlevi devri yapılan TFF Tahkim kurulunun tıpkı mahkemeler gibi bağımsızlık, tarafsızlık ve yargılama yeterliliği bakımından denetime tabi tutulması gerekir.

Tüm bu açıklamalar ışığında TFF Tahkim Kuruluna verilen bu şekildeki bir yetkinin devletin yargı yetkisinin devri niteliğinde olacağı bu nedenle bu şekildeki bir yetki devrinin söz konusu tüzel kişiliğe aynı devletler için olduğu gibi temel haklara riayet yükümlülüğü getireceğine şüphe bulunmamakta ve söz konusu kurum tarafından yapılan ve yerel mahkemeler ile Anayasa Mahkemesi de dahil olmak üzere herhangi bir üst yargısal mercie götürülemeyen bu kararların verilmesi sırasında yargılanan kimselerin adil yargılanıp yargılanmadığının incelenmesi gerektiği de açıktır.

ADİL YARGILANMA HAKKI

Sporu düzenleyen FİFA, FİBA, UEFA, CAS, TFF vb. özerk kurumlar kendilerine özgü kodlarında verilmiş resmi görevleri yerine getirmektedir. Şayet bir kişi spor endüstrisi içerisinde herhangi bir sıfat ile yer almak isterse, TFF'nin münhasır yetkisini önceden kabul etmek zorundadır. Bu sebeplerle aslında spor kulüplerinin, federasyonların ve tahkim kurullarının yetkisini kabul etme bakımından sporcuların özgür bir iradeye sahip olduklarını söylemek zordur.

İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararında "….tahkim şartı içeren bir spor federasyonunun himayesinde düzenlenen bir yarışmaya katılmak isteyen bir sporcu özellikle spor federasyonunun tüzüğüne bağlı kalarak konulmuş olan tahkim şartını kabul etmek zorunda kalacaktır. Bu özellikle profesyonel sporcular bakımından geçerlidir. Sporcular ya tahkim şartını kabul etme ya da sporlarını amatör olarak yapmak zorunda kalma ikilemi ile karşı karşıyadırlar. Sporcular ya uyuşmazlık çıktığında tahkim yetkisine başvurmayı kabul edecek ya da sporlarını 'kendi arka bahçelerinde' yapacak ve'yarışmaları televizyonda izlemek zorunda kalacaktır. Böylece gerçek rakipleriyle yüzleşmek isteyen ya da tek gelir kaynağı olan sporu yapmak isteyen bir sporcu aslında istese de istemese de ilk seçeneği seçmeye zorlanmaktadır."[17]

Zorunlu Tahkimin bu yönü nedeniyle hak arama özgürlüğünü kısıtlayıp kısıtlamadığı tartışmalıdır.

Prensipolarak,tahkimmahkemeleriadilyargılanmahakkınıihlalederni teliktedeğildir.Kişilerintahkimezorunluolarakbaşvurmasıgerekenhallerd e,görevlitahkimmahkemesiyargılamayıAvrupaİnsanHaklarıSözleşmesi' nin6.maddesineuygunolarakyürütmekleyükümlüdür. Zorunlu Tahkim ancak kanunla öngörülebilir. Zorunlu Tahkim Kurulu kararlarına karşı

---

17 "[...]an athletewhowishestoparticipate in a competitionorganisedundertheauspices of a sportsfederationwhoseregulationsinclude an arbitrationclause has nooption but toacceptsuch a clause, particularlybyadheringtothestatutes of thesportsfederation in questioninwhichtheclauseappears. This is especiallytruewhere Professional athletesareconcerned. Theyareconfrontedwiththe dilemma of eitheragreeingtoarbitrationorpractisingtheirsport as an amateur[...]. Facedwiththechoice of eithersubmittingtoarbitraljurisdictionorpractising his sport "in his garden"[...] whilewatchingthecompetitions" on television"[...], an athletewhowishestofacegenuineopponentsorwhowishesto do sobecause it is his onlysource of income (prize Money orearnings in kind, advertising in come, etc.) will in effect be compellednolensvolenstotakethefirstoption»." (İsviçre Federal Mahkemesi,' Cañas' kararı,4P.172/2006§4.3.2.2.)

tahkim yoluna başvurulamaz.AİHM Pecshtein kararıyla zorunlu tahkimi kabul etmiş ve bu istemin adil yargılanma hakkını tek başına ihlal etmeyeceğine karar vermiştir.

Makul sürede yargılama veya usul ekonomisi gibi mahkeme yargılamasına ilişkin bir takım hususların tahkim yargılamasının yapısına uymaması ve spor hukuku yargılamasının hız gerektirmesi gibi spor hukukuna özgü çeşitli durumlar göz önünde tutulduğunda mahkemeler için aranan tüm adil yargılama kriterlerinin tahkim yargılamasına doğrudan uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle tahkim yargılaması bağlamında kıyasa giderek; adil yargılanma hakkını temel başlık altında değerlendirecektir. Bunlar; yargı merciinin bağımsızlık ve tarafsızlığı, aleni yargılanma hakkı ve bununla bağlantılı olarak savunma hakkıdır.

Bağımsızlık ve Tarafsızlık

AİHS'nin 6. maddesi kapsamında herkesin davasının yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemelerde görülmesini isteme hakkı vardır. Bağımsız ve tarafsızlık şartları birbirine bağlıdır.

Bir mahkemenin bağımsız olup olmadığına karar verilirken AİHM şu hususları göz önünde bulundurmaktadır: üyelerin atanma biçimi, görev süreleri, dışarıdan baskılara karşı garantilerinin varlığı, kurumun bağımsız bir görünüme sahip olup olmadığı meseleleridir.

Bir mahkemenin üyelerinin yürütme tarafından atanıyor olması tek başına Sözleşme ihlali demek değildir. Ancak kimi yazarlara göre; bir kurumun içerisinde yer alan bir yargı merciinin bağımız olması mümkün değildir.[18] 6. Maddenin ihlali olabilmesi için başvurucunun atama uygulamasının bütünüyle tatmin karlıktan yoksun olduğunu ya da mahkemenin oluşumunun davanın sonucunu etkileme girişimi gibi bir amaca yönelik olabileceğini göstermesi gerekir. Buradan TTF Tahkim Kurulunun TFF Yönetim Kurulu tarafından atanması bu yönüyle tek başına sözleşme ihlali olarak görmenin mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri Yönetim Kurulunun atadıktan

---

18 CONTE RAPORUNA göre; federasyon organizasyonunun içerisinde bulunan bir disiplin kurulunun bağımsız olması söz konusu olamayacak bu nedenle bu şekilde bir kurula başvurmanın mahkemeye başvuru hakkını etkilemeyeceği çünkü bu kurumların gerçek birer mahkeme niteliğinin bulunmadığı, bağımsız ve tarafsız olamayacakları yönündedir.

sonra Tahkim Kurulu üyelerini görevden alma yetkilerinin bulunmamasıdır. Ancak Tahkim Kurulu üyeleri ile Yönetim Kurulunun görev sürelerinin aynı olmasının adil yargılanma hakkı bakımından başvurucuların gerekli tatmin karlıktan yoksun kalmalarına neden olabilecek bir etmen olarak kabul edilebileceği kanaatindeyim.Kanımca bir yargı merciinin görev süresinin bir yürütme organının görev süresi ile sınırlandırılması söz konusu yargı merciinin görünüm itibariyle bağımsızlığının zedelenmediğinin kabulü mümkün olmayacaktır.

Bu başlık altında incelenmesi gereken üç önemli AİHM kararı bulunmaktadır. Bunlardan biri CAS'ın tarafsızlık ve bağımsızlığı ile ilgili olan MUTU ve PECSHTEİN kararları bir diğeri ise TFF ile ilgili verilen 28.01.2020 tarihli AİHM kararıdır.

CAS da yapılan yargılamanın konu olduğu pek çok AİHM başvurusunda başvurucular tarafından kullanılan en önemli argüman CAS'ın finansörlerinin uluslararası federasyonlar özelliklede Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) olmasıdır. Başvurucular CAS'ın kendisini finans eden bu federasyonların aleyhine karar veremeyeceği bu nedenle bağımsız bir yargı mercii olmadığı yönünde iddialarda bulunmuşlarsa da; AİHM MUTU ve PECSHTEİN kararlarında Devlet mahkemeleri de devletler tarafından finanse edilmektedir.Bu durum başlı başına mahkemelerintarafsızlıkvebağımsızlığınısorgulamayıgerektirmemektedir. Bu nedenle tahkim yargılaması yapan kurumların uluslararası federasyonlar tarafından finanse edilmesinin onların tarafsızlık ve bağımsızlıklarına gölge düşürmek için yeterli bir argüman olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Yine CAS ile ilgili olarak başvurucular tarafından en sık sunulan argümanlardan bir diğeri de; CAS hakem listenin kapalı liste olması ve bunun hukuki güvenlik ilkesi ile adil yargılanma hakkını zedelediği yönündedir. Bununla birlikte CAS Hakem Listesi'nin oluşumunda bir dengesizlik söz konusu olduğu ve spor federasyonları, spor kulüpleri, hakem birlikleri tarafından seçilen hakemler mevcut iken sporcuları temsilen seçilen herhangi bir hakemin CAS'ın hakem listesinde bulunmadığı ve bu durumun mahkemenin görünüşte bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından bir eksiklik yarattığı iddiası da bulunmaktadır.

Bu argümanların kullanıldığı ve AİHM tarafından karara bağlanan Pechstein kararında, başvurucu Pechstein'ın argümanları "HakemKurulu'nunBaşkanıdahaöncegörevliolduğudopingolaylarındahepsporfederas

yonlarınısavunmuş,dopingilesuçlanansporcularısavunmayıreddetmiştir. Bunedenle,tarafsızolmasıimkansızdır.CASsporkuruluşlarıtarafındanfinanseedilmektedir,bunedenleilgilikuruluşlardanbağımsızolmasısözkonusudeğildir.CASHakemListesi'ninoluşumundabirdengesizliksöz konusudur." şeklinde olmuştur.

AİHM'nin bu argümanları değerlendirerek verdiği Pechstein kararında başvurucu Pechstein tarafından ileri sürülen CAS'ın tarafsız ve bağımsız olmadığı ve CAS hakem listesinin sınırlı ve kapalı liste biçiminde yapılanmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine ilişkin iddiaları AİHM tarafından müphem ve farazi bulunmuştur."Hakem seçimi konusunda federasyonlar ve sporcular arasındaki mekanizmanın dengesizliğine dayanarak Mahkeme; mevzubahis davalardaki 3 kişilik hakem heyetinin, Uluslararası Spor Tahkim Konseyi tarafından hazırlanmış listeden seçildiğini ve aynı davalardaki yetkili organın gücünü reddetmek konusunda da bu konseye tabi olunduğunu işaret etmiştir.Bu yüzden Pechstein tarafından seçilecek olan hakemin kim olacağı, ilgili liste ile sınırlandırılmıştır. Ne var ki seçim yapılması esnasında listede yaklaşık 300 isim yer almaktaydı. Pechstein listedeki hakemlerin bağımsız ve tarafsız olduğuna ilişkin şüphe uyandıracak unsurları mahkemeye sunmamıştır. Hatta kendisi hakkında karar almış olan hakem kurulunun oluşumu da göz önüne alındığında Pechstein sadece kurul başkanı olan hakeme, ispat edici olmaktan uzak ithamlarla itirazda bulunmuştur. Mahkeme; CAS önündeki uyuşmazlıklarda atletlerin hakem seçme mekanizmasına karşı muhtemel iddialarının gerçekten etkili olmasına sebep olan kurumların varlığını kabul etmektedir. Ancak bu etkinin temelinde, listenin bu kurumlar açısından bağımsız ve tarafsız olarak kabul edilemeyen hakemlerden oluşturulduğu sonucuna varamamıştır. Bu nedenle mahkeme, hakem listesinin kullanılış sisteminin tahkim mahkemelerine uygulanacak bağımsızlık ve tarafsızlık gerekliliklerini karşıladığına karar vermiştir. CAS Genel Sekreterinin kurulun dikkatini esas meselelere çekme ve kararda şekli değişiklikler yapma yetkisinin itiraz edilen aynı kararın, Pechstein aleyhine olacak şekilde değiştirebileceğini kanıtlar nitelikte değildir.CASHakemListesi'ndebulunanhakemleringenelolarakbağımsızlıkvetarafsızlıkilkelerineaykırıdavrandıklarınıilerisürmekmümkündeğildir.PechsteinHakemKurulu'nunBaşkanı'nıntarafsızlığıileilgilisomutbiriddiadabulunamamıştır." diyerek CAS'ın bağımsız ve tarafsız bir yargı mercii olduğunu, kapalı hakem listesinin tek başına tarafsızlık ve bağımsızlığa gölge düşüremeyeceği yönünde karar vermiştir.

AİHM'nin CAS'ın bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin inceleme yaptığı bir diğer kararı da Mutu'dur. AİHM bu kararın da ise; başvurucu MUTU tarafından hakemlerden D.R.M'nin Temmuz 2009'da CAS tarafından verilen kararı onayan heyetin bir parçası olmadan önce Aralık 2005'teki cezaya hükmeden heyette de yer aldığından bahisle bir tarafsızlık ihlalinden söz etmiştir.Her ne kadar söz konusu karar aynı olaylara dayansa da; ilk süreç başvurucunun sözleşmesel yükümlülüklerine, ikinci süreç de zararın giderilmesine ilişkin ödenecek miktara ilişkin olması nedeniyle karar verilmesi talep edilen hukuki meseleler birbirinden oldukça farklıdır.

Mutu ayrıca diğer hakem olan L.F'yi de Chelsea Futbol Kulübü'nü temsil eden bir hukuk bürosunun sahibi olduğu iddiası ile tarafsızlıkla suçlamıştır. Keyfiliğe ilişkin hiçbir emare içermeyen uzun bir gerekçeyle birlikte, Federal Yüksek Mahkeme Mutu'nun iddialarını ispat edemediği sonucuna varmıştır. AİHM de, Federal Yüksek Mahkeme kararının yerini alacak bir görüş sunmaya gerek duymamıştır.Bu sebeple, CAS'ın bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğuna dair 6. maddenin 1. fıkrası kapsamında ihlal bulunmamıştır.

AİHM'nin TFF ile ilgili vermiş olduğu 28.01.2020 tarihli kararında ise Tahkim Kurulunun bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından yapılan değerlendirmede bağımsızlık ve tarafsızlığın ne olduğu ve incelemenin nasıl yapılması gerektiği şöyle açıklanmıştır:"Bir mahkemenin Madde 6/1 anlamında "bağımsız" olarak nitelendirilebilmesi için, mahkeme üyelerinin atanma usulü ve görev süreleri, dış baskılara karşı güvencelerin bulunup bulunmadığı ve söz konusu organın bağımsız bir görünümünün bulunup bulunmadığı hususları, diğer hususların yanı sıra (interalia) değerlendirilmelidir. [….] bir mahkemenin tertibinin tarafsızlığa ilişkin meşru şüpheleri gidermede yeterli güvenceleri sağlayıp sağlamadığının değerlendirildiği objektif test uyarınca mümkündür.[19]"

Bağımsızlık ve tarafsızlık bakımından dikkat edilmesi gereken husus en küçük bir iddianın dahi sıkı bir biçimde soruşturulması ancak nesnel kanıtlara ulaşılmadan ve başvurucu tarafından söz konusu hakemin taraf olduğu kurum, kişi, kuruluşlar le arasında bulunan illiyet bağını en azından makul görülebilecek bir silsile halinde somut delillerle ispatla-

---

[19] Objektif test: dışarıdan bir gözlemcinin bakış açısına göre bir hâkimin tarafsızlığına ilişkin kuşku bulunmasıdır.

ması gerekmektedir. Bu yöndeki soyut iddialar veya kapalı liste, finansör kuruluşlar, listede bulunacak hakemlerin seçimi vb. kabul görmüş genel kuralların bağımsızlık ve tarafsızlığı zedeleyeceği yönündeki iddiaların tek başına kabulü mümkün değildir.

Ancak AİHM'nin bu yöndeki görüşlerine rağmen kanaatimce CAS'ın Hakem Listesinin oluşumundaki dengesizlik sporcuların ilgili mahkemeye özgür iradeleri ile başvurmalarını da engeller niteliktedir. Dolayısıyla 300 kişilik CAS Hakemler listesinin seçiminde özellikle sporcu kuruluşları tarafından seçilen en azından 1/10 oranında (30 kişilik) bir hakem kitlesinin sporcuları temsilinin hukuki güvenlik ve adil yargılanma bakımından daha faydalı olacaktır. Söz konusu hakem listesinin kapalı liste olması ve CAS'ın çeşitli spor kuruluşları tarafından finanse ediliyor olmasının tek başına tarafsızlığı ve bağımsızlığı etkileyeceğini söylemenin doğru olmayacağı noktasında ise AİHM tarafından verilen ve tarafımca yukarda incelenen iki karardaki gerekçelerin yerinde olduğu düşüncesindeyim.

Aleni Yargılanma Hakkı – Savunma Hakkı

Bu başlık altında CAS ile ilgili en çok ileri sürülen argümanlardan biri; dosyaların açık duruşma ile incelenmesidir. Bir diğer konu ise; verilen kararların yayınlanıp yayınlanmaması sorunudur.

Açık duruşma yapılıp yapılmaması bakımından AİHM Pechstein kararında tahkim mahkemelerinin kural olarak kamuya kapalı olduğunu, gizliliğin tahkimde esas konumda bulunduğunu belirtmiş ancak açık/aleni duruşmanın adil yargılanma hakkı bakımından tahkim yargılamasında mutlak bir hak olarak aranmadığı, yalnızca gerçek kişiler hakkındaki teknik konularda duruşma yapılması gereceğini karara bağlamıştır.

Bunun haricinde açık duruşma ile ilgili olarak pek çok yazar ve AİHM tarafından yapılan genel ayrımda; taraflardan herhangi birinin dosyanın açık duruşma talebi olup olmadığına bakılması gerektiği yönündedir.

AİHM'de kararlarında başvuranın talebi üzerine duruşma yapılmamasının adil yargılanma hakkının ihlali olacağını belirtmiştir.

Pechsteim' ın, USU Disiplin Kurulu, CAS ve Federal Yüksek Mahkeme önünde görülen davalarda aleni duruşma olmamasına ilişkin yaptığı şikayette; Mahkeme söz konusu uyuşmazlığın kamusal önem taşıması durumunda, olağan mahkemelerde ve profesyonel disiplin kurullarında

açık duruşma yapılması gerekliliğini tekrarlamıştır. Nitekim Pechstein da CAS önündeki duruşmasının aleni olmasını özel olarak talep etmiştir. Aynı ölçüde Mahkeme, Başvurucuya doping kullandığı iddiasıyla uygulan cezanın esasının ve duruşma bağlamında yapılan tartışmanın kamusal önem taşıdığını ve kamusal denetime tabi olduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, CAS önündeki duruşmaların aleni olmaması sebebiyle 6. maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Kanaatimce de; tahkim yargılamalarının kapalı usulde olması gerekliliği bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedeni tahkimde sıkı bir şekilde aranan gizlilik şartının nedeni tarafların mahkemelere gitmek yerine hızlı ve prestijlerini sarsmadan uyuşmazlığın çözümünü sağlayabilmektir. Oysa CAS ve TFF gibi pek çok uluslararası kontrol mekanizması konumunda olan kuruluşun zorunlu tahkim olduğu göz önünde tutulursa ve yukarıda da açıklamış oluğumuz üzere özellikle daha güçsüz konumda bulunan sporcuların tabiri caizse bir işçi-işveren veya satıcı- tüketici ilişkilerindeki gibi bir güçlü-güçsüz ilişkisi söz konusu olduğu için sporcular bu kurumların yargı yetkisini kabul etmek zorunda kalmakta ve bu nedenle herhangi bir uyuşmazlık çıkması durumunda prestijleri ve mesleklerinin devamı ile ilgili verilecek kararda aleni yargılanmayı talep etmekte başka herhangi bir nedene gerek duyulmaksızın geçerli menfaatlerinin bulunduğunun kabulü gereklidir.

Bununla birlikte yukarıda değinmiş olduğum neden dışında da özelikle CAS tahkimlerinin spor hukuku alanındaki önemi nedeniyle özellikle diğer uluslararası kontrol mekanizmalarından olan diğer kurumlar haricinde de CAS yargılamasında uygulanan prosedürün kamuya açık yapılması hem CAS'ın güvenilirliği bakımından hem de spor hukukunda adaletin gerçek anlamda sağlanabilmesi bakımından daha faydalı olacaktır.

CAS tarafından verilen kararların yayımlanıp yayımlanmaması hususuyla ilgili olarak ise; CAS'ın Temyiz Tahkimi olarak baktığı (yani ikinci derece tahkim mahkemesi olarak gördüğü) şike, doping vb. toplumsal konularda kararlar yayımlanır. Bunun dışında kalan (yani CAS'ın ilk derce tahkim olarak gördüğü dosyalar ile ikinci derece tahkim olarak görmekle birlikte toplumsal olmayan konuları içeren) dosyalarda ise gizlilik esastır görüşü hakimdir.

Ancak kanaatimce kararların sadece toplumsal konuları ilgilendirdiği ölçüde değil, tamamıyla paylaşılması gerekmektedir. Tahkime başvuran

tarafların gizliliği ve prestijinin korunması bakımından taraf isimlerinin kararların yayımı sırasında gizlenmesi mümkündür.

Kararların yayımı hususu hem hukuki güvenliği sağlamak bakımından hem de bir spor hukuku içtihadı oluşturulabilmesi ve spor hukuku alanında akademik çalışmaların artırabilmesi bakımından da yararlı olacaktır.

Bu husus aynı zamanda tarafların etkin bir savunma hazırlayabilmesi bakımından da gereklidir. Hukuki güvenlik ve hukukun üstünlüğü ilkesinin en önemli işlevi tarafların hangi mahkemede, kimin tarafından ve hangi uygulama usullerine göre yargılanacaklarını, yargılamada hangi hukuk kurallarına dayanılacağı, ne ile suçlandığı, suçlandığı konu ile ilgili karşılaşabileceği yaptırımların neler olduğunu ve aynı tarzdaki olaylarda mahkemenin görüşünün ne olduğunu bilerek kendi geleceğinin nasıl olduğunun belirlenebilir ya da en azından tahmin edilebilir olmasını isteme hakkı bulunmaktadır. Bu nedenlerle söz konusu tahkim kararlarının yayımı kişilerin hukuki güvenliği, adil yargılandıklarına ilişkin kendilerinde oluşacak güven (yargı organının görünümü itibariyle de bağısız tarafsız ve adil olacağına olan inanç) bakımından kritik önem arz etmektedir.

Aslında bahsettiğim bu 'yargı organının görünüm itibariyle de adil olması' kavramına AİHM'nin TFF Tahkim Kurulu ile ilgili verdiği ve henüz çok yeni olan Ali Rıza vd. kararında da değinilmektedir: "….görünümlerin dahi belirli bir önem taşıdığı söylenebilir, diğer bir ifadeyle "adaletin yerine getirilmesi yetmez, yerine geldiğinin görünür olması da gereklidir." Burada risk altında bulunan değer, mahkemelerin demokratik bir toplum düzeni içinde kamuda tesis etmesi gereken güvendir."

AİHM'nin Ali Rıza ve Diğerleri - Türkiye İsimli 28.01.2020 tarihli Kararın İncelenmesi

Karar TFF Tahkim Kurulu tarafından yapılan yargılamaların adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği ve kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgilidir. Bu kapsamda AİHM TFF Tahkim Kurulunun tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin yaptığı incelemede "[…] Mahkeme ilk olarak, başvuruculaların şahsi davalarının görüldüğü zaman diliminde Tahkim Kurulu'nun "yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme" olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini belirlemeli-

dir.[20] […..]Tahkim Kurulu üyelerinin, Başkan'ın tavsiyesi üzerine Yönetim Kurulu tarafından atandığı görülmektedir. Üye adaylarının TFF mevzuatında belirtilen niteliklere sahip olması durumunda, Tahkim Kurulu'nda kimin görev yapacağının seçilmesinde Yönetim Kurulu'nun sınırsız bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, üyelerin Yönetim Kurulu tarafından atanması olgusunun tek başına objektif tarafsızlığa ilişkin şüphe uyandırmak için yeterli olmadığı görüşündedir. Bu itibarla Mahkeme, üyelerin görevlerini yerine getirirken bir baskıya maruz bırakılmaması, hiçbir talimat almaması ve görevlerini tam bir bağımsızlıkla yerine getirmesi şartları sağlandığı takdirde, bir mahkemenin üyelerinin atanması şeklinin tek başına o yargı organının bağımsızlığına ve tarafsızlığına zarar vermeyeceğini tekrarlamaktadır (bkz. Zolotas v. Yunanistan, no. 38240/02, § 24, 2 Haziran 2005). Mahkeme, başvuruculaların şahsi davalarını karara bağlayan Tahkim Kurulu üyelerinin Yönetim Kurulu'ndan talimat aldığı ya da baskıya maruz bırakıldığı yönünde bir şikâyet bulunmadığını not etmektedir. Böyle bir talimat ya da baskı durumu dava dosyasından da anlaşılmamaktadır. Mahkeme bu sebeple, Tahkim Kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken gerekli bağımsızlık mertebesine sahip olup olmadığını değerlendirebilmek için yeterli güvencelerin bulunup bulunmadığını inceleyecektir.Mahkeme ilk olarak Genel Kurul ve Yönetim Kurulu oluşum ve tertibini, mülga ve güncel hukuki çerçeve uyarınca değerlendirecektir.İncelemelerin yapıldığı zaman aralığında futbol kulübü temsilcileri Genel Kurul'un çoğunluğunu oluşturmaya devam etmiştir. Ek olarak, her iki başvurucu ile ilgili incelemelerin yapıldığı zaman diliminde yürürlükte olan TFF kuralları uyarınca, emekli futbolcu ve hakemlere ek olarak futbolcu ve hakem dernekleri başkanlarının da Genel Kurul toplantılarına katılması ve oy kullanması mümkündür. Mahkeme aynı değerlendirmelerin Yönetim Kurulu'na da uygulanacağı kanaatindedir. Mahkeme'nin görüşüne göre söz konusu madde, her ne kadar futbol kulüplerinde geçmiş deneyimi bulunma halinin hiçbir zaman ön şart olarak kabul edilmemiş olmasına rağmen, Yönetim Kurulu'nun her zaman ağırlıklı olarak futbol kulübü üyelerinden ve yöneticilerinden oluştuğunu tasdik etmektedir. Kulüpler haricinde futbolun menfaatini temsil edebilecek kişiler, Yönetim Kurulu'nda her zaman için azınlıkta kalmıştır.[….] Mahkeme sırada

[20] Bknz.AİHM'nin Mutu ve Pechstein kararları

Tahkim Kurulu üyelerinin görev süresini inceleyecektir. Mahkeme, TFF mevzuatının görev süresi için belirli bir süre öngörmediğini ve görev süresinin Yönetim Kurulu ve Başkan ile aynı olduğunun belirtildiğini not etmektedir. Mahkeme ayrıca, Tahkim Kurulu üyelerinin görev sürelerinin bitiminden önce yerlerine yeni üye görevlendirilmesini ya da görevden alınmalarının, üyeler istifa etmedikçe veya çekilmiş sayılmadıkça TFF kuralları uyarınca yasaklandığını not etmektedir. Üyeler her ne kadar görev süresine ilişkin güvenceden yararlansalar da, üyelerin görev süresi Yönetim Kurulu üyelerinin süresi ile sınırlanmıştır ve bu durum Tahkim Kurulu'nu bir yürütme organı olan Yönetim Kurulu'nu haksız şekilde aynı hizaya sokmaktadır, bu sebeple Sözleşme'nin 6. Maddesi ile öngörülen bağımsızlık ve tarafsızlık konusu gündeme gelmektedir. [….]Tahkim Kurulu üyelerinin katıldıkları her müzakere başına ücret almaları ve masraflarının TFF yürütme organı tarafından karşılanması olgularının, özleri itibariyle, Tahkim Kurulu'nun bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğunu sonucuna varılmasında yeterli değildir. [….] taraflarca bir Tahkim Kurulu üyesinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına karşı çıkılması durumunda, izlenmesi gereken özel bir usulün TFF tarafından düzenlenmemiş olduğu görülmektedir. Ayrıca kurallar bu durumda hangi organın konuya ilişkin karar vereceğini belirtmemektedir (kıyaslama ve karşılaştırma için, Mutu ve Pechstein, yukarıda alıntılanmıştır). Yukarıdaki tespitler ışığında, Mahkeme Yönetim Kurulu ve Tahkim Kurulu arasında bir dizi güçlü organizasyonel ve yapısal bağlantının bulunduğunu fark etmektedir. Bu her ne kadar iki organ arasında hiyerarşik bir ilişki bulunduğunu ifade etmese de, Yönetim Kurulu'nun Tahkim Kurulu'nun işleyişi üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Spor için Tahkim Kurulu örneğinde olduğu gibi, zorunlu tahkim organlarının bağımsızlık ve tarafsızlığının değerlendirilmesi için Mahkeme sırada, Tahkim Kurulu üyelerinin, gerek objektif gerek sübjektif olarak, ilgili incelemelerin kaçınılmaz şekilde bir tarafı olan profesyonel spor organizasyonlarına karşı (vis-à-vis) bağımsız ve tarafsız olarak görülüp görülemeyeceğini inceleyecektir. Sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak, Mahkeme ilk başvurucunun iddialarının kritik noktasının, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu içinde kulüpler ve oyuncular arasındaki yapısal eşitsizlik sebebiyle Tahkim Kurulu üyelerinin futbol kulüplerine yönelik örtük bir yanlılık barındırması olduğunu not etmektedir. Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'nun oluşumuna ilişkin tespitler

dikkate alındığında (yukarıda belirtilmiştir). Mahkeme, Tahkim Kurulu tarafından sözleşmeden kaynaklanan uyuşmazlıklar için verilen kararlarda oyuncuların kulüplerle aynı seviyede temsilden yararlanmaması durumunun kulüpler lehine karar sonucunu değiştirebileceği yönünde görülebileceği kanaatindedir.Bu itibarla Mahkeme ilgili zaman dilimi içinde, başvurucunun davası için karar veren bütün Tahkim Kurulu üyelerinin Yönetim Kurulu tarafından atandığını ve Yönetim Kurulu'nun ağırlıklı olarak futbol kulübü eski yöneticileri ve üyelerinden oluştuğunu vurgulamaktadır.Yukarıdakiler ışığında, Yönetim Kurulu'na Tahkim Kurulu'nun oluşumu ve işleyişi üzerinde tanınan geniş yetkiler temelinde Tahkim Kurulu'nun yukarıda resmedilen yapısal eksiklikleri göz önüne alındığında, Mahkeme, Tahkim Kurulu üyelerini dış baskılardan, özellikle Yönetim Kurulu'ndan koruyacak uygun güvencelerin bulunmaması sebebiyle, başvurucuların Tahkim Kurulu üyeleri tarafından davalarına gerekli bağımsızlık ve tarafsızlıkla yaklaşabileceklerine ilişkin makul bir şüphe duyabilecekleri kanaatindedir. Sonuç itibariyle Sözleşme'nin 6. Maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir." şeklinde karar verdiği görülmüştür.

Bu karar nasıl yorumlanmalıdır.Öncelikle burada TFF'nin yapısından kaynaklı bir ihlalin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.Mahkeme öncelikle Tahkim Kurulunun görünüşte bağımsızlık ve tarafsızlığını etkileyen herhangi bir basıya maruz kalıp kalmadığı veya herhangi bir yerden talimat alıp almadığını incelemiş somut bir ispata dosya kapsamında ulaşamadığından TFF Tahkim Kurulunun yapısını ve bir yargı organının sahip olması gereken yeterli güvencelerle donatılıp donatılmadığını inceleme yoluna gitmiştir.

Bu kapsamda öncelikle değerlendirilen husus Tahkim Kurulu üyelerinin TFF Yönetim Kurulu tarafından atanması olmuştur. Mahkeme tarafından bu durum tek başına tarafsızlığa ve bağımsızlığa gölge düşüren bir husus olarak kabul edilmese dahi kanaatimce Tahkim Kurulunun yürütme işlevi gören Yönetim Kurulu yerine hem yapı itibariyle hem de yürüttüğü işlevler nedeniyle daha homojen ve bağımsız olan Genel Kurul tarafından atanması yerinde olacaktır.

Mahkeme tarafından Yönetim Kurulunun oluşumu incelenmiş ve kulüp üye ve yöneticilerinin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Her ne kadar bazı kesimlerce Yönetim Kurulunun yapısındaki bu dengesizliğin kulüpler arasındaki rekabetten kaynaklandığı iddia ediliyorsa da; kulüp-

ler arasındaki rekabet kulüp ile sporcular arasındaki uyuşmazlıkları etkilememekte ve rekabetin sporcuların temsili bakımından yapılan insan hakkı ihlallerini engelleyecek nitelikte değildir.

Yine Mahkeme bir diğer kriter olarak Tahkim Kurulunun görev süresini irdelemiş ve her ne kadar görev süresi yönünden bazı teminatlara sahip bulunsalar da Yönetim Kurulu ile aynı süreye tabi tutulduklarını tespit etmiştir. Bu durum Tahkim Kurulunu sanki Yönetim Kurulunun bir uzantısı haline getirmekte tabiri caizse birlikte geldik birlikte gideriz düşüncesine neden olmaktadır. Bir yargı organı ve yürütme organı arasında görev süresi gibi en temel teminatlardan biri ile ilgili bağlantının bulunması yargı işlevini yerine getiren hakim/hakemlerin kendilerini güvende hissetmemelerine ve yeterli teminat altında bulunmadıklarını düşünmelerine neden olacaktır. Mahkeme tarafından da bu durum 'Tahkim Kurulu'nu bir yürütme organı olan Yönetim Kurulu'nu haksız şekilde aynı hizaya sokmaktadır. […]Mahkeme Yönetim Kurulu ve Tahkim Kurulu arasında bir dizi güçlü organizasyonel ve yapısal bağlantının bulunduğunu fark etmektedir. Bu her ne kadar iki organ arasında hiyerarşik bir ilişki bulunduğunu ifade etmese de, Yönetim Kurulu'nun Tahkim Kurulu'nun işleyişi üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir.' şeklinde ifade edilerek bu durumun Tahkim Kurulunun bağımsızlığına ve tarafsızlığına gölge düşürecek nitelikte olduğunun altını çizmiştir.

Burada TFF Tahkim kurulunun bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından yapılmış bir inceleme söz konusu olmuştur. TFF Tahkim Kurulunda yapılan yargılamanın savunma hakkını ve hukuki dinlenilme hakkını ihlal edip etmediği ile ilgili inceleme AİHM önündeki bir başka başvuruya konu edilmiş ancak AİHM tarafından henüz bu başvuruya ilişkin karar verilmemiştir. Aslında AİHM tarafından verilen bu karar yukarıda vermiş olduğum bilgiler ve Mahkemenin CAS ile ilgili olarak daha önce vermiş olduğu kararlar ile birlikte değerlendirildiğinde şaşırtıcı değildir. TFF Tahkim Kurulunun bağımsız ve tarafsız olabilmesi için tüm yargı işlevini gören organlar gibi yürütmeden yani TFF Yönetim Kurulundan tam bağımsız olması gerektiği açıktır. Bununla birlikte Anayasamız tarafından zorunlu tahkim merci haline getirilen ve kararları herhangi başka bir üst yargı merciine götürülemeyen Tahkim Kurulunun sporun tüm süjelerini eşit bir şekilde temsilinin gerektiği ve tıpkı devlet mahkemelerinde olduğu gibi hakimlik teminatını sağlaması yani ücret, görev süre-

si, göreve atanma ve görevden alınamama vb. hususlarda güvence altına alınması ve yürütme görevini yerine getiren Yönetim Kurulu yerine daha adilane bir dağılıma sahip olan Genel Kurul tarafından atanması yerinde olacaktır.

Burada her ne kadar AİHM tarafından bu kararda değerlendirilmemiş olsa da adil yargılanma hakkı ile yakından ilişkili bulunan ve daha önce CAS kararları bakımından da değerlendirmiş olduğum verilen kararların yayımlanması hususuna tekrar değinmek istiyorum. TFF Tahkim Kurulu kararları yayımlamamakta ve gerekçeleri de açıklanmamaktadır. Oysa TFF Tahkim Kurulu kararlarının gerekçeleri ile birlikte yayımlanması Türkiye'ye ait bir spor hukuku içtihadı oluşması, yargılamanın adil olup olmadığının spor camiası tarafından değerlendirilebilmesi, taraf savunmalarının yeterince irdelenip irdelenmediği, kararın usulüne uygun gerekli maddeler ve taraf iddialarına ait bütün hususlar aydınlatılarak verilip verilmediğinin denetlenebilmesi, aynı durumda olan herkese eşit ve adil kararlar verildiğine ilişkin bir ispat olması, söz konusu olaylarda hangi durumların ne şekilde ele alındığının neyin ihlal sayılıp hangi davranışların yaptırım gerektirmediğinin somut olarak anlaşılabilmesi ve hukukun kanunlar ile ayrıntılı bir şekilde belirleyemediği gri alanları aydınlatacak ışıklar olabilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Mahkeme kararlarının gerekçeli olarak yazılması şu nedenlerle önemlidir: "Gerekçe, hakimin (mahkemenin) tespit etmiş olduğu maddi vakıalar ile hüküm fıkrası arasında bir köprü görevi yapar. Gerekçe bölümünde hükmün dayandığı hukuki esaslar açıklanır. Hakim, tarafların kendisine sundukları maddi vakıaların hukuki niteliğini (hukuk sebepleri) kendiliğinden (re'sen) araştırıp bularak hükmünü dayandırdığı hukuk kurallarını ve bunun nedenlerini gerekçede açıklar.Hakim, gerekçe sayesinde verdiği hükmün doğru olup olmadığını, yani kendini denetler. Üst mahkeme de, bir hükmün hukuka uygun olup olmadığını ancak gerekçe sayesinde denetleyebilir. Taraflar da ancak gerekçe sayesinde haklı olup olmadıklarını daha iyi anlayabilirler. Bir hüküm, ne kadar haklı olursa olsun, gerekçesiz ise tarafları doyurmaz (Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı 6100 sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış, 22 Baskı, Ankara 2011, s.472). Anayasa'nın 141. maddesi gereğince bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olması gereklidir. Gerekçenin önemi Anayasal olarak hükme bağlanmakla

gösterilmiş olup gerekçe ve hüküm birbirine sıkı sıkıya bağlıdır."[21] Bu bağlamda TFF Tahkim Kurulu ve CAS tarafından verilen kararların gerekçeleri ile birlikte yayımlanması gerektiği düşüncesinde olduğumu yinelemek isterim.

SONUÇ

Özerk bir disiplin olduğu kabul edilen spor hukukuyla insan hakları/temel haklar arasında kaçınılmaz olarak sıkı bir ilişki bulunmaktadır. İnsan hakları/temel haklar, spor hukuku bakımından da geçerlidir. Ulusal federasyonlar ve/veya tahkim kurulları bünyesindeki yargısal veya yarı-yargısal süreçlerde insan hakları/temel haklar dikkate alınmalıdır. İnsan hakları insanların sadece insan olmalarından kaynaklanan haklardır. Bu nedenle kişiler sahip oldukları bu haklarından kendi rızaları olsa dahi vazgeçemezler. İnsan haklarının temeli olan insan onuru kavramı spor hukukunun özerk yapısından ve sporun iç dinamiklerinden daha önde tutulması gereken bir değer olup ihlalleri halinde ihlali gerçekleştiren kişi, kurum ve kuruluşlara gerekli yaptırımların uygulanması gerektiği hukukun temel ve evrensel ilkeleri bakımından açıktır.

Söz konusu ihlali gerçekleştiren spor örgütlerinin bu ihlallerinden hukuki açıdan tabi oldukları ve fiilli olarak bulundukları devletlerin bu kurumları denetim ve gözetim sorumluluğu söz konusu olduğundan yapılan ihlallerden de yine bu devletlerin AİHM nezdinde sorumlu olacağı AİHM tarafından tartışma konusu bile edilmeksizin kabul edilmiştir.

Bununla birlikte TFF federasyonu özelinde yukarıdaki açıklamalarımızda dikkate alındığında; TFF Tahkim Kurulunun yapısal bir değişim ve dönüşüme gitmesi gerektiği açıktır. AİHM'nin vermiş olduğu son karar ile birlikte Tahkim Kurulundaki yapısal değişim gerçekleşmediği ve Kurul bağımsızlık ve tarafsızlığı hem işlevsel hem de görünüm itibariyle sağlamadığı sürece verdiği tüm kararlar bakımından tartışılmaya ve AİHM'ne başvuru konusu olmaya devam edecek bu da ülkemizin tazminat yükümlülüğü ile karşı karşıya kalmasına neden olacaktır.

Bağımsızlık ve tarafsızlığın yanı sıra TFF Tahkim Kurulunun savunma ve aleni yargılanma hakkı bakımından da adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine ilişkin AİHM'ne yapılmış ve hali hazırda Mahkeme tara-

---

[21] Yargıtay 8.Hukuk Dairesi Karar Tarih:2012 Esas No:2012/5106 Karar No:2012/6952

fından değerlendirilen başvurudan ihlal kararı çıkması durumunda bu hususlarla ilgilide düzenlemeye gidilmesi gerekeceği açıktır.

Söz konusu düzenlemelerin ne düzlemde olacağı ile ilgili özellikle AİHM tarafından Federasyona yol gösterildiği görülmekte kanaatimce de; TFF Tahkim Kurulunun öncelikle Yönetim Kurulundan bağımsızlaştırılması, Genel Kurul tarafından seçilmesi, görev sürelerinin Yönetim Kurulundan bağımsız olarak belirli bir süre (kanaatimce 5 yıl[22]) olacak şekilde belirlenmesi, Kurulun tamamıyla spor hukukunda uzmanlığa sahip hukukçular tarafından oluşması, belirli bir sayıya sahip bir kurul şeklinde değil CAS sisteminde olduğu gibi liste yöntemi ile Tahkim sisteminin de yapısına uygun olarak taraflar tarafından listeden hakem seçimi yapılması imkanının sağlanması, kararların mutlaka TFF'nin sitesinde kısa gerekçeleri ile birlikte yayımlanması, taraf savunmalarının mutlaka yazılı olarak alınması ve karar gerekçesinde kısaca bunlara değinilmesi, taraflardan herhangi birinin duruşma talebi olması halinde AİHM tarafından CAS için yapılan ve yukarıda ayrıntılı olarak açıklamış olduğum 'teknik konu' ayrıma gidilmeksizin duruşma yapılması, duruşma yapılmasına karar verilmesi halinde yapılan duruşmaların mutlaka aleni yapılması gerekmektedir.

Burada duruşma talebi olması halinde duruşma yapılması gerektiğine ilişkin önerimi ayrıca açıklamak gereği duyuyorum. Şöyle ki; TFF Tahkim Kurulu tarafından verilen sportif cezalar ile ilgili duruşma yapılması spor hukukunun hız gerektirmesi (maçların birbirine yakın olması,

---

[22] Kişisel kanaatimin neden bu yönde olduğunu açıklamak gerekirse; Bir yargı görevi gören bu Kurulun hakemlerinin görev sürelerinin belirli ve önceden bilinir şekilde düzenlenmesi AİHM tarafından mahkemelerin bağımsızlığı bakımından özellikle vurgulanan bir husus olmakla beraber hakemlik sürelerinin 5 yıl olmak üzere 1 kez 2 yıllığına daha uzatılabilmesi kaydıyla toplamda 7 yılı geçmemesi gerektiği yönünde olmasının ise en önemli nedeni spor hukukunun gelişen, değişen yapısı göz önünde tutulduğunda daha uzun süreli hakemliklerin gelişmeyi engelleyebileceği ve olayların hep aynı bakış açısıyla çözümlenmesine neden olabileceği endişesidir. Elbette istikrar önemlidir ancak çok uzun süreler aynı konumda aynı insanların bulunması muhakkak ki farklı bakış açılarına engel olacak hukukun ve özellikle de spor hukukunun yoruma ve içtihat geliştirilmesine yani gelişip dönüşmesi gereğine engel teşkil edebilecektir. 5 yıldan daha kısa bir süre olan görev yaşamının ise aslında tam tersi neden olan 5 yıldan daha az bir sürenin o alanda belli başlı konularda oluşturulması gereken içtihatların bir türlü oluşturulamayarak hukuki güvenliğin 2 belki 3 yılda bir sürekli olarak değişen aynı konulardaki farklı kararlarla sarsılması endişesinden kaynaklanmaktadır.

verilen veya verilmeyen sportif cezaların geri dönüşünün ve telafisinin zor veya mümkün olmaması) nedeniyle kanaatimce de mümkün değildir. Ancak Kurul tarafından verilen disiplin cezaları ile ilgili olarak taraflardan herhangi birinin yaptığı duruşma talebinin kabulü gerektiği ve duruşmanın da en kısa süre içerisinde (kanaatimce izlenmesi gereken usul şöyledir: savunma dilekçelerinin 3 gün içerisinde verilmesi, verilen savunma dilekçeleri ile birlikte duruşma talebinin ileri sürülmesi ve şayet duruşma talebi söz konusu ise en geç dilekçenin Kurula ulaşmasını takiben 2 gün içerisinde Kurul tarafından duruşmanın gerçekleştirilmesi) gerçekleştirilmesinin yerinde olacağı düşüncesindeyim.

Günümüzde spor yönetim ve denetimini gerçekleştiren özellikle uluslararası kurum, kuruluş ve federasyonlar tarafından da sporda insan hakları ve özellikle adil yargılanma hakkı, sporcu sağlığı, ırkçılık, şiddet olayları ve cinsiyet eşitsizliği ile ilgili önemli adımlar atılmakta olunduğu görülmektedir. Ancak hala ciddi eksiklikleri bulunan spor ve insan hakları ilişkisinin geliştirilmesi gerektiği bilinen bir gerçektir. Temennim, ülkemiz tarafından ileriki yıllarda daha da büyük önem arz edecek olan spor, spor hukuku ve insan hakları ilişkisinin daha etkili bir işleve kavuşturulabilmesidir.

KAYNAKÇA

GÜRTEN, Kadir, ERENEL, Ege, LEX SPORTIVA: SPOR HUKUKUNUN KÜRESELLİĞİ, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:3 Sayı:1, 2012

GEMALMAZ, Burak, GÜNEY, Emir, https://www.socratesdergi.com/fifa-dunya-kupasi-ve-insan-haklari

GEMALMAZ, Burak, Sporda Hak İhlalleri ve Denetim Çalıştay Raporu, T.C. Kamu Denetçiliği Kurumu, 2 MART 2018, ANKARA

BERK, Kahraman, TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONUNUN TÜRK İDARE TEŞKİLATI İÇİNDEKİ YERİ

DEVECİOĞLU, Sebahattin, TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU'NUN ÖZERKLİĞİ, Fırat Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:VIII,Sayı:3, s.49-58 2003

YAZICIOĞLU,Alara Efsun, Karar incelemesi: Pechstein kararı

GÜNEY, Emir, Türkiye Futbol Federasyonu İdari ve Hukuki Yapılanma, Spor Hukuku & Yönetimi, 15.12.2019

ÖDER, Burak, Sporda İdare Hukuku, Özerklik ve Bağımsızlık (İdari teşkilatlanmanın ve sportif teşkilatlanmanın genel değerlendirmesi), 15 Aralık 2019, Kadir Has Üniversitesi

ÇAL,Sedat, Kamu Hizmeti Kavramı Üzerine Kimi Düşünceler

https://anayasagundemi.com/2020/02/12/ihamin-ali-riza-ve-diğerleri/

https://hukuktar.org/2018/12/06/avrupa-insan-haklari-mahkemesinin-mutu-pechstein-karari/

https://sporvehukuk.net/2018/10/02/aihm-casa-destek-verdi/

https://www.dw.com/tr/uefan%C4%B1n-euro-2024-raporunda-insan-haklar%C4%B1-vurgusu/a-45596963

SPOR FEDERASYONLARINDA GENEL KURULUN İBRA KARARININ HUKUKİ SORUMLULUĞA ETKİSİ

Dr. Dr. Öğr. Üyesi Ümit ORHAN*

* Hukukçu, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi,
Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı.

ÖZET

Ülkemizde spor faaliyetlerinin yönetimi spor federasyonları ve Gençlik Spor Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Spor Federasyonu yönetimleri bu faaliyetler sırasında doğal olarak bir takım harcamalar yapmaktadır. Federasyon yönetimlerinin görev süreleri sona erdiğinde ve mali genel kurullarında federasyon genel kurulu toplanmaktadır. Bu toplantının gündemlerinden biri de federasyonun organlarının ibrasıdır. İbra, sözlükte "aklama, temize çıkarma" olarak karşılık bulmaktadır. İbra, bazı ticaret şirketlerinde, derneklerde, federasyonlarda ve benzer yapılarda görev yapan kurulların görev yaptıkları kuruma karşı sorumlulukları açısından da başvurulan bir yöntemdir. Türk Spor Mevzuatında da ibra kavramının tanımı yapılmamıştır. İbra, ilgili düzenlemelerde federasyon genel kurullarının görevleri arasında sayılmıştır. Bunun yanında ibra edilmeme kararının sonuçları sayılmıştır. Yargı kararlarına göre ibranın, Türk Spor Federasyonlarının pratiğinde borcu sona erdirici, yöneticileri sorumluluktan koruyucu özelliği haizdir. Sorumluluk sadece yönetim ve denetim kurulu üyeleriyle sınırlı değildir. Kararlar federasyonun idari teşkilatını da kapsamaktadır. Çalışmada ayrıca bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler:*Spor hukuku, spor federasyonları, yönetim kurulu, ibra, sorumluluk.*

THE EFFECT OF THE GENERAL COMMITTEE'S ACQUITTAL DECISION ON THE LEGAL LIABILITY IN SPORTS FEDERATIONS

ABSTRACT

The management of sports activities in our country is carried out by sports federations and Ministry of Youth and Sports. Sports Federation administrations naturally make some expenses during these activities. When the term of federation board expires, the general assembly of the federation is held. One of the agendas of this meeting is the acquittal of the bodies of the federation. The acquittal finds a response in the dictionary as "laundering, clearing". The acquittal is also a method used in terms of the responsibilities of the boards operating in some trade companies, associations, federations and similar structures for the institution they serve. In the Turkish Sports Legislation, the concept of the acquittal is not defined. The acquittal was counted among the duties of the federation general assemblies in the relevant regulations. In addition, the results of the decision not to be acquitted were counted. According to the judicial decisions, the acquittal has the feature of terminating the debt and protecting the boards from responsibility in the practice of the Turkish Sports Federations. Responsibility is not limited to members of the board of directors and auditors. The decisions also include the administrative organization of the federation. Some suggestions were also made in the study.

Key words: *Sports Law, sports federations, board, acquittal, liability.*

1. Temel Kavramlar

1.1. Spor Federasyonları

Ülkemizde bağımsız spor federasyonları 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununa[1] eklenen ek madde 9[2] ile düzenlenmiştir. Buna göre; spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek, gelişmesini sağlamak, sporcu sağlığı ile ilgili konularda gerekli önlemleri almak, teşkilatlandırmak, federasyonu uluslararası faaliyetlerde temsil etmek ve Tahkim Kurulu kararlarını uygulamakla görevli ve yetkili, özel hukuk hükümlerine tabi olarak kurulmaktadırlar. Bu kurumlar, Cumhurbaşkanı kararı ile kurulur ve kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanır (Ek m.9/1). Çoğu spor dalı faaliyetlerini bu federasyonların çatıları altında devam ettirmektedirler. Türkiye Futbol Federasyonu ise ayrı bir Kanunla[3] düzenlenmiştir. Bu Kanunun amacı ise; her türlü futbol faaliyetlerini milli ve milletlerarası kurallara göre yürütmek, teşkilatlandırmak, geliştirmek ve Türkiye'yi futbol konusunda yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek üzere, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip, özerk Türkiye Futbol Federasyonunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektir (m.1).

1.2. Genel Olarak İbra Kavramı

İbra, sözlükte "aklama, temize çıkarma" olarak karşılık bulmaktadır[4]. Borçlar Hukukunda ibra, borçluyu borcu ifa etmeden borçtan kurtarmak hususunda alacaklı ile borçlunun anlaşmasıdır. Diğer bir ifade ile alacaklının borçlu ile yaptığı bir sözleşmeyle alacağından vazgeçerek borçluyu borçtan kurtarmasıdır[5].

Öğretide ibra tanımı ise şöyledir: *"İbra, alacaklının ivazlı veya ivazsız olarak alacağının tamamından veya bir kısmından borçlu lehine feragat*

---

1 RG. 28.05.1986, 19120

2 RG. 04.03.2004-5105/2 md.

3 5894 Sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, RG 16.05.2009, 27230.

4 Türk Dil Kurumu, https://sozluk.gov.tr/?kelime= (E.T.:20.01.2020).

5 OĞUZMAN M. Kemal / ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler,C:1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s.574; TEKİNAY Sulhi/ AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Haluk / ALTOP Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1993, s.985; TUNÇOMAĞ Kemal, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1976, s.1172; EREN Fikret, Borçlar Hukuku, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010, C.III, s.469.

etmesi, daha doğrusu itfa edilmiş gibi kabul eylemesidir[6]*".* İbra alacaklı yönünden alacağın ve borçlu yönünden borcun doğrudan doğruya ve kesin olarak ortadan kalkmasını sağlar. Kısmi ibrada borcun ibra edilen kısmı tam ibrada ise borcun tamamı sona ermiş olur[7].İbra borç ilişkisini değil, sadece münferit borcu sona erdirmektedir. İbra ile borç kendiliğinden sona ermez. Tarafların borcun sona ermesini sağlayacak bir başka işlem de yapmaları gerekir. Bu hukuki işlem, sona erecek borcun taraflarının borcun sona ermesi hususunda yaptıkları bir sözleşmedir[8].

İbra, bazı ticaret şirketlerinde, derneklerde, federasyonlarda ve benzer yapılarda görev yapan kurulların görev yaptıkları kuruma karşı sorumlulukları açısından da başvurulan bir yöntemdir.

2. Yasal Düzenleme ve Hükümleri

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK), 2012 yılında yürürlüğe girene kadar ibra kavramı ile ilgili Borçlar Kanunumuzda bir düzenleme bulunmamaktaydı. 818 sayılı Borçlar Kanununun kaynağını oluşturan İsviçre Borçlar Kanununun 115'inci maddesinde ibra düzenlenmiştir. Borçlar Kanununa her nasılsa alınmayan ibranın, öğreti ve uygulamada borcu sona erdiren sebeplerden biri olduğuna duraksama bulunmamaktadır. Sistematik bir eksikliği gidermek amacıyla, ibranın yeni bir madde olarak Kanuna alınması uygun görülmüştür[9]. Bu açıdan ibra, mevzuatımıza yeni getirilen düzenlemelerden biridir. İbra konusunda söz konusu boşluk TBK öncesi dönemde yargı kararları ile doldurulmuştur. İbra kavramı esas olarak TBK'nın 132'nci maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, *"borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir."* Yasal düzenlemenin lafzından da anlaşılacağı üzere ibra, tek taraflı bir hukuki işlem değil, iki taraflıdır, bir sözleşmedir. Dolayısıyla geçerli

---

6 BERKİ, Şakir, Borçların Sükûtu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, Y. 1955, s. 237; ÇİL Şahin, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, Legal, İstanbul, 2006, s. 5.

7 REİSOĞLU Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2008, s. 360.

8 İZMİRLİOĞLU Ayça, 6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname, Journal of Yaşar University, Cilt 8, Sayı Özel, 2013, s.1460.

9 DİNÇ Mutlu, Türk Borçlar Kanunu, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2012, s.162; BAŞÖZ Lütfü / ÇAKMAKÇI Ramazan, Türk Borçlar Kanunu, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.180.

bir sözleşme için kanunun aradığı asgari şartları da içermesi beklenir. Buna göre geçerli bir sözleşmeden bahsedebilmek için aranan tarafların ehil, tarafların irade beyanlarının sağlıklı olması, sözleşmenin konusunun kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, genel ahlaka ve kişilik haklarına aykırı, konusunun imkânsız olmaması ve muvazaanın bulunmaması gerekmektedir. Yine sözleşmenin kurulması için gerekli öneri ve kabulün bulunması gerekmedir.Türk Borçlar Kanunu 131'inci maddesindeki mevcut düzenleme ibra sözleşmesinin şekli konusunda bir hüküm içermektedir. Buna göre ibra sözleşmesi bir şekle tabi değildir. Dolayısıyla taraflar yapacakları ibra sözleşmesini diledikleri şekilde yapabileceklerdir. Üzerinde durulması gereken diğer bir husus da ibranın alacak hakkını ortadan kaldıran borç doğuran bir işlem değil, bir tasarruf işlemi niteliğinde olduğudur[10]. Tasarruf işlemleri doğrudan malvarlığını etkileyen işlemlerdir. Bu işlem sonucunda kişinin malvarlığında aktifinde bir artma veya azalma olur[11]. Dolayısıyla geçerli bir ibradan bahsedebilmek için alacaklı olan tarafın fiil ehliyetinin yanı sıra alacak üzerinde tasarruf yetkisinin de bulunması gerekir.

Taraflar arasında yapılan ibra borcu sona erdirir. TBK 131'inci maddesi, *"asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olur"* hükmü gereği ibra ile sona erdirilen borca bağlı olan rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olacaktır. Buna karşılık ibra edilen borç fer'i bir borç ise asıl borç devam eder. Örneğin, ibra bir alacağın hesaplanan faizine yönelik olarak yapılmışsa sona eren borç sadece faize ilişkin feri borç olacak, asıl borcun varlığı bu anlaşmadan etkilenmeyecektir. Buna ilaveten şunu da hatırlatmakta fayda vardır ki TBK 166'ncı maddesi 3 üncü fıkrası hükmüne göre de alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır.

İbra, Ticaret Hukuku'nda da sıkça kullanılan bir kavramdır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda[12] da (TTK) ibranın tanımına ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte, ticaret şirketlerinde sorumlulukla alakalı

---

10 OĞUZMAN / ÖZ, s.577; TEKİNAY / AKMAN / BURCUOĞLU / ALTOP, s.987; KILIÇOĞLU, s.631; REİSOĞLU, s.360.

11 GÖZLER Kemal, Hukukun Temel Kavramları, Ekin Yayıncılık, B:12, Bursa, 2014, s.148.

12 RG, 14.02.2011, 27846.

olarak ibrayla ilgili birçok madde bulunmaktadır. Örneğin anonim şirketlerde "yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, *ibraları hakkında karar verilmesi* ve görevden alınmaları" genel kurulun görevleri arasında sayılmıştır (TTK m.408)[13]. İbranın etkisine ilişkin TTK m.558/2'ye göre ise "şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer."İbra, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin, limitet şirketlerde ise müdürlerin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldıran usullerden birisidir. İbra, yönetim kurulu üyelerinin yapmış oldukları işlemlerden dolayı şirket zararı doğmuş olsa dahi, pay sahiplerinin bu duruma razı olduğu ve üyelerinin sorumluluklarına gitmeyeceği anlamına gelir[14].

Türk Spor Mevzuatında da ibra kavramının tanımı yapılmamıştır. İbra, 3289 Kanun'da ve 5894 sayılı Kanun dayanak olarak çıkartılan Türkiye Futbol Federasyonu Statüsünde (TFFS) yer almaktadır. 3289 sayılı Kanun'un Ek 9'uncu maddesi dördüncü fıkrası (d) bendinde federasyon genel kurullarının görevleri arasında *"yönetim kurulu faaliyet ve mali raporlarının ibra edilip edilmemesini oylamak"* sayılmıştır. Ayrıca yine aynı maddeye göre de iki yılda bir yapılması öngörülen mali genel kurulda ibra edilmeme kararı sonrası süreç kurala bağlanmıştır (Ek m.9/3-c)[15].Bağımsız federasyonların ana statülerinde de ibra, genel ku-

---

13 Benzer şekilde bkz: TTK m.409, m.424, m.436, m.479, m.558, m.559, m.601, m.616, m.619 vb.

14 ALTAŞ Soner, Yönetim Kurulu Üyeleri ile Müdürlerin Hukuki Sorumlulukları İbra ile Nasıl Ortadan Kaldırılır?,Legal Mali Hukuk Dergisi, C:12, S:136, 2016, s.1218. Konuyla ilgili ayrıca bkz. ALTAŞ Soner, Anonim Şirkette Hukuki Sorumluluk Davaları ve İbra, Legal Mali Hukuk Dergisi, C:13, S:155, 2017, s.2689 – 2700; ÖZTÜRK Ezgi, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Sorumluluğunun Sona Erme Hallerinden İbranın İncelenmesi, Legal Mali Hukuk Dergisi, C:6, Sayı:68, 2010, s.1781-1799.

15 "Mali genel kurul iki yılda bir ana statülerinde belirtilen tarihte yapılır. Mali genel kurulda ibra edilmeyen veya üçüncü fıkranın (b) bendinde belirtilen hallerde başkan ve yönetim kurulu üyelerinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere en geç altmış gün içerisinde seçimli olağanüstü genel kurul toplanır. Ancak, üçüncü fıkranın (b) bendinin (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde belirtilen hallerde, son toplantı tarihinden itibaren altı ay geçmeden veya olimpik ve paralimpik branşlarda olimpiyat oyunlarının yapılmasına altı aydan az süre kalmış ise olağanüstü genel kurul toplantısı yapılamaz."

rulların görevleri arasında sayılmaktadır[16].Ana statülerde, ibra olmayan başkan ve yönetim kurulunun görevinin sona ereceği ve 60 gün içerisinde seçimli genel kurula gidileceği düzenlenmiş olup kişilerin hukuki sorumlulukları anlamında ibranın hükmü ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır[17].5894 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da ise ibra kelimesi geçmemekle beraber, TFFS'de *"başkan ve yönetim kurulu üyelerini ibra etmek"* TFF Genel Kurulu'nun yetkileri arasında sayılmıştır (m.23/1-g).Uygulamada federasyon genel kurulları, yönetim değişikliklerinde ve mali genel kurullar sırasında, ibra hususundaki yetkilerini kullanmaktadırlar[18].

Konuyla ilgili federasyonların genel kurulları hakkında bilgi vermek de isabetli olacaktır. 3289 sayılı Kanun'a göre genelkurul, federasyonun en üst organıdır. Genel kurulun toplanması ile ilgili her türlü işlemler yönetim kurulunca yürütülür. Gençlik ve Spor Bakanlığı, raporun verildiği[19], ilgililer ise genel kurulun yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içerisinde asliye hukuk mahkemesinde genel kurulun iptalini isteyebilir. Genel kurulun toplanması, üyelerin belirlenmesi, divanın oluşturulması, delege listesine yapılacak itirazlar ve oyların sayımı ile ilgili diğer esas ve usuller ana statüde belirlenir. Genel kurul üye sayısı olimpik ve paralimpik spor dallarında 150'den az 300 üyeden fazla, diğer branşlarda ise 100'den az 200 üyeden fazla olamaz (3289, Ek m.9/3-1).5894 sayılı

---

16 Örneğin: Türkiye Basketbol Federasyonu Ana Statüsü (RG 01.10.2014, 29136 Mük) m.8/1-d ve f, m.21/3, m.25/2; Türkiye Voleybol Federasyonu Ana Statüsü m.8/1-d ve e, m.21/3 ve 4, m.25/2; Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsü (RG 15.01.2013, 28529) m.8/1-d ve e, m.20/3, m.24/2.

17 Örneğin Türkiye Basketbol Federasyonu Ana Statüsü m.21/3 ilk cümlesine göre "mali genel kurulda ibra edilmeyen veya… belirtilen hallerde, başkan ve yönetim kurulu üyelerinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere en geç altmış gün içerisinde seçimli olağanüstü genel kurul toplanır". Aynı ifade için bkz. Türkiye Atletizm Federasyonu Ana Statüsü m.20/3, Türkiye Voleybol Federasyonu Ana Statüsü, m.21/4.

18 Bkz. TFF yönetimi ibra edildi,https://www.aa.com.tr/tr/futbol/tff-yonetimi-ibra-edildi/1162486 (E.T:06.02.2020); Türkiye Basketbol Federasyonu'nun 2018 bütçesi ibra edildi, https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/turkiye-basketbol-federasyonunun-2018-butcesi-ibra-edildi-40998187 (E.T:06.02.2020); Türkiye Bilardo Federasyonu ibra edildi,https://www.fanatik.com.tr/turkiye-bilardo-federasyonu-ibra-edildi-2021631 (E.T:06.02.2020); Türkiye Okçuluk Federasyonu ibra edildi,https://www.haberturk.com/federasyonun-yonetim-ve-denetim-kurulu-faaliyetleri-ibra-edildi-2219392-spor (E.T:06.02.2020).

19 Gençlik ve Spor Bakanlığı, genel kurul toplantılarında gözlemci bulundurur. Gözlemci, genel kurul çalışmalarının bu Kanun ile ana statüye uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleyerek, raporunu Gençlik ve Spor Bakanlığına sunulmak üzere on beş gün içerisinde Gençlik ve Spor Bakanlığına verir (3289 Ek m.9/3-1, 2. ve 3. cümleler).

Kanun'a göre çıkartılan TFFS'ye göre ise genel kurul, TFF'nin en yetkili karar organıdır (TFFS m.21/1). Genel kurulun, Türk Hukuku'na ve TFFS hükümlerine aykırılık teşkil eden tüm kararlarına karşı, karar tarihinden itibaren otuz gün içinde TFF merkezinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinde iptal davası açılabilir. Bu davalar basit yargılama usulüne tâbidir (TFFS m.25/son).

İbra, esasen bir denetim mekanizmasıdır. Spor federasyonlarında mali konulardaki ibranın konusu federasyon harcamalarıdır. 3289 sayılı Kanuna göre,federasyonların her türlü faaliyetlerinin denetimi; genel kurul, denetim kurulu ve Bakan tarafından görevlendirilecek denetim elemanlarınca yapılır. Federasyon harcamalarının yerindelik denetimi yetkili kurullarınca, Gençlik ve Spor Bakanlığınca yapılan her türlü yardımların amaca uygunluğu ve denetimi ise Gençlik ve Spor Bakanlığınca yapılır. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yapılan ayni ve nakdi yardımların mevzuata ve amacına uygun olarak harcanmaması halinde oluşacak zarar, kusurları bulunan federasyon başkanı ve yönetim kurulu üyelerinden tahsil edilir ve bunlar hakkında suç duyurusunda bulunulur (Ek m.9/Değişik 16).Bunun yanında Bağımsız Spor Federasyonları Bütçe ve Muhasebe Uygulamaları Yönergesi Ek – A m.8/5'e göre harcamaların geçersiz sayılması veya gerekçesiz harcamaların tespiti halinde ilgilisinden tahsil edileceği, m.8/6'ya göre, şahsi kusurlardan kaynaklanan zararların bütçeden ve federasyon giderlerinden karşılanamayacağı, m.8/11'e göre de ana statüde belirtilen genel amaç ve faaliyet alanlarıyla uyuşmayan harcamaların yapılmayacağını, bu şekilde harcama yapıldığının tespiti halinde her türlü zarar ve ziyanın ilgililerden tahsil edileceği düzenlenmiştir.

İbranın spor federasyonları bünyesinde görev alan kişilerin hukuki sorumluluğu açısından sonuçları aşağıda görüleceği üzere yargı kararları ile şekillenmektedir.

4. Yargı Kararları

Yargıtay da bir kararında; *"Türkiye… Federasyonunun en yetkili organı Genel Kuruldur. Başkan vekili olan davalının kızı ve eşinin yurt dışı uçak bileti federasyon bütçesinden karşılanmış ise de… kanuni düzenleme uyarınca, Genel Kurul tarafından… tarihli kararla… tarihlerine ilişkin yönetim kurulunun ibra edildiği, dava konusu yapılan harcamanın da ge-*

nel kurulca "temsil gideri" kapsamında kabul edildiği anlaşılmaktadır. Şu durumda Genel Kurul'un… tarihli ibra kararı gereğince, istemin tümden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir." şeklinde hüküm vermiştir[20]. Bazı Yargıtay kararlarında ise federasyon genel kurulunda herhangi bir harcamayla ilgili "ibra etmeme" kararı alınmış olsa bile buna ilişkin davanın dinlenebilmesi için genel kurulun bu davanın açılmasına ilişkin kararının bulunması gerekir[21].

Bağımsız bir spor federasyonu tarafından açılan başka bir davada[22], davalıların federasyonun… dönemleri arasında yönetim kurulu başkanı ve genel sekreteri olduğunu… davalıların yönetici ve görevli olduğu dönemde Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın… tarih ve… sayılı oluru ile denetim ve teftiş sonucu bazı aykırılıkların tespit edildiğini, raporun federasyona gönderildiğini, raporda… bedellerinin davalılardan tahsili gerektiğinin belirtildiğini… davalıların kusurlu veya hukuka aykırı işlemleri nedeniyle zararın oluştuğunu belirterek, zararın ödenmesi talep ve dava etmiştir.

Davalılar cevap dilekçesinde özetle; yetki itirazının yanı sıra, alacağın zamanaşımına uğradığını, … tarihli genel kurulda yönetim kurulunun oybirliği ile ibra edildiğini, kararın aleyhine dava açılmayarak kesinleştiğini… ilgili spor federasyonunun özerk bir kuruluş olduğunu, genel

---

20 Yargıtay 4. HD, 05.12.2017, E.2016/5104, K.2017/7925. (Yargıtay.gov.tr, ET:02.02.2020); ayrıca bkz. Danıştay 10.D, 16.4.2014, E. 2011/7918 K. 2014/2486 T. "Buna göre; hukuk sistemimizde özerk spor federasyonları ile ilgili uyuşmazlıklardan, tahkim kurullarının görevi dışında kalanlar, adli yargı yerlerinde görülmekte ve verilen kararların temyiz incelemesi de Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesince yapılmaktadır." (Lexpera, ET: 25.01.2020).

21 Yargıtay 15. HD., 10.07.2009, E. 2008/6049 K. 2009/4243; Yargıtay 15. HD., 10.07.2009, E. 2008/4796 K. 2009/4244; Yargıtay 15. HD., 12.03.2009, E. 2008/6305 K. 2009/1373: "İşin yapıldığı yıldan sonraki genel kurul 'da yönetim kurulu genel olarak ibra edilmiştir. Davaya konu oluşturan iş açık şekilde genel kurul 'da tartışılıp yönetim bu iş nedeniyle ibra edilmemiştir. Davacı Federasyonun hukuki yapısı, 3813 sayılı Kanun hükümleri ve ana statü dikkate alındığında, davacı Federasyonun yapılan sözleşme ile zarara uğratıldığına ilişkin davanın dinlenebilmesi için genel kurul 'un bu davanın açılmasına ilişkin kararının bulunması gerekir. Dosyaya bu davanın açılması için alınmış genel kurul kararı ibraz edilmemiştir. Davacı Federasyon adına, genel kurul kararı olmadan, başkanın verdiği vekâletname ile açılan davanın dinlenmesi mümkün değildir"(Lexpera, ET: 10.02.2020).

22 Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesi, 10.10.2017, E.2015/196, K.2017/348.

kurul ve denetleme kurulu tarafından denetlenebileceğini, Spor Genel Müdürlüğü tarafından atanan iki tabii üyenin de ibra yönünde oy kullandığını, Ana Statünün gereğince Bakanlığın gözetim ve denetim görevinin, görev başında bulunması sakıncalı görülen yönetim kurulu üyeleri hakkında karar alınmak üzere Bakan'ın genel kurulu toplantıya çağırması yönünde bulunduğunu, Bakanlığın federasyonu mali yönden denetleyip müfettiş raporu ile tespitte bulunması ve dava açılmasını isteme yetkisi bulunmadığını, ibraya rağmen yeni bir inceleme başlatılmasının hukuki olmadığını, bahsi geçen döneme ilişkin hesapların Sayıştay denetiminden geçtiğini ve federasyonun kurullarının burada da ibra edildiğini, Başbakanlık Teftiş Kurulu'nca da harcamalara ilişkin usulsüzlük tespit edilemediğini, özerkliğin birimin kendi kendini yönetmesi, kendine ilişkin kararları kendisinin alabilmesi, kendi kurallarını koyabilmesi ve kendi kendine yetebilmesi durumunu ifade ettiğini, …belirterek davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

Ankara 5'inci Asliye Hukuk Mahkemesi, yargılama sonunda özetle; … dava konusu ibraların geçerli olmadığı, Federasyonun Bakanlığın denetimine tabi bulunduğu, faaliyet ve raporlara göre kişisel harcamaların dahi federasyon bütçesinden karşılandığı… davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.Daha sonra dosya, taraflarca istinafa taşınmıştır. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 25'inci Hukuk Dairesi (HD), yaptığı istinaf incelemesi sonunda[23]; davacı federasyonun… olağan genel kurulunda yönetim kurulu faaliyet raporunun ve denetim kurulu raporunun tüm üyeler tarafından görüşülerek ibra edildiğini, dosya kapsamından olağan genel kurulun iptal edilmediğini, iptaline yönelik herhangi bir davanın da bulunmadığını, bu durumda davalıların görevli olduğu dönemde yapmış oldukları harcamaların genel kurul tarafından ibra edildiğinin gözetilerek, davacı tarafın isteminin tümünün reddine karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bir spor federasyonunun aynı gerekçeyle bu defa daha önceki dönemde kendi bünyesinde görev yapmış olan federasyon genel sekreterine karşı açılan başka bir davada, yine Ankara BAM 25'inci HD, davalının genel sekreter olarak görevli olduğu dönemde yapılan harca-

[23] Ankara BAM 25. HD, 13.09.2018, E. 2018/484, K.2018/1198.

maların genel kurul tarafından ibra edildiğini, genel sekreter olan davalı tarafından yapılan harcamaların da, genel sekreterin federasyonun teşkilat şemasındaki konumu nedeniyle ibra kapsamında bulunduğunu gözeterek ilk derece mahkemesinin davanın reddine karar verilmesini[24] onaylamıştır[25].

5. Sonuç ve Öneriler

Spor federasyonlarının taraf olduğu yargı kararlarından anlaşılacağı üzere "ibra",spor federasyonu genel kurulu ile ibraya konu federasyon yönetim ve denetim kurulları arasında yapılan ve görev yapılan döneme ilişkin sorumluluğu sona erdiren bir sözleşme olarak yorumlanmaktadır. Dolayısıyla TBK'da borcu sona erdiren hallerden sayılan ibra kavramının, Türk Spor Federasyonlarının pratiğinde de borcu sona erdirici, yöneticileri sorumluluktan koruyucu özelliği haizdir. Tüzel kişiliğe sahip spor federasyonlarının, organlarının genel kurul tarafından seçimle göreve gelen ve kararlarını kendi organları içeresinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan özel hukuk hükümlerine tabi bir kuruluş olduğu düşünüldüğünde söz konusu kararların isabetli olduğu söylenebilir.

Eklemek gerekir ki, değerlendirmesi yapılan sorumluluk sadece yönetim ve denetim kurulu üyeleriyle sınırlı değildir. Kararlar federasyonun idari teşkilatını da (daha ziyade harcamalarda imzası bulunan federasyon genel sekreterini de[26]) kapsamaktadır. Federasyon ana statülerine göre, harcama belgelerine, federasyon genel sekreterinin yanında, federasyon başkanı veya başkan vekilinin imzasının olması zorunludur. Dolayısıyla böyle durumda federasyon (başkanı) yönetim ve denetim kurulları ibradan yararlanırken yönetimin emriyle hareket eden kişilerin bundan sorumlu tutulmaları da beklenmemesi gerekir. Bu açıdan kararın isabetli olduğu kanaatindeyiz.

---

24 Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesi, 29.03.2018, E. 2015/335, K.2018/205.

25 Ankara BAM 25. HD, 27.03.2019, E.2018/1705, K. 2019/786.

26 Bağımsız Spor Federasyonları Bütçe ve Muhasebe Uygulamaları Yönergesi Ek – A, "Harcama Yetkilileri" m.3/1: "Federasyon ana statülerine göre, harcama belgelerine, federasyon genel sekreterinin yanında, federasyon başkanı veya başkan vekilinin imzasının olması zorunludur. Başkan veya başkan vekilinin imzası, tüm ilgili evrak üzerine ayrı ayrı alınabileceği gibi faaliyetin tamamını kapsayan dizi pusulası, icmal bordrosu, harcama dökümleri v.b. evraka, tüm harcama belgelerini kapsayacak şekilde tek imza olarak da alınabilir."

Yukarıdaki kısımda özetle mevcut durumun değerlendirilmesi yapılmıştır. Konuyla ilgili önerilerimizde ise başka noktalara dikkat çekmek, ibra konusunda kanaatimizce uygulamada olması gerekenler hakkındaki fikirlerimizi paylaşmak isteriz.

Her ne kadar spor federasyonları, organlarının genel kurul tarafından seçimle göreve gelen ve kararlarını kendi organları içerisinde alan, bütçesi genel kurul tarafından onaylanan özel hukuk hükümlerine tabi kuruluş olduğu düşünülse de pek azı hariç çoğu devletin yardımları olmaksızın varlıklarını sürdüremezler. Gelirleriyle bağımsız olarak mevcudiyetine devam edebilecek federasyonlar açısından da unutulmamalıdır ki, bu gelirler bu kuruluşlarının yerine getirdikleri kamusal görevler ve ayrıcalıklar gözetilerek paydaşlarca sağlanmaktadır. Federasyonlarla ilgili mevzuat incelendiğinde de görülecektir ki, söz konusu kuruluş kanunlarıyla federasyonlar ülkede spor konusunda tekel konumunu üstlenmektedirler. Bu açıdan özel hukuk kişiliği bir tarafa,üstlenilen görevin kamusal niteliği göz ardı edilemez.

Spor federasyonlarının genel kurullarının oluşumlarına bakıldığında kurul üyelerinin aslında federasyon bütçesiyle doğrudan alakalı olmadığı görülebilir. Mesela bir anonim şirkette genel kurul pay sahiplerinden oluşur. Genel kurul üyeliği şirketteki maddi varlığın bir karşılığıdır ve sorumluluğu takibe en çok hakkı olanlar da bir kuruluşta maddi riski üstlenenlerdir. Bir anonim şirket iyi yönetildiğinde genel kurul üyeleri de zenginleşecek, kötü yönetildiğinde de yine genel kurul üyeleri bizzat fakirleşecektir.Keza bir dernekte de genel kurul derneğin bizzat üyesi olan ve derneğe aidat ödeyen kişilerden oluşmaktadır. Derneklerde spor federasyonlarındaki gibi mevzuattan kaynaklanan zorunlu bir üyelik yoktur. Hâlbuki spor federasyonlarında genel kurul üyeliği mevzuattan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla mali ibrayla ilgili olarak genel kurulda ehil kişilerin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Kanaatimizce yapılacak mevzuat değişikliğiyle, bağımsız denetçilerin yapacağı denetim raporlarının tamamının genel kurulda okunması şartı getirilmesinin ardından, genel kurulun ibra ile ilgili oylama yapması isabetli olacaktır.Buradaki ibra oylamasında, nitelikli çoğunluk da aranabilir. Diğer yandan bağımsız spor federasyonlarının mevzuatında idari ve mali ibra kavramları ayrı şekilde düzenlenmediğinden ibra etmeyen genel kurul üyelerinin yazılı olarak genel kurulda ibra etmeme gerekçesini beyan etmelerinin mevzuata dâhil edilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz.

Bağımsız Spor Federasyonlarının bakanlık denetimi sonucunda hazırlanan raporların idari işlem oldukları ve yargı denetimine tabi olduğu düşünüldüğünde, genel kurulun ibra kararına rağmen olumsuzlukların bu denetim ile tespit etmesi halinde konuyu yargı organlarına taşımasının da uygun olacağını düşünmekteyiz.

Bunun dışında mevcut uygulamaya devam edilecekse ibra oylamasının nasıl yapılacağı da ayrıca değerlendirilmelidir. İbra oylaması kesinlikle gizli oylama ile yapılmalıdır. Unutulmamalıdır ki genel kurullarda ibra konusunda açık oylama sağlıklı sonuçlar vermeyecektir. Gerçekten ibra etmeme kanaatinde olabilen genel kurul üyeleri çoğunluğun baskısı altında kalabilir.

Kaynaklar

OĞUZMAN M. Kemal / ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C:1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s.574;

TEKİNAY Sulhi/ AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Haluk / ALTOP Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1993.

TUNÇOMAĞ Kemal, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 1976.

EREN Fikret, Borçlar Hukuku, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010, C.III.

BERKİ, Şakir, Borçların Sükûtu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1-2, Y. 1955.

ÇİL Şahin, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, Legal, İstanbul, 2006.

REİSOĞLU Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2008.

İZMİRLİOĞLU Ayça, 6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname, Journal of Yaşar University, Cilt 8, Sayı Özel, 2013, s.1460.

DİNÇ Mutlu, Türk Borçlar Kanunu, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2012.

BAŞÖZ Lütfü / ÇAKMAKÇI Ramazan, Türk Borçlar Kanunu, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013.

ALTAŞ Soner, Yönetim Kurulu Üyeleri ile Müdürlerin Hukuki Sorumlulukları İbra ile Nasıl Ortadan Kaldırılır?, Legal Mali Hukuk Dergisi, C:12, S:136, 2016.

ALTAŞ Soner, Anonim Şirkette Hukuki Sorumluluk Davaları ve İbra, Legal Mali Hukuk Dergisi, C:13, S:155, 2017.

ÖZTÜRK Ezgi, Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Sorumluluğunun Sona Erme Hallerinden İbranın İncelenmesi, Legal Mali Hukuk Dergisi, C:6, Sayı:68, 2010, s.1781-1799.

TÜRKİYE OLİMPİK HAZIRLIK MERKEZLERİ (TOHM), GELİŞİMİ VE YASAL DAYANAKLARI

Enes Buğra ÖZ[*] / Mustafa ARICI[**] / Alper ÖZKAN[***]

* Spor Eğitim Uzmanı, Adana Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, TOHM,

** Araştırma Görevlisi, Hitit Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

GİRİŞ

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından geleceğin şampiyonlarını yetiştirmek amacıyla Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri (TOHM) adıyla hayata geçirilen proje sayesinde yeni nesillerin Türk Sporu adına önemli başarılar elde etmesi hedeflenmektedir. Olimpik Merkezlerde 2020 ve 2024 Olimpiyat Oyunlarında ülkemizi temsil edecek yetenekli ve başarılı sporcular yetiştirilmektedir. Olimpik merkezler için "Olimpik Hazırlık Merkezlerinin Kuruluş, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği çıkarılmıştır" (Türkiye Cumhuriyeti, Resmi Gazete, 11 Nisan 2015 Cumartesi, sayı 29323). Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri (TOHM) "Olimpik Sporcu Fabrikaları" olarak tanımlanmaktadır (İmamoğlu vd., 2017)

Olimpiyatlara hazırlanan yetenekli ve başarılı sporcuların, belirli kriterler dahilinde seçilerek elit düzeyde yetiştirildiği Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri, 18 ilde (Ankara, Adana, Antalya, Artvin, Bolu, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Rize, Sakarya, Samsun, Trabzon) ve biri paralimpik olmak üzere 17 farklı olimpik branşta (Atıcılık, Atletizm, Bisiklet, Boks, Buz Pateni, Jimnastik, Eskrim, Güreş, Halter, Judo, Kano, Kayak, Kürek, Tekvando, Tenis, Okçuluk, Yüzme) faaliyet göstermektedir. Olimpiyat Hazırlık Merkezleri'nde sporcuların, performanslarını geliştirmesi, sosyal ve kişisel gelişimlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir. Yatılı ve gündüzlü statüde faaliyet göstermekte olan merkezlere yerleştirilecek sporcuların aldıkları eğitimlerle Türk Sporuna yön vermesi planlanmaktadır. Türkiye'nin dört bir yanında yapılan sporcu tarama çalışmalarıyla start verilen proje, kademe kademe başarılı sporculara ulaşmayı hedefler şekilde sürdürülmektedir (Yılmaz, 2017). Yılmaz, tarafından yapılan çalışmadan günümüze kadar geçen sürede 3 (Afyonkarahisar, Diyarbakır ve Edirne) ilimizde daha Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi kurulmuştur. Olimpik Başarı Programı adı altında 5 farklı seviyeden oluşan projede en önemli kademeyi oluşturan Olimpiyat Hazırlık Merkezleri ve diğer aşamalar şu şekilde işleyecek (Erişim 2019b);

1) Türkiye genelindeki ilkokul çağı ve öncesi çocuklar ile profesyonel ekiplerce yapılacak yetenek taraması sonucu Ulusal Yetenek Havuzu oluşturulması.
2) 81 ilde 17 yaş altı sporcular taranıp içlerinden yetenekli ve başarılı sporcuların seçilmesi. Sporcuların nakdi veya ayni olarak desteklene-

rek, kendi bulundukları illerde spor hayatlarına devam etmelerinin sağlanması. Belirli kriterler çerçevesinde yapılacak seçimler sonucu, TOHM' a yerleştirilmelerinin sağlanması.

3) Seçilen sporcuların yatılı veya gündüzlü statüde merkezlere yerleştirilmelerinin ardından, elit düzeyde yetiştirilmelerinin, performanslarının geliştirilmesinin, sosyal ve kişisel gelişimlerinin desteklenmesinin sağlanması.
4) TOHM' da performansları yükselen ve uluslararası başarılar elde etmiş profesyonel sporcuların, Olimpik Kamp Merkezleri'ne alınması (Olimpik Havuz), onlara özel spor ve gelişim programları eşliğinde uluslararası müsabaka deneyimi kazandırılması ve Elit Sporcu Merkezi'ne alınmaları için gerekli donanımlarının sağlanması.
5) Olimpiyatlarda altın madalya kazanması muhtemel, üst düzey sporculara ülkemizi en iyi şekilde temsil etmeleri amacıyla kendi branşları ile ilgili yoğun sportif ve kültürel programlar uygulanması, seçkin ve kapsamlı bir hazırlık ortamı sağlanması, sporcuların profesyonel kariyerinin, sağlığının ve sosyal hayatının korunması (Erişim 2019c).

Yasal Dayanağı

Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri Yönetmeliği, 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2 ve 10 uncu Maddelerine dayanılarak 11 Nisan 2015 tarihinde 29323 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Olimpik Hazırlık Merkezlerinin Kuruluş, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği" kapsamında hazırlanmıştır (Erişim 2019c).

Amacı ve Kapsamı

Bu Yönetmeliğin amacı; olimpiyatlara katılacak ve katılması muhtemel yetenekli sporcuların seçilmesi, yetiştirilmesi, performanslarının geliştirilmesi, eğitimlerinde ve sosyal gelişimlerinde müşterek ve standart bir uygulamanın sağlanması için olimpik hazırlık merkezlerinin kurulması, sporcu seçimi ve uymasıgereken kurallar ile bu TOHM'larda görev alacak olimpik hazırlık merkezi koordinatörü, akademik danışman ve diğer görevlilerin çalışma, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektir (Erişim 2019c).

3.2.3. Kuruluş ve Yönetimi

Olimpiyat veya paralimpik oyunlarına, ulusal veya uluslararası yarışmalara katılacak ve katılması muhtemel yetenekli sporcuların performanslarının geliştirilmesi, eğitimlerinde ve sosyal gelişimlerinde müşterek ve standart bir uygulamanın sağlanması için Değerlendirme Komisyonu tarafından yapılacak inceleme sonucunda açılması uygun bulunan İl Müdürlükleri bünyesinde Bakan onayı ile TOHM kurulur (Erişim 2019c).

3.2.4. TOHM Koordinatörlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

TOHM'un sevk ve idaresinden il müdürlüğüne bağlı olarak görev yapan TOHM koordinatörü sorumludur. TOHM koordinatörü, öncelikle üniversitelerin beden eğitimi ve spor alanında eğitim görmüş kişiler arasından il müdürlüğünce görevlendirilir.

TOHM koordinatörünün görev ve yetkileri şunlardır:

- TOHM'un idaresinden ve disiplininden sorumlu olmak ve gerekli tedbirleri almak.
- TOHM'la ilgili çalışmaları düzenlemek, eğitim-öğretim ve antrenman programlarını uygulatmak.
- TOHM'un personel, malzeme, ekipman ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi, çevrenin temizliği ve düzeni ile ilgili gerekli tedbirleri almak ve il müdürlüğü ile koordineli hareket etmek.
- Sporcuların çalışma dışında kalan zamanlarını değerlendirmeye yönelik sosyal ve kültürel etkinlikler organize etmek.
- Akademik danışman ve antrenörler tarafından hazırlanan çalışma programını duyurmak, il müdürlüğü ve Genel Müdürlüğe bildirmek.
- Doping, sağlık ve sosyal konularla ilgili olarak sporcuları bilgilendirici sunumlar yapılmasını sağlamak.
- Doping numune alımı için gelen görevlilere yardımcı olmak ve ilgili sporcuları hazırlamak.
- TOHM'un disiplinini sağlamak; disipline uymayan, huzur bozucu söz ve davranışlarda bulunan antrenör, sporcu ve diğer görev-

lileri uyarmak, tekrarı halinde tutanak düzenleyerek il müdürlüğüne bildirmek.

- TOHM'un günlük faaliyetleri hakkında düzenleyeceği raporu en geç ayda bir olacak şekilde Genel Müdürlüğe bildirilmek üzere il müdürlüğüne sunmak.
- Genel Müdürlüğün vereceği diğer görevleri yapmak (Erişim 2019c).

3.2.5. Akademik Danışman Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Akademik danışmanın görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

- TOHM ile üniversiteler ve diğer kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak.
- TOHM'un iş ve işlemlerini gözlemlemek ve raporlamak.
- TOHM'la ilgili sportif çalışmaları düzenlemek, eğitim-öğretim ve antrenman programlarını uygulatmak.
- Doping, sağlık, sportif ve sosyal konularla ilgili olarak sporcuları bilgilendirici toplantıları ve seminer programlarını planlamak.
- Alanında uzman kişilerden oluşan teknik ekipler kurarak, ilgili branşlarda teknik bilgilerin araştırılıp, gelişmelerin takip edilerek projeler hazırlanmasını sağlamak.
- Sporcu performansları ile ilgili raporları Genel Müdürlüğe ve federasyonlara bildirmek (resmigazete.gov.tr).

3.2.6. Eğitici, Öğretici ve Diğer Elemanlar

- TOHM'lara ilgili spor dalında yeterli sayıda antrenör, spor hekimi, beslenme uzmanı, fizyoterapist, spor masörü ile ihtiyaç duyulan memur ve diğer elemanlar il müdürlüğünce görevlendirilir.
- Birinci fıkrada sayılan personel, il müdürlüğünce kadrolu veya sözleşmeli olarak temin edilebileceği gibi diğer kurumlardan geçici olarak da görevlendirilebilir.
- Birinci fıkrada sayılan personelin görev, yetki ve sorumlulukları talimat ile belirlenir. Görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyenler hakkında yasal işlem başlatılır.
- Öğretmenler, TOHM'larda resmi mesaileri dışında antrenörlük, uzmanlık ve danışmanlık yapmak için görevlendirilebilirler.

TOHM'da;

a) Sözleşmeli olarak çalıştırılacak kişilere, her yıl sözleşmeli personel ücretleriyle ilgili Bakanlar Kurulu kararınca belirlenen limiti geçmemek üzere Genel Müdürün önerisi ile Bakanca tespit edilen brüt ücret,
b) Görevlendirilen diğer personele gündelik ve yol gideri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununa ve 23/7/2001 tarihli ve 2001/2863 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Gençlik ve Spor Hizmetleri Uygulamasında Görevlendirileceklere Ödenecek Ücretlerle İlgili Esaslara göre, ödenir (Erişim 2019c).

3.2.7. Sporcuların Başvurusu ve Seçimi

TOHM'a alınacak sporcuları tespit etmek amacıyla; ilgili federasyon başkanlıklarının teklifi doğrultusunda branştaki ulusal ve uluslararası sportif başarı düzeyleri göz önüne alınarak değerlendirme komisyonları tarafından kriterler belirlenir. Belirlenen kriterler sporcuların sportif gelişimleri değerlendirilerek başarıyı arttırabilmek amacıyla güncellenebilir.

TOHM'da kalma yaşı; Gündüzlü ve yatılı TOHM sporcuları 23 yaşını doldurana kadar (24 yaşından gün almamış olmak) kalabileceklerdir.

(2) Belirlenen sporcu seçme kriterleri ilgili federasyon başkanlıklarının resmi web sitelerinde yayınlanarak ilan edilir. (Erişim 2019d)

Değerlendirme komisyon kararları ile belirlenen sporcuların isimleri kayıt yapılmak üzere TOHM Bilgi Sistemi üzerinden ilgili il müdürlüklerine bildirilir. Kayıt yapma hakkı elde eden sporcu isimleri aynı tarihte ilgili federasyonların resmi web sitesinde de ilan edilir. (Erişim 2019d)

Başvurusu kabul edilen öğrencilerden aşağıdaki belgeler istenir:

a) Nüfus cüzdanının fotokopisi.
b) Öğrenim belgesi.
c) Veli tarafından verilecek noter tasdikli muvafakatname.
ç) Hastane sağlık kurulu raporu.
d) İki adet vesikalık fotoğraf.
e) Dopingle ilgili sportif ceza almadığına dair beyan (Erişim 2019c)

3.2.8. Değerlendirme Komisyonu Görev ve Sorumlulukları

Değerlendirme Komisyonu; Genel Müdür Yardımcısı veya Daire Başkanının başkanlığında, iki Genel Müdürlük ve iki ilgili federasyon

temsilcisinden oluşur. Değerlendirme Komisyonu teknik bilgi ve uzmanlığından yararlanmak üzere uzmanlar çağırabilir.

Değerlendirme Komisyonu, üye tam sayısı ile gerektiğinde toplanır ve salt çoğunluk ile karar alır.

Değerlendirme Komisyonunun görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

a) TOHM'da yetiştirilecek sporcuları ilgili federasyon ve Genel Müdürlük tarafından birlikte belirlenen kriterlere göre seçmek.
b) TOHM'a kayıtlı sporcuların performanslarını ve verilecek maddi desteğin miktarını üç ayda bir değerlendirerek gerekli gördüklerinde değişiklik yapmak.
c) TOHM'a kayıtlı sporcuların disiplin komisyonu tarafından verilen raporlar göz önünde tutularak ilişiklerinin kesilmesine karar vermek (Erişim 2019c).

3.2.9. Değerlendirme, Denetim ve Disiplin Komisyonu

Genel Müdür Yardımcısı veya Daire Başkanının başkanlığında, iki Genel Müdürlük ve iki ilgili federasyon temsilcisinden oluşan Değerlendirme Komisyonu, teknik bilgi ve uzmanlığından yararlanmak üzere uzmanlar çağırabilir. Değerlendirme Komisyonu TOHM'da yetiştirilecek sporcuları ilgili federasyon ve Genel Müdürlük tarafından birlikte belirlenen kriterlere göre seçer. TOHM'a kayıtlı sporcuların performanslarını ve verilecek maddi desteğin miktarını üç ayda bir değerlendirerek gerekli gördüklerinde değişiklik yapar.

TOHM'a kayıtlı sporcuların disiplin komisyonu tarafından verilen raporlar göz önünde tutularak ilişiklerinin kesilmesine karar verir (Erişim 2019e).

Daire Başkanının teklifi ve Genel Müdürün onayı ile oluşturulankomisyonca, her yıl en az dört defa, TOHM'un fiziki durumu, antrenör, eğitici ve diğer personel ile teknik ve çalışma programları yerinde denetlenir. Denetim sonucu düzenlenen rapor Genel Müdürlüğe sunulur.

TOHM'la ilgili disiplin işleri, il müdürlüğünce oluşturulacak disiplin komisyonu tarafından yürütülür. Disiplin komisyonu; il müdürünün başkanlığında; TOHM koordinatörü, spor şube müdürü, akademik danışman ve ilgili kıdemli branş antrenöründen oluşur (Erişim 2019c).

Sporcu eğitim programları

MADDE 9- (1) Sporcu eğitim programları (sportif eğitim, kültürel ve sosyal faaliyetler) akademik danışmanın görüşü alınarak, yıllık olarak eğitici ve öğreticiler tarafından hazırlanıp, sporcuların öğretim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde uygulanır, bu madde kapsamındaki faaliyetler il müdürlüğü bütçesinden karşılanır.

(2) Sporcuların eğitim programına ulusal veya uluslararası yarışmalar ile sportif amaçlı yapılacak hazırlık kampları dâhil edilebilir.

(3) Hazırlanan yıllık eğitim programlarına, sporcuların sosyal ve kültürel yönden gelişmeleri için gerekli olan faaliyetler dâhil edilir.

(4) Sporcuların okullardaki derslerine katkı sağlayabilmek amacıyla etüt çalışmalarına yer verilir. Etüt çalışmaları içerisinde en az bir yabancı dil eğitimi zorunlu olarak dâhil edilir.

(5) Hazırlanan yıllık eğitim programları her yıl Aralık ayının birine (1) kadar Genel Müdürlüğe bildirilir (Erişim 2019d).

3.2.10. Mali Konular

TOHM çalışanlarının ihtiyaçları ile sporcu öğrencilerin eğitim, öğretim ve diğer giderlerini karşılamak için TOHM'ların bulunduğu il müdürlüğü bütçesine her yıl Genel Müdürlük tarafından ödenek ayrılır. Ödeneğin yeterli olmadığı hallerde il müdürlüğü bütçesinin personel giderleri hariç diğer harcama kaleminden aktarma yapılabilir. Federasyonlar, sporcuların yetiştirilmesi amacıyla teknik eleman ve eğitim desteği verirler.

Her yıl TOHM'ların bulunduğu il müdürlüğünce, TOHM'da görevli antrenörler ile gündüzlü veya yatılı sporcu öğrencilere ilgili spor dalının özelliğine uygun olarak spor kıyafetleri ile araç-gereç verilebilir ve eğitim desteği sağlanabilir.

TOHM'dan yararlanan yatılı veya gündüzlü eğitim alan sporcu öğrenciler için il müdürlüğünce spor dalının özelliği de göz önünde bulundurularak TOHM'da beslenme desteği sağlanır.

TOHM'da bulunan sporcuların ulusal veya uluslararası yarışmalar ile sportif amaçlı hazırlık kamplarına katılımları, ilgili federasyonlarla koordineli bir şekilde sağlanabilir ve masrafları il müdürlüğü bütçesinden karşılanabilir.

Genel Müdürlük tarafından TOHM'dan yararlanan sporculara, 3289 sayılı Kanunun geçici 13 üncü maddesine dayanılarak çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre her ay harçlık ödemesi yapılır.

TOHM'da kayıtlı sporcu öğrencilerden genel sağlık sigortalısı ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi konumunda olmayanların veya diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanların, TOHM'da kayıtlı bulundukları süre içerisinde, tüm tıbbi teşhis ve tedavi giderleri ile gerekli olan tıbbi araç ve gereç giderleri genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan usul ve esaslar ile tutarlar uygulanmak suretiyle il müdürlüğü bütçesinden karşılanır (Erişim 2019d).

TÜRKİYEDEKİ TOHM MERKEZLERİ

Türkiye'de Adana, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Artvin, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Rize, Sakarya, Samsun ve Trabzon olmak üzere 21 ilde 17 branşta Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezi kurulmuştur. Ayrıca Aksaray'da 01 Eylül 2015 tarih ve 1470 sayılı Bakanlık oluruyla kurulan Paralimpik Oyunlar Hazırlık Merkezi açılmıştır.

Aksaray Paralimpik Oyunlar Hazırlık Merkezi'nde engelli sporcular için okçuluk, tenis, basketbol, futbol, voleybol gibi branşlarda sporculara eğitim verilmektedir.

Ankara'da Eryaman Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporcular Atletizm, Atıcılık, Boks, Cinastik, Eskrim, Halter, Judo, Taekwondo, Tenis ve Yüzme gibi branşlarda gündüzlü ve yatılı olarak eğitim almaktadırlar.

Adana Olimpik Hazılık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Kano, Kürek ve Yüzme branşlarında eğitim verilmektedir.

Afyonkarahisar ilinde 1991 yılından bugüne kadar Güreşçi eğitim merkezi bulunması dolayısıyla ve buradan birçok sporcu yetiştiği için Afyonkarahisar ilinde TOHM kurulmuştur. Afyonkarahisar TOHM bünyesindeki sporcuların çoğunluğunu güreş sporcuları oluşturmaktadır. Buna ek olarak Afyonkarahisar TOHM bünyesinde eskrim sporcuları da eğitim almaktadır. Afyonkarahisar TOHM bünyesindeki sporcular gündüzlü ve yatılı olarak eğitim görmektedir.

Antalya Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporcular Bisiklet, Okçuluk ve Tenis gibi branşlarda eğitim almaktadırlar.

Artvin Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara yapay akarsu parkurunun bulunmasından dolayı Kano branşında eğitim verilmektedir.

Bolu Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Cimnastik branşında eğitim verilmektedir.

Bursa Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporcular Atletizm, Güreş, Taekwondo ve Yüzme eğitimi almaktadırlar.

Diyarbakır Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporcular Atıcılık branşında eğitim almaktadırlar.

Edirne Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Güreş branşında eğitim verilmektedir.

Erzurum Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Buz Pateni ve Kayak branşlarında eğitim verilmektedir.

Gaziantep Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Halter, Güreş ve Taekwondobranşlarında eğitim verilmektedir.

İzmir Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Cimnastik,Taekwondo, Tenis, ve Yüzme branşlarında eğitim verilmektedir.

Kahramanmaraş Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Güreş branşında eğitim verilmektedir.

Kayseri Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm ve Yüzme branşlarında eğitim verilmektedir.

Kocaeli Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Atıcılık, Eskrim ve Judo branşlarında eğitim verilmektedir.

Konya Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atıcılık, Bisiklet, Halter, Taekwondo ve Yüzme branşlarında eğitim verilmektedir.

Mersin Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atıcılık, Atletizm, Eskrim ve Tenis branşlarında eğitim verilmektedir.

Rize Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Güreş ve Kano branşlarında eğitim verilmektedir.

Sakarya Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Kano ve Kürek branşlarında eğitim verilmektedir.

Samsun Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Judo, Okçuluk ve Taekwondobranşlarında eğitim verilmektedir.

Trabzon Olimpik Hazırlık Merkezi'nde sporculara Atletizm, Judo ve Tenis branşlarında eğitim verilmektedir.

SONUÇ

Olimpik Hazırlık Merkezleri kurulurken,Olimpiyatlara katılacak ve katılması muhtemel yetenekli sporcuların seçilmesi, yetiştirilmesi, performanslarının geliştirilmesi, eğitimlerinde ve sosyal gelişimlerinde müşterek ve standart bir uygulamanın sağlanması amaçlanmıştır.

Olimpiyat Hazırlık Merkezleri'nin, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bir projesi olması, devletin imkânlarının sporcular için kullanılması, Türk Sporunun gelişmesi için önemli bir yere sahiptir. Sporculara yapılan harçlık ödemesi, yatılı statüde de eğitim verilmesi, sporculara özel diyet programı ve yemek listesi uygulanması, tesislerin imkanları, spor branşlarına göre yapılan spor kıyafeti alımları, kırtasiye araç gereç alımları, ulaşım desteği, sosyal etkinlik faaliyetleri, fizyoterapist, psikolog, diyetisyen ve masör desteği gibi imkanlar herhangi bir kulüpte bulunamayacağından, sporcuların gelişmesi açısından merkezlerin var olması oldukça önemlidir.

Olimpik Hazırlık Merkezleri sporcuları, 2018 yılında yayınlanan bir haber bülteni verilerine dayanarak uluslararası organizasyonlarda 358 altın, 327 gümüş ve 402 bronz olmak üzere toplamda 1087 madalya kazanma başarısı göstermişlerdir. Aynı haber kaynağında geçen başka bir veriye göre 2016 Rio Olimpiyatları'na Türkiye olimpiyat hazırlama merkezinden 16 sporcu katılmıştır. Rio olimpiyatlarına toplamda 103 sporcu ile katılan Türkiye 1 altın, 3 gümüş ve 4 bronz olmak üzere toplamda 8 madalya kazanmıştır (Erişim 2020a).

Yapılmış olan çalışmalardan elde edilen bulgulara bakıldığında TOHM bünyesindeki sporculardan 14-17 yaş aralığında olan sporcuların başarı elde etme oranlarının diğer sporculara oranla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yine aynı çalışmada Sporcuların TOHM bünyesinde bulundukları yıl sayısı arttıkça başarı oranının arttığı bulgusuna ulaşılmıştır (Yılmaz 2017). Bu durumdan yola çıkarak TOHM bünyesine genç yaşta katılan ve sürekli şekilde TOHM bünyesinde yer alan sporcuların başarılarının diğer sporculara oranla artacağı sonucuna ulaşabiliriz. Türkiye Olimpiyat Hazırlama Merkezlerinin sürdürülebilir ve devamlı halde çalışmalarını yürütmesi ve sporcu yetiştirmesinin, uzun vadede ve ilerleyen yıllarda gerçekleşecek olan Olimpiyatlarda ülkemize birçok madalya ve büyük başarılar getireceğini söyleyebiliriz.

Hali hazırda uluslararası organizasyonlarda elde edilen başarıların ve kazanılan madalyaların devamlılığının sağlanabilmesi (Özlü vd., 2018; Barsbuğa vd., 2019; Bozkurt vd., 2017), başarıların daha da arttırılabilmesi, hedeflerin daha ileriye taşınabilmesi için; Türkiye'nin bütün illerinde, fiziki ve coğrafi yapılar göz önüne alınarak daha fazla tesis olanağı ile Olimpiyat Hazırlık Merkezlerinin sayısının arttırılması, önem arz etmektedir.

Yalnızca Aksaray ilinde bulunan Paralimpik Oyunlar Hazırlık Merkezi'ne destek daha birçok ilde Paralimpik Oyunlar Hazırlık Merkezleri'nin kurulması Paralimpik oyunlarda elde edilecek başarıların artmasına büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Barsbuğa, Y, Yılmaz, N, Arı, A. (2019). Üniversiteler Arası Spor Karşılaşmalarına Katılan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sermaye Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 11 (1), 59-72.

Bozkurt, İ., Üstün, F., Yılmaz, N.D. (2017). Selcuk Unıversıty Faculty Of Sport Scıences Students'perceptıons Of Unıversıty Lıfe Qualıty. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi. (13) 217- 229

Erişim 2019a: http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/3/3738/Corporate.aspx, 22.01.2019.

Erişim 2019b: http://gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/3738/tohm-olimpiyatlara-sporcu-yetistirecek.aspx, 22.01.2019

Erişim 2019c: http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150411-10.html 22.01.2019

Erişim 2019e: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150411-10.htm

Erişim2019d: http://sgm.gsb.gov.tr/Public/Edit/images/SGM/Mevzuat/Talimatlar/ TOHM_Uygulama_Talimat%C4%B1_09112018.pdf

Erişim 2020a: https://www.aa.com.tr/tr/spor/tohmdan-1087-madalya-cikti/1270414

İmamoğlu, O., Dilek, A.N. ve Türkmen, M. (2017). Türkiye'de Sporcu Eğitim Merkezleri ve Olimpik Hazırlık Merkezleri. International Journal of CulturalandSocialStudies (IntJCSS). V.3 (SI): 95-106

Kıloğlu, M. (2017). Türkiye olimpik hazırlık merkezlerine (TOHM) devam eden sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Özlü, M., Öz, N. D., &Taşgın, E. (2018). Determination of leisure time orientations in universitystudents, therelationshipbetweenleisure time boredomperceptionsandsocial network sitesusagepurposes. TurkishJournal of SportandExercise, 20(2), 105-110.

Yılmaz, M. (2017). Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde (TOHM) Yer Alan sporcuların Kariyer Planlamalarının ve Spor Başarılarında Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA SPORCU SÖZLEŞMELERİNDE ÜCRETİN NET VEYA BRÜT OLDUĞUNA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR*

* Ankara Barosu

GENEL OLARAK

Sporcu sözleşmelerinde ücretin net veya brüt olması tartışması, özellikle sözleşmede bu konuya ilişkin bir açıklık olmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Sözleşmelerin büyük bölümünde, "sözleşme" kavramına, Federasyon tarafından zorunlu tutulan "Tip Sözleşme" de dahildir, ücretin net veya brüt olduğu belirtilmemektedir. Taraflar arasında sözleşmedeki edimlere ilişkin uyuşmazlık çıktığı durumlarda, kulüpler sporcuya ödenecek ücretin brüt olduğunu, sporcu tarafı ise net olarak kararlaştırıldığını iddia etmektedirler. Bu makalenin amacı, yargı önünde karşılaşılan bu soruna ilişkin değerlendirme yapmak ve örnek yargı kararlarını paylaşmaktır.

Yapılan bu tartışmalar ve yargı kararlarından sonra, Voleybol Federasyonu tarafından yapılan değişiklik ile,Tip Sözleşmelerde 19.07.2017 tarihinden itibaren, ücretin "NET" ücret olduğu açık olarak belirtilmiştir. Aynı şekilde Basketbol Federasyonu da Tip Sözleşmelerinde ücretin net olduğunu açık bir şekilde belirtmiştir. Bu yaklaşım, ücretin net mi? brüt mü? olduğu konusundaki uyuşmazlıkların ortadan kaldırılması noktasında son derece faydalı olmuştur. Ancak; özellikle diğer spor dallarında, yapılan özel sözleşmelerde ve bazı federasyonların tip sözleşmelerinde halen bu nokta belirsiz olarak bırakılmaktadır.

VERGİ HUKUKU AÇISINDAN SPORCULARIN GELİRİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sporculara yapılan transfer ödemelerinin bir defada yerine getirilmesi istisna olup çoğu zaman ödemeler sözleşme süresine yayılmak suretiyle garanti para, maç başına ücret, şampiyonluk kazanılması halinde ek transfer ücreti vb. isimler adı altında belirli aralıklar ile yapılır. [1]

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda sporcuların elde ettikleri gelirin ne zaman elde edilmiş sayılacağı diğer bir anlatımla vergiyi doğuran olayın ne zaman gerçekleştiği konusunda herhangi bir belirleme yapılmamıştır. 193 sayılı GVK, gelirin elde edilmesini her bir kazanç ve irat türü için farklı belirlemiştir. Gelirin ekonomik tasarruf (elde eden kişinin emrinde hazır bulunması) imkanı doğmadıkça, gelir elde edilmiş sayılmamaktadır. Hukuki tasarrufun (gelirin sahibi tarafından talep

---

[1] AĞAR Serkan, Sporun Vergilendirilmesi, Av. Atilla ELMAS Armağanı,Ankara,2012

edilebilir olması) gerçekleştiği anda ekonomik tasarrufun da meydana geldiği kabul edilir.

Gelir Vergisi Kanunun 61/3 maddesinin 6 numaralı bendinde, sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ile sağlanan menfaatler "ücret" olarak kabul edilmiştir. Diğer bir anlatımla sporculara, transfer ücreti, prim, aylık, ikramiye ve benzeri isimler adı altında yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler ücrettir. Ücretin bir gelir unsuru olması nedeniyle, gerçek kişi sayılan sporcuların gelirleri de 193 sayılı GVK kapsamında "ücret" olarak vergiye tabidir.[2]

193 sayılı GVK'nun Geçici 64. Maddesindeki düzenleme çerçevesinde, en üst liglerde %15 oranında tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilir. 193 sayılı GVK'nun Geçici 72. Maddesinde sporcular için yıllık beyanname verilmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Şu halde sporcuya ödenen ücret, sporcunun hakimiyet alanına geçtiği andan itibaren vergiye tabi olduğu için ödendiği anda vergi kesintisinin yapılması gerekmektedir. (Yasanın yeni hali aşağıda açıklanmıştır)

Nitekim, sporcuya yapılan ücret ödemesi üzerinden sporcunun bağlı olduğu kulüp veya anonim şirket tarafından 213 sayılı VUK'nun 8. Maddesi kapsamında vergi sorumlusu sıfatıyla tevkifat yapılır.

Şu halde sporcu adına, kulüp tarafından yapılan ödemelerin, net olarak yapılması durumunda, tarafların ücretin net olduğu konusunda iradelerinin uyuştuğu anlamı çıkar. Nitekim, TFF Tahkim Kurulu ve UÇK kararları da bu yöndedir.

SPORCU ALACAKLARININ NET VEYA BRÜT OLDUĞUNA İLİŞKİN YARGI KARARLARI

Bu başlık altında, ücretin "net" veya "brüt" olup olmadığı konusunda yargıya taşınmış uyuşmazlıklarla ilgili kararlar paylaşılmış ve okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Torul Asliye Hukuk Mahkemesinin, sporcu ile kulüp arasında, ücretten kaynaklanan uyuşmazlık ile ilgili 18.07.2018 tarihli, gerekçeli kararında[3], özetle;

---

[2] AĞAR Serkan, Sporun Vergilendirilmesi, Av. Atilla ELMAS Armağanı, Ankara,2012

[3] Torul Asliye Hukuk Mahkemesi 2017/129 E., 2018/204 K. sayılı,18.01.2017 tarihli kararı.

" …Dava TİP Sözleşmesinden (Deplasmanlı Lig Sporculari Sözleşmesinden) kaynaklanan ücret alacağının ödenmemesi nedeniyle yapılan ilamsız icra takibinin davalının itirazı üzerine durması nedeniyle 2004 sayılı İcra İflas Kanunun 67. Maddesine göre açılan itirazın iptali davasıdır.

Dosyanın yapılan incelemesi sonucunda; davacı vekilinin dava dilekçesinde taraflarla imzalanan sözleşme uyarınca 12.750 TL kısmının davacıya ödenmediğini, davalının haksız olarak Torul İcra Dairesi 2015/85 esas sayılı takip dosyasına itiraz ettiğini, itirazın iptali ile %20'den aşağı olmamak üzere icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep ettiği, davalının cevap dilekçesi sunmadığı, dosyamız arasında taraflar arasında imzalanan tip sözleşme ile ayrıca imzalanan sözleşmenin hesap ekstresinin icra dosyasının, SGK kaydının, yurt dışı giriş çıkış kaydının, TVF yazı ve cevaplarının, vergi inceleme raporunun alındığı, taraflar arasında deplasmanlı lig sporculari sözleşmesinin 18.09.2014 tarihinde tasdik edildiği, dosyada görevsizlik kararı verildiği, görevsizlik kararının istinaf incelemesi sonunda bozulduğu, Torul Asliye Hukuk Mahkemesinin 2017/129 esasına kaydedildiği, taraflar arasında deplasmanlı lig sözleşmeleri dışında 25.07.2014 tarihli sözleşme imzalandığı, bu sözleşmenin 15.06.2014-30.05.2015 tarihinde geçerli olduğu, aylık ücretin 15.000 TL olarak belirlendiği, dosyada raporlar alındığı, raporların taraflara tebliği edildiği, her ne kadar taraflar arasında imzalanan deplasmanlı lig sporculari sözleşmesinde ***ücret brüt olarak belirlenmişse de, taraflar arasında yapılan ikinci sözleşmede yükümlülükler kararlaştırılırken ücreti brüt olarak belirlemedikleri, sözleşmenin nisbiliği ilkesi uyarınca her iki sözleşmenin de tarafları bağlayacağı, bu nedenle sözleşmedeki ücretin net ücret olarak kabul edilerek****, 08.09.2018 havale tarihli raporun hüküm kurmaya elverişli olduğu görülmekle bu rapordaki miktar üzerinden aşağıdaki şekilde hüküm kuruldu.."*denmiştir.

Torul Asliye Hukuk Mahkemesinin, sporcu ile kulüp arasında, ücretten kaynaklanan uyuşmazlık ile ilgili 22.01.2016 tarihli kararında[4] özetle;

"..Dava sözleşmeye dayalı ücret alacağı ödenmediği için borçlu aleyhine başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptaline ilişkindir. Davacının, davalı kulüp ile 10.10.2013 başlangıç ve 30.06.2014 bitiş tarihli profesyonel

[4] Torul Asliye Hukuk Mahkemesi 2014/220 E., 2016/9 K. sayılı,22.01.2016 tarihli kararı

voleybolcu transfer sözleşmesi imzaladığı, tarafların 25.000 EURO transfer ücreti üzerinden anlaştıkları, bu ücretin 2.600 EURO peşinat ücreti, 2.800 EURO aylık ücret (8 ay) toplam, 2.800 X 8 = 22.400 EURO bakiye şeklinde ödeneceğini,, sözleşmenin 7. Maddesinde sporcu ücretlerinin her ayın sonunda ödenmesi zorunludur denildiğini, buna rağmen davacının alacağının ödenmediği,davacıya bugüne kadar toplamda 18.000 EURO ödendiği, bu miktar düşüldüğünde davacının kalan alacağının 7.000 EURO olduğu, iptali gerektiği, alacak likit olduğundan davalının asıl alacak üzerinden %20 oranında icra inkar tazminatına hükmedilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılarak aşağıdaki gibi davanın kabulüne, itirazın iptaline ve takibin kaldığı yerden devamına karar verilmek gerekmiştir.."

Yerel mahkemenin bu kararından sonra, davalının, ücretin **brüt** olması gerektiğine **ilişkin temyiz itirazlarına rağmen**, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 2016/28954 E., 2018/10178 K. sayılı ve 30.10.2018 tarihinde kararı ONAMIŞTIR.[5] Yargıtay verdiği bu karar ile, sözleşmede ücretin, net veya brüt olduğuna ilişkin bir açıklık olmaması durumunda, ödemenin şekline bakılarak,ücretin net veya brüt olduğuna ilişkin bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay burada ödemenin şeklinin (vergi kesintisi yapılmadan ya da yapılarak ödeme hali) tarafların iradelerini yansıttığına hükmetmiş ve tartışmalara noktayı koymuştur.

Yerel mahkeme tarafından verilen sporcu ile kulüp arasında, ücretten kaynaklanan uyuşmazlık ile ilgili 27.09.2017 tarihli, gerekçeli kararda[6] özetle;

" …Dava TİP Sözleşmesinden (Deplasmanlı Lig Sporcuları Sözleşmesinden) kaynaklanan ücret alacağının ödenmemesi nedeniyle yapılan ilamsız icra takibinin davalının itirazı üzerine durması nedeniyle 2004 sayılı İcra İflas Kanunun 67. Maddesine göre açılan itirazın iptali davasıdır.

Taraflar arasında geçerli bir sözleşme akdedilmiş olup uyuşmazlığın; belirlenen ücretin ***net mi brütmü olduğu*** *ve buna göre kulübün ödemesi gereken miktarın yani alacak* ***miktarının net mi brüt mü hesaplanması gerektiği konusuna ilişkin olduğu anlaşıldı.***

İlk kararın kaldırılması sonucunda, dosyanın yapılan incelemesi neticesinde; Taraflar arasındaki sözleşmenin 5. Maddesinde kulübün muhtasar beyanname düzenleme yükümlülüğü transfer ücreti için getirilmiş olup aylık

---

5 Bkz. makalenin sonunda ekli Yargıtay 13. Hukuk Dairesi Kararı.

6 Torul Asliye Hukuk Mahkemesinin 2017/130 E., 2017/186 K. sayılı ve 27.09.2017 tarihli kararı.

ücret konusunda muhtasar beyanname düzenlenmesi hususunda sözleşmede düzenleme olmadığı, sözleşmenin 7. Maddesinde ücretin net yada brüt olarak düzenlenmediği, daha sonraki tarihli sözleşmelerde ücretin "brüt ücret" olarak düzenlendiği, davalı kulübün ücretlerde kesinti yapma görevini yerine getirmediği gözetilerek usule uygun düzenlenen 29.06.2016 tarihli bilirkişi raporuna itibar edilerek, Torul İcra Dairesinin 2015/79 E. Sayılı takibe yaptığı itirazın iptali talebi davacının talep ettiği 4.375,00 TL alacak üzerinden kabul edilmiş, bilirkişi raporunda davalının temerrüde düşürülmediğinden faiz talebinin yerinde olmadığına ilişkin görüş bildirilmiş, davalı tarafından borca tüm ferilerine itiraz edilmiş ve davacı vekilinin bilirkişi raporuna bu hususta itiraz etmeyip rapor doğrultusunda karar verilmesini talep etmiş olması nedeniyle, işlemiş faize ilişkin talep reddedilmiştir. Borçlu, ücretin NET olması ile yalnız başına ne kadar borçlu olduğunu tespit edecek konumda bulunduğundan, alacağın likit ve muayyen olduğu kabul edilerek, İİK'nın 67/2 maddesi uyarınca asıl alacak olan 4.375 TL'nin %20 si oranında icra inkar tazminatının davalıdan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiştir.."

Yerel mahkemenin bu kararından sonra davalı tarafından, kararın esastan kaldırılması amacıyla Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine başvurulmuştur. Davalı taraf istinaf başvuru dilekçesinde,istinaf sebepleri olarak, özetle;

"..mahkeme kararının bilirkişi raporuna dayandırıldığını fakat bu raporun hatalı olduğunu, bu rapora itiraz ettiklerini fakat mahkemece bu taleplerinin dikkate alınmadığını, davanın esasının sözleşmeden doğan bir alacak davası olduğunu, asıl olanın bu sözleşmedeki hükümler olduğunu, belirtilen ücretin Voleybol Federasyonunun 323 sayılı yazısı uyarınca ***brüt ücret*** *olduğunun açık olduğunu fakat bilirkişi raporunda bu ücretin tipi hakkında açıklayıcı bir ibare bulunmadığını, kesilen vergilerin zorunlu stopaj vergisi olduğunu….ileri sürerek kararın kaldırılması gerektiğini istinaf sebebi olarak bildirmiştir.."*

Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi 2018/1264 E., 2019/305 K. sayılı ve 13.03.2019 tarihli kararı ile davalı tarafın yukarıda ayrıntılı olarak yazılan istinaf nedenlerini haklı bulmayarak, istinaf talebini reddederek, HMK 362. Maddesi gereğince kesin olarak karar vermiştir.[7]

---

[7] Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi 2018/1264 E., 2019/305 K. sayılı ve 13.03.2019 tarihli kararı.

Son olarak, yerel mahkeme tarafından verilen sporcu ile kulüp arasında, ücretten kaynaklanan uyuşmazlık ile ilgili 18.07.2018 tarihli, gerekçeli kararda[8] özetle;

*"**Dosyanın yapılan incelemesi sonucunda;** Davacı vekilinin dava dilekçesinde taraflar arasında 30.09.2013 tarihinde imzalanan sözleşme uyarınca davalı spor kulübünün 8.000 TL kısmını ödemediğini, Torul İcra Müdürlüğüne 2015/86 esas sayılı dosyasında yapılan takibe itirazın iptali ile%20 den aşağı olmamak üzere icra inkar tazminatı talebinde bulunduğu, dosyamız arasına sözleşmenin alındığı,sözleşmenin başlangıç tarihinin 30.09.2013, bitiş tarihinin 30.06.2014 olduğu, transfer ücretinin toplam 45.000 TL olduğu, aylık 5.000 TL olarak belirlendiği, sözleşmede ücretin brüt yada net olarak yazılı olmadığı, dosyamız arasına davalı derneğe ait vergi inceleme raporunun, Ziraat Bankasının hesap ekstresine ilişkin yazı cevabının alındığı,SGK hizmet döküm cetvelinin, Mal Müdürlüğü mükellef sorgulama bilgilerinin, TVF yazı cevabının alındığı, dosyanın bilirkişiye tevdii edildiği, rapor alındığı görülmekle, tarafların anlaştığı sözleşmedeki ücretin brüt olduğu….yönünde hüküm kuruldu.."* denilmek suretiyle sözleşmede belirlenen ücretin brüt olduğuna dair karar vermiştir.

Karar davacı vekili tarafından verilen istinaf dilekçesi ile, sözleşmede belirlenen ücretin **net** olarak nitelendirilmesi ve hesaplamanın **net ücret** üzerinden yapılması gerektiği, kararın bu nedenle kaldırılması için istinaf mahkemesi olan Erzurum Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir.[9] Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 2019/415 E., 2019/1146 K. sayılı ve 30.05.2019 tarihli kararında özetle;

"…HMK'NIN 33. maddesi uyarınca; Hakim, Türk hukukunu resen uygular. Diğer bir anlatımla, bir davada ileri sürülen maddi olayların ve sözleşmelerin hukuki nitelendirmesini yapmak, uygulanacak hukuk kaidelerini bulmak ve uygulamak hakimin doğrudan görevidir.TBK'nın 26. maddesi uyarınca taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler. Ancak bazı durumlarda sözleşmede bilerek ya da bilmeyerek boş bırakılan hususlardan kaynaklı ihtilaflar doğabilecek olup bu halde yapılması gereken şey taraflar arasındaki sözleşmenin yorum-

---

8 Torul Asliye Hukuk Mahkemesi 2017/128 E., 2018/203 K. sayılı ve 18.07.2018 tarihli karar.

9 Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 2019/415 E., 2019/1146 K. sayılı ve 30.05.2019 tarihli kararı.

lanması suretiyle somut uyuşmazlığın çözülmesinden ibarettir. Sözleşme hükümlerinin nasıl yorumlanması gerektiği ise TBK'nın 19. maddesinde, bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.' şeklinde açıklanmıştır. Tarafların gerçek arzularının tespitinde ilk başvurulacak unsur, sözleşmede tarafların kullandıkları deyimlerdir. Kullanılan deyimler ve sözleşme hükümleri tek başına değil,sözleşmenin bütünü içerisinde yorumlanır. Bu şekilde yapılacak bir yorum ile sonuca ulaşılamaması halinde ise varsa örf ve adete veya tarafların sözleşmenin kurulması veya ifası aşamasındaki davranışlarına bakarak sözleşmenin yorumlanması yoluna gidilmelidir.

Taraflar arasındaki sözleşmede aylık ücretler üzerinden vergi kesileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öte yandan Türkiye Voleybol Federasyonu tarafından sözleşme tarihinden sonra yapılan düzenlemeyle sözleşmelerde belirlenen ücretin brüt olacağına dair getirilen yeni düzenlemenin de somut olaya uygulama olanağı bulunmamaktadır. Dosya içerisinde bulunan banka kayıtlarında davalı tarafından davacıya, Gelir Vergisi Kanunu uyarınca vergi kesintisine gidilmeksizin ödeme yapıldığı görülmektedir. Bu durum karşısında taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinin; davacıya aylık olarak ödenmesi öngörülen ücretin net miktar olarak kararlaştırıldığı şeklinde yorumlanması gerekmektedir." diyerek, davacı tarafından yapılan istinaf başvurusunu kabul ederek, yerel mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir.Bölge Adliye Mahkemesinin bu kararı üzerine, Yerel Mahkeme,[10]07.02.2020 tarihli kararında özetle;

"Yukarıda künyesi verilen istinaf ilamından da anlaşılacağı üzere taraflar arasındaki sözleşmeye bağlı olarak davacının sporcu sözleşmesine bağlı alacağı 45.000,00 TL'dir. Zaten davalı da bunu kabul etmekte sadece bu miktarın net alacak miktarı değil, brüt tutar olacağını iddia etmektedir.

Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 30.05.2019 tarih, 2019/415 E., 2019/1146 K. sayılı ilamı ile davacının davaya konu sözleşmedeki ücretinin net olduğunu, bu manada alacağından vergi ve benzeri kalemlerin indirilemeyeceğini kesin olarak ortaya koymuştur.

Dosya bilirkişiye gönderilmişse de bilirkişinin ilk raporuyla bile çeliştiği anlaşıldığından bilirkişi raporuna itibar edilmemiş, davalının da davacı-

---

[10] Torul Asliye Hukuk Mahkemesi 2019/90 E., 2020/50 K. sayılı ve 07.02.2020 tarihli karar.

nın alacağının 45.000,00 TL olduğunu ancak bu miktarın brüt olduğunu ikrar etmesi karşısında (net olduğunu kabul etmese de 45.000,00 TL alacağı olduğunu açıkça ikrar etmiştir). İstinaf ilamında alacağın brüt değil net olduğu ortaya konulduğundan usul ekonomisi ve dosyanın geldiği safha dikkate alınarak yeniden bilirkişi raporu aldırılmamış; yukarıda belirtilen istinaf ilamının dosya açısından çelişkileri giderdiği anlaşılmıştır.." Denilmek suretiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

SONUÇ

Yukarıda sunulan mahkeme ilamlarından da anlaşılacağı üzere, mahkemelerin, sözleşmelerde alacağın brüt veya net olduğunun yazılmaması durumunda, tarafların sözleşmeyi yorumlayış biçimlerine bakılmak suretiyle, ödemenin ne şekilde yapıldığına bakılarak bir sonuca ulaşılacağını açık bir şekilde belirttikleri görülmektedir. Bu konudaki en çarpıcı değerlendirme Erzurum BAM 3. Hukuk Dairesi tarafından yapılmıştır. Buna göre;

"…HMK'NIN 33. maddesi uyarınca; Hakim, Türk hukukunu resen uygular. Diğer bir anlatımla, bir davada ileri sürülen maddi olayların ve sözleşmelerin hukuki nitelendirmesini yapmak, uygulanacak hukuk kaidelerini bulmak ve uygulamak hakimin doğrudan görevidir. TBK' nın 26. maddesi uyarınca taraflar, bir sözleşenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler. Ancak bazı durumlarda sözleşmede bilerek ya da bilmeyerek boş bırakılan hususlardan kaynaklı ihtilaflar doğabilecek olup bu halde yapılması gereken şey taraflar arasındaki sözleşmenin yorumlanması suretiyle somut uyuşmazlığın çözülmesinden ibarettir. Sözleşme hükümlerinin nasıl yorumlanması gerektiği ise, TBK' nın 19. maddesinde 'bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.' şeklinde açıklanmıştır. Tarafların gerçek arzularının tespitinde ilk başvurulacak unsur, sözleşmede tarafların kullandıkları deyimlerdir. Kullanılan deyimler ve sözleşme hükümleri tek başına değil, sözleşmenin bütünü içerisinde yorumlanır. Bu şekilde yapılacak bir yorum ile sonuca ulaşılamaması halinde ise varsa örf ve adete veya tarafların sözleşmenin kurulması veya ifası aşamasındaki davranışlarına bakarak sözleşmenin yorumlanması yoluna gidilmelidir.

Zaman içerisinde bu tip uyuşmazlıkların artması üzerine; federasyonlar, sporcu -kulüp arasında düzenlenen tip sözleşmelerinde düzenlemeye giderek, ücretlerin net veya brüt olduğu konusunu açık bir şekilde yazmışlardır. Nitekim Voleybol Federasyonu, TVF Sporcu Lisans ve Transfer Talimatında Değişiklik Yapılmasına Dair Talimat (27 numaralı değişiklik) ile, değişikliğin 8. maddesinde, talimatın 24.6. maddesini değiştirerek, "sözleşmelerde yer alan bütün ödemeler net değerleri göstermek zorundadır" demek suretiyle bu belirsizliği gidermiştir. Aynı şekilde Türkiye Basketbol Federasyonu, Sözleşmeli Sporcuların Lisans Tescil ve Transferi Yönergesinin 22. Maddesinde ücretlerin net ücret olduğunu belirtmiştir. Burada anlatılanlar, sözleşmede bu tip bir nitelemenin yapılmadığı durumlarda uyuşmazlığın çözülmesi bakımından halen önemini korumaktadır. Nitekim, sporcular ile kulüpler arasında yapılan özel sözleşmelerde, bu tip bir açıklık olmadığı durumlarda, yukarıda verdiğimiz yargı kararları uyuşmazlığa ışık tutacaktır.

Geçen yıl yapılan değişiklikler ile sporcunun vergilendirilmesinde yeni bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizde çalışanlar artan oranlı gelir vergisine tabi tutularak vergilendirilmektedir. Buna göre ülkemizde çok kazanan sporcuların (futbolcu, basketbolcu, voleybolcu vs) vergilendirilme rejiminde değişiklik yapılarak,kaynakta kesinti yöntemi korunmuş,en üst ligde uygulanan tevkifat oranı %15'den,%20'ye çıkarılmıştır. 2020 yılında altıyüzbin TL'nin üzerinde ücret geliri elde eden sporculara Mart 2021'de Gelir Vergisi beyannamesi verme zorunluluğu getirilmiştir. Yapılan düzenlemeye göre altıyüzbin liranın üzerinde gelir elde den sporcular, altıyüzbin TL'yi aşan kısım için %40 oranında vergiye muhatap olacaktır.

7194 sayılı kanun ile konuyu düzenleyen Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 72. Maddesi, 07.12.2019 tarihinden itibaren, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"*31/12/2023 tarihine kadar sporculara yapılan ücret ve ücret sayılan ödemelerden 01.01.2020 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere*

a) *Lig usulüne tabi spor dallarında;*

1) *En üst ligler için %20*

2) *En üst altı ligdekiler için %10*

3) *Diğer ligdekiler için %5*

b) *Lig usulüne tabi olmayan spor dallarındaki sporculara yapılan*

ödemeler ile milli sporculara uluslararası müsabakalara katılımları karşılığında yapılan ödemelerden %5 oranında Gelir Vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Bu ödemeler üzerinden 94. Madde kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz.Bu madde kapsamında gelirler toplamının,103. Maddede yazılı tarifenin dördüncü diliminde yer alan tutarı aşması halinde, bu gelirler yıllık beyanname ile beyan edilir. Yıllık beyanname verilmesi durumunda, beyan edilen bu gelirler üzerinden hesaplanan Gelir Vergisinden tevkifat yapmakla sorumlu olanlarca vergi dairesine ödenmiş olması şartıyla, bu kanuna göre kesilen vergiler mahsup edilir.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan ücret ve ücret sayılan ödemelerin vergilendirilmesinde 31.12.2007 tarihinde yürürlükte olan hükümler uygulanır."

Sonuç olarak, sporcuların yıllık ücret geliriniz 2020 yılında 600 bin lirayı açtığı takdirde, sözleşmelerde yer alan ' Ödenecek ücret nettir ve stopaj kulübe aittir' hükmü sporcuyu beyanname vermekten kurtarmayacaktır.

5 nolu dipnotta belirtilen Y 13 HD nin 2016/28954 E, 2018/10178 K. sayılı 30.10.2018 tarihli karar metni;

"Taraflar arasındaki itirazın iptali davasının yapılan yargılaması sonunda ilamda yazılı nedenlerden dolayı davanın kabulüne yönelik olarak verilen hükmün davalı avukatınca duruşmalı olarak temyiz edilmesi üzerine ilgililere çağrı kağıdı gönderilmiştir.Belli günde davacı vekili Av. Mehmet Serhan ÖZDEMİR geldi.Karşı taraftan gelen olmadığından onun yokluğunda duruşmaya başlanılmış ve hazır bulunan avukatın sözlü açıklaması dinlendikten sonra karar için başka güne bırakılmıştı. Bu kez temyiz dilekçesinin süresinde olduğu saptanarak dosya incelendi, gereği düşünülüp konuşuldu.

KARAR

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde olmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun olan hükmün ONANMASINA, 1.630,00 TL duruşma avukatlık parasının davalıdan alınarak, davacıya ödenmesine, aşağıda dökümü yazılan 1.022,40 TL kalan harcın temyiz edenden alınmasına, HUMK' nun 440/I maddesi uyarınca tebliğden itibaren 15 gün içerisinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 30.10.2018 gününde oybirliğiyle karar verildi". şeklindedir.

E-SPOR VE HUKUKİ DURUMU

Av. Orhan Efe ÖZENÇ* / Nazlı Deniz ÖZ**

* Konya Barosu

** Araştırma Görevlisi, Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Dünyada hızla gelişen teknoloji ortaya yeni sektörler ve kavramlar çıkartmaktadır.

E-Spor da son yıllarda hayatımıza giren kavramlardan biridir. Hamari ve Sjöblom (2017) E-Sporu, sporun birincil yönlerinin elektronik sistemler tarafından kolaylaştırılmış biçimi olarak tanımlamaktadır. Elektronik spor hem fiziksel hem de zihinsel özelliklere sahip bir spor dalıdır. Diğer sporlardan, hem bireysel hem de takım halinde uygulanabilmesi, doğasına özgü araç ve gereci gerektirmesi, dünyanın her yerinden, her yaştan ve cinsiyetten icra edilebilmesi, iklim şartlarının önemsizliği, bir oyuncunun profesyonel seviyede birden fazla oyuna katılabilmesi ile ayrılır (Öz ve ark 2019). Bununla birlikte E-Spor, okçuluktaki gibi reaksiyon zamanı, beyzboldaki gibi refleks hareketleri veya satrançtaki gibi düşünmeyi gerektiren bir spordur (Argan ve ark 2006). E-Sporlar yüksek derecede el-göz koordinasyonu gerektirmektedir. Bunun yanında takımların maçı kazanmaları için karşı takımların stratejilerinden daha iyi bir strateji belirlemek zorundadırlar (Wagner 2006). Çoğu oyundaki hareketleri manipüle etmek farenin ve klavyenin hızlı ve doğru hareketlerine dayanmaktadır. Bu gereksinimler oyuncular için özelleşmiş ekipmanların gelişmesini sağlayıp yeni bir sektör daha ortaya çıkartmıştır (Seo 2013).

Tarihsel olarak değerlendirildiğinde insanların tarihi ve sosyal bütünlüğünü sağlamada kullanılan (savaş, keşif, istila vb.) sınıflandırma özelliklerinin yerini, yaklaşık bir asırdır sosyal olayların insan üzerindeki yeri ve insanın bu süreçte doğduğu yıllar almaya başlamıştır. İlkel dönemlerdeki organik toplum, birey bağı özerkleşmenin artması ile birlikte yerini inorganik bağlantılara bırakmaya başlamıştır. Bu bağların X,Y ve Z kuşakları üzerindeki en önemli etkisini ise teknolojik gelişmeler ve dolayısıyla birey üzerinde sosyal, psikolojik ve ekonomik temelli olarak kendisini göstermektedir (Öz ve Üstün 2019). Bilgisayarların insan hayatındaki yerinin artması ile birlikte -tıpkı köleliğin yayılması ile düşünsel gelişimin başlaması gibi- birey iş yükünün büyük bir kısmını teknolojiye terk etmiştir. Devam eden süreçte internet yolu ile yeni bir bağlantı ağı kuran insanlar, yaşamlarının merkezine yeni teknolojileri ekleyerek bir adaptasyon sürecinden geçmektedirler (Özlü ve ark 2018). Sosyal hayatın sanal yansıması olan bu bilişim sistemleri bireyleri, toplulukları ve toplumları daha dışa dönük, daha girift, daha şeffaf bir yapıya büründürmektedir. Sistemi çekici kılan tarafı, bu sistemin herhangi bir iyelik

tarafının bulunmamasıdır. Süreç olağan bir yapıda tekamül etmekte, kendine has linguistik kavramlar geliştirmekte, etik ilkeler üretmekte ve sürece herkesi dahil olma zorunluluğunu hissettirmektedir.

Spor, bu süreçten mutlak ve nisbi olarak payını almıştır. Özellikle, teknolojik yeniliklerin rekreatif faaliyetler üzerinde denenmeye başlaması ile bireyler sportif etkinliklerin dijital ortamdaki gelişmelerine olumlu yaklaşımlar sergilemişler, bu durumun farkında olan üreticiler de yeni bir alışkanlık ve ekonomik alan tesis edebilme yoluna gitmişlerdir. Eğlence, boş zaman değerlendirme yoluyla rahatlama, heyecan, rekabet gibi hedonik duyguların yeni arenası dijital ortamda gerçekleştirilen ve amatör bir uğraşı ve etkinlik olarak karşımıza çıkan dijital oyun etkinlikleri tanımı geçtiğimiz yirmi yıllık süreçte 'E-spor' adını almıştır. E-Spor kavramının kullanılmasının ortaya çıkışı güvenilir bir kaynak olabilecek Çevrimiçi Oyuncular Birliği'nin (Online Gamers Association-OGA) 1999 yılındaki faaliyete geçmesiyle ilgili basın açıklaması olduğu söylenebilir. 'Elektronik spor' kavramının kısaltması olarak kullanılan bu tanımın içi kısa sürede ekonomik, teknolojik, sosyal ve psikolojik olarak hızla dolmaya başlamıştır. E-spor, günümüz spor branşlarından pek çok noktada ayrılmaktadır. Oyuncu sayısının bir kişiden bir buçuk milyona kadar değişen bir oyun arenası olabilmesi, mekânsal bağımsızlık, sürekli rekabet hali, kolay ulaşılabilirlik, zamansal serbestiyet vb. özellikler bu süreçte etkili olmaktadır. Ancak her dijital oyunun E-spor olarak adlandırılması yanlışlığı, art niyet taşıyan her oyun ve uygulamanın E-spor ile aynı bakış açısı ile değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bir bilgisayar oyunu, konsol veya mobil oyunun elektronik spor olarak adlandırılması için sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Bunlar;

- Profesyonelleşmiş bir lige veya turnuvaya sahip olması (Futbol dahilinde yer alan Süper Lig, Dünya Şampiyonası gibi),
- Kulüplerin ve takımların oluşturulması,
- Rekabete dayalı olması (kazanan ve kaybedenin olması),
- Profesyonel olarak oyun oynayan kişilerin olması,
- Offline (çevrimdışı) ve online (çevrimiçi) izleyici kitlesine sahip olması,
- Kolay ulaşılabilir olması,
- Müsabakaların canlı olarak yayınlanması (İnternet üzerinden veya televizyon aracılığıyla)' dır.

2008 yılında E-Spor'u gerçek bir spor olarak kabul ettirmek amacıyla yola çıkan ve günümüzde 50 üye ülkesi bulunan Uluslararası E-Spor Federasyonu (International E-Sports Federation-IeSF) Güney Kore merkezli olarak 2016 yılında, E-Spor'un Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından tanınması için resmi mektup göndermiştir. Uluslararası E-Spor Federasyonu'nun 50 üye ülkesinin 22'sinde E-Spor, Ulusal Olimpiyat Komiteleri tarafından tanınmaktadır. Son olarak Asya Olimpiyat Konseyi, 17 Nisan 2017 tarihinde yaptığı açıklamada 2022'de Çin'de düzenlenecek olan Asya Oyunları'nda E-Spor'un resmi bir oyun olarak madalya yarışmalarında yer alacağı duyuruldu. Ayrıca, E-Spor'un Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Paris 2024 Olimpiyat Oyunlarına gösteri sporu olarak dahil edilmesine karar verilmiş olup madalya yarışmalarında yer alıp almayacağı ile ilgili henüz bir karar verilmiş değildir (DiFrancisco-Donoghue ve Balentine 2018).

Günümüzde tüm dünyada pek çok elektronik spor turnuvası düzenlenmektedir. Bunlardan en bilinenleri; World Cyber Game, Europan Nations Championship, International Premiership Series ve Esl Pro Series'dir. Bu turnuvalarda macera, rol oyun, FSP, spor, savaş, aksiyon,simülasyon, strateji gibi alt kategoriler bulunmaktadır (Argan ve ark 2006). E- spor olarak en çok ilgi gören oyunlar arasında ise; Counter Strike, Dota 2, Leage of Legends, Star Craft 2, SuperSmashBros, Street Fighter gibi oyunlar bulunmaktadır (Parshakovand ve Marina 2015).

Tüm dünyada çok hızlı bir şekilde büyüyen, devasa bütçelere ve takipçi sayısına ulaşan, olumlu ve olumsuz yanları bulanan E-Spor, ülkemiz gençlerini de etki altına almaya başlamıştır ve bu etki giderek artmaktadır (Çolak ve ark 2018). Bilgisayar çağında E-Spor tüm dünyada ve ülkemizde artarak büyüyecek bir sektör olması kaçınılmazdır. Bu sektörün gerisinde kalmamak, olumlu yönlerini bireylere kazandırıp olumsuz yönlerine engel olmak için farkındalık çalışmaları gerekmektedir.

E-SporTanımlamaları

E-Spor'un tam olarak ne olduğunu anlamak, kültür, teknoloji, spor ve iş dünyasının birleşmesi ile bu endüstrinin göreceli yeniliği nedeniyle karmaşıktır. Futbol, basketbol ve tenis gibi sporlardan farklı olarak, E-Spor çoklu platformların bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Sanal atletler veya siber atletler ile de E-Sporcular kastedilmektedir (Argan ve ark 2006). Argan ve arkadaşları (2006)'na göre E-Spor, dünyanın

bir ucundaki insanın dünyanın diğer ucundaki insanla internet aracılığıyla buluşup oyun oynayabileceği ya da büyük elektronik spor organizasyonları aracılığıyla dünyanın farklı yerlerinden gelen insanların buluşup oyun oynayabilecekleri hem fiziksel hem de zihinsel çaba gerektiren bir spordur (Hamari ve Sjöblom 2015).E-Spor'u tanımlarken, sporun birincil yönlerinin elektronik sistemler tarafından kolaylaştırıldığı, hem oyuncuların ve takımların girdilerine hem de E-Spor sisteminin çıktılarına insan-bilgisayar ara yüzleriyle aracılık eden bir spor biçimi olduğuna dikkat çekmiştir. E-Sporlar, bilgisayar veya oyun konsolları aracılığı ile amatör veya profesyonel oyuncuların birbirleri ile rekabet ettikleri sanal bir ortamda oynanmaktadır (Jenny ve ark 2017). E-Sporlarla ilgili bilinmesi gereken en önemli şeylerden birinin sedanter spor video oyunlarıyla karıştırılmamasıdır.

"Elektronik sporlar takımlar halinde ya da birey olarak, farklı içerik dallarında, refleks, el-göz koordinasyonu, hızlı karar verme, takım ve kaynak yönetimi gibi yeteneklerin ön plana çıktığı sanal rekabet platformlarıdır" (Erişim 2019a).

Ülkemizde 2017 yılında yapılan çalıştayda, öncelikli hedeflerden biri olan "E-Sporun tanımını ortaya koyma" ile ilgili yapılan çalışmalar neticesinde E-Spor üzerine ortak bir tanımlamanın bulunmadığı belirtilmiştir. Kamuoyu tarafından benimsenecek ortak bir tanımlamaya ihtiyaç duyulduğu, mevcut tanımlamaların belirsiz ve bir dijital oyunun E-Spor olup olmadığı konusunda çalışmalar yapılması önerilmiştir (Erişim 2019a).

"Elektronik bir cihaz vasıtasıyla çevrimiçi veya çevrimdışı ortamda gerek bireysel gerekse takım halinde katılım gösterilen her türlü aktiveyi kapsar." (Erişim 2019b)

TÜRKİYE'DE E-SPOR VE HUKUKİ BOYUTU

Türkiye E-Spor Federasyonu ya da kısaltmasıyla TESFED, Türkiye'de oyun sektörünün kademeli olarak geliştirilmesi amacıyla 2018 yılında Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur (Erişim 2019c) İlk başkanı Alper Afşin Özdemir olmuştur. 2011 yılında Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu adıyla kurulan kurumdan sonra, Türkiye'de devlet tarafından kurulan ikinci E-Spor kurumu olan Türkiye E-Spor Federasyonunun kurulmasından

önce E-Sporlar, Gelişmekte Olan Spor Branşları Federasyonu bünyesinde asbaşkanlık seviyesinde temsil edilmekteydi ancak temsil aracı dijital oyunlar federasyonu tam olarak aktive edilememiş ve zamanla lağvedilmiştir. 2018 yılı itibari ile E-spor Federasyonunun kuruluşu akabinde hızlı atılımlar ile ekosistemdeki tüm aktörlerin sorunları çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Federasyon da E-Spor'un bilinirliğinin artması ile beraber, E-Spor'un hem ebeveynlere doğru şekilde anlatılması hem de bu anlamda gençlerin doğru şekilde yönlendirilmesi gibi konularda projeler geliştirecektir. Türkiye E-Spor Federasyonu temel görevleri:

1- Tüm E-Spor çalışmalarında söz sahibi olup projeler geliştirmek, sektördeki oyuncularla ve firmalarla farklı farklı projeler geliştirmek,
2- E-Spor lisans işlemlerini en doğru şekilde sağlama ve gelecekte E-Spor Oyun Merkezlerinin kurulması,
3- Farklı oyunların ligleştirilmesi ve Türkiye'de daha aktif hale dönüştürülmesini sağlamak,
4- Oyuncuların yurtdışı turnuvaları için vize işlemlerine hızlıca çözüm sağlamak,
5- Oyuncuların oyunculuk kariyerinin bitmesi ile beraber E-Spor kariyerinin bitmemesi için çalışmalar yapmak,
6- Takımlara ve oyunculara destek olmak ve oyuncular için alt yapısal gelişmeler sağlamak,
7- Yayın hakları, Sporcu hakları, Yazılım hakları vb. konularında hukuksal sorunlara çözüm sağlamak,
8- Türkiye'yi E-Spor ekosistemi içerisinde tüm Dünyada konuşulan bir ülke haline getirmektir (Kabadayı 2019).

Bu çerçevede federasyon, 2018 senesi içerisinde Özel E-Spor Salonları ve Yeterlilik Belgesi Talimatı, Hakem Talimatı ve Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Talimatı mevzuatını oluşturarak hayata geçirdi. Ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Genel Müdürlüğü'nün Gençlik Araştırmaları Haber Bülteni içerisinde bir E-Spor Raporu hazırlanmasına katkı sağladı (Erişim 2019a). Millî Eğitim Bakanlığı ile yürütülen görüşmelerde ise, liselerde E-sporun bir ders olarak okutulması ve liseler düzeyinde turnuvalara yer verilmesi gündeme getirildi (Erişim 2019d).

Herhangi bir sektörün ayaklarını yere sağlam basabilmesi, düzenlenmesi, denetimi ve güven telkin ederek yatırımcıları çekebilmesi adına, saygın bir hukuki boyut teşkil etmesi şarttır. Aksi halde sermaye sahipleri de, seyirciler de, oyuncular dâhil ekosistemin içerisindeki diğer tüm aktörler de emeklerinin emniyette olduğunu, yatırımlarının kâr etmek için gerekli amortisman süresinin dolmasına dek istikrarlı biçimde gelir getireceğini (örneğin, oyun şirketi ligi lağvederse tüm takımların yatırımları henüz amortize olamadan yanacaktır), mevcut ve müstakbel haklarının kutsal bir kavram gibi korunduğunu hissedemez ve dahası, izledikleri her şeyin bir danışıklı dövüş olduğunu düşünebilirler.

Hukuki yapılanmanın her sektöre göre farklı ayakları bulunabilse de, genel ve temel ilkeler, hak sahiplerinin hak ve emeklerinin korunup kollanması ve elde edecekleri başarılardan doğan imaj ve telif haklarının da olası ticari faaliyetler yönünden muhafaza edilmesine yöneliktir. Bu yüzden E-sporun takımlar – şirketler – seyirciler – oyuncular – idari ve sektörel personeller düzeyindeki mikro hukuk ağına borçlar hukuku, iş hukuku, spor hukuku, tüketici hukuku ve belirli oranlarda fikrî mülkiyet ile ticaret hukuku uygulanır. Oyun firmaları – devletler – organizasyonlar – yatırımcılar arasındaki makro ölçekli hukuk ağında ise temel belirleyici fikrî mülkiyet hukukudur, zira özellikle organizasyonlar, oyun şirketleri ve devletler arasındaki yetki ve imtiyazlar, oyunların kapsandığı fikrî mülkiyet hukuku aracılığıyla belirlenir. Spor hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, reklam hukuku ve bilişim hukuku da yine belirli oranlarda bu dengeye etki eder. Fakat oyuncuların devlet karşısındaki hukuki durumunu belirlemek adına profesyonel lisansın düzenlenmesi de kritik öneme sahiptir (Özenç ve Yörük 2019; Erişim 2019f).

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, makro ölçekte devletlerin idari teşkilatları içerisinde yer alan federatif ve benzeri yapılanmaların bu sektöre yapabilecekleri en büyük katkının, ülkeler arası vize, sporcu lisansı ve seyahat/oturma izni konusunda bir bürokratik ve diplomatik çözüm ortamı kurmak olacağı söylenebilir. Bunun haricinde, oyun şirketleri üzerinde bir yetki sahibi olmaları ancak ülkedeki vergi, sendika, iş vb. hukuku kapsamında, adli ve idari boyutta olacak gibi görünmekte, mali açıdan pasta payının nasıl bölüşülebileceğini kimse bilmemektedir. E-sporun değilse de oyunların sahipleri oyun şirketleridir ve diledikleri zaman uygun bulmadıkları ülkelerden ofislerini, profesyonel liglerini çekme hürriyetlerine sahiplerdir – bu durum, yatırımlarının bekasını is-

teyen sermaye sahipleri, sponsorlar ve reklam firmaları için de, takımlar ve sporcular için de bir tehlike arz etmektedir. İki tarafın en azından lig yatırımlarının asgari süresinin belirlenmesi konusunda bir mutabakata varmaları, faydalı olacaktır (Özenç ve Yörük 2019).

Mikro ölçekte ise, ülkelerin iş, tüketici, borçlar ve spor hukuku mevzuatları kıyasen, uygun düştükleri ölçüde uygulanacak, Fransa'daki yasa gibi gelişmeler herkes için E-sporun algılanması ve hukuki durumu için bir emsal teşkil edecektir. Dolayısıyla, mikro ölçekteki sorunların giderilmesi, makro ölçeğe kıyasla çok daha kolay ve çabuk gerçekleşecektir (Özenç ve Yörük 2019).

Özetlemek gerekirse E-spor her geçen gün büyüyen bir sistem haline gelmiştir. Bir çok aktörün ve paydaşın bulunduğu bu sistemin doğru işlemesi ve sürdürülebilirliği için kamusal, sektörel ve hukuki altyapısının sağlam bir zemine oturtulması gereklidir. Ön görülen gelişmeler ve değişimler ışığında ivedilikle ortaya konması gereken birçok kural ve kaidenin yetkili merciilerce belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu sayede ülkemizdeki sürekliliğini, kulüp ve oyuncu haklarını, organizasyon yönetimini korumak mümkün olacaktır. Eksik kaldığı sürece veya sağlam bir zemine oturtulmaz ise doğacak her sorun ülkemizdeki mevcut önyargılar ve imkansızlıklar ile beraber post-modern oyun ve spor yaklaşımlarında başarı oranının düşmesi muhtemeldir.

KAYNAKÇA

Argan, M, Özer A., Akın E, (2006). Elektronik spor: Türkiye'deki siber sporcuların tutum ve davranışları. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi. 1(2), 1306-4371.

Çolak, S., Örs, A., Çolak, E., Son, M., Güzelordu, D., Çolak, T., ve Yargıcı, M., (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin e-spor bilgi düzeylerinin araştırılması. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, KOSBED, 35, 121-127.

DiFrancisco-Donoghue, J. ve Balentine, J.R. (2018). Collegiate E-Sport: Where do we fit ın? Currentsportsmedicinereports, 17(4), 117-118.

Erişim 2019a: http://yayinlar.gsb.gov.tr/Public//Files/2018.05.14_16.57.28_espor-raporu say%C4%B15.pdf Erişim:22.01.2019

Erişim 2019b:https://www.tectum-elibrary.de/10.5771/9783828866485/the-esports-market-and-esports-sponsoring erişim Tarihi: 05.04.2019

Erişim 2019c: https://www.webtekno.com/turkiye-E-Spor-federasyonu-kuruldu-h45324.html Erişim Tarihi 15.04.2019

Erişim 2019d: https://www.haberturk.com/turkiye-espor-federasyonu-son-rakamlari-paylasti-2438341-teknoloji erişim tarihi: 20.11.2019

Erişim 2019e: https://startuphukuku.com/espor-hukuku-ve-getridigi-hukuki-sorular/ Erişim Tarihi: 20.12.2019

Erişim 2019f: https://startuphukuku.com/espor-hukuku/

Hamari, J., ve Sjöblom, M., (2015). What ıs e-sportsandwhy do peoplewatchıt? Internet Research. 27(2), 211-232.

Jenny, S.E.,Manning, R.D., Keiper, M.C., Olrich, T.W., (2017). Virtual (ly) athletes: Where E-Sports fit withinthedefinition of "sport". Quest, 69(1), 1-18.

Kabadayı, O.K. (2019). A'dan Z'ye E-Spor. ISBN: 978-605-245-498-5 erişim adresi: https://books.google.com.tr/books?isbn=6052454989

Öz, N.D., ve Üstün, F. (2019) E-Spor katılım motivasyonu ölçeği'nin (EKMÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 2(2), 115-125.

Öz, N.D., Çağlayan, H.S., Topuz, R. (2019). E-Spor. Farklı Alanlarda Sporda Bilimsel Çalışmalar, s.157-178. Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Özenç OE, Yörük İ, 2019. Her Yönüyle E-Spor Takım Sahibi Sponsor ve E-Sporcu Adaylarının El Kitabı. Benim Kitap yayınları.

Özlü, M., Öz, N.D., ve Taşgın, E. (2018). Determination of leisure time orientations in universitystudents, therelationshipbetweenleisure time boredomperceptionsandsocial network sitesusagepurposes. TurkishJournal of SportandExercise, 20(2), 105-110.

ParshakovP, ve Marina AZ 2015. Success in E-Sports: Does Country Matter? Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2662343

Seo, Y. (2013). Electronic Sports: A New Marketing Landscape of theExperienceEconomy. Journal of Marketing Management, 2013 Vol. 29, Nos. 13–14, 1542–1560, http://dx.doi.org/10.1080/0267257X.2013.822906

Üçüncüoğlu, M., ve Çakır, V.O. (2017). Modern spor kulüplerininespor faaliyetlerine ilgi gösterme nedenleri üzerine bir araştırma. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(2), 34-47.

Wagner, M., (2006). On thescientificrelevance of e-sports. ınproceedings of the 2006 internationalconference on ınternetcomputingandconference on computergamedevelopment. LasVegas, Nevada: CSREA Press: 437-440.

DOPİNG VE DOPİNGLE MÜCADELE

Nadide Aslıhan PEKTAŞ[*] / Prof. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI[**]
Melehat Deniz KÜÇÜKÖZMEN[***] / Emin Selçuk SOLAK[****]

[*] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

[**] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

[***] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

[****] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Çağlar boyu sporun amacının, daha hızlıyı, daha yükseği, daha güçlüyü, elde etmek olduğu düşünülmektedir. Tarihin her döneminde de insanlar güç verimini yapay olarak artırmak için değişik yöntem ve maddeleri aramışlar, ortaya çıkan zararlarını da düşünmeden doping maddelerini kullanmışlardır (Eröz 2007).

Sporcuların atletik performansı geliştirmek için gıda takviyelerini ve dopingi kullanması, eski bir tarihe dayanmaktadır. Birçok sporcu "her ne pahasına olursa olsun" zihniyetinden dolayı yan etkilere aldırış etmeden takviyeleri ve/veya dopingi kullanmayı tercih etmektedir (Lopez ve Casa 2009).

Vücuda yabancı bir madde verilerek performansın yapay ve kural dışı bir şekilde artırılması veya fizyolojik ajanların normalden fazla miktarlarda müsabaka sırasında veya müsabaka dışında uygulanması doping olarak kabul edilmektedir (Erkiner ve Soysüren 2007).Sporda doping kullanımının etik ve tıbbi olarak iki yönü vardır. Kullanılan madde veya yöntemlerin tıbbi yönü, sporcu sağlığı üzerine olan yan etkileri kapsarken etik yönü ise sporcular arasındaki eşit rekabeti kaldırması nedeniyle ahlaki ölçütlerin çiğnenmesidir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Dünya Dopingle Mücadele Ajansı ve Uluslararası Federasyon, her yıl doping olarak kabul edilen yasaklı madde ve yöntemleri listeler halinde yayınlamaktadır (Durant ve ark 1995).

Doping

Etimolojisi Anglo-Flemenkçe olan "doping" sözcüğü anlam olarak performansı veya verimi artıran herhangi bir maddenin karşılığıdır. Doping kelimesinin orjini oldukça karışıktır (Durusoy 1991). "Doping" sözcüğü Güney Doğu Afrika yerli dillerinden Hollandalı göçmenlerin diline giren "dop" sözünden gelmektedir. İngilizce "dope" kelimesi uyuşturucu, ilaç, ilaç uygulaması (özellikle uyarıcı) anlamlarını taşımaktadır (Yücesir 2009).

Doping'in resmi olarak ilk tanımı 1963 yılında yapılmış olup buna göre doping, fiziksel ve/veya zihinsel aktiviteyi artırmak amacıyla yasaklanmış kimyasal maddelerin ya da yöntemlerin kullanılmasıdır. Vücuda yabancı bir madde verilerek performansın yapay ve kural dışı bir şekilde artırılması veya fizyolojik ajanların normalden fazla miktarlarda müsabaka sırasında veya müsabaka dışında uygulanması doping olarak kabul edilmektedir (Erkiner ve Soysüren 2007).

Sporcular tarih süresince vücutlarını güçlü ve mükemmel çalışan makineler haline getirmek için birçok teknik denemişlerdir. Bu arayışların asıl amacı sadece performansı artırmak değil, ne pahasına olursa olsun onun üstüne çıkmaktır. Sporcuların performanslarını artırma istekleri kuvvetli bir istektir ve sportif başarının gerek ekonomik gerek sosyal getirimleri, başarılı olma arzusunun ahlaki kuralları olduğu kadar sağlık kurallarını da bozmasına neden olmaktadır (Yücesir 2009).

1865 yılında Amsterdam'daki kanal yüzücülerinin doping kullandıkları tartışması ile sporcuların doping kullanımı ile ilgili ilk belgeler oluşturulmaya başlanmıştır (Ertaş ve Petek 2005). 1886'da bisiklet antrenörlerinin sporcularına şu anda "speedball" adıyla bilinen eroin ve kokain karışımını verdikleri ortaya çıkmıştır. 1886'da ilk kez doping yüzünden ölen bisikletçi dolayısıyla dikkatler bu konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Sporda ilaç kullanımı 19. yüzyılın son ve 20. yüzyılın ilk zamanlarında çoğalmaya başlamıştır. 1904 tarihinde Sen Luis Olimpiyatlarında striknin enjeksiyonları, alkol ve kokain kullanılırken, 1936 yılında Berlin Olimpiyatlarında amfetamin kullanılmıştır (Yücesir 2009).

1928'de Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu doping kullanımını yasaklayan ilk spor federasyonu olmasına karşın doping testlerinin yapılamaması nedeniyle etkisiz kalmıştır. 1930'larda sentetik hormonlar kullanılmaya başlanmıştır. 1952 Oslo Kış Olimpiyat Oyunları esnasında sürat patinörlerinin kabinlerinden birçok kırılmış ampul ve enjektör bulunmuştur. 1952 Helsinki Yaz ve Oslo Kış, 1956 Melbourne Yaz ve Cortina d'Ampezzo Kış, 1960 yaz ve Squaw Kış, 1960 Roma Yaz ve Squqw Valley kış, 1972 Münih Yaz Olimpiyatlarında resmi kayıtlara geçmiş doping vakaları bulunmaktadır (Açıkada ve Ergen 1990).

1962 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi dopinge karşı önlem almaya başlamıştır. Aynı yılda Türkiye'de Kültür Bakanlığı tarafından ilk doping komisyonu kurulmuştur. İlaçların sporda suistimal edilmeleri ilk kez 1964 Tokyo Olimpiyat Oyunları'nda rapor edilmiştir. Sporda ilaç suistimalinin yasaklanmasına karşı ilk yasal düzenlemeler 1963'de Fransızlar tarafından geliştirilmiş ve bunu 2 yıl sonra Belçika izlemiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi Tıbbi Komisyonu ise, ilaç suistimalini önlemek amacıyla 1967'de kurulmuştur. Atletlerin ilaç kullanıp kullanmadıkları ise, ilk kez 1968 Meksika Olimpiyat Oyunları'nda incelenmeye başlanılmıştır. Ancak doping analiz yöntemleri ve organizasyonları yönünden zayıf kalınmıştır (Açıkada ve Ergen 1990).

Doping kontrolü 1968 Meksika Olimpiyatları'nda yapılmaya başlanmışsa da ciddi anlamda ilk kez 1972 Münih Olimpiyatları'nda yapılmıştır. Ülkemizde ise 1971 yılında Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün sportif doping ile mücadele yönetmeliği ile olay yasalaşmıştır. Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığı (TFF), 1993 yılından bu yana 750 kişide doping kontrol yaptırmış 18 doping'li sporcu tespit edilmiştir. Türkiye doping kontrol merkezinde 1998–2000 yılları arasında 1194 sporcuya doping kontrolü yapılmıştır. 1987 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi 92. oturumunu İstanbul'da yapmıştır. Bu toplantının önemli kararlarından birisi "Gayri ahlaki ve suni yollarla yarışmanın kutsallığına çok küçük bir azınlığın tecavüzünün şiddetle önlenmesi için her türlü tedbir alınmalıdır" denilmiştir (Şahin, 1988, s. 20). 1990'lı yıllarda doping ile mücadele giderek yaygınlaşmıştır. Türkiye'de de 1990'lı yıllardan itibaren yurt içi ve uluslararası müsabakalarda doping kullanan sporcular tespit edilmiştir (Yücesir 2009).

1999 Lozan'da ilk Dünya Doping Konferansı yapılmış ve 6 önemli maddeden oluşan bildirge yayınlanmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi bu konuda öncülüğünü yaparak Şubat 1999'da Lozan'da Sporda Doping konulu 1. Dünya Kongresini gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda Dünya Dopingle Mücadele Ajansı (World Anti-Doping Agency; WADA), Lozan'da 10 Kasım 1999 tarihinde kurulmuştur. Dünya Dopingle Mücadele Ajansıyerel otoritelerle olimpik kısmın eşit temsilcilerinden oluşmaktadır. 2001 yılında Dünya Dopingle Mücadele Ajansı merkezini Montreal'e taşımıştır. Dünya Dopingle Mücadele Ajansı kurulduğu ilk yıllarda 34 uluslararası spor federasyonu ile antlaşmalar gerçekleştirerek müsabaka dışı testlerinin uygulanmasını sağlamıştır (Durusoy 1991). 3–5 Mart 2003 tarihlerinde Kopenhag'da yapılan uluslararası doping konferansında Türkiye adına kendi faaliyet alanlarını temsilen katılan Spordan sorumlu devlet bakanı ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, burada sunulan Kopenhag bildirgesi ve Dünya Dopingle Mücadele Ajansı sözleşmesine imza atarak yurdumuzu bu anlaşmaya taraf etmiştir. Bu anlaşmaya imza atılması ile ülkeler ve taraf kuruluşlar kendi iç hukuk ve uygulamalarını bu anlaşmanın şartları ile uyumlu hale getirmeyi taahhüt etmiştir (Yücesir 2009).

Sporda doping kullanımının etik ve tıbbi olarak iki yönü vardır. Kullanılan madde veya yöntemlerin tıbbi yönü, sporcu sağlığı üzerine olan yan etkileri kapsarken etik yönü ise sporcular arasındaki eşit rekabeti

kaldırması nedeniyle ahlaki ölçütlerin çiğnenmesidir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Dünya Dopingle Mücadele Ajansı ve Uluslararası Federasyon, her yıl doping olarak kabul edilen yasaklı madde ve yöntemleri listeler halinde yayınlamaktadır (Durant ve ark 1995).

Kullanılması Yasak Olan Madde Grupları

Stimülanlar (Uyarıcılar)

Uyarıcılar (psikostimülanlar olarak da bilinen), merkezi sinir sisteminin ve vücudun aktivitesini artıran ilaçlardır. Uyarıcılar dünya genelinde reçeteli (yasal) ve reçetesiz (yasadışı) ilaçlar olarak performans artırma veya eğlence amacıyla yaygın şekilde kullanılmaktadır. 2013 yılı itibariyle en sık reçete edilen uyarıcılar lisdexamfetamin, metilfenidat ve amfetamin'dir. Sporcular tarafından sıkça doping olarak kullanılan uyarıcılar; Amfetaminler, Efedrin ve Kokaindir (Morton ve Stockton 2017).

Narkotik analjezikler

"Narkotik" terimi, Yunan hekim Galen tarafından uyuşmuş veya hissiz olan ve duygu ya da felce neden olan maddeleri ifade etmek için kullanılmıştır.Günümüzde ise terim birçok şekilde kullanılmaktadır. Bazı araştırmacılar narkotikleri, opioid reseptörlerine (eroin veya morfin gibi maddeler tarafından aktive edilen hücresel membran proteinleri) bağlanan maddeler olarak tanımlarken,diğerleri ise herhangi bir yasa dışı madde anlamında kullanmaktadır. En sık morfin,eroin ve kodein maddeleri ile karşılaşılmaktadır (Brown ve ark 1997). Bu maddelerin, 1980'den önce sporda istismar edildiği görülmektedir. Spordaki yararlılıkları sınırlı olmakla birlikte ancak ağrıya dayanıklılığı artırdığı bilinmektedir. Sporculara; yaralanma veya ameliyattan sonra şiddetli ağrılarını,merkezi sinir sistemi içine bağlanma ve nosiseptif (ağrı) iletimi kesebilmeleri nedeniyle rahatlama sağlamaktadır. Narkotik analjeziklerin kullanımları uluslararası anlaşmalar tarafından kontrol edilmekte ve Yasaklı Maddeler Listesi'nde yer almalarından dolayı sağlık açısından önemli bir risk taşımaktadırlar (Trout ve Kazlauskas, 2004).

Anabolik ajanlar

Anabolik steroid ya da daha kesin bir ifadeyle anabolik androjenik steroidler,erkeklerde doğal olarak oluşan anabolik bir steroid olan tes-

tosteronun veya dihidrotesteteronun sentetik türevleridir (Yavuz 2004). Anabolik ajanlar, hücre sitoplazmasında androjen reseptörlerine bağlanmaktadırlar. Daha sonra DNA'yı bağlamadan önce çekirdeğe taşınmakta ve artan Mesajcı Ribo Nükleikasittranskripsiyonu, kontraktil ve yapısal protein sentezini artırmaktadırlar (Calfee ve Fadale 2018).

Anabolik androjenik streoidler kas kitlesini, kas gücünü ve/veya fiziksel performansı artırmak ve fiziksel görünümlerini iyileştirmek amacıyla profesyonel olan ve olmayan sporcular tarafından suiistimal edilmektedirler. Steroidler sporcular tarafından genellikle 4-12 haftalık döngülerde alınmaktadır. Bu maddelerin kullanımına bağlı çok sayıda yan etki tanımlanmış olmasına ve spor komiteleri tarafından sıkı kontrol edilmesine rağmen her gecen yıl suistimalleri artmaktadır (Alpertunga ve Kara 2015). 1988'de Uyuşturucuyu Önleme Yasası ilk önce bir hastalığın tedavisi dışında herhangi bir amaç için steroidlerin dağıtımını yasaklamıştır (Calfee ve Fadale 2018).

Beta-2 agonistler

Astım en sık görülen kronik hastalıklardan biridir ve yetişkin nüfusunda % 5 oranında görülürken sporcular arasında % 10-20 oranında görülmektedir. Polen ya datoza maruz kalma, hayvan ya da kimyasal maddelerle temas, belirli ilaçlar (örneğin steroid olmayan iltihap önleyici ilaçlar), viral enfeksiyonlar ve psikolojik stres gibi bazı faktörler astım atağını tetiklemektedir. Ayrıca, akut fiziksel egzersizlerde astım semptomlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kindermann ve Meyer 2006).Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından yayımlanan en son yasaklanmış maddeler listesine göre astımlı olmayan sporcular için astım ve egzersize bağlı astım tedavisinde kullanılan beta agonistlerin kullanımı yasaklanmıştır. Astımlı olmayan sporcularda beta agonistlerinin kullanımının yasaklanmasının temel nedeni,kas kütlesi ve mukavemetinde artan anabolik etkileri nedeniyle doping maddesi olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Astımı veya egzersize bağlı astımı olan bir sporcunun, hastalığın varlığını ulusal veya uluslararası bir yönetim organının tıbbi komitesine kanıtlaması ve beta-2 agonist tedavisine başlamadan önce bir terapötik kullanım muafiyeti verilmesi gerekmektedir (Deligiannis ve Kouidi 2012).

Diüretikler (Maskeleyici ajanlar- idrar söktürücüler)

Diüretikler, vücuttaki sıvıların hacmini ve bileşimini ayarlamak ya da dokulardaki sıvıların fazla miktarını uzaklaştırmak için kullanılan terapötik maddelerdir. Hipertansiyon, kalp yetmezliği, karaciğer sirozu, böbrek yetmezliği gibi çeşitli hastalıkların ve sendromların klinik tedavisinde kullanılmaktadır. Diüretiklerenal tuz ve su atılımını artırmak için kullanılsa da, etkileri sodyum ve klorür ile sınırlı değildir; diğer katyonların (K^+, H^+, Ca^{+2} ve Mg^{+2}), anyonların (Cl^-, HCO_3 – ve H_2PO_4-) ve ürik asitlerin emilimini ve atılımını da etkilemektedir (Clarkson ve Thompson 1997).

Diüretikler, sporcular tarafından; vücuttan su atılımı yeteneğiyle hızlı bir kilo kaybı sağlamak ve diğer doping ajanlarının idrardaki konsantrasyonun azalmasını sağlayarak maskelemek amacıyla kullanıldığı için 1988 yılında sporda kullanımları yasaklanmıştır. Diüretiklerin idrar seyreltme etkisi nedeniyle Dünya Dopingle Mücadele Ajansı Yasaklılar Listesi'nde (S5 sınıfı: Diüretikler ve diğer maskeleyici maddeler) maskeleme ajanları olarak sınıflandırılmaktadır (WADA 2003).

Peptid hormonları

Peptid hormonları diğer hormonların salınımını kontrol eden doğal hormonlar olarak sınıflandırılmaktadır. Peptid hormonları; eritropoetin, büyüme hormonu,insülin benzeri büyüme hormonu, koryonik gonadotropin, hipofizyel ve gonadotropinler, insülin ve kortikotropinler olmak üzere 7 grupta incelenmektedir(Ünal ve Ünal 2003).

Büyüme hormonu, insanlarda ve hayvanlarda büyümeyi, hücre reprodüksiyonunu ve hücre rejenerasyonunu uyaran bir peptit hormonudur. Vücut yağ kütlesini azalttığı ve kas kitlesini artırdığı için anabolik ve lipolitiktir ve sporcular tarafından tercih edilmektedir. Ancak Dünya Dopingle Mücadele Ajan sıtarafından kullanımı yasaklanmıştır (Holt ve Sönksen 2008).Eritropoetinin sporcular tarafından kullanılmasının sebebi ise, kandaki alyuvar sayısını artırarak çalışan kaslara daha fazla miktarda oksijen taşınmasını sağlamaktır. Ancak büyüme hormonu gibi eritropoetinde DünyaDopingle Mücadele Ajansı tarafından hazırlanan Yasaklılar Listesi'nde yeralmaktadır (Middleton ve ark 1999).

İnsülin benzeri büyüme hormonu, yapı olarak insüline benzediği için bu ismi almıştır. İnsülin benzeri büyüme hormonu, iskelet kası, kıkırdak, kemik, sinirler,ciltte hücre büyümesini uyarma ve hücre ölümü

inhibe etme rolünü oynamaktadır.Sporcular ise, hücre yıkımını inhibe ederek kas kitlesindeki artışa sebep olmasından dolayı tercih etmektedir. Bunun yanı sıra İnsülin benzeri büyüme hormonu'nun yan etkileri arasında kan şekerinde artış ve fiziksel görünüşte istenmeyen değişmeler (anormal ayak büyümesi gibi) görülmektedir (Çolak 2007).

Anti–östrojenik aktivite ajanları

Aromataz inhibitörleri, klomifen, siklofenil ve tamoksifen gibi bileşiklerikapsayan anti-östrojenik maddelerin sadece erkek sporcularda kullanımı yasaktır.Erkekler bu ajanları kullanarak anabolik etki elde edebilmektedir. Clomifen,cyclofenil ve tamoksifen bayan sporcular tarafından kısırlık ve meme kanseri tedavisinde kullanılmaktadır (Güner 2004).

Sporcular Tarafından Kullanımı Yasaklı Yöntemler

Kan ve kan ürünleri uygulaması

İndüklenen eritrositoz olarak bilinen "kan dopingi" ya da "kan takviyesi"terimi, geleneksel olarak aerobik gücü artırmak amacıyla sporculara, tıbbi olmayan nedenlerle uygulanan yöntemleri ya da maddeleri tanımlamak için kullanılmaktadır.Kan dopingi son zamanlarda elit ve eğlence sporlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Son birkaç on yıl içinde çeşitli kan doping yöntemleri geliştirilmiştir (Lippi ve Franchini 2005).

Gen dopingi

Gen dopingi; genlerin ve genetik elementlerin bireylerin performansını artırmak amacı ile tedavi edici olmayan kullanımı olarak adlandırılmaktadır. Gen dopingi ile ilgili tartışma Haziran 2001'de, Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından toplanan Gen Terapi Çalışma Grubu'nun "Gen terapisi ve spor üzerine gelecekteki etkisi" konulu bir toplantıda başlatılmıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren Yasaklanmış Madde Sınıfları ve Yasaklanmış Yöntemler Listesi'nde gen doping yöntemini de dahil etmiştir. Gendoping yönteminin hücrelerin, genlerin, genetik elemanların atletik performansı artırma kapasitesine sahip olduğu ve bundan dolayı da terapötik olmayan kullanımı yasaktır. Bu durum özellikle "beden"i sporda rekabet etmek için geliştirmek amacıyla gen "terapi" nin uygulandığı zamanlarda geçerlidir (Nazarov ve ark 2001).

Farmakolojik, kimyasal ve fiziksel müdahale

Farmakolojik, kimyasal ve fiziksel uygulamalar, doping kontrol aşamasında kullanılan numunelerin doğruluk ve geçerliliğini değiştirmeyi amaçlayan yöntemler ve maddelerdir (Güner 2004).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi, doping kontrolünde idrar örneklerinin içeriğini değiştirdiği için, farmakolojik, kimyasal ve fiziksel metotları yasaklamıştır.Onlar ayrıca, testosteron ve epitestosteron ve belirtilen epitestosteron ilaçların miktarlarını değiştiren maddeleri yasaklamışlardır (Cowan 1998).

Bu uygulama içerisine giren örnekler; diüretik kullanımı, kateterizasyon, idrarı değiştirmek ve/veya hile karıştırmak, probenesid ve benzer bileşiklerle böbrekten atılımı yavaşlatmak, bromantan alımı ile T/E oranında değişiklik yapmak olarak sıralanabilmektedir (Gençlik ve Spor Bakanlığı 2017).

Bazı durumlarda kullanımı yasak olan (kısıtlı) madde grupları

Alkol

Sporcular rahatlamak amacıyla, cesaret verici olarak ve yorgunluğu geciktirmek için alkol alabilmektedirler. Ancak alınan alkolün dozu önemlidir.Isınmak amaçlıda kullanılan alkol tam aksine soğuk havada, uzun süreli egzersiz sırasında alındığında vücut ısı düzenleme fonksiyonunu bozabilmektedir. Alkolün egzersize metabolik ve fizyolojik yönden olumlu etkisi çok az ya da hiç yoktur.Çalışmalar alkolün egzersiz sırasında serbest yağ asit kullanımını artırmadığını ve kan şekerinin düşmesine neden olduğunu göstermektedir (Güneş 1998).

Kannabinoidler

Sportif performans artırıcı etkileri yoktur fakat karşılaşma öncesi sinirlilik ve gerginlik durumlarını azaltmak amacıyla kullanılabilirler. Düşük dozlarda alımı sonucu uyku hali, baş dönmesi, öfori gibi hafif rahatsızlıklar görülürken; yüksek dozlarda unutkanlık, halisünasyonlar gibi ciddi rahatsızlar görülebilmektedir. Sporda kullanımı 1989 yılında sağlığı olumsuz etkilemesi nedeniyle spor organizasyonları tarafından yasaklanmıştır (Livanelioğlu 2010). Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından 2004 yılında yayınlanan Doping Listesi'nde, rekabet sırasında yasaklanan maddeler ve yöntemler grubunda kannabinoidler belirtilmiştir (Pokrywkave ark 2009).

Lokal anestezikler

Sporcular lokal anestezikleri yaralanmalara karşın ağrılarını azaltmak ve karşılaşmaya devam etmek amacıyla kullanırlar. Ancak sakatlanan bölgede ağrının azaltılmış olması ve o bölge üzerine yapılacak yüklenme daha ciddi sakatlıklar oluşturabilir. Sporcular tarafından kullanılacak lokal anestezik kokain içermemelidir.Etkilenen dokuya (cilt altı, diş eti, vb.) ya da eklem içine yapılmalıdır.Vazokonstriktör ajanlar (adrenalin) lokal anesteziklerle birlikte kullanılabilir. Kas içi ya da damar içine yapılmamalıdır. Karşılaşmadan önce sporcunun hastalığı,tedavinin gerekçesi, doz, uygulanma yeri, en son uygulandığı zaman hakkında ki bilgiler ilgili kuruma verilmelidir. Karşılaşma sırasında yapıldıysa karşılaşmadan hemen sonra verilmelidir (Güner 2004).

Glukokortikosteroidler

Anabolik-androjenik steroidlerden oldukça farklıdır. Sentetik glukokortikoidle rböbrek üstü bezi tarafından stres anlarında doğal yolla salgılanan ve bunları taklit eden çok güçlü anti kışkırtıcı bir maddedir. Bu tür maddeler genel olarak romatizma tedavisinde analjezik olarak ve astım tedavisinde kullanılmaktadır. Sporda ise lokal sakatlıklar ve yaralar için kısa süreli kullanımı çok etkili olabilir. Ancak uzun süre kullanıldığında kas atrofisi ve osteoporoz gibi yan etkileri vardır (Temizer 2009).

Beta bloke ediciler

İlk defa 1960 yılında kullanılan beta blokerler, hızlı kalp atışına yol açabilen sempatik sinir sisteminin (stres sırasında vücudumuzdaki olaylardan sorumlu sistem)belli etkilerini bloke ederek kalbin iş yükünü azaltan ilaçlardır. Kalpteki "betareseptörler" adı verilen bölgeleri bloke ettikleri için "beta-blokerler" olarak adlandırılırlar. Beta bloke ediciler, kalp kasını daha ekonomik çalışmasını sağlamaktadır (Kurdak 1996).

Gıda Takviyeleri

Kreatin

Kreatin monohidrat 1990'ların başlarında popüler bir besin takviyesi haline gelmiştir (Kreider ve ark 2017). Kreatin yağ kütlesini azaltmak ve kas kütlesini artırmak isteyen sporcular tarafından en en çok tercih edilen gıda takviyesidir (Cooper ark 2012). Guanidin fosfajen ailesinin

bir üyesi olan kreatin, öncelikle kırmızı et ve deniz ürünlerinde bulunan, doğal olarak oluşan,protein olmayan aminoasit bileşiğidir. Sporcular kreatinin alınmasına izin verilen miktarı ihlal etmeden kendi başlarına satın alabilir ve kullanabilirler (Kreider ve ark 2017).

Kafein

Spor ortamında, kafein doping analizi için alınan idrar örneklerindeki kafein konsantrasyonuna bakılarak, ulusal ve uluslararası sporcuların % 74'ü tarafından rekabet edilmeden önce tüketmeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır (Coso ve ark2012).

Glutamin

Glutamin proteinlerin yapı taşını oluşturan 20 aminoasitten biri olmakla birlikte vücudun metabolik reaksiyonlarında büyük role sahiptir. Glutaminin içeriğine bakıldığında % 41,09 karbonhidrat, % 6,9 hidrojen, % 32,84 oksijen ve %19,17 nitrojen içermektedir. Glutaminin diğer aminoasitlerin aksine sadece iki nitrojen atomu içerdiğinden dolayı nitrojen mekiği olarak bilinmektedir. Glutaminin esansiyel olmayan aminoasit olarak değerlendirilmesinin sebebi glutamin sentetaz aracılığıyla hücre tarafından sentezlenebilmesidir (Lacey ve Wilmore 1990).

Arjinin

Arjinin hem L- hemde D- isomere sahip α-aminoasittir. Doğada var olan isomeri L-Arjinin'dir. Protein sentezine ve amonyak detoksifikasyonuna katılan LArjininşartlı bir esan siyel aminoasit olarak belirtilmektedir. Ayrıca glukoza çevrilebilir ve enerji oluşturmak için katabolize edilebilir özellikte olması glikojenikbir aminoasit olmasından kaynaklanmaktadır (Visek 1986). Egzersiz öncesi ve sırasında arjinin karbonhidratla beraber alınması; insülin salınımının uyarılması,enerji metabolizmasının gelişmesi ve uzun süreli egzersiz için optimum enerji kaynaklarının sağlanmasında etkilidir (Jones ve ark 2004).

L-Karnitin

Karnitin bir kuaterner amine L-Lizin ve L-Metionin bağlantılı, tam olarak bir aminoasit olmayıp, bir çok taşıyıcıda aminoaside benzerlik gösteren fizyolojik bir bileşiktir. Vücudumuzdaki hücrelerin hepsinde bulunmaktadır ve özellikle iskelet kasının ve myokardiyumun içerisinde

fazla miktarda yer almaktadır. İnsan vücuduna beslenme ile alınır (kırmızı et ve süt ürünleri) veya vücut içersinde (karaciğer ve böbreklerde) biyosentezi gerçekleştirilir. Bu biyosentezi gerçekleştirmek için lizin, metionin, vitamin C, vitamin B6, niasin ve kataliz reaksiyon enzimlerine gereksinim vardır (Biolo ve ark 1997).

Sporcu içeceği

En temel anlamıyla spor içeceği; spor ya da egzersize bağlı olarak tüketilen içecektir. Tanım gereği, içecek sıvı bir maddedir ve bu nedenle su ana bileşenidir.Bir spor içeceğinde son tüketilen ürünü elde etmek için çeşitli besin maddeleri suda çözülmektedir. Bu nedenle, spor içeceklerinin ana rolü, gıdadan elde edilebilecek diğer bileşenlere ek olarak fazla miktarda su sağlamaktır. Sporcu içeceklerinin formülasyonunun temeli su, karbonhidrat ve sodyum bileşenleridir (Shirreffs 2003).

Koenzim Q10

Yapılan araştırmalar bazı antioksidan takviyelerinin, fiziksel olarak aktif bireyler için egzersize bağlı doku hasarını önlediği ve yorgunluğun daha çabuk atıldığını göstermiştir (Kon ve ark. 2007). Mitokondrinin iç membranın da solunum halkasının elektron ve proton taşıma sistemine antioksidan olarak katılan koenzim Q10, oksidatif stresi azaltarak hücre ve dokularda serbest radikal oksidasyonunu önler (Cooke ve ark 2008).

Dallı zincirli aminoasitler

Dallanmış zincirli aminoasitler, lösin, izolösin ve valin, dokuz temel aminoasidin üçüdür ve besin kaynağında, toplam protein alımının % 20'sinioluşturmaktadır (Herman ve ark 2010). Dallı zincirli aminoasitler grubunda olan valin, lösin ve izolösin vücutta sentezlenemediğinden dolayı dışarıdan alınması gerekmektedir. Diğer esansiyel aminoasitler karaciğer demetabolize edilirken Dallı zincirli aminoasitler ise iskelet kasında oksidize edilirler (Hoffman ve ark 2006).

Protein tozları

Vücudun en küçük birimi özelliği taşıyan ve hücrelerin yapısını oluşturmakta olan aminoasitler, proteinlerin yapı taşlarıdır. Bu özelliğinin yanı sıra aynı zamanda;enzim ve hormonların içerisinde, yıpranan dokuların yenilenmesinde, vücudun dışarıdan bulaşan mikroplara karşı

savunmasında, hücre içi ve hücre dışı sıvıların osmotik dengesinin sağlanmasında, egzersize bağlı olarak kas fibrillerinde ki mikro hasarların onarılmasında, kırmızı kan hücrelerinde oksijen taşımakla görevli olan hemoglobinin yapısında, enerji sağlama da görev almaktadır (Ersoy ve Hasbay 2006).

Dopingle Mücadele

Türkiye'de dopingle mücadele

"Sportif Dopingle Mücadele Yönetmeliği" 1971 yılında Türkiye'de kabul edilmiş olmasına rağmen doping kontrollerini yapacak merkez spordan sorumlu Devlet Bakam İsmet Özarslan'ın çalışma ve direktifleriyle 1990 yılında "Hacettepe Doping Kontrol Merkezi" olarak kurulabilmiştir. Aynı anda 3000 tahlili gerçekleştirebilecek kapasiteye sahip olan doping kontrol merkezi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi'nin işbirliği ile kurulmuştur (Türkiye Doping Kontrol Merkezi [TDKM], 2007). 1988 yılında Hacettepe Üniversitesi ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokole göre, Hacettepe Üniversitesi'nde kurulmuş olan Kimyasal Analiz Laboratuvarı ve Türkiye Doping Kontrol Merkezi, Uluslararası Olimpiyat Komitesi2001 yılında ruhsatlandırılma (Akreditasyon) işlemlerini de başarı ile tamamlamıştır. Dünyada mevcut 31 Uluslararası Olimpiyat Komitesi akredite merkezlerinden biri olarak Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafınca istenen Uluslararası Standart Örgütü 17025 Akreditasyonunu da İngiliz Uluslararası Standart Örgütü Akreditasyon kuruluşu İngiltere Akreditasyon Servisi (United Kingdom Akreditasyon Service; UKAS)'den 2002 yılında alarak çalışmalarını sürdürmektedir. 2003 ve 2004 yılları için de yapılan denetim testleri basan ile tamamlayan merkez, 2004 yılında da uluslararası yetkili Doping Kontrol Merkezi olarak görevini yerine getirmektedir (Yücesir 2009).

Kopenhag'da yapılan 3-5 Mart 2003 tarihlerindeki uluslararası doping konferansına Türkiye'yi temsilen katılan Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, sunulan Kopenhag bildirisi ve Dünya Dopingle 40 Mücadele Ajansı sözleşmesini imzalayarak yurdumuzu bu antlaşmaya dahil etmişlerdir. Ülkeler ve taraf kuruluşlar anlaşma neticesinde kendi iç hukuk ve uygulamalarını antlaşmanın şartları ile uygun hale getirmeyi taahhüt etmişlerdir (Yücesir 2009).

Sistemin istenildiği gibi çalışmamasına bağlı olarak 2010 yılında bazı aksaklıklarla karşılaşılmış ve bu aksaklıklar hatalı bir sonuç verme ve bunun devamında hatalı sonucu savunmak gibi analitik ve idari hatalarla Dünya Dopingle Mücadele Ajansı akreditasyonunu kaybetmiştir. Türkiye Doping Kontrol Merkezi altyapısını, Üniversitenin ve Spor Genel Müdürlüğü'nün katkılarıyla 2013 yılında tekrar gözden geçirmiş, eksikliklerini tamamlayarak 2015 yılında önce TURKAK ISO 17025 sertifikasını almış ve ardından Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından tekrar akredite edilmiştir. Bu arada 2011 yılında Ulusal Olimpiyat Komitesine bağlı olarak kurulan Dopingle Mücadele Komisyonu sporcu ve antrenörlerin eğitimi, sporcudan numune toplanması ve gerekli yasal organizasyonların gerçekleştirilmesinde bir takım sorumluluklar üstlenmiştir. Türkiye Doping Kontrol Merkezi ise doping ile mücadelede bu tarihten itibaren sadece sporcuların kan ve idrar örneklerinde akredite yöntemlerle analizlerini ve ArGe çalışmalarını yürütmeye başlamıştır. Başkanlığını Prof.Dr. Sezgin İlgi'nin yapmakta olduğu faaliyetini sürdüren Dopingle Mücadele Vakfi'da Dopingle Mücadele Komisyonu kurulduktan sonra işlevini kaybetmesinden dolayı ve merkeze finansal bir destek sağlayamadığı için 2013 yılında kapatılmasına karar verilmiştir (Başaran 2016).

Ülkemizin çeşitli bölgelerinde bulunan Milli Takım Antrenörlerine, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerine, öğretim üyelerine ve ilgili tüm kuruluşlara Türkiye Doping Kontrol Merkezi tarafından doping hakkında eğitim seminerleri verilmektedir. Yazılı ve görsel basında da bu konu üzerine gerekli açıklamalar yapılmaktadır (Başaran 2016).

Dünyada Dopingle Mücadele

Doping üzerine saptanan ilk olay 1865 yılında yüzme sporu ile kayıtlara geçmiştir. 70'li yıllardan itibaren Olimpiyat Oyunları'ndaki başarıda ülke kimliklerinin önem kazanmaya başlamasından dolayı özellikle doğu bloku olarak isimlendirilen Avrupa ülkelerinde doping sistemleştirilerek devlet dopingi haline dönüşmüş ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu uygulamalar yaygınlaşmaya başladıktan 41 sonra bir yandan "fairplay" çerçevesinde sporculara eğitim başlatılmış diğer yandan yasaklı çıkan sporculara ceza sistemi gündeme gelmiştir. Sporculardan yarışma öncesi ve yarışma sırasında ilk olarak idrar daha sonra kan numuneleri alınarak analizlerle doping yapıp yapmadıkları test edilmeye başlanmıştır. Olim-

piyat oyunlarında ilk resmi olarak doping maddesi aranması 1968 Meksiko oyunları ile sporcuların idrar numunelerinde başlatılmıştır. Bu analizleri ve pozitif sonuç çıkan sporculara verilecek cezaları yasallaştırmak amacı ile 1985 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Genel Kurulunda dünya ülkeleri toplanmış ve dopingle mücadele konusunu UNESCO Uluslararası Konvansiyonu'nda karara bağlamışlardır. Doping ile ilgili alınan kararlar önce ülke hükümetleri parlamentolarında kabul edilmiş daha sonra ortak metin halinde deklare edilmiştir (Başaran 2016).

Dünya Dopingle Mücadele Programı, Ulusal ve Uluslararası Dopingle Mücadele Programlarında uygulama ve uyum için gerek duyulan üst düzey öğeleri kapsamaktadır. Bu öğelerden bazıları aşağıdaki gibidir;

1.Basamak: Kod,

2.Basamak: Uluslararası Standartlar,

3.Basamak: Uygulamaların en iyi şekilleri(WADA, 2003). Dünya'da doping ile mücadelede ülkelerin kabul ettiği listeler aşağıda sıralanmıştır:

Almanya: Uluslararası Olimpiyat Komitesi ve Alman Spor Birliğinin hazırladığı ortak liste vardır.

Arjantin: Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin 1997 yılındaki listesi benimsenmiştir. Bulgaristan: Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin çalışma kuralları ve listesi benimsenmiştir.

Belçika: 2 Ocak 1965'teki kanunla doping yasaklandı.

Danimarka: Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi aynen benimsenmiştir. Finlandiya: Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi aynen benimsenmiştir.

Fransa: 1965'te doping ile ilgili yasa kabul edildi. 1998 yılı Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi benimsenmiştir.

Güney Afrika: Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi benimsenmektedir.

İngiltere: Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi broşür haline getirilerek yayınlanmıştır. Ayrıca tıp otoritelerinde alfabetik bir listesi mevcuttur.

İtalya: Uluslararası Olimpiyat Komitesi listesi aynen benimsenmiştir.

İspanya: Madrid Spor Fizik Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün doping kontrol ve araştırma laboratuvarları bir liste kabul etti.

Lüksemburg: Spor ve Beden Eğitimi Bakanlığı'nın bir tıp fakültesi ve federasyonlar ile sözleşmesi vardır.

Norveç: Doping yönetmeliği yoktur. Spor federasyonu 1977'de doping'e karşı mücadele için bir çözüm kabul etmiştir. 1988 yılında dört bakanlık ile işbirliği yapılarak doping'e karşı bir kampanya düzenlenmiştir. Televizyon ve sinemalar için bilgi verici bir film hazırlanmıştır.

Japonya: Doping ile ilgili herhangi bir özel kanun yoktur. Narkotik kanunları ve kullanıcı kontrol yasası geçerlidir.

Rusya: Genel olarak uyuşturucu kullanımı üzerine hukuki yaptırımlar geçerlidir. Türkiye: 1971'den beri bir yönetmelik vardır. Avrupa konseyinin hazırladığı anti doping programının kabulü ile ilgili kanun ve doping kontrol merkezinin kurulması kanunu bulunmaktadır (TDKM 2015).

Dünya Anti-Doping Ajansı

Dünya Dopingle Mücadele Ajansı 1999 yılının Kasım ayında kurulmuştur. Dünya Dopingle Mücadele Ajansı, eğitim, danışmanlık, araştırma ve öncülük yoluyla ulusal ve uluslararası seviyede doping'e karşı mücadeleyi desteklemek ve düzenlemek için çalışmaktadır (Orhan 2014).

Dünya Dopingle Mücadele Ajansı yasaklı madde ve yöntemlerin araştırılmasına yönelik bir bütçe ayırmakta ve koordinasyonu sağlamaktadır. Dünya Dopingle Mücadele Ajansı'nın bu görevi, aynı zamanda, bağımsız yarışma/karşılaşma dışı doping kontrol programlarını uygulamayı da içermektedir.

Dünya Dopingle Mücadele Ajansı programı, uluslararası federasyonlar ve ulusal doping ile mücadele kuruluşları tarafından yürütülen kontrolleri tamamlamaktadır. Dünya Dopingle Mücadele Ajansı aynı zamanda 2004 yılının Ocak 1 tarihinden sonra laboratuvarları akredite etmeye ve Yasaklı Maddeler Listesi'ni oluşturmaya başlamıştır (Orhan 2014). Dünya Dopingle Mücadele programında ana belge Kod'dur. Kodun amacı, temel doping ile mücadele unsurlarının evrensel uyumunu sağlamak suretiyle doping ile mücadele gayretlerini ilerletmektir. Koordinasyonun gerekli olduğu konularda tam bir uyumu sağlamak için yeterli seviyede kesin olunmalı ancak diğer yandan ise üzerinde anlaşmaya varılan doping ile mücadele kurallarının uygulanması için yeterince bir esneklik olmalıdır (WADA 2003).

2000 yılında Sidney Olimpiyat Oyunları'nda Doping Kontrol Düzenlemeleri ile ilk önemli faaliyetini gösteren Dünya Dopingle Mücadele Ajansı, 2004 yılında Atina Olimpiyat Oyunlarından itibaren doping ile mücadelenin tüm dünyada tam yetkili yürütücüsü konumunda olmuştur. 2006 tarihinden başlayan revizyon süreci 2007 tarihinde yapılan son konferansta tamamlanmış ve 1Ocak 2009 tarihi itibarı ile bu konferansta kabul edilen Dünya Dopingle Mücadele Ajansı Kodu'nun yeni versiyonu yürürlüğe girmiştir (WADA 2003).

Olimpik Uluslararası Federasyonların tümü, milli olimpiyat komiteleri, milli paralimpik komiteleri, Uluslararası Olimpiyat Komiteleri ve diğer birçok spor kuruluşu 2004 yılında Atina Olimpiyatları'ndan önce Kod'u benimsemiş ve uygulamaya başlamışlardır (WADA 2003).

Doping Kontrolünde Uygulanacak Prosedür

Doping numunesi alım görevlisi (BADNAG) örnek alımı için sporcuya seçildiğini bildirerek uygulanacak kuralları açıklayıp ilgili formu imzalamasını ister. Eskort, BADNAG aracılığıyla sağlanacak kapalı içeceklerin de yer aldığı idrar numunesinin alınacağı Doping Kontrol İstasyonu'na gitmek üzere sporcuya kılavuzluk eder. İdrar numunesi vermeye hazır olduğunda sporcudan kapalı idrar toplama kaplarından birini belirlemesi ve BADNAG ile belirtilen zaman içerisinde tuvalete gitmesi istenir (TDKM 2007).

Sporcudan, idrar verme aşamasında BADNAG'ın sporcuyu doğrudan gözlemleyebilmesi için kıyafetlerini gerektiği ölçüde çıkarması istenir. Doping Kontrol İstasyonu'na geri dönüldüğünde, sporcudan kapalı bir numune saklama kitini belirlemesi istenir. Kapalı olduğu kontrol edilen kit'i sporcu açar. Sporcudan idrar numunesini "A" ve "B" şeklinde iki şişeye bölmesi istenir. "A" ve "B" şişelerine yeteri kadar idrar konulduktan sonra ağızları özel kapaklarıyla güvenilir bir şekilde kapatılıp sızdırmazlık kontrolü yapılır (TDKM 2007).

Numune toplama kabının içerisinde bırakılacak az miktar idrar numunesi, pH ve yoğunluk ölçümlerinde kullanılacaktır. BADNAG, idrar numunesinin pH ve yoğunluğunu ölçerek bulduğu sonuçları forma işleyecektir. BADNAG, numune kod numaraları ile son 7 gün içerisinde sporcunun almış olduğu ilaç ve uygulanan 44 tedavileri Numune Toplama Formuna işler. Eğer varsa Tıbbi Kullanım Ayrıcalığı formlarını da alır (TDKM 2007).

BADNAG, sporcudan formda bulunan bilgileri kontrol etmesini ve doğru olduğunu kabul ederse formu imzalayıp parmağını basmasını ister. BADNAG da tekrardan formda bulunan bilgileri kontrol ederek imzalar (TDKM, 2007). İdrar örnekleriniz güvenli bir süreç dâhilinde, taşınmak üzere ambalajlanır. Örnekleriniz Dünya Dopingle Mücadele Ajansı tarafından akredite edilmiş bir laboratuvara gönderilir. Örnekleriniz işleme girdiği zaman, laboratuvar; laboratuvarlara ilişkin Uluslararası Standartlar isimli belge doğrultusunda hareket eder. Taşıma zincirinin doğru oluşturulduğundan emin olunur. A örneğiniz analiz edilir. B örneğiniz güvenli şekilde saklanır. Eğer A örneğinde Aykırı Analitik Bulguya rastlanması halinde sağlama yapılması için B örneği kullanılabilir. Laboratuvar idrar analizinin sonuçlarını gerekli Dopingle Mücadele Kuruluşu ve Dünya Dopingle Mücadele Ajansı'na bildirecektir (TDKM 2015).

Doping Kullanımının Hukuki Sonucu

Uluslararası spor federasyonlarının yönetmeliklerine doping kontrolü büyük spor organizasyonlarında her sporcu için mümkün değildir. Çoğunlukla katılan sporcular içerisinden kura ile test yapılacak sporcular seçilmektedir. Aynı zamanda dereceye giren ve rekor kıran sporcular içinde doping testleri yapılmaktadır. Test sonucunda doping yaptığı tespit edilen sporcular için kullandığı madde ve yönteme göre farklı cezalar uygulanmaktadır. İlk defa doping kullandığı tespit edilen sporcuya iki yıl spordan men, ikinci defa dopingli olduğu tespit edildiğinde ise ömür boyu spordan men cezası verilmektedir (TDKM 2015).

Dopingle Mücadele Kural İhlali

WADC'nin "Dopingin Tanımı" başlıklı 1. maddesinde doping, "2.1 den 2.8'e kadar olan maddeler arasında ortaya konan bir veya birden fazla Dopingle Mücadele kural ihlalinin meydana gelmesi" olarak tanımlanmıştır.

Yasaklanmış olan maddelerin veya metabolitlerinin veya belirteçlerinin sporcunun vücudundan alınan örneklerde var olması; yasaklanmış olan bir maddenin veya yöntemin kullanılması veya kullanılmaya teşebbüs edilmesi; uygulanabilir dopingle mücadele kurallarında belirtilen yetkiye dayanarak haklı neden sunmadan bildirim sonrası numune alma işlemini reddetmek veya kaçmak; sporcunun nerede bulunduğunun bil-

gisi ve geçerli sebeplere dayanan duyurusu yapılmış eksik testleri de içine alan yarışma dışı test etme için sporcunun hazır olması ile ilgili gerekli bilgilerin temin edilememesi konusunda uygulanan kuralların ihlali; doping kontrolünün herhangi bir kısmını değiştirmek veya değiştirmeye kalkışmak; yasaklanmış olan maddelere ve yöntemlere sahip olmak; yasaklanmış herhangi bir maddenin veya yöntemin ticaretini yapmak; herhangi bir sporcuya yasaklanmış bir maddenin veya yöntemin uygulanması veya uygulanma girişimi veya bir dopingle mücadele kural ihlalini veya ihlal girişimini içine alan diğer suç ortaklığı unsurunu örtbas etme veya bu unsuru kışkırtma, yardımcı olma, teşvik etme, destekleme dopingle mücadele kural ihlalleri olarak belirtilmiştir (Şimşek 2015).

Bir sporcu yarışmalara katılmak isterse, o spor kuruluşu ile bir sözleşme ilişkisine girmiştir ve bu sözleşmeye dayalı çeşitli zorunlu önlemlere katlanmak zorundadır (Soek 2002). Bu husus dikkate alındığında, sporcu ile kuruluş arasındaki doping soruşturması bir özel hukuk karakterine sahiptir. Dopinge ilişkin CAS4 değerlendirmelerine bakıldığı zaman, dopingin bir Medeni Hukuk ilişkisi olduğunun vurgulandığı görülmektedir (Erkiner 2006).

Numunesinde yasaklı madde bulunan sporcu diskalifiye edilir ve disiplin prosedürüne tabi tutulur. Bu durumda sporcu, ilgili spor kuruluşunun talimatları ile verilen haklar doğrultusunda disiplin prosedürüne tabi olur. Yoksa Ceza Hukukundan kaynaklı bir soruşturma yürütülmez. Bu sebeple devletin yaptırım sistemi içerisinde gelişen ilkeler uygulanmaz. Bu nedenle de adil yargılanma hakkını düzenleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin burada uygulanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir (Soek 2002).

Doping yargılamasında Ceza Hukukunun prensiplerinin tamamen saf dışı bırakıldığı da söylenmez. Örneğin, anti-doping kural ihlalleri ancak talimatlarla düzenlenebilir; talimatlarda yer alan düzenlemeler dışında anti-doping kuralı ihdas edilemez ve geniş yorumlanamaz. Bu, bir Ceza Hukuku ilkesidir. Doping yargılamasında genel olarak Medeni Hukuk ve Ceza Hukuku karışımı bir yargılama sürdürülmektedir (Soek 2002). Ancak Medeni Hukukta ve Ceza Hukukunda olmayan bir takım düzenlemeler de yer almaktadır. Örneğin, dopingle mücadele kural ihlali halinde aranan ispat standardı ne Medeni Hukukta ne de Ceza Hukukunda aranan bir standardıdır. Olasılık düzeyinden yüksek, makul şüphenin ötesindeki standarttan düşük bir ispat standardı aranmaktadır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, dopingde Ceza Hukukundan ve Medeni Hukuktan bir takım ilkeler yer alsa da her iki dalın dışında kendine ait özellikleri vardır. Bu sebeple doping, nevi şahsına münhasır bir hukuki ilişkidir (Şimşek 2015).

Sonuç olarak, sporun ne anlamda olduğu, amacının ne olduğu sürekli olarak anlatılmalı ve spor kültürü sporculara tam anlamıyla kazandırılmalıdır. Sporcuları ve bireyleri doping kullanımından uzaklaştırılmalıdır. Dopingle mücadele de uluslararası standartlar ve gelişmeler takip edilmelidir ve bu gelişmeler sürekli olarak spor bilimcilere ve sporculara aktarılmalıdır. Son olarak kullanılan maddelerin veya yöntemlerin WADA'nın Yasaklılar Listesi'nde yer alan madde ve yöntemler arasında olup olmadığına dikkat edilmelidir. Doping ile mücadelede kamu kurumlarının bu tip ilaçların eczanelerden reçetesiz satışını engellemeleri ve kontrol altına almaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Açıkada C, Ergen E. (Ed.), 1990. Spor ve Bilim. Büro-Tek Ofset Mat.Ankara.

Alpertunga B, Kara M, 2015. Anabolik, androjenik steroidler ve kötüye kullanımları. Türkiye Klinikleri Adli Tıp Özel Dergisi, 1,3, 9-15.

Başaran A, 2016. Dopingle Mücadele ve Türkiye Doping Kontrol Merkezi. Erişim adresi: http://www.tdkm.hacettepe.edu.tr/duyuru080416.pdf.

Biolo, G., Toigo, G., Ciocci, B., Situlin, R., Iscra, F., Gullo, A., Guarnieri, G. (1997). Metobolic response to injury and sepsis: changes in protein metabolism. Nutrution, 13 (9), 52-59.

Brown GP, Yang K, King MA, Rossi GC, Leventhal L, Chang A, Pasternak GW, 1997. 3-Methoxynaltrexone, a selective heroin/morphine-6β glucuronide antagonist. FEBS Letters, 412,1, 35-38.

Calfee R, Fadale P, 2018. Popular ergogenic drugs and supplements in young athletes. Pediatrics, 117, 3,577-589.

Clarkson PM, Thompson HS, 1997. Drugs and sport: Research findings and limitations. Sports Med, 24, 6, 366-384.

Cooke M, Iosia M, Buford T, Shelmadine B, HudsonnG, Kerksick C, Kreider R, 2008. Effects of acute and 14-day coenzyme Q10 supplementation on exercise performance in both trained and untrained individuals. Journal of the International Society of Sports Nutrition, 5,8, 1-14.

Cooper R, Naclerio F, Allgrove J, Jimenez A, 2012. Creatine supplementation with specific view to exercise/sports performance: an update. Journal of the International Society of Sports Nutrition, 9,33, 2-11.

Cos JD, Salinero JJ, González-Millán C, Abián-Vicén J, Pérez- González B, 2012. Dose response effects of a caffeine-containing energy drink on muscle performance: a repeated measures design. Journal of the International Society of Sports Nutrition, 9,21, 1-10.

Cowan D,1998. Drug abuse. Oxford Textbook of Sports Medicine.

Çolak R, 2007. İnsülin benzeri büyüme faktörleri ve insülin benzeri büyüme faktörü bağlayıcı proteinler. Türkiye Klinikleri J Int Med Sci, 3,37, 10-17.

Deligiannis A, Kouidi E, 2012. Cardiovascular adverse effects of doping in sports. Journal of Inorganic Biochemistry, 53, 6,447-457.

Durant R, Escobedo L, Heath G, 1995. Anabolic-steroid use, strength training, and multiple drug use among adolescents in the united states. Pediatrics, 96, 1, 23-28.

Durusoy F. 1991. Spor ahlakı ve doping sorunu. İstanbul: Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu.

Erkiner K, 2006. Hukuk Boyutunda Doping, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 63-64.

Erkiner K, / Soysüren A, 2007. Spor hukuku dersleri.Atak Matbaası, İstanbul.

Ersoy G, / Hasbay A, 2006. Sporcu Beslenmesi. Sinem Matbaacılık, Ankara.

Ertaş Ş, / Petek H, 2005. Spor Hukuku. Yetkin Yayınları, Ankara.

Eröz MF, 2007. Milli Düzeyde Atletizm, Güreş, Judo ve Halter Yapan Sporcuların Doping ve Ergojenik Yardım Hakkındaki Görüşlerinin ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2017. Dünya Dopingle Mücadele Kuralları 2017 Yılı Yasaklılar Listesi Uluslararası Standartları. Erişim adresi: http://tmtf.gov.tr/dosyalar/2017wadayasaklilarlistesia31sonhali.pdf.

Güner R, 2004. Doping madde ve yöntemlerinin etki ve yan etkileri, doping ve futbolda performans arttırma yöntemleri. İstanbul: Form Reklam Hizmetleri.

Güneş Z, 1998. Spor ve Beslenme. Kültür Ofset, Ankara.

Herman MA, She P, Peroni OD, Lynch CJ, KahnBB, 2010. Adipose tissue branched chain amino acid (BCAA) metabolism modulates circulating BCAA levels. The Journal of Biological Chemistry, 285,15.

Hoffman JR, Ratamess NA, Kang J, Falvo MJ, Faigenbaum AD, 2006. Effect of protein intake on strength, body composition and endocrine changes in strength/power athletes. J Int Soc Sports Nutr, 3, 2, 12-18.

Holt RI, G, Sönksen PH, 2008. Growth hormone, IGF-I and insulin and their abuse in sport. British Journal of Pharmacology, 154, 3, 542–556.

Jones A, Wilkerson D, Campbell I, 2004. Nitric oxide synthase ınhibition with l-name reduces maximal oxygen uptake but not gas exchange threshold during ıncremental cycle exercise in man. J Physiol, 560,1, 329-338.

Kindermann W, Meyer T, 2006. Inhaled beta2 agonists and performance in competitive athletes. British Journal of Sports Medicine, 40, 1, 43-47.

Kon M, Kimura F, Akimoto T, Tanabe K, Murase Y, Ikemune S, Kono I, 2007. Effect of coenzyme Q10 supplementation on exerciseinducedmuscular injury of rats. ResearchGate, 13, 76-88.

Kreider RB, Kalman DS, Antonio J, Ziegenfuss TN, Wildman R, Collins R, Lopez HL, 2017. International society of sports nutrition position stand: safety and efficacy of creatine supplementation in exercise, sport, and medicine. Journal of the International Society of Sports Nutrition, 14-18.

Kurdak SS, 1996. Sporda Doping ve İlaç Kullanımı. Ankara: Sporsal Kuram Dizisi.

Lacey JM, Wilmore DW, 1990. Is glutamine conditionally essential aminoacid. Nutr Rew, 48,8, 297-309.

Lippi G, Franchini M, Guidi GC, 2005. Cobalt chloride administration in athletes: a new perspective in blood doping?. Br J Sports Med, 39,11, 872–873.

Livanelioğlu, K. (2010). Yasaklı madde ve yöntemlerin etki ve yan etkileri. Erişim adresi: http://site.Judo.gov.tr/Dosyalar/file/doping_3.pdf.

Lopez RM, Casa DJ, 2009. The influence of nutritional ergogenic aids on exercise heat tolerance and hydration status. Current Sports Medicine Reports, 8,4, 192-199.

Middleton SA, Barbone FP, Johnson DL, Thurmond RL, Sen Y., McMahon FJ, Jolliffe, LK, 1999. Eritropoietin (EPO) reseptörünün ortak ve benzersiz belirleyicileri. Biyoloji KimyasıDergisi, 274,20,14163-14169.

Morton WA, Stockton GG, 2017. Methylphenidate abuse and psychiatric side effects. Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry, 2,5, 159-164.

Nazarov I, Woods D, Montgomery H, Shneider OV, Kazakov VI, Tomilin NV Rogozkin VA, 2001. The angiotensin coverting enzyme I/D polymorphism in Russian athletes. Eur J Hum Genetics, 9,10, 797-801.

Orhan Ü, 2014. Considering personal rights in doping control procedure in terms of turkish law. İnternational Journal of Human Sciences, 11, 2.

Pokrywka A, Obmiński Z, Kwiatkowska D, Grucza R, 2009. Cannabinoids cases in polish athletes. Biology of Sport, 26, 2, 119-135.

Shirreffs SM, 2003. The optimal sports drink. School of Sport & Exercise Sciences, 51,1, 25–29.

Soek J, 2002. "The Legal Nature of Doping Law", International Sports Law Journal, 2-7.

Şahin M, 1988. Spor Ahlakı ve Sorunları.Doğa Basın Yayın, İstanbul.

Şimşek A, 2015. Dopingle mücadele kural ihlali halinde kusursuz sorumluluk ve ispat külfeti. TBB Dergisi,117.

Temizer A, 2009. Doping-Sporda İlaç Suistimali. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Trout GJ, Kazlauskas R, 2004. Sports drug testing–an analyst's perspective. Chemical Society Reviews, 33, 1-13.

Türkiye Doping Kontrol Merkezi (TDKM), 2007. Doping. Erişim adresi: http://www.tdkm.hacettepe.edu.tr/

Türkiye Doping Kontrol Merkezi (TDKM), 2015. Dopingle Mücadele Kuralları. Erişim adresi: http://www.tdmk.org.tr/wp- content/uploads/2016/03/2015_Dunya_Dopingle_Mucadele_Kurallari -Sporcu_Aciklayici_Rehberi.pdf

Ünal M, Ünal D, 2003. Sporda Doping Kullanımı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 3, 66, 194.

Visek W, 1986. Arginine needs physiological state and usual diets: a reevaluation. Journal of Nutrition, 116, 1, 36-46.

World Anti-Doping Agency (WADA), 2003. World Anti-Doping Code. Erişim adresi:https://www.wadaama.org/sites/default/files/resources/files/wada_code_2003_en.pdf

World Anti-Doping Agency (WADA), 2003. World Anti-Doping Code. Erişim adresi: https://www.wadaama. org/sites/default/files/resources/files/wada_code_2003_en.pdf.

Yavuz U, 2004. Anabolik steroidlerin sporda doping olarak kullanımı ve yan etkileri. Atletizm Bilim ve Teknolojileri Dergisi, 55,3, 29-35.

Yücesir İ, 2009. Doping ve doping ile mücadele yöntemleri. Klinik Gelişim, 22,1,26-37.

SPORDA DEVŞİRME SİSTEMİ VE BAŞARI

Öğr. Gör. Burcu YENTÜRK[*] / Prof. Dr. Evrim ÇAKMAKÇI[**]
Dilan ERDEMİR[***]

[*] Batman Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

[**] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

[***] Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Spor sadece uluslararası ortamı sembolize etmekle kalmaz; aynı zamanda o ortamın da pragmatik bir aracıdır. Uluslararası spor ise bir insanın bir ülkenin vatandaşı olarak (milli olarak) diğer milletlere karşı yarışmasının öngörüldüğü spordaki tek mücadele alanıdır (1).Geçmişten günümüze sporun nasıl ortaya çıktığı ile ilgili birçok tartışma olmuş ve spor bilimciler sporun başlangıcını eski çağlara dayandırmışlardır. Ayrıca o zamandaki insanların yaptıkları sportif faaliyetleri oyun ve savaş içerikli olarak ikiye ayrılmışlardır. İlk koşan, güreşen veya zıplayan insanlar spor bilimciler tarafından sporun başlangıç noktası olarak görülmektedir. Bazı spor tarihçilerine göre spor iş içeriklidir ve ilk sportif faaliyet de mızrak fırlatmadır (2).

McLuhan'ın da belirttiği gibi, (Yaylagül, 2010: 69) kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın küresel bir köye dönüştüğü günümüzde, insanlar, dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir etkinliğe anında erişme imkânı bulabilmektedirler. Bu sayede spor ve spor olayları geniş halk kitleleri tarafından izlenmekte, takip edilmekte ve uygulanmaktadır. Bunun sonucunda da spor bir yaşam biçimine dönüşmekte ve halkın tüm kesimleri çeşitli şekillerde spor olaylarının içine çekilmektedir (3).

Bugün dünyada spor, ülkelerin sportif başarı ile prestijini kanıtlandığı bir alan olmuştur. Dünyanın en önemli spor organizasyonlarında (Örneğin; Olimpiyatlar, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları) sporcular ülkelerini en üst sıraya taşımak için mücadele etmektedirler (4,5).Diğer taraftan spor, elde edilen gelirler bakımından oldukça büyük bir ekonomiyi teşkil etmektedir. Bu özelliklerinden dolayı sporun kapsadığı alan ve amaçlarda oldukça genişlemektedir.

Ancak her sporcu bu organizasyonlarda doğduğu ve vatandaşı olduğu ülkeyi temsil etmemektedir. Bu şekilde doğduğu ülkeden başka bir ülkenin vatandaşlığına geçerek bu ülkeyi temsil eden sporculara "devşirme sporcu" denmektedir (6).

Uluslararası sporda, devşirme sporcuların arttığı bir ortamda milli bağlılıklar keyfi bir tartışmaya daha uygun bir ortam haline geliyor ki bu da uluslararası sporun tüm mimarisinin sorgulanmasına neden oluyor. Sporcular sadece ülkeleri için rekabet etmiyor aynı zamanda başarılarıyla ulusal kimliğe, gurura ve bağlılığa da katkı sağlıyorlar. Milliyetçilik insanların uluslararası spor organizasyonlarını takip etmesindeki temel etkendir. Eğer sporcular ülkeye ulusal bağları olmadan (yer ve dil gibi) yarışırlarsa, Olimpiyatlar gibi etkinliklerin çekiciliği ve güvenilirliği de

zarar görebilir. Bu aynı zamanda TV istasyonları ve sponsorların daha az ilgisini çekerek oyunların ekonomisini de etkileyebilir (7).

Günümüzde ülkeler hemen hemen her alanda yarış içerisindedirler. Aynı zamanda spor ortamı bu rekabetin en yoğun yaşandığı bölgelerden birisidir. Bu yarışma ve rekabet ortamında katılımcılar başarılı olmak ve öne geçmek için hemen hemen her stratejiyi uygulamaktadırlar. Bu stratejilerden biri de diğerlerinden faydalanmaktır. Afrika, Asya ve diğer ülkelerin gelecek vaat eden sporcuları ABD gibi ülkelerin cazip tekliflerriyle zirveye çıkmaktadır. Böylece, sporda yetenekli, sıkı çalışan ve gelecek vaat eden insanlar Amerikalı'lardan biri olmaya davet edilmektedir. Bu da "devşirme" olarak adlandırılmaktadır (8).

Sporcuların başka ülkeye göç etmesini etkileyen faktörler arasında sporcuların ülkeye gelişinde aktif rol alan spor kuruluşları ve/veya bunların bağlı olduğu hükümetler gelmektedir. Bu spor kuruluşları ve hükümetlerin sağladığı şartların çekiciliğinin artması sporcuların da ülkeye göç etmesindeki kararlılığı artırmaktadır. "Kazan-kazan" felsefesiyle her iki tarafta bu süreçten kazanç sağlamayı amaçlamaktadır (9).

Günümüzde olduğu gibi geçmişte de sporcu devşirmesinin olduğu görülmektedir. Sotades adındaki Giritli sporcu Antik Yunan Olimpiyatlarında uzun mesafe koşuyu kazandıktan sonra rüşvetle Efes adına yarışmayı kabul etmiştir. Giritli yöneticiler tarafından hoş karşılanmayan bu durumdan dolayı Sotades hem şehir devletinden kovulmuş hem de şehre girişi yasaklanmıştır (10).

Türk spor tarihine bakıldığında bilinen en önemli devşirme sporcunun Naim Süleymanoğlu olduğu görülmektedir. 1986'da yapılan Dünya Halter Şampiyonası sırasında Türkiye' ye iltica eden Naim Süleymanoğlu bundan iki yıl sonra 1988 yılında Türkiye adına yarışmıştır. Hem Olimpiyatlarda hem de Dünya Halter Şampiyonalarında Türkiye adına çok sayıda madalya kazanmıştır. Bilinen en önemli devşirme sporculardan bir diğeri ise Elvan Abeylegesse'dir. ENKA Kulübü tarafından 1999'da Türkiye'ye getirilen Abeylegesse Türkiye adına birçok uluslar arası yarışa katılmıştır (11).

Gelişmiş ülkelerde sporcular gelişmiş bir spor sistemi içerisinde yetiştirilmekte ve temel spor dallarından bir tanesini (atletizm, jimnastik ve yüzme) yapmak mecburiyetindedir. Spor tesisleri, sahalar ve eğitimciler bu gelişmiş sisteme uygundur. Bu ülkelerde sistem program organizasyon

ve rekor üzerine spor teknolojisi ve eğitim inşa edilmiştir. Öncelikle çocuklar sporu bir yaşam biçimi olarak öğrenir daha sonra müsabık olarak spora devam ederler. Gelişmiş ülkelerde nüfusun % 20'lik kısmı lisanslı sporcudur ve bu rakam da İngiltere, Almanya, Fransa gibi ülkelerde yirmi milyondan daha fazla lisanslı sporcuya denk gelmektedir. Bugün maalesef sadece bizim ülkemizde çocuklar ilkokuldan itibaren sınav üzerine kurulu bir sistemde yetiştiriliyor. Böyle bir sistemde sporcuların başarı elde etmesi çok düşük bir ihtimaldir. Sistem değişene kadar yapılabilecek tek şey devşirme sporcularla Olimpiyatlarda adımızı duyurmaktır (12).

OLİMPİYATLARDA DEVŞİRME SPORCULAR

Günümüzde ülkeler, uluslararası şampiyonalar ve yarışmalarda sağladıkları sportif başarıları ile hem kendilerini göstermekte hem de prestij sağlamaktadırlar. Ülkeler Olimpiyat Oyunları, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları, Dünya Üniversite Yaz ve Kış Oyunları, Formula 1, Avrupa Gençlik ve Olimpik Oyunları gibi birbirinden farklı spor organizasyonlarında birbirleriyle rekabet etmektedirler. Dünya Futbol Şampiyonasından sonra en fazla izlenen ve ilgi gösterilen organizasyon Olimpiyat Oyunlarıdır. 31. Yaz Olimpiyatları 2016 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinde düzenlenmiş ve bu Oyunlara 205 ülkeden 11303 sporcu katılmıştır (6).

Olimpiyat oyunları kendilerini tanıtabilmeleri için ülkelere önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ülkeler bu tip yarışmalarda kendilerini temsil edebilmeleri için sporcuların en iyi şekilde yetiştirilmesine büyük önem vermekte ve başarılı devşirme sporcularla kadrolarını güçlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Son dönemde devşirme sporcular uluslararası müsabakalarda çokça görülmektedir (13).

2004 Atina Olimpiyat Oyunlarında başka ülkeyi temsil eden ya da daha sonra temsil edecek sporcuların en yüksek sayısı görüldü. Bu yılın baskısında 11 ülkeyi temsil eden atletlerin toplam sayısı 3239 idi, bunların %8'i başka yerde doğmuş atletlerdi. Olimpiyatlarda başka bir ülkeyi temsil etmeksizin bağlılığını değiştiren atletler hakkında bilgimiz olmamasına rağmen, Olimpiyatlarda milliyet değişimi oldukça istisnai bir uygulama gibi görünüyor. Dahası verilerden yola çıkarak bağlılık transferini kolaylaştırmak sadece bazı ülkelerin eğilim gösterdiği bir uygulama değildir. Çünkü nerdeyse tüm ülkeler çoktan başka bir ülkeyi temsil etmiş ya da edecek sporcuları seçti (14,15).

Türkiye Rio Olimpiyat Oyunlarına 48'i kadın 55'i erkek olmak üzere 103 sporcu ile katılmıştır. Türkiye 37 branştan 21' inde mücadele etmiştir. Oyunları 1 altın, 3 gümüş ve 4 bronz olmak üzere 8 madalya ile kapatmıştır. Türkiye altın madalya sıralamasında 41'inci ve toplam madalya listesinde ise 34'üncü sırada yer almıştır. Toplam 103 sporcunun 29 tanesi devşirme sporcudur. Bu devşirme sporcular 3 tane madalya kazanmışlardır.Devşirme sporculardan da beklenen elde edilememiştir. Planlı ve programlı, uzun dönemli bir çalışma programı uygulanmalıdır (16).

Bu sporcular atıcılık, atletizm, badminton, kadın basketbol, binicilik, bisiklet, boks, jimnastik, eskrim, güreş, halter, judo, kano, kürek, masa tenisi, modern pentatlon, okçuluk, tekvando, tenis, yelken ve yüzme olmak üzere Türkiye'yi 21 branşta temsil etmiştir. Türkiye Rio' dan 1 altın, 3 gümüş ve 4 bronz olmak üzere 8 madalya ile dönmüş ve toplam madalya sıralamasında 34'üncü sıraya yerleşmiştir.

Ekonomik olarak baktığımızda bir madalya için harcanan para: Olimpiyat yılı olduğu gerekçesiyle 2016 bütçesi biraz yüksek tutulmuştur. Bir olimpiyat sporcusu ortalama 8 yılda yetişiyor.8 yıl boyunca emek sarf etmeniz gerekiyor. Bu 8 yıl ile 258 milyon 300 bin TL'yi çarparsanız, Türkiye'nin olimpiyatlar için harcadığı rakamı bulursunuz. 8 X 258.300.000 = 2 milyar 66 milyon 400 bin TL ediyor. Rio'da kaç madalya kazanmıştık 1 altın, 3 gümüş, 4 bronz. Yani 8 madalya. 2 milyar 66 milyon 400 bin TL'yi, 8'e bölersek 258 Milyon 300 bin rakamı çıkar. Yani Türkiye Rio'da bir madalya için tam 258 Milyon 300 bin TL harcamıştır (yatırımlar hariç) (17).

TÜRKİYENİN OLİMPİYATLARDAKİ YERİ VE DEVŞİRME SPORCULAR

Türkiye'de devşirme sporcular eskiden bir iki branşta karşımıza çıkarken, günümüzde çok çeşitli branşlarda devşirme sporcuya rastlanılmaktadır. Atletizm, güreş, halter, futbol, okçuluk, masa tenisi ve yelken gibi branşlarda devşirilmiş sporcularımız vardır. Örneğin, Natalia Nasaridze (Gürcistan doğumlu) okçuluk branşında 1992 yılından beri Türkiye'yi temsil etmektedir. Elvan Abeylegesse (Kenya doğumlu) 1999 yılında Türkiye'ye getirilmiştir ve Türkiye adına atletizm branşında yarışmalara katılmıştır. Kenya doğumlu olan başka bir atlet olan Yasemin Can'ın

genç yaşlarda Türkiye'ye getirildiği belirtilmektedir. Güreş branşında, Dağıstan doğumlu Ramazan Şahin 2006 yılında Türk vatandaşlığına geçirilmiştir. Futbolda yirmiden fazla sporcu geçmişte (örn. Kazım Kazım, Mehmet Aurelio vb.) Türk vatandaşlığına geçirilmiştir (18).

Genel olarak, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (2014) resmi web sitesinde vermiş olduğu bilgilere göre, Türkiye'deki lisanslı devşirme sporcu sayısının 6500 olduğu ve bu sporcuların 800'nün faal sporcu olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin devşirme sporcu sistemini etkili kullanan 14 ülkeden biri olduğu belirtilmektedir (19).

Türkiye'nin Olimpiyatlardaki geçmişine bakıldığında 2016 Rio de Jenerio Olimpiyatlarına 29'u devşirme olmak üzere 103 sporcu ile katılmıştır. Türkiye bu Olimpiyatlarda toplamda 1 altın, 3 gümüş ve 4 bronz olmak üzere 8 madalya kazanmıştır. Bu madalyalardan da 1 bronz (atletizm) ve 1 gümüş (halter) madalyayı devşirme sporcular kazanmıştır. 2012' de Londra'da düzenlenen Olimpiyatlara katılan 10 (atletizm) devşirme sporcudan ise hiç biri madalya kazanamamıştır. Türkiye 2008 Pekin Olimpiyatlarında 12 devşirme sporcudan atletizmde 2 gümüş, güreşte 1 altın madalya kazanırken 2004 Atina Olimpiyatlarında devşirme sporculardan hiç madalya kazanamamıştır (6).

1984-2016 yılları arasında yapılan Olimpiyat Oyunlarına bakıldığında Türkiye'yi temsil eden devşirme sporcu sayısı toplamda 75'dir. Türkiye Olimpiyatlara katılan bu 75 sporcudan ise 4 altın, 4 gümüş ve 2 bronz olmak üzere sadece 10 madalya kazanmıştır. Bu sporcuların katıldıkları branşlara bakıldığında en yüksek sayının 36 ile atletizm olduğu görülmektedir. Bunu 9 devşirme sporcuyla boks, 7 sporcu ile halter ve 6 sporcuyla da yüzme takip etmektedir. Olimpiyatlara devşirme sporcu ile katılan diğer branşlarve katılımcı sayıları; masa tenisinden 4, okçuluktan 4, güreşten 3, judodan 3, yelken, kano ve basketboldan ise 1 sporcudur (6).

Bu veriler doğrultusunda Olimpiyatlarda ülkemizi temsil eden devşirme sporcuların sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Ancak elde edilen madalyaların sayısına bakıldığında devşirme sporcuların beklentiyi karşılayamadığı görülmektedir. Bu da Türkiye'nin Olimpiyatlarda ya da diğer büyük organizasyonlardaki madalya probleminin çözümü olamayacağını göstermektedir.

Olimpiyatlarda, Dünya Şampiyonalarında, Avrupa Şampiyonalarında ve büyük organizasyonlarda bu kadar çok devşirme sporcunun olması

bir dönem Türkiye'nin alay konusu olmasına bile neden olmuştur. Avrupa Atletizm Şampiyonası sona erdi. Türkiye, 7 Kenyalı, 2 Jamaikalı, 3 Etiyopyalı, 1'er Ukrayna, Küba, Güney Afrika, Azerbaycanlı olmak üzere 16'sı devşirme olan sporcularla, 4 altın, 5 gümüş 2 bronz madalya aldı. 11 madalyanın 9'unu devşirme sporcular aldı. Almanya Atletizm Federasyonu Başkanı ClemensProkop, bu başarı (!) ile dalga geçti ve ''Aralık ayındaki IAAF Kongresi'nde konuyu gündeme getireceğiz. Sporcu devşirmede istismar var. Bu tam bir maskaralık" demişti (20).

Türkiye devşirme atletlerle 90'lı yıllarda tanıştı. Biz kendi evlatlarımız olan Süreyya Ayhan'a, Nevin Yanıt'ta, Aslı Çakır Alptekin'e, Gamze Bulut'a, Eşref Apak'a, Fatih Avan'a, Kıvılcım Kaya Salman'a, Emel Dereli'ye ne kadar sahip çıkıyoruz (20).

DEVŞİRMELERLE atletizm kalkınmaz. Devşirmeyi öncü olarak getirirseniz tamam. Öncelikle sistemi değiştirmemiz lazım. Madalya odaklı değil, insan odaklı bir politikaya geçmeliyiz. Yoksa dopingin de önüne geçilemez. Eğitim müfredatından spor teşkilatındaki yapılanmaya kadar baştan aşağı değişim şart. Yoksa 7 milyon devşirmeyle de sonuç değişmez. Devşirmelerin madalyaları halkı mutlu etmiyor (21).

(İmamoğlu 2016) Rio Olimpiyatlarında madalyaların 5'ini güreşçiler almıştır. Atletizmde 16 tane devşirme sporcudan bir bronz madalya alınması kötü bir sonuç olarak görülebilir. Halterde devşirme bir sporcu gümüş madalya almıştır. Türkiye'de yetişen sporcuların madalya aldığı federasyon sayısı 2'dir. 21 katılımlı federasyondan 2'sinin devşirme sporcularla ve 2'sininde Türkiye'de yetişmiş + devşirme (güreşteki madalyalarımızdan 1'i de devşirme sporcu) sporcularla madalya alması herhâlde başarı olarak kabul edilemez. İsteyen federasyon istediği yabancı sporcuyu devşirememelidir. Belirli bir kriter getirilmelidir. Kaliteli, genç ve bir üst seviyeye çıkaracak sporcu devşirilebilir. Branşlar itibari ile kota alan yabancı uyruklu Türk vatandaşı sporcularımıza baktığımızda başı Atletizm Branşı çekmektedir (22).

Devşirme Sporcu Kural ve Yönetmelikleri

Sporcuların devşirilmesi veya yarışmalarda ülkeleri temsil edecek sporcular ile ilgili takip edilmesi gereken kural ve yönetmelikler bulunmaktadır. Başka bir ülkenin vatandaşlığına geçmek için uygulanan kanunlar her ülkede farklılıklar gösterse de, dünya çapında organize edilen

yarışmalarda uyulması gereken yönetmelikler her ülke için aynıdır. Aşağıda belli başlı uluslararası organizasyonların sporcu devşirmesi ile ilgili yönetmelikler verilmektedir (6).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Yönetmeliği Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin "Olympic Charter"'da yayımladığı kural 41'de yarışmacıların milliği ile ilgili dört ana hüküm belirtilmektedir (23).

Bunlar; 1) İki veya daha fazla ülke vatandaşlığına sahip bir sporcu sadece bir ülkeyi seçerek o ülke için yarışabilir. Ancak, olimpiyat, kıtalar veya bölgesel şampiyona veya oyunlarda bir ülkeyi temsil ettikten sonra, sporcu başka bir ülke vatandaşlığına geçerse veya vatandaşlığını değiştirirse, 2. maddedeki şartları yerine getirmediği sürece başka bir ülkeyi temsil edemez.

2) Olimpiyatlarda, uluslararası federasyonların tanıdığı kıtalar ve bölgesel şampiyonalarda veya oyunlarda, bir ülkeyi temsil eden sporcu, başka bir ülke vatandaşlığına geçtiğinde, geçtiği ülkeyi Olimpiyat Oyunları'nda temsil edebilmesi için, önceki ülkeyi temsil ettiği oyunların, şampiyonaların üzerinden en az üç yıllık bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Ancak bu süre Ulusal Olimpik Komite (NOCs) veya Uluslararası Federasyonların (IF) onayı ile Uluslararası Olimpiyat Komitesi Yönetim Kurulu kararı ile bireyler için duruma göre (eachcase) azaltılabilir veya iptal edilebilir.

3) Eğer bir eyalet, il ya da denizaşırı bir bölge, bir ülke veya koloni bağımsızlık ilan ederse yada başka bir ülkeye katılır veya birleşirse veya o ülkenin yeni Ulusal Olimpiyat Komitesi Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tanınırsa, bir sporcu ait olduğu ülkeyi temsil edebilir. Fakat sporcu tercih ederse, temsil edeceği ülkede yeni bir Ulusal Olimpiyat Komitesi varsa seçebilir ve bu seçim bir kereye mahsus yapılabilir.

4) Bunların ötesinde, Olimpiyat Oyunları'nda oynamaya hak kazanmış bir sporcu, ister kendi ülkesinden başka bir ülkeyi temsil etsin veya başka bir ülkeyi temsil etmeyi tercih etsin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi genel veya bireysel olarak millilik, vatandaşlık, ikamet gibi konularda her türlü kararı almaya yetkilidir.

Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği Yönetmeliği Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği'nin 2016-2017 uluslararası yarışma kurallarına (kural 5) göre; a) hiç bir uluslararası yarışmaya katılmayan ve başka bir ülke vatandaşlığına geçen bir sporcu 1 yıldan önce diğer ülke

adına uluslararası yarışmalara katılamaz. Ancak bu bir yıllık süre iptal edilebilir veya bu sürede indirime gidilebilir, b) daha önce yarışmalara katılan ve başka ülke vatandaşlığına geçen bir sporcunun geçtiği ülkeyi temsil edebilmesi için en az 3 yıllık bir sürenin geçmesi gerekir; ancak bu 3 yıllık zaman dilimi iptal edilebilir veya bu sürede indirime gidilebilir (Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği Komite kararına göre). Çifte vatandaşlık kuralları ise Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin kuralları ile aynı şekilde belirlenmiştir. Takım Sporları Yönetmelikleri Takım sporlarında özellikle futbol ve basketbol branşlarında başka bir ülke adına yarışmanın kuralları ise daha katı durumdadır. Uluslararası Futbol Federasyonu'na (FIFA) ve Uluslararası Basketbol Federasyonu'na (FIBA) göre, eğer bir sporcu elit düzeyde resmi maçta bir ülke adına yarıştıysa, kesinlikle başka bir ülke adına yarışamamaktadır (24,25). Bu kurala İngilizce de "play-stay" denilmektedir (6).

DEVŞİRME SPORCULAR NASIL TÜRK VATANDAŞLIĞINA GEÇER?

Türk vatandaşlığının sonradan kazanılmasına ilişkin şartlar;

1. Türkiye'de kesintisiz olarak beş yıl ikamet eden yabancılar,
2. Bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile evli olan ve en az üç yıldan beri evliliği devam eden yabancılar,
3. Millî güvenlik ve kamu düzenine herhangi bir tehlike oluşturmamak şartıyla;
4. Türkiye'ye sanayi tesisi temin edilmesini sağlayan ya da ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, bilimsel, teknolojik, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği ile ilgili kanı uyandıran ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan yabancılar,
5. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca oturum izni alanlar ve Turkuaz Kart sahibi yabancılar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan ya da bağımlı çocukları, Vatandaşlığa alınması zaruri görülen yabancılar,
6. Göçmen olarak kabul edilen yabancılar,
7. Millî güvenlik bakımından tehlike oluşturacak bir durumu olmaması şartıyla Türkiye'de ikamet ettiği süreye bakılmaksızın, Türk vatandaşlığını yeniden kazanabilecekler;

a. Çıkma izni alarak vatandaşlık hakkını kaybedenler ile vatandaşlıktan ıskat edilmiş kişiler

   Anne ya da babaları nedeniyle vatandaşlığı kaybeden çocuklar ergin olmalarından itibaren üç yıl içinde seçme haklarını kullanarak Türk vatandaşlığını kazanabilirler,

b. Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni için bir tehlike oluşturmuyorsa, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir.

c. Soy bağından ya da doğum yerinden dolayı;

   α. Türkiye içinde ya da dışında olduğu fark etmeksizin Türk vatandaşı anne – babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşı olarak kabul edilir.

      Türk vatandaşı anne ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşı olarak kabul edilir.

   β. Türkiye içinde veya dışında evlilik birliği dışında Türk vatandaşı babadan olan ve yabancı anadan doğan çocuk, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun hükümlerine göre, Türk vatandaşı babaya soy bağı ile bağlanması halinde doğumundan itibaren Türk vatandaşlığını kazanır.

   γ. Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşı olarak kabul edilir.

Türkiye'de bulunmuş çocuk aksi sabit olmadıkça Türkiye'de doğmuş sayılır (26).

YABANCI UYRUKLU SPORCULARIN LİSANS TESCİL VİZE VE TRANSFER İŞLEMLERİ

07.12.2001 tarihli 24606 sayılı Resmi Gazetede yabancı uyruklu sporcuların lisans, tescil, vize ve transfer işlemlerine ilişkin kurallar;

Madde 12- Spor federasyonları, faaliyette bulundukları spor dallarında kulüplerin bir sezonda en çok kaç yabancı uyruklu sporcuyla hangi tarihlerde tescil, vize ve transfer yapabileceklerine dair esaslar, hazırlayacakları ve federasyon başkanının teklifi, Genel Müdürün onayı ile yürürlüğe girecek bir talimat ile belirlenir.

Yabancı uyruklu sporcuların tescil, vize ve transfer yapabilmesi için en az bir yıllık oturma izni ile bağlı oldukları ülke federasyonlarından gerekli iznin federasyonca alınması zorunludur.

Türkiye'de ikamet eden yabancı uyruklu sporculara, ikametlerini belgelemeleri ve başka bir ülkede sporcu olmadıklarını taahhüt etmeleri halinde her zaman ferdi lisans verilir. Ancak; ferdi lisanslarını kulüp lisansına dönüştürmek istemeleri halinde yabancı uyruklu sporcular ile ilgili diğer hükümlere tabidirler (27).

ÖDÜL YÖNETMELİĞİ

Olimpiyat ve Paralimpik Oyunları

MADDE 5

(1) Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarının ferdi müsabakalarında;

a) Birinci olan sporcuya en fazla 1000 adet,

b) İkinci olan sporcuya en fazla 600 adet,

c) Üçüncü olan sporcuya en fazla 300 adet, Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarının takım sporlarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 500 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 300 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 150 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

Olimpik ve Paralimpik branşların Dünya Şampiyonaları

MADDE 6

(1) Olimpik ve Paralimpik branşların Dünya Şampiyonalarının büyükler kategorisinde ferdi müsabakalarda;

a) Birinci olan sporcuya en fazla 500 adet,

b) İkinci olan sporcuya en fazla 300 adet,

c) Üçüncü olan sporcuya en fazla 150 adet,

Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir.

(2) Olimpik ve Paralimpik branşların Dünya Şampiyonalarının büyükler kategorisinin takım sporlarında;

a) Takımın birinci olması halinde her sporcuya en fazla 250 adet,

b) Takımın ikinci olması halinde her sporcuya en fazla 150 adet,

c) Takımın üçüncü olması halinde her sporcuya en fazla 75 adet, Cumhuriyet Altını karşılığı Türk Lirası ödül verilebilir (28).

Yapılan çalışmalar devşirme sporcuların sportif anlamda kısa zamanda başarı elde etme planı üzerine kurulmaktadır. Başarılı sporcu yetiştirmenin uzun zaman ve meşakkatli olması devşirme sporcuya yönelimi artırmıştır. Bunun yanında örnek yaşamı ve sporcu kişiliği ile spora olan ilgiyi artıran devşirme sporcularda vardır buna en iyi örnek Naim Süleymanoğlu' nun Olimpiyat Oyunları ve Dünya Şampiyonaları'ndaki başarısı ülkede halter sporuyla ilgilenen sporculara örnek teşkil etmiş ve bu alana katkı sağlamıştır. Zira Halil Mutlu buna iyi bir örnektir.Atletizm branşında uzun koşucu Elvan Abeylegesse, Olimpiyat Oyunları'nda iki madalya elde etmiştir örnekler çoğaltılabilir. Bizim burada konuşmamız gereken, devşirme sporcu ile yetiştirme sporcu başarı arasındaki başarılıkla ilgili ince noktaya değinmektir. Ülkemizde maalesef uygulanan yanlış spor politikaları ile sporcu seçme, yetiştirme, müsabık hale getirme çabaları yetersizdir. Dolayısıyla sporla geç tanışan nesil ileri seviyede sporcu olmayı tercih etmemektedir. Spor hep ikinci planda kalan bir uğraşı olarak kalmaktadır. Devşirme sporcularla elde edilen başarılar devamlılığını sağlayamamaktadır. Milli duyguların yoksun olması, başarının kendi maddesel amaçlarına yönelik olması, mücadele ruhunu ortadan kaldırmaktadır. Devşirme sporcuya harcanan bütçeleri, ülkeler kendi alt yapı ve tesisleşmelerine ayırırsa, belki uzun dönemde kendi vatandaşı olan birçok sporcu yetiştirebileceklerdir. Ülkeler uzun vadeli planlar yaparak spor kültürünü kendi ülkelerinde yaygınlaştırmalıdırlar. Ancak bu şekilde spor kültürü yaratılarak spor ekolleri oluşturulabilir. Ülkenin kendi milli sporcusunu yetiştirmesi Örneğin, Rusya, ABD, Küba, ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ülkeler farklı spor branşlarında birçok başarılı sporcular yetiştirdikleri için hem uzun vadede spor platformunda başarı elde etmektedirler, hem de bu branşlarda sporcu ihraç eden yani başka ülkelere sporcu devşiren ülke konumuna gelebilmektedirler. Yetenek seçimi ve bu yeteneklerin eğitilmesi ülkelerin kendi sporcularını üretmeyi düşünmesi gereken diğer bir konudur. Antrenörlerin spor eğitmenlerinin alt yapı takımlarında sorumluluk alarak, yetenek seçimine önem vermesi gerekmektedir. İlköğretim dönemi çocuklarda fiziksel aktivite ve egzersizin yaygınlaştırılması, alt yapı antrenörlerin yetiştirilmesi ülkelerin uzun

vadede spor alanında yatırım yapıp kazanması için önemli bir fırsattır. Bu konuda Jupp Derwall örnek verilebilir. Türkiye'de futbol antrenörlerinin gelişimine katkı sağlamış ve Türk futbolunu teknik ve taktik açıdan geliştirdiği bilinmektedir (6).

Sportif başarı günümüzde ülkeler için bir prestij sağlama aracı olarak görülmektedir. Bundan dolayı tüm dünyada spora verilen önem her geçen gün artmakta ve ülkeler başarı sağlamak için her yola başvurmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de spora verilen önem artmakta ve başarıya ulaşmak için her yol denenmektedir. Ancak Türkiye mevcut potansiyeline rağmen alt yapı eksikliği, antrenör yetiştirilememesi, spor kültürünün oluşmaması ve eğitim sisteminin oturtulamaması gibi nedenlerden dolayı sportif anlamda istenen başarıyı yakalayamamaktadır. Her ne kadar bu problemi çözmek için devşirme sporculara başvurulsa da, bir çözüm olamamıştır. Buna rağmen devşirme sporcu sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Başarıya ulaşmak için sporu geniş kitlelere yaymak, ilkokullarda bazı temel branşların (atletizm, yüzme, jimnastik) zorunlu ders olarak verilmesi, kulüplerde altyapı çalışmalarına önem verilmesi, yetenekli sporcuların uygun branşlara yönlendirilmesi, spor için gerekli alt ve üst yapı çalışmalarının artırılmasının Türkiye'nin gelecekteki sportif başarısını artıracağı düşünülmektedir.

Devşirme sporcularla alınan günlük başarıları bir kenara bırakma zamanı geldi. Spor yöneticileri ve federasyonun asli görevi devşirme sporcuyu getirip günü kurtarmak yerine, ülkemizdeki başarılı gençleri bulup onları sistemli bir şekilde yetiştirip, onlarla başarıyı yakalamak olmalı… (20) şeklindeki görüşler unutulmamalıdır.

Afrika ülkelerini tarayıp, onlara ay-yıldızlı formayı giydirme sevdası Türk atletizminin bitişidir. Çünkü kendi değerlerimize önem vermiyoruz. Antrenörler de yabancı olduğuna göre devşirme yönetici de getirelim bu iş tam devşirme olsun (20).

Olimpiyatı hedefliyoruz ama sporcu istatistiklerimiz yerlerde sürünüyor. Eğer belli alanlarda odaklanır ve spor odaklı bir hayata geçerseniz, kendisiyle yarıştığımız ülkeler kadar olmasak bile, yakınlarına gelebiliriz. İçlerinde altınların da olduğu 10,15 madalya gelir, niye gelmesin? Bu sayılar daha da artar (29) değerlendirmeleri dikkate alınmaktadır.

Birçok batılı ülke 300, 400, 600 sporcu ile olimpiyatlarda temsil edilirken ve 10 milyon nüfuslu Macaristan 8 altın madalya kazanırken,

şimdi biz, 114 (2012 Londra Olimpiyatları) sporcumuzla ve 2 altın madalyamızla öğünüyoruz. Bu sonuç, spordaki ağlanacak halimizdir ve sporun sporu bilmeyenlerin elinde olmasının ve de siyasi olarak şekillendirilmesinin bir sonucudur. Yine bazı ülkelerden örnekler verecek olursak; Olimpiyat oyunlarında bu güne kadar ABD ortalama 900'ü altın 2250, Almanya 400'ü altın 1300, Fransa 200'ü altın 650, Macaristan 160' ı altın 460, İsveç 150'si altın 475 madalya kazanmıştır. Türkiye'nin kazandığı altın madalya sayısı ise 39' dur. Dünya devletleri içinde Türkiye 32. sıralardadır. Son 4 olimpiyat, Üniversiad ve Akdeniz oyunlarına bakacak olursak, hepsinde sonuçlar giderek kötüleşmektedir.Ülkemizde yeterince sporcu da yetiştirilmemektedir. Bununla birlikte spor tesisi yoktur. Ayrıca sporun seyircisi de yoktur (12) şeklindeki eleştiriler, aynı zamanda çözümün ipuçlarını da vermektedir.

Ekonomik Göstergeler Raporu (2014)'na göre; Türkiye 77.324 nüfusu ile dünyada 19. Sıradadır. Nüfusunun %25'i 15 yaş altı, % 67'si 15-65, %8'i de 65 yaş üstü (World Population, 2014) kişilerden oluşmaktadır. Ancak, oldukça genç nüfus yoğunluğuna rağmen, Türkiye'de bulunan mevcut lisanslı ve faal sporcu sayılarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Türkiye'deki sporcu sayıları yıllara göre farklılık gösterse de, giderek artan nüfus yoğunluğu ile karşılaştırıldığında, nüfusun çok küçük bir bölümünü (% 6.28) spor yapan kitle oluşturmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, sahip olduğu potansiyele rağmen, şimdiye kadar yapılan Komisyonlar, Kalkınma Planları ve Spor Şuraları ile gerek makro düzeydeki gerekse kendi spor sistemindeki eksikliklere çözüm önerileri getirilmiş olsa da, bu ilkeleri hayata geçirecek tedbirler etkin şekilde uygulanamadığından, Türkiye'nin Avrupa Spor Oyunları'nda beklenildiği düzeyde bir sportif başarı gösteremediği sonucuna varılmıştır (5).

Sportif anlamda başarı sağlanamamasının bir diğer nedeni de sporcu yetiştirilirken yapılan yanlışlardır. Dünyanın hiçbir yerinde bu kadar yüksek miktarda sporcu ödüllendirmesi bulunmamaktadır. Genç yaşta yüksek miktarda para ödülü verilmesi sporcuların sporu sürdürme konusundaki motivasyonlarının kaybolmasına neden olacağı gibi sporu bırakma örnekleri de ortaya çıkabilir. Antrenör ve sporculara verilen para ödülleri arasında da uçurum söz konusudur. Diğer bir ifade ile sporculara çok yüksek miktarda maddi ödül verilirken antrenöre verilen ödül miktarı düşüktür. Bu durum antrenörlerin kendilerini geliş-

tirme konusundaki motivasyonlarını olumsuz yönde etkiliyor olabilir. Ayrıca, sporcuları yetiştiren antrenörlerin ödülden yararlanma şansları da bulunmamaktadır. Antrenörlükle ilgili bir diğer sıkıntı ise, sporcu ile çalışan antrenörün bazen Olimpiyat Oyunlarına sporcu ile birlikte gidememesidir (30).

Sporcu eğitimi ile bağlantılı olarak dile getirilen diğer bir sorun; Milli Eğitim Bakanlığı'nın sisteminin performans sporcusu adayının seçilmesini ve yetiştirilmesini desteklememesidir. Örneğin; okullardaki yetenekli sporcuların seçilip kulüplere yönlendirilmelerinde sistematik bir yapı gözlenmemektedir. Sporcu eğitim merkezleri de etkili şekilde çalışmamaktadır. Sporcularla çalışan teknik elemanlar ve antrenörlerde gözüken eksiklikler de bunlara eklenince bağlantılı sorunlar zinciri oluşmakta ve Olimpiyat Oyunlarındaki madalya sayısı azalmaktadır. Çoğu federasyonun stratejik planının olmaması ya da planın yeterli olmaması ise uzun, orta ve kısa dönemli başarı hedeflerinde sıkıntı yaratmaktadır (30).

Spor Bilimleri Derneğinin "2012 Londra Olimpiyat Oyunları Değerlendirme Toplantısı" sonuç bildirgesinde yer alan çözüm önerileri aşağıdaki gibidir (30).

YETENEK SEÇİMİ VE YÖNLENDİRME; yatılı ilköğretim bölge okullar (YİBO) spor ilkokulları öğretim şeklinde saha-malzeme ve araçgereç ile yetkin Beden Eğitimi Öğretmeni ve Pedogojik formasyonlu (İlk öğretim çağı antrenörlüğü eğitimi almış) antrenörlerle donanımlı hale getirilirse, yetenekli sporcu adaylarının seçilmesi ve kulüplere yönlendirilmesinde önemli bir adım atılmış olur. Yeteneğin seçimi ve yönlendirilmesi konusunda yapılabileceklerden birisi; Türkiye'de her çocuğun 12 yaşına gelinceye kadar her yıl, yaşına uygun yetenek taramasından geçebilme fırsatına sahip olabileceği bir sistemin oluşturulmasıdır. Etik altyapısı hazırlanarak yapılandırıldığı takdirde e-okul sistemi bu konuda önemli bir veri bankası olabilir. Ciddi bir güvenlikle saklanacak bu bilgiler sporcu altyapısına sağlayacağı desteğin yanında eğitim, sağlık ve sanayi alanlarında da kullanılabilir. Bu şekilde yapılacak çalışmalar ile 2020' de yarışacak olan sporcuların eğitimden geçirilmesi ve elit seviyeye taşınması sağlanabilir. Okullarda yapılacak yetenek seçimi ve devamındaki sporcu eğitiminin altyapısı oluşturmak için; her okula bir beden eğitimi ve spor öğretmeninin verilmesinin sağlanması, okullarının spora ilişkin altyapılarının güçlendirilmesi ve okullara her yıl "beden eğitimi ve spor seti"nin gönderilmesi faydalı olabilir. Ayrıca, sporcu destek ekip-

lerinin rasyonel şekilde seçilmeleri ve uzun süreli olarak sporcularla birlikte olmaları sağlanmalıdır. Öneri olarak vurgulanan konuların biriside ‘’Türkiye’nin spora ayırdığı kaynaklarını, yabancı sporculara harcamak yerine kendi sporcularına ve onların yetişmesine ve gelişmesine yöneltmesi” idi. Bu konuda uzun dönemli planlanmanın önem arz ettiği söylenebilir. Son olarak değinilmesi istenilen konulardan birisi de, okullara koçluk sisteminin de getirilerek sporcu adaylarını seçimi, eğitimi ve kulüplere yönlendirilmesi konusunda bunların yardımının sağlanmasıdır (30).

SPORCU EĞİTİMİ VE ELİT SPORCULAR: Bölgesel donanımlı elit sporcu merkezleri kurulması, mevcut merkezlerin yeniden yapılandırılması, yetenekli sporcuların yarışmaya başlama yaşından en az beş yıl öncesinden itibaren izlenmesi ve kayıt altına alınması uzun dönemli planlama ve başarı için önem taşımaktadır. Bu sistem, spor dallarına yönlendirilen yeteneklerin ihtiyaç duyulan eğitim sürecinin akabinde olası ulusal ve uluslararası yarışmalara hazırlanmaları ve deneyim kazanmaları için alt yapı görevi görecektir. Sporcu eğitiminde dikkat edilmesi gereken konulardan birisi de sporcu aileleri, kulüpler ve okullar arasında işbirliği sağlanmasıdır. Çünkü yaşam bir bütündür ve sporcu eğitimi yapılırken onların eğitim konusundaki geleceklerinden de taviz verilmemelidir (30).

ANTRENÖR VE DESTEK EKİBİ EĞİTİMİ; Antrenör eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi gerekir. İlgili paydaşların kısa zamanda bu konuda ortak akılın ürünü bir proje ortaya koymaları zaman kaybını önleyebilir. Antrenör yetenek ve standartlarının tüm federasyon ve spor yükseköğrenimi veren kurslarda gözden geçirilmesi, hizmet içi eğitimlerle güncellemelerinin yapılması, sporcular gibi antrenörlerin de düzenli şekilde izlenmesi ve denetlenmesi önem taşıyan bir diğer konudur. Diğer yandan, antrenörlerin eğitimi ve gelişmeleri için ilgili paydaşlar federasyonların uygulanabilir projeler geliştirilmelerinde yarar görünmektedir. Bu bağlamdaki önemli konulardan birisi; antrenör eğitimi ve federasyonlardaki teknik ekibin seçilmiş üniversitelerde yüksek lisansa yönlendirilmeleri ve masraflarının federasyonlar tarafından karşılanması önem arz etmektedir. Dahası, spor dalına özel uzmanların yetiştirilmeleri bütüncül gelişim için önem taşımaktadır. Bunun için spor yükseköğrenimi veren kurumların eğitim ve ölçme ve değerlendirme merkezleri olarak destek vermesi sağlanabilir. Diğer yandan, üst kademe antrenör

kurslarının sayısı artırılabilir ve yabancı antrenörlerin Türk antrenörlerin eğitimine katkıda bulunmaları sağlanabilir. Bununla bağlantılı olarak, antrenörlerin kendilerinin bilimsel literatürden kopmadan sürekli geliştirilmeleri gerektiğini anlayıp bunu yapacak yetkililiklere sahip olurlarsa, Dünyayı yakalayabilecek teknik ve yöntemlerin sporcuları üzerinde uygulayabilirler. İlgili birimlerin bu konuda gerekli çalışmaları yapmaları faydalı olabilir. Bu başlık altında konuya ilişkin diğer önemli bir öneri ise antrenör eğitiminin zaman içerisinde kademeli olarak üniversitelere devredilmesinin sağlanmasıdır (30).

ÖDÜLLENDİRME: Öğrenci sporculara nakit para yerine eğitim burs verilmesi onların, eğitim açısından geleceklerini garantiye almak açısından önemlidir. Sporcu merkezli olan ödüllendirme sisteminin gözden geçirerek antrenörlerin ödüllerinin yeterli miktarda olması sağlanabilir ve sistem dahilinde sporcuyu yetiştiren antrenörlere de bir miktar ödül verilebilir (30).

Türk futbolunda "devşirme" ayrıca irdelenmesi gereken bir konudur. Son dönemlerde büyük tartışma konusu olan devşirme futbolculara artık sıkça rastlamak mümkün. Çare futbolda da mı devşirme olmalı? Bu konu üzerinde tartışılması gereken önemli bir konudur. Bu konu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır bunlardan dikkat çeken bazı görüşler aşağıda sıralanmıştır

Spor yazarı Mert Aydın "Bunu bütün ülkeler yapıyor ve bence biz de yapabiliriz ama toplam sporcu sayımızda bu sporcuların sayısının sağlıklı bir oranda olması gerekiyor. Sadece atletizm değil, diğer sporlar için de bunu söylüyorum. Fakat atletizme zarar getirdiğini düşünmüyorum. Çok faydalar getirdi mi? Bunu tartışabiliriz ama çok büyük bir zarar getirmesi için Türkiye atletizminin zaten olağanüstü bir seviyede olması ve yabancı sporcuların gelişiyle bu seviyenin düşmüş olması lazım. Biz atletizmde hiçbir zaman çok iyi olmadık ama onlar geldiği için de kötü olmadık. Genç yerli yeteneklerin çıkmasını engelliklerini de düşünmüyorum. Atletizm bir derece işi. İyi bir derece yaparsanız yerli ya da yabancı atlet fark etmez, siz kazanırsınız. Fakat bunu uzun vadeli bir politika olarak uygulamak doğru değil. Bunu belli amaçlarla ve kısa vadede yapmak lazım" diyor.

Mehmet Yurdadön eski Federasyon Başkanı. O ise devşirmelerin madalyalarının halkı mutlu etmediği görüşünde: Devşirmelerle atletizm kalkınmaz. Devşirmeyi öncü olarak getirirseniz, tamam. Öncelikle siste-

mi değiştirmemiz lazım. Madalya odaklı değil, insan odaklı bir politikaya geçmeliyiz. Yoksa dopingin de önüne geçilemez. Eğitim müfredatından spor teşkilatındaki yapılanmaya kadar baştan aşağı değişim şart. Yoksa 7 milyon devşirmeyle de sonuç değişmez. Devşirmelerin madalyaları halkı mutlu etmiyor.

Habertürk Gazetesi'nden Murat Ağca devşirme sporcuların kimsenin önünü kestiğini düşünmüyor: Tabii ki bu konunun olumlu ve etkileri var. Atletizm bireysel bir spor ve en iyi zamanı yapan sporcular şampiyonalara katılma hakkı elde ediyorlar ve orada da en iyi dereceyi elde eden kazanıyor. Bu nedenle devşirme sporcuların kimsenin önünü kestiğini düşünmüyorum. Türkiye'de yetişen bir sporcu eğer başka ülkeden gelen sporcudan daha iyi bir derece yaparsa zaten kimse onun yerini alamaz.

Eski Milli Atlet Necdet Ayaz ise 'Kendi çocuklarımıza yatırım yapacak mıyız? diye soruyor: Dünyada çok örnekleri var. Ancak biz çok büyük bir genç nüfusa sahibiz ve milyonlarca gencimiz keşfedilmeyi beklerken devşirme tercihini anlamakta zorluk çekiyorum. Geçmişe bakılınca da madalyalar hep devşirme sporcularla alınıyor. Federasyon radikal kararlar almalı. Kendi çocuklarımıza yatırım yapacak mıyız? Bunu cevaplamalıyız. Artık çok büyük bütçeler var'

Eski Gençlik ve Spor Genel Müdürü Mehmet Atalay da sporcuların devşirilmesinde bir sorun görmüyor fakat aynı zamanda yerli sporculara da destek verilmesini istiyor:

"İster devşirme deyin, ister ithal, isterseniz yerli... Hangi sporcuyla olursa olsun elde edilen başarı çok büyüktür ve alkışlanacak cinstendir... Öz be öz de Türk Bayrağı'nın ve İstiklal Marşı'nın gövde gösterisidir. Bugün artık bütün dünyanın uyguladığı bu yöntemi, icra etmekte hiçbir beis yoktur... ABD'nin baştan beri politikası Muhammed Ali misalinde olduğu gibi "Madalya getirsin de ne olursa olsunu, yıllar sonra ırkçı kıta Avrupa'sı da benimsemiş ve uygulamaya koymuştur. Başta Rusya olmak üzere, Demirperde ülkeleri de aynı yoldan emin adımlarla ilerlemektedir... Şımarık Fransızlar'ın futbol veya amatör branşlarda Afrika orijinliğine teslim olması, neredeyse milli takımlarının büyük ölçüde kararması onları rahatsız etmiyorsa, bizi de etmemeli. Zaten global dünyada yaşıyorsanız ve de Avrupa Birliği adayıysanız artık bunları kabullenmek zorundasınız... Aksi halde "ırkçı" damgası yersiniz"(31).

Saffet Sancaklı 2018 Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde yaptığı konuşmasında devşirme sporcularla şöyle değinmiştir. "Türk sporu, hakikaten artık kan kaybetmekten öteye gitmiş, çok çok kötü durumda arkadaşlar, hem de ne zamandır çok kötü durumda: Türkiye tarihinin en çok tesisinin yapıldığı, imkânların arttığı, paranın olduğu zamanda biz Türk spor tarihinin en kötü neticelerini alıyoruz. Şöyle ki: Biliyorsunuz, dört yılda bir olimpiyatlar yapılıyor ve her branşta katılımlar sağlanıyor ve olimpiyatın sonunda aldığınız neticelere göre, madalyalara göre ülkenin sporunun durumunun ne durumda olduğu ortaya çıkıyor. Maalesef son üç olimpiyattır yani her dört senede bir yapılan Türkiye tarihinin en kötü neticelerini alıyoruz. Bir de bu aldığımız madalyaların bir kısmını da maalesef ve maalesef üzülerek söylüyorum, bizim çocuklarımızdan değil de devşirme sporculardan alıyoruz. Yani 80 milyonluk bir ülkede biz olimpiyatlara götürecek sporcu mu bulamıyoruz? Tabii, biraz evvel, sayın konuşmacı diyor ki: "Türkiye'de herkes başkasının işine karışır zaten." Ehil olan insanların ehil olan noktalara gelmediği bir ülkede yaşıyoruz maalesef, şöyle ki: Mesela, en popüler olduğu için futboldan örnek vereyim. Süper Lig'de 18 tane takım var, 20'şer yönetici deseniz, 360 kişi; PTT Ligi'nde de o kadar, 720; bir alt ligler, Federasyon, şu bu derken Türk futbolunu yöneten en tepede diyelim ki bin kişi. Arkadaşlar, maalesef hiçbiri millî futbolcu değil, her meslekten adam var ama içlerinde bir tane millî futbolcu yok. Peki, Türk futbolunu yöneten bin kişinin içinde bir tane millî futbolcu yoksa nasıl olacak bu futbol, nasıl iyi bir yere gelecek? Gelmesi söz konusu değil. İşte, şu anda Türk futbolu uçurumdan aşağıya uçmuş vaziyette spora verilen önem sadece devşirme sporcuları vatandaş yaparak elde edilen günübirlik başarılarla maalesef ölçülemez. Spor Bakanlığımız bu yöntemden derhâl vazgeçmelidir. Kürsüye çıktığında İstiklal Marşı okuyamayan, ulusal basına tercüman aracılığıyla açıklama yapan millî bir sporcu olabilir mi? 13 milyon 24 yaş altı yerli ve millî genci olan bir ülkede ithal sporcuya bence ihtiyaç duyulmamalıdır. Atatürk'ün dediği gibi zeki, çevik ve ahlaklı sporcular bu ülkede hep vardır, var olacaktır yeter ki olanak verilsin (32).

Futbolda dünyada devşirme yöntemini kullanan bir çok sporcu mevcuttur.Türkiye'de son günlerde Fenerbahçeli Marco Aurelio'nun Türk vatandaşlığına geçer geçmez Ay-yıldızlı formayı giymesi tartışılırken, Avrupa'daki 9 ayrı ülkenin milli takımında son iki yılda 66 Türk gencinin forma giydiği belirtildi.

Futbol Extra Dergisi'nin araştırmasına göre, son iki yılda tam 66 Türk genci başka ülke milli takımlarında forma giydi. Futbolda söz sahibi Almanya, Hollanda, İsveç, İsviçre, Danimarka, Avusturya ve Belçika gibi ülkelerin başarı ve gelecek için Türk gençlerine yönelmesi, özellikle bu ülkelerde süregelen Afrikalı modasının ardından Türk modasının başladığını gösterdi.Avrupa futbolunun devlerinden biri olan Almanya, neredeyse geleceğinin önemli bir kısmını Türklere emanet etmiş durumda. Almanların 21 yaş altı takımından itibaren hemen hemen her kademesindeki takımında birden fazla Türk görmek mümkün.Avusturya Milli Takımı'nda da son yıllarda hızlı bir şekilde Türkleşme göze çarpıyor. Hataylı Azar Karadaş'ın Norveç, Uğur Yıldırım'ın Hollanda A Milli Takımlarına yükselmesinin ardından bu yıl da Ramazan Özcan'ın Avusturya ve Malik Fathi'nin de devşirme olarak biliniyor (33).

Ülkemizde değişik branşlarda devşirme sporcular ve başarılarını söyle sıralayabiliriz

ATLETİZM

Elvan Abeylegesse: 2 Olimpiyat ikinciliği, 1 dünya ikinciliği, 1 Avrupa şampiyonluğu, 1 Avrupa ikinciliği (Etiyopya)

Alemitu Bekele: 1 Avrupa şampiyonu, 1 Avrupa salon şampiyonu (Etiyopya) Selim Bayrak: Avrupa kupası birincisi, Akdeniz oyunları üçüncüsü (Etiyopya)

Svetlana Sudak: Akdeniz oyunları beşincisi (Belarus) Melis Mey: Dünya üçüncüsü, Akdeniz oyunları ikincisi (Güney Afrika) Tezete Dangelsa: Avrupa salon ikincisi (Etiyopya)

Meryam Erdoğan Sultan Haydar (Dereceleri yok -Etiyopya) Ebru Kavaklıoğlu - Oksana Mert (Dereceleri yok - Rusya)

HALTER

Naim Süleymanoğlu: 3 olimpiyat, 8 dünya, 11 kez Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

Halil Mutlu: 3 olimpiyat, 3 dünya, 7 kez Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

Taner Sağır: Olimpiyat, dünya, Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni) Sunay Bulut: Dünya ikincisi, Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

Fedail Güler: Dünya, Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni) Reyhan Arabacıoğlu: Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

Hafız Süleymanoğlu: Dünya, Avrupa şampiyonu (Azerbaycan) JUDO Hüseyin Özkan: Olimpiyat şampiyonu, dünya ikincisi, Avrupa ikincisi (Çeçenistan)

Selim Tataroğlu: Avrupa şampiyonu (Çeçenistan) IrakliUznadze: Avrupa üçüncüsü (Çeçenistan)

FUTBOL

Aurelio: A Milli Takım (Brezilya)

Kolin Kazım A Milli Takım (İngiltere)

BADMİNTON

Emine Li - Recep Zhou (Çin)

YÜZME

Serkan Atasay - Demir Atasoy - Deniz Nazar (Ukrayna)

GÜREŞ

Ramazan Şahin: Olimpiyat, dünya, Avrupa şampiyonu (Dağıstan)

Ali Kayalı: Olimpiyat üçüncüsü, dünya ikincisi

Remzi Musaoğlu: Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

Behçet Selimoğlu: Akdeniz Oyunları birincisi (Bulgar göçmeni)

Efraim Kamberoğlu: Avrupa üçüncüsü (Bulgar göçmeni)

İlyas Şükrüoğlu: Avrupa ikincisi (Bulgar göçmeni)

Zekeriya Güçlü: Dünya, Avrupa şampiyonu (Bulgar göçmeni)

BOKS

Ramazan Palyani: Dünya, Avrupa şampiyonu (Gürcistan)

Agasi Agagüloğlu: Dünya ikincisi, Avrupa şampiyonu (Gürcistan) Selim Palyani: Avrupa üçüncüsü (Gürcistan) Nurhan Süleymanoğlu: Dünya ikincisi, Avrupa şampiyonu (Kazakistan) Akın Kuloğlu: Dünya üçüncüsü (Kazakistan)

OKÇULUK

Natali Nazaridze: Dünya üçüncüsü, Avrupa şampiyonu, 1 olimpiyat dördüncüsü (Gürcistan)

VOLEYBOL

Natalia Hanikoğlu: Avrupa üçüncülüğü (Rusya)

MASA TENİSİ

Melek Hu - Şirin He - Bora Vang Başarısı yok Cem Zeng - PenfeiJiang - Ahmet Le (Çin)

Devşirme sporculardan alınan sonuçlarla elde edilen başarı da sınırlı ve beklentileri tam manasıyla karşılamamaktadır. Özellikle uluslararası organizasyonlarda elde edilen sonuçların tatmin edici olmaması ve bu eksikliği gidermek maksadıyla devşirme sporcuları Türkiye adına yarışmalara katılmaya ikna etme yoluna gidilmesi. Geçici çözümlerin çözüm olmayacağı daha sonraki süreçlerde ortaya çıkmıştır. Son yıllarda benzer şekilde masa tenisi, judo, boks, futbol, halter, vb. dallarda devşirme sporcular Türkiye adına yarışmalara katılmaktadırlar. Fakat istenilen başarı maalesef elde edilememiştir. Aksine sporcu antrenör motivasyonunu düşürmekte spora olan ilginin azalmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak; Türk sporunun başarıları söz konusu ise mevcut uygulamaların araştırılması problem çözümüne yönelik çalışmaların yapılması, milli sporcuların ve antrenörlerin yetiştirilmesi için tüm olanakların sağlanması gerekmektedir.Bayrak ve vatan sevgisinin eksik olduğu devşirme sporcularda takım ruhunun da olamaması başarısızlıkta etken olarak karşımıza çıkıyor. Türk sporuna yapılan devşirme ile başarı sağlanamadığı gibi, devşirmeler yüzünden kendi sporcularımızın da ikinci plana atılmış olması sporcu motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Bu problemin biran önce çözülüp sporda gerçek başarıların elde edilmesi Türk sporunun yararına olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Füsun Üstel, "Makbul Vatandaş"ın Peşinde: II, Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi, İletişim Yayınları, İstanbul 2011, s. 209.
2. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=TdxmyJVHtbUC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Richard+Mandell&ots=wEd

6iwnGy2&sig=-YF52AKYFPQqoGrP52HJRJRjqP0&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false E.T. 16.12.2019

3. Mustafa İnce 2016 Spor ile Siyasetin İlişkisi Üzerine Bir Analiz; Sporu Siyasete Alet Etmek Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, 6 (2), 456-464

4. Wicker P, Prinz J, Von HT. (2012). Estimatingthevalue of nationalsportingsuccess. Sport Management Review, 15(2), 200-210.

5. Altun M, ve Koçak S. (2015). Türkiye'nin Sportif Başarı Açısından Değerlendirilmesi: Bakü Avrupa Oyunları Örneği. Spor Bilimleri Dergisi, 26 (3), 114–128.

6. Hümeriç Altunsöz I, ve Koçak S. (2017). Olimpiyat Oyunları'nda Sporcu Devşirilmesi. Spor Bilimleri Dergisi, 28 (3), 115–127.

7. ReicheD, ve Tinaz C. (2019). Policiesfornaturalisation of foreign-bornathletes:QatarandTurkey in comparison. International Journal of SportPolicyandPolitics, 11:1, 153-171, DOI: 10.1080/19406940.2018.1528994.

8. Duman N N, Şahin M, ve Atay E. (2019). Effects Of Sportsmen'sGathering OnTurkishAthletics. EuropeanJournal of PhysicalEducationandSportScience, Volume 5, Issue 9.

9. Castles, S. (2000). International Migration at theBeginning of theTwenty-First Century: Global TrendsandIssues. International SocialScienceJournal 52(165): 269-281.

10. Jansen, J. ve Engbersen, G. (2017). Havethe Olympic Games BecomeMoreMigratory? A comparativehistoricalperspective. US National Library of MedicineİnstitutesofHealth, 5(1), 11.

11. Sözcü (2017). Elvan Abeylegesse kimdir nereli.

12. http://www.yasamspor.com/?SId=153 / E.T.16.01.2020

13. Holmes M, Storey D. (2011). Transferring nationalallegiance: culturalaffinityorflag of convenience?.Sport in Society, 14(2), 253-271.

14. Jansen, J. 2018. Replication Data for: NationalitySwapping in the Olympic Field 1948-2016. Harvard Dataverse, V1. https://doi.org/10.7910/DVN/WRDL17

15. Jansen,J., and G.Engbersen. 2017. "Have the Olympic Games Become More Migratory? A Comparative Historical Perspective." Comparative Migration Studies 5 (11). doi:10.1186/s40878-017-0054-2.

16. Evaluation of Turkeys Degree in Rio Olympic Games. Available from:https://www.researchgate.net/publication/311988965_Evaluation_of_Turkeys_Degree_in_Rio_Olympic_Games [E.T 09.03.2020].

17. Osman İMAMOĞLU Rio Olimpiyat Oyunlarında Türkiye'nin Derecesinin Değerlendirilmesi International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 2016; 4:(SI 3): 774-788

18. Türkiye Futbol Federasyonu. (2017). Futbol Bilgi Bankası. 12 Haziran 2017, http://www.tff.org/Default. aspx?pageID=130.

19. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). 10. Kalkınma planı (2014-2018), Spor. 10 Temmuz 2016, http:// www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20 Komisyonu%20Raporlar/Attachments/228/ Spor_%C3%B6ik.pdf.

20. https://www.yenicaggazetesi.com.tr/devsirme-sporcularimiz-dunyada-alay-konusu-oldu-141595h.htm

21. https://www.hurriyet.com.tr/care-yerli-mi-devsirme-mi-40140945

22. İmamoğlu 2016 International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 2016; 4:(SI 3): 774-788.

23. https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4187&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=#/E.T. 16.12.2019

24. FIFA. (2015). FIFA Statutes. 15 Haziran 2017, http:// resources.fifa.com/mm/document/affederation/generi c/02/58/14/48/2015fifastatutesen_neutral.pdf.

25. https://gocmenburo.com/turk-vatandasligi-nasil-alinir/ E.T. 05.02.2020

26. https://gocmenburo.com/turk-vatandasligi-nasil-alinir/ E.T. 05.02.2020

27. https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4187&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=#/E.T. 16.12.2019

28. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.2010956.pdf / E.T. 28.01.2020.

29. https://www.aksam.com.tr/roportaj/devsirme-sporcu-ve-para-oduluyle-turkiyenin-gidecegi-yer-sinirli--131994h/haber-131994

30. https://www.yumpu.com/tr/document/view/10665981/olimpiyat-sonuc-bildirgesi-spor-bilimleri-dernegi

31. Al Jazeera, Socrates, Hürriyet kaynak

32. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ 10'uncu Toplantı 6 Kasım 2018 Salı.

33. https://tr.beinsports.com/haber/devsirme-her-yerde-devsirme